l° 90

UVA.BHSC

Ms. 289

A. 590

M. 289

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

R254

175 fol.

Joannes de Segobia: De summa Auctoritate Episcoporum in universali Concilio.

Omnis magister qui viam dei in veritate docuit quique sapientie dux est et sapientium emendator inter plura etiam vite mandata palam fecit ut sibi consentiret quis adversario. Nec id differret sed cito dum esset cum eo in via constitutus. Quis adversarius iste foret immediate declarans divinus sermo obsistens, profecto fidelium cuilibet virtute proprie mentis sensum circumvoces operiri aut de veritatibus divinorum eloquiorum affirmare nolenti. Bonus itaque adversarius iste cuius succumbere etenim est victoriam obtinere, teste aquila veritatis victoriam que vincit mundum fidem esse divini sermonis. qui sperantibus in se ignitus est clipeus eidem consentientes illuminans atque novos adveniens non resistentes et in cinerem redigens ac pulverem quem proicit ventus a facie terre. Etenim quia homo velud umbra fugiens numquam in eodem statu permanet, consequens est ut prudencie sue innitentes qui divini sermonis non firmantur stabilitate hac illac concussi hinc illinc peragrari huc illuc dimoveantur velut ambulantes per loca arida et inaquosa querentes requiem et non invenientes. Fons namque sapientie verbum dei est in excelsis clamantis. Si quis sitit veniat ad me et bibat. quia flumina de ventre eius fluent aque vive. Qui vero de aqua fontis huius bibere renuunt divinum preeuntes sermonem abducuntur indubie doctrinis variis et peregrinis. nunc ista affirmantes nunc illa in cito ducti volatu velut in monte passeres ab arbore in arborem transmigrantes. Huiusmodi prefacionatus Reverendissimum in Christo patrem et dominum dominum meum graciosissimum Jo. de Cervantes hostiensem episcopum sancte Romane ecclesie Cardinalem alloquor. Jo. de Segobia vocatus cum florente sacra Basiliensi synodo inter familiares vestros admissus vestris insisterem obsequiis, utque veritatem dicam magis honorabili victu qua iugiter vobiscum in mensa constitutus ab omni fere obsequio vestro liber vel conciliaribus gestis aut proprio prout libebat vacabam studio. Rei huius factis notoriis extat testimonio quia in vestra constitutus familiaritate de sancta conceptione beatissime virginis allegaciones publicas feci librum compilavi, deque processione spiritus sancti a filio ad disputandum cum grecis a sacra synodo deputatus plures composui tractatus pluresque feci publicas allegaciones. Nec minus bohemis in synodo constitutis de materia communionis sub utraque vel altera tantum specie. Vestra itaque liberali beneficencia et familiaris eram, sed honorifico sumptu vestro rei publice serviebam. Horarum intervallis quibus a prefatis studiis vacare licebat non ocio marcens sed quo vestra laudatissima ab adolescencia sua persona iure civili canonico divinoque pollet luminis fructus virgi exercitacione instructus desuper hiis que in sacra Synodo tractabantur. Atqui plurima cum illa essent de quatuor prefatis et multiplicatissime et attentissime collaciones fuere, de principalitate auctoritatis generalis concilii sedis apostolice aut summi pontificis potestate. Quatenus vero aut qualia comprehendenda venirent sub illis verbis Constanciensis Synodi papam teneri obedire generali concilio in hiis que pertinent ad fidem ad extirpacionem scismatis et ad generalem reformacionem ecclesie in capite et in membris. Cumque desuper eiusmodi inquisicionibus

UVA.BHSC

commemorande prout fiebat ueneraret doctrine scilicet doctorum non gentilis eciam se interpo-
nebat discussio quanta fides ueneracione illorum debetur doctrine. Sed et illa collacio uelut
panis erat cottidianus de incorporandorum generali concilio qualitate. Et utrum inter personarum
numerum uel dignitatis preeminenciam iudicia eorumque uoces appreciari debeant. Super
qua difficultate multis asserentibus adhuc non determinatam fore expresse ambitu canonis
sacri iuris Canonici aut ciuilis. Horum expositoribus pro suo ut libet arbitrio con-
testantibus collaciones quamque fuere interfuere eciam usque ad calefactorem stomachi magna
sapiencie uestre uirtute imprudenciam meam ne dicam temeritatem aut insolenciam tollerante
dignitati eius non deferentem uel mee attendentem condicioni quasi seruus non de-
ferret domino suo aut discipulus esse uellet super magistrum. Utinam diebus hiis
tedium me non contingat sed agnosco me tunc multa insipienter fuisse locutum sine mee
excedencia modum. Uerum que publica fiebant congregatione ut de hiis quam
multi effluerent sermones magnam prestabant confusionem pedum strepitu clamoribus
aliisque generis huius quamque interuenientibus. Aduersus quam iura penitus reuerendis-
sima uelut irruente in eam spiritu domini pluries obstitit. Sed specialiter xiij Augusti
Anno Synodi quarto multipharie contestans. Absona hec fore dignitati concilij
generalis. Post uero a concilij loco uestrum in ytalia abscessum. Ab indeque in apostolica
legacione regressum. Conchensis episcopus Aluarus de ysorna serenissimi hyspa-
niarum regis orator nedum uerbo sed scriptis magnas crebro fecit protestaciones
dominum minus qualificate ad intellectum concilio persone admittentur. Sed post uestrum
usque recessum pondus in me uenit hyspanorum minimum aliarum nemine nacionum quibus
tribus hiis desuper ea re tam obsistente. Nam cum tota fere multitudo inferiorum
etiam fecisset conclusionem ut sub nomine concilij que iam reuocate fuerant ex-
pectaciones sibi suffragarentur illi ordinacioni nemine assistente Cardinalium
Archiepiscoporum episcoporum Abbatum et iuris diuini professorum. constitutorum tamen in loco ut
in uirtute sua illi non preualerent contestari oportuit absque prelatorum consensu multitudinem
illam in ea actione non fuisse nec esse aut nominari posse generale concilium.
Uincere autem putantes multitudine quos racione superare non poterant eisdem
non suffragantibus ordinacionibus premo factis. Cum nemo prelatorum illis adesset or-
dinare conati sunt. Incorporatorum quelibet et officium presidentis exercere et eorum
deliberata sub nomine concilij generalis concludere posse. Utque nulli liceret eiusmodi
conclusionem quolibet impugnare quin immo illi refragatiuus reputandus esset ue-
lut peruersi cultor dogmatis, quibus uerbis materia deducta ad terminos fidei defen-
sioni locum dedere. Unde ne illa transiret ordinacio quia resistendi
nisi differendo alius non uisus est modus. Aliquando contigit ut ab hora consueta
congregacionis cum tempus esset usque ad noctis derupsas tenebras absque reditu
in domum in eadem contrariam uocem habens uerba facerem uelud tempus redimens
recessus ab inde publicis disputacionibus. Ad quas ut fierent quando tempus competens
fuit assignarique necesse quamuis sanate mora illa ordinacio numquam secuta extitit.

UVA BHSC

Oportuit tamen diligentia intendere studio ut assignato loco disputationibus quid de suprema
auctoritate firmateque utriusque Synodalis ex sacra scriptura elici potuerit explicaretur.
Etenim quia desuper non reperiebatur expressa ecclesie determinatio cum ordinationes statu-
tave si que allegabantur dicerent esse positiva iuris. ad ipsius iudiciarii ordinem
observandum. Synodum generalem extrema non attingente necessitate. oportune fuit
recursus ad divinum sermonem. Adversarii utique invictissimum propriis sensibus ac
de illo triumphantem pro eo quod ipse veritas domini est mentium permanens ac vivens
et invalescens mentium vivit et obtinet in secula seculorum eo quod vivus et efficax
est penetrabiliorque omni ancipiti gladio. pertingens usque ad divisionem anime et spiritus.
// Ad ipsum igitur principale intendens velud domum edificaturus supra firmam petram
divina inspirante clementia librum composui istum de magna episcoporum auctoritate in generali
concilio. // Labori huic magnopere suffragante qui primo fortasse adversarius erat
mei dum super qualitatibus incorporandorum una cum Reverendissima paternitate con-
ferrem. Levitate autem mei celeritate ingenii non considerans quoniam attente de-
bui fundatissimam in divino eloquio apostolorum preeminentiam super ceteros ecclesie
gradus Cardinalium. Consequenter qui diffinientem magna Constantiensi Synodo
veri et manifesti sunt illorum collegii successores patriarcharum quoque archiepiscoporum
et episcoporum communi doctrina appellante eos successores apostolorum. // Quorum omnium statum
profunde nunc considerabat omnium morum gravitate conspicua. Reverendissima vestra
paternitas allegans in me divinum sermonem // Cui ut michi videtur consen-
ciens fui in prenotato volumine // Cupio autem esse et vero spiritu diebus illis adversus
me ministro illius. Idque fieri cito dum adhuc vobiscum sum in hac peregrinatione
via constitutus. Jam enim nonum annus episcopus abiit ad iudicem a quo si viveret
de meo sibi consensu peterem testimonium. // Librum igitur ipsum vestre desti-
no Reverendissime paternitati ceterum illum ser dei officia vel qui ex hijs libuit acture
aliarum generatione sententiarum aut insitarum prout merite sunt delectione diminu-
tione vel augmento seu altiatione aut mutatione secundum locum. // Uno autem verbo
comprehendens quecumque in illo scripta sunt vestre doctissime correctioni submitto magis
quam pium lectorem liberum desiderans rectorem. Ad laudem et gloriam salvato-
ris nostri qui virtus est et sapientia dei patris. Explicit Prohemium.

Incipit liber de magna auctoritate episcoporum in concilio generali. Et designantur
tituli ad .xij. animadvertencias huius exponentes auctorem. c. 1.

Ut informem evidentem maximam atque necessariam esse differentiam circa doc-
trine auctorem personarum conditione pensata docet nos. Salvator
m in evangelio tum inquit ad discipulos suos. Vobis datum est nosse
misterium regni dei ceteris autem in parabolis vel sicut alius testatur
evangelista. Vobis ~~datum~~ datum est nosse misterium regni celorum illis
autem non est datum // Profecto quoniam eorum que agnoscit quisque bonus iudex est.
quibus datum non est eam agnoscere docet veritatem de illa quia parent minime

UVA.BHSC

iudicare quo sequitur iudicij atque doctrine auctem in dei ecclesia illis competere quibus
datum est nosse misterium regni dei xpi nos ex informante uberius ut apostoli omnes gentes
docerent quibus erat datum regni dei nosse misterium. // Misterium utique in scriptura sacra
diuine sapientie archanum seu diuine ueritatis sacramentum, hoc est sacrum secretum dicitur
noticia cuius pertinet ad hominum salutem. Sic enim apostolus docet in epistolis suis et presertim
ad colocenses cum inquit. Data est mihi dispensatio ut impleam dei uerbum misterium xpi quod
absconditum fuit a seculis et generationibus nunc autem manifestatum est sanctis eius quibus uo
luit deus notas facere diuicias glorie sacramenti huius in gentibus quod est xpus in uobis spes glorie
quem nos annunciamus corripientes omnem hominem, docentes omnem hominem in omni sapientia
spiritualis ut exhibeamus omnem hominem perfectum. // Hoc denique misterium archanum videlicet
sapientie diuine a saluatore nostro secundum loco alio dicitur est regnum celorum arguente legis peritos et
phariseos quod clauderent regnum celorum ante homines et ipsi non intrarent nec introeuntes
sinerent. Alio euangelista clarius discernente reprehensionis causam huius quia tulisset clauem scientie
quam dixit esse regnum celorum ipsique non introierunt et eos qui introibant prohibuerunt.
// Quibus xpi et apostoli documentis manifeste agnoscimus dictum misterium regni dei aut regni
celorum diuine sapientie secretum. Cuius huiusmodi misterium non alijs sed datum est nosse dis
cipulis suis xpo eis dicente. Cum uenerit spiritus ueritatis docebit uos omnem ueritatem
Vos autem agnoscetis quia apud uos manebit spiritus sanctus et in uobis erit. // Quo
fit ut diuinam agnoscere ueritatem eamque fidelibus manifestare proprium sit generalis synodi videlicet
ecclesiam representantis apud quam spiritus sanctus manet. Estque in illa quia in eo legittime congre
gata. Et quia in eius medio est xpus errare non sustinens eam constituentes cum et ipsi con
gregati sint in eius nomine et inuicem consentientes de omni re quam petunt fit illis a patre suo.
// Petunt sane in qualibet eorum synodali actione deum sic exorantes. Non nos
paciaris perturbatores esse iusticie qui summam diligis equitatem. Non in sinistrum
nos ignorantia trahat. Non fauor inflectat, non acceptio muneris vel persone cor
rumpat sed iunge nos tibi efficaciter solius tue gratie dono et simus in te unum et in
nullo. Deuiemus a uero quatenus in nomine tuo collecti sic in cunctis teneamus cum mode
ramine pietatis iusticiam ut hic non a te dissentiat sententia nostra. // Quia igitur ad generalem
Synodum diuine se conformantem sententie nosse declaratque pertinet misterium regni dei.
// Consequenter eius est omnes docere fideles que sit ueritas catholice fidei que sit uia
salutis que sit norma iusticie utque ista illesa maneant plectere obuiantes ecclesiastice
discipline censura. // Quapropter considerandum merito uenit quibus ex personis generale con
cilium constituatur, cuius tam saluberrima tamque excellens auctoritas est quorum denique vo
ces aut iudicia precipue debent attendi quantum ad synodales diffiniciones. // Iudi
cium quippe synodale de qua predicta dici potest patefactio misterij regni celorum quod non omnibus
sed xpi discipulis euangelica testante doctrina datum est nosse atque docere.
// Illud igitur notissimum documentum est si non alijs quam xpi discipulis datum est
nosse misterium regni dei quod generalis synodus ad quam pertinet omnes docere fideles non
ex alijs quam ex xpi discipulis constituta esse debet. // At uero quia nomen discipuli

pro ut differenda manifestabunt nō uno sed multis dictis modis ut etiam de generali
concilio noticiam habeamus studiosa ē sollicitudine inquirendū qui sint illi xpi di
scipuli ex quib⁹ constituunt atq; essencialē integratur generale concilium synodaleq; iu
diciū pendet. Et presertim utrū sᵗ illi sint epi successores quidem aplorum quib⁹
saluator precepit predicare euangeliū uniuerse creature consolacōe data eis primū q nō
alijs sᵗ eis datum esset misteriū nosse regni dei // Haud dubie magna quidem
et maxima euismodi ē auctoritas summoq; proptera studio intuendū est ne alijs attri
butum quib⁹ debitum ē iudiciū contempnatur. // Id ipsum aut manifestare intencionis
est libro presenti intitulato de magna auctoritate epōrum in concilio generali. Est deniq; ac
tori eius quicq; sua dedit submittē libere correctioni sancte matris ecclie Syno
di generalis atq; pontificis summi iudicio insup cuiuscūq; sapientis sane. // Ad con
sumacōem uero toto obsecrat corde singulari influencia sua summe bonū omnipotentemq;
assistē sibi deū a quo ē omne perfectū donū omnisq; illustracio intellectus a quo omnis
sapiencia ē et cū illo fuit semper et est ante eū. Secundo igr illuminante spū qui oīa scru
tatur eciā profunda dei / exponitē cuī inuestigandi ueritas ē. Ut una prefata attingenda ex
duodecim cōnclusionibus liqdo ostensuris magnā singularemq; eē epōrum auctem
in generali concilio dum actu celebratur singula illarum multimodis remonstrante
principale qd intenditur documentum // Generalem synodū essencialr constitui atq;
principalē integrari epōrum presencia ut q; legittime fiat iudiciū synodale necessari
eū epōrum aut maioris partis necnon fore consensum. // De quib⁹ aut aut circa
que euismodi cōnclusiones xij sint habende locis suis in presenciacōe explicare
manifestabitur opitulante deo / nūc aut ut uel inicium enitescant de quib⁹ sint
rebus licet explicare summatim. // De essencia utiq; concilij generalis in eius
descripcōe status includit⁹ epōrum // Concilij item subsistencia sacro canoē
illam primū epis tribuente. // Rursus de celebracionis concilij forma / cuius
mediū medium finisq; se ad epōs refert // Ueritate qz representacionis ecclie abs
q; presencia epōrum minime cognita. // Reali insuper atq; notoria differencia inter
pbrm et epm cui⁹ noticie defectus contrarie assercionis prestitit causam // Potestate
deinde clauiū q ex homib⁹ in alijs sed in epis est ex deo // De ulta aliaq;
multiplici potestate ecclie soli epis a deo data inmediate // Modo sane quo
intelligere possimus generalem synodū habere inmediate potestatē a xpo propterea q
illam sic hnt epi. // Uniuersali eciā potestate concessa epis ad regendam ecclesiam
sanctam dei // Inter hec de monarchici forma regiminis / q illa semp uiguit
uigebitq; in populo dei usq; ad seculi consumacōem. // Modificacōe preterea potestatis
regitiue populi dei ab eo concesse epis // Indelebilitate postremo status epōrum
ab unitate ecclie corpe et mēte quamdiu durabit mundus. Hec sunt cōnclusiones xij
sacratissimo isto designato nūo in memoriā aplorum xij quos Jo. in apoc. testatur
eē fundamenta xij muri ciuitatis ecclie. Et quibus xpus suam dedit potestatem
in ecclie edificacione. // Proposito namq; ē elucidare potestatem aplis concessam

a xpo ut nobis palam fiat qm magne sit auctis epoz status qui illoz successores
utiqz sunt et nemine refragante sic appellatur presertim eoz velucente aucte qui
principale int sunt concilio generali. Incipit aia aduertencia concilii gnalis
Et duas hic explicat descripciones. Capitulum 2m

c. 2. Sit sane igitur prima animaduertencia declaratiua aucte magno epoz de essencia
generalis concilii que nobis innotescere habet per data de ipso descripciones
Reperimus autem quatuor principales differentes in eo quod magis aut minus
explicant concilii gnalis essenciam. Prima inquit gnale conciliu est ecclia le-
gittime congregata. Ex qua descripcione habetur primo quod gnale conciliu ex psona
unica duntaxat constitutum esse non potest. Est enim ecclia nomen collectiuum quod actu requirit
multitudinem psonarum qua propter si conciliu est ecclia legittime congregata necesse est intelli
gere in ipso multitudinem psonarum. 2o habetur quod multitudo psonarum tunc dicitur concilium
quando ille sunt congregate in uno loco patet ex significacione. Ubi congregacio que est
aggregacio plurium insimul. 3o quod non qualiscumqz congregacio multarum psonarum
sed que legittima est facit gnale conciliu que autem illa sit dicetur in declaracione
tercie descripcionis. Quarto habetur quod non sufficit multitudo psonarum congregata in
unum sed quod ille psone sint diuisorum statuum. Ecclia namqz iuxta doctrinam apostoli est xpi corpus
corpus autem non est unum membrum sed multa non quidem unius sed diuersarum condicionum quia ut docet
omnia membra non eundem actum habent. Operacionum autem diuersitas potenciarum atqz officiorum
iudicat differenciam. Sic igitur conciliu cum sit ecclia legittime congregata oportet ut in eo con
ueniant non solum de uno sed ex diuersis ecclie statibus et officiis multe psone et p
sertim de statu ecclie principali. Ex descripcione ista inferri etiam potest ad propositum inte
tum incipiendo a nouioribus. Etenim si de racione concilii est quod sit ecclia legittime congregata
nec ecclia dicitur conuenire ubi nulla inuenitur ecclesiastica psona illa igitur euidentissima atqz p
se nota ueritas dicitur quod ex solis psonis laicorum non potest constitui gnale conciliu. Tum
quia laici contra ecclesiasticos condiuidunt. Tum quia eorum non est de ecclesiasticis tractare
negociis. Tum quia clerici et episcopi per eos iudicari non possent. Tum quia tale conciliu
non censetur habere immediate potestatem a xpo quoniam ipse non commisit omnibus fidelibus suis sed com
misit apostolis eorumqz successoribus. Ad hanc assercionem plenius probandam quia notissima
est non decet multum insistere. Sed et prefata descripcio gnale conciliu esse ecclesiam legittime congre
gatam non remote demonstrat libri huius intentam conclusionem cum ad ecclesiam prout ista
explicabitur essencialiter pertineat status eporum. Secunda descripcio dicit conciliu uniuersale
esse quod celebratur seu statuitur a papa uel eius legato cum omnibus epis. Iam
hec 2a descripcio que a canonistis ponitur xvi. di. in summa. Incipit specificare magis
essenciam concilii quia explicat membra corporis quod est eius papam videlicet et alios ecclesie
epos. Et secundum hoc conciliu esse non valet absqz interessencia eporum de quo principaliter
loquitur in presenti tractatu quod exponitur in aliqua supra dicta diffinicione aut descripcione
intelligitur esse de illius essencia vel ad illam neccessario consequens. Quia tamen huiusmodi noti
ficacione habet formam descripcionis uel diffinicionis ut de se patet opus non est multa desup

dicere. **Expositio descripcionis tercie de Concilio generali declarans phisice regulariter ad papam legittimam auctoritatem convocandum synodi generalis.** c. 3.

Sit tercia descripcio. Concilium generale est congregacio legitima auctoritate facta ad aliquem locum ex omni statu ierarchico tocius ecclesie catholice nulla fideli persona que audiri requirat exclusa ad salubriter tractandum et ordinandum ea que debitum regimen eiusdem ecclesie in fide et moribus respiciunt. Explanande sunt predicte particule posite in huiusmodi sicut in prima descripcione. Et cum in ea primum mencio fiat de legittimitate intelligendum est quod iuxta communem doctrinam canonum antiquorum qui per Gracianum in volumine decreti redacti sunt legitima auctoritate debet esse facta congregacio concilii quando fit auctoritate pape seu apostolice sedis. Hoc ei concessum aut competit pape qui Romane ecclesie est episcopus racione multiplici. Sed precipue racione primatie quam habet inter omnes episcopos catholice ecclesie. Dicitur enim episcopus prime sedis quam utique denominacionem ecclesia romana continue post tempora apostolorum semper obtinuit eo quod prerogativam hanc petrus post christum summorum pontificum primus habuit ex evangelio. Unde mathei sic refertur. xij. autem nomina apostolorum sunt hec primus Symon qui dicitur petrus et Andreas frater eius philippus etc. Quoniam igitur in qualibet policia recte ordinata iure nature ad primum pertinet alios congregare promovere materias super quibus est deliberandum vota eorum colligere et concludere iuxta sentenciam sapientis ecclesiastici Loquere maior natu decet enim te primum verbum. papa autem petri successor est et primus omnium ad eum igitur racione sue primatie pertinet congregacio ecclesie catholice que dicitur generale concilium. Hoc siquidem docet nos primo natura cuius instinctu tam in volatilibus celi quam in bestiis terre quod apparet et fortius quale est communiter progenitum precedit alia dirigit protegit et quantum in se est fovet. Item docet moralis philosophia secundum quam ut ar(istoteles) insinuat primo politicorum prestancior virtutibus et sapiencia effici debet dux aliorum et rector. Item sacra scriptura quia de petro legitur actuum primo. Exurgens petrus in medio fratrum dixit. Itaque ipse presidebat sedens in medio tamquam aliis honorabilior positusque de agendis et pertinentibus ad bonum communitatis christiane. Item hoc docet experiencia ecclesiastica. Nam et si in principio quo in ecclesia ordinata distincte singula non erant ad generale concilium per imperatores facta fuit convocacio tamen quando de hoc debuit lex fieri illa facta est conformiter ad ius nature philosophie moralis doctrine evangelice et patrum apostolorum tempore observate videlicet quod non ad imperatorem sed ad papam Romanum qui inter omnes christianorum primum et honorabilius est christi membrum spectat convocacio concilii generalis. Unde et hac racione per sacrum Constanciense concilium in decreto frequens concessum est summo pontifici nominare locum pro futuris celebrandis conciliis. Secunda racio est quare ad papam spectat convocacio concilii generalis in veneracionem nominis catholice ecclesie et recognicionem quoque dignitatis petro a christo concesse videlicet summi apostolatus atque pastoris ovium. Etenim nomen catholice ecclesie non in anthiochena ubi primum fuisse dicitur petri cathedra non in ierosolimitana cui ut episcopus prefuit iacobus frater domini. Non in alexandrina que primatum aliarum quondam vendicabat. Non in Constantinopolitana ad quam dignitas Imperii se transtulit hactenus prevaluit

perseveratque ad presens et in futurum perseverabit. Sed in romana ecclesia quod unanimiter confitentur
etiam Constantinopolitana et alie tres patriarchales ecclesie. Unde cum generale concilium dicat
conuictus catholice ecclesie. Ad papam ecclesie romanum qui catholice presidet ecclesie pertinet
illud conuocare. // Tertio ad eum pertinet ratione unitatis conseruande prout namque
fuit alibi declaratum, graue scisma esset per simultaneam existentiam duarum congregationum
unum sub nomine generalis concilii quia duorum disparatum contendentium. Unde si ad alium vel
ad alios etiam pertineret conuocatio concilii generalis frequenter contingeret in ecclesia graue
scisma fieri. Ut igitur unitatis integritas conseruetur et quoniam unica est ecclesia sic etiam
unicum sit concilium generale. Hinc est quod ad solum pontificem romanum auctoritas hec regulariter
dignoscitur spectare. // Quarto hoc eidem pertinet ratione coherentie potestatis cum enim omnem humanam
creaturam subiectam esse Romano pontifici sit de necessitate salutis. Si ipse
quod est nunc generale concilium congregari qui conuenire debent uenire nollent
ad ipsum utique pertinet ipsos congregare qui super eos habet iurisdictionem etiam penis
et censuris per eos compellere. // Hanc profecto significationem admittit quinymo
intrinsecus habet congregationis uerbum. Pro titulo namque actibus generalis conci-
lii dicitur. Sacrosancta generalis synodus in spiritu sancto legitime congregata uniuersalem ec-
clesiam representans. Congregare autem est in unum aggregare admodum quo grex
in caulam etiam pastorali baculo nec solum pastoris uoce congregatur. // Propterea
quippe quod generale concilium ex magnis arduis atque necessariis causis congregatur
quo ad ipsum milites non solum stipendiis inducti sed alias ne dilabatur res publica
ire coguntur. Si ergo etiam prelati ad concilium generale inuito possint compelli atque
debent ideoque ad illum congregatio concilii pertinet qui personas ad eius cele-
brationem necessarias coherceree potest. Hic autem est pontifex summus cui omnes obedire
tenentur. Et in hunc effectum diriguntur ab eo littere conuocationis metropolita-
nis in tota prouincia iurisdictionem habentibus concedendo eis facultatem inducendo
omnes sue prouincie ire ad concilium etiam exemptos. // Illa denique potissima
ratio est. Nam quando omnes et singuli de aliqua uniuersitate aut collegio con-
uenire debent et non omnes conueniunt ut conuenientes ad expediendum que uni-
uersitatis sunt non obstante aliorum absentia dicantur habere legitimam potestatem oportet
quod censeantur absentes contumaces. Illi autem principaliter dicuntur contumaces qui
uocati per eum qui in ipsos habet iurisdictionem atque potestatem venire non curant hec est
doctrina communis omnium iuristarum. // Quia igitur non sedente concilio solus summus
pontifex habet iurisdictionem coactiuam super omnes episcopos et alios ad concilium pertinentes
ut in contumaciam non uenientium conuenientes ad synodum consequantur habere
legitimam potestatem euidentia rationis demonstrat conuocationem concilii generalis
ad summum pontificem pertinere. // Idem iuris omnino est quinymo et ualidiori con-
stat ratione si conuocati sint omnes ante concilium generalis, quando non uenientibus aliis
quibus legitima precessit uocatio censentur uenientes habere debitam potestatem illis qui ad
synodum uocati sunt et non uenerunt pro contumacibus reputatis. // Deo aut

laus et gloria qui ecclesiam suam constituit a solis ortu usque ad occasum. Cristianum et omnes episcopos et alios ad concilium spectantes non facile eodem tempore posse convenire quin et reputatur impossibile. // Quia igitur convenientes ad concilium vel in eo aliis recedentibus permanentes illorum absentia non obstante expedire possunt illa ad que Synodus congregatur. Intelligi oportet in eos continue devolutam fuisse ad partes illorum legittimam potestatem propterea quod vocati sunt per habentem in eos iurisdictionem qualis est summus pontifex cui omnem humanam creaturam subiectam esse est de necessitate salutis vel per generale concilium cui obedire tenetur omnis fidelis etiam pontifex summus?

In quibus casibus ad alium quam romanum pontificem pertinet convocatio concilii

Sicut igitur hiis racionibus palam constat quod licet una generalis. cam. xm. c. x.
convocacio Synodi generalis ad ipsum pertinet quod intelligendum est regulariter. Nam et sine eo posset legittime fieri // Primo racione defectus sue persone ut puta si mortuus esset aut si depositus legittime vel si suspensus ab administracione papatus vel si effectus amens et sine intellectu // Item si a barbaris captivatus nec foret spes redempcionis sue. Item si notorie esset hereticus cuiusque heresis serpens ut cancer passim fideles corrumperet cum eo ipso quod notorius hereticus esset ut dicunt perderet dignitatem papatus nec esset ei coherendum ac per consequens ad congregandum concilium non posset de iure cohercere fideles // Item si notorie criminosus esset incorrigibilis scandalizans ecclesiam vel. Aut si non esset hereticus vel notorius peccator tamen in religione xpiana hereses scandala seu magne deformitates ingererent in principe ecclesie quibus obviari non posset nisi per celebracionem concilii generalis. // In huiusmodi autem in similibus casibus si papa maliciose recusaret vel esset culpabiliter negligens circa congregacionem concilii tunc ipso iure posset congregari generale concilium et in penam eius quod privilegium meretur amittere quod concessa sibi abutitur potestate // Censetur namque abuti qui non vellet uti ad subveniendum ecclesie in cuius edificacionem illam accepit // Item iam expresse determinatur et cavetur in decreto Constanciensi frequens et Basiliensi quod incipit scilicet frequens. xxxix. et xl. sessionibus quoniam per generale concilium mandatur certo loco et tempore congregari concilium in futurum. tunc etiam papa ipso iure congregari debet concilium et ipse tenetur interesse personaliter aut mittere legacionem infra quattuor menses sub pena suspensionis ab administracione papatus. Et postea deponi si per duos menses sequentes dictam penam sustinuit animo indurato // Dicitur igitur ex tenore prefatorum duorum decretorum videtur colligi quod non indispensabilis ut lex divina stricte sumpta sed positiva ac modificabilis est illa ordinacio seu doctrina. xvii. di. Et alibi in decreto ac decretalibus reperitur frequenter quod absque consensu sedis apostolice generale concilium congregari non potest. Si per consensum sedis apostolice intelligit dumtaxat ipsius disposicionem aut voluntatem. Et in aliquo sine illa concilium recipit sanam intelligenciam quoniam in casu predicto non solum absque consensu eius sed etiam ipso iure congregari potest et debet concilium generale.

UVA.BHSC

Et sic in isto casu modificationem recipit. Nonne et concilium est intelligendum
in aliis tribus supra expressis si infra illud decennium casus necessitatis immineret
ecclesie. Et statim provideri foret necesse. Sacrum namque Constanciense concilium
licet ordinavit ut de decennio in decennium generalia concilia celebrentur
expresse tamen significavit quod etiam infra id licet celebrari concilium. Dicit enim sic
quod terminum licet summo pontifici de fratrum suorum sancte romane ecclesie cardinalium
consilio ob emergentes forte causas abbreviare sed nullatenus prorogare.
Ubi igitur predictorum casuum aliquis aut alter eorum occurreret ad quem pertinet abbrevia-
re terminum concilii futuri quod in loco iam indicto celebraretur vel indi-
cere novum concilium ex processu dicendorum considerandum relinquitur. Item enim
in casu scismatis determinatum est per decretum c. frequens quod eo ipso terminus concilii
pendens esset abbreviatus ad annum et absque alia vocatione prelati et ceteri
qui ad concilium venire tenentur debent convenire. In casu vero heresis seu alterius
ex supradictis non sic apparet determinatum. Ideoque ad id intendendum videtur. In-
tellecto primum magnam saepe extremitatem nimisque esse periculosum quod a
nonnullis asseritur doctoribus videlicet quod non refert necessitatis tempore per quos
convocetur concilium generale multum nempe atque maxima discrimina emergerent ecclesie
si tyrannus vel alius quivis sediciose agere volens posset auctoritative congregare conci-
lium generale in loco sibi placito. Et ibi de statu pape cardinalium et prelatorum aut im-
peratoris regis vel principum seu veritatibus catholice fidei aut decretis reforma-
cionem tangentibus ageretur per eos qui inibi convenientes nominaret se generale con-
cilium illius subditi potestati. Quod ipsa deficiente convocatio concilii pertinet ad car-
c. 7. dinales vel maiores alios ecclesie prelatos aut clerum illius patrie in qua peri-
Illa potius doctrina saniorum apparet in casu necessitatis culum urget.
congregandi concilii si non posset aut debite requisitus esset culpabiliter
negligens quod tunc spectaret ad collegium cardinalium. Cum quia ipsorum
iudicia tam circumspecta tamque oportuna sint circa celebracionem futuri concilii quod et
Constanciense et Basiliense generalia concilia attendi voluerunt ad ea prout apparet in sessio-
nibus supra commemoratis. Tum quia dicuntur cardines super quos versantur et sustentantur hostia
universalis ecclesie quare post summum pontificem illis ut necessitatibus ecclesie catholice provideant per-
maxima incumbit cura. Tum quia ut patet ex sessione xxiiii Basiliensis concilii
speciali iuramento astringuntur fideliter laborare pro illis materiis pro quibus generalia
concilia congregantur. Tum quia pars corporis pape esse dicuntur et naturalis membrorum
lex illa est ut alterum alterius suppleat defectum atque operacione pro conservacione vite
communis. Alii namque prelati post eos maiores ut patriarche primates archiepiscopi et episcopi
columpne sed cardinales membra ecclesie appellantur ut cunctis innotescat eos pre
ceteris necessitates atque dolores sentire illisque compacientes providere debere. Qua-
propter infra papam super omnes etc. ad eos pertinet universalis ecclesie cura ut illo
culpabiliter deficiente supplere ipsi teneantur qui per se non possunt convocando omnes

ecclesie prelatos ad concilium generale ut ubi providebitur communi toti ecclesie consilio necessitatibus occurrentibus. Et
etiam si ad papam qui pro tunc est id ipsum pertinet pertinebit quod ipso non providente ad eos qui post papam tenentes primum
in ecclesia locum hii autem sunt cardinales. In casu vero scismatis ubi contendentes de papatu renuunt
concilium convocare. Ad cardinales specialiter racione pertinere videtur, propterea quod ad eos pertinet de iure communi pro
ma electionis providere de summo pontifice. Et in casu scismatis vult concilium esse iudex competens.
convocacio igitur concilii que est antecedens ad debitam electionem ad eos in hoc casu specialiter pertinere
videtur. namque unitatis eius omissa omnia sine quibus ad effectum non pervenitur. Unde hac racione Bene
dicto xiii et Gregorio xii in suis obedienciis sic nuncupatis nolentibus celebrare nec ad id con
vocare, famosum illud generale Pisanum concilium Cardinalium utriusque obediencie auctoritate convocatum
extitit Anno domini Mo. cccc viii. Ubi autem Cardinales debite super hoc requisiti in convocacione
concilii deficerent culpabiliter eadem racio dicere urget quod pertinet ad clerum illius provincie vel re
gionis in qua urget heresis vel illud discrimen propter quod reprimendum vel obviandum concilium congre
gari debeat. Quemadmodum in libro Judicum legitur de levite illo habitante in latere montis Ephraym
qui diviso cadavere uxoris sue in xii frusta mittens ad xii tribus notificavit scelus
in ea commissum. Et sic omnes filii israel pariter congregati sunt quasi vir unus ad ulcionem sceleris.
Sic igitur prelati illarum parcium ubi heresis vel aliud maximum discrimen contra fidem et ecclesiam ori
retur noticiam de illo habentes [illegible] ac melius tunc apud eos foret possent de quantitate
illius discriminis omnibus fidelibus intimare implorantes auxilium eorum. Quod eciam consta
re videtur ex decreto C. quod incipit Frequens sessione xl Basiliensis concilii. Nam ibi statuitur quod ad
veniente termino celebracionis metropolitanus in cuius provincia vel diocesi est locus concilii
et prelati circumvicini ad quatuor dietas tenentur interesse ad inchoandum concilium.
Si autem illud discrimen quo ecclesia periclitatur esset tale quod in tota christianitate urgens
tunc pertinet ad alios maiores post Cardinales ecclesie prelatos ut seipsos invicem et
subditos suos hortarentur in unum locum convenire generale concilium celebraturos inti
mando convocacionem huiusmodi quantum eis possibile foret per totam christianam religionem vel saltem
ad partes eius principales. Id enim videtur esse de substancia concilii generalis quod locus et tempus in
choacionis debite notificetur ut quorum corda deus inspiraverit ad subveniendum ecclesie necessita tibus
valeant se disponere tempore opportuno. Omnia hec que dicta sunt et de Cardinalibus et
de aliis maioribus ecclesie prelatis quod ad eos pertinet pro convocacione concilii generalis providere ecclesie
necessitatibus probatur racione mistica morali et racione divina. Naturali ut quemadmodum in [illegible]
corpora dirigunt et movent membra ad operaciones debitas superiorum virtute. Ita in mistico maiores ecclesie
officialium ceteros fideles ad salutem suam dirigunt opera. Mistica probatur racione. Nam et
si membra iuxta doctrinam apostoli in id ipsum pro invicem sollicita sint. Illa tamen que maioris
sunt dignitatis ad hec magis tenentur ut oculus quam auris et auris quam odoratus etc.
Unde magis imputatur homini qui potuit et non vidit quam qui non audivit vel non odoratur
est quia visus sublimior et carior est potencia utilisque magis corpori et necessaria. Sed quia magis
imputatur eidem si non sollicita est de communi toti corporis procuranda utilitate aut necessitate
vitanda. Qua racione stricti obligantur prelati quam simplices ecclesie necessitatibus providere per
maxime autem prelati qui domui israel a deo dati sunt speculatores. Moralis item racio

UVA.BHSC

ad ipsum arguit. Etenim iuxta sanctum Gregorium quanto plus ceteris aliquid percepit ab actore mundi grauius iudicandus, quia cum augentur dona rationes etiam crescunt et donorum. Et testante sacra scriptura fortioribus fortior instat cruciatio. Unde quia magis sunt obligati secundum quod ad eos specialiter pertinet prouidere. Confirmatur rursus hec diuina ratione quia maiores prelati apostolorum sunt successores quibus precipue ut infra magis declarabitur Christus commisit regimen militantis ecclesie. His autem iura canonica consentientes quod deficiente illo ad quem pertinet conuocare concilium quod spectat ad illum qui maior est dignitate uel prior in ordine. Ordinauit insuper sacrum Constantiense concilium in decreto frequens quod ubi infra annum quo celebrandum est concilium occurrerit casus incommoditatis loci in quo statutum erat celebrari quod prelati possunt locum sibi et aliis assignare. Itaque uoluit ordinatorem celebrationis concilii pertinere ad maiores. Sic igitur ubi papa ad quem primo pertinet deficeret culpabiliter in conuocatione concilii generalis ad superiores pertineret gradatim. Quod multis occurrentibus circumstanciis potest Imperator conuocare ad generale Concilium.

c. 6. Postremo uero cum iniuria cogeret uarietas casuum dato si tamen dandus est in quo clerus seu ecclesiasticus prelatus non quidem uult scilicet illa ad quem iure conuocatio est pertinere debet, scilicet generalis ad congregationem concilii generalis in totum deficeret uel propter impotentiam uel per maliciam uel per dampnabilem negligentiam uel per culpabilem ignorantiam et propter maxime quando ipse papa esset notorie hereticus intendens ad suam heresim omnes inclinare uel aliud grauissimum periculum immineret ecclesie irreparabile aliter nisi per concilii conuocationem papa auctoritate eius potentie uel tyrannidis quod Cardinalibus uel aliis clericis sub eo degentibus aduersus eum non esset resistendi libertas, fierique esset iam per aliquos ex cardinalibus aut ex clero diligentius si ad eorum conuocationem ceterarum prelati uenire nollet et uisibile esset ad conuocationem actum magni principis habitis in hoc creditum apud ceteros principes ecclesiasticos et seculares prelatos et alios ad concilium esse uenturos. Istis occurrentibus uel similibus aliis a maioribus ne umquam in ecclesia illud lamentabile carmen quod de Ierusalem Ieremias cecinit impleatur quod omnes amici eius spreuerunt eam. Et non est qui consoletur eam ex omnibus caris eius. Quia primus est eorum quos ecclesia carissimos uocant dominus uidelicet quod tunc Rex Romanorum qui est aduocatus et protector ecclesie prestiti quando clerus ex parte fuissent debite requisiti ad concilium possit conuocare exhortatione uel alia honesta uia non repugnante ecclesie libertati. Non repugnante quidem libertas namque spiritualis est conditio ad celebrationem concilii generalis. Unde si temporalis princeps uellet conuocare ecclesiasticos sibi subditos per modum potentie quia armis sibi resistere non ualent eosque in uno loco multos retinere donec quod ipse uellet determinaret. Cum uideamus quod duces Comites ac milites sibi et contrarium ipsos si pro causa eorum auxilio ad bella indiget, non tamen per potentiam comminando aut puniendo sed deprecatione et exhortatione conuocant multo etiam prelatos ecclesie ut ad synodum generalem conueniant in conuocando per maximam modestiam benigna humilique exhortatione Imperatori est opus. Et si antiquitus ecclesia inuenit liberalem etiam beneficentiam. Maria nempe laude et gloria magnificaret temporalis liberaliter exponens thesauros suos pro parte ad congregationem concilii generalis ut fidei subueniat. Veluti si hostibus occupant castra eorum expugnaturus uel ab obsidione suos liberando fideles. Quemadmodum factum esse legimus a tempore Constantini imperatoris quando christiana religio cepit florere.

Non negatur quod asserere voluit quidam conciliorum primo fuisse factum per summos pontifices. Sed quia tunc
multiplices viguerunt hereses et quidam illarum armate erant auctoribus earum defensatis per princi-
pes seculares ecclesiastica potestate tunc deficiente per impotenciam quoniam episcopi sub illorum dominio existentes
ad mandatum pape venire non permittebantur. Legimus per Imperatores catholicos potestatem habentes
super principes illos etiam quandoque superbos invitando et cogendo ad plura generalia concilia fuisse
episcopos congregatos. Et ita legitur in fine primi libri hystorie tripartite quod in famosissimum in Nicena
concilium fervor Constantini principis excitavit publicis asinis atque mulis et curribus
equis episcopos et aliis eis erat ad concilium venire prepositos. Et habetur in primo capitulo secundi libri legitur quod omnibus
qui ibidem convenerunt Imperator ipse diebus cottidianis cibaria largissime ordinavit expendi.
Item Constantinus Imperator tercius scribens Agathoni pape de congregacione VI concilii ita in-
quit. Invitare et rogare possumus ad omnem emendacionem et unitatem omnium christianorum, necessitatem
vero inferre nullatenus volumus. Et infra omnemque concursum venientium iussimus prebere Theodorum
gloriosissimum patricium et Exarchum Christo amabilis nostre ytalie provincie tam in navibus
quamque in expensis et omni utilitati eorum et si necessitas exegerit etiam castellatos dromones
prebere ad eorum munimen. Illis itaque temporibus per congregaciones generalium Synodorum dili-
gencia et virtute imperatorum factas legimus extinctas fuisse hereses insurgentes ut tamen
catholicum foret concilium quod per ipsos Imperatores congregabatur eorum convocacio ut conter-
asserit fiebat instancia aut consensu Ro. pontificis. Cuius signum est quia aderat semper legacio
apostolice sedis ad cuius iudicium singularia attendebantur. Et honorabiliorem locum etiam super patriarch-
as legati et presidentes qui tempore sedi apostolice aderant obtinebant. Unde quia sublato impedimento pote-
state cohibentis sponte ad huiusmodi concilia et papa per se vel suos et episcopi conveniebant non laycali sed
ecclesiastica potestate convenire censebantur auctoritate. Ex premissis autem colligi potest cuius sit convocare debere ut
Imperatori potestas competit convocandi concilii generalis. Primo quod gravissima urgens atque in dies
semper ac magis excrescens cause immineat necessitas. Cum alias non per viam concilii generalis negat pro-
videri. Pro ingenti namque necessitas esse debet quod liceat convenire legi ut permissum robore hu-
mano ac iure divino, propterea cum transire de actu in potestate exteriori sic habent se ad ecclesiasticam auctore-
potestatis universalis defensio ab ipsa plurimum generis. Secundo requiritur quod papa cardinales et maiores
ecclesie prelati qui commode vigere possunt seu clerus ceteris in illis partibus vel proximis imminet ut con-
vocent ad concilium sit debite requisiti. Debita requisicione ubi ordinaria potestas non deficit ex-
ordinaria intromittere se non debet. Tercio quod visibile sit ad instanciam regis Romanorum episcopos alios
quam gradus ecclesie infra designatos ad concilium convenientes regesque et principes communitates univer-
sitatesque studiorum suos destinaturos oratores alias quam decretalibus multiplicentur. Si hoc non generat
convocacio ipsa origo et causa foret maiorum scandalorum propterea tunc scismatum et sic super periculum pericula
augerentur. Quarto requiritur quod convocacio eiusmodi facienda per secularem potestatem imperatoris non
sit violenta, sed fiat omni cum modestia et honestate, per semetipsum nuncios aut litteras expo-
nendo pericula imminencia fidei et ecclesie auxilium quoque festinum necessitate que quia alias non per viam concilii
generalis non est possibile provideri et quod tenetur ad subveniendum precipue ipso convocandi de hiis aliis
quamque copiose allegando. Et propterea tunc eius quere scriptum ad hoc interponat. Apostolorum utique exemplo qui
convocantes multitudinem discipulorum exposuerunt causam eo quod equum non esset ipsos relinquere

UVA.BHSC

R° a° paedez 1ª ē qz qnto mīªacu ɋpetit act° toto s̄i
cibu dei ⁊ mīstrare mēsis // R° a° paedez 1ª ē qz qnto mīª acu ɋpetit act° toto si
illū exet q̄re id faciat re° ondē ean. Videt q̄ppe q̄m̄ pp̄ cū dino ⁊ iur° hūano id eo
petit quocāt ad galū q̄ ilūs aplis copiose voces allat in illo v° apl° sı illo deficie
te Cardiales id faciut. Si aut̄ deficietib° hys maiores ecc° plati aut cler° facie
id debent. Jam iam q° eet plessi iat rōcinatiōe ⁊ tn̄ huiōj ptātes ei de sit gnūs
et nē / qn̄ ipē layci ptāti que plimū diffē ab ecc° ɋpete debz id q̄n inl̄ta Certe ī omū
coplare nēce ē vt id ipm licite fieri dicāt. // Est ei quocacio ɋaly act° ad sp̄ualia
ordiat° q° iudiciū nō sedaz s̄z ecc° ɋuenit ptāti Est demū q° epōz aliozz pla
toz ecc° q̄ sbiecti nō sūt impiali iur° ōi // Est deiqz act° me libtat° lōge distans a
gladij ptāte // Est rursus act° supme ptātis auctis ī dei ecc° q̄re reseruat° est
sūmo pōtifici // Graue q̄ppe nobis ex° ondit sp̄ita vt q̄m̄ reges manū ap
posuere ad id qd° pōtificā ē et sacedotū seuiente p maxīa eos ɋstat fuisse pūitos
a deo // Sūt pfecto testiōio huic rei Saul Jeroboam ozias ⁊ anthioch illustris
// Pm° vtiqz statī audiuit ab ore ppl̄e sūaz q nūqꝫ ultra ɋsurgēt sua regna dig
nitas // 2° euanuit et statī gl̄ria ē mā ei° 3° lep̄ subito pcuss° ē tribulin
ī man̄ tenēs // Qrt° dno vistez dolōe tact° ita vt vmes a carnib° ei° statī
vīēt fetoē itollābili expiauit ī fīale suppliciū hoc ī mūdo expt° // Qa igr
trā amara tormēta ex tēplo sēsēt pncipes tpales qd° officiū ē pōtificū ⁊ sacedot
tēp tātes. Nō facile s̄z maxio ōi pōdē iudiciū p̄sumēt dz impator ad se ī cau
deuolutā ee ptātē quocandi ɋaly gn̄alis // Quēadmod° si miles baro Coēs aut
dux exātū vl̄em ɋgne vellet sup aure regni bellaturz° nō assētiēte in ideo rege
ɋsilio suo ac in maiorib° alijs n regni pceribº // Nec mirū arduū et int° ad se nō
ptinēs aggdit° op° Romān° Impator si intit° quocare ɋcliū gn̄ale nō assēti
ente pp̄ Cardialib° et maiorib° platis religiōis x̄āne // Profecto magna
eget exhortaciōe vt ondat celebracōis ɋcily necitātē ɋpez in illo actu ecc°
deficiētp ptis vno ex eoz supdcis modis // Ro naqꝫ spales q̄re pcetis im=
patori cōpete dī ei hoi ptās ē qz ptector ē ecc°. Est ec° ⁊ aduocat° s̄z aduo
cati nō ē ptāte ⁊ auctē quocare iudicē laudat° aut ipi° diligētia si depca
it sedeat // Vin qz int° ecc° pūbuīt ē rogare dualī sp̄es moleta iubendi
Et quasi nudato supplicant ense potēs q̄uis tpe ecc° puitie qn̄ p maxīs
erat a pncipib° ecc° libtati ɋcessis fauor p impatorēs pl̄a gn̄alia ɋcilia cō
ɋgata fuint / pacata tn̄ dē ecc° visū ē sūme piculosiū vt zeqꝫ secularī auctē
gn̄alia ɋcilia ɋgnri // Qre ex tūc iā ɋ meōrat° ordiātū fuit absqꝫ auctē
sedis aplice gn̄ales Synodos nō ee ɋgregādos. Jpaqꝫ roma ecc° stet stetitqꝫ cō
tinue ī hac pacifica possiōe vt q̄uis sedāi ptāte absqꝫ ei° ɋsilio gn̄ale ɋcliū nō
ɋgregātur. p̄sertī a ccc. lx. āniz citra qd° tēp° nō facile repit° gn̄ale ɋcilū ipator
auctē quocatū fuisse de alijs° aut p° quocat° p eū q̄lia ex° legat° dicē nō
ē op° // Postmo id dm° ē q ⁊ si ex cās supdcās ordiatū fuit ptinē sedi
ap° ad gn̄ale synodū quocare q̄ tn̄ notū erat expiētia demōstrāte q alij

summi pontifices non in solum inclinati erunt ut generalia concilia celebrarentur. Magna
Constantiensis synodus ad perpetuam rei memoriam ordinavit quod saltem de decennio in decen-
nium fiet celebratio concilii generalis. Super addidit autem sancta basiliensis synodus quod summum
pontificem aliosque ecclesie prelatos si celebrationem huiusmodi impedirent perstaret gravissimas
penas. Que ordinatio si firma permaneat in solum certe amputabit curiosas et
disputationes harum questionum. Ut namque dicitur per huiusmodi continuationem celebrationis
conciliorum de decennio in decennium semper aut concilium ingerebit aut per tempus dependens
expectabit. Sed iam finis imponatur hiis que de auctoritate convocandi concilium generale ex
necessitate dicenda sunt. Quantum ad declarationem illius termini in tertia descriptione positi scilicet summa auctoritate

Q' ipsa universalis ecclesie recipit limitationem in quatuor: s. A.

Equiter in eadem descriptione ad aliquem locum hoc autem est de substantia generalis concilii
ut ecclesia et determinatur sit locus in quo celebrandum est generale concilium. Licet namque sy-
nodus generalis vocetur ecclesia catholica propter hoc in diffinitione synodali Niceni
concilii. Et quo ad potestatem sive auctoritatem iudicandi non recipiat limitationem, in tamen ecclesie
catholice prout accipitur diffusa per orbem quod loco recipiatur in limitationem quatuor re-
cipit synodus generalis. Primo in loco quia cuius doctrina Augustini ecclesia est ubicumque deus lau-
datur propheta testante: A solis ortu usque ad occasum laudabile nomen domini. Concilium
autem generale ita est in uno loco quod in pluribus esse non potest. Est enim de ratione sua ut sit loco uno
determinato cum in eo vigeat auctoritas supremi tribunalis. Sicut enim in veteri ita et in lege
nova ubi existit supremum iudicium debet esse omnibus notum. Ibi namque dicebatur: Si dif-
ficile et ambiguum apud te iudicium esse prospexeris. Surge et ascende ad locum quem elegerit
dominus deus tuus venies que ad sacerdotes levitici generis etc. Ita et nunc cum in eum modum mandatur
dic ecclesie. Oportet quod certus sit locus ecclesie congregate cum domino in petram in corrigibilibus fratris.
Ex quo apparet quam irrationabilis et erronea sit illa assertio duo generalia concilia
eodem tempore concurrere posse. Repugnat enim supremi iudicii. In eo quod supremum est colloca-
tum esse diversis in locis. Nec est simile de romana curia quam dicunt esse ubi papa residet et ubi vult
exercere officia sua. Et enim quia papa est caput penes eum residet auctoritas suprema curie
sive. In concilio autem non sic assignatur caput a membris distinctum illius iudicii syno-
dalis. Limitatur etiam tempore synodus generalis quia ecclesia ab initio mundi continue
semper fuit nec desistet umquam. Concilium vero certo tempore incipit et certo tempore desistit sola ratione inter-
ruptionis quia non semper ut ecclesia durant concilium. Aliquando concilia multa non sic autem plures
ecclesias. Limitatur denique ecclesie universalis congregatione concilium, immo prius quia non omnes sed certi
admittuntur una voce consentientes patres. Postremo limitatur personarum conditione quia non par-
vuli aut mulieres quibus apostolus id diffiniente in ecclesia docere non permittitur nec omnes viri sed
episcopi abbates eorumque superiores et alii viri electi qui prius sunt examinati admittuntur
ad consulendum vel iudicandum. Hanc autem limitationem ecclesia universalis non recipit quia omnes
constituti sunt in gremio eius. Namque ut docet apostolus sive gentilis quis aut iudeus barba-
rus scita servus liber masculus aut femina christus est omnia in omnibus.

Que sunt persone ad concilium pertinentes et debent audiri vel minime. Capitulum 8m

UVA.BHSC

c. 8m

Tamen generale Concilium non solum racione loci sed temporis ac numeri patrum. Et quod apostolicus
est eciam constitutum seu condicionis eorum quod pertinet ad declaracionem questionis de qua est sermo. Ideo in descripcione
premissa cum dixit ad aliquem locum statim subditur ex omni statu ierarchico tocius ecclesie catholice.
Et quia ierarchia dicitur sacer principatus, ut probe videtur iuxta dictam diffinicionem pertinentes ad cele-
braciones concilii qui in ecclesia exercere possunt actus ierarchicos videlicet purgare illuminare et perficere. Quos actus
sic distinguunt ut purgare sit per correctionem, illuminare per predicacionem et doctrinam, perficere vero per
sacramentorum administracionem. Tria hec absque ulla hesitacione in ecclesia dei competunt episcopis
et eorum superioribus. Sed an aliis. Sed archidyaconis seu prepositis vel quicumque alii sint inferiores
cohercionem habentes racione iurisdicionis criminalis et alias iusticie ministrande. Duo autem ultima et si
competunt curatis seu plebanis id est in primo ut communiter alia distinguunt competere non videtur. Nam
si loquatur de correctione in foro penali includitur sub tercio actu. Quod vero de correctione
fraterna non intelligatur manifestum est quia ista omnibus fidelibus et mulieribus competit plebanum et sine
cura non dicuntur principantes quare illi qui nomen habent ut principantes potius videntur ad statum
ierarchicum pertinentes. Utrum vero eciam alie sint persone pertinentes ad celebracionem generalis con-
cilii quam predicte pote magistri doctores ac predicatores non habentes iurisdicionem coherciuam seu
curam animarum patebit in 2a conclusione. Sed et nunc ex clausula ista principali documentum
aptissime assumit quod magis in diffinicione a descripcione ponit aliquis ad eius evidenciam vel intel-
ligenciam cum potestate dicti principis descripcio autem manifestat generale concilium esse congregacionem licitam
ex omni statu ierarchico tocius ecclesie catholice. Et quia hic status principaliter est episcoporum
si quidem ipsis episcopis perfecte competunt illi tres actus a quibus ierarchicus dicitur. Hinc igitur absque
episcoporum presencia generale concilium non erit perfectum. Et absque eorum consensu vel maioris partis
legitimum non erit iudicium synodale. Secundum in premissa descripcione notandum quod audiri re-
quirat exclusa quod clausula debet probari per id quod habetur in libro Ysidori de conciliis ubi ponitur ex-
hortacio ad patres congregatos et subiungitur quod si forsitan aliquis vestrum aliter quam dicta
fuerit senserit sine aliquo scrupulo contencionis in notorum omnium copulacione cum ipsis de quibus
bus dubitaverit conferendi reducat gloria deo auxiliante aut doceri possit aut doce-
at. Sic igitur loquitur ysidorus de illis qui in concilio sunt congregati et loqui volunt de hiis que in
concilio pertractantur. Conformis huic sentencia in conclusione octavi concilii Constantinopolitani
ex verbis Basilii piissimi Imperatoris sancte allocutus Synodo verba quippe eius ista
sunt. Quicumque habet aliquid adversus hanc sanctam et universalem synodum dicendum vel contra eius
Canones aut terminum hoc est fine eius et ecclesiam stet in medio et quod sibi videtur dicat
sive episcopus sit sive quicumque de ecclesiasticis clero sive laycus aut ex hiis qui civilibus officiis man-
cipantur existat quicumque non dubium sit istius hominis racionem dicendi quicumque potestatis de ecclesiasticis
causis. Opus est hoc pontificum et sacerdotum est. Sed ex habundancia omne os iniquum
obstruere volentes liberam permittimus hiis qui in mente habent quod ambiguum de hiis que
decreta sunt ab hac sancta Synodo hoc in medium exhibeat et suscipiat satisfaccionis
salubre remedium. Quis igitur habet quod dicendum dicat super dum hec celebratur. Nam soluta
sancta et universali synodo quia apparuit omne dei condiciones aut contencionis ei sive episcopus sit sive
absolute sacerdos sive dignitate aliqua ponitur vel aliter gravatus veniam ab imperio

minime consequetur si iuste comprobabitur et a curia nostra pelletur ut corruptor et pestilens membrum putridum et inutile corporis ecclesie corpus molans. Hec perfecto sint pro ea que ex sacro canone biblie conduntur sunt principalia documenta duo consuetam allegata quoniam ad libertatem loquendi in generalibus synodis. Que utique libertas continue magis ac magis autentico probatur atque roboratur documento. Nam inter prima decreta conciliorum in initio cuiuslibet generalis concilii semper datur congregatis libera consulendi et loquendi facultas eorum que agenda videbuntur inter materias in concilii deliberatione propositas ut libere auditis omnium iudiciis synodalis sententia plena cum maturitate feratur. Audientia tamen huiusmodi intelligi debet sane videlicet quod dum concilium intelligit quod quis loquens docere potest aut doceri. Nam si presens sit iam plene informari pro utraque parte de dubio super quo agitur. Et qui audiri petit iam frequenter quod dixerat repetit aut extranea loquitur vel impertinentia seu cum iniuriis contumeliis vociferationibus et tumultu quod non debet esse in concilio. Itaque non querit iam docere. Similiter si quis obdurantus et pertinax doceri non velit aut possit quoniam ad effectum ut ille doceatur non est utile per istum auditum, inutiles propterea non admittuntur ad loquendum in generali concilio. Unde predictum est videlicet non quelibet persona que audiri requirat exclusa ut intelligitur esse de substantia que audiri requirat exclusa ut intelligitur esse de substantia concilii sana eget moderatione. Si quis enim in concilio loqui vellet quando de materia fidei tractatur quomodo deberent fieri bella vel obsideri civitates et castra subverti vel de navigandi aut venandi arte aut de cautelis litigantium vel forma libellorum. Et ita de similibus. Non propterea non esset concilium si in hiis audientia illi non daretur. Cum autem Ysidorus inquit quia ea de quibus quis dubitavit conferendo reducat ut doceri possit aut doceat tunc ex dictis suis evidentissime patet quod qui ad docendum alios in concilio minime est aptus et ydoneus. Et qui doceri non potest quia non vult docentes audire sed vociferatione tumultu strepitu et contumeliis docentes impedit per se attendere potest si est dignus ut intersit synodali conventui atque sua vox ceteris equali virtute computetur. Ut namque testatur sapiens spiritus: via stulti recta in oculis eius qui autem sapiens est audit consilia. Cum igitur audire renuit aliorum doctrinam quoniam in oculis eius id sibi rectum videatur quia tamen non ita in oculis aliorum ut synodali intersit conventui minime est aptus. Visa causa premisse pertractationis est de fine propter quem ad concilium conveniendum est. Dubium quoque non videtur licet namque plures esse possint particulares fines celebrationis generalis concilii. Hii omnes includuntur quando deprimentibus ad debitum regimen ecclesie in fide et moribus. Descriptio quarta de concilio generali quod quadruplicatur dicitur virtuale continere omnes ecclesie gradus.

Quarta descriptio premissis patribus magis autentica ponitur exempla synodali sacri Basiliensis concilii que in aperta eiusdem sessione sub data XIIII kalendas novembris anno domini M.CCCC.XXXVII. Generale concilium est universalis ecclesie catholice conventus continens et includens virtualiter et auctoritative singulos gradus ecclesie tum propterea quoniam ceteras sicut membra ipsius ecclesie universalis quoniam propterea ipsum concilium dicitur representare. Descriptio ista primo denotat auctoritatem generalis concilii quod appellatur conventus catholice ecclesie. Ita quod ubi celebratur generale concilium vere dici potest congregata catholica ecclesia. Hoc autem non de novo accepit generalis synodus ut catholica ecclesia denominari possit. Sic enim in Niceno concilio denominata fuit et repetita fuit huiusmodi denominatio in conciliis sequentibus. Continentia autem

c. 9

UVA.BHSC

illa virtualis dicitur quoniam superior eam perducit esse tamen quam inferior illi immediata seu appropriata per
quam etiam denominatur ab illo. Sicut in animalibus sol virtualis dicitur continere calorem licet non denominetur calidus
proprie loquendo, quia forma caloris non inexistit illi sicut igni qui vere calidus dicitur a forma caloris sibi
inherente. Similiter in moralibus rex dicitur continere virtualiter ducatum aut comitatum seu regi-
tivam potestatem quae duci aut comiti competit licet dux aut comes non appelletur. Di-
citur igitur generale concilium dicitur continere virtualiter singulos ecclesiae gradus quia potest in omnes effectus illorum, verbi gratia, bonum re-
giminis ecclesiae in quo possunt singuli ecclesiae gradus potestatis papa archiepiscopus episcopus vel quivis prepositus preter ex-
cepto illo effectu qui de directo respicit unitatem persone quia concilium unica persona esse non
potest sicut est baptizare unum enim potest baptizare plures sed non plures unum quoniam verba proferat
in pluralitate. Nam si quilibet in singulari proferret te baptizat, resideret ab eo qui prius proferret verba, cum
iteratio dandi per se sacramentum. Item Concilium dicitur 2º modo continere singulos gra-
dus ecclesiae quia synodalis diffinitio in exequitione et veneratione prefertur preferique debet dif-
finitioni facte auctoritate cuiuslibet dictorum graduum ecclesie. Racione dicitur singulos gradus ecclesie
continere virtualiter et auctoritative quia non subiciuntur iudicio et dispositioni cuiuscunque illorum sed
potius econverso. Et namque iuxta declarationem concilii Constanciensis generali synodo quilibet
cuiuscunque status vel dignitatis etiam si papalis existat obedire tenetur. Dicitur preterea concilium
includens singulos ecclesie gradus virtualiter et auctoritative alio modo quem ponit in eadem epistola ex-
plicatur quia concilium in ibi comparatur quasi sit quoddam totum ipsa vero aut quicunque alius de ec-
clesia membrum et pars illius. Ita quod si preferta sententia papa a toto concilio se plus abstinet aut
virtualiter potestate subtrahendo suos legitimos vel resistendo concilio in eo in quo obedire
tenetur aut ipso dissolvendo vel illud se in auctoritate et iure preferendo. quia iuxta philosophicum
documentum potius pars a toto quam totum a parte disiungi dicitur. Ipse dicitur separari ab unitate universalis
ecclesiae et synodi. Sed synodus manet in sua integritate et unitate. Similiter in exempli-
ficari potest de Cardinali patriarcha archiepiscopo vel quocunque alio. Hec autem expositio
contra aliunde et a posteriori trahit fundamentum suum. Etenim fuit super hoc facta diffinicio
per sacrum Constanciense concilium prima sessione post recessum Jo. pape xxiii dicens sic sub hiis capitulis
Item declarat quod per recessum domini nostri pape de hoc loco Constanciensi vel etiam per recessum
aliorum prelatorum vel aliorum quorumcunque non est dissolutum hoc sacrum Concilium sed remanet
in sua integritate et auctoritate etiam si que ordinaciones facte essent in contrarium vel fierent in fu-
turum. Hec autem clausula adiecta fuit quoniam ut habetur in libro de gestis ipsius Concilii prefatus Jo-
papa de contrario recedens media nocte cum venit Schaffhusen statim fecit mandatum
et misit Constanciam post in valvis ecclesie quod omnes officiarii Romane curie familiares
sui et sedis apostolice cuiuscunque dignitatis aut status etiam pontificalis ad eum ad Schaf-
husam locum predictum accederent. Dicitur igitur secundum predictam declarationem generale concilium dicitur
continere virtualiter et auctoritative papatum et alios gradus ecclesie. Et quia eius integritas et
auctoritas ex illis seorsum consideratis non dependet. Et quia complectitur illorum auctoritatem
cum illi dicuntur partes et concilium totum censeatur. Et quia si illi recederent non ideo perdit eius
auctoritas et integritas. Et quia etiam si illi adherere nollet non propterea minus licentie sunt eius
synodales operationes. Unum sed predictarum declaracionum concilii generalis auctoritas residet

penes remanentes qd' ē intelligēdū d'uiū gciliū debita dispone nō careat in podere
nūo ⁊ in mēsura q̄ triplici linute oīa diuīa opa disposita sūt ut sapiēs p̄sitet
qd' ei hijs caret nō diuī op⁹ ſʒ uer⁹ censet ēē p̄mi iux̄ dottrīā aug⁹ diffiniētis p̄tz
ēē carētiā modi spēi ⁊ ordis // Cū aūt p̄fatū Costāciēn̄ decretū fuit locale
et tpale si ex illo īfēndū ē gnalē optz sic̄ intelligi. Nā si ex gcilio actu p̄ auc̄
cēntiā ꝑpe Cardinaliū p̄latorꝫ ⁊ aliorꝫ decorato recedāt ꝑꝑa alij p̄lati seu
alij q̄cūqꝫ ut p̄fatū decretū īq̄t omib⁹ cgrgat⁹ recedētib⁹ quō possit intelli
remanē gciliū gnale // Sʒ pro tūc qz recessat ꝑꝑa 2ª tria solū p⁹ cū eo
p̄lati etiā nō multi ⁊ alij ex officialib⁹ romanē curie q̄ erāt gcilio īcorpati
Itaqꝫ remanēbat maior multitudo Cardinaliū p̄latorꝫ ⁊ aliorꝫ īcorpatorꝫ. Recte
ēē tē potāt diffiniri q̄ sacr̄ cōciliū Coustanciēn̄ remanēt ī sua īteg̃tate
⁊ auc̄te // Gnalī uō loqēdo posito p̄ᵐ ī q̄sictacōe vtrū debēt gciliū finez
accipe si maior p̄ti ita agēdū uidēt. Et de hoc fiet decretū cōe omib⁹
data licēā ī domos atqꝫ ecciās suas redeūdi. Tūc si ex cōcilio cōgregato
recedāt ꝑꝑa cardinales p̄lati ⁊ alij īcorpati ī tāto nūo q̄ minor sit pars
remanēciū dato huiōi casū. Et q̄ nichilomi⁹ cōciliū remaneat in sua
integ̃tate ⁊ auc̄te nō facile ē intellige qz ubi nlla ē licēa cgrgacio nō p̄t ēē
gciliū // Sec⁹ ū ē t̄q̄n nulla cōi delibacōe h̄ita de gcilij dissolucōe petita licēā
a remanētib⁹ passim ex loco gcilij gnās allegātes necitates recedēnt multi ex
Cardinalib⁹ p̄latis ⁊ alijs etiā si esset p̄sidētes ꝑpe // Profecto q̄a gciliū nō
cēsēt⁹ dissolutū ni qn̄ gsili q̄n dissolutū cēsebit⁹ nulli⁹ ex cōgregatis gsēu
accedente. Quadruplex repūtacio cōcilij ad vl̄em ecclām silitudinis nature

Prima clā descripcois p̄misse potestatis et ydemptitatis. c. 10.

ē q̄ p̄ptēa gciliū dr̄ repūtare. Et lō de ecclā catholica // Est aūt
qdrūformis repūtacio/silitudinis. nāe/ p̄tatiua ⁊ ydēptita de q̄
agr̄ istarꝫ eo⁹ intellir q̄ gciliū repūtat vl̄em ecclāz gsidandū ē // Prima
utiqꝫ repūtacio ē silitudīs q̄admod' ymago repūtat rege cui⁹ ē sic
ī eiū⁹ le⁹. Cui⁹ ē ymago h̄ ⁊ supscripcio dic̄t cesaris // hec aūt repūta⁹
repit⁹ ī gnali Synodo. Est nāqꝫ silis ⁊ ad imitacōz ecc̄e catho̅ce qz de omi
statu Jerarchico ut s̄r⁹ dicebat tria descp̄⁹ gueniūt ad Conciliū generale.
Sʒ sup addit qz ei nō ī ymago repūtat⁹ eū q̄ assimila de sui rōne non
debʒ uitales opacōes. Vn̄ nō loq̄t nec uidit nec audit aut discernit q̄
tn̄ oīa gueniūt p̄cipue gcilio gnali // Ideo ē altā repūtacio q̄ dr̄ nāe sic
fili⁹ repūtat p̄rem iux̄ qd' dic̄ aplūs ī ep̄la ad heb. de filio dei q̄ ē figa
sbē ei⁹ // huiōi repūtacio etiā p̄t gpetē gnali Synodo qz ē expssa q̄
si fas ē dīce figita ad imitacōz ecc̄e catholice. Estqꝫ ei dē nāe cū sit
viuēs sic̄ vlis ecc̄a ī catholica et fide // Vm qz etiā multe possent
assignari vtriqꝫ differēcie. Nā ī hūanis alia ē p̄tas p̄ris alia filij
et filius viuit p̄re mortuo qd' de ecc̄a durāte gcilio dici nō p̄t repūtacō

igr̄ synodalis nō tā dī reputacō sie // Dz ē 3a reputacio facultatis seu ptatis den-
nate sic pcūr ẽpūtat dñm se gstituete cui ptas ab illo origīat et depēdet am-
pliatq; et dimīnuit seu modificat p ut illi placz / q reputacō licz ī hoc cōpetē
ındeat synodo q sic pcū agit noie dni sui. Ita et gāliū qcq agit dī agē noie ca-
tho ecce q tn nō ab ecca sz a xo imēte ht ptatē / nec ab eo ē auferibilis qdiu vez
ē diē p maēt synod gnal // Hinc ē q reputacō q gāliū gnale reputat cathoam
eciaz vz ee alcioīs spēi q ē p mod ydeptitat qadmod ẽpūtat ciuitate
aut pluīs coītatē liberā gsulat ptoriū ul senat aut qcuq noie appellet-
ggregacio hns supmū tribunal ī ipe coītat illi qq et ia fac dī ciuitas
facit et oms īcole illi obediētie tenē et nec ciuiū ē a regīe ipi exceptus et ptas ei
gpetit absq limitacōe // Sic igr gnal synod reputat eccam cathoam per
mod ydeptitat q ē idez cū ea rōne nomī ipi eadēq; ē ptatis. Et qd
ē illi simlr. Est gāliū sic ecca ptatis illimitate. Nō qppe fideliū ē ab ipi syno-
di uniūs exceptus sz oēs illi tenē obedire. Conciliū gnale reputat ecclīam es-
sencialē et ppie opacione quoq; et illimitata potestate. ca. xi.

c. 11. Nec mirum conciliū dī ecclīe reputare pro in ēencia qr gnal synod ve-
ē ecca legitīe ggregata cū sit gregacio aut gucacio fideliū ex oī statu
toti ecclīe catholice // Repūtat deīq; ecclīaz ī qlitate ēencīali seu ppia pāne
qr gnalis synod sic vlis ecca ē una ē scā ē cathoa et aplica. Sic eīa ap-
pellata ē pa Nicena synod et multe ex gnalib synodis primod celebrate
scāq; qdiu retinet nomē synodi sp appellatr sacra una et cathoa quecō
fideliū // Repūtat demū eccam ī opacōe q opacōes eccle cōpetit ī synodo
gnali ut pote diffinire statuere mādare decnere et ordīare // Repūtat qd
aplīs ē ī effectu universalitē omēz siqd efficit opari pt gnal synod q ad eccam
dz ptinē ppie qdē nō cū ppie loqndo dicat q ecca celebrat missā ul audit gfones
ul baptizat tingēdo aq' puū aut gfert ordies tradēdo signa qb caracter
imprimitr. Huiōi naq; opacōes sacrales ppie sūt actōes suppositoz. Ideoq;
uni et nō mltis cōpetūt. Et si aliqn eccle attribuūt hoc ē rōe opancuz
ministroz. Bn autē attribuūt eccle q mādat et iudicat q sūt opacōes cōpetētes uni
et mltitudi legitīe ggregate // Gnalr igr loqndo ddm ē q simr et absq ulla
illimitacōe cuī ocuēte q sic fiez deceat gnali synodo cōpetit pse opando
aut gmittēdo ēece oēz opacōē ulitez spectātē ad bonū regimen eccle. Naq;
tāte volitat ē facultas gcessa ecce et gnali synodo ī illis vbis. Quecūq;
alligauitis et qūte illos sū pōtifices qdbiq ligauis // Ex hac ulta rep-
sentacōe q de ydeptica illud ē anotādū cū se hēat admod ciuil gsulat q non
oēs de ecca ptinēt ad gnal gcili celebracōz. Nec eī oēs de ciuitate sz cū sint q vo-
cant Senatores gsules rectores coītat aut gubnatores gstituētes gsolatū et ciui-
tate repūtātes qz nō uulgares aut cōīs oib' ī colis sz aliox ī ciuiū est
spalis ptis ppliu gubnād // Et aut fācie sptē et simlia sūt q ppōito huic ac-

comode possim

comode pnt adaptari eorum dumtaxat referunt. Primum et principale est de congregacione lxx se
niorum cum moyse et aaron de qua infra magis specifice explicatur. Alterum de tribu
nali quod ut dicitur in 2º li. paralipomenon Josaphat rex Juda spiritu dei accensus in ierlm
ordinauit constituens leuitas et sacerdotes et principes familiarum ut iudicium et causam
domini iudicaret habitatoribus eius precepitque eis dicens. Sic agetis in timore domini fide
liter corde perfecto. Omnem autem causam que uenit ad uos fratrum uestrorum qui habitant in urbibus
inter cognacionem et cognacionem ubicumque est questio de lege de mandato de cerimoniis
de iustificacionibus ostendite eis ut non peccent in dominum et ne ueniat ira super uos et
super fratres uestros. Sic igitur agentes non peccabitis. Aliud exemplum est in li. danielis de illa
congregacione quam constituebat principes regni per satrapas magistratus satrape et senatores
unanimiter nabuchodonosor rege qui consilio inibi notare decretum. Reputabat eisdem
congregacionem uel ... scripture signum superimaginem erat illi ... ad gubernacionem ... regni co
... maiores constituebat illius ... principes. Postremo exemplum est de gente Ro
manorum legitur enim in primo machabeorum quod curiam fecerunt sibi et cotidie consulebant. cccxx. con
silium agentes semper de multitudine ut que digna sunt gererent. Sic ergo ex premissis ma[ni]
[fes]te intelligere possumus quod prius synodus generalis ecclesiam ... reputat ... principale
... tamen reputacio sua est ultima declarata quam uocem ... descripcioni generalis syno
dus dicitur catholicorum ecclesiarum reputare ... ut ... assit descripcio tribus ... magistratus ... mani
feste exponere intendebat prima conclusio libri huius de eorum magna auctoritate in generali concilio. Et
quoniam ex descripcione ac diffinicione unaquaque res ... habet ... et ... uel operaciones
quemadmodum exponimus. Ita ex hac descripcione ... patet principale quod intendimus doceri nostri
ad celebracionem concilii generalis eorum in ... esse necessariam. Et absque ... non
esse ... iudicium synodale. 2ª principalis conclusio exordialiter explicans ad
scripturam sacram attendendum esse pro solucione questionum de synodo generali.

C. j.

Quia nonnulli obiecere fortassis uellent exponentes pro manifestatis conclusionem ca
lumpnie pacem atque impugnacioni contra quas descripciones predicte aliter excepta non
sint tam auctoris ut illis refingari non liceat. Ideo exponenda est 2ª conclusio de
subsistencia synodi generalis que per ... constituentes ... constitucionem canonice
sacro ... episcopis tribuente. Non dicitur autem ut cum aliqui demonstrent auctoritate sacri canonis
si pro euidencia aut ... dictum ... qualiter ualeat. Sed quia probacionis uia
que diuinis eloquiis uere innititur omnibus impugnacionibus liberata persistit. Sicut quod aug. diffiniente
maior est sacre scripture auctoritas quam omnis humani ingenii perspicacitas. Quo circa
... illud arbitramur ... esse manifestum in hiis que fidem concernunt aut bonos mores
... si per ecclesiam declarata non sint ad scripturam sacram recurrendum esse. Ideoque ad illam
attendi oportet pro soluendo omnes ambiguitates que emergunt de essencia generalis synodi
aut illius competentia de operacionibus eius ac de personis ex quibus constituitur. Suadet hoc primo ro
sue ... diffiniente apostolo quia scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docendum ad
arguendum ad corripiendum ad erudiendum in iusticia ut perfectus sit homo dei ad omne opus
bonum instructus. Juxta quod inquit aug. in 2º de doctrina christiana. Sacram scripturam esse

animus illius ut omne quod noxium est ibi dampnet quod utile est ibi inveniat. Et cum ibi quisque invenerit omnia
que utiliter alibi didicit multo habundancius ibi inveniet ea que nusquam omnino alibi sed in illarum tantummodo scriptura-
rum mirabili altitudine et mirabili humilitate discuntur // 2° suadet hoc proprietas synodo
attribute. Cum enim iuxta declaracionem sacri Concilii Constanciensis generalis synodus habeat immediate
potestatem a Christo, scrutande utique sunt sacre scripture quia ille sunt que de Christo eiusque operacionibus perhibent
testimonium. Sic enim ad iudeos inquit: Scrutamini scripturas in quibus putatis vos vitam eternam
habere et ille sunt que testimonium perhibent de me // 3° suadet id ipsum ratio divine presidentie
in concilio que ut testatur liber apostolicarum actionum attribuenda est spiritui sancto. De hiis autem
que spiritus sancti dona vel operaciones eius concernunt nulla scientia preter scripturam sacram plenius et certius
perhibet testimonium // 4° suadet ratio preeminentie synodalis que super intendens regul.
cancellarie stilo pallacii utique disponi iuris canonici et civilis quibus romana
curia gubernatur dumtaxat noscitur esse subiecta // Ad ipsius igitur sacre
scripture testimonium recurrendum est super quibus quoque synodum contingente. Ipsa namque ut
inquit sapiens est liber vite testamentum altissimi et agnicio veritatis // Et superat profecto
ratione excellentie sue atque certitudinis omnes alias scripturas Augustino in li. de bap^te attes-
tante et habetur ix. dis. in decreto. Quis nesciat sacram scripturam canonicam tam veteris quam novi
testamenti posterioribus omnibus episcoporum litteris ita preponi ut de illa omnino dubitari et disceptari non
possit utrum verum vel utrum rectum sit quicquid in ea constiterit scriptum esse. Quatuor passus
sacre scripture de quibus principaliter agitur et ubi sunt duo vel tres quod solummodo ad apostolos dictum fuit.

Variis autem plurima eius doctrinam in id ipsum de quo sermo fit hoc est de subscripte
concilii generalis pertinencia sint. Sunt tamen 4^or passus sacre scripture in quibus de auctoritate
generalium conciliorum specialiorum fit mencio dando generale doctrinam et de personis que constituere
synodum habent. Et de eius amplissima facultate et de assistencia divini auxilii et de
synodalium in ~~obligatione~~ obligabilitate. ¶ Duo autem illorum sunt in euangelio
et duo in apostolo de primis nostra tabula leuius transcurrendum erit ut plenior exposicio super 4°
fiat designante specifice magis personas generali synodo pertinentes // Primus passus est
illud dic ecclesie. Et si ecclesiam non audierit etc. Unde subiungit ubi enim sunt duo vel
tres congregati in nomine meo ibi ego sum in medio eorum // Ex isto passu quod con-
adducitur pro fundanda generalium conciliorum auctoritate. Id videtur probato irrefragabiliter
quod ex episcopis qui apostolorum sunt successores constitui generale concilium // Licet namque ex
euangelio Mathei habeatur quod Christus tunc loquebatur discipulis suis non specifice tangit quibus illud est
sunt tamen ex euangelio Marci et Luce ubi fit mencio de ista materia manifeste habetur
quod verba ista Christus dixit quod loquebatur solum ad xii. apostolos // Augustinus ec. li. v. de consensu
euangelistarum c. lx. idipsum docet expresse // Item hoc ipsum probatur ratione temporis quia ut patet
intrinsecus attendenti seriem ordinemque historie euangelice quando ista verba dixit Christus
apostolis adhuc non erant designati lxxii. discipuli // Preterea confirmant hoc idem
sanctorum originalia doctorum videlicet Leonis Rabani Johannis Remigii Augustini
in quam multis passibus suarum doctrinarum aliorumque fere omnium qui unanimiter
allegant hec verba a Christo fuisse dicta xii. apostolis // Verum est autem quod alique

coz loquit genalr noiando discipl'os s; hij etia in eo vocabulo icludut apl'os.

// Et qm circa i qsitos ueritatis qu de spali qstioe agit potius attededu e ad illos textus q specialr attestar no uo ad eos q gnale loquit. hinc e q etia similr doctores gnale exponat textu pdcm applicado ad discipl'os suos papue attende oz q sub noie apli magis specifice litaz exponit atq determiate

// Nom siqde discli i euan° et or mois accipit spalissie vtiqz pro xij. aplis, sic i matho z luca cu di de xo q distribuit i cena cu xij. discli's suis // It 2° loco spale p. lxxij. discl' qs ut lucas ref misit binos an facie sua. // Pfecto gnale accipit nom discli p multitudie coz q coit p oia loca z ciuitates quocuq iret xpm seqbat corpale ut iformaretur p ei' doctria et pdicacoes, de qb' ai pmu lucas asserat q turba discipl'oz erat cu xpo. Audita tn doctria de eucharistie sacrimto attestar Io: q multi discipl'oz ei' abiert retro. // Deiqz no discipuli accipit 4° loco gnalissie p omib' suscipietes xpi doctria q baptizabatur suo bapmo Io. euuglista testate. Audiet phisei q ihus plures discl'os fac et baptizat q iohes qmq ihus no baptizaret sed discipuli eius.

// In li° uo actuu apl'oz nom discli frequet accipit i hac gnalissima sigfice: vtiqz p oib' suscipietib' xpi fidem. Et ita a pn° uocabat donec pm i antiochia appellati sunt xpiani. Vn di q crescete mio discl'oz fact' e murmur zc. It q multiplicabat mis discl'oz i ierlm valde. // Dic igit pdcm ubu no ad oes q suscepat xpi fidem n ad oes q coir eu seqbat n ad lxxij. qui no du erat electi s; ad solos xij. dca fuit. Vn q i dco passu fudat gnaliu qciliorum auctas. Et ilia ca dca fuit ad solos apl'os mai' docem q gnale qciliu qstituit ex epis coruq successorib' q successores dur apl'oz. // Corroborat iflexibilr h doctrina p praxim z qsuetudie i defictet obsuata a tpe apl'oz qn cepert gnalia qcilia celebrari nullu siqde usq hodie p' xpi ascensioem le celebratu qciliu gnale i q apli seu epi no iterfuint. // Et qm ut aug' migt in li° q medaru ex fctis scoz itelligit q i scptis setire dem' cu praxis z obsuatia iuariabilisq qsuetudo tetu iam a mille qdrigetis anis i ecca uere condicete apte nos doceat oib' qcilijs gnalibus iterfuisse epos Nec sine illis vnq celebrata fuisse. Ex intecoe g' sace scpte et p sn ex hac euan'ca doctrina qstat interssecia epoz necciaz ee ad qcilijs gnalis celebracoz // 2° passus euan' e doctrina saluatoris qm ut matths iqt euan'ca locut' e ihs ad turbas z ad discl'os suos dices sup cathedra moysi sederut scribe et phisei oia igit qcuqz dixerint uobis seruate z facite. Cathedra eni ux' sci et alioz sctaz doctoz hoc i loco itelligit auctas doctrie z pdicacois q ppe sua excellentia e qciliij gnalis.

// Et intellnd e q i h° passu x' no loqbar solu de phiseis put i lege mosaica usi erant. h ei u° dixit p'io tpe an passioe sua i cui' uirtute oia legalia cessabat translatoqz sacdocio futa erat illi' legis eiqz doctoz z pdicatoz traslacio ad euan'l doctores et pdicatores // Vn euan'ca doctria i hoc passu intellnda est.

UVA.BHSC

de illis q eadem quo scribe et phisei in lege moysi auctem hītinu erāt ī lege grē
Voluit g saluator q sic tūc pplūs iudeoz tenebāt pnare t facē q̄lq ill' dice
bant phisei ⁊ scribe. Ita futurz ēē noui testi tpe. // Vt aūt passus iste ppono ad
aptari ualeat intelligedū ē q p putītia expōit aī adulteria ex scribis atq phi
seis a xº hinoiatis vna cū .lxxij. senioribꝰ et pncipibꝰ sacedotū illo ī tpe gstitu
erāt ggregacō q pprie auītis fuit in pplō iudeoz cuiꝰ cōgregacōis capud ⁊ pncipales
erāt ipi pōtifices prout maifeste gstat ex mltis passibꝰ euāngelij // Qua ppt insīpt q
ī auctua ecce cōgregacōe qlis ē synodꝰ gnalis q̄uis nuosa doctoz mltido assit
ut tn̄ nemī sr̄ rostragiu eoz doctine liceat p nūā sit epōz ptīa volūt epī ca
put ⁊ pncipales sint doctoz ēt qadmodꝰ pōtifices erāt scribarz ⁊ phiseorz // 3º
passꝰ ē ī epl'a pª ad Corinth'. Vbi apls' gparat ecciā ad corpꝰ hūanū faciēs spale
mēcōz de capite ocul' maībꝰ et pedibꝰ ac de alijs mēbris q ī corpe ignobiliora sūt
Et subiugit noue gdꝰ ordinati ī ecce distinctos specificās aplos pphas doctores
uirtutes gr̄ias curacionū opitulacōes gubnacōes geria liguarz ⁊ intptacōes.
// Iste passꝰ 2ōe conexiōis qm mebra iuicē hre debēt adaptari eciā posset
ad matiā cōcilij gnalis. Sz iux mltoz expōnē potiꝰ loqr de ecca nō put ē ī vno
loco ltīe ggregata sic ī gnali cōcilio sz prout ē diffusa p orbem // Vr ptea
loqi de statu ecce pmitiue ptea q mencōz faciat de xºr officijs hi designat
q tūc nō vō sic gtinue ⁊ ī tāta frequēcia pēa ī dei ecca floruerūt. Videlz gr̄ie gt' date
miracl'a faciedi maiora minora. Ite q significat p uirtutes ⁊ gr̄ias curacionū. Ite
geria liguarz et intptacōes // Illa q ppe tāc p maxīe fuit nccā vt acceptaret
doctrina fidei. Et ī ordem trā sūnis exiret aplōrz suorzq gmistroz ī diuini
ūbi pdicacōe // Cuiq lib' sacri ī fuisset tūc sc'pti hebrea aut grēa ligua q
nō oēs gētes erāt capaces intptādi gr̄ia fuit ex tūc p maxīe nccā // Vnū
ex hac aucte pq̄uis expōat de eccª p ut intellit diffusa p orbē vel put
habuit cursū tpe aplōz. Tamē illud de q pñs trātatꝰ iquirit clare īsinuat
q absq epōz gsilio gnalis celebracio cōcilij fiet nō debet. Et enī cū dicat
aplūs. Vos estis corpꝰ xpi ⁊ mebra de mēbro ⁊ qsdā quidē posuit deꝰ in
ecca pº aplos. 2º pphās. 3º doctores ꝛc. // Hijs uerbis docet ordinem
int' pmissos gdꝰ fuisse īstituti a dō. Et qr ubi ē ordo ēencialis vel nccāꝰ
sic hi apls' signiticare vī subtrcto pº 2m existē nō pt / cū pmiꝰ ut iqt sit ordo
aplōz igr absq illo ordo 2º pphārz fructuose opari nō potit // Dec' aūt
ē de pº gdu absq illis. Tū q nō pm a 2º sz 2m a pº vbi ē ordo ēencialis de
pendet. Tū qr qd' ē nobili' et excellēciꝰ mīꝰ nobili nō subicit' // Tū quia
superior pōt supplē inferioris defectū eqūso aūt nō p se gpotit // Tū quia
expsse le q anq. lxxij. discipli fuisset designati xij. apli ⁊ gstituti erāt
⁊ exercebāt opacōes aplicas. Vn̄ glo. ordinaria sup h' passū inqt pº aplos
priores tpe ⁊ dignitate // Oīa hec fūdāt in illa vnica irrefragabili rōne qa
si gdus et ordo huiōi officialiū atq mīstroz ecce fūdāt ē ordina īstitu

circa bonum rei publice vane potius quam multorum comodum spectantem humana certe dispositio illa
narrare non debet aut potest. // Secundus alius passus ex doctrina apostoli in epistola ad Ephesios in qua
videtur magis explicite loqui de materia concilii generalis. Dicit enim: Obsecro itaque vos ego vinctus
in domino ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis cum omni humilitate et mansuetudine
cum patientia supportantes invicem in caritate solliciti servare unitatem spiritus in vinculo
pacis. Unum corpus et unus spiritus sicut vocati estis in una spe vocationis vestre. Unus
dominus una fides unum baptisma unus deus et pater omnium qui est super omnes et per omnia et in omnibus
nobis. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit
ascendens in altum captivam duxit captivitatem dedit dona hominibus. // Quod autem ascendit
quid est nisi quia et descendit. Ipse est qui ascendit super omnes celos ut impleret omnia. Et ipse dedit
quidem quosdam apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pasto
res et doctores ad consummacionem sanctorum in opus ministerii in edificacionem corporis Christi donec
occurramus omnes in unitatem fidei et agnicionis filii dei in virum perfectum in mensuram etatis
plenitudinis Christi ut iam non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrine
in nequicia hominum in astucia ad circumventionem erroris. Veritatem autem facientes
in caritate crescamus in illo per omnia qui est caput Christus ex quo totum corpus compactum
et connexum per omnem iuncturam subministracionis secundum operacionem in mensuram uniuscuiusque
membri augmentum corporis facit in edificacionem sui in caritate. Hoc igitur dico et
testificor in domino ut iam non ambuletis sicut et gentes ambulabant in vanitate
sensus sui tenebris obscuratum habentes intellectum alienati a via dei per ignoranciam
que est in illis propter cecitatem cordis ipsorum. Hec in eadem epistola. // Profecto cum in capitulo superiori Paulus
revelasset quod innotescat principibus et potestatibus in celestibus per ecclesiam multiformis sapiencia
gracie dei in Christo prout explicatur infra in quarta materia adventicia tractat de ecclesie unitate ex
certans ambulare fideles cum omni humilitate et mansuetudine commemoratur unitatem sive
unanimitatem fidei atque doctrine que debet esse in ecclesia et in generali concilio cum ait solliciti
servare unitatem spiritus et vinculo pacis. Ita quod sicut omnes fideles sunt unum ecclesie corpus
eidem adherendo. Ita erunt unus spiritus idem senciendo quemadmodum qui adheret deo unus spiritus
est cum eo. Et quod omnibus fidelibus sicut est unus dominus et unum baptisma ita sit eis una fides.
// 2o expresse docet quod distinctio status sive graduum de qua ibi loquitur illa non est
ex humana et variabili sed ex divina atque immutabili institucione. Dicit enim unicuique
nostrum data est gracia secundum mensuram donacionis Christi. // Illud namque notissimum est omnibus doctis
viris quod mensuram quam superior posuit inferior variare non debet. Huic eciam proposito
concordat quod dicitur in epistola 2a ad Corinthios: Nos autem non in mensum gloriabimur sed secundum regule
mensuram qua mensus est nobis deus. // 3o in eodem capitulo expresse apostolus distinguit gradus
sive status in ecclesia constitutos a Christo tempore ascensionis sue videlicet apostolos prophetas
evangelistas pastores et doctores. // 4o specificat finem ad quem huiusmodi gradus sunt
constituti a Christo quia ad consummacionem sanctorum id est perfectorum fidelium christianorum in fide
et moribus. In primitiva namque ecclesia sic constituti in fide christiani vocabantur sancti. // Unde
idem apostolus scribens ad Ephesios inquit: Omnis fornicacio et omnis immundicia aut avaricia

nec noiet in nobis sic decet scos. Dic ec fideles suos i lege scripte uoluit ee
de dicen illis precipe sci estote qm ego sanctus sum qd ubum de uaniis tolli apls
c. 3. repetit. Explanacio doctrine aplice qm ad cam institucois gnalis concilij.
Tquam hic qrit pullius hpe ac distincte uti loq de gnali gcilio de qz eius sub
sistencia qz de psonis ex qb cosistit. Ideo pmis trib lecci ptitis 2 meora
cione pro hui declacoe amplior oppotunu e eorum nciam maifestare itelli
gencias. Quaz pa cam explicat institucois gnalis gcilij. 2a forma
qm i ascensoe sua xpc ecclie dedit. Explanat tcia gdus eorum a quo istitutos
qui forme eade ptines. Docet aut postrema quo hij apti sit ad pficiendu opa ppt que
gnalis synodus ggregat. Sz et q sint alij octo dis gdus qui huios scis opib no sint
adiumeto. Intelligend e igit p q apls h expsse maifestat cam et motiuu pncipale
ppt qd a deo istituti sint huoi gdus ut s. fideles no sint sic puuli fluctuates
et circufezant oi uento doctrine ad circuuentione erroris si ambulet i uanitate spu
sensus sic faciebat gentiles. Illud nempe exploratissimu e doctis uiris psto
risis pstiti q p separacoz ppli fidelis i sese abtrahe a pplo gentiu. Gentiliu ipoz
usqz p xpi aduentu no erat aut unqm fuit una fides uni deo eade sacramta
n eadem sacrificia. Si qlibz regio pot et qlibz potens sibi ac suis subditis p libi
to uoluntatis sue fingebat 7 deu q adorare debat 7 fide qm credent et
sacramta qb se purificari opinabat et sacrificia qb deos suos colere se pu
tabat. Uniusa qppe hec ad suoz ptinca cultura deoz ex huano pe
debat arbitrio 7 put huana ordiabat ptas aut pmaebat aut uariabantur.
Propt qd testat apls lz de gentilib q abulabat i uanitate spu sen et erat
sic puuli fluctuates ac circufezebat oi uento doctrine ad circuuentioz erroris
Ita q i euismoi ptintib ad diuinu cultu nulla erat misura cta nec modus
int gentiles ipos si fiebat qmadmodu in lo iudicu le de filijs isrl q i dieb
illis no erat rex i isrl et unqsqz qd sibi rectu uidebat hoc faciebat. Qd
aut dem e de dijs gentiu testimonio gstat etia sacri canois idipm namqz
actor libri sapie expsse notare ut. Dicens q hec fuit huane uite de
ceptio qm aut affectui aut regib suientes icoicabile nomi qd e deu e
lapidib 7 lignis imposuint. Quo fiebat ut int gentiles ipos q ptin ad diuinu
cultu nulla eet doctrine unitas. Xpus uo ascendes ad prem ut unitas
fidei 7 xpiane religionis apud suos fideles integra 7 iuiolata sp manet
noluit oia relqre sine regulacoz pro huane libito uoluntatis. Sic pfecto q
admodu int gentiles potentu arbitrio oia tunc regulaent. Propt qd istituit
tuit pmaxie excellencie 7 auctis collegiu oi liberz uiolencia gtines pdos
status sine gdus qui iudices i hijs q ptinet ad fidem 7 salute aiaz uo
luit stadu esse 7 sic obsuari usqz ad fine mudi p omes fideles uoluit
etia si aliud iudiciu post illoz sinaz ee gcedu. Nempe h e finis ppi
pue qre gnalia gcilia hactenus celebrata fuint ut pz maifeste ex illo t

UVA.BHSC

magno concilio apostolorum quando facta est diffinicio de non necessitate observacionis legalium.
// Quoniam itaque cum Paulus et Petrus predicassent absque observancia legis mosaice
salutem haberi posse, predicacioni tamen atque doctrine eorum pluribus non acquievit, scilicet qui erant
ex circumcisione fideles in hac doctrina illis erant adversantes. // Propter quod ut qui ex
circumcisione et qui ex gentibus fideles erant in pace et unitate fidei quiescerent,
necessarium putaverunt generale concilium celebrari ad illius questionis determinacionem. // Item hoc
patet ex doctrina Ysidori dicentis expresse ob defectum celebracionis generalium conciliorum pullulas-
se et excrevisse hereses in dei ecclesia. // Item hoc idem manifestat sigillatim discurrendo
causas quare Nicenum, Constantinopolitanum et cetera antiqua concilia et apud grecos et
apud latinos celebrata fuere diebus etiam nostris ex ultra eadem racione generalia concilia ce-
lebrata sunt in dei ecclesia. Et precipue sacrum Basiliense concilium quod inprimis quam plurimos
ab inicio favores quia diligenter prosequebatur extirpacionem heresis bohemorum.
// Unde ex fine institucionis decretorum generalium que posita est generalibus synodis videtur manifeste
quod auctoritas hec a pluribus intellecta sit quando in concilio generali predicti gradus conveniunt
ad insimul examinandum et diffiniendum dubia fidei et alias causas arduas quarum
determinacio singulariter pertinet ad auctoritatem ecclesie. // Notissimum quippe est quod ecclesie nostre
unitas fidei non haberetur si prelati ecclesie in decretis quibus constitute non convenirent insimul sed
existentes in locis diversis sigillatim aliquid desuper diffinirent. // Et quia numquam
tanta cum maturitate dubia examinaret et quia vix aut numquam concordaret in eorum
diffinicione. // Et quia non tanta reverencia exhiberetur illorum sinodis. // Et quia ut accepta-
retur non tamen plena esset virtus aut efficacia in execucione. // Si quidem plurimum preteriret temporis
prius quam notum fieret quod omnes essent in eius diffinicione concordes. // Et vix aut numquam
comperiretur omnibus illud assumptum ut omnem christianam curaret religionem inquirens primum
si de questione illa cunctorum episcoporum atque doctorum unitas esset doctrine, deinde quod
iterum curaret notificans eorum unanimitatem. // Itaque evidencia racionis ex-
posita hac doctrina apostoli intelligendum esse quando hii gradus a christo instituti quemadmodum fit in genera-
li synodo insimul conveniunt super causis arduis ad diffiniendum questiones unanimi decretorum
[illegible] facta diffinicione ecclesia super dubiis ab eis determinatis conquiescat
in pace. // Quam unitatem absque difficultate magna singuli de concilio recedentes
notificant in regionibus suis. Et quemadmodum post plurimas agitaciones salva in omnibus caritate
habitas in illam sentenciam unanimiter convenirent. Cuique metipsi audierint dixe-
runt nec conformis [illegible] sine causis [illegible] reddere de ipsa quod ab
eisdem facta est fidei determinacione. // Quam igitur racione predicta institucio huius supremi
tribunalis a christo facta sit profecto lucidissime omnibus patet. Intelligencia
doctrine quod christus formavit ecclesiam in sua ascensione. c. x.

Intelligendum est 2° quod inter aliorum doctrinam de hoc christum hoc in loco quando videlicet celos
ascendit instituisse expresse formam ecclesie. ¶ Primo namque in eius nomine insti-
tuerat expresse ut dicit in apostolos et discipulos statum videlicet episcoporum et presbiterorum.
Apostolus autem precipue eorum declarator fuit verba salvatoris. Ecce ego mitto

UVA.BHSC

ad nos sapientes prophetas et scribas in superiori passu epistole ad ephesios docet nos quod in ascen-
sione dominus illi formam dedit ecclesie sue christus quosdam quidem apostolos quibus succedunt episcopi quosdam
prophetas per quos intelligitur doctrina Ambrosij super hoc passu. It' Cris super math' aliorum
mistoz doctorum et sanctorum intelliguntur doctores vel magistri quibus ex dono spiritus sancti acquisite
vel infuse et officio competit exponere et declarare dicta prophetarum et alias obscuritates sa-
cre scripture // Dedit etiam alios evangelistas per quos intelliguntur predicatores seu evange-
lizantes verbum divinum maxime tempore persecucionis ecclesie // Illi enim proprie dicuntur evangeliste qui apti
et ydonei sunt ex dono spiritus sancti acquisite et infuse et officio sibi commisso ubique predicare et
exhortari fideles non timentes eos qui occidunt corpus sicut de philippo evangelista legitur in
actibus apostolorum // Item dedit alios pastores videlicet habentes curam animarum cum ministerio pss
ti poi' uit et doctores non ut duarum graduum vel officij notet sed ut Ambrosius exponit
quia ut recte pastor quis dici debeat requiritur quod sit aptus ad debite docendum et predicandum
in populo sibi commisso // Non autem hoc exponitur ex mari.te pz ex textu. Nam in illis gradibus
notavit apostolus duarum primum dicendo quosdam et quosdam alios et alios. In hoc autem non dixit
alios pastores alios autem doctores. Sed absque signo expresso pluralis dixit sub
iunxit alios autem pastores et doctores // Ecce quod rex in sua assercione dicit for
masse ecclesiam quod quidem primo implicite in evangelio continebatur sub nomine apostolorum et discipulorum
nunc dixi explicite distinguendo primissos eorum gradus seu status qui ut manifeste hic do
centur sunt ex divina non humana institucione. Cuius esse signum est quod ab illo tempore in ecclesia dei semper
fuerunt eciamnunc sunt hodie et erunt usque in finem seculi. // Unde ex consideracione ista quia
huiusmodi gradus adeo immediate sunt instituti fundamentaliter lex illa doctrina communis quod papa mu
tare seu extinguere non potest statum episcoporum // Similiter dicendum erit de statu prophetarum et evan
gelistarum seu pastorum quod papa mutare seu extinguere non potest utpote prohibendo ne
quisquam fidelium applicare audeat studium suum ad noticiam divine legis eamque alijs ex
ponere doctrinaliter declarando aut predicare verbum dei aut quod sacramentum fidelibus non mi
nistret vel ad baptismum recipiat illum petentes // Hij namque actus sunt necessarij ut
christiana religio permaneat in suo esse sicut conferre ecclesias vel altaria ordinare sa
cerdotes conficere crisma et alia que dicuntur solum competere episcopis // Cum igitur actus et
huiusmodi officia necessaria sint ad permanenciam nisi soli episcopi ad illos ubique exercendum suffi
cerent / necessarij utique erit ministri et officiales. Et sic papa non poterit extinguere statum illorum
sine quibus subsistere non posset religio christiana // Non est quod de gradibus quemadmodum in
studijs generalibus conferuntur aut de officiorum nominibus quibus in ecclesia principaliter hujusmodi officia
exercentes // Utrum autem huiusmodi status possint extingui per generale concilium cuius principale
studium est attendere ad utilitatem sacre scripture / videndum non est necesse quia facile cui
libet attendenti est / dicitur enim Canone frequens Constanciensis concilij quod frequens genera
lium conciliorum celebracio agri dominici precipua est cultura non igitur detrimen
tum affert celebracio generalis concilij sed fomentum prestat ut quecumque a christo
sunt ordinata felici augmento refloreant. Quomodo episcopi eorumque superiores
non appellantur apostoli sed locumtenentes eorum dicuntur successores.

Intelligendum est circa passum quod ecclesia nominibus graduum expressis in hoc passu multa alia addidit nomina ecclesiasticarum dignitatum que in sacra scriptura prima facie quantum ad significacionem modum usque nunc non inveniuntur et sunt quatuor maiores in ecclesia dei post dignitates pape Cardinalis Patriarcha primas seu metropolitanus et archiepiscopus // Unde est autem quod de patriarchis et primatibus fit mencio in sacra scriptura sed non eodem modo quo eciam hiis utitur // Harum autem nomina dignitatum maiorum omnia comprehenduntur sub nomine apostolorum non quod nominentur apostoli sed illorum successores. // Hanc nempe veneracionem ecclesia semper deferri voluit illi sacratissimo apostolorum Collegio quod post eorum obitum episcopi solum successores non illo apostoli nominantur // Tum quia ut lucas narrat christus hanc nominacionem ad illos duodecim specialiter fecit dicens ei sic. Et cum dies factus esset vocavit discipulos suos et elegit xii ex ipsis quos et apostolos nominavit // Similiter utique in dicendum ut quia christus Symeonem nunquam petrum nisi quem hoc nomine vocatur est aliquis successorum suorum // Sed quemadmodum illi superadditum est nomen aliud. Ita quicumque sit in summum electus statim appelletur nomine alio. Tum eciam episcopi illorum successores sed non appellantur apostoli ut apostolorum auctoritas maneat in maiori semper veneracione // Tum quia ne illorum successores vellent se in doctrina illis comparare // Tum rursus ut ecclesia hereticis viam precludat ne vocantes se christi apostolos populos fideles decipiant sicut experiencia docuit tempore ecclesie primitive. Unde paulus in 2a epistola ad chor. illos qui non a christo electi nomen apostoli usurpaverunt vocat pseudo apostolos operarios subdolos transfigurantes se in apostolos christi // Sub hoc eciam nomine decipere fideles Manicheus conabatur quem multipliciter augustinus arguit in libro qui appellatur contra epistolam fundamenti eo quod seipsum nominabat dicens. Manicheus apostolus ihesu christi.

c. v.

// Preterea quia maiores ecclesie ministri dicuntur comprehendi sub nomine apostolorum quia sunt eorum successores non quia apostoli nominentur // Eiusmodi autem successorum quidam propter singularem prerogativam ut potestate qui sunt patriarche principaliter dicuntur apostolici. Et ita nominabantur solum tres tempore ysidori quod ut habetur libro vii Ethimologiarum Romanus anthiochenus et alexandrinus. Rabanus vero super nominat duos. Constantinopolitanum et Iherosolimitanum // Ex hac tamen nominacione cum apostolici dicuntur manifeste docetur quod non deberent nominari apostoli sicut augustinus in encheridio de christo probat quod non debet dici homo dominicus eo quod ipse est dominus. Unde quia illi quamquam vocantur apostolici ideo tamen non sunt apostoli nominandi ¶ Sed et patriarche ipsi et omnes superius designati maiores ecclesie ministri vere sunt nominati apostolorum successores // Et primo papa propterea quod ipse quia primus est omnium episcoporum non desinit esse apostolorum successor. Ita patriarcha ita metropolitanus vel primas sicut et archiepiscopus quamvis possunt omnes ultra hec quod sunt episcopi dicuntur episcoporum principes. Qui autem simpliciter nominantur episcopi quod dicuntur apostolorum successores nulla in theologia aut in iure canonico docto viro dubium est.

Quod Cardinales licet non sint episcopi sunt veri et manifesti successores collegii apostolorum et quod pertinet speciali racione ad interessentiam concilii. c. 6m

Cardinales vero et si hactenus non ita notum erat iam tamen post declaracionem sacri Constanciensis concilii nulli dubium esse debet quin dicendi sunt veri et manifesti successores collegii apostolorum Fuit namque ibidem reprobatus synodali diffinicione inter alios articulos iste xiii. Johannis hus. ¶ Qui dicebat papa non est manifestus et verus successor petri si vivit moribus

UVA.BHSC

coniugis. Et si quis tamen avaritia vitio maximus Iude Scharioth. Et pari evidentia Cardinales non sint veri et materiales successores collegii apostolorum Christi si vixerint more apostolorum servantes mandata et consilia domini nostri Ihesu Christi. Cum enim iste articulus sit per ecclesiam reprobatus quia eius assertio censetur esse vana et catholice quod Cardinales sint veri et materiales successores collegii apostolorum. Quod denominationis excellentie reperitur scripta in doctrinis aliquorum doctorum antiquorum annos dicentium Collegium Cardinalium succedit collegio apostolorum. Sed et propter hanc determinationem obviare videtur difficultas quedam. Etenim cum omnes Cardinales non sint episcopi sicut constat atque habent inter ipsos maiorem numerum presbyterorum et dyaconorum quam episcoporum quomodo igitur verum erit quod dicantur collegii apostolorum successores si plures eorum non sint episcopi. Ad hoc respondetur quod nomen apostoli a prima sua institutione non dicit ordinem episcopalem. Nam cum multorum doctrina habeat quod apostoli non ante sed facti sint sacerdotes et episcopi in die cene, certum est quod ut habetur per Lucam eorum electionem referentem quod prius nominati sunt apostoli. Constat igitur nomen apostoli sine ordinibus sacris. Et propter quamvis plurimi Cardinalium multi non sint episcopi argumentum non militat eos dici non debere successores apostolorum. Item constat a simili parte et adhuc hodie hanc consuetudinem infallibiliter servat quod electus in papam ecclesie si solum sit constitutus in minoribus aut diaconus constitutus ante sue coronationis insignia dicit in bullis suis suscepti a nobis apostolatus officii. Anno primo. Ubi alias dicit pontificatus nostri. Itaque differentia est inter apostolatum et pontificatum seu episcopatum. Nec enim ante suam consecrationem electus in episcopum notat se episcopum. Sed simpliciter dicit N. electus servus servorum dei. Postmodum autem dicit episcopus servus servorum dei. Sic igitur cum de ratione apostolatus non sit episcopalis dignitas ut irrefragabiliter exprimitur et cetera nos docet minime obstat Cardinales dici posse successores collegii apostolorum quamvis eorum plures non sint episcopi. De assumptione apostolorum quo ad primitive

c. Am

Sed ultra predicta per modum per Cardinalium assumptionem.

cum sit declarationis materie in maxima confirmationem prefate doctrine synodalis quod Cardinales sint veri et materiales successores collegii apostolorum explananda occurrit quadrifaria consideratio. ¶ Prima de assumptione eorum ad apostolatus officium. ¶ 2a de statu. ¶ 3a de officii qualitate. ¶ Et quarta de unitate et reputatione apostolici collegii. ¶ Quantum ad primam indubie illud verissimum est ex serie euangeliorum evidentissime constat hanc dignitatem precipue fuisse apostolorum vel ad alios comparatione eius discipulos quod a Christo prefecte immediate. Et sic electi fuerunt ad apostolatum de ceteris discipulis licet quod designavit eos sed non dicitur elegisse. ¶ De hiis autem pro nunc satis est commemorare Luce euangeliste testimonium de electione ipsa inquit enim factum est autem in illis diebus exiit in montem orare et erat pernoctans in oratione dei. Et cum dies factus esset vocavit discipulos suos et elegit xii ex ipsis quos et apostolos nominavit. Symonem quem cognominavit Petrum et Andream fratrem eius etc. ¶ Cuius verbo manifeste docemur quod hii ante suam assumptionem spiritualiter Christo noti erant. Deinde nominat eos discipulos eius et homines magnum est discipulos suos assistere sicut pastoris suas oves. Erant autem eius discipuli 2o modo ex proposito supradictorum ex eo quod ipsi doctrinam Christi continue sequebantur. Et de hiis ipse per se specialiter xii elegit. ¶ Hec autem excellentia non competit episcopis omnibus quamvis enim ut infra ostendetur adeptum nullus assumatur nisi per electionem. Certum

ēni q̄ꝺ oēs epi nō eligunt̃ per ꝑpm xpi vicariū spalr̃ ꝛ imeᵗᵉ · qīvimo si nō obstāt re
suacoēs eligūt̃ p capl'ᵒˢ et p ꝯfirmat̃ p metropolitanos // Vn̄ si elcoēs hn̄t lo
cū maior ps epoꝝ qui et maxia fit ī vana religioē de q̄b' ꝑpa nrātate notaci
mīme lꝫ. // Ad dignitatē uo Cardinalat' nullus assumit̃ nī ꝑpe ul' p̄ls uel al's ētīssie
sit not'ⁿ n̄ p aliū q̄ p sūmū pōtificē Car.ˡᵉˢ effici ꝯsueuit // Quafit ut ī ˡⁱᵃ elec
coīb ad digⁿᵗᵉ Carˡᵉˢ n̄ dū uel ħ exp̄ssi' q̄ epī ꝛputet aploꝝ collegiū // At
teto p maxᵉ q hij coīt sil' creāt̃ sic fuīj ē a xᵒ de aplis q nō dicꝫ successi
hodie vnū anꝫ aliū ħ sil' xii · elecꝫ ipos ꝯstītuēs aplos de epis at salti nūs
tpib' id nō ꝯtīgit // Etei qꝛ vacacō diutīa ecc̃ᵃ ꝺispōdiosa ē hinc q̄ns va
cacoēs ꝯtīngit ita fuit ꝛ p mocoēs. De Quadruplici statu aplorum. quō
in tribus repn̄sentantur per Cardinales in altero per epos.

Eciā dicit rurs' ꝯsidacō p̄sēte doctīe Synodal' ultīte nō mī' ꝯcludit.

In aplis naq̄ ꝯsistit̃ fuisse q̄druplex stat' an̄ xᵒ passioꝫ int' pāne
et ascēsioēm ꝛ aduētū sp̄c sci an̄ divisioꝫ eoꝝ. Et p'ea q ꝯstituti fuīt ī diūsi
regiōib' pn̄ˡⁱᵇᵘˢ distributas sibi gubnātib' p̄uīcias usq̄ ꝯ finē uite eoꝝ // hys
aūt eoꝝ statib' ūuicē ꝯparatis euidētissīe ꝯsq̄ ꝑcipe pt q Carˡᵉˢ aploꝝ ꝛputāt
uīc atq̄ mātᵉ q̄ᵐ ad tres stat'. Epi uo q̄ᵐ ad 4ᵐ // Inq̄ꝛ p̄mo siq̄ de statu q̄
admod' apli erāt cū xpo ꝯ tunc p̄t q̄m tpe q̄ mittebat eos in legacōe ad p̄dicādum
v̄bū dei ita et Carˡᵉˢ hūt se ꝑpe respn̄ū // Nō uo sic epi q̄ꝛ sedes nō ē ro. curia
ħ dyoceses seorsū singulis assignate vt ī illis p̄manēat pastoralē mihi omīꝫ vite
sue tpe exercētes curā. Vn̄ sic religiosi ut in co uīuat ē ꝯuēt' ita Ro. curia est
claustꝝ Carˡⁱᵘᵐ // In 2ᵒ ꝑteā cū ē statu q aploꝝ societas vno loco existēs
erat cōgregacio illa p̄ncipalis ad q̄m xpiane r̄ligioī maiora negocia occurēcia
tūc referebāt̃. Dic q̄ ꝑpe cōīus Maria magdaleā et ꝯsequēt' mulies que de xpi
rēne viderūt ꝛ audierāt retulerūt ad aplos iux̄ xpi madatū spalr̃ ipis iniūctū
// Petr' eciā q sibi xᵒ appāruit illis retulit discip'ˡⁱ ite duo euītes ī emaus quō in
fractoē panis eū ꝯgnouissent. Illis rursus ī simul ꝯgregatis xp̄c per se freq̄t' ap
paruit ad eos q̄ꝫ p̄ncipalr̃ v̄ba dirigebat // Hic uo status a pᵒ distīguit̃ quia
vrē ēē stat' aploꝝ tūc sic Carˡⁱᵘᵐ tpe vacacōis sedis aplice si ita ē q̄admod'
mltiplr̃ attestāt̃ doctores xp̄m ꝯstituisse petrū tc̄ sūmū pōtificē, q̄n illi
dixit pasce oues meas q̄ v̄ba dix̄ pauꝫ tpis an̄ suā ascēsioꝫ // Dicit uēpe
eoꝝ ēē eciā illoꝝ locoꝝ ī q̄b' p̄cetis spal' fit mēcio de petri sūmo pōtifi.ᵗᵘ // pᵒ
significādo id futurꝝ cū dix̄. Tu uocabis cephas qd' int̄pretat̃ petrus. hinc
ꝛ ptiet qd' iussit ei duci ī altū rethe de q̄ꝫ sobicoē statem p atq̄ꝫ fit mēcio
2ᵒ q̄m̄ id p̄misit futurꝝ se dꝰˢ. Tibi dabo claues rēgni celoꝝ // Demū quō
securitite p̄mittit de p̄manēcia stat' aplice sedis rogaui pro te ut nō de
ficiat // Postremo q̄n actu ꝯstituit eū ꝑpm dicēs pasce oues meas.
// Sic igr̃ qꝛ ut tercio ē doct'ᵃ Cōstācieñ ꝯcilij xᵒ instituit caput eccē mi
litātis vtrū ea ꝯsūaret' nō vō ut pᵒ cū aplis xᵒ ꝯuersabat' xl. illis diebus.

UVA.BHSC

Dicit ī eoꝝ ap̄ distīe cap̄. Si petr⁹ ut dicit nō dū erat tp̄e h' ī sūmū pōtifice ꝯstitut⁹
Q'z in dān roboře vacuū nō ē ꝓptea. ꝓ hoc medio tp̄e q' legi⁹ petꝝ aliq̄s fecisse
aut dixisse tanq̄ sūmū pōtifice q̄admod' stīti p'a astelioꝝ q̄ ī medio aplōꝝ
sedens tanq̄ p'm' et eoꝝ maioꝝ ꝓposuit q' ad sūmū pōtificis offm̄ ptinebat de
patriarchali sede vacuā puidendū esse h' ē inde loco aliū assumendū // Huic uo
statui mai⁹ ē q' nō reputat epī minie facientes oēs unā cōez societatē ut
eius negocia maiora toti⁹ x̄ane religiōis r'ferat q̄admod' h' notissim ē
de Cardinaliū collio tp̄e vacatiōis sed' aplice // Rursus aplōꝝ stat⁹ tri⁹ est
q' habuīt sil' cū pet' q' assistētes ei ⁊ collaterales h' nēpe stat⁹ differens ē ab
eo q' habuīt sil' cū x̄po exītes. Si q'dē x̄ vocabat se dn̄m ⁊ magr̄m eoꝝ
dicēs vos vocatis me magr̄ et dn̄e et bene dicit' sū etenī. Iuxta uo
doct'ias b'nardi de ꝯsidacōe ad eugeniū repetita sepe p'p' nō ē dn̄s spōꝝ
Ita petr⁹ aplōꝝ cōpacōe gerebat te se ut magr̄ eoꝝq; dn̄s. Sz h' notissimū ē ita
enti lib̄ꝝ ap'tōꝝ actōnū q' illo ī tp̄e q' apli ꝯgregati mās'erūt ī ierlm. Aplis sit
cū pet⁹ puidebat ī hijs q' necia erāt x̄ane religiōi.// Vū p'mo fact⁹ in
elecōe mathie p petꝝ ad aplos dirigit' velut ei⁹ ꝯsortes. Ipi miserūt in
samariā petꝝ et Iohēm Barnabā q' ī anthiochiā ⁊ quorāūt in latinitne
distīloꝝ ꝓsidacōe nimirū int' grecos ⁊ iudeos ministros mēsaꝝ ꝯstituētes
septē. Et ita de aliis mult' q' ibid' nōnt' actib⁹.// Huic p'fecto sīle de aliis
duoꝝ dcim ē aplōꝝ statum nō ita ue ⁊ expsse epī sit Car^les reputat.
Necesse ut faciunt Car^les epi assistūt ī dirigēda republica x̄ana p'p'e x̄pi
vicario quōtie apli petro // Vm ē at' q' q̄rtū statū aplōꝝ p'cit ꝯsidān
ī diuīs ꝯstituti p'ncipis illaꝝ h̄ntes curā p totū mūdū sua vtiq; epī reps
tātur ue ⁊ expsse ¶ Quo etiā si p'p' eiusmodi status q̄rti reputaconē epī ad
cuit' successores aplōꝝ reputātes igr̄ p'maissīs alios tres eoꝝ stat⁹ Car^les
c. 9. vere dicūt velut maī' successores collegij aplōꝝ De duplici officio aplorum per
Etcia illud ꝯsidacō adhuc maifesti⁹ statū cardinaliū reputato proprie.
ꝓbat rōne offiij ad q'd apli sūt assūpti // Hoc nēpe du^x sūt vt cū x̄po eēnt
q' vnū cōstituētes collegiū. Et ut ab eo ī legacōez mitterent' vtiq; testā eiū^ta marc⁹
dicēs vocauit ad se q's voluit ⁊ cōuenerūt ad ipm et fecit ut eēnt xij cū illo. et
ut mitteret eos p'dicare. Ecce maifestissi^m exeplar sac' collegii Cardinaliū. Ad h'
ei a p'p' creat' ut ei cōassistāt ī regīe rei pu^ce x̄ane. Et ut ī legacōez mittāt'.
¶ Aliu' ite ī loco ta' testā marc⁹ cū ait. Et vocauit xij. et cep' mitte eos binos ⁊ dedit
illis p'tāte sp̄uū inmūdoꝝ ⁊c.// Idipz q'z lucas testa' dicēs. Conuocat' at xij. aplis ded'
illis vtutē ⁊ p'tāte sup oia demonia ⁊ languores curarēt ⁊ misit illos p'dicare regnū dei
¶ De h' at' 2º offo uiā nō ē alle' multa. Si q'dē eiū^te oēs nō sepe s; p'sepe huic testio^m
phibet' uitati aplis cōmissū fuisse a x̄o offm̄ p'dicacōis ⁊ ad h' fuisse elcōs ut eūtes
ī mūdū vniūsū oēs gētes docerēt // Sz ⁊ de p' offo utiq; nō paucīora sūt docu^ta
Refert q'ppe lucas. Et factū ē deinceps ⁊ ipē iter faciebat p castella ⁊ ciuitates p'dicās

et euangelizans uerbum dei cum xii cum illo. Loquimur etiam quod parabolas publice ad populum dicens cum non
intelligerent apostoli cum eos domum intrantes interrogabant de intellectu illarum ipse quoque seorsum illas do-
mestice exponebat. Legitur etiam quod consuluisse eos dicens unde ememus panes et cum eis contulisse
interrogando quem dicunt homines esse filium hominis. Hii etiam referente marco nimis attendentes quod
cibus christi esset facere uoluntatem dei qui misit illum tempore feruentissimi sui audiebant qui retraherent
eum ab huiusmodi sanctis operibus dicit enim marcus Et ueniunt in domum. Et conuenit iterum turba ita ut
non possent panem manducare. Et cum audissent sui exierunt tenere eum dicebant enim quoniam in furorem
uersus est. Unde quia hii precentes sibi domestici et qui socii erant communiter uocabat eos fratres
suos tempore quo abierunt retro multi discipulorum eius interrogauit ipsos xii numquid et ipsi quod
alii faciebant uellent abire. Preterea conscientia eorum societatis ostendens istud quod sciebat
iudas locum quo post cenam christus exiit in montem oliueti reddens causam quia frequenter ihesus conue-
nerat illuc cum discipulis suis et loquitur de xii. Liber itaque euangeliorum testimoniis plenus est
quam precentis quibuscumque christi discipulis singularibus illorum xii erat domestica quoniam illi erant sibi
domestici tamquam christi et apostolorum una communis esset societas. Quod etiam clausule demonstrant quoniam ipse
pre aliis secreta communicabat et misterium passionis sue quod facturus erat sepe eis reuelauit miste-
ria etiam de fine mundi illis dumtaxat reserauit. Et in die cene plurima alia misteria atque
profundissima concludens omnia quecumque audiuerant a patre suo eis nota fecisse. Sed quod de huiusmodi
officio primum maxime communis testimonium christi uerbo attestantis. Ego in medio uestrum sum sicut qui ministrat
uos autem estis qui permansistis mecum in temptationibus meis. Quapropter huius officii compa-
ratione rectissime dicuntur Cardinales potius quam episcopos esse collegii apostolorum ueros atque
manifestos successores. Nec enim ipsi cum summo pontifice sicut apostoli cum christo continue manent
fiuntque secretorum participes consiliorum in suis cum eo temptationibus permanentes quemadmodum
ista de cardinalibus notoria sunt. Sane secundi officii ratione id clarius constat Cardinales namque
cum propter sistentes non solum in partibus permanentes episcopos summus pontifex in legationes mittere
consueuit nullis namque exitum a mittente exiit in quo saluator a patre et uenit in mun-
dum quapropter in legationes missi illis proprie conuenit quia post cum propterea mittebat ...
sunt cardinales legati propterea uocati de latere. Que denominatio et si aliis attribuatur
id auctoritate atque principatione non ... proprie et per se quemadmodum cardinalibus conuenit.
Nec enim illis sed istis dicitur esse pars corporis pape. Et quoniam a christo missi ad predicandum omne
fuit et xii apostolis et lxxii discipulis ... speculatur de ... prouincias ... quia
hii limites uidelicet in omni ciuitate et loco ... apostolis uero nulla imponitur limitatio
quemadmodum episcopis uel aliis inferioribus qui minori fuerunt sedis apostolice loca atque potestas sunt limitata.
Cardinalibus uero qui fuerunt legati de latere exceptis paucissimis que papa reseruat et ad pacem et
ad correctionem plenissima tribuitur a iure generalis potestas. Quia igitur sacrum collegium cardinalium
per maxima quam et omnimodam similitudinem habet cum apostolorum illo sanctissimo collegio tam assumptionis sicut ad apostola-
tum ... tam illius triplicis status quos habuerunt christo in humanis agente resurgente quoque et postea
cum per ... adierunt sigillatim diuisas regiones tam quoque duplicis officii ad quod
fuerunt assumpti merito igitur Cardinales dicuntur recte pro ut sacrum Constanciense
Concilium diffiniuit ueri et manifesti successores Collegio apostolorum.

De reputacione collegii apostolorum quod recte stat per statum Cardinalium.

c. 10. Ceterum idipsum eciam demonstrat consideracio quinta. ¶ Hoc est quod excellentissimum collegium
5 a Christo institutum tam recte significat et reputat pre quocumque alio statu militantis ecclesie
sicut per statum Cardinalium. // Ex presidencia et principatibus non constituitur illorum sedes sint in ipsis
ecclesiis et magis tamen distancia a romana sede sint separate in loco non est racione eciam reputandum per
statum archiepiscoporum episcoporum et consimilium aliorum prelatorum ecclesie in quantum fortasse queunt generalis synodus
Sed iste non est sic status apostolorum tamen Christo aut cum petro vicario eius. Illi enim vocabantur ad
concilium sicut legitur convocantes . xii . discipulorum multitudinem. Erat igitur distinccio illius status convo
catis ad statum discipulorum qui ab illis convocabantur. Itaque ex ipsis sui status maius representant quod
successores sint collegii apostolorum. ¶ Ex isto vero tempore apostoli una cum petro collegium constituerunt
convocaverunt multitudinem discipulorum ad providendum de occurrentibus. // Igitur sunt et ipsi non
vocati ad aliud sed convocantes Cardinales tanquam in hoc representantes id sacratissimum collegium hactenus
vocati non vocati ad concilia generalia non consueverunt preterea utique quod una cum papa resident et ipsi
vocantes alios. // Quod nostris diebus vocatos fuisse legimus id fuit ecclesie dei nempe gra
vissima cunctisque plena periculis tempestate illa actu vigente inter concilium et papam. // Quo
sed ut Cardinales dicantur maxime successores collegii apostolorum ea est racio quod sicut apostoli petro ita et
cardinales summo pontifici in dirigenda republica christiana assistunt et sunt cardines super quos hostia
universalis ecclesie sustentantur etc. // Unde multi doctores attendentes excellenciam status collegii
Cardinalium exposuerunt de ipsis id quod scribitur primo regum in cantico anne domini enim sunt cardines terre et
posuit super eos orbem. // Quorum doctrine maxime assentit synodalis diffinicio facta per sacrum
Basiliense concilium sessione xxiii ita inquiens. Cum summo pontifici sancte romane ecclesie Cardinales
in dirigenda republica christiana collaterales assistant necesse est ut tales instituantur qui sicut nomine
ita re ipsa Cardines sint super quos hostia universalis ecclesie versentur et sustententur etc. // Consideratis
igitur predictis aliisque multis excellencie denominacionibus competentibus sacro collegio Cardinalium
manifestum est quod licet multi aut maior pars eorum non sint episcopi Non propterea obstat quin dicantur
vere et maxime successores collegii apostolorum. // Quod vero per nullum aliud collegium christiane religionis
sit per illud ita vere expresse continetur et excellenter reputatur. // Documento huic Cardinales esse collegii
apostolorum successores non exigue confert exponenda in septima consideracione. // Si namque eleccio facta
de persona alicuius ad cathedralem ecclesiam sive illa per canonicos eiusdem sive per papam et Cardinales
fiat id tribuit quod electus eo ipso quod electus est et electioni consenserit ecclesie huic immediate potestate a Christo
ad regimen populi fidelis quod eleccio cuiuslibet persone ad dignitatem Cardinalatus facta per papam et
Cardinales illa non minus accurate non minus sollempniter fit quin et studiose amplius et maiori
cum sollempnitate consedendum igitur indubie erit quod eo ipso electi huiusmodi assencientes quemadmodum
apostoli eo ipso quod electi sunt acceperunt potestatem immediate a Christo ut dici valeant successores collegii apostolorum.
// Attento preterea quod eleccio Cardinalatus fit expresse magis ad regimen universalis ecclesie catholice
docente nos Canone preterea allegato quod Cardinales sancte romane ecclesie ad hoc instituuntur ut summo
pontifici in dirigenda republica christiana collaterales assistant. // Quo eciam intelligencia quam
exponere laboravimus dilucide iam ex premissis apparet quod papa Cardinales patriarche metropolitani
ecclesie primates archiepiscopi et episcopi intelliguntur sub re significata per nomen in dicta epistola positi

UVA.BHSC

apostolos. Proinde in isto tractatu explicatiuo de personis Concilium constituentibus ne totiens repetantur huiusmodi nomina predictorum ecclesie ministrorum maiorum Cardinalium videlicet patriarcharum primatum et archiepiscoporum. Pro regula generali hoc presupponitur ut cum de episcopis mentio fiat sub eorum nomine intelligantur etiam predicti ecclesie ministri maiores superiores ipsis episcopis ita ut sic episcopi et illi dicantur veri successores collegii apostolorum et ad concilii celebrationem opportune spectantes. Quantum primo quo sermo est de personis ad concilium pertinentibus singulariter de Cardinalibus loquendo aliqui ipsos corporis pape esse dicunt sicut et ipse preceteris fidelibus in spirituali ratione quod generali intersint Concilio cardinalibus competit. Tum quia ut habetur in xxiii sessione sacri Basiliensis concilii [illegible] tanquam collaterales assistunt summo pontifici in dirigenda republica christiana. Et quemadmodum tria supra exposita de scriptura docet generale concilium congregatur ad salubriter instituendum et ordinandum ea que debitum regimen ecclesie in fide et moribus respiciunt. Tum etiam preceteris generali concilio interesse debent quia dicuntur cardines super quos ostia vniversalis ecclesie versantur et sustentantur ecclesie. Tum quia preceteris specialia insignia dignitatis eorum sunt ut pro bono vniversalis ecclesie singulariter [illegible] sit non [illegible]. Tum quia in acceptatione officii singulariter iurant laborare fideliter pro defensione fidei catholice extirpatione heresum et errorum ac scismatum reformatione morum ac pace in populo christiano et quibus rebus ut communiter generalis synodus congregatur. Et prout habetur in sessione tria sacri Basiliensis concilii pro eorum auctoritate magnaque prudentia et experientia eorum presentia Cardinalium sacro concilio plurimum est opportuna. Item in eadem sessione dicitur quod eorum presentia in concilio multimode est fructuosa. Ad propositum generalis concilii [illegible] Cardinales patriarche primates archiepiscopi et episcopi qui successores dicuntur apostolorum. Hii namque primo notantur aliis prefertur in premissa doctrina apostoli cum dicit quod Christus ascendens in celum ut impleret omnia quosdam dedit apostolos sub quo nomine ut in proposito est intelligitur predictorum eorum nomina dignitatum. Qui sunt in dei locum tenentes doctorum

Et preterea intelligendum quod sicut sub pastorum de quibus mentionem facit apostolus. C. ii.
illo primo nomine apostolos ecclesie addidit diuersarum nomina dignitatum ita et sub postremo illo pastores et doctores. Multi namque doctorum sub illo verbo intelligunt abbates priores habentes collegia monachorum decanos archidiaconos prepositos rectores seu plebanos non omnes sed curam habentes aut magistros plebis. Nec mirandum si quandoque est ex nomine officii abbates et alii nominati dicantur posteriores prophetis id est sacre pagine doctoribus. Nam in multis studiis ubi tamen singulariter [illegible] ad [illegible] // Doctores in theologia preferuntur abbatibus in iure canonico et abbatiam non computantur inter maiores dignitates ut multi canoniste tenent. Abbas deinde si renunciet aut deponatur manet sicut prius simpliciter monachus. Decanatus preterea fuit per [illegible] et [illegible] contra hereticos cum ex instituto et sicut in uno de hereticis quod ordo doctorum est quasi principalis in ecclesia dei. Unum cum eorum ordo sit quasi principalis in ecclesia dei probabiliter possit quod salua ecclesie ordinatione doctores ex se uideret abbatibus preferendi. Unde est quod iam a magnis temporibus in Romana curia in generali concilio [illegible] non obseruatur quia ecclesie [illegible] magnas admissiones quas multi eorum habent sicut episcopi nolunt abbates honorare. Sicut in potestate ecclesie est plebanatum in episcopatum erigere aut supprimere et eo loco episcopatum instituere et efficere plebanatum. Ita et ipsis abbatibus ex aliqua speciali ratione tribuit mitram baculum

UVA.BHSC

et plura alia insignia honoris pontificalis per hec ipsis doctoribus preferens eos. Correspondencia racioni quare designati ab apostolo quatuor gradus apti sunt generali concilio interesse. Et qui intelligendi sunt nomine prophetarum exposito quod nomen

c. 12. Intelligendum est ergo circa dictum passum prophete quadripharie accipitur.

apostoli quos spiritualiter apostillamque sic nominat ab apostolo hii ergo gradus tamquam ydonei et maxime pertinentes ad intelligendum generali concilio. Cum enim generalis synodus ut communiter congregetur ad illa ergo superius memorata videlicet ad declaracionem et defensionem fidei catholice extirpacionemque heresum errorum ac scismatum reformacionem morum et ad pacem in populo christiano procurandam vel aliquid ex ipsis ad laborandum in huiusmodi operibus et ad perficiendum illa. hii quatuor gradus apti et proprii esse dicuntur. // Apostoli primo videlicet episcopi et eorum superiores ad ordinandum et iudicandum. Ita et enim glossa ordinaria exponit hunc passum apostolos vice eorum predicantes omnium ordinatores et iudices // Ex quo verbo fundamentum accipitur secundum dictum multorum doctorum quod episcopi in generali concilio sunt iudices. Et si episcopi in concilio sunt iudices consequenter quod velit sicut dominus synodale iudicium absque consensu et presencia episcoporum. Consequenter ordine secundo synodali conventui attinet prophete sive doctores // Sane prophete nomen in scriptura sacra multipliciter accipitur. Sermo non est de pseudo aut prophetis malignis sed de hiis qui dicuntur prophete domini. // Nec fit hic mencio de tribus qui antonomatice dicuntur prophete videlicet moyse de quo scribitur quod non surrexit ultra propheta in israel. sicut et ipse iohannes etiam baptista a christo vocatus plus quam propheta // Ipso eciam salvatore qui propheta magnus appellatus est. Nec mencio fit de canentibus cantice laudes in templo qui prophete appellabantur // Hiis exceptis nomen prophete in scriptura reperitur quadripharia significacione vocatum. // Propheta namque dicitur a procul fando quoniam videt et loquitur ea que longe distant a communi hominum intelligencia eciam si nichil de futuris per revelacionem dicat nec exponat profunda misteria scripture sacre libro regum attestante qui enim propheta dicitur hodie vocabatur olim videns. // Et sic propheta quia ore dei fuit nominatus propheta est abraham dicentis ad regem // Abymelech redde uxorem viro suo quia propheta est. Non tamen legimus annunciasse aliquid de futuro nec ante eum fuit scriptura sacra sed cum esset ut de multis attestatur sapiens eciam vir gloriosus et potens in generacione sua multa gloria illi faciente domino in magnificencia sua erat dominans in sua potestate homo quidem magnus virtute et prudencia predictus nunciavit propheciis sanctissima verba qui etiam vocatus est princeps dei apud principes inter quos vivebat // Consequenter propheta dicitur prolocutor hoc est vir magne eloquencie in exponendo et persuadendo. Sic aaron propheta appellatus est dicente deo ad moysen. Aaron frater tuus erit propheta tuus tu loqueris ei omnia que mando tibi ille loquetur ad pharaonem. de hoc eciam modo dicitur in libro actuum apostolorum quod Iudas et Silas cum essent prophete verbo plurimo consolati sunt fratres // Alia significacio prophete est. Et ista est communis magisque usitata ut propheta dicatur cui in visu apparet dominus et loquitur de futuris preteritis sive presentibus. ad que vir humane intelligencie attingere non potest et spiritualiter annunciet de futuro sicut dixit dominus ad aaron et mariam. Si quis fuerit inter vos propheta domini in visione apparebo ei. hoc autem modo dicti sunt prophete david ysaias ieremias et alii de scriptura in canone biblie // Postremo dicitur propheta qui habens profundam intelligenciam scripture sacre dicta prophetarum et alia sacra id est sacre secreta divinorum eloquiorum scripto aut verbo aliis exponit illisque suadens.

UVA.BHSC

Et isto modo accipitur fuisse prophetia in novo testamento dominus salvator noster est propheta sine honore nisi
in patria sua. Et sic de eo admirabantur dicentes quomodo hic litteras scit cum non didicerit // Paulus
etiam dicit quod qui prophetat hominibus loquitur ad edificationem et exhortationem et consolationem. Subiungit prophete
duo aut tres dicant ceteri diiudicent quod si alii revelatum fuerit sedenti prior taceat potestis
enim per singulos prophetare ut omnes discant et omnes exhortentur et spiritus prophetarum prophetis sub
iecti sunt // Cum igitur nomine prophete dicatur de eo qui loquitur divinas revelationes novellas habitas aut
qui antiquas scripto expositas illas docet verbo aut suadet aliquem unum contra alium distinguitur
ab apostolo sic isto quod exponitur passim aliquem unum alium precesserit // Et iuxta interpretationem scripture
primo 2o 2o vero 3o preferuntur. Dicit enim quod primo posuit deus in ecclesia apostolos 2o prophetas 3o
doctores. Item in libro actuum apostolorum dicitur. Erant autem in ecclesia que erat anthiochie prophete et doctores. In
huiusmodi itaque locis accipitur prophetia pro eo qui habet divinas revelationes // Sed cum dicit quod dedit quosdam
quidem apostolos quosdam autem prophetas alios autem evangelistas quod etiam evangeliste hii dicuntur prophete. Et hoc in
loco ante ponit prophetas evangelistis magistri cesset apostolus quod doctores prelocutoribus sive
oratoribus eiusmodi preferuntur // Et in hac significatione accipiuntur cum dicitur quod attinet sy
nodali conventui prophete sive doctores hoc est habentes divinarum scripturarum notitiam per hanc enim
ut Augustinus in 14 libro de trinitate fides saluberrima gignitur nutritur defenditur et
roboratur. Et ideo doctores divina sapientia effulgentes permaxime in generali concilio sunt ydo
nei ad declarationem et defensionem fidei extirpationemque heresum et errorum que illi contrariantur.
Unde ista de causa ad hoc opus fidei in generalibus conciliis multum proficui et apti esse vi
dentur oratores universitatum generalium studiorum qui ut communiter in sacris litteris necnon metaphy
sica naturali et morali philosophia sunt plurimum eruditi // Similiter et inquisitores pravitatis heretice
qui tenentur scire detractationes de fide fratris per certas et hereses expresse dampnatas. Suntque assue
ti cum hereticis disputare illorumque errores confutando. Et post dissolutionem concilii ex officio
poterunt exequi latius ibidem in materia fidei sententias synodales // Quare si ad inquisitores pertinet
exequi synodales sententias ut interesse sint concilio merito reputantur ydonei // Propter quod
et si in antiquis conciliis sub hac doctorum seu magistrorum denominatione non ita expresse legimus fuisse
legimus tamen illis interfuisse doctos viros et eloquentes de eisque ut infra magis specificantur
specialiter atque magna habita fuisse reputatione // Sub prefatis vero nominibus magistrorum et
doctorum asserto confitemur eos esse admissos prophetis ad generalia concilia nostris temporibus cele
brata sicque denique interfuisse actibus synodalibus et subscripsisse in suis latis contra conte
dentes decretum // Recte igitur sub nomine prophetarum intelliguntur atque intelligi debent et accipi
doctores habentes notitiam scripture sacre permaxime necessariam in conciliis generalibus // Illa namque
quippe est mensura et limes synodalium opinionum presertim quantum ad declarationes fidei // Propheta
quippe videm est interpretatur quod Paulus fratres eo quod loquitur et aliis manifestet que longe distant a com
eorum notitia // Videt quippe doctores eiusmodi altiora et profundiora multa divine sapientie que
alii non videant. Et que intelligunt aliis exponentes loquuntur // Dicitur sunt Paulus fratres
quod ius non pronunciando futura tamen occulta aliis ygta interpretando et exponendo // Et hoc
est sententia Crisostomi super 1a ad Corinthios: lex et prophete usque ad iohannem. Inquit enim prophete more vocantur non
qui futura de misteriis christi pronunciaverunt qui illi usque ad iohannem sed qui revelata ab illis ex

UVA.BHSC

ponit & declarat. Est etiã hec doctrina Greg. ī c. sit rector xliij. di. // Sz nũqd hmoj
doctores hñtes noticiã scriptũraꝝ sacraꝝ sic ab antiqᵒ & ī p̃ncipᵒ noui testi hodie dicunt aut
et p̃nt app̃ari pphe // Rursus q̃ nosc̃ quadmod' sup̃ dcm̃ ē de noīe apli. Ita dcm̃
vz de noīe pphe q̃ hñtes noticiã sacre scripture aptiqz ad docendũ & exponendũ eam
iã dieb' nr̃is coīt' nõ appellant pphe n̄ app̃ari dent. Et fortasse ex illis rõnib' que
de noīe apli sup̃ tacte sunt // Sz et illa rõ p̃maxīa est. vt nõ sint appellandi
pphe q2 oēs pphe p̃ncipali' locuti fuīt de futᵒ x̄ aduentu attestãte pet' q̃ huic
oēs pphe testioᵐ p̃hibent. ppt' qd' saluator testat' ē q̃ vsq ad iohẽz
Et lex xp̃m figurans & pphe illũ p̃nunciãtes. Nam q2 sub fᵒ q̃ ī eis p̃nᵗˡᵉ erat
p̃nũciac̃ x̄ misteria futurã. Ipis vtiqz iã cõpletis cessit etiã & pphete nomen.
// fuīt tñ t̃pe ecc̃ p̃mitiue aliqĩ sic vocati. q2 ec' tñc lex & ciimᵐ sil' obs̃uabãt
p iudeos cõu'sos // Et ut expositores & p̃dicatores diui ubi vexiacõi habent
pphe vocati noīe quoꝝ illi. At qui cessãte legaliũ obs̃uacõe cessauit & nom
pphe. ¶ Sz quadmod' de aplis dcm̃ ē q̃uis cessauit nom̃ res tñ in hmoj noīb'
sig̃ficari p̃dũrat. Q' doctores iuris. apti sunt cõcilio inter p̃dicatores quoqz &
c. 13. Tem gsequent' sic' q̃ ad intessendũ gñali cõcilio pastores docti.
p̃tinet doctores q2 ī gñalib' cõcilijs nõ solũ fuīt disputacões sup̃
declaracõe fidei ad qd' valet pphe sz etiã agit' de reformacõe ecc̃ie ad qd' op'
sp̃ali' valet doctores iuris. Nam cũ ī eoꝝ libris ɔtineat' ad eos sp̃c̃ie p̃tinet
canõcs synodales desup̃ factos ī antiqs cõcilijs Naqz ip̃oꝝ canonũ cõti
nẽtiã inspici oportet si nõ nouũ fieri debeat. Sil' et q̃m de iust' ī maxis
cãis et ɔtrouersijs ibi diffinit' etiã hũani iuris doctores gñalib' ɔcilijs nr̃i
t̃pis legunt' int'fuisse // Cetm̃ q2 mlti ex huioi doctorib' diui et iuris hu
mani qui sunt p̃maxie z solũ exercitati ī subtili speculacõe licet rcte ītelligant
veritate & iusticiã nõ tñ apti sunt ad alijs suadendũ et exortandũ qd' tñ ī gñali
cõcilio sūme congruit. Ideo ordīe tercio succedũt eiũtᵉ q̃b' ex dono gr̃e
aut nãe seu studio vel exercicio ī eloqũcie arte cõpetit alijs p̃dicare suadendo exortando,
īducendo ac flectendo vt acquiescãt doctrine p doctores & veritate sacre scripture aut iur
cõi elicite & manifestate // Hij tam sunt & alij duo sup̃ scripti gdᵒ apli et pphe nõ
appellant' coīt' euãgeᵗᵉ sz p̃dicatores oratores aut noīb' alijs officio ɔtuti ac do
no coꝝ cõpetentib' // Sic etiã vidẽ' q̃ nõ sunt hodie ī cõi vsu denoiacõis illa
ministroꝝ ecc̃ie noīa q̃ apls describit ī p̃ᵃ ep̃la cor'. xijᵒ v̄tutes gr̃as curacio
nũ opitulacões gubernacões gn̄a linguaꝝ & int'p̃tacões. Sunt nichilominᵘ
re et exacio ī ecc̃ᵃ plles officiales q̃ p aliq̃ ex ipis intelligũt' // Ita vsz et
si hodie ministri ecc̃ie nõ appellent' apli pphe et euãteᵉ nichilominᵘ q2 exercẽt offiᵃ
q̃ illis subditis noīb' cõmissio de qua ī isto passu aplis fac̃ m̃coz ad eos
eciã intelligĩr. dicẽ eñ q̃ sic ordinauit futuꝝ vsqz ad finẽ mũdi. Et p̃ ons̃ intel
ligi nõ p̃t cũ p̃rio mortuui eent de illis duntaxat aplis pphis et euãᵗˢ q̃ fuīt
t̃pe ascẽcionis x̄ // Sunt postea ordīe cᵗᵒ p̃tinẽtes ad interessẽciã gñal' cõcilij

docti pastores p quos intelligunt hntes curā aīaꝝ sup magnas plebes ī magīs
opidis pmaxīe cū uicādē // hij naqꝫ vōe uicōis aīe cōtinue īsstūt expti
fennūt defect⁹ supioꝝ suoꝝ. Jt̄ ꝛ subditoꝝ sīli ꝛ cōsiliū. Vnī apti sūt ad aui
sādū cōn matias ĭ fōrcionū explicandiqꝫ de mō pūidendi deducendo ĭ cōez pīm
noticiā illaꝝ pauū q̄s in hītāt ɋsue.neo ꝛ obsuācias ſꝫ ut hec debite faciāt oꝫ
eos doctos. Vn̄ apl̄s inqt pastoēs ꝛ doctoēs hoc ē doctos pastores. Nam ꝛ si
eēnt simp.ces et vdeote ɋtigēt ꝙ multa auisarēt q̄ alijs uidēnt indecisū ipiqꝫ se
ipos reddēnt ɋteptibiles suas īsufficiēcias alijs demōstrātes // Nepe q̄ ī tam
solēpni amplissimoqꝫ cetu ꝛ concione quāta ē gnālis synod⁹ alios auisare
psumit attēcī⁹ cogitare debet ne ab alijs diiudicet qui uelit torrēte ī rapide
fluuiū aut facib⁹ illustre solē ut naqꝫ apl̄s īqt // Si qn̄ duo aut tres pphē
in ecc⁹ dicūt ceti diiudicāt quāto magis hoc ɋtigēt ī ipīs pastorib⁹ si docti nō
eēnt qui ponēnt corā pūn mlti.ne imosa. Jtaqꝫ nō quius pastores ſꝫ q̄ docti sūt
et uicēcoꝝ hntes apti ꝛ ptinētes eēsent vt cū supnoīatis tribus gdib⁹ intēē
valeāt sc̄e synodo gnāli // Sūt pt̄ea dicti q̄tuor psoāꝝ gd⁹ apti gnāli ī tāle
ɋcilio ɋsidendo spēci.ce scꝫ q̄tuor opa ad que cōit ɋcilia cōgregāt // Et naqꝫ si ɋgreget synod⁹ ad extirpacōꝫ hesū ꝛ declacōꝫ fidei apti sūt epī eoꝝqꝫ
supiores ad q̄s ptinet heticos iudicari apti magri et doctoēs qui hnt cū he
ticꝫ dispūe sensūqꝫ expone ſꝫm que dāpnati sūt errores ꝛ heses // Apti pdi
catoēs qui hnt hortari ppl̄m ut ab alijs pcaueāt // Apti docti pastores p sy
nodale doctnā discite ualētes lupos ab ouib⁹ // Cetīn si gnālis synod⁹ ɋ
gregēt ad extirpacōem scisniat epī eoꝝqꝫ supiores pmaxie sūt eoꝝ siqde
ē p obediē subtracōem vni et alti exhibicōem synodalē exeqꝫ snīaꝫ // Est
aut magrōꝝ doctoꝝqꝫ expone cās diffinit iudicij pdicatoꝝ deniqꝫ vt oēs
fideles obediāt exhortari. Minoꝝ uō platoꝝ ꝙ vlt in sui dyocesib⁹ neie
distrepāte obediāt // Deiqꝫ ɋgitati synodo ad pacē in vano pplo ɋpōuēdi
apti sūt. Est naqꝫ op⁹ ist⁹ pōtificū ppē ppū ptea ꝙ successerūt apl̄is q̄b⁹ intelli
gun⁹ xp̄m suā pacē dedisse suaqꝫ relīqsse pacē. Apti sūt magri et doctoēs ex
planare potētes ulterie mitū qm pax ɋsulat // Apti sūt oratoēs qm ut
pax suadeat magna eloqūcia ē op⁹ // Apti sūt miores plati discordiaꝝ ha
bētes specificā magis notīciā // Ad reformacōꝫ uō si gnālis synod⁹ ītendat
psīti e⁹ɋ gdus ꝙ singli ptiēt. Et eī si q̄s aīadūtāt repiet illos spāli ɋnexiōe
sinꝫ īuicē auxilijs indigēt ut alt̄ alti⁹ onā portet. Jt̄ mutuis se fouē obsequijs
ɋtitēqꝫ ac ptāte defendē. Et ad emulacōem ncti.te qdā opari reqt. Qua ppter
debet obsuari ī ɋcilio gnāli q̄d ab antiq̄ ī legis pmulgacōe fiebat. Lex q̄ppe ut
r̄fert gracian⁹ ē ɋstō ppl̄i qua maioēs natu simul cū plebib⁹ aliq̄ sanxerūt uniqꝫ sino
dales ordinacōes uigētes ĭ forcōēz si vnanimi ɋssēsu epoꝝ doctoꝝ pdicatoꝝ
ꝛ pastoꝝ pcedāt haud dubie fiet semper magno cū tpāmito ut postea ī cōtinua
obsuacōe pmaneāt // Non sit aut qn̄ ad delidiū infioꝝ. Et eī qꝫ sāc̄ sp̄tuia

tribute pmulti ocādit ī iudicia hac ī fiores hntes supiori statui qda uelut ulcere icharatur
leges fecē digentius atqz statu maioz depllicuas mult ppteā stabiles ingentesqz pturbacioqz
mouet gppetua ut testat sapiēs pserui cū regnare cepit // Illi gzqz m̄ si leges hāt
supioz dumtaxat gsb'r qui nolētes eo digito suo moue facile inferiorib' imponūt
onera grauia atqz iportabilia // Cū aūt ad legē pmulgaciā isil' quenūt oēs pdci g̃a
qd? te certe pbat sapiētis doctrina q̄ ī oī sapia ē dispō legis & multitudo sapientū sa
nis ē orb' terrar // Ex hijs pfecto euidentissiē nobis resplēdet mā aduitēcia 2a de sub
sistēcia gcilij gnal' sac canōe illā p'ma epis tribuente qā ppc sacer canon de q̄ sumo sit
doctrina ē pauli supi' quicorata pados 2o explicās qd' a v° instituitos phrites ī du
bie ad synodū subsistēcia q̄m ex illis l̄ time ɔstituta ī illis debite subsistit tm̄ ī ipsis
vt pprie declāti ē apt' pmarie cī e atqz sufficiēt idoneis ad gcilij gnal' celebracoz
gsumacoz sitoz optim ip̄ q̄ ggregat // Dz ātr sac canōe huiōi subsistēcia pmū
epis tribuēte qz epi nouati p° alijs trib' gdib' pferunt. De viij. distinctib'
c. 18. Dum ig'r tn̄ roe qlitatis min' aptis generali intesse concilio.
et mīti p'z q̄ dispōis & aptitudīs ad pfectū opez ip̄ q̄ gnalia ggregantur
qtuor gd' ānotatos sinodes gnalib' intesse docent. Cōsidandū relinqt si ad intessend'
gcilio gnali plimū ualeat apteqz sint alie ecc̄e psone vt pote nō docti cum' curati sim
plices aut rurales r̄liosi claustrales & Capellani Car'liu plato2 ecc'a2 cathe'liu
Collegiata2 aut prochialiū nō dz āt de sctoribus lrā2 aplicar2 aut pmarie de pa
ratorib' ca22 aut sollicitatorib' & notarijs dūtaxat clericis tōsuratis nulli alij bn̄
ficij ordīs officij aut gd' ti'lo desīgnatis // Attēta p'm collij digte // Est eī gnalis
synod' sup oīa collia // Est sup ipm om̄ collē02 caput. Assistit epus ī eī' medio
et psidet sps scūs // Attēta ite expiēcia exēplari ide' ī qb' dā ecijs insignib' q̄ nō
admittūt in can'cos n̄ illustres nobiles aut supme gduati // Ad capl'a uero
co22 & alia2 qrūcuqz n̄ gstituti ī sacris // Ad collegiū docto2 in vniūsitatibus
studio22 gnaliū solū ipi nō licēciati nō baccalarij nō studētes // Ad diffinicoz
itē caz iusticie in Ro. curia auditores rote dūtaxat qui ecia p' doctoratum
examīantur ite2 // Ad gnalia rursus capl'a r̄ligionū nō oēs idifferent' sz pauci
maiores // Ad capl'a disciplīe aut gsilij ī cōuētib' qbzcūqz n̄ plati professi & cō
uētuales // Ad cōsilia regū pncipū coītatū & magno22 plato2 n̄ viri electi
q̄ ex millib' vn' iux doctriā sapiētis multi amici tibi sint gsiliari' vo vn'
ex mille // Attēto eciā ī illo dino madato vl̄ā moysi petēti alios sibi dari ad re
gimē ppli iudeo2 pcep't dns gstitui .lxx. viros de senorib' isrl' nō qlescūqz si qui
essent senes ppli et magri. Cōsidand' ē ubū senes ppli & magri // Ille naqz pp'
iudeo2 erat tūc in sexcētis milib' & ampli' exceptis sacerdotib' leuitis & alijs
q̄ plimis pinsam uulgi qd' erat īnūa'le q̄ ig'r ī cōpacoē nō ad hac vel illā cō
ggregacoēm pticulare sz ē'u tota' ppli sciebāt ut magr̄ illos de'eligi madauit vt
intēdant regimū ppli fidelis // Attēto deiqz aplo2 exe' ī q° celebrauit cōcilio
vnanimī ipīs interat et sermōes legitq; dūtaxat istos cōuenire ad uidēdū per

tractandūqz de dubio

UVA.BHSC

tractandique de dubio propter quod concilium erat congregatum. // Ex iteratis antiquorum conciliorum que cele-
brata sunt apud grecos ubi de episcopis et quibusdam aliis de auctoritate et omnium sententia ponitur.
Aut quantum numerus loco episcoporum absentium vicariis ad concilium destinatis non de tali multi-
tudine incorporatorum qui diffinitionem ex auctoritate sit initio. Similiter et de conciliis celebratis
apud latinos. Item et de conciliis provincialibus quibus interfuit ex provincia maiores.
// Nec mirandum est ad presens si multitudo talium incorporatorum detraheret auctoritati concilii generalis.
Et quia surripiunt illorum voces ad quos de iure pertinet diffinire. // Et quia dato occasio episcopis
conveniendi non putant quod mittant pro se minus ydoneos. // Et quia non assueti maiorum inter-
esse consiliis de novo parati temere presumentes perimpediunt quod sint inter socios. Et quia videntes se
deficere ratione deinde nituntur frequentibus clamoribus. Non mirorat propterea si convenit invicem
ut unus nomini sequantur omnes. Et quanto fortior est eorum conventio tanto abusus huius frequentius
contingere potest. Aut si qui agitur de eorum commodo non patiantur materias communes pertractari donec primum
super eorum petitione sit deliberatum. // Vel si strepitu et interruptionibus in commune quod quam
audiri non patiuntur. Seu quod quantum in statutis nituntur ut synodalis presidentia eorum omnibus
et singulis sit communis. // In quo agnosci potest si talia presumentes reputari debeant parvuli illis
quibus pater revelavit que abscondit a sapientibus et prudentibus aut quorum dicitur esse regnum
celorum. // Rursus pertinere decet si propterea ex maioribus quorum multi ad quos de iure pertinet
celebratio concilii recedit abinde hic sustinere non valentes. Et si qui alii venire desi-
derabant propterea non accedunt. Et si eiusdem prestatur occasio ut ad futura concilia non ve-
niant quod tenentur venire timentes similem multitudinem incorporandorum. Illud autem grandissimum est
quoniam apud reges principes comitates et prelatos quod mandatis concilii tenentur obedire non desunt
qui suggerant synodale iudicium minoris propterea reverentie esse et auctoritatis. // Necesse non
est hiis desuper allegare. Multa possunt quisque intelligere plurimum distare inter hos distractos
nominatos partie et inter quos illorum apostolica voce nobis specificatos apostolorum prophetarum
evangelistarum et doctorum pastorum quos dedit pro se deus in opus ministerii ad edificationem ecclesie.
Neque enim ordinavit deus ex illis constitui superinceratum collegium ne fideles in doc-
trina fidei tamquam parvuli fluctuarent. // Attendere debet multo humana fragilitas
si quis illis superaddit auxilio vel potius impedimento sint ad consumationem sanctorum operum
propter que congregantur et illi. Aut si appositio hec impertinenti non superogatio sed diminutio magis dicenda
est. // Cum tamen testetur sit nobis deus non addens ad illum quod nobis loquitur nec auferens ex
eo. // Et iterum quod precipio tibi tantum facito non addes quicquam nec minues. Et alibi omnis
sermo dei ignitus clipeus omnibus sperantium in se nec addas quicquam verbis illius et arguaris
inveniarisque mendax. Et in apocalipsi: Contestor ego omni audienti verba prophetie libri huius si quis
apposuerit ad hec apponet deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit
de verbis prophetie huius auferet deus partem eius de libro vite et civitate sancta. // Ecce quanta opus
est attendere si apponi debeat ad ea que nobis revelavit deus circa prenominatos quatuor ordines.
Ubi talis superadditio generaret vel extraheret et non manifesto esset auxilio ad consu-
mationem sanctorum operum propter que illi convenerunt. *Illationes quatuor
materiam libri huius explanantes. Capitulum xv.*

c. 11.

k pmillis que ia fuit exposita cu dcm e loca sacre scripture vt lucide nobis mno
tescat qnta i gnali synodo sit epo auctas // Infert p illa congregatione
nullo m ee dicendu gnale concilium in q no eent epi uel scientes aiuiqe vbu dei / eoru
supiores n doctores uiris diuini aucthuam n si pdicatores aut scientes aiuia
re ibu dei n docti viri hntes dignitates plaurias uel administraciones ectis // Illa co
dicamini isti vz p se nota ex sola significacione tmio sz eciam suciencto simde pbai
pt. Tu pmu q talis congregatio no eeleret representare ecciaz catholica a xpo et
pdcis gdib instituta cu i eos nullo eoru conveniret / Tu 2o q psone ibide convenientes
no eent abiles ad pficiendu op ppt qd gnale concilium congregat. Et illa congrgacio
no eeset lrima que no valet ad op pter qd conveit sic militares q no pt hostib
resistere aut scolaria q nescit disnite dubia aut consularis que nescat vel neq
publicis necitatib prouidere // Aut popularis q nesat inter se distribue ipo
siti sibi subsidia / Tu et 3o q tali congregaco i deficeret qd pp e oi gnali concilio
catholice et aplice ecclie ee conveni. Nō eni diceret convenire catholice ecce vbi de eent
pncipalia ecce mebra ipam constituencia // Tu et 4o q huioi congregaco no celeret hre
ime te ptate a xpo cu no esset constituta ex psois a x ad hoc institutis 2 ptate ab
ipso hntib ales ut septia exponet aia dicencia sit psoe epo // Infertur 2o
q psuppo ta debita convocacoe aut congregacoe illud dom e lrimu vin plenu
pfectu q ee conciliu generale vlem ecclie rpntas i q ab oi pte xane religionis
suffiencti nuo convenirent pdci gdus q i oz supus designati pz ex opposit oib
visz q tal congregaco representaret ecce catholica q psone convenientes eent ad op co
cily lrie 2 apte q eet conveniet catho ce ecclie. Et q ee set hre a xpo ime te ptate.
// 3o infert q epi et eoru supiores ad qs ptinet vna secu alios admitte vbi
cogscerent pdcos gdus applicaru eminentie et doctoru pastoru necrios esse aut manifeste
pficere posse i celebracoe concily gnalis i debite agerent alios no obstante no admit
tedo eos ad intessedu zelo et sociis sup negocys synodalib pttradu // Patz hoc qm
ut declari e intelligencia eoru utilis e atq multu ptinet ad celebracoz concily gnalis
// Itq ut testis e pp innoce refente Graciano di. xx. eni facilius invenitur quod
a plurib senioribs quiritur utiq integriu erit iudiciu qs plimoru sinijs cofirmat.
// Sz et ultra p illoru intelligencia synodale iudiciu erit maiores auctis aplois
ueniacois acceptacois facilioris et maioris execucois // Quto eni plures at
testant de rectitudine et iusticia late sine tanto pauciores eius execucioi oppone
se audent // Eaqz zone facilius acceptat traditur propter execucioi et maioz ve
neracoe colitur / Item q eni dinu ee iudiciu censeat ubi e q ruc sus gnaz qs
dilligunt aplus dices aly datur p spm sermo sapie aly fidez zc / huioi aut gne
no solu in epis et eoru supioribs s3 tn in pluris q in alys gdib supius nominat
frequt resplendent. Epi igr uident opponere obice diuini illuiacoi si illos ad int
cencia concily no admitterent // Ite et fora q uidentur diuincere de ubis dni sen
no zerte aut conformitate ad dina institucoem si illos absq logitima causa

a synodali conuetu epi repellent doctrina aplica testante q xpc ascendes in celu quosda dedit
aplos quosda pphas alios euu[ngelis]tas alios aut pastores et doctores ad cosumacoez scoz in
op[us] ministerij Itaqz in huiui op[er]i xpc no solu dedit epos s3 et alios ia specificatos g[ra]
dus // Qua pp cu diuina istitucoe oibus istis vna cu epis et eoz supiorib[us] comissu
fuit ministeriu qui ad no obstat iustu non vz eos repelli a ministrado et p[er] qns ab
intessedo cocilio gnali // Quto i[n]fert[ur] expnuss q gnale cocilu substancialiter
cosistuit ex epis et eoz supiorib[us] ita ut absqz eoz intessencia et qsesu no censeat[ur] rite
aut lcite esse fcm synodale iudiciu // Tu p[ri]mo qz ut i pn[cipio] huius aduertencie monstratu
e documetu euu[ngeli]cu vbi fapiue fundat[ur] gnaliu dalioz quoqz alligatiuis. Et ubi sut
duo vel tres zc aplis solu e dcm. Et ipsoz aplo[rum] no illi q[ui]d tres posti[us] designati
s3 epi et alij ministri ecce supiores successores dicu[n]t. Et sic ex eis tq[ua]m aplo[rum] successori
bus substanciale qstitutu[m] gnale cocliu // Tu 2o qz expsse post aplos ordinez
dicens quosda posuit ds in ecc[lesi]a p[ri]mu aplos 2o pphas zc. Si igr iste ordo sbalis est
qr a do expsse istitutus absqz p[rim]o 2m subsiste no pt // Tu 3o quia i epla ad
corinth. ii. apls despiscit eenciam ecce sine substam corpi figurans humano e
cia eude ortie notaq[ue] p[ri]m nociat apls attestas q posuit ds in ecc[lesi]a p[ri]mu a
postolos tq[ua]m pn[cipa]les et p[ri]mos a xpo fuit comissu misteriu regiminis et edifica
cois ecce de quo et ibi et h[ic] lo[quitur] // Tu 4o qz auctore pn[cipa]les sigficantes in obliq
tate synodalis iudicij ad aplos dutaxat aut p[ri]ncipa[lite]r dee legunt[ur] pro ut
ulteria explicabit aduertencia i fine opis // Vtru no ita cotinget q i de[fect]e
aut nullu fiet iudiciu synodale ex defctu intessencie aut qsb[us] alioz triuz
graduu infrioz plura dicet[ur] in seqtib[us] ad rem ptinencia eiusmodi // S3 n[unc]
etia inte cois e p[ro]ptea q i lib[r]o hoc. qui a plima induitur ptrica robur qete
huic illa coi. Ideo assere nesse ex solis epis cositutu posse aut debe gnale co
ciliu vel q absqz alioz intueniencia qssu aut ptis maioris legittimu fir
miqz esse iudiciu synodale cositutu[m]. Questionu quatuor p[ri]ma explicat[ur] qualis
ad epos ptinet alios appbare et admitte ad synodum non autem econuerso. c. 16.m

V Hic omisso de hijs nuc dice ad maiore specificaco[n]e3 quis hu[ius]modi q teneat[ur]
intesse cocilio gnali aut q admitti pnt uel deut huic 2o aduertencie
qua psequitur annectenda e vna sup aduertencia ad explicandu ueritate de cocilij
subsiste[n]cia necessaria multuqz accomoda // Equidem in sup comemoratis ad
aduertencia dutaxat ad doctrina scripture sacre // S3 ultra hec est non
minus necce aduerte ad ecc[lesi]e qsuetudine pp qd uocat[ur] hec supaduertencia vtrqz
sil qsidans // Occurrut igr p[ro] dcam explicanda ecc[lesi]e qsuetudine dubie e[xplic]a declarande
// P[ri]mu vtru alij fideles pt delectos eoz gradus possint aut debeat int
ee synodali couetu // 2m q sut illi qui de cosuetudine hut intesse // 3m quis
ten[eatu]r ad hoc deniqz // 4m quis si tria psupposit illa ratio vt doctores et alij
ad intesse e[ius]m qualij admittat[ur] epi hut qsite p[ri]mu de illoz ydoneitate. Et
si illi pbauit no deut admitti // Respodendu est ad premissa dubia

UVA.BHSC

admittendo. Si q̄ de intellectu inslicōe ad quoz ultimaz leuior erit ad alias responsio.
// Unū ꝫ quod ultio deīn ē vi͛ q ad epōs ptineat alios admittē ad gnaliū ꝯstare
vz p̄ter rone q̄ ca epi sit p̄ acpit^{les} i gnali ꝯcilio ad ipōs sic i ꝗlꝫ ꝯgrigaciōe
si nō obstat ꝯtra inito ptiet dare ordinē ꝫ mod'. Et q̄ ma ad intellectiā p̄ꝫet
p̄ma ad sedendi gradū. Et q̄nta ad ord^{ie} loqndi. Et q̄ ad mod' ꝯclud̄i hui' dicti cā
sunt i p̄° explicata tractatu // 2° idē p̄ꝫ ex glo ordīaria sup' allata illd
Ubū q̄stiā q̄ de dedit aplōs exponēte sic vice xpi p̄dicātes oīm ordiatōēs
et iudices. Si naqꝫ ut illa glo. a neīe reprobata asserit epīs tāp aploz suc
cessorib' huiōi excellētia cōpetit q ipi uice ꝫ ptāte xpi p̄dicēt doceatqꝫ
oīes fideles. Et ultra hec q xpi uice et aucte sit oīm fideliū et oīm
cāz ordinatores atqꝫ iudices. Jā igr̄ ad ipōs ptiet ꝯsistē si petentes
admitti t'lēs sint vt dici mīeant ꝯphe eīūte aut docti pastores siue succe
dētes i illoz officio p̄t ei ꝯtingere licet nō ex eoz defectu culpa^{li} q nō
oēs gduati i theologia et i iur̄ sit tales vt mīeant reputarꝫ tāq̄m
ꝯphe. Silr̄ q̄ multi aliꝫ nō gduati sūt illis doctores ꝫ i quib' ampli' ac
mainfesti' uigē ꝯsistit sermo sapīe sciē aut fides aliaqꝫ dona grāz de
quib' lo' aplūs rom ꝯcruitur ꝑ eos q̄ ꝯgregacōi p̄sunt vi^{z} epōs p̄bont
hꝫ p̄mū // Notādū etiā ē q ab inicio celebracōis generaliū cele cōciliorū
nōdū ꝯstituti erāt huiōi gduati/s multi re et effectu talib' generalib' cō
ciliis tūc interāt // Nec eni Origēs athanasi' Ambro' et Jōm et sācti
doctores āntiq' gdūabāt' r gnalib' studiis sicut iutē modo diebus nostris.
// Silr̄ ē de eīūter oratorib' seu p̄dicatorib'. Nā multi sūt ꝯstituti p̄dica
tōēs et supiores suos i ordīe p̄dicatoz mīoz Augustinēs Carmelitāz
ul' alioz religiosoz q̄ nō ꝓptēa sūt apti ut intsint tractatib' i gnali ꝯcilio.
Ita ꝫ ꝯtīgēt i multis secularib' q apti sūt vt doceāt ꝑticlares plebes s ad p̄
tractāda negocia vlis ecclie sūt mi' ydonei // Circa pastores aut ꝑbacō
et exaīacio hec magis nccia vr̄. Nam si reqrit' q sint docti nō suo s alioz
orū iudicio id debet cōstare // Licet igitur aplica h doctrina asserat
a x° fuisse ꝯmissū mulierū ꝑhiberet eīūter ꝑ q̄s ut p̄diū ē intelligit doctōēs ꝫ p̄dica
tores q̄ tn̄ noīa h significāt offi' magne excellēne. Rōābile ē ab hiis q̄s de' sua
uice ꝯstituit oīm alioz ordinatores ꝫ iudices vi^{z} epīs eorūqꝫ supiorib' p̄mū
ꝯgnosci si res ipa ꝯcordat significacōi nōis aut etiā q uo" illud q̄s nō h̄eat si ei
ei ꝯpetit // Jt si etiā aliq' aliud obstat vt pote si excoīcati et tamq̄ tales de
nūciati si vxorati si ifames si sediciosi ꝫ ita de ꝯdicōib' multis retrahētib' ad
digne intessendū synodo gnali // Nō sicut ē de epīs licꝫ ex cā possit debēnt aut
possēt repelli q̄ ut h' eōis doctīna ꝑrie allē'm nō infiōēs eoz s ipi uice xpi
ꝯstituti sūt alioz oīm ordinatōēs ꝫ iudices. Ad illos naqꝫ dñm' sermo ait
Attēdite uob' et vniuso gregi i q' uos sps scs posuit epōs regere ecc^{li} dei q̄ acqsiuit
sāg'e suo // Sūt ꝫ alie interrōnes de q̄ ꝑ ut ꝑebit i ꝑsecucōe q̄re ad ipōs epōs

UVA.BHSC

et eorum superiores agnoscere et approbare preter alios non est. // 3º hoc eis competit quia ipsi sunt omnium
aliorum magistri et doctores. Apostolis namque dictum est docete omnes gentes. Et ita paulus vocat
se magistrum et doctorem gentium in fide et veritate / Et quamvis doctoris eius cum veritate non est distin-
guendum nisi sicut discipulus sicut dominum suum discipulus: igitur non est suum exaltare magistrum suum est. hinc competit
ad episcopos qui a christo dati sunt omnium fidelium magistri et doctores preter alios agnoscere et approbare
// 5º quia et si prout dicit glosa non dicit ex eius constat quod apostoli fuerunt a christo constituti iudices
aliorum. dicit enim christus de apostolis ad iudeos. Ipsi iudices vestri erunt. constat autem quod ad iudi-
ces pertinet exaltationem pertinere quia iudices dicuntur // 7º quia christus illos instituit omnium dispositio-
res dixit enim in cena posita ad ipsos apostolos. vos estis qui permansistis mecum in temptationibus meis.
et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum // Vera autem causa doctoris huius possit
declarari per hoc quod christus immisit apostolis suis regimen militantis ecclesie ad quos principaliter intendit in generali
concilio // Itaque nisi episcopi esse habent principales et post omnium dispositores // 6º quia sunt constituti
a deo principes aliorum iuxta illud psalmiste Constitues eos principes super omnem terram // 8º quia de illis
christus ad patrem loquens dixit. Sicut tu me misisti in mundum et ego misi eos. Et alibi Sicut mi-
sit me pater et ego mitto vos // Unde si specialiter ratione constituti sunt nuncii christi in hiis que ad nuncia-
torem pertinet post ea que aliis credit ad eorum pertinet dispositio et ordo agendorum que sibi com-
missa sunt // 8º quia episcopi dicuntur esse legati christi quod testatur apostolus inquiens pro christo legatione fungimur
asserit et hoc c. in nono dis. xvi. Anacletus papa // Nam non dicitur quanto maioris sit auctoritatis
pro christo legatione fungi quam esse legatum de latere pape Unde si legato competit iudicium de personis in sua lega-
tione compertis quanto magis, etiam sit maioris excellentie multo ad episcopos qui dicuntur esse christi legati competit
de personis admittendis in concilio iudicare // Nono quia pater sunt declarati in concilio vien-
nensi et hoc in de. Si quis suadente de penis. Episcopi dicuntur spirituales patres dicuntur fratres dicuntur et compri-
sbiteri dicuntur et columpne ecclesie. hoc autem iura tante preeminentie sunt in ipsis multo competat sicut eos qui
filii sui dicuntur habere iudicium // 10. quarta competit absumatum in celebratione conciliorum et traditur
per generalem doctrinam quod sic fieri debeat prout expresse dicitur ubi supra in libro conciliorum in principio. Item et hoc
ex concilio Toletano 4º celebrato anno domini quingentesimo octuagesimo p. Et cum hoc compute-
anno domini m. cccc xlv. doctor huius de novo videtur non pertinere ad episcopos pertinere ut probent eos
qui generali concilio interesse volunt. Responsio ad questionem qui tenentur de iure pre-
De tertio dubio quod sit illi qui de iure sint generali synodo interesse.
tentur generali synodo interesse. Respondetur quod prius omnium fidelium qui ad hoc tenentur est papa episcopus romanus c. 1A.
Probatur hoc manifeste ex canone sancte synodi basiliensis contento in xl. eius sessione / dicens enim ac the-
ses igitur hec sancta synodus ordinationem decreti concilii Constantiensis quod incipit frequens cupiens
ne scandala que per scholares diebus nostris contigerunt futuris temporibus in principio ecclesie repullulent
statuit et decrevit ut romanus pontifex qui pro tempore fuerit in illo laborare et alios suo exemplo ad labo-
randum trahere tenetur per se vel legatum de latere aut legatos eligendo vel eligendos de consilio et assen-
su cardinalium et dictarum provinciarum Catholicis in conciliis generalibus debeat interesse // Ex quo decreto manifeste
apparet quod in sublime posita sit auctoritas generalium conciliorum diebus nostris // Et etiam secundum antiquos
Canones sedes apostolica in tantum erat veneratione quod sine eius abstinere erat absque eius assensu non posse
aut debere celebrari generale concilium. Nunc autem quam experientia cotidiana aperte monstravit

UVA.BHSC

summorum pontificum in eos celebracioni generalium conciliorum non valde esse affectos dicti canon
demonstrat concilium generale posse et debere celebrari eciam papa invito // Et eciam si inter eam [illegible] mittere
nolit infra ex meses procedendum est ad eius suspensionem et post alios duos ad deposicionem.
// Non enim tam grauissima pena infligenda sit nisi necessitate [illegible] multo magis est primo q. generali con
cilio teneatur interesse. Quomodo in canone xviii sessionis eiusdem synodi cauetur expresse quod electus in
summum pontificem qui prestabit assensum eleccioni de se facte iurare debet super celebracione generalium con
ciliorum iuxta decreta Basiliensis concilii // Sic igitur papa tenetur interesse generali concilio. Et quia primus
in vinea domini laborare debet. Et quia de hiis aliis ex merito prestare tenetur. Et quanta est per eos sub
missis pereis auctoritate ordinari // Et quia ad id speciali astringitur iuramento speciali in quantum vt si
iurare id nolit nullus ei obediat tamquam summo pontifici quemadmodum hoc expresse cauetur
in eadem sessione xxiii. in canone de iuramento cardinalium prestando in conclaui tempore eleccionis faciende
// Secundo principaliter expresse supra tangebatur generali concilio interesse tenentur cardinales // Tum quia pars
corporis pape esse dicuntur. Quare et si ceteri tenentur hii non censentur immunes ab obligacione cum sint
velut unum corpus et quasi vna persona cum eo. Et hoc est causa quare capitula ecclesiarum cathedralium conueniunt
ad concilia prouincialia quia sunt vnum corpus cum suo episcopo // Tum quia cardinales sunt immediati est
speciali iuramento laborare pro defensione fidei catholice et aliis operibus ad que generalia concilia con
gregantur et sic tenentur interesse vbi de illis procedendis agitur // Tum quia in vocacionibus quae fiunt
ad generalia concilia quae sunt in quantitate aut decreta concilium et papa ipsi cardinales cum aliis nominantur
ut venire debeant ad concilium // Et ita videtur quod peccatis tenentur ad interessendum Et ex intencione
concilii quod in sua vocacione eos non solum episcopis et archiepiscopis sed eciam patriarchis anteponit
// Et ex intencione pape quod similiter id facit prout hoc patet in litteris vocacionis publicatis de
anno domini millesimo ccc lxxvii // Tum eciam cardinales tenentur interesse quia in generalibus conciliis principali
ordine obtinent locum ideoque primores celebracioni interesse debent // Cum enim augere dona
teste gregorio rones eciam crescunt et donorum // Est autem vnius expressus casus in decretali c. fratris
in quo cardinales non solum dicuntur esse principaliores in concilio sed alii actores quam contingeret mentem quia credet
in generali vir fieri pape eleccionem teneri ipsi tenentur et electum in papam ad concilium prouocare et concilium
indicere et ad id omnes prelatos conuocare // Et post ibidem presumitur interesse precipue usque finem
cause expectantes // Tertio tenentur conciliis generalibus interesse patriarche primates archiepiscopi et episcopi
// hii namque precessis inferioribus ad id obligantur // Tum quia successores sunt apostolorum quibus
primitus a christo domino sunt verba fundamenta in sacra scriptura generalium conciliorum auctorem // Tum
quia ex antiquissima consuetudine primitus conuenerunt interesse. Vnde ab eis speciali denominacione nominatur
generale concilium. Et dicitur synodus episcoporum vt patet ex canonibus allegatis xvii. dist. // Tum quia
in suis consecracionibus ad interessendum synodo speciali iuramento astringuntur // Tum quia ut [illegible] lacius
deducetur ad regendum ecclesiam a christo iure concesse habent potestatem // hii omnes de iure ad interessendum
generalibus conciliis teneri videntur // Et quia ita cauetur in iure diuino. Et quia generale
concilium absque horum interessencia et consensu numquam legitur celebratum // Et quia in litteris vocacionum
ad concilia reperiuntur invariabiliter specificati videlicet patriarche archiepiscopi et episcopi. Similiter
et cardinales quando papa est absens Illa quia ipse debet interesse et cardinales alii collaterales assis
tunt ab eo cum sint eius partes non vocantur // Vocacio equidem in illis absentibus est // Quarto generali

concilio interesse tenentur generaliter omnes qui ad hoc in provinciis suis specialiter astringuntur iuramento. Illud namque indubitatissimum de iure est quod quis implere tenetur ad quod licito astrictus est iuramento // Quantum sunt illi sic iurantes difficilius est certam assignare regulam pro eo quod summi pontifices certa hoc diversas ecclesias in cancellaria suo tempore duraturas ordinant // Sed communiter abbates qui benedicuntur in Romana curia id prestant iuramentum. Et quod illorum vel aliorum dignitatibus constitutorum provinciales in curia vel extra ea fiebat iuxta qualitatem confirmationum litterarum per summos pontifices que dumtaxat sunt duraturae in vita ipsorum // Hinc certitudinem haberi non posse qui sint illi qui specialiter iuramento astringuntur venire ad synodum generalem / Contingit etiam hoc per varias consuetudines vel ordinationes in regionibus diversis. Satis est intelligere omnes illos teneri ad interessendum qui de veniendo ad concilium iurare consueverunt. Sed cardinales et prelati quamvis de hoc specialiter iuramentum non faciant.

Qui interesse habent ex consuetudine et explicantur quatuor signa. c. 18.

¶ Quantum ad secundum dubium qui sint illi qui de consuetudine interesse debent conciliis generalibus difficillimum est iudicare. Sed quanto nunc dici potest consueverunt conciliis generalibus interesse decani cathedralium ecclesiarum abbates magnarum dignitatum preceptores priores magna habentes collegia et procuratores capitulorum ecclesiarum cathedralium de quibus non certa regula assignata videtur. Aut numquam invenitur quia in diversis literis vocationum sub nominibus eorum prius quam describuntur conciliis interfuisse differentur fit mentio de istis et non de illis mentio eque modo et de aliis a provinciatis

¶ Unde quantum ad illos qui expressi sunt inferiores et non iurant interesse concilio vix aut nulla generalis doctrina potest assignari vel quantum ad id quod actum est in preterito vel quod fiet in futuro // Sed tempore quo generalis synodus celebranda instat inspiciendae sunt eorum literarum vocationes ¶ Ampliatur namque et restringitur qualitas vocandorum iuxta occurrentium qualitatem causarum pro quibus expediendis congregatur concilium // Item iuxta necessitatem remediorum et auxiliorum indigentia christianitatis que tempora opportunitas finis namque est causarum ¶ Hijs que ad eius executionem ordinantur imponens necessitatem // Et hac ratione tempore Concilij Constantiensis quod incepit de mense novembris Anno domini Mº CCCC XIIII et finem accepit anno XVIII de mense aprilis quia maxima urgebat necessitas unitatis reddendae ecclesiae que iam fere xl annis fuerat in scismate et tunc in tribus monstruosis capitibus constituta erant literae vocationis fuerunt nimis amplissime et non ad ecclesiarum et monasteriorum prelatos sed ad reges et principes et generaliter ad alios qui interesse possent et prodesse // Ita etiam in pisano inchoato de mense marcij et finito de mense Julij eodem anno M CCCC IX // Huic nempe concilio interfuit multitudo copiosa doctorum divini et iuris humani propter dubia quae tunc occurrebant profundissima dubia // Et maxime id dubium Si generale concilium convocari poterat per alium quam summum pontificem et quod concilium fiat convocatum non per contendentes de papatu sed per cardinales utriusque obedientiae // Item si cardinales poterant recurrere ad concilium quod venerabatur summum pontificem unicum et indubitatum // Item si duobus tunc de papatu contendentibus nolentibus cedere pro bono unionis ecclesiae procedi poterat ad eorum depositionem absque hoc quod in alio errore fidei vel alio crimine notorie reperirentur culpabiles // Item si cardinalibus episcopis vel alijs quibuscumque licuit subtrahere se ab eorum obedientia ante sententiam synodalem // Cum enim tam super istis quam super alijs dubijs primarie esset difficultas consultum fuit utique et non exigue interfuisse illam innumerosam doctorum multitudinem // Non sic autem est de concilio

UVA.BHSC

Papien̄ et Senen̄ qd' incipit de mīse . Aplis . Anno dn̄i m° ccc xxiiii et durauit p. x . menses .
// In hoc aūt cōcilio p̄n̄r agendū erat de r̄formacōe ecc̄e . Nec tn̄ q̄ tunc sūmus pontifex erat insta
sollicitus laborauit ad eius nūq' sā cōgregacōem vel q' multi desuper fuerint Canōes syno
dales // Circa aūt fc̄as incorporacōes in sacro Basilien̄ cōcilio quīn nauce iure dillas
ncitates et cōiūltacias tpis actū et ordinatū fuit in lr̄a dēt nr̄e cōmemorarj . Ac
tū q̄ppe in illo ē quī in p̄tītis tpib' vt q̄ uarie fuint ad gn̄ales synodos celebra
das ncitates varie uocaciones et incorporacōes // Qui ingr̄ illi sint q' ex cōsue
gn̄alib' cōcilijs debent adesse difficiliue cēta assignari p̄t doctrina // Sz ut hec
passus legentib' et cōsolacōz p̄beat intelligendū ē q' a pociori et illatiue loquendi sūt
q̄tuor signa indicātia q' sūt illi // Primū ē cēt' signū Electi cathe'lium ecciarz
et patres caploz' illaz lr̄e naq̄ uocacōis ad cōciliū dirigunt' arcp̄is et suffra
ganeis eoz mādat' q̄z vt illas intimare debeat suis suffraganeis et caplis
ipaz ecciaz . . signū et tūc te post ep̄os nōiant' electi qn̄ fit gn̄ale edictū de
uocacōe // Coit' in hoc p̄mo signo licet nō tam ctitudinalit' 2 vlit' cōprehedūt'
abbates . // 2m signū ē platura q' uocāt' plati nō tn̄ omēs . Etem in lr̄is voca
cōis d'r platos exemptos et nō exemptos q' ad cō gn̄alia cōcilia euocari cōsueuint .
// 3m signū ē dignitas multi naq̄ hn̄t dignitates qui nō vocāt' prelati .
hec eī uocabula in diuisis regionib' multimode variāt' // Hoc autē signū re
pitur in lr̄is vocacōis per Cōciliū Cōstancien̄ sub dat' xvij . die augusti
Anno dn̄i m° ccc . xv . Ibi naq̄ d'r q' procede' cōtra uocatos si essent cōtumaces usq̄
ad p̄uacōez a dignitatib' ipoz exclusiue // 4m signū ē administracio multi na
q̄ hn̄t dignitates absq̄ administracōe q' nō hn̄t subditos in q's exerceat iur' cōz coac
tiuā // Signū istud h'r ex xi . sessiōe Basilien̄ cōcilij // Cū eni dispoīt q'
gn̄ali cōcilio q' debz interesse nec nō omēs et singl'e ecc' psōe q' de iure uel de
cōsue'ne ad interesse dēnt subiungit' in fra in tali cōtiarie . Ex tūc eoīn' pontifex a p̄pli
et p̄dce psōe a suaz dignitatū administracōe sint ipo facto suspense . // Ex p̄re
missis a cōtrario arguēdo maifestū' q' sūt illi q' nō tenet' de iure uel cōsue'ne cōcilijs
interesse // De iure q̄ppe nō ten' interesse q' nō sūt p̄pa Car'les ep̄i aliq̄z supiores
Et q' ad interessedū sp̄ali iure nō astringūt' ¶ De cōsue'ne aūt nō in tentur intee q' tūc
nec sūt electi Abbates priores Caploz ecc'iaz aut hn̄t dignitates cū administracione .
// Procedē utiq̄ p̄sone q' sūt illi qui de iure aut cōsue'ne hn̄t cōcilijs gn̄alib' in
esse cōseq'is ē alias q̄scunq̄ eius oneris liberas esse . Pphe et eūngeliste si nō sūt
beneficiati nō astringūt' interesse gn̄ali cōcilio sz admittunt' et admitti debent q'
c. xix . De si ueri sint nō aliorum comparacione reputātur vt tales .
¶ insurgit p̄fecto grāde et q'i inexcābile dubiū . Etenī cū subtilis nō exp̄sse
cōtineat' q' dc̄m eit de p̄phis et eūn'tis duob' utiq̄ medijs gradib' ab aplo sup' cō
meōratis disserebat naq̄ illos esse p̄pios et aptos ad interessedū gn̄alib' cōcilijs
legis diue dispone etiā in hoc cōtexte ¶ Illi naq̄ q' m ē ex sui cōdicōe officij nec
sunt Car'les p̄triarche arcep̄i et ep̄i n' intrat gn̄ali synodo interesse nec sunt elec'ti

UVA.BHSC

abbates aut prelati non habent dignitates et administraciones non sunt capitulorum pares // Sed aut est de
quarto gradu quod pastores et doctores .i. pastores docti non simpliciter ex proposito habentes curam animarum
cum iurisdiccione comprehendi possunt sub aliquo illorum signorum quatuor consuetudinaliter indicatum. Dicitur in ordinario
pontificali episcoporum nominantur abbates videlicet pastores habentes curam animarum sed non ita est de prophetis
apostolis et evangelistis // Ad hoc tamen dicendum est primo quod quamvis constat extendere communiter litteram voca
cionis non habetur quod ex consuetudine doctores in divino aut humano iure vel oratores aut predicato
res ad esse teneantur generali concilio. // Aspecto tamen practica observata in generalibus conciliis
a principio nascentis ecclesie celebratis consuetudo manifeste docet quod ad illud sponte venientes possunt
admitti. // Racio huius illa precipua esse videtur ad suadendam namque unitatem et pacem inter
fideles necesse est ut ea que diffinita sunt in generali concilio unanimiter et effectualiter
a cunctis fidelibus observentur. Et propter hoc ecclesia consuevit ad generalia concilia vocare
presbiteros iurisdiccionem habentes superius designatos qui potentes sunt opere et sermone sinodales ca
nones a suis subditis facere custodiri // Quo fit ut ex hac causa mandetur episcopis qui personaliter
venire non possunt mittere suos priores cum plena potestate ad accipiendum mandata synodalia
quatenus recepta per illos mox in nomine suo ipsi episcopi ea in plebibus exequantur // Huiusmodi ex persone
habentes ecclesiasticas administraciones ex redditibus ecclesie quas perceperunt sustinere possunt onera expensarum ad
illud veniendo et permanendo in concilio. // Ipsi denique prelatis obligantur habere noticiam in
synodalibus gestis cum sint aliorum spirituales duces et rectores. // Rursus quia
ex beneficiis et dignitatibus ecclesie quas obtinent plus aliis obligantur ad obsequia eius
merito igitur qui administraciones habent ecclesiasticas ut ad generalem synodum conveniant non solum
vocantur sed ut veniant coguntur. // Non sic autem est de aliis non curatis nisi age vel
quod doctores aut predicatores dignitates ecclesiasticas ac beneficia non habentes nec percipientes illorum emo
lumenta quia iuxta doctrinam apostoli nemo cogendus est propriis stipendiis militare // Hoc etiam
videtur fundamentum habere ex scriptura referente quod deducebantur ab ecclesia paulus et barnabas quando
ordinati erant ascendere ierusalem ad celebracionem concilii generalis. Itaque iustum est
ab ecclesia sustentari generali concilio intersentes. // Item ex doctrina ipsius pauli attestante
ordinasse dominum eos qui evangelium annunciant de evangelio vivere // Unde ex predictis aliisque racio
nabilibus causis in litteris vocacionis que sapiunt quandam collectionem non est consuetum comprehendi
doctores aut predicatores sed illos duntaxat qui emolumenta perceperunt ex quibus
sustentari valeant in concilio permanendo. // Ex racione illa consideretur utrum layci nichil
ab ecclesia obtinentes cum non teneantur adesse si substancialiter pertinet ad synodum genera
lem // Item si clerici inferiores aut sacerdotes simplices unde sustententur sufficienciam
non habentes // Nec est simile de episcopis titularibus qui non dum apostolorum successores. Nec
eis promoventur nisi habeant competentem sustentacionem. Et quia iurat generali synodo
interesse dantur ei singulares partes regimini plebis divine // Item et tercio consideratur
preterea si admitti debeant ad concilium acquirentes victum cotidianum labore manuum
quia intenti necessitati proprie intendere minus possunt utilitati communi. Nec enim sunt omnes
aliter paulus cui quod deerat sue necessitati manus proprie vel ministraverunt. Ille
quippe gradum acceperat doctoratus raptus in tercium celum non minutim dicens laborem exercebat.

UVA.BHSC

aut diuina reuolucione per ingrediam ueritate ut exprimitur necesse eis fore ad generalia con
cilia conuenientes // Item considerandum expressius quod si pauperes clerici aut sacerdotes qui ta
les sunt quod reputentur apostolice et cum et synodus habeat unde possit si multo illis pro-
uidere licet. Etenim licet ex commemoratis omnibus sub litteris tocius non comprehensi
ad concilium non vocentur quia nimis paruo preposito habentes dignitates excessus multiplicium
occupacionum suarum non tamen exclusi sunt tales ex studiis sancte qui post conuenerint ad sy-
nodum sentientes ad decisionem questionis opus esse doctoribus illos ut communiter admittunt
// Eadem ratione fit ut quia omnes in concilio existentes una auiunt assensum diffinicionis
non absque labore elocucionis contingunt quod admittuntur ecclesie oratores seu predicato
res. Et ita fit plenum ac perfectum concilium ex designatis ab apostolo ecclesie gradibus constitutum
// Hoc autem plus apparet ex practica obseruata in quatuor ut aiunt generalibus celebratis
tempore apostolorum siue vniversalis concilii tunc continuati multiplicitate accionibus // In prima
namque accione synodali de electione Mathie expresse habetur quod erat turba hominum
similiter fere centum et viginti. Sic itaque non soli erant apostoli et lxx discipuli sed alii plures.
In aliis uero quod uidetur esse magis plenum habetque formam concilii generalis qui non
solum de Ierusalem sed de Anthiochia et aliis partibus conuenerunt. Expressius de hoc habetur
testimonium quia ut legitur conuenerunt apostoli et seniores uidere de verbo super cuius diffinicione
tractabatur // Item dicitur placuit apostolis et senioribus cum omni ecclesia eligere uiros etc.
// Et infra Iudas autem et Silas et ipsi cum essent prophete verbo plurimo consolati sunt fratres
et confortauerunt. // Ecce manifestum testimonium quod prophete interfuerunt illi concilio
// Apparet etiam quod hii fuerunt eminentes quia dicitur quod verbo plurimo consolati sunt fratres et conforta
uerunt eos quod proprie competit eminentibus seu enunciatoribus verbi diuini // Quod uero singulares
etiamque fideles conuocandi essent quia testatur scriptura sacra non solum huiusmodi quod dicitur cum apostolis et
fuisse de eorum consilio et assensu fuisse factam diffinicionem synodalem sed quod illo tempore
ista reputabatur tamquam ad apostolos et seniores similiter pertinet questiones de fide et moribus que
illa erat determinare // Dicitur legitur et quidam descendentes de Iudea docebant fratres di
centes quia nisi circumcidamini secundum legem Moysi non potestis saluari fieri // Facta autem
sedicione non minima Paulo et Barnabe aduersus eos dicebant Paulus et Barna
bas. Et quidam alii ex aliis ad apostolos et presbiteros in Ierusalem super hac questione // Istud reuela
manifestum testimonium est generali concilio non solum episcopos interesse debere sed posse ac decere magisque
esset oportunum vna cum illis interesse alios tres designatos ab apostolo gradus
Est de Paulo testificante quia spiritus sanctus primicias apostoli receperunt esse maioris sancte ad consiliandum
et rectioris iudicii ad diffiniendum erat quam sint episcopi eorum successores. Illi quippe gradus
diuini fuerunt antecessores patres uocati per quos nunc nati sunt filii episcopi uices super omnem terram prin
cipes constituti // Vnde si apostolis uiuentibus reputabatur dignum cum eis debere conuenire seniores
ad diffiniendum huiusmodi questiones quanto apostolis est dignum pertinere ut similiter cum episcopis conueniant in
concilio generali tres ipsi gradus ab apostolo annotati presertim qui diuina inspiracione uiuunt
Vidistis aliquando suis propriis facultatibus venerunt ad celebrandum ut eorum a nobis
questiones patientur reuelentur non quidem ut presumentes alios docere sed cupientes ab aliis edo

orum et similium perfectionem. Utrum vero episcopi teneantur eos vocare ut intersint non est ad presens discutiendum. Datis sic intellexisse ex precedentibus videtur in celebracione concilii generalis tempore apostolorum quod non solum ipsi sed et alii interfuerunt cum eis et in materiis occurrentibus pertractarunt atque diffinierunt. De certis vero conciliis videlicet Niceno Constantinopolitano et aliis celebratis apud grecos legentibus hystorias manifeste id certum constat. Legitur namque in 2° libro hystorie triperite c. 11 quod plurimi convenerunt in Nicena synodo episcoporum et sequentium eos clericorum sapientes disputationis homo elocucionum arte exercitati claruerunt et imperatori atque hiis qui circa ipsum erant noti sunt facti. Ex illis erat et Athanasius tunc dyaconus censu dum cum Alexandro ecclesie episcopo huius studii peritie maxima videbatur necnon et quidam et grecorum philosophorum opportune harum disputationum questiones participati sunt hec ille. In conciliis denique celebratis apud latinos videlicet lateranensi magnorum dipticis lugdunensi et viennensi ita contigisse putandum licet in aliquibus libris illorum gesta referentibus non sic legatur expresse. Narratur equidem numerus patriarcharum archiepiscoporum et episcoporum ac abbatum et priorum similiter et secularium de vicariis regum et principum deinde procuratoribus prelatorum et capitulorum sed non sic designatur quantitas illa doctorum aut predicatorum pro se tamen sub illa solum quantitate videtur quievisset. Decreta sed ut patet ex certis tangebatur de conciliis pisano et constanciensi ex causis superius commemoratis. Inspiciendo tamen ad consuetudinem ecclesie principis temporis dicendum erit quod doctores et predicatores quales super descripti sunt consueverunt interesse conciliis generalibus ac admissi fuerunt sub illis quantitatibus et tamen tales. Sed et in antiquis conciliis et quod maioris auctoritatis est interfuerunt ut supra fuit commemoratum et in conciliis tempore apostolorum celebratis si plana sunt dicenda consilia aut si unum dicendum est quod vestibulo certe interfuerunt pluribus actibus synodalibus in conciliis tempore apostolorum in apostolis continuati. Circa ad alios vero dicendum est quod inspicienda sunt prima exteriora signa superius commemorata ut vel a posteriori notitia habeatur qui sunt illi qui interesse consueverunt synodis generalibus. Vel dicendum est per conclusionem ad prefatum dubium tangendo principaliter veritatem quod licet in litteris convocacionis ad concilium non exprimatur sub ista quantitate doctorum oratorum vel predicatorum forma vocationis quando fit eadem generale non propterea sequitur quod interesse non consueverint. Cum enim ecclesia ad beneficia et dignitates promoveat bene multos videlicet scientia vite pollentes scientia quoque virtutibus et eloquentia magistrorum est istos comprehendi sub illis exterioribus signis iudicantibus consuetudine videlicet electi pastores capitulorum cathedralium ecclesiarum abbates prelati in dignitatibus constituti habentes administrationes ecclesiasticas. Itaque vocando illos qui interesse consueverunt ecclesia etiam vocat eos qui tenent loca prophetarum et evangelistarum quia hii sunt qui ad dignitates et administrationes ecclesiasticas communiter promoventur. Et sic ex illis qui de iure tenentur et ex illis qui interesse consueverunt fit plenum ac perfectum generale concilium sicut quod ab apostolo describitur ex apostolis prophetis et evangelistis pastoribus et doctoribus constitutum. Adeptio namque ecclesiastice dignitatis non diminuit in eo nunc per dona gratiarum de quibus apostolus docet quod unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem ecclesie alii sermo scientie alii sermo sapientie etc. Cuius pretextu iure communi doctorum promoto ad ordinem vel dignitatem ecclesiasticam indicitur a iure munus congruens gratie date quod apte fiat ad debitum exercitium illius ordinis dignitatis aut officii ad quod promovetur. Si vero sint doctores aut predicatores ydonei non habentes officia aut ecclesiasticas dignitates ut premissum est licet non vocentur admittuntur tamen quando constat illis opus vel auxilio ad peragendas synodales

ancores. Sed quoniam apostolica doctrina sit quod collectiones auctoritatum de quibus sermo est constituuntur ex apostolis presbiteris curatis
et doctoribus pastoribus. // Pro responsione ad predictam dubitationem cogit dicere necessitas rationis quod dicti duo gradus
non solum admittuntur ad synodum sed nichil obstet quod admitti debent quia ex necessitate
// Tum quia apostolus hos duos gradus specificavit tamquam ab aliis distinctos. Et in illo tempore apostoli
seu episcopi et presbiteri non dici potuerunt presbiteri et curati. // Tum quia ut manifeste apparet ex dictis cum
diversitate officiorum voluit esse doctores presbiteros non unum in altero concludi // Tum quia idem et dici possunt
de doctoribus pastoribus. Episcopi namque tales sunt aut merito dici debent. Et tamen apostolus assignavit
doctrinam illorum ad illos // Tum quia sic intelligendo soli episcopi dicerentur constituere generale synodum
et contradicentibus universis aliis subditis gradibus ab eis legitime fieret iudicium synodale. Ut quia
cum attestatione firma predictos tres gradus super addidit doctrina apostolica // Dicendum igitur
videtur quod si doctores et predicatores huiusmodi inter episcopos et doctores pastores tamen sunt pollent excel
lentia quod merito reputantur presbiteri et curati si admitti petunt non obstante alio iuste
repellentur. // Relinquitur autem considerandum si eiusmodi cause iuste repulsionis contingere vel opponi
possunt iudicio synodali. Aut tunc dicendum quod culpabilis error longe distat a sino
dali iudicio. Si repelleretur quia synodice non essent apostoli nunc dicuntur tamquam presbiteri aut
curati merito reputandi. // Ad id etiam quod non nulli inquit spiritus sanctus generali concilio presi
dens doctorum sapientia vel oratorum non eget eloquentia in fine qui tractatur aliqui desuper ex
plicabuntur. Hec vel sufficienter exposita fuerunt de dubio 2o. Utrum inferiores
clerici et ceteri fideles possint aut debeant generali concilio interesse.

Ex quibus elicitur responsio ad primum dubium. Utrum alii fideles preter designatos ab apostolo
maiores gradus possint aut debeant interesse synodali conventui. Et ei quod in hoc
quod tangit de debito universalis ecclesie est sinodalis canone per c. frequens Constantiensis concilii iam
determinatur. Ibi namque ad perpetuam rei memoriam sancitum est ut in casu occurrentis scismatis
quando duo vel plures pro summis pontificibus se gererent Imperator ceterique reges et
principes vel per se vel per solempnes nuncios tamquam ad commune incendium extinguendum per viscera misericordie
Ihesu Christi exhortationis coartantur ad generale concilium // Quibus verbis ut ad concilium conveniant imponi
eis videtur quedam necessitas aut quod de bona ratione et iuris equitate sic pertinet ad eos facere.
// Ex premisso autem canone frequens manifeste probatur c. ubi non allegatis xcvi. di. si inspice
additamentum quod non solum ubi de fide agitur in generalibus conciliis sed si de extirpatione scis
matis interesse possunt Imperator ceterique reges et principes // Utrum vero predicti seu alii
interesse possint concilio quando non super fide aut extirpatione scismatis sed super aliis ca
sibus cogitatur si ad exempla inspicere volumus ex preteritis argumento ad futura manifestissimum
est quod certa regula assignari non potest // Constat namque ex gestis antiquorum universalium conciliorum quod
illis interfuerunt non solum prelati ecclesiastici sed Imperatores et alii multi seculares. Unde de Constantino
Imperatore in primo Niceno concilio legitur c. v. li. ii historie tripartite sic. Convenientibus igitur
omnibus maxima domum preparavit in regalibus Imperator sedes et subsellia in ea ponens
quas prepositos que sufficienter ordini sacerdotum. Ita decenter preparatis eis honore invitavit ingredi
et deputatis habere consilium // Introierunt autem et ipse princeps ultimus cum paucis
laude dignam suam magnitudinem habens et instabilem spem mirabiliorem generis dignitatem

pudoris in fronte maiore vo sede quam alijs ponitur in medio eorum sedit. Primo tamen petens h°
sibi episcoporum iussione concedi cum eo resedit sanctissimus ille thorus etc. // Item in gestis
Calcedonensis concilij legitur quod vnacum Valentiniano et Marciano imperatoribus interfuerunt
alij x et sex ex maioribus imperij quorum nomina et officia ibi designantur. // Alij quasi
tocidem numero leguntur qui conuenerunt vnacum imperatoribus Basilio et Constantio in viij°
Constantinopolitano concilio et alter eorum videlicet Bahanus famosissimus patricius exercebat
in synodo officium quasi promotoris et elocutoris interrogando sanctam synodum et allegando
pro photio et alijs episcopis condempnatis a papa Nicolao qui audirentur. Confitebatur tamen non
ad ipsorum laicorum principum sed ad synodi pertinere penitus interrogare illos dampnatos
super causa dampnacionis // Demum legitur quod inuitati sed nolentes primo loco subscribere
subscripserunt se diffinicionibus synodalibus prefati imperatores post vicarios romanum et
aliorum patriarcharum quatuor, post subscripciones uero episcoporum seculares ibi existentes non
subscripserunt sed verbo laudarunt synodale iudicium anathematizantes omnia que facta
erant per photium contra Ignacium Constantinopolitanum et Nicolaum romanum episcopos.
// Sic igitur laycos interfuisse antiquis concilijs maxime constat legentibus gesta illa.
// Inuitantur eciam rursus ut iam desuper allegatum Nam in c. ad apostolice de re iudi. li. vj.
papa pollicetur fuit se vocaturum ad concilium reges prelatos et principes tam ecclesiasticos quam secula-
res ut per se uel solempnes nuncios ad concilium conuenirent. Item demum legitur de concilio
primo lugdunensi celebrato. Anno domini m°. cc. xlv. presidente Innocentio papa iiij. quod ad ipsum tam
principes seculares quam clerici interfuerunt interfuitque imperator Constantinopolitanus et quidam
alij principes laici. // Legitur preterea quod Carolus rex francorum constituit synodum generalem cum
Adriano papa. Item quod leo papa in synodo congregata rome cum clero et populo romano
confirmauit ipsorum regis ottonis quod Karolo concesserat adrianus // Item quod super questione
exorta de gradibus consanguinitatis Alexander 2° vocauit ad synodum lateranensem episcopos
clericos ac iudices diuersarum prouinciarum // Similiter legitur de concilio lateranensi presidente papa Ni-
colao 2° quod interfuerunt episcopi abbates presbiteri et dyaconi // Hijs sicut
circa textus quas
iurisiste allegant de ista materia vt nos antiquis presentamus diebus et nostris visum est qui interfuerunt
magno Constanciensi concilio clare memorie Sigismundus romanorum rex cum suis prin-
cipibus laicis seruientibus etiam in insignijs Imperialibus videlicet Corona spata pomo et
cepto alijsque multis laicis comitantibus. Interfuit et eodem modo post susceptas infulas
Imperiales iste Basiliensi synodo in pluribus sessionibus publice celebratis Anno domini
m. ccc. xxxiij et xxxiiij. Exempla nostri temporis et testimonia antiquorum Impera-
torum qualiter non debent ipsi et alij principes interesse generali concilio. c. 21.
V nunc autem et nostrissimum presenti omni cum etiam attestari qui viderunt Sigismundum ipsum.
¶ Et quamuis romanorum rex esset et quondam aut imperator interfuisset hijs duobus
concilijs qui sua interessencia non credat tamen ipse de synodalibus materijs deliberaret
consuleret aut diffiniret uel iudicaret. Nec enim interfuit cum episcopis et alijs incorporatis
in locis particularibus vbi in synodo Constanciensi naciones et in basiliensi Concilio vbi
deputaciones congregate erant quando sedebant patres ad deliberandum proponebantur materie exquirere

bāt eoꝝ uota ꝛ adducebāt deliberata. // Sꝫ interat in curia glo: catoꝛis omīs uero
uolēati qn̄ apſis cauius ī ſeſſionib9 pu: aut congregationib9 gn̄alib9 pmulgabat̄ ſino-
dales ſnīe vel canōes aut pu: allegacōes fiebāt ul' ꝓpones. Itaqꝫ illo in tpe
q ipe ul' alij pincipes ꝛ layci interāt uel aut n̄ int' p̄res fiebat deliberatio ſed
ul' maīe iā ꝓponebāt deferēdo ad noticiā eoꝝ // Et ecia h9 q uidit teſtio
phib; Nā dn̄ci die xi. octobris. Año dn̄i m° cccc xxxiij. Cū p̄fat9 Sigiſmū-
dus romanoꝝ Impator nouit' infulat9 ex ytalia p'm applicuiſſ Baſileā ꝓpo-
ſuit coꝛā ſcā baſilien̄ ſynodo oī cū humilit' ꝛ inſtā deꝑcat9 ut octo dierū
dilacoꝫ obtinet cā ſinodalē ꝓceſſū de ſuſpēſiōe ab admīſtrōe ꝑpl'i q Eugeniū
ꝑpam qrēc. Illa qppe die erat fīs ꝑēptorij tīmū eidē aſſignati // Cū uo a p̄ri-
bus nō conformit' rn̄dēt' mlt'is ꝯcedentib9 ꝫ denegātib9 alijs qn̄ fieri debūt
ſcrutiniū uotoꝝ oēs nō icoꝛpati cōcilio cū ipo impatore ſiſtētes licēnati
ſūt exceptis paucıſſimis pro qb9 ipe rogauit ꝫ nec illi nota dedūnt // Cō-
tigit cū poſtea buia uice ī ſella geſtatoria ꝓp podogram q paciebat9 portatū
loca adire deputacōnū ꝓpoſuit per ſe ꝛ ſuos ſup quibꝫ petebat p̄res deliberare ſed
frā ꝓpōne ſtati exiuit n̄ intfuit ibi vnqn̄ deliberacōis pāri. Itaqꝫ viſſimū ē intfuiſſe
eū hijs duob9 ꝯcilijs gn̄alib9. Interat cū nō tractādo delibando ꝯſulēdo aut decidēdo
ꝫ teſtificādo. aſſiſtēdo auxiliādo ꝛ ꝯꝓbādo // Interat ecā aliqn̄ vt dcm̄ eſt
vel mecū ul' in dc̄is locis particularib9 nacionū uel deputacionū ad ꝓponēdū
Et met ipe ul' ali9 pro eo ꝓponebat uel petebat ſup qb9 erat delibandū. Vn̄
tn̄ eo p̄nte vt com̄ nō delibabat ꝫ p9 ei9 receſſum // Vn̄ ſi tali m̄ intfuīt
Impatoēs ꝛ alij laici ſine dici iſtiores ī antiqs ꝯcilijs qo de eoꝝ inteſſēcia
nō ſine difficultate ceſēda eēt qꝛ maifeſte nō ſe: int'fuit illi gn̄alib9 ꝯcilijs
m̄ pdcō ūgi hodie nccio dēnt inteſſe. Ita q eoꝝ deliberacōe ꝛ ꝯſiu inritū ſit
Synodale iudiciū. Bene aut ſe: int'fuit illi antiqs ꝯcilijs m̄ p̄dco. Igitur
hodie p'it eodēqꝫ m̄ ecā inteſſe p̄nt. Sꝫ q int'fuerint aut inteſſe habeāt
tn̄ iudices ıd nō hē n̄ pba. Tū qꝛ nō ꝯſonat iuri diuino // Si qs de diuinas
ſcripturas ſerioſe ſpeculatus mat' agnoſcit q tā ī lege nāe q ſcripte ꝛ grē q
a dn̄o dati ſūt multi diu cult9 et diu ſmoīs illi iuſtituti ſūt alioꝝ iudices
et magri // Tū qa repugnat iuri can̄ico vt ei de i c. ſatis euidēt diſ. xcvi.
Illiciū ē eū q nō ē ī ordie ſeſſiōnoꝝ epoꝝ eē' ī iniſcē ſtatuib9 // Tū qa
repugnat irrefragabili euidēcie rōnis q nō patit9 ut rectē dicat9 coꝝ aīe
dn̄aꝝ debē. Et p ꝯns rectoēs aīaꝝ nō pelle debē rectorib9 corꝑm ī eo q ꝑtinet
ad aīaꝝ regimē // Tū qꝛ hoc repugnat ꝓfeſſioī ꝛ ſnīs pincipū ī ſmodis
gn̄alib9 pmulgatis q ꝫ allegant9 hic q̄tuoꝛ dūtaxat // Primo Conſtatini Im-
patoris ſub q fuit celebratū Nicenū ꝯcilium Nāqꝫ poꝛrectis ſibi ab epis libellis
ſuaꝝ inuicē accuſacionū prout ca° 2° hyſtorie Triptite rīatat9 hec qdem
accuſacōes ınēt tēp9 hēbūt ꝓpriū idest die magni iudicij. Iudice uo illū qui
tūc futur9 ē oib9 iudicare ın g° hoī ꝯſtituto, de huiōi rebꝫ nō licet hīe au-

dictorum sacerdotum scilicet accusatorum et illorum accusatorum quos minime queunt tales debere inostendi iudicari ab aliis. Hanc siquidem conscribunt imperator Marcianus in concilio Calcedonensi inquiens: nos ad confirmandam fidem non ad ostendendam virtutem exemplo imperatoris Constantini adesse sinodo excogitavimus. Item in c. hinc etiam xvii. di. legitur quod sinodo congregata apud urbem et posito in dubio scrupulo an contra papam Symachum audire debeat accusationes, Serenissimus Theodericus qui deo inspirante rescripsit synodalis esse arbitrii in tanto negocio sequenda prescribere nec aliquid ad se preter reverentiam de ecclesiasticis negociis pertinere, committens et pontificum potestati ut sive potius vellent audire negocium sive nollet quod magis putarent utile deliberarent. Item Basilius piissimus imperator in sua allocutione quam fecit ad octavam synodum Constantinopolitanam ita loquitur: De vobis autem laicis tam qui in dignitatibus quam qui absolute conversamini quod apostoli dicam non habeo. Quoniam nullo modo nobis licet de ecclesiasticis causis sermonem movere neque penitus resistere integritati ecclesie et universali synodo adversari. Hoc enim investigare et querere patriarcharum pontificum et sacerdotum est qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi qui solvendi et ligandi potestatem, qui ecclesiasticas et celestes adepti sunt claves, non nostrum qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari vel a ligamento solvi egemus. Quantumcumque enim religiosus et sapiens laicus existat vel etiam si universa virtute intrinsecus polleat, donec laicus est ovis vocari non desinit. Rursusque episcopus quamvis sit irreverentia plenus et omni virtute decens donec antistes est et veritatis verbum recte predicavit pastoris ministerii et dignitatis dampna non patietur. Que igitur nobis ratio est in ordine ovium constitutis pastores verborum subtilitate discutiendi et ea que super nos sunt querendi et ambiendi. Oportet nos igitur cum timore et fide sincera hos audire et a facie eorum vereri cum sint ministri dei omnipotentis et huiusmodi formam possideant et nichil amplius querimus ea que nostri ordinis sunt querere, hec ille. Ecce quam manifestissimum testimonium imperatoris catholici quod principes seculares et si intersint generali concilio non licet de ecclesiasticis causis movere sermonem quanto minus decernere aut diffinire, eadem sancta sinodo in canone xvii. dictum pium declarante tamen autem. Illud autem taceri peroptimum quod quidam ab antiquis nostris repulimus quod a quibusdam putatus dicitur non posse synodum absque principis presentia celebrari cum nusquam sacri canones convenire seculares principes in conciliis sanxerunt sed solos antistites. Unde non interfuisse illos synodibus exceptis generalibus ubi invenimus. Non enim fas est seculares principes spectatores fieri rerum que sacerdotibus dei nonnumquam eveniunt. Concordat huic quod legitur in c. ubinam legistis xcvi. di. Dicitur ergo ex predictis testimoniis preceptum intelligentia. Et ex hiis que diebus nostris fieri vidimus manifestum quod et si legantur principes seculares generalibus conciliis interfuisse non propterea sequitur quod ex necessitate interesse debeant ibique cum episcopis et eorum superioribus voces habere diffinitivas aut intromittere se ecclesiasticis tractatibus. Quod duobus modis interesse possunt etiam laici fideles concilio sed aliis duobus minime. c. 22.

Interesse enim generali concilio contingit quandoque simpliciter vel ad videndum et audiendum singula et ea nocens iam ~~promulgatas~~ deliberatas privilegium vel fieri disputationes cum adversariis in causa fidei. Vel ad tractandum de negociis ecclesiasticis vel ad illa decidendum et diffiniendum. Interesse generalis synodi publicis actionibus aut sessionibus ad videndum

UVA.BHSC

et audiendum que mihi promulgantur nec eruditis fidelium. // Excepto quod mulieres propter honestatem se non sedent loco quo consistit multitudo virorum. Unde in hoc actu existunt non solum qui in gradu divino presbiteri sive sacerdotes dyaconi subdyaconi et acoliti ordine suo induti parati et religiosi in manibus tenentes. Et de hac interessentia potest intelligi ut allantur ut in c. In nomine domini xxiii di. et c. Anastasius xix di. cum similibus. Unde etiam alius modus interessendi designatur in c. primo xviii di. ubi dicitur ad petendum iusticiam sibi administrari dicitur quod sub ipsis autem conciliis et presbiteros et dyaconos presentes esse oportet et omnes qui se lesos estimant et synodicam expectant sententiam. // Possunt denique interesse generali concilio seculares principes et alii laici probi et clerici inferiores quando de materia fidei generaliter sunt disputationes. Unde ut legitur post decius canonem xcvi di. ubi nam legimus: Fides universalis est et omnium communis quod non solum ad clericos verum etiam ad laicos et ad omnes omnino pertinet christianos. Et ita legitur quod interfuerunt Nicene synodo confessores coniugati quorum alter per magnam sanctitatem prevalens cum alloquitur unum ex philosophis arrianis inter alios per maxime insultantem doctrine catholice. // Ratio autem huius interesse quia de fide agitur sed tendunt ex doctrina salvatoris dicentis apostolis alloquentis suos: quod dico vobis in tenebris dicite in luce et quod in aure auditis predicate super tecta. Volunt namque veritatem fidei omnibus innotescere et adversariis presencialiter confundi. // Et quia veritas non querit angulos idem videtur intelligendum ubi interveniunt publice disputationes ad decisionem questionum quarum nodum sit per ecclesie auctoritate vel allegationes inter ad tractationem litium et controversiarum per maxime que super materia magne fuerunt ecclesie agitationes seu varia que scandala in dies oriuntur. Et in multitudo ex utraque statu clericorum et populi concurrit et ac publice fiunt disputationes non ... aut determinationem ecclesie quod in cetu ... intelligitur inter alia in c. Quoniam i. q. vii. et xxxv q. v. ad sedem apostolicam aliaque similia multa. Et ita expresse legitur in ... accione ... concilii constantinopolitani quod Basilius et Constantinus imperatores aliique seculares principes per supradictum Baanem magnificentissimum patricium requisierunt synodum quod mitteret locum synodi et audiret Phocius et episcopi eius plene in conspectu omnium sicut volebant prout habebat ordo synodicus. In fine concilii suas proprias origine subscriptiones alias quod sua manu unam literam non scribent in ipsa synodo. // Sic igitur quoniam adhuc dictum est publice ut intersint principes seculares conciliis generalibus ab antiquo legitur observatum. // Sed non ita legimus quod voluerint se ecclesiasticis tractatibus immiscere. Unde postquam ingressi illi fuerunt Phocius cum suis episcopis petentibus dictis principibus quod interrogarent illi vicarii senioris Rome ad eos dixerunt: interrogate vos illos viri magnificentissimi principes et videtur ut obsequentes verbo vestro et precepcione nostra interrogamus eos non pro potestate nostra ... // Ita eciam utile putatur principes et inferiores clericos interesse quando fiunt in solita concessione ut in maiori habeant veneracionem. Et nos se opponant excommunicati sicut ... accessione c. in sinodo xcvi dis. // Dicitur quod primo et secundo modis interfuerunt sinodis generalibus et principes seculares et inferiores clerici maxime reperimus tamen ex historiis quod ex multis allatis non ex illis ostenditur quod interfuerint tercio et quarto modis

designans prius vel statuendo consulendo iudicando seu diffiniendo// Ipsi namque non prin
cipum secularium sed est sacerdotum atque pontificum potestati specialiter allata devenerunt// Concedo
tamen universaliter homines sic in principio erectum est lex aut nature erat ... alligant pt quod sit illi quod
potest supradictos quandocumque ab apostolo vocatos generalibus conciliis interesse potuit aut debent.
Tum quia non recepit expressa declaratio de super fratrum arbitrio exercitus ut lex illa possit
dici regulariter fuisse concilia antiqua// Tum propter dissimilitudinem ad concilia illas fratrum
in primitiva ecclesia vocationes// Tum propter diversarum nationum qui illi interfuerunt quia cum non omnibus sit notus
aliquis unius per alterum exponitur// Tum quia ubi exercitatur integritas nationis ut quolibet illi
comprehendatur primaria est parte sinodi generalis// Cum enim sit supremum tribunal in ecclesia dei non astringitur
lege aliqua positiva ipsi concilio quemadmodum summo pontifici epikeya inauferibilis est qui iuxta
necessitates et alias temporaneas circumstantias legibus sua potestate utatur nunc illos nunc illos
vocando et admittendo vel illos alios admittendo prout necessitatis aut adesse videbitur vel expediens vel oppor
tunum// Hec si quidem habent se admodum accidentis et de esse perfectionis non de essentia// Hec autem verum
consistit est per sine laicis et clericis inferioribus celebrari potest generale concilium// Quia sinodalis
subsistentia pendet ex personis illis quia ad eius debitam celebrationem oportune spectant primo in loco
episcopi obtinent quibus ad hoc satis est esse tales et pro talibus reputari// Eorum ergo est etiam alios ad
mittere de illisque iudicare. Spectant autem divina et humana iura doctores non tam insignitos quam
dignitate pollentes scientie profunditate// Demum in divina sapientia viri eloquentes sunt aliorum exer
citatione precepti ut namque divine virtuti condignum testimonium perhibet discipulos prefatos. Et sapientia et
eloquentia primarie opportunia sunt. Ait enim: Ego dabo vobis os et sapientiam cui non poterunt resistere
et contradicere omnes adversarii vestri// Sed et ad causandam sollicitudinemque super dictos concilii pertinet
celebrationem prelati inferioris status esse presertim curam habentes animarum cum magis quam tamen per se ydo
nei sint ad docendas plebes suas in hiis que credere eos oportet quodque de necessitate salutis.
// Dicta ergo ex assignanda est inter hos ultimos et illos secundo gradu. Siquidem illi apostoli sunt sacrarum
expositores scripturarum ubique docere qui non habent certum populum sed absolute vocantur doctores populi dei.
hii autem cum prefecti sint designatis plebibus quamvis tollerantur ut per alios doceant plebes suas
Tamen cum interesse volunt concilio generali ad confirmationem sanctorum in edificationem ecclesie valent utique se
constituunt ut sint non solum pastores. Id namque requisitum esse volunt apostolus utrumque coniungens pasto
res et doctores// Huiusmodi autem ex omni parte extreme religionis concursu personarum libera fidu
cia dicere possumus plenum haud dubie perfectumque concilium constitui generale. Illorumque iudicia
horum cum precedentium consensu eosdem velut lucem matutinam atque tempore meridianam lucem quia illuminati
fideles iam non sunt parvuli et conferant omni vento doctrine// Nec ut gentiles ex de
fectu doctrine communis faciebant ambulent unusquisque in vanitate sensus sui tenebris obscuratum
intellectum habentes// Et etiam si aliquando concilii celebrationem tenebre aliquando ~~fuit~~ fuerint tamen quia
per sinodalem diffinitionem veniunt iam lucet facti lux in domino debet ut filii lucis
ambulare// Fructus enim lucis est in omni bonitate et iusticia et veritate propterea
quod integrum est iudicium plurimorum confirmatum sententiis. Tercia animadversio
principalis ostendens ex forma celebrationis concilii certum documentum Et primo eorum re
spectu que fiunt ante concilii inchoationem. Capitulum primum

UVA.BHSC

c. j.m

Olet dici cuilibet quantas mavult per se testimonium ad capiendum illius non minimum forma est
Sicut quod Saul rex cum cupiens in Samuel esse prophetia quod de terra ad eius imitationem ascen-
derat sussitatus phitonissam interrogavit qualis esset forma eius et ex qualitate habitus senec-
tutisque formam agnovit eum esse // Et ideo necesse est ut sapiens cognoscit vir et ab occursu
faciei congruit personatus // Hac siquidem causa ut earum formam congruentius edita est liber de proprietatibus
rerum. Namque philosophia distinguente Accidentia maximam partem conferunt ad cognoscendum quod unumquodque sit
// Manifestatam igitur in superioribus auctoritate episcoporum ex sinodi generalis essentia et hoc est visis descriptio-
nibus assignatis / sub speciem quoque eius propria agnita condicione quam ad generalia generalia quaerere de-
bet atque consuevit. // Restat hoc idem in tertia accidentia manifestare ex qualitate condicione
propria atque forma sinodi generalis ut sic partem cuius agitatur quod generale concilium spirituale constitu-
ex episcopis et eorum superioribus. Ita ut absque eorum intelligentia et consensu non ceperat legitime esse forma
sinodi iudicium. // Quamquam hic fuit usitatus sic hoc fuit unanimis doctrina hoc fuit esse
iudicium, hoc est fuit antiquis temporibus nostra reputatum semper tempore catholicum scolasticumque documentum.
// Sunt autem huius accidentiae quae est de generali forma considerationes eorum auctoritate episcoporum lucide ma-
nifestantes videlicet quatuor in conciliis vocatione observantia ecclesiae vel episcoporum eorum preeminentia
in sinodo consuetudo celebrationis concilii et exemplaris auctoritas disciplinae. // Est igitur prima consideratio ex
vocatione eorum quam ecclesia communiter observavit observaturque continue in celebratione cuiuslibet concilii generalis. et
sunt eorum vocatio ad missio et exaltatio // Certum est enim quod ab antiquissimis temporibus semper ob-
servatum fuit in ecclesia. Et hoc est in Ego N. deinceps quod summi episcopi tempore suarum consecrationi
iurant sub hac forma ad vocatus ad synodum veniam nisi impeditus fuero canonica impeditione.
// Est igitur evidens significatio eorum propria vocationes esse generali concilio cum ad id iuramento in sua
consecratione praefatis astringantur. // Quamquam si ita est quod professione episcoporum sit magis notum igitur
videtur magis spiritualiter pertinentes. Non enim id iurant reges in sua unctione nec doctores
in assumptione graduum professionis decanorum archidiaconorum vel alii quicumque in susceptione dignitatis
ecclesiasticae seu clerici in susceptione etiam sacrorum ordinum // Verum est autem quod extensio iuramenti
huius aliquantum facta est ad abbates. Et quia ex primitiva forma in multitudine episcoporum ad conci-
lium non venire tam propter periculum antiquitus consuevit. Et quia multi abbates sicut episcopi magnas
habent administrationes. Et quia pertinet ad decorem concilii propter usum mitrarum quod passim ad illo-
rum multis concedit in dies. Et quia in sinodo tractantur de reformatione suorum ordinum in quibus et
ipsi abbates possunt non mediocriter cooperari // Sed quantumcumque ex his causis extensio iura-
menti aliquam facta sit ad abbates. hoc tamen est per accidens ut enim superius tangebatur iure divino re-
servationum quod solis temporibus facere consueverunt summi pontifices ita abbates promoventur in
Romana curia et praestant hoc iuramentum accipientes namque in partibus a superioribus suorum ordi-
num vel abordinariis consecrationem non sic iurant ut in libro pontificali ubi post benedictionem abba-
tum nichil fit de huiusmodi iuramento // Forma vero iuramenti episcoporum omnibus est semper communis et temporibus stabilita
in virtute concilii unde eorum alligata persistit in suo rigore iuramentum quod ab episcopis exigitur esse evidens
signum quod oportet attentius est generalibus sinodis propter interessentia episcoporum propter quod praefatis spiritualiter
pertinet eorum ad concilii celebrationem // Secundo hoc idem demonstratur ex vocatione ad concilium
vocationes namque litterae vocationis diriguntur ad archiepiscopos et episcopos quantumcumque plures veniat autem mit-

tunt per se notabiles et ydoneas personas. Et quod apostolus committitur priorum prelatorum notare illos qui in suis diocesibus de iure vel consuetudine venire tenentur ad celebrationem concilii generalis quod ad eos principaliter pertineat generalis concilii celebratio eorumque sit alios velut suos adiutores inducere.

Tertio probatur idem ex doctrina admissionis celebrationis concilii. Episcopi namque alios admittunt non econverso. Unde sicut canonici ad quos de iure pertinet electio episcopi et qui in sua receptione iurant eligere ydoneum et ad electionem episcopi admittunt illos qui interesse habent ex privilegio aut ex consuetudine. Ne permissio non dicitur admittere canonicos sed potius admissi per eos. Ita est quoad celebrationem concilii generalis quod ad episcopos de iure pertinet interesse et alios utique non primo aut principaliter ex consuetudine.

Si vero preter illos alii velint interesse et admittuntur per episcopos quamvis utique eorum sit magis nimis notorium est quod hii non dicuntur admittere episcopos sed episcopi ipsos. Tunc etiam esset in potestate illorum plurimorum qui admittuntur quod ex gratia expellere a celebratione concilii episcopos ad quos de iure pertinet quod absurdissimum est sicut in iure absurdissimum est ut qui ex gratia admissi sunt per canonicos ad electionem episcopi ne electioni intersint canonicos ab eis repellere. Nam licet admissi sint multi sint canonici vel excepti electionem facere nequeunt quamvis eorum maior numerus esset quam canonicorum. Quarto idem patet ratione examinis ut etiam supra deducebatur ad episcopos tamquam ordinatores et iudices pertinet alios examinare et cognoscere an sint ydonei ut admittantur ad intercessionem concilii tamquam episcopi ipsi alios admittentes sint principales et ita per se habent ad concilia quod sine eorum interessentia licite non celebrabitur. Alii vero habent se per accidens quia etiam sine illis celebrari possit quando non venirent aut examine previo non reperirentur ydonei. De doctoribus autem et procuratoribus qui per prophetas et eminentes intelliguntur censeatur hoc in loco repetitum quod fuit declaratum supra. Quinto hoc confirmatur primo ex iuribus antiquis ut patet xv. xvii. et xcvi. dis. Vocatur namque generale concilium synodus episcoporum nusquam autem abbatum prepositorum canonicorum aut doctorum. Et quia denominatio est a forma id est ab eo quod dominatur est quod episcopi se habeant per accidens. Ut igitur quod pertineat principaliter ad concilium interesse episcoporum.

Secundo idem confirmatur ex forma peticionis vocationis ad concilium quod habet idem ex antiquo stilo ut dignentur archiepiscopis et episcopis illis committendo ut convocent alios. Tertio ex decreto concilii Constanciensis Frequens quod cum ad perpetuam rei memoriam statuat de decennio in decennium generalia concilia celebrari disponit interesse illis debere prelatos principaliter. Quarto ex decreto concilii Basiliensis quod incipit Frequens ubi disponitur non solum quod illi interesse debent principaliter sed si non intersint puniuntur pena generali suspensione ab administratione suarum dignitatum. Unum autem meo decreto concernens singulariter ad hanc materiam pertinens dicere sic declaratum sacra synodus ad habundantem cautelam ubi illud decennium sic intelligi debere ut totaliter decennium compleatur ut eo integre completo ex tunc facultatem concilii celebrandi incipere. Quinto si contra aliquos contingat eos qui in conciliis generalibus interesse tenentur in principio temporis non advenire declarat non propterea dominorum concilii celebrandi facultatem expirare sed ut quantocius fieri potuit celebretur. Apparet igitur ex simili illa quod celebratio concilii dependet ex interessentia eorum qui concilii generalibus interesse tenentur. Declaratum etiam quod non inchoatur celebratio concilii nisi quando illi intersint. Per hoc manifestatur intentum quod eorum interessentia principalis est quoniam per accidens hoc est illorum qui iure varietates temporum et variis causis admittuntur. Quod proprie personis aliis pertinet generali interesse concilio.

UVA.BHSC

c. 2m

Ex premissis considerandum patet si concilio generali interessencia episcoporum est substancialis quia eorum de intencione ipse

Hinc est quod omnes raciones commemoratas sibi et aliis episcopis pertinentes alie multe competit
quibus eorum intencio probatur ipse aut legatum vel quis substancialiter ad celebracionem concilii pertinet. Ad eum namque
ut supra commemoratum est pertinet statuere et ordinare de celebracione concilii concilii generalis.
Ad eum pertinet nominare locum in quo celebretur. Ad eum pertinet convocare illos qui ad concilium venire
tenentur. Ad eum pertinet ut veniant cohercere. Ad eum pertinet si non venerint punire. Ad eum
pertinet severiter plectere impedientes accessum episcoporum. Ad eum pertinet compescere celebracionem
concilii alias quibuslibet adversantes. Ad eum pertinet per se vel suos legatos loco concilii interesse et
concilium inchoare. Ad eum pertinet una cum aliis accedentibus promulgare et declarare concilium
esse legitime inchoatum et legitime stabilitum illo in loco. Ad eum pertinet quasi personaliter ad eum organum
esse concilii proponendo et concludendo. Et quod magis est sub nomine suo approbante concilio canones
ut sepe pertinentium extitit promulgantur. Ipse quoque dissoluto concilio unicus est vel singularis executor omnium decretorum ordinacionum sinodalium et quarumcumque sinodalium diffinicionum. Unde
manifestissimum est cuicumque videnti quod ipse per se aut suos legatos interessencia ad celebracionem concilii
primarie spectaret cuiusque contemptus multum detraheret concilii integritati. Sed de hoc plenius alio in loco
dicetur. Quod preeminencia episcoporum in concilio testimonio est absque eorum consensu fieri non
Eiusdem consideracio que preeminencia episcoporum et quibus debere synodale iudicium.

c. 3m

[illegible]uencia sit concilio generali est racione preeminencie que attribuitur episcopis tempore celebracionis concilii. Est enim manifesta preeminencia episcoporum ad alios quoscumque concilio incorporatos sive in eo adunatos. Primo in sedendo quia alii episcopi eorumque superiores omnes alios precedunt et inter eos sedet qui episcopus non est. Et si unquam fuit adversitas Romane curie de aliquibus prothonotariis vel ambasiatoribus regum qui sedeant inter episcopos hoc fuit in congregacionibus et aliis actibus ubi episcopi sedent in cottidiano eorum habitu sed quando sedent induti apparamentis ecclesiasticis tenentes in capitibus mitras sicut in sessionibus et processionibus illi non intromiserunt sed longe distant ab eorum ordine.
Hec autem preeminencia non modo primum diebus istis episcopis attribuitur sed ut allegabatur
a tempore primi Niceni concilii ita observatum fuisse legimus ubi Imperatoris Constantini minor
quam episcoporum sedes erat et ut in medio eorum sederet peciit primum episcoporum iussione sibi concedi.
Cum igitur manifestum sit episcopos primos et principales esse in concilio eorum interessenciam necessariam et
substancialem esse videtur. Unaqueque enim res constat ex primis et principalibus partibus eius que si deficerent
iam illa res desineret esse. Secundo episcopi preeminent loco non solum quia alios precedunt eodem loco
sedentes ut poterit prothonotarios et abbates sed quia alii sedent ad eorum pedes vel retro eos
sicut in conciliis antiquis fuisse legitur ut ponitur ubi [illegible] de conciliis et legitur ex [illegible] concilio Toletano. Unde cum omnes alii in concilio existentes sedeant ad pedes episcoporum vel retro ipsos
evidentissime est argumentum eorum ipsos principales esse partes ex quibus generale concilium dicitur essencialiter.
Essencia namque de eorum et maiestas et integritas concilii manifestatur quando celebratur sollempnis
et publica sessio que est expressior actus cuiuslibet synodi generalis per quem decreta canones seu alie quecumque
sinodales diffiniciones. Unde vix aut non invenitur haberi nomen synodi congregacio illa que non
potest facere sessionem qualis illa esset cui non interessent episcopi eorumque superiores. Quia ergo soli
episcopi eorumque superiores in concilio publicis sessionibus utuntur suo habitu usu mitrarum et pluvialium ac

complent sessiones

UVA.BHSC

coplet sessioe q e pincipalissim⁹ sinodalis act⁹ vertex ipis esset constituta pit. Sinodi
electi namq; catthedrali eccl. abbes uel priores si q utilit intus hoc hnt duntaxat
i spali pinlio i necessitate hic parandes. Costat aut q unaqq res constituit ex hijs q
per se no parandes sibi copetut // 2º epi i sinodo exntes pemmet alijs in loquedo
q peminencia depedet ex pdis iur sapientis Sima; i ecc loqre maior natu decet
eni te pmu vbum // Epi at uocant maiores natu ut not lib acdm aplicaz
// Legim⁹ e de petro q a xpo erat gsti apl pm⁹ q p alijs loqbat ut so nu
i eiit tnc eor uertex i caput. Cu igr epi sint pmi i caput om i concilio exis
tentiu verte ad ipos spectat pmu // Et peminencia hec ita eis attribuit inuari
abilr q epi altinatim i loco gnal congregacois l locis alijs ubi pº disensioe
matia ptin exquit uota ab utriq late licet maior sit nus epor ab uno alior
tn sedentiu uota no exqrut doctores epi des sua p rusa dederit q ordo no ser
uat int doctores siue i dignitatib constitutos e alios qsiniq; // Vn e sign de spa
li peminencia epis i concilijs copete q alijs e i toribilis // 4º peminencia
epor ondit ex denoiacoe qm ut s tacti e gnale gciliu appt sinod epor
nusq at electoru abbatu doctoru vel alior intessentiu // Appella e aplica
Sinod epi at et eor supiores / no at abbes uel doctores n dicunt succores
aplor // In multis ptea diffinicoib sinodalib gcludedo declatu siue sta
p sinodu de placuit Sentissimis placuit epis l scissi epi dixunt qi soli epi ut
iudices illa diffinireet vel ordinaret et ita mcio sit de mult alijs denoiacoibus
q ab epis no at ab alijs i exntib gcilio deriuat // Et qm denoiacio sumit a fort alie
qcuiq; psone gcilio i exntes no ita intiisece eide copetut Euidentissimu i argu e q
epor intessencia qi subalis e essencialis fori e sinodo gnali ab ipis q; tanq ei⁹ fori
i pincipalib mebris sinodal depedet pulchtudo e decor qd manifestat eor recessus
In q no mediocri lesioe detrahit ipi gcilio Racoe gsuetudis ab inicio ecclie ob
seruata gsidico seruare intendit e consil epor tantu sunt sinodali iudicio. c. 8
E vie praxis zit⁹ siue forme a⁹ gsiue mis i uaiabilr observate i ecct ab inicio
celebracois gnaliu concilior // Leges s q de gesta eor repiet q i ill p⁹ a⁹ sola
sit mcio de epis eorq; supiorib // Et pº hoc pz ex li⁹ act. aplor ubi sit mcio
spal de pmo gcilio siue accoe tria vni ierlinis gtinuate aplice Sinodi i qmq;
pfecto pstib cu fiat mcio de aplis e ceteris illi accoi intessentib sp apli tanq
pnc gstituentes Sinodu pnoiant alijs data nob ex hoc doctina qi epi aplor suc
cessores i qlib; gnali sinodo sint pnles // 2º appetitde obsuatu i concilijs univs
alib apr gtos celebrat q noticia nob designat ex nuo intessenciu epor
// Vn e at q aliqn gcilia illa designant sub nuo ptm a sacdotu s in libs ubi
origialr nomia illor gcilior gesta hystoria describit nuz epor qadmod
i c. scia Roma xvij. di. cu de q sinod fuit trecetor et xviij. ptm certissim e
legetib hystoria ipi⁹ sinodi illos ccc xviij. ptes fuisse epos i ita e de alijs
designacoib illor antiqr conciliorum // No insiciat tamen qm i alij pdictis

cōcilijs ān̄qs intsiunt s̄ nel illi epīs nō annuant ill' annuacio p maioi aut maxia
pte p̄sēcis epoꝝ denotat / Nom naq3 p̄ris nō ē distrahēs a significacōe nōis epī
Sz ꝗppe ill' ɔueīt Et ita vocātˀ epī spūales p̄res sālli legūt fr̄es ꝛ coep̄i p̄e ꝛ co
lūpˀ eccˀe p ut dz in cle. Si qs suadēte de p̄eis . q̄ nymo tp̄ib' illis tāta reputabat
necitas intēssēcie epoꝝ ī cōcilijs q sinodal' dect'atū siut ip̄oes solos cōuenire debē ī
canōe xvij octaue Synodi Costātiopolitanē sic inq̄et / Nusq̄m sacri canōes cō
uenire seculares p̄ncipes ī cōcilijs sanxerūt s̄ solos antistites // Sic igr̄ eui-
d'ē ɔstat q uix ɔsuet'ne obs̄uata ī cōcilijs celebrat's ap' eccīaz orīētalē // Sinodus
gnāl' ɔstituit' sine integ'tar ex intēssēcia epoꝝ // 3° id' ep' p cōcilia gn̄alia ce
lebrata ap' catholicā ꝛ occidētalē eccīaz q̄b' s̄r intsiut p̄sonalē ut p̄z intuēti
gesta ꝛ ordinē sessioꝝ ī magno latalinēs dup' lugdunēs ꝛ viennēs concilijs.
// C° id' appet ī cōcilijs celebratis de nrō tp̄e q̄b' s̄r vel parz tp̄is aut nō intsiut p̄
sanō vi' Costāciēs ꝛ papiēs ꝛ senēs cōcilijs. // It' ꝛ sacra Basiliēs p̄sētis
sima sinodo s̄ii aur' gestis leg' q Sigismūd' tūc Rōnoꝝ rex nunq̄ mitte loco sui
ptectorē noluit donec ītellexit epōs ꝛ alios p̄latos ibid' intēsse cōcilio // Pro
priū naq3 epoꝝ ē gn̄alia cōcilia celebrare Ut man'te appet ex doctīa ysi' libro
ethymo' ita inq̄et. Canōes gn̄aliū cōcilioꝝ a tp̄ib' Costātini cepert p̄cede' b'
naq3 ānis p̄secucōe feruēte docēdarꝛ plebibꝰ minime dabat' facultas inde x̄a
nitas ī diuisas h'eses scissa ē / q nō erat licēcia epīs in vnū ɔuenire n̄ tp̄e sup'
dci Imp'atoris Ip̄e eī dedit facultatē xp̄iānis libe ɔg'gari sub hoc eciā sācti
p̄res ī cōcilio Niceno de oī orbe terraꝝ ɔueniētes iux' fidē euā'ca ꝛ aplicā s'm p'
aplōs symbolū tradiderūt // Ex hac doctīa manifestat' nō solū intētū q synodus
gn̄alis ɔstituit' ex intēssēcia epoꝝ Sz q singularissīe attēdēdū ē sinodalē ɔg'g'acōem
epoꝝ ī ablig'bilē esse a veritatē fidei eāq3 esse extirpatiuā h'esū ꝛ erroꝝ ab
eccīa catho'ca Dic eī q nō erat epīs licēcia ɔueniēdi in vnū q inde xp̄ianitas
in diu'sas h'eses scissa sit Et demū q ip̄i epī s'dm post aplōs simbolū tradi
derūt // Ecce q̄m singulari p'rogatiua p'tinet in gn̄alib' cōcilijs stat' epoꝝ
q̄b' p̄dcā duo attribuunt' nō aūt abbatib' nō p'orib' aut decanis uel alijs in
feriorib'. Vn̄ ɔsuet'o inuariabil' obs̄uata ī eccīa man'te demōstrat epōs esse
ɔstituētes sinod' gn̄alē ¶ Et q̄n huioī ɔsuet'o iā a mille ānis ꝛ ultra ī ecc'a
īmobilē p̄seu'at multū attēdēdū ē Utraq3 Aug' docet parz ē auct'as sac' sc̄pt'e
ꝛ ecc'e ɔsuet'inis s̄ q̄d' mag' ē huioī ɔsuet'ne ex sac' sc̄p'tr̄a plenissīe roborāe de
mōstrat sup' ꝛ infra sc̄p'te allegacōes. Cū disciplina sit a p̄rib' ī filios sine epoꝝ

c. 1. Uacua ɔsideracio consensu legitimum non est iudicium synodale.

¶ Est rōe exēplaris disciplie. Et fund'r ī lege nāe sc̄p'tē doc't'o ex'o mlt'p'a
Et p̄sertī fili'ne moralis ꝗppe disciplia nō a filijs īcipientes s̄ a p̄rib' trā suscipe
sbam nutrimitū ꝛ doctīa // Si igr̄ nālis euidēcia ꝛ ōmis demōstrat q p̄res
debēt filijs ministrare. Et ī xp̄iana religiōe epī uocāt' oīm alioꝝ fideliū p̄res
Sinodale i' doctr'na p'ncip' ad epōs q̄ ad alios p'tinere dicet' ¶ 2° h° id' appet

UVA.BHSC

Nã respiciẽs ɔtinuã sac scptẽ maite asserit q̃ pãz ẽ unde disciplinã correctoz lege
doctinã ue filijs Nõ aũt q̃ filij doce, dẽat prẽs. Vnde salõn ĩqt. Audite filij
discina prĩs. Et aplõ ĩ epa ad hebos. In disciplina pseuãte tamq̃ filijs offert se deus
q̃s ẽ filius q̃ nõ corripit prẽ q̃ si exa discina estis cui9 pticipes facti sũt oẽs igr adul
teri 2 nõ filij estis. Quia ĩt ut phenualr sumebat ꝓprium ẽ sinodi gnal tra
dere doctinã 2 disciplinã ad eius cõstitucõz mito ptinet epĩ qui alioꝝ fideli
um vocãt prẽs spuales q̃in ymo cõe nõ eoꝝ q̃ sinodalib9 actib9 ĩueniũt
ẽ q̃ prẽs nomĩt. Et sic ex nũo epoꝝ coit ita aliq̃n designat ẽcilia ex nomina
ptĩn. Repim9 2 tio de hac exta nã ĩ lege nãe dina sapĩa ita puidit fidebs
uta prib9 doctina dine legis dinaret ĩ filios magna utiq; cũ ueriacõe
eã suspiciẽtes. hoc attestatr aplis loco p9xie alleto ĩ ep ad hebos im ĩquiẽs
prẽs q̃de carnis nr̃e habuim9 eruditoẽs 2 reuebamr eos. Et lor de prib9 in
lege nãe Nã ĩ lege scptẽ auctas doctine ɔpetebat lex. senoib9 4 filijs leui
ĩ qua tribu q̃stin erãt sacerdotes puthĩ ĩ libs nũoꝝ 4 deuti. Attestat q̃;
malachias ꝓphia dicẽs in pa dei pactũ meũ fuit cũ eo uite 2 pacis lex
ueritatis fuit ĩ ore ei9 labia eĩ sacerdotis custodiũt sciam 2 legẽ requirũt
ex ore eius q2 ãgel9 dei exercituũ est. Nõ aũt q̃re ĩ lege nãe prib9 ɔpetebat auctas
doctine ita ẽ q̃ ut cõi dicit sace scptẽ expositores illo ĩ tpe an legẽ moysi datã sacdocij
auctas sp̃ cõcomitabat ius pogeniture ad ꝓmogenitũ ptinebat offic̃e dõ sacrificia
bñdicẽ 2 scificare omẽs frẽs 2 filios suos totamq; domũ 2 famlia q̃ñt ad eũ pti
nẽtẽ. Vñ hac rõe ler de noe q̃ pt diluuiũ obtulit sacrificiũ dõ Silr abrahã
sepe. Silr iacob. Silr melchisedech q̃ sm hebos dr̃ fuisse. Seen pogenit9 noe etate
ill9 dignte. Vñ q; abrahã q̃uis ĩ abũtia ei9 sepe obtulit sacrificiũ deo tñ q2 sem
ẽat senior ab ipõ tamq̃ a sacdote accepit bñdictõẽ eiq; decĩas dedit. Vixit q̃ppe sem
pt diluuiũ q̃ngẽtis. Ita ut pt morte abrahe supuiuerat q̃i xl annis. Job ĩ eadẽ
rõe tamq̃ pinms omnij de sua ɔgtacõe sacdos ẽat 4 scificabat filios suos cõsiugẽs q;
diliculo offerebat holocausta p sinlos. Nec obstat de Caym 4 abel q̃ ler eos ob
tulisse munia deo etiã adi eoꝝ pr̃e uiuẽte, potuit eĩ hec oblatio facta fuisse
p man9 ipi9 ade docẽte sacra scpta ĩ mult passib9 q̃ offic̃e dõ munia dr̃ nõ solũ
sacdos ĩ altarij sacrificiis sed q̃ illa de suo exhibet sacdoti ut pro ipõ offerat deo.
De abraham uo q̃ huioĩ auctas doctine rts filioꝝ ei ɔpetẽt expresse
attestat9 ẽ dñs q̃nm reuelauit ei destructõẽ sodomoꝝ ita dicẽs. Nã celaẽ
potero abrahe q̃ ɔgestur9 sũ cũ futur9 sit ĩ gẽtẽ magnã ac robustissimã 4
bñdicẽde sint ĩ illo omẽs nacões tẽe. Scio eĩ q̃ pceptur9 sit filijs suis et
domui sue p9 se ut custodiãt uiã dõ 4 faciãt iustia 2 iudiciũ. Itaq; nõ solum
auctas docẽdi s3 4 papiẽdi. Et p q̃ñs regiminis auctas illo ĩ tpe ptinẽbat apud
illos q̃ alioꝝ erãt prẽs. Et ita legĩ de ysaac 2 Jacob q̃ in 2a etate p9 abra
hã gnacõis hebẽ fuint duo pnles stipites. Si igr doctine auctas nõ si
lijs sĩ prib9 ɔpetebat ĩ lege nãe, cũ gr̃a ũm pficiat. Euãgelij utiq; tpe q̃d

UVA.BHSC

e lex gratie. multo i sinodali conuentu auctus doctrine competere debet episcopis qui aliorum fidelium
sunt patres spirituales // hac ratione utitur apostolus in pauli tertio loco dicens patres quidem carnis
nostre habuimus eruditores et reuerebamur eos. Nonne multo magis obtemperabimus
patri spirituum et uiuemus. De institutione lxx. seniorum Et quod huius congregationis
parte uero et generalis concilij multiplarie similitudo maxima est.

manifestum consideranti hijs que ordinata erant in lege scripte uniuersa uidere sig
nisse per similitudinem vel imitamentum synodalem conuentus ex hystoria uidelicet libri numerorum de lxxij se
nioribus ad peticionem moysi datis pro regimine illius populi et hij fortassis fuit prima permanens
congregacio auctoritatiua in illo annuendi regis in populo dei qui unquam ab inicio mundi lege
a deo expressa constituta fuit. ut namque theologorum doctrina communis habet fuit continuata eiusmodi con
gregatio seniorum per totum tempus legis scripte usque ad legem gratie quamdiu populus ille fuit in
libertate sua sicut apparet in multis scripture locis maxime de illo tempore de principalibus populi illius
Et uocati sunt prout textus loquitur Seniores domus israel. Que autem congregatio hec
similitudinem habet synodi generalis deducitur Ex institutionis impulsiua atque motiua causa. Ex
collegij constitutione forma. Ex qualitate operis ad quod instituitur. Et ex preeminentia atque dignitate assump
torum ad ipsum officium // Primum igitur similitudinem habet ex causa impulsiua. Nam sicut moyses cla
mante quod non posset solus sustinere omnem populum qui sibi erat commissus. Constituit deus lxx
uiros de senioribus quibus dedit de spiritu moysi ut sustentaret secum onus populi et non solum gu
bernaret ita uidetur esse in congregatione generalis concilij // Etenim quando imminet ecclesie negotia tan
te grauitatis quod papa per se non est sufficiens ad prouidendum. Et si prouidere conaretur sua
prouisio non haberetur in ueneratione papa quasi sicut moyses uicarius est dux fidelis populi conuocat
episcopos et alios qui ad concilia tenentur uenire ut sufficienter prouideatur de communi decreto et uolun
tate omnium et sic uniuersaliter papa uocati ad sinodum generalem sustentant omnes fideles populi.
// Preterea illi lxx. ea ratione constituti uidentur ut moysi et illorum esset unum et commune consilium.
Tunc enim moyses dicebat se non posse sustinere illum populum petentem ab eo carnes et contra
eum solum pro hac re clamantem. Si autem alios haberet de quorum consilio populum regeret etiam illi fuis
sent quasi particulares principes. Voluit igitur deus quod seniores illi secum populum sustentaret. Et ita
in preterintibus quibuscumque ad sustentationem populi illius ubi deus non spiritualiter aliquid reuelabat
moysi et ipsorum lxx. erat una congregatio communis unum commune collegium unum commune consi
lium et unum commune iudicium faciebantque simul moysi et seniores precepta et mandata
populo interpretes dei expresse custodire legem dei. // Et de hoc est textus singularis
in deut. ubi agitur de maledictionibus que non obseruantes legem dicens sic precepit autem
moyses et seniores populo dicentes Custodite omne mandatum quod precipio nobis
hodie // Et quod animaduertendum est quia post institutionem istorum lxx. non tociens fuit a populo
inclamatum contra moysen sicut prius propterea quia cum illi essent de singulis tribubus assumpti attes
tabantur firmum fuisse per moysi quod fieri poterat et debebat // Qua ratione credendum
est istos lxx. conuenire ad concilia cum filijs aaron et cum aliquibus ex tribu leui. Etenim
cum lxxij. electi fuissent ex xij. tribubus vj. ex singula tribu // Et inter alias
singulariter preeminebat dignitate tribus leui, rationis ... uel dignitatis ... aliquis quod

etiam interent eiusmodi cōgregacioni aliqui ex tribu illa. ubi namqz de hys senioribus fit mencio
de principibus sacerdotum. Et adhuc magis de principalioribus qui preerunt. Nec tunc in
deserto eiusmodi auctoritas atqz prima cōgregacio ad regimen populi dei ex principalibus sacerdotum
et senioribus cōstituta erat ex scribis et phariseis postea aduenticiis qz nō dum erat officia hec
instituta. // Si quidem scribe uocantur legis periti. Et tunc primo fuit data lex. Nec docti esse
poterant rei que nō erat sed postmodum in libris sacri canonis frequentissima atque specialis fit
mencio de huiusmodi scribis. pharisei quoqz in hac prima cōgregacione huius cōgregacionis nō nominantur. Et
eciam de ipsis nō fiat mencio in ve. te. sed postea in euangelio nominati reperiuntur. Argumentum est nō multo
fuisse tempore ante christi aduentum // Et fortassis eciam licet est quippe cum lex illa iam fuisset
collapsa ut plures audent mihi affirmare nō esse rei nec futuram, sic testatur eciam [illegible] de
secta saduceorum, phariseorum secta aliis repugnans forte ex tunc incepit utqz preualent
ostentabant se precellere alios cōstringue uite sanctimonia dilatantes phylateria fimbrias
magnificantes in angulis orantes platearum. Et cum elemosinas faciebant ante se tubas
canentes // Cumqz essent ex sacerdotibus et leuitis plurimi eorum Jo. testante quod ab ie-
rosolimis missi a iudeis ad Jo. sacerdotes et leuite interrogaturi eum. Tu quis es. qui
es erant ex phariseis sillabant quoqz se esse precipuos legis emulatores ut paulus qui
phariseus et filius phariseorum de semetipso testatur. Lucas quoqz referens quod in legem [illegible] ob
tinere conati sunt omnes gentiles conuersi precipue quod seruare legem moysi alias quod nō
poterant esse salui // Hinc igitur pharisei in populo atqz in hac cōgregacione auctoritatem
magnam obtinuerunt nomen et frequenter cum ponuntur in scriptura scribis et senioribus sed
numquam principibus sacerdotum // Illud autem exploratissime quoqz intuetur cum [illegible] leges ex
omnibus hys quatuor generibus patet cōstituta illo in tempore cōgregacionis prima atqz principaliorem
populi iudeorum et maiora per eos fieri atqz determinari negocia ut manifestissime patet
de christi morte ab eis conclusa a Juda empta pecunia parata quoqz apud herodem et
pilatum donec consumaret // Itaqz omnium simul erat unum collegium siue auctoritas cōgregacio.
// In quo perfecta est assimulacio cum alijs generalis ubi cum preter rectorem populi christiani conue
niunt maiores de ecclesia prouinciali maioribus. Ceterum causis quibus per se solus papa effi
caciter prouidere nō poterant // Ceterum patet similitudo ex ydemptitate causarum siue negociorum
simplicium quibus erat prouidendum. Nam quō ad cōsilium Jetro soceri sui moyses cōstituit tribunos
et centuriones et quinquagenos et decanos qui iudicarent populum omni tempore nō omnia illis cō
misit sed grauiora sibi reseruauit quodqz maius erat uoluitqz illud ad se referendum
esse et quod illi solum iudicarent leuia // Iusta autem racione qua uoluit deus ut hij
lxx. una cum moyse onus populi sustentarent maioribus demonstratur quod nō tamen in leuibus
iudicandis ad que cōstituti erant tribuni centuriones quinquagenarij et decani quin potius
eciam in maioribus causis reseruatis moysi et omnibus ad dei cultum pertinentibus ipsius moysi
et deinde lxx. una esset facultas // Itaqz perfecto est in omnimodo quod de omni negocio iuxta
doctrinam Epistole sinodalis que incipit Sperauit ut prouideat facultate habent cōcili
hui generale // Rursus intelligendum est quod sicut in generali cōgregacio episcoporum qui superiores quibus
cumqz alijs preferuntur. Ita hij lxxij. cōmuni nomine appellati seniores scribe et pharisei

UVA.BHSC

q successiue temporis admitti fuere conueniebat sicut cum maiorib^9 et sacerdotib^9 qui erant illius
agminacionis principalia capita prefecti a tempore regis regis dauid q^d patet lectori in p^o paralipomenon
Videns quam requiem dedit dominus populo suo quam habitacionem in ierusalem usque in eternum. Sane propterea
cessaret officium leuitarum institutum a moyse ad portandum tabernaculum et vasa eius
distribuit officia templi et diuini cultus inter omnes filios leui // Ita ut non iuxta
moysi ordinacionem sed iuxta precepta dauid nouissima supputaretur numerus filiorum
leui // Conformans autem se decreto moysi descendentes ex semine aaron constituit specialiter
ut administrarent in domo domini omnesque alii ut superessent eisdem. Et instituit xxiiij.
qui appellati sunt principes sanctuarii et principes domus domini diuisique sunt familie
sortibus xxiiij^or et permansitque institutio eiusmodi usque ad christi aduentum. Namque zacharias pater
Jo. baptiste luca referente erat de vice abia que in illas xxiiij^or numeratur vij.
// Hii vero principes sanctuarii et principes domus domini postea vocati sunt principes
sacerdotum qui cum essent principes domus domini annumerati sunt lxxij senioribus et aliis quibusque
// Nec propterea ad eiusmodi aucthoritatem eiusmodi lxxij seniorum receptus umquam fuit in nomine
qui non erat ad tempus sicut tunc filiorum leui ad portandum tabernaculum et vasa eius que cessa-
uit facto templo in ierusalem firma quadam et stabili tabernaculi mansione // Illa vero status
erat ad portandum una cum moyse onus populi hoc est ad directorem et gubernatorem populi iude-
orum, durauitque illo populo permanere debuit auctoritas necessaria usque in finem illius // Itaque ex
dictis xxiiij^or principibus sacerdotum et ex lxxij senioribus atque scribis et phariseis
constitutum erat supremum tribunal populi dei. Et ad illud recursus erat pro omni difficili et ambiguo
remouendo // Hii namque proprie erant sacerdotes leuitici generis quibus ex lege moysi prout docet liber
deutronomij ad quos dubia declarandi auctoritas iudicii competebat // Cum igitur illi lxxij electi
fuissent ad sustentandum una onus populi illius // Hiis autem sacerdotibus leuitici generis auctoritas
competeret ambigua determinandi ex hiis duobus generibus primum a principio constitutum erat supremum
tribunal iudicii legis scripte tempore tuncque erat eiusmodi seniorum auctoritas ut etiam
statuta ederent seruandi a toto populo iudeorum erantque ad eorum tradiciones tanta inter
veneracio ut ausi fuerant redarguere christum quod eius discipuli transgrediebantur tradiciones
seniorum non lotis manibus panem manducantes // Maria quippe erat attente prefecti
causis et negociis cetera que patet in euangelio sepe legentibus hii omnes intermittebant // Quo
enim eiusmodi congregacio ex hiis erat quibus constituta preter multum per omnem modum as-
similatur congregacioni synodi generalis // Et presertim quantum ad personarum qualitatem quia pontifices primo et
quatenus scribe et pharisei quorum officium erat in sermonibus publicis et aliis docere populum sicut apud nos est
doctorum et predicatorum // Attestante matheo euangelista quod cum consummasset ihesus verba ad-
mirabantur turbe super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habens et non sicut
scribe eorum et pharisei // Postremo seniores qui electi erant ex omni populo vi per singula
tribum // Quemadmodum sunt prelati inferiores status ecclesie ex omni parte christiane religionis
// De auctoritate vero pontificum ad omnes alios exploratissimum utique est. Namque in
euangeliis et in actibus apostolorum legentibus frequens fit mencio de principibus sacerdotum et senioribus
vel scribis atque phariseis quod principes sacerdotum frequentius anteponuntur tamquam aliis omnibus

UVA.BHSC

Thuiꝰi ꝯgregacoe erant psidentes ⁊ pn̄cipales // Dr ei cogregati sūt pncipes sacerdotū ⁊ senio
res ppli. Et ita ī multis alijs locꝭ vbi noīant̄ pharisei ⁊ seniores ⁊ scribe ppli // Qui
aūt aūt q̄ erāt illi pncipes sacerdotū ciui̇ndia. ad qͦ dem̄ ē q̄ xxiiij. iux stirpem
// De scribis aūt ⁊ phariseis nō memini si diuina scriptura eos insignitū ī fecerat. Assilatur
tiosiclecta diebꝰ nr̄is qr̄ epoꝝ actu ppli in hr̄ñ declarat ē nr̄is libris omnie apte
designatibꝰ qm̄ eoꝝ ꝗsq; p̄ uocē debitor fiat puicij coīs nunc aūt ullo determina
to loco nr̄is hr̄ oīm doctoꝝ ⁊ p̄dicatoꝝ // Sꝫ āmotādū ē q̄ licꝫ illo ppl̄o
cū adhuc eēt ī deserto fuint alie ꝯgregacoēs sicle de rebellātibꝰ contra moysen et
aaron. ccl. pcerūbꝰ sinagoge q̄ tpe xp̄i p noīa uocabāt. uichyloī et hec
ꝯgregacio lxx. senioꝝ sup̄ ceteras sua vendicabat auctē // Nam lr̄ ī pillo die
rebellionis/ moysen eūte ad datan ⁊ abiron sequebāt̄ seniores isrl̄. fit ē expressa
mencio de hijs lxx. cum̄ pgt moysen aarō nadab ⁊ abiu erant illi ppli pn̄cipales
ī lꝰ exo. qm̄ p̄t dati legē atq; iudicia ex pcepto dei/ hij ascedunt ī mō
te vidiuntq; dm̄ ⁊ comedunt ac bibunt qͥadmod pncipes ī exordio
suoꝝ pncipatuū solēt spals facē conuiuiū suis magnatibꝰ // Jtē ī abn̄a
hijs ꝯmisit moyses regimē ppli ut ibid dr̄ qn̄ ipse ascēdit receptūꝰ legē ī dua
bus tabul' // Quales aūt eēnt ī lxxij. seniores erant/ tex. declarat dn̄o ad mo
ysen dn̄te. Cōgrega m. lxx. uiros de senioībꝰ isrl' q̄s nosti q̄ senes ppli sint
ac magri // Substerātes igitur oīꝰ ppli debent ee tales vt mito dicant̄ senes
ppli ⁊ magri // Quo eē intelligē possumꝰ q̄les ee debeāt admittendi
vna cū epis ad cōciliū gn̄ale. Et q̄ q̄ntitiq; senes ac magri ppli essent
ill' psidebat ī cōcilijs q̄ dicebāt̄ pncipes sacerdotū // Si igr̄ ī lege scripte
quō adhuc sacerdotū carnale erat aggregacio penes q̄ erat auctas
doctrine pn̄ fuit ꝯstituta ex pncipibꝰ sacerdotū. In lege ī grē vbi sacerdotiū
spūale ē epi oīm alioꝝ pncipes sacerdotū mito integrat ꝯstituit intri
sece sinodū gn̄ale ad q̄ ptinet supma auctas in doctrina ppli xp̄iani.

Quare in lege scripture erat pmanēs cōgregacio supme auctis ⁊ nō cōtinue

Ex p̄dictis vna emergit difficultas soluenda vigeat generale concilium.

Cūz ī lege scripte supmū tribunal auctis doctrine ꝯstitutū ex pncipibꝰ sacer
dotū ⁊ lxxij. senioribꝰ actu sp̄ uigebat/ tpe u̇o euāgl' gn̄ale cōciliū nō semp
ꝯtinuat̄ // Q autē id sp̄ uigēt actu pmanens satis docet nos lib' deut' ī mā
dās vt qn̄ diffic̄le ⁊ ambiguū q̄ essꝫ pro diffinicōe hr̄nda q̄ ascēdēnt ad lo
cū ubi erāt sacerdotes leuitici genis ⁊ ad iudicē pro tpe existēt/ omneq; t
iudiciū illoꝝ sequēd ee nc ab eo declinadū. In lege u̇o grē q̄ nō pmaneat
ꝯtinue tribūal ꝯcilij gn̄alis neq igr̄ erat fideliū ni forte negtiens q̄d sit gn̄ale
ꝯciliū. Ad hꝰ pmū unde dr̄ q̄ sicut ī lege scripte ita ī lege grē sp̄ actu vigꝫ
supmū tribūal doctrine ⁊ iudicij grē atq; dispēsacōis // Qm̄ sicut tūc
semp sup̄ oī difficili ambiguo recursus erat ad sacerdotes leuitici generis
et nolens obedire sacerdotis impio morte corporea plectebat̄. Jta nūc ⁊ fidei

UVA.BHSC

aliequi fidei maiores cause ecclesie ad petri sedem referuntur et inobediens iudicio sedis apostolice punitur spirituali morte que excommunicatio. Sed et illud est animaduertendum ut quemadmodum tunc illorum iudicia corrigebant prophetas aliquando non autem continue missos a deo et potius dicto unius prophete quam sententie summi sacerdotis atque seniorum populus adherebat sicut patet de iudicio Danielis prophete contra sententiam seniorum qui Susannam condempnauerant. In libris etiam regum id frequenter fuisse reperimus legimus ut reges qui congregato exercitu ibant ad prelium audito propheta dei reuerterentur sicut patet de Roboam audito Semeya et de David audito Nathan de reprehensione sui iudicii sacerdotum plenum sunt libri prophetarum. Item igitur et nunc licet non continue concilium generale actu celebretur potest tamen [illegible] quod ipse credendum est iudicio synodi generalis cuius diffinitio in materia fidei digna est ueneratione sicut doctrina qui multipharie multisque modis olim locutus est deus patribus in prophetis. Cuius nunc auctoritas apostoli ad diffinitionem declarationemque eorum singulariter atque singulis preferenda est / dicit enim quod si angelus de celo aliud quam eam euangelizet anathema sit. Illud quippe ex animo intuendum est quod synodalia iudicia a deo audita non minora quam prophetis qui non humana uoluntate sed spiritu sancto inspirati locuti sunt in nomine domini quibus id maxime tribuitur ut ueritatem sibi a deo reuelatam fideliter notificauerunt populo non quidem uelut a scripturis sed a deo solum annunciantes. Hec dicit dominus deus. Audite uerbum domini qui [illegible] [illegible]. Id autem in lege gratie singulare est atque precipuum ut quod audit [illegible] discipulos audire dicit dominus. Et per notitiam ueritatis deo et hominibus simul tribuitur congregatis in generali concilio. Dicunt namque: Visum est spiritui sancto et nobis. Et ob hoc in fine diffinitionum synodalium subiungitur: Si quis aliud docuit anathema sit, eo loquendi modo quo diuina utitur scriptura. Propter quod si primum in synodo conuenientium et presidentium unum idemque est iudicium necesse minime putatur mitti prophetas dei expresse loquentes et secreta nobis reuelantes mysteria. Sciat neque deus illos qui de premissis ad salutem fidelium patribus synodaliter congregatis non acquiescunt sed repugnant nec si quis etiam ex mortuis surrexerit credere et uelle. Quare autem in tempore legis mosaice deus specialiter mittebat prophetas nunciantes futura et correctiones iudicia pontificum atque seniorum itemque regum qui illorum utebantur consilio, non sic autem in lege gratie uero precipua ratio esse ipsius legis [illegible]. Nichil enim apostolo testante ad perfectum deduxit lex, euangelium uero quod perfectam doctrinam continet et quantum ad fidem et quantum ad mores non fuit necesse mitti prophetas qui superaddentes ad doctrinam saluatoris / qui ut ipse testatur uenit adimplere hoc est perficere legem atque eam consummatam reddere. Quo autem legem impleuit uero quantum ad ea que sunt fidei et morum, iam declaratum. Sed et supra [illegible] quantum ad dicta prophetarum tunc futura uero annunciancium mysteria. Circa hec autem etiam in lege gratie cessare uidetur prophetarum usus. At nunc [illegible] doctoribus Christo spiritus sancti [illegible] prouidit de ecclesie sue prophetas quorum altius hoc est legis diuine doctores qui exponerent et declararent que a prophetis ipse illo reuelata fuerant. Id autem unum cunctis esse notum cupimus quod ut ordinauit deus eos qui in lege gratie prophetarum loco habent officium exponere atque declarare dicta prophetarum que processerunt. Non autem quod ipsi reputentur prophete futura sicut illi annunciantes promisit eos deus in hiis que de futuris autumnauerunt quod errasse omnes. Si quidem legentibus studiose scripta doctorum etiam sanctorum qui scripserunt priusquam publicarent euangelium uel maxime patet plurimum defecisse eos in hiis que futura esse pronunciauerunt sicut patet de fine mundi quem iam a multis centenariis annorum ipsorum doctorum multi

eadem sunt temporibus antiquis pre futura esse putaverunt // Quod autem Jo. in apoc. et alii apostoli de futuris multa
prophetaverunt referendum est ad tempus christi cuius fuerunt amici familiares // Et etiam ipsi susceperunt ex illis
que nondum fecerat eius tempore actus ipse omnia videlicet que a patre suo audierat Unde post eorum scripturas
recepit amittendi inter libros canonis sacros // quae non pronunciatam fuisse a veritate reputantur. Cum nullius
alterius scripturas recepit amittendi inter libros Canonis sacros. Sed de istis hoc est ut ut in lege
gratie pronunciatio futurorum habeat multum aut parum roboris quod de hoc pro nunc non intenditur
huic proposito sine sermonis satis est intelligere ex premissis sinodale conventum debere in lege
gratie constitui in iure ex personis episcoporum qui sacerdotum sunt principes et omnium fidelium patres spirituales
ut conformiter agatur ad doctrinam moralis philosophie et divine sapientie utriusque nobis consona legis nature
et legis scripte et ... Quo enim inadvertentia huius in huiuscemodi prorsus ordine tractatu de
ministris magna de episcoporum auctoritate ex celebrationibus concilii foret sine qualitate intrinseca.
// Si quidem prelatorum est tamen ex pertinentibus ad concilii constitutionem quod celebrationis modum
fineque et doctrine meorum quia episcoporum auctoritas est velut forma principalis dans quoddam esse
perfectum atque vigorem. Et concilii celebrationi et omnibus sinodalibus gestis. De veritate
representationis ecclesie per concilium quod primum adstruitur et quod tria quae intelligi nequit absque inter-

c. 1.

minadvertentia exponens essentia episcoporum Et specificatur quod duplex est eius causa.
magna de episcoporum auctoritate et de veritate representationis ecclesie minime agnita
in generali concilio absque episcoporum interessentia. Et primum hic demonstratur ratione eorum ecclesie
unitatem eius domum aliarum de unde proprietatum ut namque dictatum est in magna synodo
Constantiensi quod libet generale concilium representat universalem ecclesiam. Et quoniam hec est propria atque
singularissima excellentia concilii generalis universalem representare ecclesiam Hec enim scripturam
nominat quolibet generalis sinodus universalem ecclesiam representans. Ratione intendendum est idipsum
explicare // Nec potest imponi quod ista denominatio nimis extollere intitulatur auctoritatem concilii
generalis. Et enim sic expresse dicitur in tractatione Nicenii concilii et repetitur in conciliis sequentibus
eadem sinodus venerata est catholice et apostolice ecclesie. Quare si recte dici potest quod generalis sinodus est
sancte catholice et apostolice ecclesie Indubie igitur affirmare licet quod representat ecclesiam universalem Nec
perfecto unum alterum contradicit quoniam unaqueque res etiam seipsam representat. Sed quare ut sunt declara-
ti fuit inter ecclesiam proprie intelligitur diffusa per totum orbem terrarum et proprie est in uno loco le-
gitime congregata faciens generale concilium non nulle dantur assignationes. Hinc igitur
maiorum cum modificatione de concilio dicitur quod ecclesiam universalem representat // Representatio
autem concilii ad ecclesiam ut superius tangebatur quadrupharie dicitur similitudinis nature potestatis et uberta-
tis // Prima utique representatio similitudinis nature aut numquam intelligi potest si generali concilio non
interfuerint episcopi Cum enim status episcoporum sit in ecclesia primus et principalis quo in similitudine concilium representa-
bit ecclesiam si deficiat ei quod est principale Non enim homo dicitur alteri esse simpliciter similis si assimila-
tur ei solum in pede manu tibia vel brachio si quomodo ei assimilatur in propria hominis parte videlicet
in facie, facies autem ecclesie et propria eius pars status est episcoporum Et non intelligatur quis potest
quomodo si a concilio deficiat episcoporum status de eo poterit vere dici quod representat similitudine
videlicet ecclesiam simpliciter et absque modificatione // Posset autem fortasse dici quod representat
eam secundum quid quia secundum membra nonnulla principales partes eius // Sed si attendatur erit quod res non habet suam denominationem

UVA.BHSC

abeo p 3m q ei opetit s; abeo p simplr. Vn ethiops no dr albus licet albi sint dentes ei
/ Anglicus aforcia si nullos aut putridos heat dentes albus di q facies ei q e pars
hois pncipalius alba e coit. Sic igr si a concilio desit status epoz q est facies eccie
seu ps ei pncipal. qm potit uisibil p silr repntat vlem eccam // 2a repntacio vz
ne mito aplis inde desire a gnali concilio si no adeet epoz pncia sic ei fili dr pcz
repntare no tm q assilat i coloe s; q ei dr e nae. Si igr a concilio deficiat eccie
et p eccie ps stat vz epoz quo dicet repntare eccam repntacoe ne // Ymago
regis ligno forta uel lapide licet repntet eu i figra et coloe q tn deficiat aia
q e pncipalius ps hois ibi no e repntao ne s; dumtaxat silitudinis qn vo dato p possibile uel
i possibile parhficiale sic fabulose fert. Albertu magnu fecisse ex pte huano alis
q i utero mulieb; u recepto et efecto pduet corpus aiale hns figra hois assilaret
ei ex eau pte forati e i corpe capite facie et cetis mebris q tn caret aia roali q
e sbalis ps et sba forma hois nullate ibi esset repntacio ne / eo q e q mr docma
phi n dr pncipa forma sbali. Et a vz aia roalis i qius corpe nusq i fundit nisi
i utero mulieb; sic forati // Sac scripta freqntissime attestante de utero mris egredi
hoies p qd opacias deo attribuit q i nom sit ppu ei hois formator ex utero.
// Illud aut totu breuit explicam hmoi p atteta qsidans veritate sacre scripture
et eccie statu repnt p sitius epoz i religioe xana tm alioz fideliu ht se uelut
eccie forma q sub diua uitute dat illi esse et qsuat ea i esse // Etiam hoc noie
uocat eos petr i pa sua canoica ai dic pascite q i nob est grege dei non ut
dnantes i clo s; for facti gg ex aio. // Et ut jdr docet i epla ad euandru
epm et he in c. legim xcii di vbi nra translacio dic formores gra dic ethi
von nom epi tractu e. Itaq; epos petr vocat forma dnici gregis // Sili
et paulus de se in ep 2a ad thesal. m q ut nos metipos forma darem
nobis ad imitand nos. Saluator etia dixit aplis vos estis sal tre // Ite
vos estis lux mudi q vba manifeste iudicat eos se hre ad modu forme // Vn
q acuitate respiat opacoes aie tm corpis facile apphenre pt q eode mo tm
alioz fideliu in eccia se ht epoz status // Est ei eccie pro ut i tris militat
efficies ea ds ipe saluator nr q inq sup hac petra edificabo eccam mea.
// Matialis ipls xan dix ei euntes docete oes getes baptizates eos. Et no
lite time pusillus grex finalis e uita etna saluacio fideliu quo vero ad
hoies salus aiaz testante petr reportantes finie fidei nre salute aiaz uraz
// Formalis at ea est doctina eccie qua mediate fideles qaiq; i eccia gene
rant nutriunt augmentat et qsuat atq; qtic viuut. Et qm huoi doct
no e sba s; accides dnc qn for eccie q ipi pncipales sunt ministri doctrine et pastoz eccie
qb nutritur et uegetat tota fideliu multitudo / Sic igr si a qcilio decesset epoz
pncia q status se ht uelut for eccie illa qgregacois ad eccam no eet repntaco
ne // Cospcipt ide dd eat de repntacoe ptatis sic pcur repntat sui qsti
tuete ptas qppe in tipora qlis e. Eccie ptas a e ppetas spi iter ditm rei au

e patris consensus. Ubi autem non est nec erit ut actus patris omnis. Si igitur in episcoporum absentia
concilij ad ecclesiam non est representatio sufficiens cum tunc non erit utique potestatis // Inspiciantur omnes
actus ecclesie potestate sufficientes per quos distinguitur a quibuslibet alia secta vel congregatione et in quibus
aliqui divini numinis esse creditur respiciet quod ille vel solum episcopis aut principaliter eis competit ut
constituere ecclesias vel conferre alternas episcopos ordinare sacerdotes et alios ecclesie mi-
nistros conferre crisma ligare simpliciter vel a penis absolvere seu conferre indulgentias predicare
de cathedra publica cuius et metropolitanus vel exercere fidelium curam pastoralem quoniam igitur concilio
ly ad ecclesiam erit representatio potestatis quoniam in concilio non erit persona cui per se competat huiusmodi
actus complere nec aliis committere // Quod etiam advocationis decanus prepositus vel dignitatibus aliis
competit aliquis actus ex predictis hoc provenit spirituali concessione aut ex permissione episcoporum tacita
vel expressa per quam causa est concedendum aut ex simili privilegio a papa concesso et sic per accidens non autem
per se sic episcopis. // Absurdum est autem dicere in generali concilio habente supremam ecclesie auctoritatem quod deficiat
ecclesie potestas nisi sit qui in eo exerceat actus ecclesie principales // Certa ratio representatio videlicet per depu-
tationem dicit maiorem et magis intrinsecam habitudinem ad ecclesias si ille tres deficiant multo
amplius et illa deesset, quoniam namque esset concilium ecclesiarum representatio ubi deesset re-
presentatio sufficiens cui non assimilaret ei in principalibus ecclesie parte. Similiter et nunc quod de esse generali concilio id quod
se habet ad modum forme videlicet episcoporum status, deesset rursus representatio potestatis quoniam nullus
esset cui per se exercere competit actus magis necessarios et principales ecclesie // Dicitur ergo ex dictione re-
presentationis ecclesie non mediocriter ratio urget quod sit concilio generali necessaria interessentia episcoporum
et absque eorum assensu non fieri legitime iudicium synodale. De unitate ecclesie quam di-
riget propterea ratio unitatis ecclesie aliarumque ficia iuxta doctrinam apostoli.
suarum inseparabilium conditionum ¶ Est enim ecclesia non solum una sed sancta catholica c. 2:
et apostolica // Unde quia primum est synodi generalis iuxta expositionem in premissis ad attendentie
videlicet representare ecclesiam sufficienter potestate et essentia utque expresse claruit id non
verificatur absque interessentia episcoporum quoniam nunc est attendendum utrum absque episcopali presentia esse
queat concilium representare ecclesiam in unitate et proprietatibus aliis ut precipue intelligatur
quante necessitatis sit presentia eorum episcoporum in synodo generali ¶ Loquimur autem de ecclesia in terris mi-
litante iuxta statum et formam quam habet tempore nostro. // Cuius unitatem pluries expressit apostolus in epi-
stola ad Ephesios iam commendata non precunda in futurum. Ut namque dum eam laudans testatur nulla
unionis fracta epistola recepit in plebe dei ¶ Sed quidem ad intelligendum ecclesie unitatem
vix aliquo uno amplo tota septem ... tam seriose tam distincte neque plene ac fructuose
de illa tractavit ipsam igitur apostolus declarans ait: Unum corpus et unus spiritus sicut vocati estis
in una spe vocationis vestre unus dominus una fides unum baptisma // Unitas preferet o-
mnia iuxta doctrinam habitam consistit ex unitate finis unitate capitis unitate fidei u-
nitate sacramentorum et ex membrorum suorum integritate ¶ Quod autem ex hiis pendeat cuius
ecclesie unitas manifestissime demonstrat ratione. Dicitur namque in maxima philosophica
quod unumquodque a quo accipit esse suum ab eo et unitatem habet propterea unitas et essentia
cuiuslibet rei ab eadem causa dependent, finis autem quia est fragante nullo prius quin et causa
causarum dicitur ab ipso igitur finis principaliter quevis res dependet. Ecclesia quoque quantum ad esse suum

UVA.BHSC

et vnitate. // Quo cert ut cuilibet rei sit et certe plures esse non possint fines adequate
prim utique et principales docente nos veritate hac maxime illa phylosophica quod vnius
rei non potest esse due totales cause eque omnino et immediate. // Est igitur vnus tantum finis principalis
ecclesie afferendo viribus beate vite. Quem finem hic in loco nobis manifestat apostolus. Et enim
cum denominasset ecclesiam vnam dicens vnum corpus subiungens vnitatem eius ex fine
uno quia voluntas est illius finis immediate ait vnus spiritus hoc est una voluntas et vnum de
siderium. Et specificans finem desiderii atque voluntatis huius annectit sicut vocati
estis in una spe vocacionis vestre vocavit autem nos deus ut inquit in epistola ad thessal. in suum
regnum et gloriam. // Regnum igitur celorum et eterna vita finis est ecclesie dei. Quem
finem manifestat salvator dicens qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit. // Item
ego veni ut vitam habeant et habundancius habeant. Jo. quoque circa finem hec scripta sunt ut cre
datis quia ihesus est xpistus filius dei ut credentes vitam habeatis in nomine eius. // Vnde quoniam bene
vivere atque feliciter finis est cuiuslibet policie ordinate. Si omnes servans legem suam propter se per
huiusmodi observanciam adipisci vitam quam optat. // Vt aperte igitur atque sine ambiguitate innotesceret
nobis hic ecclesie finis qualiter vite quam speraret. doctrina pauli nobis ostendit tamen docet
eam vitam consistere in faciali dei visione nunquam defuturam sed mansuram semper dicens namque videmus
nunc per speculum in enigmate tunc autem facie ad faciem. // Item cognoscam sicut et
cognitus sum. Jo. quoque ait videbimus eum sicuti est. Salvator quoque nostre qualitatem vite huius
demonstrans inquit ad patrem hoc est vita eterna ut cognoscant te solum deum et quem misisti
ihesum xpistum. // Quia igitur ecclesie finis vita eterna est in dei visione consistens hic est eo potissimum
quare necesse est dicere quod finis populi dei in lege nature et in lege scripture fuit idem qui in lege gracie
est. // Et enim quoniam vnius rei plures fines plures esse non possunt perfecto ad narracionem finis sequitur
recte narracio propter quod si fuissent finis legis moysi solum temporanea felicitas. Jam
igitur tunc et nunc alia et alia fuissent ecclesia. // Quod etiam causa manifestissime docet quare mahometi
secta erronea dicta a vana religione. In illa quidem quamvis eterna permittitur
vita qualitas tamen eius describitur alia atque multum diversa quia non visio facialis divina
sed carnalis voluptas. // Et enim illa maledictissima lex quamvis faciat mencionem quod deus in
alio seculo suos ditabit suo bono. declarans tamen id summum bonum attestatur quod boni in paradiso
delicatissimas aquas pomaque multimoda et mundissimas mulieres possidebunt atque
habebunt decentissimas sponsas, quodque paradisi sui fontibus amena et torques aureos et ornatos
sericos virides et deauratos possidebunt. Et quoque in lectis auratis accumbent
concludens quod hoc est magna merces et inestimabilis. // Hec sunt verba alchorani contenta in azoara
prima. v. x. xlvi. li. lxi. lxiii. lxv. Ecce quales quamque fedas glosas illius damnatissime
legis omnino perfecto cernentis racione. // Hic vera sistere fundamento evidentissima est causa colle
cta ad omnes sectas tempore gentilium post mortem corporis aliam vitam minime sperantium
vt enim legenda refert sancti hermetis multis gentiles assistentes vanos esse pruden
tes viros mirabantur ad tantam ut dicebant stultitiam devenisse eos ut crederent
eos istam vitam se aliquid habituros postquam cineres corporis ita ad nichilum redigantur
ut nec ipsa ossa subsistant. // Iste tamen procul dubio ecclesie finis est post hanc miseralem

sperari debere a fidelibus vitam aliam subsistentem in divina visione que est finis ecclesie a deo intentus
et finalis est. Ut qui hoc non credit eo ipso perdat nomen christianum aut fidelis tales quippe
incredulos ecclesia suo non capiti coniungit sed nec capere potest quia nihil agit extra sive virtutem nature
propria illo ecclesia naturam est vitam sperare etiam in divina consistentem visione. // 2m ex quo dependet
ecclesie unitas unitas capitis est. Est nempe ecclesia societas multitudinis rationabilium crea-
turarum a deo ordinata ad eterne beatitudinis veniendum quia igitur societas huiusmodi ordinata est
necesse est dare unum qui dux et princeps atque caput existat societatis huius. // Ex qua
unitate capitis sequitur necessario est unitas corporis quia sicut unum caput duo corpora
unificare non potest ita neque corpus unum duplici capite gubernari. // Si ita monstruosi
non fuit quoniam aliquando visum est in corpore uno duo fuisse capita. // Sed et qui viderunt testimonium
perhibuerunt rei atque nature diversitate duo illa fuisse corpora feminei sexus que cuius in
medio una fuisset quidem superficies tamen sicut duo erant cibi attractiva ita duo habentia
successive quattuor brachia et quattuor tibias. Itaque sicut duo capita ita duo corpora
erant. // Sed hec vel alia operatio longissime abest rei de qua sermonem facimus propterea quod ecclesia
monstro dissimilis est. Est enim decora suavis et ordinata pulchra ut luna electa ut sol.
// Cuius caput unicum est dominus noster Ihesus Christus paulo id attestante frequentissime in epistolis suis
propter quod ipsa unitas capitis ecclesiam que huius capitis corpus est unitam reddit et indivisam.
// Quo etiam agnus est dicere quod ex huiusmodi capitis unitate divisa nimio est synagoga
ab ecclesia dei eo quod eius caput atque ducem moysen ponunt quia christum habere nolunt. // Scientes
tamen namque eos ceco illo illuminato per christum nunquam discipulus eius esse vellet. Responderunt tunc dicti
illi: tu sis discipulus illius nos autem moysi discipuli sumus. Nos scimus quia locutus est deus moysi. hunc autem ne-
scimus unde sit. Iterumque abiecerunt eum a se dicentes coram pilato publice: Non habemus regem nisi
cesarem. // Eadem prorsus ratione secta mahometi ab ecclesia sicut alibi diffusius probatum
quod credere christo nolens, non ei fieri potest ut sint unius corporis membra connexa sub eodem
capite uno. // Dependet tertio ecclesie unitas ex fidei unitate que sicut atque fidelium est
rerum sperandarum hoc est eternorum bonorum quas speramus. Est denique argumentum non apparentium quia nisi
ea deus nobis revelasset minime utique ea cognosceremus. // Hec autem ecclesie unitatis oritur ex
unitate fidei proveniens quantum habet se ad illam que capitis est quem eius salvator noster sit ecclesie
caput et dux. // Primum est intelligere ipsum esse ducem qui ostenderet viam per quam deberet ambulare
societas sub eo constituta. // Qui ipse quippe dux et caput ecclesie est eius perfecto dat
ostendere viam et modum quibus possemus fine societatis ipsius hoc est quod credere et agere debemus
stultum etiam quod cupimus nolumus optinere. // Et quia nulla societas adipisci valeat
intentum suum si inter se dissentiant membra illius. Constitutos igitur sub ecclesie societate
tales esse oportet quales ut sint philippenses hortatur apostolus dicens: si qua in nobis societas
spiritus implete gaudium meum ut idem sapiatis unanimes idipsum sentientes. // Quo
etiam ex hac unanimitate idipsum sentiendi atque sapiendi quod proprie atque vere est unitas fi-
dei utique unitas dependet ecclesie. Ut enim argumentum christiano allegante ex actione ix
concilii hyspalensis constat quod coherere et coniungi non possunt quibus et studia et vota diversa
sunt. // Propter quod impossibile est sub una permanere societate divisa et adversa que sentiunt

pmiacit societates eorum pstiti vel q ad eruntes in societate agite et opum ponet si sine obn
ne uolunt societatis q constituit // Depedet in super ordine eius unitas eius ex uni
tate eorum. Est perfecto nimis ut q eis dicit sunt societati si tenea uolunt permanere, ut inuicem
sibi auxilientur subsidia q percipiant a duce protectore ipsorum. Ut aut huiusmodi fiant
primum est ut inuicem se agnoscant. Ut aut se agnoscant etiam signa habere oportet quibus inter se gnoscu
nitur et ab alijs qui socij non sunt distinguuntur. Ut aut signa hec etiam sunt a capite so
cietatis a quo ipsa dependet statu et dari conuenit quoque ut utilia reddantur per eisdem
utentibus quod sunt societatis illius. In christiana igitur religione que societas quedam est ordinata a deo cui
et ipsa preest ut supra dixerit ordinatissima sit signa utique etiam sunt quibus socij et inuicem
se cognoscunt et a duce suo percipiunt auxilium huiusmodi aut signa sacramenta sunt a christo instituta
sacramentali quibus inuicem agnoscunt se fideles christiani. Videntes quippe se inuicem isti illos
et illi istos frequentare ecclesiam signo crucis se munire sepe aut orare ymaginem
crucifixi quam aut beatissime virginis attente audire missas officia percipere sua et accipere
eucharistie sacramentum. Indubie credunt se inuicem christiane esse societatis // Sed et ultra
hec ipsa sacramenta milicie christiana nec dum signa sunt quibus inuicem se agnoscunt hec sed quibus debite
si utuntur cognitiui tamquam sui sunt capitaneo et eos ab hostibus protegit suaque gratia nutrit
et souet // Equidem sacramenta noue legis non dum signa sunt gratie sed eam gratiam quam significant
suscipientes non ponant obicem, asseruntur infallabiliter diffinitione magistrali enunciate sacramentum
noue legis esse inuisibilis gratie visibilem formam ita ut eius similitudinem gerat et causa existat
// Inter huiusmodi aut signa unitati percipiuntque est baptismi sacramentum quod esse christus uoluit tamquam
fundamentum aliorum ianuaeque illi etiam primum ecclesie fine. Dicit enim nisi quis renatus fuit
ex aqua et spiritu sancto non potest uidere regnum dei quo sermone clare nos docet Saluator ex
annexione fune ecclesie ad baptismi sacramentum illius ecclesie unitate ex unitate baptismatis
dependere // Hec aut ecclesie unitas alias utique sicut non precedit namque primum est intelligere
societatis fine. Ex templo aut societatis caput qui legem conseruare habet. Et deinde signa
quibus participes societatis illius a quibuscumque alijs distinguuntur. Et prestiti primum ac principalis per
quod est ad societatem ingressus // Cuius unitas comparatiuus priores tres species specialis tamen est
ut sic de illis tribus dictum est. Ita etiam quod hanc renuit unitatem societatis fidelium nequeat
particeps fore.

De ecclesie unitate que suorum constat integritate membrorum quam eius de

ret suspendens eorum ecclesias unitates seu eius privatio non est absque episcopis.

unitatis eius. Est alia ecclesie unitas quam inuenire aliqui quam inuestigare quam exponere
intendimus. Et pro cuius euidentiori intelligentia per modum oppositionis ageremus superiora premissimus
quamquam propria est ut uidebit a longe ipsi principi ad representationem que synodo generali competit pertinentem
// Huiusmodi aut ecclesie unitas est que suorum constat integritate atque perfectione membrorum // De hac
quippe magis specialem fecimus. Et enim visum est diebus nostris fieri concilium // Utrum congregatum in generali sy
nodo sufficienter et ecclesiam et eius modum unitate ecclesie representet, siquidem dubitantes ipsi contendebant
generale fore synodum hoc quod non eius constabat utrum sinodaliter congregati sufficienter ecclesiam representaret quia
erant pauci aut aliequius vel utpote qui non exemta platorum // De hac nempe ecclesie unita
te que est totalitatis et integritatis membrorum nuncupabatur non uero de illa iam exposita quod rup

unitate vel sis capitis fidei aut sacrorum operacione // Namque si congregati in synodo fideles sunt pro-
fitentur eccl(esi)e unum esse sicut unum caput fidem unam bap(tis)mumque unum. Quod eccl(esi)a arriana profitebatur sed
quoniam eccl(esi)a dei una que est corpus unum. Estque ipsa corpus utique integrum atque perfectum quod nullis orbata
est membris suis. Generalis uero synodus dei eccl(esi)e hanc congregata. Sed quod est cum episcopi sint membra eccl(esi)e principalia
utique generalis synodus absque episcoporum presentia reputetur eccl(esi)e unitate eiusmodi que ex suorum integritate membrorum
dependet. Hanc si quidem unitatem competere ecclesie nemo dubitat fidelium credere nolens apostolice doctrine
expresse attestanti eccl(esi)am esse corpus unum. Sed et in epistola corinthiis quomodo intelligere debeamus ecclesie corpus
manifeste declarans inquit quod sicut corpus unum est et membra habet multa omnia autem membra corporis cum sint
multa unum corpus sunt ita et christus alio declarat passu cum ait sicut in uno corpore multa membra
habemus omnia autem membra non eundem actum habent ita multi unum corpus sumus in christo singuli autem alter alterius
membra // Dependet igitur iuxta hanc doctrinam eccl(esi)e unitas ex suorum integritate membrorum. Namque
ratione ista censet apostolus eccl(esi)am esse corpus unum // Que uero sunt membra ecclesie quibus ipsa per(fic)itur con-
stat locis pluribus in de apostolus manifestat. Sed quia nunc sermo est de membris illis que christus instituit
ad regimen populi fidelis in superius memorato loco epistole ephesios que presentem plenius iudicium manu-
festat per in alio quam ubi epistolas suas // Cum asserit namque idem apostolus christum ascendentem
super omnes celos ut impleret hoc est perficeret omnia dedisse quosdam quidem apostolos alios autem prophetas
alios uero euangelistas alios autem pastores et doctores ad consummacionem sanctorum in opus ministerii in
edificacionem corporis christi donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnicionis filii dei in uirum per-
fectum in mensura etatis plenitudinis christi hoc est usque ad mundi finem // Christum igitur ordinacione
in eiusmodi membris specificatis eccl(esi)a suam habet consumacionem perfectionem debitam completam atque in-
tegritatem. dicitur enim quod ut omnia christus impleret ista dedit eccl(esi)e membra // Unde quoniam eccl(esi)a
manet semper integra atque perfecta intelligendum est nullo unquam tempore eadem hec membra deesse que illi ut impleret
omnia christus dedit illa presertim que aliis priora nouimus atque principalia magis quemadmodum episcopi sunt apostolorum
successores // Haud dubie igitur tenere debemus indiuisibilem atque indelebilem esse ab ecclesia
episcoporum statum prout in ultima eiusdem tercia libri huius latius demonstrabimus. // Sed et nunc in dictum
luculenter apparet superius rationibus ab eiusmodi ecclesie unitate que suorum consistit integritate membrorum.
// Diuisio namque multiplicacionis diminucionis uel etiam est corruptionis quoniam autem dictum membrum iniqui(tatis).
Separatis quoque eciam hiis principalibus ab eccl(esi)a membris utique non integra sed detruncata uiciata
ue non perfecta sed diminuta non consumata sed deficiens aut imperfecta quod uero exponere cupimus
non indiuisa et una sed multiplicata corrupta ue aut corruptioni proxima eccl(esi)a esset intelligenda
// Hoc autem euidentissime per commemorando unitates quibus eccl(esi)a horum iunccione quibus membrorum dici
una possit // Multas nempe multi hactenus distinxere uerum unitates. Sed ex illis eorum
presencium quas magis approbat communis doctrine usus uidelicet ordinis aggregacionis perfectionis et com-
posicionis // Et quia eis proposito adaptande non ueniunt modo non fit de unitate quinctuam
pertinua consectanea ueniam aut dignitatiam quas de consideracione ad eugenium beatum explicat
Sed de predictis earum unitatibus uidelicet ordinis aggregacionis perfectionis et composicionis id notum esse vo-
lumus quod data preuaricacione illa uidelicet episcoporum statum ecclesie deesse quod absque huiusmodi principalibus membris
suis ecclesia dici una non potest // In illas autem quippe prima est unitas cordis et anima inter eas
si hoc ecclesie deficeret semoto ab eo primo eius statu ordinis quippe rationis a principio incipit in talia tamen

Ubi uo de ē pnui nā null⁹ intelligi ordo pt, deficiete iᵃ ab ecc.ᵃ epor statu ipa dici nō
posset una cū nō eet ordinata. De esset ite ecclie unitas əgregacois. Si qde eius
modi unitas illa psupponit esse q unu ggregacoe dicat. Ath ubi deesset ecc. mebra
pncipalia de qb. pmo ē un⁹ epi ecc. corp⁹ nō dicet unu tm ex mebris a deo istitutis
əgregatu. Rursus nō esset pfectioe unu qm ecce deesset stat⁹ epoz q ē ī se pfect⁹
et alios pficiens. Sz nec ecc.ᵃ eet compone unu qm ab eet alterz componentiu
Rursus has pcedens unitates nō ecciā una eet uirtute idiuisiois. Quead
mod⁹ speculāt multi omē əpositu q̄ius resolubile ī plia 2 qlibz aliz eius hac
unitate unu ee. Indiuisio nāqz pie ppa ē unitatis ro qz nich dr unu nisi
qd ī se ē īdiuisu qm⁹ diuisu nō eet a qlibz alio ut pote si aᵃ nō esset. Erat
pfecto ds un⁹ an mudi əstoz q̄uis pt ipm nichil erat aᵃ. Esse qppe diuisu
a qcūqz pcedes əpetit ei qd ē unu sz p se əsit ī se īdiuisu. Qua unitate
qlibet res una dr ut ho dr un⁹ qz humanitas q ē tria entitas rsultans ex con
iūctoe aie 2 corps illa utiqz īdiuisa ē ī se ac p hoc una subtrta uo alta copone
tiu pte qz desinit ee res īdiuisa ī se corpe desinit esse ho 2 p ons ea roe desi
esse un⁹. Propt qd ecc.ᵃ una dr hac īdiuisiois mo q̄uis nulla ee alia ponens
a qua differet nāqz intelligeret ee res una qz īdiuisa mbroz suoz integritate
əstās. Si qde ex ptib⁹ ecc.ᵃ əpoītib⁹ ee ecc. əsti'ta resultat ī semetipa īdiuisi
one hns. Partes uo intrisece atqz eenr ad ecc. əstoz əcīētes sic 4 hois due
sut. Que aut iste due sut ī dubie tendu ē qz sut pplus 2 sacerdotiu ille ut
matia hoc ut forma. Que due ptes pplus uiz atqz pcedos iux doctrinā
Crisoⁱ. sr oi.ᵗ omelia de magno madato ita sut iuncte quere ut una absqz
altri ee negat. Subtrato igr pcedotio p epoz stat⁹ 2 minoroz altri deficiēte
pte qz nō īdiuisa sz in se diuisa esset ecc.ᵃ Jam ecclie ess.ᵃ esse desinet. Et p ons az
nulla eet ecc.ᵃ Jam nō esset ī se ꝙ īdiuisa eaqz rone nō una qz nō ī se īdiuisa.
Nepe attente əsiderans doctrinā apli pclare agnoscit unitate ecclie dici de
bē unitate əstitutiuā dat quide exm huanu corpis qd ē unu cū mebris suis
tm əstituti ex illis, q ceta illis subtractis pncipalib⁹ pmarie sic 4 corp⁹ hu
manu Ita et ecclie mine maue una pt. Epos at de qb⁹ pmo ē nō du
ecc. mbra ee sz 4 pᵃ atqz pncipalia aptissime apls docet nos cū ait Si qd pati
tur unu mebrz əpaciut oia mbra Siue glrat unu mebz əgaudet
oia mbra Uos at estis corp⁹ xi 2 mbra de mbro. Et qsdā quide posuit ds
ī ecc.ᵃ pmu aplos 2ᵒ pphias. Quia iᵃ pᵃ ps ecc. əstitutia dr esse
apli eorūqz successores epi ītegitas atqz unitas ecce absqz ipis ītelli da
nō erit. Alia demu əsideratoe, Et eī quis coitas societas aut ggregaᵒ
penes ualētiore pte əsistit ab illaqz robur accipit 4 stabilitate ui
ps hec q̄uis ī paucitate əsist'ta dignitate atqz ordie altri pferet ptalibet
polleat multitudie. Si qde absqz direccōe ualētiozis ptis ois societas
qz uarioz əsesu incipit ī uarias diuisa mltitudie fratale perit. Ex sut

policia urbis rome mundi capitis in qua numquam a deo prevaluit populi multitudo ut aliquando dicebatur
populus romanus senatusque / sed aut senatus populusque romanus / Itaque integritas et unitas totius multitudinis
quamdiu ibidem recta viguit policia in illa valenciore parte constituta remansit // Testis est sanctus
temporibus ad rusticum modum dicens Senatum Romanum habebat qui consilio cuncta agebat. hec ille
. Non autem dubium esse credimus valenciorem ecclesie partem statum fore episcoporum // Est enim precipue
aliorum ex illo in primarie integritas ecclesie competit atque unitas // Ceterum unitas cuiuslibet
illa per se competens atque inauferibilis completas est ut maxime sit optabilis // Et enim cuncta
quecumque per divisionem et corrupcionem tendunt in non esse conservantur eo quamdiu in se manet una
atque integra seu indivisa // Et quia nil magis optabile est esse ipso / hinc igitur cuiuslibet rei entitate
atque ipsi ecclesie indivisio et unitas primarie est optabilis propterea quod per illam in suo esse consistit
Ita quod illa manente in esse permanet deficiente autem et ipsa desinit. Ac vero quia diffiniente philosopho
bonum est quod omnia appetunt quod magis optabile est / testimonium in se habet bonitatis maioris
quia in ecclesie unitas est maxime optabilis. Et ad integritatem atque unitatem ecclesie plures
concurrunt status ab illo statu utique qui in ea optabilior est deperdere videtur // Hic autem episcoporum sta
tus est id ipsum apostolo contestante cum ait fidelis sermo Si quis episcopatum desiderat bonum opus de
siderat // Insuper et est confirmacio propterea racionis quecumque competit esse perfectius illis competit
magis esse unum propterea quod priora sunt plus habent de entitate et stabilitate // Qua de re plus ange
lo archangeli unitas maior est eo quod sibi perfectius competit esse. Et ita gradatim usque ordinem
primum quamvis enim angeli omnes indissolubiles sunt haec tamen completas multo maior in superiori quam in
inferiori angelo reperitur Si quidem illorum essencia longius a divisibilitate distat // Qua racione deus intel
ligitur esse maxime unus et enim quia omnem creaturam perfeccionem in infinitum excellens maius omnibus a divi
sibilitate atque multiplicacione distat eique propterea unitas plusquam maxima est censenda // Ca
igitur ecclesie unitas primaria est illa procul dubio eidem precipue competit ab eo statu qui in ipsa
maioris est perfectionis Hic autem inficiante nullo status est episcoporum. Si quidem non solum est in se per
fectus sed aliorum perfectivus // Propter quod illo subtracto ecclesia censeri non erit una atque
indivisa tamen ei deesset per illa cui perfectius competit esse. Et a qua precipue censebatur habere
unitatem suam atque integritatem // Hec utique racio perfectionis eius est desiderii ad episcopatum omni
etiam ambicione semota Si quidem in se perfici aliosque perficere omnes homines naturaliter quemadmodum et
recte desiderant // Ex premissis iam apertissime intelligere possumus constare ecclesie unitatem ex episcopis
ac primarie in episcopis Et quia ex illis precipue ecclesia est constituta Et quia valenciorem in ea faci
unt partem. Et quia perfectius status ipse maioris est perfectionis Et quia illo subtracto omnibus ab ecclesia
exularet unitas ¶ Quapropter concludendo principale propositum manifestissimum est ut quemadmodum
absque presencia episcoporum generalis synodus ecclesiam que ad eius essenciam minime reputaretur. Sic etiam
quantum ad eius unitatem proprietatem utique inseparabilem ab ecclesia tamen per se eidem sit competens et intrinseca

¶ absque intelligencia episcoporum non reputatur per concilium ecclesia ut sancta catholica et apostolica. capitulum octavum c. 8m

Veniamus vero ad tres ecclesie proprietates alias videlicet sanctam catholicam
4 et apostolicam Id ipsum in dominis videntur procedendo quidem exponendo sermone // Sanctam namque
dicimus cui datur atque gracia in est sanctitatis et cui perfectius competit sanctificacionis sanctitas illa occulta
et invisibili subiecta est. hec autem maioritatis et cetere primarie ¶ Quis hodie sanctus sit nescitur

et fortasse eius efficiet peccatori. Sed qui in ecclesia sanctificandi habet officium, cui manifestius est eidem conter-
minos potestas manet quod dividit. A qua sane potestate sacerdotes vocantur qui sanctificandi habent officium.
Si namque templum altare vasa templi et alia quecumque ad dei cultum ordinata sancta nominantur quanto
magis ecclesie ministri ad divinum cultum principaliter ordinati et illa ac alia quecumque sanctificantes.
Maius quippe est quod sanctificat quam quod sanctificatur. Testimonio est salvator noster redarguens
iudeos hanc veritatem notissimam non attendentes quibus ait Ve vobis duces ceci qui dicitis
quicumque iuraverit per templum nichil est, qui autem iuraverit in auro templi debitor est. Stulti et ceci
quid enim maius est aurum an templum quod sanctificat aurum. Dicimus quoque ministri et sacerdotes
sanctificant non tantum ligna lapides vasa et munera sanctiarum sed etiam homines ab huiusmodi sanctificandi
auctoritate ipsi utique vocantur sancti. Prima vero ipsius sanctitas communis est fidelibus universis tam laicis
quam templi ministris. Secunda vero istis propria est non illis eciam [illegible] lege sunt capaces. De illa frequen-
tissime attestatur scriptura sacra in omnibus libris suis. Sed non alia preterit. Dicebat moyses ad
Chore complicesque suos sacerdotii dignitatem usurpare conantes mane innotescet faciet
dominus qui ad se pertineat et sanctos applicabit sibi et quos elegerit appropinquabunt sibi. Et iterum
quemcumque elegerit ipse erit sanctus. David de universo [illegible] illi sanctos eius qui ordinant testa-
mentum eius super sacrificia. Est quoque altera differentia inter illos duos sanctitatis modos quia prima sanctitas
velut effectus quidam est, hec autem velud causa. Et ecce sanctitas datur fidelibus universis per ministerium
doctrine et sacramentorum quorum ministri sunt pontifices et sacerdotes. Ab hac igitur duplici sanctitate
ecclesia sancta dicitur. Ideo eam notare videtur symbolum apostolorum dicens. Credo sanctam ecclesiam ca-
tholicam sanctorum communionem universis [illegible] peccatorum sanctorum hoc est sacramentorum communionem vel participacionem
quo verbo datur intelligi ministrorum veritatem atque potestatem illa ministrandi. Nunc vero ad[illegible]
fides sunt veritatis permanentis. Id firmissime tenendum est ut quemadmodum una sanctitas ita et
altera ab ecclesia ipsa deficiat numquam. Si namque altera alteri [illegible] velut causa per se habet manente prima numquam
secunda deerit. Prima vero permanebit propterea quia eius caritate et una christo quincta est, quod si sic humani-
tatem nostram quam semel assumpsit numquam dimittet. Ita numquam ecclesiam separabit a dilectione eius. Est
enim a deo constitutus sacerdos in eternum. Et quoniam apostolus ait: Christus Ihesus heri et hodie et usque
in secula. At vero quia nemo umquam carnem suam odio habuit, christus manens semper homo diligit di-
ligetque semper ecclesiam sponsam suam quia tradidit semetipsum pro ea ut sit sancta et immaculata.
Scimus igitur non [illegible] ab ecclesia est inseparabilis. Et quia in ea semper erunt fideles quibus sanctitas
divinaque gratia inexistet. Et quia ministri quibus numquam deerit quibus competit officium sanctificandi.
Quamquam igitur [illegible] synodus generalis sit ecclesiam representare quemadmodum ab aliis supra generaliter
ita et a sanctitate ecclesie representacio synodalis aliena esse non debet. Cumque iam superius
explanata representacio concilii ad ecclesiam [illegible] non tamen plenitudine est sed essencie et virtutis
quoniam concilium ipsum quamvis non consummate atque omnino tamen vere realiterque est id quod representat.
Si igitur representat eciam in sanctitate utique sanctitas ipsa concilio competit saltem in eo ut est eius.
Aliorum quoniam representacio concilii certa esse debet atque manifestissima. Si quidem omnibus
se ipsam patefaciat auctoritas iudicis. Cuiusmodi igitur representacio sanctitatis secundum quam generale
concilium ecclesiam representat intueri volentes utique latere non debet. Primo autem modo
cum sanctitas de illa necdum in concilio manifesta non est sed et penitus latet. Et quia multitudo congregatorum

UVA.BHSC

sit an odio vel amore dignus sit. Et quia etiam si sciret quod [illegible] sit publicare non audet aut debet. Et quia etiam si publicaret non faciliter crederet ei. Et quia etiam si hodie in eo notoria esset sanctitas utrum tamen in crastinum perseveraret maxime dubium foret. Itaque si sanctitas illa dubia et occulta est talis etiam foret in pluribus concilii quia faciliter dubitari posset utrum omnes in synodo convenientes sancti sunt aut peccatores. Repugnat tamen concilii ad universalem ecclesiam illa representatio que esse evidens certa stabilis aut firma non vero ignota dubia aut passim variata singulis diebus atque momentis. Quocirca ut sancta synodus representet universalem ecclesiam primo significatione sanctitatis, hoc est quod in comparatione omnes aut maior pars hac sanctitate refloreant tempore in gratia dei constituti et habentes caritatem non videtur necessarium esse concilii generalis. Inter alia vero id absurdissimum eveniret ut nullus generali obediret concilio. Et enim pro libito quivis obicere posset sanctos non fuisse qui generali synodo interfuerunt. Nec enim rogatur notorii ut testimonium ferat de sanctitate eius non in publico existente.

Propter quod sicut in aliis tribunalibus ut nota sit plus sanctitas iudicis non requiritur ita nec in synodo generali tribunali supremo. Causa tamen dicere convenit quod generale concilium universalem ecclesiam representat in sanctitate, profecto de sanctitate in significatione alia erit capienda intelligentia ut propterea dicatur generalis synodus representet in sanctitate universalem ecclesiam quia in eo sunt presbyteri quibus ex officio potestas competit sanctificandi alios. Tales autem precipue sunt plebani curam habentes circa archipresbyteri. Item alii quamvis in inferiori statu sint tamen sub episcopis constituti sunt et ab eis potestatem recipiunt ministrandi sacramenta nec ipsis competit doctrine principalis auctoritas quemadmodum episcopis quibus per se competit de quo supra sermo est et docendi auctoritas et potestas sanctificandi. Cumque ut premissis dicebantur sacerdotes utique tamen ab ecclesia inseparabilis sit ab inferioribus autem sanctificandi potestas est auferibilis non vero sic ab episcopis. Restat igitur intelligendum esse sanctam synodum universalem ecclesiam representare in sanctitate propterea quoniam in ea conveniunt episcopi quibus per se competit potestas alios sanctificandi que si ab hac sanctitate vocandi sit sanctitas utique sanctitas eorum idem sanctificandi auctoritas atque potestas indubia est atque manifestissima. Nemo quippe dubitat eo ipso quod fuit episcopus eisdem competere sanctificandi alios potestatem. Et de hac sanctitate que in concilio existat necessarium maxime sit notorium esse [illegible] cunctis. [illegible] notariis omnium et multa publica existentes testimonia publice [illegible] et qui interfuerunt episcopi in protocollis eorum a nomine [illegible]. Unde quia episcopis non vero sic aliis [illegible] tas hec manifesta hoc est sanctificandi potestas per se competit si episcoporum non adesset presentia non est faciliter intelligere generale concilium notorie representare ecclesiam universalem in sanctitate. Quod autem representet ecclesiam in eo quod catholicam est dicitur catholicam putat omnis [illegible] idem est quod universale. Nemo dubius esse debet cum titulus cum libri Synodi generalis sic universalem representare ecclesiam. Sic enim denominatur presertim generalis synodus [illegible] ipsum [illegible] congregatis universalem ecclesiam representans.

Et quoniam universale hoc in loco non predicatione sed [illegible] intelligendum est profecto absque episcoporum presentia in hoc quod est catholicam esse non competit representare ecclesiam propterea quod [illegible] propagatam ad fidelium generationem [illegible] multiplicatorum qui episcopis potius quam aliis quibus competit fidelibus [illegible] episcopis [illegible] aut nullus hec propagandi atque multiplicandi potestas competit unquam. Quo vero ad proprietatem eius ecclesie descriptam in symbolo que est esse apostolicam faciliter per se quisque intelligere potest quod generalis synodus absque presentia episcoporum universalem non representaret ecclesiam in eo quod est apostolicam esse quoniam eidem nulle adessent

aplorum successores epi ¶ Sed qui de nulli pter epos superiores ipsorum nomen hoc retinent ut aplorum
denotent successores. Nec enim sacerdotes monachi successores dicuntur aplorum quamvis gerere dicere
dicuntur gerere eorum figuram. Ideoque possunt baptizare et orare ut inquit pro peccatoribus aut
predicare vel peccata solvere si eis ab episcopis committuntur. Alia quippe sunt epscorum propria que monachi
et alii quivis clerici non possunt exercere ¶ Dicti quippe sunt aliqui vitam tenere aplorum aut
vices eorum sequi aut similitudinem gerere sed qui dicuntur illorum successores non istud neque audent
sibi tribuere sed ecclesia hoc nomine appellat epos ut deinde et eorum superiores ex quorum numero quidem
patriarche sunt principales nec dum appellati successores aplorum sed apostolice denotate sunt eorum
sedes // Quo circa generalis synodus non censetur absque presentia eporum in hoc quod est se aplicam
reputare volens ecclesia ¶ Concluditur igitur hanc circa adiutericam questionem iam manifeste apparet
quod magna quidem et maxima sit eporum auctoritas in generali concilio quod absque eporum presentia
generalis sinodus non reputatur ecclesia volens similitudinem in potestate et scientia Nec denuo in
presbiteris aut proximioribus suis ministeriis quam sit ecclesia se esse unam catholicam et aplicam.
// Propter quod ex premissis breviandum firmatumque semper ac magis extat propositum documentum
essentialem sinodum generalem constitui re integraque eporum presentia et absque presentia eorum epo/rum illius
patris maioris legitimum non fieri iudicium sinodale. De maxima et multiplici differentia inter

Cam jm

Equitur in adiutericam epm et pbrm etiam tempore ecclesie primitive. Capitulum primum.
quitur de differentia pbri et epi quin ut pateat agnoscamus preciosa fiet admo
dum scolastice in questionis exposita quoque argumenta in oppositum allegata declarando
materia. Et certa conclusione interim concludo ¶ Fiet autem huiusmodi serioso contra quod ex inadvertentia
aut fortassis nesciencia eius per palam facimus differentiae inter pbrm et epm tempestas haec in
manu orta est ut omnes generali sinodo interessentes equaliter pro quodam reputaretur auctoritate
Quae et pbros adequantes similes autem alios pontifices sacerdotibus arbitrantur omnes generali
concilio interessentes velut epos esse reputandos // Quo circa ut eius conclusio nobis evidentius
innotescat sub clarioribus terminis tractatur pro ratione temporis huius videlicet ¶ Utrum ab initio ecclesie
primitive hoc est post Christi ascensionem in celum semper fuit modoque sit realis et essentialis distinctio
inter pbrm et epm quemadmodum dicimus inter acolitum et subdyaconum dyaconum et pbrm
Cappellanum et canonicum archidyaconum et epm // Inter istos utique dubitante nullo sic
nomine. Ita et re notissima est differentia ¶ Vel utrum inter pbrm et epm fuit sitque hodie
synonima duntaxat aut nominalis differentia quemadmodum dicimus inter pbrm et sacerdotem
dyaconum et levitam archiepm et metropolitanum vel epm et pontificem // 2a pars questionis huius
magna discussione non eget. Equidem tamen notissima est hodie differentia inter epm et pbrm simplicem
ut qui diceret omnes pbros esse epos reputaret egestissimum sicut alius ponit de negante
primum principium ¶ Cuique ut ait concedens quidem est esse et non esse velut utique flagel
landus donec expiat istum quod intellectu negat videlicet non esse idem verbaliter et non
verbaliter. Ita certe videtur egestissimum qui hodie assereret inter pbrm et epm nullam esse differentiam sed
omnes presbiteros esse epos eo intelligendo modo quo diebus nostris hiis vocabulis utimur
// Equidem ad manifestandum huiusmodi differentiam Est in quibus civitatibus ubi actu epalis sedes
invenitur unica solum ecclesia quam sedes epi alias cathedralem vocant una autem communiter dicitur solempnis

habitu varii illius pontificalia vero quibus episcopi utuntur in pontificalibus ad ornatum corporis pedum ma-
nuum et capitis desuper habitu ad vestimenta sacerdotalia. Nec enim sacerdotes caligis sanda-
liis tunica dalmatica cirothecis gremiali pontificali anulo baculo et mitra utuntur. Quod
autem abbates seu alii magni prepositi horum aliquibus utuntur est specialis concessio. Ita quod ratione
dignitatis aut officii nullatenus illis competit huiusmodi uti pontificalibus paramentis.
Unde alias per actus episcopis autem hec et alia insignia pontificalia que per se competunt. Notoria
preterea est in libris episcopi iurisdictio ordinaria in omnes sue diocesis non exceptos hanc omnes presbiteri
sue diocesis non habent. Sic etiam denique est sua ordinare presbiteros consecrare altaria vel ecclesias
aliaque multa propria episcopis simpliciter vero sacerdoti aliena reputantur. Est in una diocesi unus solus
episcopus sunt aliquando mille et amplius presbiteri in eadem. Que hiis et aliis multis que
plus quam notoriis sistentibus circa differentiam episcopi et simpliciter sacerdotis, qui assereret hodie omnem
presbiterum esse episcopum si doctus reputari vellet inter doctos viros sed non inter simplices
auderet comparere timens derisum ex assertione huius potius quam super parans honore. Quemadmodum
si probare conaretur omnes milites esse comites aut omnes comites esse vel omnes duces duces
duces reges aut omnes reges imperatores. Itaque de tempore nostro nulli dubium est unum
ab altero scilicet presbiterum ab episcopo reputari differentes et realiter et essentialiter huiusmodique differentiam omnibus
existimatis esse notoriam. Utrum autem sic fuit tempore primitive ecclesie sicut petit propositus quoniam diffi-
cultatem parit cingit doctrina c. legimus xciii di. et c. olim xcvi di. que probare nititur
eundem esse episcopum et presbiterum allegans plures sacre scripture auctoritates sed et ille non obstantibus asser-
tione contraria sanam recipiunt intelligentiam. Quippe allegat primo idem esse presbiterum et
episcopum ea ratione quia in episcopo presbiter continetur. Sed quod est episcopus si seipsum presbiterum vocet non propterea demonstrat
unum eundemque esse presbiterum et episcopum quemadmodum Augustinus tempore quo episcopus erat in epistolis suis frequenter
intitulat se Augustinus presbiter ecclesie catholice. Sic et qui miles et dux est non ideo militem et
ducem esse idem monstrat si duntaxat sub nomine militis aliquid scribat. Et ita nec Jo-
hannes qui sub tali probatione adducitur auctor prefate doctrine si solum nominat se seniorem
atque presbiterum non ideo affirmat idem esse apostolum et seniorem, quod duo tamen diversa re et
nomine testatur liber apostolicarum actionum prestitam historiam referens apostolice synodi hierosol-
limitane de non necessaria legalium observantia. Nemo quippe asserere volet omnia animalia
esse homines quamvis animal in homine contineatur. Sic etiam robore caret si fiat argumentum de presbitero
et episcopo quod idem sint quia unum continetur in altero. Idem rursus argumentum fieri posset de dis-
cipulo et apostolo ut quia unum in altero continetur quod omnes discipuli Christi fuissent apostoli aut
propterea quod apostoli se vocant Christi discipulos atque servos quod ipsi apostoli non fuerint, sed solum ut ce-
teri Christi discipuli licet etiam ex discipulatu ad gradum assumpti sublimiorem. Jamque
Jacobus et Iudas in suis canonicis epistolis non vocant se apostolos sed Ihesu Christi servos. Nec
tamen propterea secundum Christi servum et apostolum unum idemque omnino esse perfecto propria vocant se ipsum
sed non inde habetur quod omnis episcopus sit pontifex summus aut quidem sit papa et tempus. Quo
vero ad alias auctoritates per auctorem ductas in dicto c. legimus expositores sacre scripture
communiter dicunt quod frequenter ab apostolo nomen unum pro altero sumitur pro te in hiis que
utrique communia esse debent ut quando docet episcopum irreprehensibilem esse debere unius uxoris

UVA.BHSC

unū sob[ri]u[m] prudētē et hec ei et ep[iscopu]m et p[res]b[yte]r[u]m decent // Sile hēr in eūn[gelio] q[uia] freq[ue]nt[er] nom[en]
discip[u]li attribuit ubi de ap[osto]lis sit mēcio s[ed] nō p[ro]p[ter]ea excludit unū idemq[ue] fuisse discipulū et
ap[osto]l[u]m ita ut q[ui]cu[m]q[ue] dicti fuit xpi discip[u]li etiā si de n[umer]o lxxij p[ro]p[ter] hoc ille eēt ap[osto]lus
// Si[mi]l[ite]r allegacōes freq[ue]nt[er] fiunt i[n] ep[isto]lis aut s[er]monib[us] ubi p[er]suasio[n]i pot[ius] intenditur
q[ua]m ut distincta penit[us] limitacōe q[uod] i[n] disputacōe fit tradat[ur] noticia ueritatis par
si q[ui]d[em] utraq[ue] p[ar]te[m] atq[ue] i[n] decorū ē et mathematicū p[er]suadē et rethoricū demostra
ciones expetē. Ex p[ar]te eio ut co[n]t[ingi]t exortacōe pot[ius] q[ua]m demonstracōib[us] referte sunt // Al
legat[ur] t[er]tio i[n] p[ro]bacōem q[uo]d ap[osto]li confirmacōis alijs q[ua]m ap[osto]lis co[m]petebat ut de anania qui
d[icitu]r discip[u]l[u]s imponēte man[us] paulo recipienti sp[iritu]m s[an]c[tu]m. S[ed] h[oc] argumentum etiā non
p[ro]bat. Na[m] an[te]q[uam] imponeret eis man[us] adhuc et baptizaret cecidit sp[iritu]s s[an]c[tu]s super
omnes q[ui] petro p[re]dicāte audiebāt u[er]bū // Nec rursū co[n]stat si ea impo[sitio] man[us]
fuit sac[ra]m[en]tū confirmacōis aut q[uo]d ille discip[u]l[u]s nō fuit ep[iscopu]s. Et q[uo]d ē amplius q[uia] habuit co[m]
missio[n]ē a deo sp[eci]alē. Et si ut aliq[ui] doctores existimāt sac[ramen]t[u]m confirmacōis ex con
missiōe sp[eci]ali co[n]f[er]ri possit a simplici sac[er]dote n[on] tamen anamas potuit ex dina co[m]missiōe
// Q[ua]rto argumentū illi idem ēe p[res]b[yte]r[u]m et ep[iscopu]m q[uia] paul[us] reliq[ui]t Tytu[m] crete ut consti
tueret per ciuitates p[res]b[yte]ros Assentes titū fuisse discip[u]l[u]m et p[er] [con]seq[ue]ns p[res]b[yte]r[u]m simpl[ice]m
// De hac p[ro]bacōe aut[em] q[ua]m qu[ali]s sit roboris p[er] se i[n]de[m] ē. Ap[osto]li naq[ue] uocati sūt
discip[u]li s[ed] oportebat pot[ius] intelligē illū fuisse archiep[iscopu]m Cui a paulo erat co[m]meda
tū co[n]stitue[re] p[er] diu[er]sas ciuitates ep[iscop]os et expositores co[n]t[ra]. Ita dic[itu]r eni[m] fuisse archiep[iscopu]m i[n]
signū cu[ius] Creten[sis] eccl[es]ia sp[eci]al[ite]r fuit et ē hodie metropolitana. // Hys i[gitu]r omissis argum[en]
tacoib[us] que co[n]tra ueritatē tam notoriā militare nō valet o[ste]nde[n]dū ē q[uod] s[em]p[er] fuit
realis differēcia inter ep[iscopu]m et p[res]b[yte]r[u]m. Nec p[res]b[yte]ri unq[ua]m u[e]l ep[iscop]or[um] nom[en] sibi
ausi sunt usurpare Licet ut d[ic]tū ē ep[iscop]i aliq[ua]n[do] uocauerint se p[res]b[yte]ros // Id aut[em]
maifestiori habet ex d[iffe]r[enti]a i[n] co[n]secracōe p[res]b[yte]ri et ep[iscop]i. Ex diu[er]sitate accionū utri[us]q[ue]
co[m]petēcium. Ite[m] per doctrinā eu[an]gelij et ap[osto]li doctrinā q[ue] om[n]i fere sc[r]ipto[rum] et alior[um] docto
rū et co[m]mune eccl[es]ie reputacōe[m] ab ip[s]o t[em]p[or]e ap[osto]lorum. Diu[ersit]a[s] co[n]secracionis ep[iscop]alis

c. 2. Primo igi[tu]r hoc manifestat non idem esse p[res]b[yte]r[u]m. et et ep[iscopu]m. c[apitulu]m 2[u]m

demo[n]strat[ur] ex d[iuer]sa co[n]secracōis q[uo]d ei attente respiciat ordia[tur] fine libri pontificale
ubi designat[ur] mod[us] formaq[ue] tradendi p[res]b[yte]r[atu]m et ep[isco]pat[us] euidentissime co[n]stat d[iffe]r[enti]a[m]
notoriā esse int[er] unū et alter[um]. Et licet hic liber uniformiter sc[r]ipt[us] nō rep[er]ia[tur]
p[ro]de q[uo]d in debit[e] nonnullis ab auct[or]e defice[re] nō tamen ita ē q[uia] uarietas hec i[n] s[u]p[er]additi
cione nō i[n] diminucōe co[n]sistit nec i[n] s[u]b[stanti]alib[us] s[ed] in accidentalib[us] addicōeb[us] q[ue] i[n] spe[c]
nō [con]t[ra]rie uel repugnātes sūt s[ed] conformes sūt pot[ius]. Et q[uo]d dignū ē attendē
pr[es]ertim ip[s]a de quib[us] ag[itu]r plen[ius] specificaciter // Anselm[us] q[ui]ppe docente in ep[isto]la
ad ep[iscopu]m Nuenburgen[sem] de mysterijs ecc[lesi]e sacra ecc[lesi]e si per u[ni]u[er]sa[m] ecc[lesi]a[m] uno mo[do]
et concordit[er] celebraretur bonū esset et laud[abi]le q[ui]a tamen diu[er]sitates ip[s]e nō i[n] s[u]b[stanti]a sacra[men]ti p[re]t[er]
n[on] i[n] uirtute eius aut i[n] fide discordāt, n[ec] oēs i[n] unā co[n]sue[tudi]ne colligi pot[ius] i[n] pace sūt
co[n]cordit[er] toll[er]ande q[uam] discordit[er] cū scandalo dampnande // Habem[us] ei a s[an]c[t]is patrib[us]
q[uia] si unitas s[er]uat[ur] caritatis in fide catholica nō officit co[n]suetudo diuersa.

// Et ut subdit notandum sunt harum consuetudinum varietates ex humanarum sensuum diversitate
que quamvis in rei veritate et unitate non dissentiant, tamen aptitudine tamen et decentia administra-
tionis non concordant, quod enim unus aptius esse iudicat alius sepe minus aptum estimat vel super-
fluum habet. // Predictus igitur liber qui speculum omnium fere actionum episcopalium innumeris
varietatibus scriptus reperitur. Episcopi enim alii aliis sapientia devotione magnificentia et decore
hactenus prefulserunt prefulgent et quamdiu durabit mundus prefulgebunt. // Quare et in hiis
que ad cerimonias divinique augmentum cultus pertinent alii aliis addere potuerunt et addide-
runt aut aliter ordinaverunt, presertim cum singulis eorum in diocesibus suis doctrine auctoritas
plurimum competat. // Huiusmodi profecto varietates unum esse attestantur quod spiritus sanctus futurum providens
revelavit in Daniele propheta dicente: transibunt plurimi et multiplex erit scientia. // Sed utique
sic eorum est liber iste in principalibus non variatur; reperitur enim libri ab doctoribus antiquis ordinati
a quibus quantum ad ipsa principalia non variant moderni. // Et hoc maxime quod traditur etiam in dictis
libris antiquis maxime est circa consecrationes in presbitero et episcopo prout facile patet cunctis
intuenti specialiter quantum ad ea, excepta etiam illa de qua proxime dictum est in pontificalibus
apparentibus. // Primum est in professione catholice fidei; interrogatur namque episcopus in articulis princi-
palibus fidei et profitetur fidem catholicam, condempnans et anathematizans hereses ac scisma-
ta et quicquid sancte fidei adversatur. // Secundum est in consecratione presbiteri namque manus consecrantur sed
episcopi caput. // Tertium est in consecratione manuum et specialiter dextri pollicis in quo apparet
quod alia sit consecratio episcopi et alia presbiteri. Si namque una et eadem esset cum iam semel factum
esset in presbitero non reiteraretur in episcopatu; peccat enim semel consecratum calicem patenamque
vel altare vel ecclesiam iterum consecrans. // Quartum est in potestate data ei presbitero: accipe potesta-
tem offerre sacrificium deo missasque celebrare tam pro vivis quam pro defunctis in nomine
domini amen. // Item accipe spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur eis et quorum
retinueritis retenta erunt. // Episcopo vero dicitur in prefatione loquendo ad deum: tribuas ei ca-
thedram episcopalem ad regendam ecclesiam tuam et plebem universam. // Item accipe anulum discre-
tionis et honoris fidei signum ut que signanda sunt signes et que aperienda sunt aperias
et que liganda sunt liges que solvenda sunt solvas atque credentibus per fidem baptismatis
lapsis autem penitentibus per ministerium reconciliationis ianuas regni celestis aperias.
// Et iterum accipe anulum fidei scilicet signaculum quatenus sponsam dei sanctam videlicet ecclesiam
intemerata fide ornatus illibate custodias. // Item dicitur episcopo: Accipe baculum pasto-
ralis officii id est potestatem ligandi atque solvendi et sis in corrigendis viciis pie seviens, iu-
dicium sine ira tenens, in fovendis virtutibus animos auditorum demulcens, in tranquillitate severita-
tis censuram non deserens, habeasque potestatem erigendi dignos et corrigendi indignos cooperante
domino nostro ihesu christo qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat deus per omnia secula seculorum.
// Item dicitur episcopo: accipe evangelium et vade predica populo tibi commisso, potens est enim deus ut augeat
gratiam qui vivit et regnat in secula seculorum amen. // Hec enim manifestissime differentie evidenter
monstrant ex dicto libro pontificali quantum ad consecrationes presbiteri et episcopi. // Et licet istis ultima
de predicando evangelium videatur etiam convenire presbitero, dicitur enim ei quod ordinandi estis presbiterum
officio vos oportet benedicere et preesse et predicare bonos baptizare bonosque operibus et deo

placit undiq3 redundare. Tam autem spal' tradit hec potestas p dicendi eum epo i sua
ascrtione Nec dicta potestas repetita cessat opz intellige ut sub moderatu e
iure determinatoz canonum. Constitucionum q epo liberum e potestatem eum pbro no epo
assercione potestas igit h p dicendi eum qz sine litera cuicq competit epus. Ideo ecc
cetra hanc potestatem manifesta e dicta i pbro et epo Unde attenta utriusq consecratione
mito fideli et recte tradi omnes pbros no esse aut denoiari debe epos.

c. 3. Et obstat q i pmi Qd' e spiritus est ordo et quod est de substancia eius.

tiua ecclesia no fiebat sicut nunc fit consecracio epi aut sacerdotis oleo aut crismate cu
dicione instroz et oronibus ad hoc ordinatis qz nec tunc fortassis tradebatur
calix aut liber euangelioz vel aliud quodcumq instrumentum Tamen tradicione una cum
... q duo p epm ut omnibus ht doctrina imprimitur caracter // Id enim satis
notum e et in theologia 2 i iure cuiusque doctis viris q sacra ecclie 2 secreta
sacre scripture dictum magis sp ac magis expresse traduntur 4 aperte notificantur res
tante Greg quanto mundus ad extremitatem ducitur tanto dine scie lumen nob' lar
gius aperit. // Multa igitur hodie sunt q tunc no erant sacramentalia instra que
postmodum instituta sunt ad magis declarandum 4 specificandum virtutem 4 effectus
gratuitos q in sacramentis traduntur qz quibuslibet man' separacione se ht no ut prin
4 primarium s3 secundarium instrm // Et qz manus e organum organoz cum nondum ordina
ta atq instituta erant illo i tpe huiusmodi instra sensibilia p reposicionem manus conferebat
huius sacramentum sicut legitur de ordinacione dyaconoz qd' orantes apli imposuerunt eis manus
// It de ordinacione thimothei q apls adhortatur dicens noli negligere graciam q est
in te q data e tibi p prophiaz cum impone manuum pbri p pbrm ut glo. inquit intelligit
plures epos q interuenerunt ad ordinacionem epi // Et hodie 4 ut doctores com' dicunt
absq illoz tradicione instroz si expressio uboz eet cum imposicione manuum sili ordines
tradi posset licet peccaret contra ritus sigillos ordinacionis ecclie Sic e no erat p dispacione
psbitij 2 epat qz tunc no erant huiusmodi cerimonialia q hodie p epos conferentes ob
seruantur. Sic e dici patant de dispensatione dyacon 4 pbrat qz n tunc cerimonialia huius
instituta erant. No arguit p tanta p dispensatione illa q multi theologi dicunt expresse epatum
no ee ordinem s3 eminenciam complementum aut perfeccionem alioz ordinum 2 officioz ecce // Esto
etiam q caracter no imprimatur contra oppositum arguit vel ex ipsa tradicionis forma tm conse
cracio epi 4 sacerdotis e alia 2 alia sic alia e consecracio ecclie alia altaris alia
calicis alia patene licet i illis no imprimatur caracter // Est autem certissimum q con
secracio epoz iterabilis sicut n sacerdotum 4 si minores aut sacros ordines pius no recce
pisset Nec etiam in ipsos e ordo spualis conferat qz sacerdotalis caracter aut dyaconale et
alios licet indebite recipi pt sol' etiam caracter baptismal' iuxta comunem doctoz sniam prece
dit alios essencialiter

c. 4. Utrum ecclia potuit instituere ordines subdyaconatus et quatuor minores.

v Eciam e autem q multi doctoz diffinunt de sba epatus sacerdocium fore q q i ipo sit aliquis
efficere epm q no e sacerdos S3 omisso de hijs dicere certum e licet q ab antiquo
// huius no ... consumate consecracio alia epi 2 alia pbri qz tm i utroq ut probabil' credit diuisa erat

man^9 i^a posicio. Et isti in specificatim e p modu^m consecracionis/ credendum e spirituale mun^9 i uno
et alio differentes s^t fuisse p^e 4 i presbiteris et dyaconis quos ab apl'is ordinatos fuisse legi^{9}. Sb
dyaconos uo 4 acolitos ut hugo 4 multi referunt doctores. Et h^c dis. xxi. decret^{9} p^{ce}
dente tpe ecc^a sibi constituit// Q^o cu tn^{m} deum ut ueritate fulcitum e^{^} sperat spiritua op^9 e intel
ligencia. Sin namque uera e illa doctrina q^{2} tione legis puct^{im} n adeo ipsum non p^{t} ^{p} eo q^{2}
ibi cum effect^9 sup n^{a}lis ad q^{m} nulla creata ult^a attingit// Jt q^{2} i ordine sub dyaconat^9
et acolitat^9 i^{p}primit^{cu} caract^{r} sic i ordine dyaconat^9 et p^{b}ri// Attendat q^{2} uelit q^{2} absque
sp^{ia}li i^{pr}ouacione diuina p^{er} illos ecc^a i^{p}stitui e non potuit iam z istos/ Est namque magna
dr^{ia} i^{n}stitue officium dignitate administracioz vel p^{r}ouatim i collegio aliquo clicorz a^{t} 4 i^{n}stitue
sine ordinare sacrm i q^{2} gr^{ia} cofert^{2} uel signaculum i^{n}delibile sic e caracter. Illud namque
humanum hoc aut diuinum e op^9// Que deum illoz ab eis solum deductum ueritate e
non conveprobant pp^{2} eoz auctes venerabil^{r} expo^{do} ut sic intelligendum ee/ q ecc^a hos ordines
d^{2} sibi constituisse q^{2} sub expressis 4 distinctis signis ac separatim 4 successiue ecclia
constituit or^{ues} istos fore assumendos/ Et e i u^o in ecc^a primitiua p impo^{s}one manu
u q^{2} sil' no^t at p intiualla tp^{m} cofere^{b}atur// Gay^{9} at pp z mrtor. q^{2}it an^{9} plus^{9}que
sim^9 pontifex prout i sua legenda refert^{2} constituit ut omnes ordines i ecclia sic a^{s}cedent
sic ee epus mereret ut e^{e}t hostiari^9 lector exorcista seqns subdyacon^9 dyaco^9 p^{b}r
et ex inde eps ordinaret^{ur}. Ab illi^9 i^{n} ipse tpe auctent^{ce} legi^9 ordines ipsos z sacros
et minores distincte atque expresse cof^{e}ri. Et q^{2} tunc res d^{2} fieri cu^m innotescit ppterea illi
doctores dixert q^{2} sub dyacones 4 acolitos p^{e}cedente tpe ecc^a sibi constituit. Et e i
de p^{b}ris z dyaconis expresse le^{2} q^{2} fuint tpe aplorz. Non sic aut de ordinib^9 ceteris. Nec tn^{m}
de illis ita expresse et sub distinctis signis sic nro tpe cofera^{n}t^{2}// Licet igr ita q^{2} nunc
tunc i acceptacone illoz ordinum non fient consecrationes q^{2} tn^{m} ecc^a expressa distincte q^{2} no
bis iam tradit formam illaz ordinacionum dic^{a9} non unum s^{z} ordines ee diuersos. Sic i^{2}
q^{2} iam expresse tradita est nobis dr^{ia} forme i ordinacone p^{b}ri z epi tn^{m} i consecracione
q^{2} i mul^t tp^{a} pnte q tradit^{2} i separatim z non in p^{a}cedentio ex forma utique consecrationis euidet
monstrat^{2} non ee unum idemque i distincte epm z p^{b}rum. Actionum diuersitas demonstrat
Ex^{pr}cudo dr^{ia} hec manifestari^{2} ex diuers^{te} epm z p^{b}rum idem non esse. c. v. c. v.
actionum utique competentium 4 non e op^9 alleg^{re} pro ut mea moderni tpis dict.
Jn illis enim non una aut due s^{z} q^{2} multe declarant^{2} dr^{ie} actionum epo z p^{b}ro competentium
s^{z} maxime sit de actionib^9 q^{2} ut tales reputate fuint ab antiquis tpib^9. Sanct^9 leo pp q^{2}
sedit anno dni ccccxl 4 sic iam fuit mille annum in epl'a ad uniuersos Germanie et Gallie
epos sic incipiente. Cum in dei noie/ expresse posuit non licere corepiscopis z p^{b}ris consecraciones p^{b}roz
dyaconorz et uirginum confirmaciones benedictiones vel unctiones 4 consecraciones altarium z ec^{ciarum}
^{al}ouisis ex hic spacium tradere n^{2} crisma conficere n^{2} crismate baptizandorz frontes signare
nec publ^{ce} quidem i missa quemque penitentem reconciliare. Dyonisius u^o q^{2} a uo null^9
disci^{lo} apl'i fuisse refert^{2} expresse in de ecc^{ca} ierarchia c. v posuit p^{b}ris non co
petere ordinacones p^{b}roz consecraciones altarium et confectionz crismatis ex q^{b9} infert^{2}
omnia magna p^{ro}pos eoz q^{2} s^{u}p^{2} dicebat leo// Dr^{ia} h^{2} actionum adeo iam est

UVA.BHSC

notoria in ecclesia quod contra assertionem est per ecclesiam reprobata in constanciensi concilio. Etenim inter alios articulos Jo. wicleff condempnatos ille xxviii quod dicit Confirmacio iuuenum clericorum ordinacio et locorum consecracio reseruantur pape et episcopis propter cupiditatem lucri temporalis et honorem.

Ex differentia apostolorum xii et discipulorum lxxii manifeste constat inter presbiterum et episcopum

Differencia rursus *differentia et commemorant singularissima quedam de electione apostolorum*

inter episcopos et presbiteros tercio deducitur ex euangelica et apostolica doctrina. Communis namque omnium ferme iuris diuini et humani doctorum sententia est hoc loco apostolorum episcopos discipulorum uero lxxii tenere presbiteros qui igitur euidentissime ex eiusmodi constat institutione ordines statum et preter illis et illis differentes fuisse, ideo non capit inter episcopos et presbiteros nullam esse differentiam assignandam. // De institucione apostolorum scribitur a Marco ut supra commemorat in tercio capitulo. Et ascendens in montem vocauit ad se quos voluit ipse et uenerunt ad eum et fecit ut essent xii cum eo et ut mitteret eos predicare etc. Lucas vero ita scribit: Factum est autem in illis diebus exiit in montem orare et erat pernoctans in oratione dei. Et cum dies factus esset vocauit discipulos suos et elegit xii ex ipsis quos et apostolos nominauit Symonem etc. Ecce quam singulari preeminentia describitur factam fuisse a Christo constitucionem apostolorum // Primo sane quod ad electionem precedit oracionem deuotissimam diutinamque et attentissimam premisit ad patrem. Hoc enim satis putauit euangelista narrare quod exiit in montem locum perfecto orationi congruentissimum solus orare sed addidit et erat pernoctans in oratione dei // Hoc vero sanctissimo exemplo exornatam mater ecclesia illam accepit, continuare quam debet laudatissimam consuetudinem. Ut ante electionem episcopalem solempni precedente missa vel aliis inuocent electores spiritus sancti gratiam // Deinde testatur euangelista quod factum fuit omnium discipulorum Christi solempnis vocacio ad faciendam electionem apostolorum quemadmodum in magnis et ordinatis collegiis contingit quando electio fienda est episcopi uel ad insigne fieri debet quod omnes vocantur // 2o inquit quod ex tota multitudine discipulorum facta fuit electio xii apostolorum quod uero singularis maxime digna attencione quia huiusmodi electio per Christum facta dei qui est infinite sapientie iudicans non errante sed nec valentem errare // Electio autem iuxta doctrinam scripture sacre est euectio alicuius ex multorum numero ad statum sublimiorem dicente eo exaltaui electum de plebe mea // Quo circa eo ipso quod apostoli electi a Christo dicuntur eo ipso constat prouecti ad sublimiorem statum // Quod manifeste ostendit electio facta de mathia qui erat de discipulis et electus est ad apostolatum Jude tamquam ad aliquem gradum promotus superiorem // Quarto refert quod per Christum factum fuit nominacionem eis quos apostolos nominauit quo utique verbo notatur ipsorum xii excellentia singularis super omnes alios manifestaque differentia officii et status eorum attento quod scriptura sacra habet nomen apostoli primo a Christo fuisse impositum. // Quante namque excellentie diuina sit nominatio eadem scriptura sacra in quam multis passibus ostendit. Nec enim dat deus nomen inane sed cui nomen imponit non patitur ignotum esse aut latere in obscuro sed clarissimum et notissimum efficit. Sicut patet in ueteri testamento de abraham et israel quibus nomina imposuit deus. Et in nouo de iohanne baptista et ihesu saluatore nostro significationes enim horum nominum plenissime in personis prenominatis adimplete fuerunt // Moyses autem diuinorum conscius secretorum ad quem loquebatur dominus facie ad faciem sicut loqui solet homo ad amicum suum, excellentiam diuine huius nominationis nobis demonstrat hoc enim tamquam singularissimum premiis aliis et beneficiis reputauit quod deus ad eum diceret

inuenisti gratiam coram me et te ipsum noui ex nomine // Cum igitur saluator ipse ore proprio imponendo
nomen instituit officium apostolatus huiusmodi officium non inmixtum aliis atque confusum sed distinctum vo
luit esse atque perclarum quod et ipse complevit quando ex discipulis suis illos quos voluit et eos actu in numero
determinato ad illud officium assumpsit singulari excellentia illos omnibus anteponens // Hoc fit ut sicut non
est probabilis illa assercio discipulos et apostolos solo differre nomine ita presbiteros et episcopos qui illorum in locum
successerunt // Si namque omnes alii preter illos xii fuerunt vocati discipuli et retinuerunt
nomen illud hii sed qui ex discipulis facti sunt apostoli Videmus igitur istos ad magisterii officium fuisse as
sumptos illis manentibus in discipulatu. Et quia discipulus relative dicitur ad magistrum. Iam igitur
eo ipso manifestissima est differentia personalis. Alius enim magister alius discipulus. Et per consequens ad
est esse presbiterum et episcopum. Si autem dicatur quod illi lxxii nominantur discipuli Christi qui est
magister omnium ut dicit evangelium Mathei cum isto modo etiam apostoli appellarentur discipuli tunc igitur
non esset differentia facienda inter xii illos et alios lxxii. quod repugnat manifestissime evangelice
veritati et illam exponenti communi doctrine. Si quidem electi fuerunt ex illis qui vocabantur discipuli
singulari nomine illis prelati Preterea nominando illa apostolatus eo quod a Christo factum est magnum impor
tat effectum quem effectum etiam ipsum nomen ostendit. Apostolus enim interpretatur missus vel legatus
unde pluries ad eos dixit. Sicut misit me pater et ego mitto vos legando autem de sua natura
dicit singularem excellentiam non multis actu communicatam / estque tam singularis huiusmodi differentia
ut inter cardinales communiterque minor si legatus est omnibus aliis prefertur. Manifeste igitur
conditionis nominacionis a Christo facte contraveniens et omnis qui asserit ab apostolatu discipulatum
non differre et parum minus ab episcopatu presbiterum // De hac rursus electione evangelista si
gulare adhuc narrat misterium tunc magister. Et fecit ut essent xii cum eo. De discipulis
autem dicit post hec designavit dominus et alios lxxii. et misit illos binos ante faciem suam in omnem
civitatem et locum quo erat ipse venturus // Itaque cum istos ad mittendum designavit. Elegit autem illos
ad essendum cum eo perclare docet evangelium quemadmodum supra deducebatur voluisse Christum ex seipso
et ex illis xii. unum esse collegium singulariter constitutum quod etiam matheus tamen voluit illos sibi
esse iudices sedentes super thronos ad iudicandum xii tribus israel. Similiter et quomodo professus est eos
permansisse secum in temptacionibus. Ideoque dispono vobis illis regnum sicut et illi disposuit pater suus
tamen singularitatem autem permanencia non exprimitur in designacione lxxii. discipulorum // Quapropter
institutionis status apostolica manifestissime ostendit apostolatum a discipulatu differre gradu sublimiori.
Et qui hac concedit fateri eum necesse est ab episcopatu differre presbiterum qui autem id negat at
tencius cogitet quam absurdum periculosumque sit obviare tam multiplicatis aptissimisque
testimoniis scripture sacre. Ut namque huiusmodi divinitus excellentiam apostolorum ad alios nec dum
premissa sed alia plurima manifestant // Namque matheus in ipsum ordo illorum qui in evangelio continetur
apostoli preceteris nominantur tamquam precipui et principales. // Hoc magis id demonstrat status apostoli
namque ut supra tactum est erant frequenter ad altiora vocati a Christo aliis dimissis seorsum / de parte
non quod illis fuit plenior et specialis sed in parte quam in eorum ratione extitit / Quare attendere
volentibus ad textum evangelii evidentissime patet statum apostolorum a discipulorum statu fuisse distinc
tum expresse. Si igitur episcopi apostolorum sunt successores non illis ydemptificantur presbiteri discipulorum
aliorum locum representantes // Liber preterea actuum apostolorum manifestissime hanc differentiam demonstrat

ĩ lu pi⁹ m coꝝ tracẽs de pcepto a xpo aplis facto. Et qr spaliqȝ designat noĩa ipoꝝ
Et q mathiã refert spali solẽp elcm fuisse ad aplatũ iude vacatẽ. Et q ĩ plurib⁹
passib⁹ distĩte eoꝝ ad alios ordĩe excellẽciãqȝ demõstrãs Inq̃ apli ꝛ p̃niores
Seniorab⁹ ipis q̃ pbri dnt̃ anpõnẽs aplos // Paul⁹ eẽ ĩ eplis q̃ p̃ suis ĩ m coꝝ fra
at de aplis oĩb⁹ p̃at eẽ nom̃ dic eĩ ĩ ep̃ p̃ ad Coꝛ. Vos at estis corp⁹ xpi ꝛ me
bra de mbro Et q̃sdã q̃dẽ posuit ds ĩ ecc̃ p̃mo aplos / 2° pphas / 3° doctores dein
virtutes p̃t hec grãs curacionũ ꝛc̃. Et subiũgit nũq̃ oẽs apli nũq̃ oẽs pphe
ꝛc̃ // hec dixavat aucts satis ꝛ pl⁹ q̃ satis p̃t eẽ testio⁹ adũs⁹ ꝯfidẽtes ostiñ aplat
ĩ disc̃los exsistã nãqȝ uolũt eẽ dñaz int aplos pphas ꝛ alios ĩ ibi desigtos ponat
p̃b⁹ ꝯ eciqȝ illoꝝ noue grdu⁹ velint pbros. Ex q° eĩ sub noĩe aploꝝ nõ intelligũt
necẽ ẽ itelligi nõ eẽ idẽ cũ epis q̃ aploꝝ p̃ sũt veri succẽssores // Declat rursus pre
eminẽciã aploꝝ attestãs illos ĩ⁹ oĩu aloꝝ teneie p̃matũ / dic eĩ posuit de⁹
ĩ ecc̃ p̃mũ aplos / hãc demũ sñiam poĩt ĩ ep̃ ad eph: dicẽs de xpo. Et ipe dedit
q̃sdã q̃dẽ aplos q̃sdã at pphas // Dic p̃tea fideles supedificatos esse s̃ fũdam̃
aploꝝ ꝛ pphaꝝ. Cui ꝯcordat Jo. ĩ apoc. describẽs muꝝ ciuitatis eccĩe habe
fũdam̃ xij. ꝛ ĩ ipis noĩa aploꝝ // It ĩ ep̃ ad hebr̃os apls ĩq̃t Vnĩ f̃res sci voca
cõis celestis p̃ticipes ꝯsidate aplm ꝛ põtificẽ ꝯfessiõis n̄re ihm / Ecce q̃ p̃ suis
ostendit p̃eminẽciã ĩ noĩe apli saluatorẽ nr̃m vocãs aplm q̃d vo singlarit ẽ ppont
nom̃ apli ad nom̃ põtificis, q̃d utiqȝ v̄bũ inde ptiñe ad stat⁹ excellẽciã quã nõ di
cũt pepis Carles // Cuia ĩ iuxaut nũsq̃ ausus dicẽ q̃sq̃ fuit pbrm idez esse ꝛ
põtificem hic at põtificis noĩ anpõit nom̃ apli maĩfestissimũ ẽ inde q̃m sit de
mũ a uitate pbros esse põtifices cũ epi succẽssores aploꝝ dicãt // Ex h° ap̃ doct̃o
etiã ꝯfirmari pot q̃d' in ꝛ° ĩ aduitẽcia h⁹ tractat⁹ asserebat. Carles vo dicũ posse
aploꝝ succẽssores etiã si nõ sit epũ põtifex cũ ut h' docent p addicõz si ht ad aplm
nec q̃dẽ se hñt ut expones ꝛ expositũ q̃ oĩs apls sit põtifex eo ipo vera ẽ s̃etẽ
doctrĩa s̃ illa q̃ apli fuiut facti sacdotes ĩ die cene p° q̃ quãdo istituebãt euchã
sacrm. Naqȝ fuiut p° apli a p̃ncipia sui istitucõe dicẽte luca elegit xij. quos
aplos noĩauit // Cũ igr̃ sit de necc̃ saltẽ p̃ropt⁹ ut cõis ht doctrĩa sacdoaꝝ
p̃cedẽ epatum. maĩfeste p̃t q̃ põtificat⁹ siue epat⁹ ht se p addicõz ad aplatũ
cui⁹ signũ sup ĩnccorãtũ fuit eo q̃ elect⁹ in sũmu põtificẽ aũ ꝯsecratiõis ꝛ corõa
tionis ĩsignia dicẽ in data lr̃aꝝ suaꝝ suscepti a nobis aplat⁹ officy Anno p̃mo
postea vo dic põtificat⁹ Itaqȝ põtificat⁹ se ht p addicõz q̃d' quidẽ nomẽ videtȝ
põtificis epũ retinuerit Nec sit uocati apli ex causis supi⁹ cõmemoratis // Ab in
icio eccĩe p̃mitĩe doctrĩa cõis scõꝝ ꝛ alioꝝ declaraũt dr̃iam epi ꝛ pbri.

c. 1. Varto loco pbat dr̃ia epi ꝛ pbri ex cõi doctrĩa ꝛ reputacõe ab inicio eccĩe
p° aploꝝ t̃pe p̃ut ẽ allegm̃ p̃mie Nec op⁹ hic ẽ c̃a tñ clarissima repetere
testĩonia // De t̃pe vo ĩme p° aploꝝ obitũ legãt eple ille q̃ noĩant Clemẽtis
ad Jacobũ ꝛ allãt fregit ĩ decto maĩfestissima q̃ppe ibi sit dr̃ia int epos
et pbros. It historia Eusebij historia Jeronimj historia Triptita histo bede.

Et g̃nalr̃ om̃s Cronice narrant de frīs ectie euidentissime post aliosp Ro. po. fuisse qui
t epos alios ī pbr̃os alios ī dyaconos // Le ãt de b̃to Cleto pp̃a ⁊ mrtyre q ex pre
cepto b̃ti pet̃ xxv. pbr̃os ordīauit ī urbe Ro. mēse decēbris. Nūq̄ ītellige possūꝰ
q ordīauit xxv. ep̃os rõnos. ⁊ ita fe de sin̄lis pontificib̄ romis le ordīasse eos
plẽs pbr̃os dyacõs ac p diuisa loca diuisos ep̃os // In legēdis p̄terea de passiōibꝰ
apl'oꝝ expsse narrantur q̃m apli īstituint in sin̄lis ciuitatibꝰ ep̃os ⁊ pbr̃os. Et
ita narr̄at Beda hugo ac mag̃r sniaꝝ. di. xxiij. ī eo. et g̃rianꝰ dis. xxi.
// Post tp̄a uo siluestri alle' de sup hac ueritate hystorias op'' nō ē. Nā cū ab
eo tp̄e ec̃a expsse resplēduit distinctis ordib' g̃dib' statib' ⁊ officijs. Neō
dic̃e uellet eād' fuisse reputacōē de pbr̃o ⁊ ep̃o. // Degs deinū īspicē uoluit
gesta s̃cõꝝ huj' ⁊ alioꝝ g̃lioꝝ clarē agsit alios ibid' ep̃os alios noīarj
pbr̃os // Arr'' etei hetic'' nō ep̃s s; pbr̄ r̄putat' erat q noles obedire alexādro
ep̃o Alexādrino nouitate doctine agregauit sibi sociā q̄ illi r̄sistebat multitudiēz
Tūc ec' ut le' anathali'' erat dyacõ'' Ita manifestissima tc̄ illoꝝ ordi''' drīa erat
Cū enī sic' uidet papiri leges doctinas clarissimoꝝ uioꝝ q p re pu''' Rana scripserūt
tertuliani dyonisij Ariopagite Cip̄ai epī ⁊ mrtis alioꝝq; multoꝝ aū tp̄a Ambo
sij Jo' Aug' ⁊ g̃go. scptoꝝ catholicoꝝ // Quō at aug'' scrpt ī idicat post illa
ei carta quō noīauit corā deo ⁊ pplo heraclitū sibi futuꝝ succ'ore ī ep̄atu dic̄ ei in
ea epla q̄ co'it post ultio ī uolumie suaꝝ eplaꝝ // Glõsissimis Theodosio ⁊ valē
tiniano augusto iteꝝ gsulib' vj' k'l's octob's Aug'' vna cū Gvarelino ⁊ nir tiniāo
coep̄is suis cū sedisset ī ec̃a pacis yponesiū regioꝝ p̄ntib' Saturnino leporio
Barnaba fortunaciano Rustico lazario et Eraclio pbr̄is. Aug'' ep̄c dixit ⁊ j.
Ego ne aliq'de me q̃rat' uoluntate meā q̄ credo dei esse ī oim̄ uēm noticiaꝝ p
fero pbr̄m Eraclui m'i succ'ore uolo ⁊ pplo acclamatū ē deo gr̃as do laudes
dcm̄ ē uicies ter. Exaudi xp̄e aug'' uita dcm̄ ē sedecies. Te p̄re te ep̄o dcm̄ ē octies.
Et ī aliq r̄conisset. Aug'' ep̄s dixit Scio qd' scitis ⁊ uos s; nolo de eraclio fieri qd'
de me fcm̄ ē, qd' at factū sit multi scitis illi soli nesciūt q tc̄ aut nōdū nati erāt
a' nō dū hebāt etatē sciēdi adhuc ī corpe posito b̃te meorie p̄re ⁊ ep̄o meo sene
Valerio ep̄s ordīat'' sū ⁊ sedi cū illo qd' gcilio Niceno phitū fuisse nesciebaꝝ
n̄ ipe sciebat. Qd' ī r̄phēsū ē ī me Nolo r̄phēdi ī filio meo. A pplo clamatū ē
deo gr̃as xp̄o laudes dcm̄ quat'decies. Cūq; reticent. Aug'' ep̄s dixit erit pbr̄ ut
ē quō ds̄ uoluit futur'' ep̄s hec ubi s̄. Ecce h' quō manifestissimā facit drīaꝝ
dystincte noīando q' coep̄i ⁊ q̄ erat cū eo pbr̄i. Itē quō uoluit de succ'ore suo fieri
sic de se ipso uti ī ei'' uita ordīaret' ep̄s cui tn̄ cōmittebat oēz curā regiminis ut
q̄ q̄ ad se pferebat' ad illū pferet'. Vn̄ appet q tc̄ nō solū uni'' oē s; ordinacōe
sp̄uali sine sacr̄ali distīguebat' ep̄c a pbr̄o // Non decet alle' maximi
fulgēcij Seueri ysidori. in c. p lecte dis. xv. alioꝝq; doctinas s̃cõꝝ qui p''
Aug'' iam ab decc. ān̄is peccr'' ī ueni'ãcõe hēnt'. vt ei dcm̄ ē qnto amplius
tp̄is processit tanto uitiis s; ueradi'' ē manifestam sol'' uo fortassis est inter oēs

UVA.BHSC

doctores scos Jo. qui epm a pbro no differre tam apte tn copiose allando dixit potuit vh
qs sic de multis veritatib' fidei aliqn cotigit ecia de hac re esse opio Sz ut i epla ad ips
Jom incipiete iam pdc Aug' attestat' iam dieb' suis Ecclie vsus obtinuiat epm maiorem
pbro esse. Utqz pruie sub iugit ecia an sua tpa hreis consuebat asserere epm a pbro nulla
distin debe. Doctores vo scolastici q a trecetis annis i eccia floruert ptinue id vnani
mit' secuti q licet epi 2 pbri aliqn queniencia fuit i noie tn q sp fuit dria realis et
cen' ... ille tpe aplorz. Ita ut no ois q pbr vocabat' epus putabat' epc sz illi tales
erat reputati q p impone manuu vel alis cosecracoe qda i epos ordinati. // Unde
multi ipoz doctoz expsse dicut q e hresis asserere vnu idemqz fuisse aut esse epm et
pbrm. Ad qd pband allat Aug' i li de hresib' scs tho. de aquino 2a 2e q. clxxxiiij ar
vi. dicens q i dco li de hresib' hij arrius q idem sit pbr 2 eps ab aug' int' hretica dogmata
coputat'. Jn ar' 10 ptea Jo. wicleff. et Jo. hus. reprobatis p sacru Costanciens conciliu
expssa fit dria int' epm 7 pbrm. Et madat' puniri tq hreticus credens auctem ...
ppe laxepi 7 epi i sol... 2 ligando no ee maiore aucte simpl' sacerdotis ecia si cura habet
aiaz. Adeoqz iam nota e huoi dria int' epm 2 pbrm q illa hresis hussitaz q in regno bo
hemie orta e dieb' nris qmius isurrexet cont oia fere cerimonialia i troducta in eccia
post tpa aplorz in tantu q sacrificabat pbri absqz sacerdotib' vestib' nuqm tn psupsit
asserere q pbri ordinare posset pbros qb' tn multu indigebat ut cotinuare posset
i ppls coione eucharie sub utraqz spe. Et cu epis careret laborabat ut cladestine vel
alis per epos catholicos aut i roma curia ordinaret pbri q vellet i lla coione
c. 8. ptinuare in dco bohemie regno. Non convenit sane doctrine affirmare idem esse
x pmissi euidentissime iam patet responsio ad qoz pbrm et epm. c. viij.
positu i pn' hoc madiu ... viz tantu ee dria int' epos 2 simplices sacerdotes seu p
sbros q asserere epm 2 pbrm vnu idemqz ee no solu no e vm sz e flm et erroneu a
fide catholica deuiu. Et ut sepi tho. Aug' allans allit tn hreticu iam a mille annis ex
pisse ab eccia odepnatu. // Dic eni aug' i qrt li de hresib' hresi liij. Aeriani ab aerio
qda sunt q cu esset pbr 7 doluisse fert' q de epus no potuit ordinare et in arrianoz
hresi lapsus ppia qsz aucte dogmata addidisse nonulla dicens orare vel offerre p mor
tuis no oportere n statuta sollepnit' celebranda ee ieiunia sz cu quisqz noluerit
ieiunandu ne videat' esse sub lege dicebat 7 pbrm ab epo nulla dria debe distin
debe h aug' ii s. // Ex q euidet manifeste tpe primitiue ecclie 7 an tpa ioni tam cla
ra tanqz notoria reputaui driaz int' pbrm 7 epm q opposim asserere hreticum cense
bat. // Qd v ... i c. legis et i c. oli ... allat' olim idem fuisse pbrm et
epm diffi... 7 summe piculosu e sustinere Nec mi exeplificare vlt vbi 7 quo
tpe lo... cotigit tpe no. te tpe namqz illo q dicebat ut ibi refert'. Ego sum pauli
Ego apollo 2c. costat q erat vnic' su potifex i dubitatus aps fideles vis pe
trus cui a xpo comissa erat pastura ouiu. Jn eccia 7 alexandrina de q auctor
fuit marcus in dco c. legis apparet q nuq hoc ptigit eo attestante q a marcho eua
gelista usqz ad sua tpa pp huit pastorez Sic ecia fuisse credit' i anthiocena

et alijs. // Unde et de primo et de secundo nimis liberalis ac periculosa videtur esse illa assertio, quod sic probari possunt
se exemptione consuetudinaria vel quod sibi prepositos habuit esse subiectos ita episcopi noverint se magis consuetudine quam dispen
sacionis dominice veritate presbiteris esse maiores et in commune debere ecclesiam regere. Hoc 2m ut patet ex determinatione
Constanciensis concilij facile est videre si incidit in errorem iam dampnatum. // Fuerat enim sinodali sententia
dampnatum xxvij et xxix articuli Jo. Huss. quibus asserebat quod non est scintilla apparencie quod opor
teat esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam quod semper cum ipsa ecclesia militante conversetur quia Christus
sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam
ecclesiam regularet. // Et quod apostoli et fideles sacerdotes domini strenue et in necessarijs ad salutem
regularunt ecclesiam antequam papae officium fuit introductum et sic facerent deficiente per summe possibile
papa usque ad diem iudicij. // Attendat quis velit si concordant hec cum illa in decretis contenta capitulis
legimus et olim et eligat cui credere mallit an ecclesie determinationi aut opinioni ibidem recitate
que tunc forte dici potuit opinio sed nunc determinata iam per ecclesiam veritate aliter esse. // 2m etiam non
minus contradicit quia similiter fuit reprobatus ille xv articulus eiusdem Jo. Hus in quo dicebat quod obedientia
ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem sacerdotum ecclesie preter expressam auctoritatem sacre scripture. // Sed dicta
sint vel sufficienter ad contenta in decreto c. olim quod dicitur esse doctrina Jo. Ceterum circumveniam sine mul
ta lam consistit amplius explicare. // Id unum aperitur quod multi doctores scolastici asserunt illam
glosam super epistolam ad Tytum a qua exceptum est decretum c. olim non Jo. sed conficta fuisse ab aliquo heretico
et intitulatam ab eo sub Jo. nomine. In ea enim id ponitur quod allegatur a magistro sententiarum li. ij. dis. ij.
quod ante mundi creacionem a seculo tamen dudum est eternitates tempora et seculorum origines fuisse in quibus angeli
tamen dominaciones ceterique ordines serviebant deo absque tempore vicibus atque mensuris et
deo iubente subsisterent. // Hoc tamen manifeste reprobatur per concilium lateranense in c. firmiter
de summa trinitate et fide catholica. dicitur enim firmiter credimus. Et simpliciter confitemur quod unus est solus
verus deus eternus unum universorum principium creator omnium visibilium et invisibilium spiritualium et corpora
lium qui sua omnipotenti virtute simul ab inicio temporis utramque de nichilo condidit creaturam
spiritualem et corporalem angelicam et mundanam. // Ecce manifestissima determinatio ecclesie creacionem
angelorum nullatenus fuisse ante creacionem mundi sive creature corporis sed quod utique simul fuit
ab inicio temporis. Dicitur in decreto Jo. in decreto glo. si sua dicta notarum manifeste deviaret a veritate
fidei catholice. // Et posito quod ipse Jo. contenta in decreto c. olim dixisset poterit utique standum
est rationi et consuetudini ecclesie nobis manifestate in utrisque videlicet episcopi et presbiteri diversa conspiciende
in excellencie actionum que episcopis ipse reputatae semper fuerunt documentis denique evangelicis et
apostolicis. Et deinde sanctorum doctrine ac communi omnium que fidelium reputatione que semper duravit
ab inicio militantis ecclesie. Et quod est omni robore validum ecclesie determinacioni. // Sed quidem non
episcopi non fuisse communes ad omnes presbiteros ex tempore petri primi post Christum summi pontificis arguitur ex epistola cle
mentis. Nam lxxx. dis. c. illis dicitur quod in sin illis magnis civitatibus singulos et non
plures episcopos petrus constitui precepit quod episcoporum tamen nomen locis poneret. Itaque non solum realis sed
etiam nominalis ab eo tunc dicta fuit inter presbiterum et episcopum. Ex premissis dictis manifesta

Ecca que iam declarata fuerunt manifes tur principale documentum libri huius.

tissime patet excellencia episcopalis auctoritatis patet proinde robur et confirmacio doctrine quod in
tendit primus tractatus. // Interesse namque episcoporum necessariam esse ad celebracionem concilij. Et absque

eorum consilio non fieri licitum iudicium sinodale. Racione premissa sive consecracionis in qua episcopi suscipiunt culmine et preeminenciam tocius ecclesie ordinis conferuntur eis insignia pontificalia sine quibus ulli in concilio generali non profertur cum solempnitate sinodale iudicium. Aliis vero si quem ex hiis competit hoc est per accidens. Et quia soli episcopi ab antiquo in sua consecracione solempne singulariter fecerunt professionem ad custodiam catholice fidei. Et ita censentur ad eam pocius obligati ad eorumque officium magis pertinere. Et quia per recepcionem anuli quod est spirituale signaculum fidei committitur eis ut ecclesiam sponsam dei intemerata fide custodiant. Et quia in baculo pastoralis officii significatur eos accepisse potestatem ligandi et solvendi. Et quia traditur eis evangelium libere predicandum. Et quia successores sunt apostolorum qui tanta cum solempnitate a Christo fuisse electi narrantur. Quique super omnes alios dei ministros quasi heredes sunt principales ad secretiora sive sublimiaque misteria penetris admissi. Et in ipsorum apostolorum fuit gradus sublimior dignitas maior facultas libera et plena potestas quos primos in ecclesia posuit deus quos primos dedit in ea sua predicantes omnium ordinatores et iudices quos suos constituit legatos et adiutores, maxime autem quos instituit fidelium iudices sive ecclesie. Cumque omnia ista aliaque multa insinuent nobis reale et essenciale discrimen episcoporum ad alios quoscumque inferiores ecclesie ministros. Affirmari racionabiliter utrumque potuit episcoporum in necessaria generali sinodo substanciale non accidentale intrinsecum non extrinsecum per se non per accidens, necnon etiam et non contingenter fore censendum. Ita ut tam ex notoria differencia episcoporum ad alios quoscumque ministros divina iam racione fundata censeatur adeo sepedictam absque interessencia et consensu episcoporum non fore licitum iudicium sinodale. Competenciam eciam episcoporum vim eis insignia super alios competunt ab origine utique ecclesie nascentis et conformiter ad legem divinam non vano gentilitatis ritu aut fausto glorie mundane introducta est propter quod continuus perseverat tempore sinodali maximo venerandoque misterio ubi tam in testimonio divini muneris super maius in dies suscipit incrementum. Non enim per se dictum ipsum principaliter nobis clare sit absurditatem quandam continere assercionis. Si namque iudicio neglecto episcoporum aliis concilio interessentes presumerent diffinire. Tunc dominium erat quod inferiores clerici non professi catholicam fidem episcopis eam solempniter professis ministerium haberent eosque ad suscipiendum compellere. Item quod episcopi qui susceperunt spirituale signaculum fidei ut sponsam ecclesie sponsam dei intemerata fide custodiant contra detractiones catholice fidei non exaudiantur sed contempnantur eorum iudicia ab hiis qui huiusmodi signaculum non susceperunt. Baculo item utentes pastoralis officii quod acceperunt a Christo immediate potestate ligandi et solvendi anathematizari fiat per eos quibus talis non est concessa potestas. Presumatque eciam eorum predicacione adversus illos quibus est libere traditum et sine qua divina ipsis predicandi est interdicta facultas. Et qui tenet distinctionem locorum sinodalium docet presumat episcopos apostolorum successores quos eciam illi appellabantur discipuli. Non expedit per singula explanare modo quo ordine suo exponetur. Sed id tantum dictum est quod repugnat evidencie racionis in corpore nimirum veritati sacre scripture ut illi quos primos in ecclesia dedit ac posuit deus ad opus ministerii in edificacionem ecclesie iudicium debeat ab hiis qui conveniunt ipsos fore iudices atque rectores. Quod cum manifeste habita declaracio reale atque essenciale esse presbiterum et episcopum differenciam non exigere spectat ad robur sepefati documenti quod primus tractatus intendit evidentissimeque notificent magnam in generali sinodo fore episcoporum auctoritatem.

De potestate clavium que in episcopos a Christo sed in aliis per ipsos

Extra a a diu̅ti̅a q̅ alijs per **q̅uo duplex et utraq̅ sic appellatur.** c. 1.

epos s̅ ep̅is sola̅ aut simp̅r a x̅o date sint claues ecc̅ie // Ad p̅a fac̅ie con
dic̅e v̄z cui̅ doctrie h̅ enim q̅ ecc̅a accepit claues i ep̅is z p̄bris. Sic
igr̅ no̅ ep̅is solu̅ tradite fuit. In q̅s uo̅is h̅ mat̅ia ta̅ i diuino q̅ hu̅ano iure la
tissi̅e tractat̅ p̅ sunde q̅z ea̅ multi specula̅t doctores // Q̅o circa p explanada
uitate illi̅ attende̅ te q̅d a̅ p̅mitte̅de sit ecc̅ie su̅e. Q̅ dup̅x e̅ p̅tas clauiu̅, quib̅
differ̅ijs vna ab alia distat q̅ ex deo no̅ a̅t ex ho̅ib̅ e̅ utraq̅ p̅tas // Q̅ per
extrinco̅z p̅uat̅ q̅s diuis auxilijs q̅tuor q̅ppe n̅ri̅ n̅cijs // P̅o igr̅ attede
du̅ e̅ q̅ sic dup̅x e̅ for̅ q̅stie v̅z z exterioris iudicij, sic e̅ duplices fore cla
ues ac duplic̅e iudiciaria̅ p̅tate ligandi z sol̅di seu ap̅iendi et claudendi.
// De p̅a i foro q̅stie q̅ dicat̅ p̅tas clauiu̅ nulli i theolo̅a docto vio dubiu̅ e̅ q̅z om̅
cois e̅ s̅nia doctor̅ // 2a uo s̅ iudiciaria p̅tas ecc̅e licet a no̅nullis no̅iet̅
gladi̅ uir̅ id. Ecce gladij duo h̅. Et mitte gladiu̅ tuu̅ i uagina̅. Tam̅ q̅
etia̅ dicat̅ p̅tas clauiu̅ p̅z p̅vio ex desc̅p̅c̅oe i glo. ordinaria posita s̅r id
m̅t. Tibi dabo claues regni celor̅ dic̅ ei claues p̅t disc̅ie̅di scia̅ z po̅
iudica̅di i. liga̅di z sol̅di q̅ dignos recip̅e z i dig̅os exclude̅ d̅z a r̅gno ecclastic̅ iudex.
// Co̅formit̅ ad hec Jo. xxii. i ex̅ uagan̅ q̅ incipit Quia q̅r̅da̅ metes describit dic̅es
Clauis e̅ spu̅al̅ p̅tas ligandi atq̅ sol̅di q̅ iudex ecc̅cus dig̅s recip̅e z i dig̅s exclu
de̅ d̅z a r̅gno // Verba at̅ po̅ta i h̅ descrip̅c̅oe ma̅t̅e e̅ no̅ solu̅ c̅pete̅ p̅tati ecc̅ie i foro
q̅stie s̅ i foro iudicij. q̅n̅ p̅o s̅m co̅ez sig̅fic̅atio̅z vide̅ magis apta ad for̅
iudicij exterioris vix ei aut nu̅q̅ p̅p̅e d̅r q̅ sac̅dos i foro q̅stie q̅q̅ exclud̅
a celesti r̅gno sed ex tam̅ ecc̅cus excludit multos a r̅gno militatis ecclie
// 2o q̅r iux̅ co̅ez doctrina̅ p̅us mo̅ ligandi z sol̅di claudedi q̅ z ap̅iendi q̅ per
extrincoz gerit̅ d̅r e̅e alit̅ z diuis̅ ab illo q̅ p̅tiet ad sac̅ale q̅fone̅. Tu̅ ligare
z solue̅ ap̅ire z claude̅ dicu̅t̅ e̅e actu̅ co̅es p̅tatis clauiu̅, q̅ i deno̅iacio̅ ista
e̅ ab actio̅e s̅c̅ia d̅r e̅e p̅tas clauiu̅ s̅d̅e z ista dicet̅ // 3o p̅z ex co̅i m̅ loq̅ndi
attribuendi clauiu̅ p̅tate̅ ep̅is poci̅ q̅ sacdotib̅ vici̅a curatis eo q̅ r̅one amplioris iudicialis
p̅tas epor̅ e̅ directiua p̅tatis illor̅. Claudit̅ e̅ et ap̅it usu̅ p̅tatis i subditis sibi p̄bris
p̅ut r̅one co̅grua̅ sibi vide̅ // 4o ex co̅i signo figurari atq̅z depingi q̅tinuato s̅p ab i̅
icio militat̅ ecc̅e pete̅ e̅i z q̅libz succor̅ suis vt co̅it̅ depingi̅ cu̅ clauib̅ ad i̅
maniu̅ cu̅ e̅i exercitiu̅ d̅i e̅ in s̅i̅o pontificatu poci̅ explere̅ co̅sueuit. In audi
edo ca̅s uiu̅ et tinuandas ap̅ta̅ auc̅te q̅ p̅tor̅ secretas q̅fessio̅es examinado. In
iugedoq̅z p̅se i m̅e p̅nias salutares // Est ei i s̅mo pontifice intellige̅ q̅dru̅plice̅
p̅tate̅ sacdotale̅ qua sac̅ficiu̅ deo offe̅e missas q̅ celebrare audire. Ite̅ q̅fessio̅es
et sac̅ra̅ m̅istr̅e p̅t // Ep̅ale̅ q̅ q̅fic̅e crisma ordi̅es sacros q̅fe̅e z altaria ul̅ ecc̅as
p̅t q̅secr̅e // Regale̅ qua subditos et vasallos Ro. ecc̅e rege̅ p̅t z gub̅nare
tp̅ illor̅ sup̅m̅ d̅ns i t̅palib̅ papale̅ qua pleitudo p̅tatis ecclie i u̅n̅se
ei co̅petit z ci̅a reg̅i ecc̅ie o̅ib̅ p̅est. Signu̅ a̅t clauiu̅ poci̅ r̅one huiu̅ e̅ te
p̅tatis q̅ a̅c ex d̅n̅ t̅b̅ eide̅ attribunt̅ vn̅ co̅i s̅p reputac̅o̅e fideliu̅ auc̅tis

N. q̅ lib̅ e̅ ... est. po ... pen̅

ligandi et solvendi in foro exteriori dicitur potestas ad clavium pertinere. Hec omnia confirmantur ex textu evangelii
cum inquit ad petrum salvator. Tibi dabo claves regni celorum. Statim subiungens Et quodcumque
ligaveris super terram etc. Huiusmodi namque plenitudo potestatis que in hiis verbis significatur non dumtaxat
in foro conscientie sed in exteriori iudicio concessa intelligitur. Cuius quidem ad hunc sensum intellectum videtur
communiter exponitur a multis et precipuis doctoribus. **Quod potestas clavium in foro conscientie et exterioris**
c. 2. Sic igitur superius prescripto quod potestas ligandi atque **iudicii multipliciter differt. c. xiii**
solvendi prout competat in foro iudicii dicitur potestas clavium. Attendendum est secundo quod una potestas
differt ab alia multipliciter. Prima differentia est potestas clavium in foro conscientie quantum ad usum soli competit
uni quod non pluribus. Nec enim peccata sua confiteri quis debet sacramentaliter nisi uni sacerdoti. Et unus
solus est qui absolvit licet intersint alii quando [illegible] in tempore non duo sacerdotes aut plures
possunt simul absolvere. Forte namque ex parte aliorum sacerdotum est minus singulariter. Potestas vero clavium in
foro iudicii et competit uni et pluribus. Potest enim collegium vel capitulum provinciale vel generale sino-
dus excommunicare et absolvere. Et licet apostolus in proferendo anathema usque fuit verbo singulari
communis tamen usus precipue in habentibus dignitatem est pluraliter sermone quando ex auctoritate fertur pena excommunicationis
Itaque huiusmodi potestas exercitium uni et pluribus simul ac etiam eidem actui potest competere. Secunda differentia est
potestas clavium in foro conscientie fundatur super caracterem sacerdotalem et absque illo omnino non potest. Nullus
enim nisi presbiter sit conficere potest absolutionem sacramentalem. Alia vero ut quidam dicunt non necessario requirit
nisi caracterem baptismalem asserentes quod etiam laicus ex commissione saltem summi pontificis
potest excommunicare quod tamen non evidenti fundatur ratione vel expressa auctoritate. Nam c. bene xcvi. di.
quod allegant multi allegare tamen ibidem hoc notetur expresse denegat laico huiusmodi potestatem. Et
Ro. ibidem notavit ut etiam illi non competat ex commissione pape argumentum aperte. Apparet vero id
notari in c. nova xvi. q. vii. allegare tamen id minus convincat domino. Sed et in ecclesia catholica
aberrantia habita super est differentia laici ad ecclesiasticum [illegible] dicimus quod dicitur spirituali in sorte dei clerici atque
excludi numquam laicalis sed reputatus est spiritualiter ecclesiasticum. Sic fundata super caractere aut signo
clericali Et si igitur aliquando visum fuit ex consultatione aliter nunc vero. Quod tamen clericalis
caracter sufficiat ad exercitium huiusmodi potestatis clavium hoc certum est. Si quidem clerici in episcopis
archidiacono canonici habentes iurisdictionem capitulariter sunt iudices delegati possunt fulminare censu-
ras ecclesie licet non sint sacerdotes sed dumtaxat in preteritis ordinibus aut clericali militia
constituti. Tertia differentia est quia a presbitero inseparabilis est potestas clavium saltem quantum ad habitum quamdiu
vivit. Iurisdictionis autem separabilis est ab aliis quam episcopis et quantum ad actum et quantum ad habitum.
Nam si quis privatur dignitate archidiaconatus prepositure abbatie aut decanatus ratione cuius claves
iurisdictionis ei competebat nil in eo remanet de potestate illa. Quarta differentia usus illius est ita in secreto
quod non in publico. Istius autem ita publicus quod non potest secretus. Creditur enim soli sacerdoti dicenti
se absolvisse aliquem in foro penitentie sed non ita in foro iudicii quia acta in iudicio oportet
aliunde constare quam per simplicem iudicis assertionem. Quinto potestas clavium in foro conscientie
est respectu omnis hominis peccatoris [illegible] ex se. Itaque habens illam et superiorem et equalem et ipsum
etiam absolvere potest. Potest enim sacerdos absolvere laicum sacerdotem episcopum et papam si ei se submit-
tit quia in absolutione ipse habet se tamquam mediator inter deum et hominem peccatorem qua mediatione
arbitrioque sacerdotali iudicio indiget omnis qui est capax omnis peccatorum quamdiu vivit.

UVA.BHSC

// Ptas uo clauiu i foro iudicij tm se ht r.ᵘ iuctoris q̄ nūqȝ i superioze pt/ fundat cū
supra ut.ᵒⁿ q̄ de nā sui q̄ᵐ huiōi r.ᵘ ab doctoꝝ de intellir // G.ᵘ dn̄a ē illa ht vsuz
et exerciciū sui dum tamē ī eū q̄ volūtarie ē. Jsta aūt ī iuitū ꝛ renitēte n̄ ē. Vn̄ a pctīs
absolutꝰ ad ligat' imposita pn̄ia n̄ l.ᵉ q̄ uoluntarie pctā sua ꝯfessus pp̄t q̄ se exhibet
pn̄iaz iniūcta adimplē. Sȝ excōcat' qs inuitꝰ qȝ renuit parē mādatis ecclie // R.ᵃ dn̄a ē
clauis ī foro ꝯsciē vī ē p̄n̄ᵗ absolᵘᵈⁿ sȝ ī foro iudicij q̄ ad ligādū pȝ ex uībis in con
cessiōe dīc ē ī de l.ᵒ q̄ꝝ remiseritis pctā remittunt' ꝛ q̄ꝝ retinueritis retēta sūt // De alia
vo quecūqȝ alligaueritis sup t'ra ēt ligata ꝛ ī celis ꝛ q̄cūqȝ solueritis sr t'rā ēt soluta
et ī celis. Jbi l.ᵉ p̄cedit remittē hic aūt ligare // Et licet aliq̄ doctores dicāt q̄ huiōi
solutio de qua in 2ᵃ ptate fit mēcio ē p̄.ᵐ ī interiore sȝ in execucōe vlt.ᵐ qz post nō
poit' tn̄ q̄ q̄uo ordie huiōi ptātes specificatur ītellīd' ē id nō sine cā sȝ magno fuisse
actū mysterio // Rursus si utrāqȝ uō vtrāqȝ concessio exponenda esset l.ᵉ ꝯᵃ nimia ꝯtrietas
absurditate viȝ q̄ ptās clauiū ī foro ꝯsciē p̄n̄ᵗ ꝯcessa sit ad retinēdū pctā q̄m ad
dimittēdū illa ꝯtra q̄ ex or.ⁿᵉ scripture aug.ᵈᵒ q̄d p̄dāū ē vī sepe vitatē simpliciter
// Jlli p̄tea doctores ponētes deūn intellcm̄ ūbis xp̄i q̄cūqȝ ligaueris ꝛc exponūt ea
q̄.ᵐ ad pctōꝝ remissioz. et sic ꝯcordat cū hac vij. dn̄a // Appet ī ꝯsiderādo dn̄az excō.ᶜᵗ
ista ei q̄ ē de iure ht se q̄dām vinculū legis ligās ut timore pene abstineat' ab illicito
opere ꝯpt' q̄d sn̄a excōis.ᵉ a iure īposit' // Excōicatio ē ab hoīe q̄ p̄n̄ᵗ fit ad ꝯuincēdum
ꝯtumaz ligat qz nō pmittit' ꝯtumaz libtate qua p.ᵒ utebat' donec pareat mādatis
ecclie // Jt cū ab excōcacōe qs absoluit' libat' a vinclo q̄ p exc.ᵐ ligatꝰ erat manēs
frequēt' ligat' q̄ ad dm̄ si adhuc remanet ī mortali pctō. Cū uo recipit absoloz
sacramtē libat' a vinculo culpe et etne pene. Ad q̄ libacōz obtinēdā p̄n̄ᵗ ē ꝯcessa
illa ptās. Et licet obligetur ad aliq̄ pn̄iaz pagendā l.ᵉ vinculū pne ē ꝯdicōis
l.ᵐ illᵃ a q̄ absolut' // Jstud ē etiā cōe utriqȝ ptati qz vt cōir p̄t ī absolucōe
sacramtāli. Jta ī absolōe a sn̄ia exᶜᵒⁱ iniūgit' aliq̄ pn̄ia. Sȝ ultra p̄missa q̄ ptās
clauiū ī foro p̄n̄ie ꝯsciē sit p̄n̄ᵗ ad absoluēd'. Saluator docuit ī quēs vtat sciat
qz filiꝰ hoīs sh̄t ptātē in t'ra dimit'ᵈ pctā ait paralitico. Et j.ᵒ Turbe glificauit
dm̄ q̄ dedit ptātē talē hoībꝰ // Ptās l.ᵉ clauiū in foro ꝯsciē p̄.ᵐ ē r.ᵘ remissiōis
pctoꝝ q̄m retēcionis eoꝝ. **Ptās clauiū in utroqȝ foro ex deo ē nō ex hominibus.**

Ttēdēd' ē 3.ᵒ q̄ utrāqȝ ptās clauiū ꝛ in foro ꝯsciē ꝛ ī foro iudicij ex deo
ē nō aūt ex hoībꝰ // De p.ᵃ nulli ē dubiū. Jn absolōe q̄ ipe sacramtāli cū
sit sacrm̄ noue legis ex ope opato ꝯfert' ḡra ḡtu faciēs. Vnde n̄ qs sictus ad
ꝯfessioz accedat tria īfallibilr̄ ꝯcurrūt in huiōi sacramtāli absolōne debite fca. Con — · q.ᵒ ꝯcurrūt et ꝯ
fertur ḡra ḡtū faciēs expellit culpa et remittit' pena etna // Horū triū q̄dlibȝ — sequūtur in ab
excedit ptātē oīs nāe create. diuinā eē offensā nullꝰ n̄ ipe remittē pt n̄ īfundere — solucione sacramē
ḡraz q̄ creat' de nichilo aut remittē penā etnā deꝰ aūt solꝰ ē q̄ pt corpus et — tali ꝯfessionis
aīam p̄dē ī gehēnā. pt q̄ȝ ab ea libare // Ꝯcurrit et e.ᵐ nā ut sn̄ia multoꝝ — debite facta /
ht ex auctē clauiū remittit' virtute sacr.ⁱ aliq̄ ps pene tpal' q̄ erit adhuc eē.ᵐ
q̄d nō pt esse n̄ a deo // Nāqȝ subtilissimi multi doctores p̄clare docēt p̄tea

UVA.BHSC

quod sacerdos iudex et arbiter constituitur est inter deum et peccatorem quod auctoritate sibi concessa potestatem habeat
discernendi et arbitrandi quanta pena sit condigna ad complendam satisfactionem pro culpa per ab-
solutionem sacramentalem a deo in merito iam dimissa. Et si illam sacerdos imponit et peccator adimplet se liberatur
ab omni pena sibi debita vel saltem aperte si penitencia imposita non sit condigna. Quare quantum ad eorum
duorum modorum ad dimissionem pene temporalis assignato, certum est quod huiusmodi potestas tota penam
temporalem vel eius partem dimittendi ex deo est non ex hominibus. Impossibile est enim intelligere non a
deo esse potestatem arbitrandi et consistendi quod sacerdos sic dicere satis est quod obligat deum ut stans
sacerdotis iudicio cum comprit iures suas quod districte arbitrantur reputet sibi
satisfactum non aliam penam pro illa culpa exigat sed contentus sit de illa quam sacerdos im-
posuit et peccator adimplevit. Mediator namque seu arbiter quis efficitur utriusque partis
consensu. Et ad dimissionem debiti primario requiritur creditoris assensus presertim si ille est princeps
supremus. Cum igitur deus sit creditor cuius debitores omnes peccatores ipseque nichil peccatori debet potestas
remittendi huiusmodi debitum in toto vel in parte necessario est intelligi quod sit a deo non ex hominibus. quoniam nullus
creditor dei est sed omnes deo sunt debitores, quis enim ut inquit apostolus prior dedit illi et retribuetur ei.
Idipsum et nos confitemur cum deprecamur cottidie in oratione dominica. dimitte nobis debita nostra.
Unde licet nobis in testimonium est gratia quod creditor noster deus ipse in eiusmodi arbitris assensit quando potestatem dimittendi
huiusmodi debita nostra potestatem proprio motu sacerdotibus concessit dicens quorum remiseritis peccata remissa e-
runt et quorum retinueritis retenta sunt. Itaque potestas clavium in foro conscientie cum ipsius eius sit in
dimittendo peccata illi est dubium quin sit ex deo non autem ex hominibus. De secundo vero scilicet potestate cla-
vium in foro iudiciali per excommunicationem quantum ius difficilimum sit explicare. Id tamen absoluto firmissime
c. x. est tenendum quod est a deo et non ex hominibus. *Quod quadruplex est communio supernaturalis ecclesiastica*
ro intelligencia in fundamentali huius [illegible] non solum aut *legittima et naturalis.*
timos sed tertium quid potius radicem intueri debemus quam sic auxilio divino ducente
possumus perscrutari. Est enim quadruplex communio. Prima spiritualis. Secunda ecclesiastica. Tertia legittima.
Quarta naturalis. Spiritualis est per unionem caritatis quod fidelis quilibet existens in caritate di-
ligit proximum sicut seipsum et optat illi sicut et sibi bonum. Unde pro seipso et aliis petit illa
contenta in dominica oratione. Panem nostrum cottidianum da nobis hodie et dimitte nobis
debita nostra. Ex mutuo igitur unusquisque alterum iuvat sicut in corpore naturali quando membra debite sunt
coniuncta corpori habentque spiritum liberum vivificantem unum membrum supplet alterius indigentias
et adiuvant se invicem in suis operationibus. Hec autem communio multum utilis est caritatem
habentibus. unde quod quis proprijs meritis eo quod exigua sunt impetrare non valet aliorum meritorum intuitu ob-
tinet suscepta deo. Impossibile est enim testante … [illegible] … multorum preces non exaudiri. Quapropter Ja-
cobus in canonica sua consulit ut si quis infirmatur inducat presbiteros ecclesie et illis orantibus oratio fidei
alleviabit infirmum et si in peccatis sit dimittentur ei. Est alia communio ecclesiastica in hijs que pertinet
ad ritum ecclesie et sunt propria christiane religionis ut recipere ecclesiastica sacramenta missas celebrare
aliaque multa quibus gratia confertur vel augmentatur. Que communio multum valet et adiuvat
fideles ut quis namque sine sacramento penitentie remissionem culparum obtineat requiritur quod cum proposito
confitendi tam intensum ac vehementem dolorem habeat de peccatis quod merito dignus reputetur in quo
dei gratia obtinere per quam fit contritus et sic peccata dicuntur dimissa de quo tamen vix aut numquam quis

ce̅ pt. Si quis humiliatus se accedit ad sacramentum confessionis et debite revelat peccata sua sacerdoti
petens ab illis absolui, etsi non tamen vehementer doleat, quia deus instituit volentibus debite sacramenta re-
cipere conferre gratiam suam nisi ponat obicem obstaculi fallaciae vigore sacramentalis absolucionis venialiorum peccato-
rum. Similiter quia in sacrificio illo singularis divina videtur gloria, cum celebrat quis missam maiori
augmento gratiae alteri offert quam si corporaliter devocione et attencione psalmodiae aut variaret alio
opere virtuoso, nisi forte necessitas vel aliae circumstantiae alteri operi potius esse intendendum suaderent.
// Profecto magnum quidem et proximum est auxilium christianis eorumque singularis consolacio
quod sacramenta in evangelica lege gratiam conferunt ex opere operato. Eisdem id iuvat ad dimissiones peccatorum
et virtutum augmentum. // Quo fit ut et in non ecclesiasticis communio utilissima eisdem fiat. // Est etiam
communio licita quae a iure est permissa sive concessa, ut simul cum aliis fidelibus celebracioni divinorum in
ecclesia intersit. Et in aliis conventibus publicis spectantibus praesertim ad regimen populi fidelis. Item
condere testamentum, prohibere testimonium in iudicio, iudicare, eligi sive eligere ad officium sive dignitatem,
repetere debita, et ita de multis aliis quae quomodo debeant fieri regulantur lege humana.
// Communio ista etiam est non modicum utilis homini, primo ad eius temporalem statum vel honorem servandum et ad vitam
nostram levius utiliusque gubernandam. Item ad conservandum vel augendum substantiam temporalium facultatum, actiuumque
moralium virtutum extendens. // Est postremo alia communio illius quae iure naturae concessa est victusque
ad sustentacionem vitae. Et respicit non tam honorem vel utilitatem sed meram necessitatem, absque
qua vix aut commode vivere non posset. Modus quo excommunicatio separat a duplici com-
Vnde igitur munione legittima et ecclesiastica, sed non semper a naturali exponitur. c. 4.

Cum excommunicatio sit ex communione positio vel a communione separacio, videndum est a qua
denique communione separat potestas clavium per sententiam excommunicationis. // Et certum est quod non semper excludit
ab hac ultima. Nam iuxta sententiam Gregorii in c. quoniam multos xi. q. iii. permittitur cum excommunicato participare in
mense possibile quia obsequio potest hoc sustentationem vitae. // Item si excommunicatus sit in necessitate cum humanitatis
et in sustentacionem dari eidem elemosina potest vel vendi quod ad victum pertinet. Hospicio
etiam in eodem casu recipi potest aut debet. Ita expresse docet Gregorius loco praeallegato dicens:
Si quis excommunicatis in sustentacione non superbiae sed humanitatis causa dare aliquid voluerit non prohibemus.
// Excommunicatus namque unde fundamentum habet clavium potestas id praecipitur quod excommunicatus habendus est
tamquam ethnicus et publicanus; gentilibus autem et publicis peccatoribus iudicialiter non dampnatis potestas in
extrema necessitate victus non denegatur. Unde cum praecipitur excommunicatum reputari tamquam ethnicum
et publicanum non iubetur quod propterea vita privetur humana, nisi iam esset excommunicatus ratione talis criminis propter quod tra-
dendus esset brachio seculari, ut in heretico relapso et impenitente vel flagrante licet applicare.
Sed etiam in casu isto si humiliter petat concedi illi absolucio ab excommunicatione. Nam sicut poena gladii
non venit excipienda per ecclesiam, ita nec ista quod fame pereat. Unde Innocentius peccatorio non
denegatur primo angustiae et aquae mensis. // Propter quod sententia excommunicationis ex condicione et natura sua
non extendit se ad privacionem huius communionis necessariae ad vitae humanae sustentacionem.
// Praeterea ubi esset multitudo permaxima hereticorum gladio et igne fideles perimencium
eorumque heresim asserere nolentes. // Tunc etiam velut publicis hostibus subtrahere licet arma
et omne humanum auxilium quibus impugnare possunt fideles cives etc. // Hoc igitur
aut pluribus exceptis casibus excommunicatio non se extendit ad exclusionem communionis naturae. Extendit se

tū i'plāut ui̾ ccē; tocīhā ad sepacōz tāe cōiōnis vl'. lrīme q̄ alis // Priuat
cū maiōz excācōe ligat' tali pticipacōe fideliū q̄ oīs act' lrīn' ē s; inīdit' q̄
admodū illi q̄ p sñīaz exclio ē dāpnat' // Vtrū iō ptās ista sit ex dō. Ita q̄ hūa
ptās nō se extēdat ad fatiēdā hu' exclusiōz. q̄ discerni' cupit q̄sidēt si s̄z leges ci
uiles q̄silis q̄ maiōz pōi ipoīt' p cīme lese maiestat'. Ad cui' execucōz maī'. q̄stit
suffic q̄i vl̄ hūana ptās // Nō ē ppōitū h' dicē de excōcōe put dic̄ sepacōz a
pticipacōe sacr̄ōz vel sacra̾liū, q̄z de hac fit mēo in 2a cōione s; q̄m ad ex
clusiōz aut p̄uacōz ab oīb' alijs q̄ ptinet ad policiā z ciuilit'. q̄ dat q̄ atteta
q̄dicōe xp̄iane religiōis fidelib' q̄pria z i mlt'is z alijs ē cōis // Nec ē mi
sū intētōis dicē q̄ h ptās ligādi q̄siūs mltū uidea' pendē ex hūa' ptate q̄
excōicat' nō attedēs cēsuras nolēsq; in hijs p̄inarie grauit' peccet i; reces
se cōiōi alioz p̄sīū ecc'. Esto q̄ heat' tp̄ si nō essz excāt' // Qz sic i hūano
policias n' i cq̄m ob iniaret dino p̄cepto forte nō q̄tīgēt. Si n'āqz regia sñīa ex
ul q̄s factus ēēt a regno ul' ciuitate. Jngressus ei' q̄ācēs cōtīgēt nō eadem imputaret'
ad mortē culpā q̄admod' ad eā'z tpe diuioz si a pp̄ essz sing' q̄s excāt'. Etei q̄m
ad exclusiōz ab actib' legittīs vel diuoz pticipacōe spālē ptātē h' etcīa ex illa
sibi ccessa aucte q̄ fideles tēn' seruīc z facē q̄cūqz ipa dictauit // Vnde q̄ tēn'
ad obediēz madatoz peccāt tinsq̄ diedo ei' ordinacōes pro bono regimīe fideliū
īstitutos // Sz adhuc ēē si i hui'ōi maxia sit ecc'. ptās pl' uba euāgelica sig
ficasse uidē' in q̄cessa clauiū ptāte cū inquīt/ q̄cūqz alligaueris sup' t'ram
alligatū erit i celo. hoc ei ligamītū q̄ exclud' q̄s a cōione fideliū q̄m ad act'
lrīmos z ciuiles plīmū h' ānnexi ptātis hūane. // Et i ō sñīa excōi'ca' extēd'
se ad p̄uacōz cōiōis fid' viz q̄m ad sepacōz a pticipacōe sacr̄oz z alioz sp̄ic
iitualiū i q̄b' grā vel ei' augmētū q̄fert' seu ad illa fit pxia dispō vel alr̄ grā
excitatur p̄ut de ēe legit' i actu uenialia dimittūt' pcta // Hec at magis de pp̄iq̄ ptinet
et debita sūt ciuib' xp̄ianis q̄ illi mētionati act' lrīni a q̄b' p̄iuat excōcio canoica
p̄uat z hūana ptās // Pl' nāqz debitū ē ciuib' catho'cis adulto regnī celoz in
trē uolēti ut sua pcta q̄fitea' recipiatqz pctoz absolōne intret ecc'am audiat'
missā z oratuz' cū fidelib' ceteris q̄m q̄ faciat testa'm coram nōrio z testib' ul' eligat
sou eligat' aut sñīaz iudiciale p̄ferat vel testio'm exhibeat i iudicio z ita de
alijs actis lrīmis a q̄b' p̄iuat' p excōicōis sñīam // Hec ei ut dēm ē nl' q̄i
silia facē posset ciuilis ptās. Vnde i hoc magna p̄ing' ē ptās clauiū que pot
esse q̄tiā uariā iuste p̄uare fideles a sacr̄oz pticipare q̄m dūs fidelib' concessit ad
obtinēdū. Quo fit vt q̄ sit se ēē excātū dāpnabili' peccat ingerēdo se cōion
sacr̄oz etiā i loco vbi de hmōi excācōe notū nō ē // In hui'ōi at exclusione
q̄siūs nūq̄ q̄ i supiori tm̄ aliq' ptatis vī cōcurrere dispōne. assistēte hūana nā z si
p̄iuatōz q̄s sacr̄oz pticipacōe vbi nota ē eius excōicao p't alibi licet i debite
illa p'cipe actiq̄ lrīmos a q̄b' p̄iuat' ē excē et ex illis hrē emolu'm q̄admodū
si nō essz excōicat' dēc hūana ptate i eo loco p̄hibeat' ab illis q̄ tp̄ excāt'

iuvetur. Itaque hic excommunicatio excludendo a participatione sacramentorum ut plene firmetur indiget auxilio hominis et operatione illam faciente custodiri. **De privatione communionis videlicet supernalis et quod excommunicatio non eo ipso aufert gratiam nec absolucio restituit quamquam ex officio re-**

v Et cum quod salvator dixit quecumque **movere excommunicatio debet aut potest. c. vi** c. 6.

alligaveritis super terram erit alligata et in celo. In concessione prefate huiusmodi potestatis aliquis ultra premissa sufficere videtur. // Dicendum igitur est quod potestas clavium extendit se ad privacionem communionis predicte intelligendo sane non quod per excommunicationem iniustam quis perdat gratiam gratia namque non perditur nisi per mortale peccatum quod non potest esse nisi voluntarium. Excommunicatio autem pena potius est que pro peccato infertur sed peccatum non est. // Nec etiam est peccatum in iudice eam iniuste proferente eam nisi est culpa in excommunicato quia sibi est involuntaria eaque ab ipso non procedit sed in ipsum quia non agit sed patitur eam. // Intelligendum est igitur per excommunicationem privari quempiam communione supernali quod ipsa privatur divino et spirituali auxilio proveniente ex meritis habencium caritatem atque ecclesie suffragiis et relinquitur in manu consilii sui non sibi iam ut prius specialiter assistente divina vel angelica proteccione:

// Pro huius vero intelligencia est attendendum quod sicut quis per absolucionem a sententia excommunicationis aut remocionem eius non eo ipso restituitur gratie ita nec per excommunicationem eo ipso illam amittit.

// Primum patet tum quia existens in mortali peccato potest a sententia excommunicationis absolvi tum quia potest ab una excommunicatione absolvi alia remanente. Tum quia potest per parcium ignoranciam et abusum absolvi. Tum quia et absque penitencia pro eo petente ex officio iudicis potest absolvi. // Et ut multi dicunt iniuste quamvis non consenciens absolvi potest. // Vel quod secundum de sententia excommunicationis tolli aut removeri potest ab invito seu eo non consenciente. // Et etiam quia sententia excommunicationis profertur a volente iudice in invitum sive quandoque in invitum fertur videlicet iudex qui excommunicat possibiliter si superior est pro voluntate profert ita voluntate retinet sententiam excommunicationis. Et quia voluntate in ea permanet ita et voluntate removere etiam potest invito namque tali iudice excommunicatus quamvis non permanet. Unus in multis casibus si iam removeret peccaret potestate si non prius suadente utilitate aut necessitate cogente removeret sententiam non facta satisfactione parti lese aut si excommunicatus absolucionem seu amocionem sine restitucione efficeretur contumacior aut inde proveniret scandalum gravius vel amitteret precium fidelium. In hiis quippe absolvere non debet sine sententiam excommunicationis removere etiam iudex.

// Ubi vero opportune contingerent potestate quod satisfactum esset parti lese. Et tamen ut excommunicatus habeat occasionem affligendi clerum quia cotidie denunciatur non vult petere absolucionem ubi estimaretur etiam numquam petiturus. Item si inde efficitur pertinacior quia non vult audire verbum dei aut dare elemosinas defensare rem publicam vel alia illi prohibere sicut consuevit // Item si magne auctoritatis aut potencie et oritur in multis pusillis scandalum quod etiam se conformare volentes eius exemplo etiam se retrahunt a bonis operibus in fine gloriam aut sacramentum recipere non curantes vel si continue ab eo prosequi quod per ecclesiam aut sacrum recipere denunciatur maiores iniurias et dampna fideles patiuntur. Iudicaretur autem in similibus absolvendum eo etiam non petente de huiusmodi cessacione malorum. // In huiusmodi itaque aut similibus vel maioribus casibus. Et possibiliter ubi alia execucio contra excommunicatum facile non speratur sententia excommunicationis etiam invito excommunicato aut non expresse consenciente amovenda esset. // Primum ex eo quod pena est penitencia ut diffinit philosophus sit medicine quia a perito medico adhibetur in usus si prosint egrotis suspenditur

UVA.BHSC

aut vl tolli i totu si obsit qa igr excaio pena e tollenda utiqz erit ubi nllus obstet
nec ipedit // Sz et ultra phi doctos peas velut medicinas ee de snia excacois q talis
sit maiori hz glat auite diffinite .iij. q snia excacois medicialis est no mortal' dis¬pli
nas no eradicas. Cu i no uiuat si noceit i dies judex ecce velut perit medic i ma
nebit egro 7 no petete nulle ei snia eum fidele 7 pudete ee suu q gstituit dns su
familia sua // Rursus leges gdite ad ppetua zei memoria si 7 qn zei pu obee icipi
it aut min sut utiles zemouet inito id fieri decebit de excois snia ad tepus lata
Sz 7 libat qs a mete si morb ei alios corrupit. Noc obuiat dco huic eum doctina
Cu inqt. Si ecca no audierit sit t ethnic 7 publican Et obiq pt eu no velle audire
ecce qn no uult humile pete absoloz // Sz asidand e q cessare ia audire ecca ee si no
petit absoloz qn si absoluat ex offo e pat n du no ondes si ecca defesione 3 omes
offedentes Jte pt q i petedo absoloz e pat audire ecca in omib alus sr censet
audiisse ecca qn satisfecit ia pti lese // Jt qn i maioib qfort se dino iuri abstines
se a pnus 7 excess se i actib uitiosos a qb nacebat excacoe ligat // Propt i dubie te
nendu e q decet ecca 2 toe vigetis dapni ultimi si urget et toe magne assequede
utilitat si de pxio iminet ex offo abole cesuras. Exactis i no petetib aut nolen
bus gsiti cesuras se icurrisse Sic dieb nris expimto pbatu e i coalus pisano
Costanciens 7 Basiliens bohemoz i ipsi q qs sac appbate coalio Costancien publi
pcessib cesurae i nocatu e at brachiu seclare ii y noluert pace acceptare ecce si
fiet mcio de absoloe eorz ab eis mos cesuris // si q ex offo tollent omes snie 2 cesure
7 plenaria fiet om abolicio // Itaqz pp dandu eccie pace q uis mina ps toci eui
i elli p bohemie regnu illis no cosenctib in absoloz mitte coalij Basiliens fuit
i abolicio cesurae et om // Sub h ubo om intelliguda crmia heresis erroris hoia
dior 7 sacilegior. Si qde p eos fuiant occisi multi pbri 7 cobuste multe ecclie
ac mon solep ii tm asseqret id expsse dici // In pisano deiqz gcilio qn pp anti
qua scisma judiciaqz magror 7 doctoru illo i tpe variu fuisse difficilia erat dis
cussio 2 declaco ueritatis ex offo p alera . v. ipo pse coalio appbate fca e absolu
7 dispesaco ad cautelam gsirmoqz 2 appbaco om utrinqz gestoru i ipa obediaz dua
ru ite q i neutralit fiant fca // Parifor 7 actu e p Costancien coaliu qm ad
obedias gsititas sub gg .xij. 7 bndo .xiij. sic nucupatos // Etei multu intelli
snia excacois fert q particulares psonas aut qn pma excaco lata e i omes fideles
vbir aut i maxiaz eorz multitudine eciu dato q uel de ea no plene noticia hnt vl
als ipam no audiuit Noc vi pl'e e q aute velint p' i dies gtepmt magis ac magis
aut si i distinsioz vertet sup ei icursu aut no icursu maifeste i minient gruissima
scandala 7 ptrubaciones maxie // Si qde loge ab e pse intelligetie vniqto su fide
liu ipone culpa et errorem // Adhuc 2 rigorose age q multitudine credere fore se ne
titate atqz iustia patuqz illa expone 7 audiaz desup rigoriore // In huiu plib ue
et maioib capb gsiderata dicte pnidetia pripue attigeret a fine usqz ad fine forte
et oia suaut disponetis ecca magna utes e in spectare con et sup oia iuca potua

UVA.BHSC

agē pt talesq3 ecustācie actīe pnt qq3 debet aliq ex uulib9 ipis tollē uel qnadmodu fuit ē
ī magna Costācieq synodo de uulib9 potius si(c) electe ppt' suspēdē ul' etiā illa dispēsare Et
gnalr epikiam uti pt // Nec id cuet rōe lenita Nā si saluatoz nr Vt nō scādalizaret q
gentiles voluit p se ? pet' solui tributū ad qd nō tebat' Et si dextra ma9 ? pes abscidenda
sint ne scādalizet Et adhuc dexter ocul9 eruēd9 bos deiqz ? alius si cadāt ad puteū etiā
deo die sūt extrahēdi // Quāto igr magis ubi excōito mūne nocet ? cetis fidelib9 pdest sēnā
exco¹ āmouēda eet etiā eo nō petēte. Si qdē lege moysi mādat' ut leuos aliu' pxi iacēs
sub one vlt nō pmisre // Adhuc ī fauoze litigātiū iā ā gcessert absoluc̄ ad cautelā
sit q absolut' ec p nō fatet se eē excōitū qnto mag' pro bono publico assegudo aut
dāpno uitādo // Videt' ec ex pmissis iā gtrie mai' qd supponebat plād vi3 īmutū
aut nō gpetētē salte cepisse a sēnā exco4 iuste posse liberu Et q3 null' 20is capax īmu
tus a' nō gpetēs gnit3 pt obtinē Euidētissime ? agnosce posst' q absolo a sēnā exco
nō coipo restituit q gm adgrām // 2m at ppsupponitū ptris magis dubiū videt' vi3
p excotoz eo ipo grā nō amittit' p3 // Tū q3 pt hugo ? mgr sēnaz docet. Eccsia q3
uidet p exc° sēnaz freqntes ī dignos sacrāmtis admittit ? dignos admitti arcet. Tū q3
Vt dictum ā cau4 ī c. īspecōn de sen. ex. illo casu potest q̄s debet sustinē excōitos qm
id facē pp qd ut faciat ab eccia excōitu° Nō eī tenet' redde debitū ei qui scit nō eē licitā
uxore suā qd' eet opari Vt dicit mōrale pctm. Tū q3 p sacr Costācieq cōcilium iut cetos
Jo. wicleff fuit repbat' ar9 ille xi° q assebat q null9 plat' debz aliqm excoicare ni sciat
ipm excōitū a deo scibit ? licet rarissime h° gtige posit a' magna cū difficultate ītel
ligi aliqm iuste eē excōitū p eccā4 ? nichilomin9 tpe q° p° fuit ī eū lata exco4 sēnā diuina
grā nō fuisse puatū vt p3 ī casu posito / It p p mortale pctm excōit9 absoloē nō hita pt
ad grām pr rstitui sic p3 ī eo q absolut' a sēnā exco p' morte quē ecca nō absoluet
n p pugna pniē q ī uita ondit credēt eū ī grā dei vitā finisse Sic ī tal' p'p absol
uat et ē ī grā gsitm q ē sēnā exco° iuste ligat' // P3 h° de spli ī eo q fra iā pctis
factiōe ī pctib9 dico q peccauit. Et obtenta absolone pctōr de oib9 suis pctis ligat' ad
huc sēnā exco° l' accedit p absoloe ab eccia ad ro. curiā // Si ī exco° sēnā eo ipo nō
aufert diuinā grām n' absolo ad illā restituit ipm intelligēd9 ē q excōit9 puat' illa pna
cōione spuali q ē p caritatē. Declarat specifice q sit exclusio a cōione spūali quo
st igr attēdēdū qnto excōito subtrahunt' a deo qtuor auxilia p maxie nc̄ia.
q uis sēnaz doctoz cōem Et theologoz ? iuristaz exco fert ppt mortale
pctm aut uitād' pctē exco a iure plata aut q ī illo nō pmanet aut q hūa gtūa
ī pmat' pctē ē exco q fit ab hoīe // Et eī q3 multi hoīm min9 dm offendē q ab hoī
b9 repbari pl9 q3 timēt ab hoīm separi socie' q dei / Vt ī eo q peccāt torqueat'
cōcessit Saluatoz nr eccē spōse sue auctē eimoq excōicādi hoies p puacōz actuū le
gittioz vt hoiē pdāt lucrūq3 tpale qd amat Et qd multū ē ad eoz īfamiā ut
a fideliū sepent' socie' ī eccijs locis qppe honis ? glie Et ult' hec q in ptinētib9
ad salutē aīe ipos puat exclu° a ptcipacōe sacrā3 etiā p pcosp ab alijs fidelib9
recipē ī secreto vellent // De hijs at alijsq3 multis effectib9 sēnē exco° iuxa cau4

c. A.

UVA.BHSC

copiose multisque tractatibus prosecute. Sed aliqua nos doctores illa explanantes // Sed cum alius effectus sive excommunicationis de quo non tam speciose a multis exponitur. Et cum quod excellentie maioris est de dictione ecclesie sive autem excludi puniendique homines sibi inobedientes atque contumaces per privationem multiplicis auxilii spiritualis quo gaudent existentes in obedientia et unitate ecclesie privatur atque que excommunicationis a iure vel ab homine lata // Huiusmodi autem auxilia iuxta infallibilem doctrinam sanctorum aliorumque scolasticorum theologie doctorum sunt quatuor // Primum participatio seu communicatio fructuum orationum et meritorum particularium fidelium / 2m participatio orationum et suffragiorum communium ecclesie. 3m angelica custodia. Est namque angelus cura spiritualis assistendi civibus ecclesie unite ac fortiter ut a periculis liberentur. Et ut a demone vel violentia non opprimantur. Iste admonendo eos instructione et exhortatione ut et declinent a malo peccati et ut faciant bonum pertinens ad salutem // 4o auxilium est divina protectio spiritualis assistens et adiuvans ne delictus homo in manu diaboli tantummodo consilii sui effrenus in peccata ruat, aut in pericula et alleviabiliter mediante illustrationes deique infundens intellectui ut bonum agnoscat. Et quod singularius est ut illud operetur flectens et propitians voluntatem // Huiusmodi auxiliorum participes sunt assistentes in caritate aut in communione fidelium et unitate ecclesie. Et cum enim dominus de celo prospiciat sine intermissione videns omnes filios hominum sua divina providentia singulari auxilio et operatione assistit omnibus qui volunt vivunt ac vivere gratie volunt in Christi filii sui regno. Illis etiam qui velut incole habitant civitatem dei eius quoque qui morantur in domo eius que est ecclesia dei vivi qui non solum moratur dum in regimine huius coniugis sue domo sed quod auditum sua sic est continere in eius gremio // Habet quippe deus curam suorum. Et maiore dilectione et efficacione ampliore multo quam rex quicumque habet de subditis, comes de civibus, paterfamilias de servis aut parens filiis dicente enim numquid oblivisci potest mulier infantem suum ut non misereatur filio uteri sui. Et si illa oblita fuerit ego tamen non obliviscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te // Unde quia fideles et ecclesie obedientes dum esse non solum intra ecclesiam sed in gremio eius quo rex omnium qui sub gremio regine ita deus potentius virtute protegit eos qui sunt in gremio sponse eius ecclesie militantis // Ecce in hiis veluti a longe lucet tamen non ambigua prope valeat quanta sit virtus et efficacia illius pie supernalis et spiritualis coronis inter fideles qui diu velint ei obedientes esse et volunt audire. Namque de illis deo est cura tamquam de suis regnicolis, tamquam de suis civibus, tamquam de suis domesticis, quod vero singulariter tamquam de filiis predilectis recumbentibus in sinu ecclesie corporis matris et coniugis sue // Si igitur fideles christiani qui diu sunt ecclesie obedientes predictis beneficiis gaudent. Illis utique privari merentur qui ecclesie inobedientes sunt atque contumaces sunt atque actu privati qui ut tales ab ecclesia denuntiantur. Namque excommunicatio est anathema id est separatio ab unitate ecclesie et consortio fidelium. Itaque est exclusio exilium a regno ecclesie militantis // Est preterea separatio ab assistentia spirituali atque protectione angelica et divina // Eo ipso quod voluntarie quis sustinet se excommunicari eligens potius excommunicari quam ecclesie obedire quia dum sic contumax voluntarie permanet in excommunicatione alienus est ab omnibus predictis auxiliis.

Preterea talis se sciens destituit spe omnis presidii quia sicut dicit permanere esse extra regnum ex dei civitate et extra domum dei quam deus ipse inhabitat ac fortissima custodia premunitur. Eo quod in superna potestate angelos suos constituit custodes super muros civitatis huius.

UVA.BHSC

Et ultra hoc deus ipse non dormiens nec dormitans qui eam custodit, qui insuper vigilans ac sciens
qua hora fur veniret, non sinit eam perfodi, custodiens ut pupillam oculi sui // Quia in tanta
multitudine fortissima ac singularissima custodia et virtute munivit ecclesiam suam deus, angelica hoc
non esse data constitutum extra ecclesie muros. Namque pro sinu matris ecclesie que sponsa eius est a sponso
illa accepit // Quod certa aptissime intelligere iam possumus quomodo quicumque in excommunicatione voluntarie
permanet destitutus est auxilio divino et angelico ecclesie, sicut et aliorum fidelium suffragiis privatus
// Et quoniam delictus est in manu duntaxat consilij sui esse, exponere semetipsum predo et in
emptioni. Sic ovis que deserit gregem et ad lupos vadit, aut perdix que rubum exit versus
accipitres. Et sic miles qui deserens castra preceps ruit in hostes frementes, aut qui
tradit se ad manus inimicorum derelinquens regalem aulam et regine gremium // Sic quidem
in auctoritate excommunicandi huius atque potestas a Christo ecclesie concessa est ut excommunicatos rebelles sathane
tradat in interitum carnis // Unde quoniam iste qui excommunicatus tunc persistat in ea omnibus innotescit
quod tempore maledictus erit a facie domini intimando eidem quod diu in excommunicatione permanet quod non
gaudet salvagardia seu salvoconductu Christi suis discipulis permittentis spiritualem assistentiam
suam cum eis esse omnibus diebus usque ad consummationem seculi // Hunc esse effectum excommunicationis innuere
presensit Chaym in libris dei cui ille ait: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.
Nunc igitur maledictus eris super terram ac vagus et profugus. Dixit namque: Ecce eicis me hodie
a facie tua; omnis qui invenerit me occidet me. Agnoscebat quippe propterea quod eiectus esset
a facie dei iam sibi deesse ad sui defensionem spiritualem assistentiam et divinum auxilium // Et quoniam
ita erat quemadmodum sentiebat, unquam more hominum mortem corporis potius anime formidatum
ut non quilibet ipsum occideret concupivit // Cumque augeret ut hoc evaderet periculum se egere
auxilio dei id humiliter petere noluit, sed velut querelans de deo ipse met deo proponens ex e-
lectione sua sciens id securitatem non desuper deus provideret dixit ubi prius illa: Ecce eicis
me hodie a facie tua; omnis qui invenerit me occidet me // Volens igitur deus eum tutum fieri
quantum ad illud malum quod solum timebat, videlicet mortem corporis, providit ei et hoc periculum quoniam
posuit signum in eo terrore videlicet quedam sive horrore multis preceteris hominibus singularem
ita ut omnis homo videns faciem eius timeret eum tamquam fortiorem se utique ipsum fortiorem atque et
desperatum vivum presumens non auderet congredi cum eo // Sic legitur de Goliath philisteo
experbante agminibus Israel ita ut nemo auderet singulariter inire certamen vel quia abhorreret eum
tamquam despectibilem et sicut velut canem leprosum et deformatum occidere eum omnis homo dedignaretur
atque abhorreret. In aliis vero non providit sed reliquit eum proprie libertati // Ipse autem licet deus
ei provideret satisfaciendo desidio suo tamen quantum ad hoc bonum inquit et infidelis fuit deo
non credens ei ut de concessa securitate confideret. Sed quia iam exul erat a regno dei quam
civis mundi divina contempta quesivit humanam securitatem civitatem edificavit ut in ea
aliis dominaretur. Et per hoc tutum se redderet ab ea quam solum pertimescebat mortem corporis quod
magister notat scripturam cum textu et quod egressus a facie dei habitavit in terra profugus ad orientalem
plagam // Quo certum Chaym iste manens superius in ira dei quia eiectus a facie ipsius erat tamquam
proprie libertati relictus effrenis in peccata ruit // Quod utique docente Augustino de civitate dei
primo fuit et caput omnium temporum in illa etate prima et nunquam potentes de primo quod fuit a

UVA.BHSC

facie dei eiectus proprie libertati dimissus datus est in reprobum sensum ut faceret ea que non conveniunt
Sicut de iudeis psalmista testificante ait deus: Et non audivit populus vocem meam et israel non intendit
mihi. Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt ad inventionibus suis. Sic et Cayn desiderio
cordis dimissus a deo ibat in suis ad inventionibus quem ut ab illis retraheret iam sibi non
assistebat auxilium divinum angelicum vel ecclesie iustorum. Sed edificans civitatem constituit societatem
separatam utique ab ecclesia iustorum. In quo in primis docente nos scriptura in eo quod ab ipso Chayn descendentes
omnes vocati sunt filii hominum. Qui vero descenderunt a Seth vocati sunt filii dei. Hii namque
generaliter manserunt in obedientia ade patris eorum prout a deo fuerat institutum. Et iuxta doctrinam pauli fuit
allectum in generali suorum consideratione quod in lege nature patres fuerint omnium suorum filiorum magistri atque recto-
res in eorumque disciplina filii perseverare debebant. Sed chayn huiusmodi refutavit disciplinam. Et in (et eius mores)
huiusmodi vel auctoritate absque patris iussu civitatem edificavit. Deorsum et a patre divisit. Et non adhuc
sed ipsi civitati illi nomen imposuit propter nomen ipse adam pater suus cepit forte et societatem hominum civitate
illam instituere. Quo factum est ut in ea civitate assumentes sibi hominem auctorem qui potentia terreni-
tate propria seipsum fecerit caput ecclesie malignantium hominum qui fuerunt tempore illo. Non est inconveniens
cum propterea quod distinximus duas ecclesias asserere omnes a chayn descendentes reprobos nec omnes
a Seth fuisse iustos quia tempore regis achab quamvis regnum eius ydolis deserviret inventa sunt
viri qui non curvaverunt genua sua ante baal. Sed quia inter ipsos populos a primis filiis
ade descendentes fuit maxima differentia tempore fidelis populi deo et non fidelis vocati sunt hii filii dei et
filii hominum illi. Erat rursus inter hos populos duos differentia tanti gradus ut non liceret contrahere
mutuum connubia. Illud namque peccatum scriptura tribuit filiis Seth quod post mille annos quo abstinuerant
etc. videntes filias hominum hoc est chayn suorumque descendentium pulchras et acceperunt sibi
uxores. Quapropter scriptura notat generationem suam a generatione Seth illos velut ecclesie
malignantium hos autem significans velut iustorum membra. Quo utique modo id factum legimus
de generatione ab ismael et ceteris filiis abrahe quos ipse in vita sua separavit ab ysaac. Sic
de esau descendentes et iacob ut hec ab illa processu describatur. In hac videlicet semine iacob a-
nunciato populo dei. In illa hoste quoque eius. Inter alias in differentias una non minima est ut ecclesie iusto-
rum assistat deus. Ecclesia vero malignantium relicta sit in manu consilii sui. Cum in quis volun-
tarie permanet in excommunicatione que eiectus a facie ecclesie et a facie dei. Et perseverans eo ipso inter membra ecclesi-
tam ecclesie malignantium intelligitur proprie libertati dimissus ut faciat ea que non conveniunt ullo
qui sibi spirituali auxilio suffragante vivat in peccata effrenis. Probatio suppositorum ex

c. 8. Quod autem antiqua doctrina et pleriorum expositorum circa verbum mistica archana reserans.
sit propria excommunicatorum pena non nova sed est ab antiqua ecclesie doctrina. Ut namque docet
hugo et magister sententiarum qui digne percelluntur excommunicationis sententia hac pena illos eciam afficit
quod gratia dei et protectio illis amplius subtrahitur ac sibi ipsis relinquuntur ut sit eis liberum ruere
in interitum peccati. In eos enim diabolus maiorem saeviendi datur potestatem orationes quoque ecclesie et benedictionum ac
meritorum suffragia eis nequaquam suffragari putantur. hec ille. Ex hoc docet magister
solempniter concludere licet ut quia debitum est fidelibus iudicio ecclesie se conformare quod non licebit
orare sic ut pro excommunicatis in illum finem ut specialiter illos deus eruat a periculis ab hostibus protegat
in itinere dirigat vel adiuvet ad sua temporalia dispendia adimplenda. Et ei determinavit

ds se illis spualr no assiste qr dum i excoicatoe pmanere volunt licet at pro excoicatis orare forte
eo m q eccia i magna feria sexta orat pro hereticis scismaticis iudeis et paganis ut eruat
eos a uinclo erroris dignetq reducere ad gremiu ecclie et collegiu fideliu. // Quo utiqz
n sunt pontifices ceteriqz ecclie prelati excoicatis scribere consueuerunt loco salutacionis. Et iste
vr ee sensus euangelicus dicens ei si ecclam no audierit sit tibi tanq ethnicus et publicanus. Qm
sicut illi no sunt participes oronu et suffragioz ecclie aut nos p illis orare debemus quo
q catholicis ac iustis itm n pro excoicatis. Illa igr qm intimr declare sup oes
alias excoicatoz consilia pena e q subtracta eis diuina sibi ipsis relinquuntur ut eis
nllo spuali auxilio suffragante liberu sit ruere in baratru pecti // Qd e ab experiencia vi
demus i multis apostatis q dimittentes habitu ordinu suoz effrenes oi deposita
verecundia ruunt qi i omnia pecta. Et uix ab illis arceri n manu potenti et brachio
extero dei ul hois vnde excoicati trahatur aut albi tiore atqz uiolencia quadam hoste
diuine spellatur hij namqz sunt q inuenuntur intra vias et sepes q's eum dns precepit
vt impleatur domus conuiuij compellendos ee no at uocantur ut q p° // hec at pena a
lienacois a dei auxilio ptectoe angelica et ecclie suffragijs per addicoz se habet et ma
ior e gna illa separacois a participacoe sacrametoz. Ibi namqz priuatur fidelis actu quo
gra precipit s3 hic subtrahuntur sibi auxilia qbus tanq potat vt gram desideret quadmod si
cut si fores claudatur. Et ulterius hec ipse a uia euadi contingere efficiatur longius debilitatis viribus tibiaz
et priuatur lumine oculoz Nec sit hic tantu mino dei vel hominu pena qua hmoi traduntur ptati
sathane vt si uelit eoz corpa intrans uexet et opprimat uolet ptectoe angelica ia
illi no resistente qd' maxime contigisse tpe eccie primitiue i excoicatis ab aplis et fortasse in
hoc ad destructioz contumacie detrioris condicois e excoicatus q gentil ul paganus // Itaqz maior
remedij primis a deo traditur sathane vt eoz uexet corpa i xanos excoicatos q i iudeos
vel paganos. Sz et de illo pmigrua considerare ee debz un declaratu q apud deu et ecclias
excoicati reputati sunt tanq pagani et gentiles ut cessent exclusi et alienati ab auxilio
spuali fideliu et ecclie dimissi ee a deo et ab angelis pe libertati hois cte puaco coios
cinuor e partis explicatis No e at uerois dice q iudei vel pagani et gentiles aut excoicati
no heant angelos ad sui custodia deputatos. Nam ut Ier° inqt hec e magna dignitas
aiaz vt unaqqz ab ortu natiuitatis i custodia sui angelu heat delegatu. Sz ut clarius papiatur
qd exponimus itelligendu est q prouidencie ac ueritatis diuine distinguitur duplex regimen seu
duplex assistencia vel influencia vna que e gnalis de qua Aug° in vij. de trin. ca ii de dei di
cit q ds sic res q's condidit administrat vt eas agere ppos mot°. Assistei gnaliter omibus creaturis
conseruans reddere eisdem incitatas virtutes ad eliciendu opa q'm in se nate ut tm cesserit i creatu
ribus racone Ini hntibus no liberu arbitriu q'm int' nate et libnis arbitriu // Sed
e assistencia quedam alia spualis quados ul eoru uirtute spotente alicui ex sua gra
dicat ne. Aliqn spualiter influit pingit assistencia iuuans ad eliciendu aliq excellentem
opacoz // Hunc at spuale influxu ds cca hoies opatur no at cca animancia ul racionali
cetia qre dicit aplus q ds no e cura de bobus tanq eis spuale assistenti quadmod assistit
hoibus volutarie puantibus in xpi regimi ciuitate et domu et corpus mistico gremiu

UVA.BHSC

coingit sue ecclie militantis // Assistentia nempe diuina spirituali fouet. Iuuatque illi de quibus
apostolus ait qui spiritu dei aguntur hii filii dei sunt. Saluator etiam ait. Non estis uos qui loquimini
sed spiritus patris uestri qui loquitur in uobis // Est igitur sic intelligendum huius capitulum dictum inpenaz
mis sed spiritus patris uestri qui loquitur in uobis. Et ..., sed spiritus ... cognitionis ueri et affectionis boni. Nec ex
gratiarum excitatis non immittit spirituales influxus cognitionis ueri et affectionis boni. Nec as
sistit ut non inducantur in temptationem aut liberentur a malo quemadmodum fidelibus ceteris ab v
nitate ecclesie separari nolentibus sed dimittit illos separatos in sua libertate arbitrii in nullo
eos adiuuans singulariter quantum ad eorum etiam salutem difficile est intelligere si quantum ad tempora
lem // Quod autem expositum de excitatis quantum ad diuinam assistentiam spiritualem que ab ea censetur
exclusi. sed etiam intelligi possunt de angelica custodia. Iam enim de uno effectu eius est videlicet
quod a perpetrationibus ecclesie xpistiani traduntur Sathane angeli assistentes ecclesie iudicio ne uio
lenter opprimantur a dyabolo non defendunt excitatos // Quia igitur excitatis ecclesia subtrahit suffragia
Sile et dos sua spirituale protectionis considerandum est pluries de angelis quod diuine et ecclesie sunt precepti
executores quod est in eo quod pertinet ad suam custodiam habeant differentem respectum attendentes mi
ta humilium et demitti gratiarum // Quod autem nunc precipue dictum est de eis angelos iudicio ecclesie
conformes quantum etiam concessa sibi a deo auctoritate ligant uel soluunt confirmat doctrina augustini
exponentis dictum quecumque ligaueritis super terram etc. hoc est ego deus et omnes celestis milicie ordi
nes et omnes sancti in gloria mea laudant uobiscum et confirmant quod ligatis et soluitis // Ex
quibus uerbis probatur omnia fere que etiam hec predicta fuerunt de assistentia diuina spirituali intelligenda esse
humiles et ecclesie obedientes ac ex opposito de rebellibus // Ad idem est etiam doctrina eiusdem in
libro soliloquiorum de angelorum custodia circa homines sic dicentis. Adiuuant laborantes prote
gunt quiescentes hortantur pugnantes coronant uincentes gaudent gaudentibus de te in quantum
gaudentibus compatiuntur compatientibus de te in quantum patientibus grandis est eis cura de nobis
magnus dilectionis de nobis affectus eorum etiam nos et hoc totum propter honorem tue ineffabilis
caritatis qua dilexisti nos diligunt enim eos quos diligis custodiunt quos custodis
et deserunt eos quos tu deseris hec ille // Est etiam doctrina idem in capitulo audi xi. q. iii. aliisque
multis originalibus sanctorum eadem questione per contrarium deducitur. Unde ibidem concludit augustinus
Nichil sic debet formidare xpistianus quam separari a corpore christi si non est membrum eius non uegetatur
spiritu eius quisquis autem inquit apostolus spiritum xpi non habet hic non est eius // Illud preterea considerandum est quod
per designate conclusione subtractionis spiritualium ut excitationi traditur non opus est humana
potestate diligentia et operatione sicut in separatione a communione sanctorum et priuatione actuum legitimorum
de quibus supra est mentio. Sed quemadmodum dicitur supra fuisse contrarius de alio intelligentes sententia excommunicationis
sequitur trahit executionem // Quod tamen contingit in hac subtractione spiritualium auxiliorum
sola eo ipso quod ecclesia iuste excommunicat aliquem contractum diuina prouidentia cuius libertati relinquens
alienum facit ubique ab auxilio suo spirituali et angelico // Item eo ipso priuatur spiritualibus
suffragiis ecclesie et fidelium huius autem priuationes efficit solum uirtus diuina et ad hec non se ex
tendit humana potestas sicut enim humane uirtutis non est sed diuine ut fidelis in unitate et obedientia
ecclesie constitutus particeps efficiatur omnium suffragiorum que ab ecclesia fiunt diffusa per totum orbem
terrarum. Ita est quod eo ipso quis alienus ab hiis fiat. Et in loco ubi excommunicatur et in omni alio
ubi nichil fit de huiusmodi executione hoc quippe non humane sed diuine est operationis assistentie

UVA.BHSC

iudicio ecclesie. In tantum ut non solum careat sed non illi prosunt orationes et suffragia quibus pro illo specialiter fiant ab hiis qui nesciunt eum excommunicatum quod omnia non deo specialiter ordinante non contingent. Sic quod eum quem ecclesia privat suis suffragiis eum angeli et deus ipse alienum faciant a suis spiritualibus auxiliisque divine potestatis que virtutis non humane. // Hec autem proprie exposita dicuntur fuisse intelliguntur de excommunicatis propter tum quod diu voluntarie permanet in contumacia et rebellione quam ut peccari inquit scriptura. 1 Reg. Quasi peccatum ariolandi est repugnare et quasi scelus idolatrie nolle acquiescere. // Intelliguntur etiam de hiis qui iam per ecclesiam tamquam tales sunt publice denunciati. Sicque de pena contumacie in lege veteri mors corporis erat. dicitur enim in Deut. Si genuerit homo filium contumacem et protervum qui non audiat patris et matris imperium et coherctus obedire contempserit apprehendent eum et ducent ad seniores civitatis illius et ad portam iudicii, dicentque ad eum filius iste noster protervus et contumax est monita nostra audire contempnit comessationibus vacat et luxurie atque conviviis lapidibus obruet eum populus civitatis et morietur ut auferatis malum de medio vestri et universus israel audiens pertimescat. // Item alio in loco. Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem et sanguinem causam et causam lepram et non lepram et iudicium inter portas tuas videris verba variari surge et ascende ad locum quem elegerit dominus deus tuus veniesque ad sacerdotes levitici generis et ad iudicem qui fuerit eo tempore queresque ab eis qui indicabunt tibi iudicii veritatem et facies quecumque dixerint qui presunt loco quem elegerit dominus et docuerint te iuxta legem eius sequeris sententiam eorum nec declinabis ad dexteram vel ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat domino deo tuo et decreto iudicis morietur homo ille et auferes malum de israel cunctusque populus audiens timebit ut nullus deinceps intumescat superbia. // Ecce quod contumacia sub pena mortis puniebatur contumacia in lege scripta. Nunc vero in lege gratie pena illa sensus commissa est in penam dampni que pena excommunicati pro contumacia ponitur et in privatione multiplicis boni spiritualis atque temporalis quam in afflictione alicuius tormenti aut supplicii sensibilis. // De hiis etiam scilicet Petrus anathema confirmans quod nunc proprie dicitur sunt et quod supra de periculo separationis a communione fidelium absit ut quicquam sinistrum de hiis qui apostolico gradui succedentes christi corpus sacro ore conficiunt per quos nos christiani sumus qui claves regni celorum habentes anathema iudicii iudicent. // In veteri quidem lege hec quicumque sacerdotibus non obtemperasset aut extra castra positus a populo dei lapidabatur aut gladio subiectus cervice contemptum expiabat cruore. // Nunc vero inobediens spirituali ad visione truncatus aut eiectus de ecclesia rabido ore demonum decerpitur homo ille.

Exponitur dicta speculatione quomodo intelligi potest in celo et in terra ligatus et solutus. c. ix. c. 9.

r Resultat ex superioribus dictis dubium non mediocre. attendendum quippe quod ei excommunicatus sententiam propter contumaciam et rebellionem consequitur illa que exposita sunt multiplex pena dampni incessanter tam eius sine contumacia gratia divina non est excommunicato non est incompassibilis. Est igitur questio quomodo fieri possit ut manente adhuc excommunicationis iusta sententia prius per ecclesiam auferatur ... qua valeat ita ut sit maneat dei amicus per gratiam et excommunicatus tamen per excommunicationem ecclesie. // Difficile nempe est id ipsum intelligere. // Namque eo ipso quod habet quis caritatem sine qua iustificatus efficitur dei amicus. Et iuxta decreta Constantiensis atque Basiliensis conciliorum XV et XVII sessionibus est vivum et membrum et per consequens est membrum unum in corpore ecclesie huius debitas operationes et participare unionem cum omnibus aliis membris christi et ecclesie quia propter esset particeps fieri communis aliorum fidelium atque suffragiorum

ecclesie. Certum est enim divine assistentie et custodie angelice spiritualiter commissus sit in civitate sanctorum et domesticus dei. Quocirca si quemadmodum supra expositum est per dominum permanet quis in excommunicatione omnibus huius auxiliis est privatus quo igitur eius duo stare possunt in veritate, ecce quod excommunicatus et dei amicus qui in gratia eius est constitutus. Sed igitur sequitur ut sit solutus in celo qui iniuste per ecclesiam adhuc manet super terram ligatus. Verba tamen eiusdem magistri docent quod sententia ad sententiam excommunicationis de qua sermo est iudicio ecclesie conformes ecclesiam militantem et triumphantem dicitur enim quecumque alligaveritis super terram erit alligata et in celo. Ad hoc dicendum est quod constat in veritate dato casu quod esse dei amicum ac per hoc solutum in celo. Et nichilominus adhuc per tempus manere iniuste ligatum super terram ex sententia ecclesie. Non quidem vult et eidem respectu sed diversorum. Est enim considerandum quod licet deus non alligavit potestatem suam sacramentis. Ita nec clavibus quas tradidit quare potest absque baptismo fluminis originale vel absque confessionis sacerdoti generaliter communis dat robur ad penitentiam et intrepidi confessione divini nominis. Et absque usu eucharistie spirituale nutrimentum ut patet in patribus heremitis. Sic etiam quis reconciliari deo et ecclesie incorporari potest absque absolutione a sententia excommunicationis data per hominem. Sed est attendendum ut quod quis absque susceptione dictis sacramentis baptismi et confessionis continuus principaliter potest remissio peccatorum a deo fiat tamen sacramentum ecclesie operatur aliquis effectus qui absque eius receptione non conferuntur quia ita est in absolutione a sententia excommunicationis contingit. Quia autem potest eiusmodi effectus quos operatur absolutio a sententia excommunicationis data per hominem et de communi lege non eveniunt etiam si per contritionem reconciliatus sit deo excommunicatus manifestandum est per apertiori de quo doctrina communis non hesitat videlicet in absolutione eius qui moritur in sententia eius. Apparentibus in eo signis contritionis atque in eius penitentie in articulo mortis. Ita quod iudicari potest per ecclesiam de spiritu huiusmodi fuisse deo ante mortem reconciliatum si pro defectu sacerdotis moritur absque absolutione dicit nec ecclesia iudicaret et actu fiet absolutio non est licitum eiusmodi hominem qui nundum deo iam reconciliatum ecclesiastice tradere sepulture nec publice orare pro eo aut offerri sacrificia vel fieri oblationes. Stat enim in veritate quod est solutus in celo et adhuc manet super terram ligatus. Sed alio et alio respectu. Est enim solutus quia per gratiam et caritatem deo reconciliatus. Est autem ligatus quia ad temporalem penam sustinendam in purgatorio adhuc obligatus manet ad tempus. Obligatur autem ad quam tanto et tale ut quia per ecclesiam adhuc non est absolutus respectu huius pene ecclesie competat predictam retinendi non quidem absolute quia tormenta que patitur in purgatorio ei reputantur ad satisfactionem sed ecclesia retinet penam illam ita ut alterius ope ac suffragio relevari nequeat nisi ipsa prius consentiente per absolutionem a sententia excommunicationis in qua finivit dies suos. Sententia quippe excommunicationis manente ut dictum est nec sepulture ecclesiastice tradi potest nec pro eius orare publice fieri suffragia aut oblationes. Ea non obtenta relevari potest suffragiis ... orationibus et elemosynis parentum amicorum et aliorum fidelium. Solutus est igitur talis in celo quo ad culpam et solutus est etiam eo modo in ecclesia super terram que iudicat eum deo reconciliatum fuisse ante mortem. Ligatus vero adhuc manet super terram quo ad penam quam ecclesia retinet absque processu fieri oblationes pro eo. Et similiter ligatus est in celo apud deum qui non acceptat orationem pro excommunicato. Sed quando solvit eum ecclesia super terram tollendo sententiam excommunicationis ac per hoc participem faciendo suffragiorum suorum et aliorum fidelium etiam censetur in celo solutus quia deus nunc acceptat pro remissione pene temporalis ad quam obligatus erat illa que pro eo decreto fient suffragia et orationes. Itaque evidenter ipse consente

possunt in christo isto de mortuo in execucione ecclesiastica militante et triumphante iudicio esse consones cum
et in celo et in terra similiter concepit ligatus et solutus // Pariformiter intelligere et possumus si quis
cessat adhuc maneat ligatus iusta excommunicationis sententia et tamen absolutus a deo quantum ad culpam ut
patuit in casu supra exposito de eo qui contritus et confessus penitens in visione facta ad romanam curiam remittitur
absoluendus a sententia excommunicationis a qua inferior absoluere nequit visibiliter quidem est quantum fecit quantum in
se erat quod sit gratie divine restitutus. Et tamen remanet adhuc per ecclesiam absoluendus // Talis
igitur quia extra ecclesie incorporatus pro eo quod caritatem habet ecclesie intelligitur factus particeps meritorum
aliorum fidelium generaliter quantum ad hoc ut in eo conservetur gratia et augeatur sed non ut ei tamen
ecclesie quam aliorum suffragiis fidelium pena pro peccatis debita remittatur donec eorum
consorcio per ecclesiam spiritualiter et expresse fit aggregatus quod fit data absolutione // hoc autem
sic intelligere possumus quoniam communiter dicto meritorum assignatur omne bonum opus ex caritate
factum esse meritorium vite eterne et satisfactorium alicuius pene temporalis debite pro peccato
cum est tamen hoc quod non in omni opere bono gratia vel caritas augmentatur ut patet in hominibus sed imperfectis
qui multa opera faciunt aliquando aut multa penalia sustinent et nichilominus eis per illa opera
gratia non augmentatur. Gratia si quidem aut caritas tunc augmentatur in homine quando elicit
actum virtutis ex toto conatu liberi arbitrii Itaque facit quantum in se est ut actus
virtutis intensius atque perfectius vel quando tot virtutis actus prius remisse elicuit quod
equivalet uni actui perfecto tunc enim dicitur caritatis augeri quemadmodum contingit in habitu scientifico quod non
per remissas sed per vehementias augetur considerationes. Similiter est et contingit in augmento virtutis cuius
habitus sicut non ex remissis sed ex vehementibus frequentatis actibus generatur Ita et augmentum suscipit
// Nec obstat salvatoris dictum quod dans calicem aque frigide non perdet mercedem suam. Etenim
dicit quod hoc fiat in nomine discipuli vel sicut eum intellexit remigius In nomine suo. Et quia christi sunt discipuli eius
nempe actus non remissa sed perfectam dicit operacionem quando actualis intencio refert opus ad christi gloriam
et honorem quia dicit quod in nomine suo. Et quia christi est discipulus. Secus autem est in actibus qui fiunt tempore consue-
ti nec actu mens refertur quod fiat propter deum, sicut est in dicendo officium ecclesiasticum quia non in recitatione
cuiuslibet versus aut psalmi augetur gratia. Ita est et de multis aliis operibus bonis. In hominibus
ita imperfectis quia non est quibuslibet actionibus suam actu in dei gloriam referre, Et propter divinum amorem prin-
operari non in omni actu bono gratia augmentatur. Sed bene in omni actu tali pro quo si penalis sit
dimittitur eis pena pro peccatis debita. In hominibus vero contemplativis secus est quia per opera meditacionis
et divine dilectionis quibus iuncta est suavissima delectacio cum ei in omni actu procedat ex omni conatu
mentis augetur in eis gratia et non dimittitur pena propterea quia iam nulla debetur // Stat igitur quod sicut
unicuique in semetipso per sua opera bona contingit quod augeatur gratia et pena non dimittatur
sic et illi contingat ex auxilio ecclesie et aliorum fidelium Ita quod omnibus atque meritis ecclesie et quo-
libet sustentatur in caritate iuvatur ut in caritate permaneat et suscipiat augmentum non vero quod
pena illi debita pro suis peccatis illorum relevetur auxilio // Et ita accidit in excommunicato qui
nondum est per ecclesiam absolutus sed per contricionis gratiam est deo reconciliatus. Sicut ei contingit de recep-
cione preceptorum. Ita et absolutione a sententia excommunicationis In multis enim id quod de necessitate salutis
est deus aliquando per se facit absque sacramenti susceptione potest infundere gratie culpe solucione et di-
missione pene eterne Non vero propter temporalis quam ad illam obligatus esse quis potest quamvis dei auc-

N. bene quod per [illegible] actus aug-
mentum caritatis
[illegible]
[illegible]

UVA.BHSC

ernis // Diligenti e intelligendum quod ex eo quod p contricionem et penitentiam deo reconciliatur antequam obtenta ab ecclesia absolucione talis utique quo exemplificabatur de mortuo e solutus et atque ligatus Et in celo
et super terram sed non dimissorum. Et quod apostolis et plurimis in utroque foro quod sic in celo intelligitur solutus esse
quantum ad culpam racione contricionis sic eciam eum solutum iudicat Et sic ecclesia iudicat donec absol
uatur non e licitum orare pro remissione pene sibi adhuc debite pro peccatis sic et quod inter
dum ecclesie suffragia et oraciones si pro eo fiant deus non acceptat / quin eciam adhuc retinet
peccata eius quantum ad penam aliorum suffragiis remittenda Non negatur quin aliquando tanta possit
contricio esse quod simul remittatur culpa et tota pena. Sed id rarissime contingit Indignum quippe se reddidit
qui se ecclesie Christi sponse subtrahit contrariare premaxime illi contricioni opus est ut deo reconcilietur
quam sponte premanere voluit exul ab eius regno adeo contrariam adversus ecclesiam sponsam pia diu p
sistens in reverencia // Et itaque illi gracia simpliciter obtinuisse adeo quod sibi eis primum peccatorum dimissi
one quantum ad reatum et offensam eius volente deo in hoc honorare ecclesiam Vt ad remissionem
temporalis pene sua ex intuiciat auctoritas. // Concordat intelligencia hec prius exposita ad id
quod salvator alio in loco quorum dimiseritis peccata remissa erunt et quorum retinueritis retenta sunt.
// Hoc si quod ultima dicta non est sic passe intelligenda simpliciter et absolute quantum ad culpam. Ita quod si sa
cerdos nolit absolvere peccatorem peccata sua semper erunt retenta a deo. Dic ei peccatori nunquam iui
to sacerdote a deo obtinere valet solucionem peccatorum quod falsum est / potest enim sacerdos iuste dene
gare vel differre absolucionem sacramentalem ad tempus donec peccatores consulat vel per se videat
de prius iniuncione ac eciam ut peccator sustineat pro tempore confusionem in semetipso pro eo quod non
statim absolvitur et alias ex multis iustis causis absolucio a peccatis ad tempus differri potest
// Cum igitur isto dato si peccator sufficiens peccatorum suorum magnitudinem dum absolucionem sacramentalem sperat tamen
lacrimatur et dolet quamvis nunquam absolvat eum sacerdos gratiam obtinere meretur a deo tunc per solam contricionem
dimissa sunt ei omnia peccata quantum ad culpam sed non quantum ad penam // huiusmodi igitur peccator et est solutus
et est ligatus Et quomodo solutus in celo et in terra. Et quomodo ligatus in terra ita et in celo. hunc mo
dum dimittendi peccata etiam dominus salvator nos docuit in magdalena de qua cum prius dixisset, dimit
tuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum. hoc intelligi non debet quantum ad culpam, quia sic nunquam
unum peccatum mortale sine alio dimittitur sed omnia simul / obviat quippe esse et non esse amicum
dei Intelligitur igitur quantum ad penam. Ita quod multa erant ei remissa quantum ad penam sed non omnia
postmodum vero complete eadem dixit remittuntur tibi peccata tua vade in pace // A Christo itaque reces
sit tunc soluta simpliciter et non ligata quia non obligata suorum racione peccatorum ad aliquam penam
// Sic igitur peccatori cum per contricionem peccata dimittuntur sacramentali absolucione non obtenta censetur ligatus
et solutus diversimode tamen quia absolutus quo ad culpam, ligatus vero quo ad penam non eternam sed temporalem
scilicet videlicet quam eciam in absolucione sacramentali dimittit // Utrum vero postquam illam obtinuit
particeps fiat suffragiorum ecclesie amicorum et aliorum fidelium ad dimissionem pene illius non qua
lis est dubietas quippe eo quod adhuc iudicio ecclesie non est absolutus a suis peccatis quemad
c. 10. modum dictum est de excommunicato quod ante amicorum sine particeps non est suffragiorum communium. Explicit
Ad hac dimissa Septem modi quibus censetur ecclesia retinere peccata.
In ista racione continuando propositum declarandi sunt modi quibus potest ecclesia retinere peccata. Omnibus
quippe modis censetur retinere ecclesia sine sacerdos peccata hominum quantum ad penam. Primo

UVA.BHSC

si nō absoluit vt ei mltoꝝ hʒ doctrina cū absoluit pctorē ī rigore ptatis clauiū ex mito pāne
ꝑ dimittit cta pars pene tpalis ad q̄ obligat pctor ī hoc mūdo vel ī pгgatorio. ꝗnta
uo sit huiōi ps tīa quīta ꝗ̄rta ꝗ decīā nō repit q̄ certitate audeat de hac rn̄dē q̄oe
Cesē ex ꝑtīne pcta si nō īpōit ꝑ illis pn̄iaz Nā cū sacdoti sit a deo cōcessa ptās ar
bitrādi ꝛ iudicādi q̄ pn̄iaz debʒ q̄s agē ꝑ suis pctis q̄m diu in hoc viuit mūdo eo
ipo q̄ sacdos nō arbitrat̄ q̄m cēsē remittē dīno iudicio. Intellir retinē pcta
illi q̄m ad penā q̄admodū iudex cui a pn̄cipe ꝯmittit̄ agnoscē de cīmīe ꝛ infligē
pro illo penā q̄ sibi uidet̄ ꝛ sic absolue reū si tal absoluit reū nlla sibi imposita pn̄ia
cēset̄ relinquē pn̄cipi puniēdū. Et q̄m ut dicit aplūs horrendū ē īcidē ī man⁹
dei viuētis nō iuste aut pie agit sacdos si nullā pn̄iaz pro pctis iniūgit ptq̄m ī
artlo mort q̄ pt īsinuaē ꝫ nō debʒ iniūgē. Si q̄dē ꝑ satisfactōe pctoris ꝯu⁹ q̄nis
fidelis ī alio mūdo ꝙ̄ ī isto puit̄ propter dēo ꝯpe voluntatis ī satisfcōe mltū appe
ditur. Ex hiis appet cū retinēdi modꝰ q̄ sacdos pn̄iaz īpōit ꝫ nō q̄ arbit
tur debitā aut ꝯdignā nō ē mīte cōis dicē vt nāc sit ꝯfessori impone pn̄ias de
q̄b⁹ le ī iure aliq̄n fuisse īpositas ꝑ pctis ul ordīatū īpoi. Nā q̄admodū iuxta
circūstācias occurretes maiores miores siue īposite tūc fuīt pn̄ie. Ita igr̄ nūc
pcitet dolectatis valitudīe offō suscipiēdi propter ne ꝛ splēdi opportunitate
aliisq3 oīb⁹ circūstācijs debite appensis sacdos impoet pn̄iaz q̄ reputabit cō
dignā ut ꝑ eā satisfacē videat̄ deo hōri q̄ offēdit ꝛ pxī ī detrimētū que lesit
Nec ei illi ꝯmissū ē vt agat ꝑ suo libito uolūtatis ꝫ q̄ arbitret̄ ratiōe
īt deū ꝛ pctorē q̄admodū si a pn̄cipe esset q̄s ꝯstitut⁹ arbiter sup satisfcōe offē
se a subdito sibi fcē. Tal nēpe attēdat ꝯsidat si pn̄ceps reputabit q̄m ipē impoit
fuisse pēaz cōuenientem pn̄iaz sic si putat se cōparituri cito corā pn̄cipe eidēq3 it
rogaturo de illo redditurꝰ roēz. Sic et oīs ꝯfessor ē de seipo corā deo rōnē
reddē de oī pn̄ie q̄ hic facit. Qn̄ igr̄ omīb⁹ ꝯsideratis circūstācijs sacdos assistit
arbitratq3 ī mēte sua q̄ ꝑ pcta eidē reuelata ī ꝯfōne vt debite satisfaciat
cta pn̄ia īpōnēda foret. Et uel ꝯplacē sibi ꝯfesso volēs aut q̄r ꝑ ea spat ab eo maio
rē recipē eliam seu q̄r ꝑ hoc uult acquirē famā vt ad eū recurrat̄ in cōfessiōe
poti⁹ q̄ ad alios aut q̄r ex itētōe eā remittit dīno iudici⁹ vtiq3 ex hiis seu aliis
cāis nō ꝯuenīētē ꝫ sciēt leuē īpōit pn̄iaz sacdos cēset̄ pcta retinē etiā si ꝯfessus ex
seipo absq3 sacdotali iniūctiōe ieiunaret oraret elemosinaret vel illa pn̄ie pficeret opa
q̄ ꝯfessori erat impositura plus ei ualet ad pctī dimissiōz penale opus iniūctum a
sacdote q̄ uoluntarie assūptū ꝯtīnis istud sit mai⁹ q̄admodū cōis hʒ doctrina
de ope meritorio fcō ab eo q̄ nouit ꝛ ab eo q̄ alis fac̄ spōte. Sz adhuc ī isto est
singlari⁹ Et ei cū faciat pctor pn̄iam iussu sacdotis mādato. cui pn̄ia dō ꝯmisit
ptātē q̄r d's voluit id q̄d fit sua auctē ee ꝯtū ratū et firmū illud accepto hʒ
spali deus ipē q̄ ꝑ ph'a testātē nō uidentibus ī tdipm. Cetīu alio retinet
mō sacdos pcta qui nō absoluit pctorē ꝯfessū Nā cūiux formā ecc'ie īdulgē-
cie nō cōcedit nisi uēe ꝯtritis ꝛ ꝯfessis q̄r nō cēset̄ ꝯfessus qui nō est absolut⁹

UVA.BHSC

corpore qui non absolutus retinet eius peccata quantum adhuc effectum ut ad remissionem illorum indulgentie
sibi non valeant. Forte quippe indulgentiarum ad illa se extendit pena de quibus quis est vere contritus et
est confessus // Utrum vero parte de indulgentiis ita prout supra inquirebatur etiam intelligendum
sit de aliis ecclesie suffragiis que legis tu / labora ut intelligas // Retinet eciam quantum
adhuc indulgentiarum effectum sacerdos peccata si non imponit peccatori magnam penitentiam.
// Ejusdem iure magnorum doctrina quod indulgentiarum forte confirmat cum illa habeat quod remit-
tuntur de iniunctis penitentiis quadragintam aut centum dies si ita est quod nulla dies penitentie iniuncta est peccatori
per sacerdotem difficile est intelligere dies illos xl aut centum qui illi remittuntur // Quocirca doctores
hii consulunt ut quis procuret magnas imponi sibi penitentias ut eidem indulgentiarum concessio
suffragetur // Quidam enim doctores volunt intelligere dies illos vel annos qui per canones
penitentiales specificati sunt eciam si non iniungantur dummodo peccatori notificentur. Sed forte indulgentie
habent de iniunctis sibi penitentiis sermonem non solum insinuatorem sed vero iniunctionem actualem.
// Retinet non denique sacerdos quamquam si pontifex primi peccata si data iusta causa non
concedet indulgentiam plenariam sibi equidem tempore summo vel vicario concessa est plena li-
gandi et solvendi in utroque foro potestas. Et cum non solum indulgentiam concedens censet
retinere peccata illorum quibus potest propter eius debita remittet indulgentiarum concessione // Eodem quoque modo
retinere intelligitur si non concedat maiores indulgentias que sunt ad tempus. Etenim si indulgentia conce-
ditur ieiunantibus orantibus peregrinantibus elemosinas vel alia pietatis opera facientibus maiorem
multo remissionem pene consequentur quibus data opera equalitur ubi concessa est indulgentia. Et sic
etiam istorum ecclesia censet peccata remittere aut retinere si quando iusta subest causa indulgentias non
concedit // Si igitur in hiis que me tangunt forum conscientie ecclesia habet potestate retinendi peccata
illorum etiam eius quos deus solvit a culpa. // Nimirum igitur si id facultatis ecclesie assit in
potestate ligandi et solvendi quantum ad sententiam excommunicationis quod solutus a deo quantum ad culpam sic expo-
situm est maneat adhuc quantum ad temporalem penam ligatus. Ita ut ecclesie suffragia et fidelium
orationes sibi non proficiant ad dimissionem pene illius donec missio hominis sit ab ecclesia
liberatus. // Alie vero pene excommunicationis due in privatione est communionis que ut supra expositum
est sequuntur excommunicatos derelictio videlicet a speciali divina assistentia et custodia ange-
lica. In eo quod solutus est a deo quantum ad culpam locum non videtur habere quia per ipse ille inflixerit
a deo contrarie rone. Justum est enim ut proterui et rebelles sponte que castra dei exeun-
tes et se tradentes ad manus inimicorum delinquantur a deo. Sed quando de hiis peccatis facien-
tes quod in se est ut ad gremium ecclesie redeat sicutque iam amici dei utique qui habitant
in adiutorio altissimi commorantur etiam in protectione dei celi // Remanet pena qua
ligatus est ab ecclesia per sententiam excommunicationis quamvis absolutus sit a deo per contritionem aliis duobus
vinclis irretitus quia donec absolutionem obtineat ecclesie et interna communione privatur. Nec
enim admittitur ad susceptionem sacramentorum nec ad usum legitimarum actionum quia ecclesia de occultis
non iudicat. // Primum autem vinculum tertium manet sic quemadmodum ad ecclesiam. Ita etiam quantum
ad deum ligatus quia privatur multiplici fructu gratie salutis que a deo infunditur suscipientibus
digne sacramenta ab eo instituta. Excitatus vero indigne illa sumeret quia contra interdictum ecclesie sponse
sue cum amisit suorum regimen filiorum. Et ita quantum ad hec quando erit solutus ab ecclesia eciam

recepit absolutus a deo. Item quod prouenit ex corone videlicet anulus. Sic et illi usus ut plurimum
singulariter unire potestatis et humana dependet facultate ad potestatis non declaratur. Si et quam huius ecclesie
militantis et triumphantis sunt iudicio conformes. Nec etiam est coronis prime videlicet naturalis a qua
ut communiter non putatur exorta. ¶ Omnibus igitur que sunt exposita attentis consideratio manifestissime
iam patet quod in hac intelligencia primo intendebatur videlicet potestate clauium ecclesie et in foro consciencie et in
foro exterioris iudicii ex deo esse non ex hominibus propterea quod ad effectus supernaturales illarum nullatenus
se extendit humana potestas. Quatuor excellentes potestates ministrorum ecclesie requiruntur in
Pro responsione igitur ad questionem propositam quolibet episcopo et de modo quo competunt.
sciendum est quod in ministris ecclesie quadruplex requiritur potestas excellens. Prima fun-
datur super caracterem sacerdotalem potestas videlicet conficiendi et transsubstanciandi panem in corpus christi et vi-
num in sanguinem que inauferibilis est a sacerdote quamdiu est in hac vita mortali. Secunda est potestas
ligandi per censuram ecclesie et soluendi que fundatur super caracterem baptismalem clericalem
militiam et iurisdiccionem. Et tamen in iudicio in foro exteriori requirit virilem sexum christianam et clericalem
militiam etatem discrecionis et statum libertatis. Nec enim exercere possunt femina infideles non clerici in
seruis statu et huius. Hec autem potestas non inauferibilis est sicut prima quia satis facile fragilis quam remoue-
et post remocionem nichil de illa remanet etiam in habitu quantum ad illos quibus per actus competit. Tercia
potestas fundatur super ordinem sacerdotalem et eminenciam illius que datur christianis quos consecrat episcopus per quod pontificalia
potest exercere que etiam sicut prima inauferibilis est. Quarta est potestas in foro consciencie audiendi confessiones iniun-
gendi penitencias absoluendi a peccatis. Hec autem fundatur super caracterem sacerdotalem et iurisdiccionem
que sicut secunda inauferibilis est habet tamen speciale quod in casu extreme necessitatis potest in actum exire. Potest enim
quicumque sacerdos ydoneus existens cuilibet in articulo mortis confessiones audire et a peccatis absoluere
a sentencia etiam generali excommunicacionis cuius absolucio in articulo mortis specialiter excipitur. Sed qui non habent per se
iurisdiccionem quod oportet quod a superiori post absolucionem accipiant nullatenus exercere si non absoluere potuerunt et in articulo
mortis excepto prout dictum est si absoluens sit sacerdos ab ecclesia non precisus quoniam tunc et a peccatis
et ab omni pena excommunicacionis potest absoluere et si absoluendus hereticus fuisset dummodo vacillans(?) penitens(?)
[illegible] confessus catholicam fidem. Ex predictis considerandum quod omnes predicte quatuor potestates per se
competunt cuilibet episcopo de prima et tercia nulli dubium quod etiam sunt inseparabiles. Nam si sit hereticus excommunicatus
suspensus et depositus corpus christi conficere et potestatem ordinis conferre potest. Alia etiam exercere pontificalia
que dumtaxat ad episcopos pertinent. Quarta similiter videlicet ligandi et soluendi in foro consciencie et episcopis
competit sicut est quod iurisdiccio per se eis conuenit. Ista etiam ut dictum est fundatur super caracterem sa-
cerdotalem et iurisdiccionem. Quantum ad secundam scilicet potestatem clauium in foro exterioris iudicii per se
competit episcopis tunc manifestum est omnes quatuor potestates designatas episcopis competere. Utrum uero actu
vel habitu id requiritur. Quod autem potestas iurisdiccionis actu competat episcopis ac per se quantum ad illos episcopos
qui actu habent populum sibi subditum nulli dubium putatur esse. Tum quia dicuntur iudices or-
dinarii et quod de sua racione est ordinarium quod per se competens nominatur. Tum quia iurisdiccio que
aliis competit in diocesibus eorum per consequens dicitur ipsis competere quam ex episcoporum tacita concessione
vel permissione. Et ita est quia cui competit quod ab alio dependet per actus. Illi uero a quo
dependet per se competere dicitur. Tum quia iurisdiccio infallibiliter annexa est episcopali consecracioni. Nam cum
episcopus ordinatur ut patet ex predicto libro pontificali cura et regimen illi populi ad quem profertur(?) est

sibi committit. Et tali committit ut a malo necdum amotione si cohercerat potestate // Tum quia si electus
in episcopum in mea habitu ordinis qui nondum igitur episcopus factus est in ius ordinis in me per se illi competit // Nominate de presenti
ut huiusmodi ius seu potestas clavium in utroque foro videatur quaedam propria passio vel inseparabile annexa
sit ordinis dignitati episcopali // Alijs autem quae in eorum diocesibus iurisdictionem utuntur huiusmodi potestas clavium competit
tantum non proprie sed per accidens quia ex illorum uel episcoporum suorum concessione tacita vel permissione competit
di. Et sic quasi separabile et per accidens ac sub episcopis ipsis. Nec enim de essentia dignitatis archidiaconatus
aut necessaria propriaque conditione illi est habere iurisdictionem. Nam prius quam introducta fuisset consuetudo dignitas
erat non iurisdictio illi competebat. Non uero peritie de episcopatu qui absque iurisdictione vix aut nunquam in
telligi potest de namque episcopis a superius intendendo // Unum insignum quod aliorum iurisdictio ab ipsis quae depen
deat sitque sub ipsis eis attributa non possunt archidiaconi vel prepositi episcopos ipsos excommunicare
nisi eis foret concessum ex speciali papae aut superioris alicuius commissione // De episcopis uero titu
laribus utrum huiusmodi potestas clavium etiam eis inseparabiliter competat ex hijs potest considerari // Primum
quia semper sub aliquo et nunquam sine titulo ordinatur, statimque semper committitur eis populus actu uel habitu
sibi subiectus. Unum si paganorum infra tenoris illarum ecclesiarum ad quas titulares episcopi promouentur
efficiantur christiani, non alia obstante ordinacione illorum essent ueri pastores // Demum quia prout ij
magis specificantur committitur sibi cura populi christiani. Rursum quia insignum regiminis eis datur
pastoralis baculus // Postremo quia et habentes populum in actu et titulares omnes idem
dicuntur successores apostolorum. Nemo autem dicere audeat eciam prius quam habent provincias sibi uicissim
distributas quod apostolis actu non competeret potestas clavium in utroque foro // Quoniam ipsi omnes qui
ordinantur episcopi actu vel habitu semper habent iurisdictionem ligandi et solvendi. Et in foro conscientie et
in foro iudicij quia est potestas clavium habentque preterea huiusmodi potestate comparacione aliorum quamquam
in excellentia et perfectione // Habent rursus eminentiam ordinis ut pontificalia exerceant quae
alijs nullatenus competit cointuitque in eis omnis excellens potestas ecclesie supradicta // Me
rito ipsi episcopis solum aut simpliciter dicuntur concessisse a christo claues ecclesie Sacerdotibus namque non
datur potestas clavium nisi in foro conscientie et in tenentium cum habuit iurisdictionem // Archidiaconis uero et alijs qui
possunt excommunicare datur ut potestas clavium in exteriori iudicio et episcoporum consensu tacito vel expresso
huiusmodi autem intelligentia irrefragabiliter confirmatur per determinacionem magni concilij lateranensis in
c. firmiter de summa trinitate et fide catholica cum nemini fidelium liceat contraire. Dicit enim quod sacramentum eucharistie
nemo conficere potest nisi sacerdos qui rite fuit ordinatus secundum claues ecclesie quas ipse concessit apostolis
eorumque successoribus ihesus christus // Successores uero apostolorum dicuntur episcopi non autem sacerdotes simplices
vel curati canonici archidiaconi aut prepositi seu inferiores quantumcumque amplius iurisdictionem habentes.

c. 12. Applicatio consideratione ad intentum principale de necessitate intelligentie et consensus episcoporum

Applicando supradicta ad intentum principale videlicet tam scilicet maxime episcoporum in generali concilio.
auctoritatem quod omnimodo concurrenti integritate populi intelligentie episcoporum. Et quod absque consensu priorum
uel maioris partis eorum non est legitimum synodale iudicium, luculentissime certe
monstrat hec sexta consideratio commemorata. concilium generale est congregatio ad salubriter
statuendum et ordinandum ea que debitum regimen ecclesie catholice in fide et moribus respiciunt
// Ad hoc autem salvator noster concessit apostolis clavium potestatem nimirum igitur pertinet ad essentiam
Synodi generalis presentia episcoporum quibus ut habetur iuitas fidei declarata per lateranense concilium

tp̄ successorib' aplorum concessit hiis claues dn̄s ihs xp̄c. // Denique quia ptās synodi gnal'
ē imediate a xp̄o ut ī sequenti specificabitur, ptās aūt clauium ī epis nō ex hoib' sed est
ex deo immediate ergo ad synodi integritatē ptinet epī qb' utique ptās clauium p se cō
petit aliis uero nō nisi p accñs. // Contingit ēt quia pprium ē gnal' sinodi snīas 7 diffinicōes
suas sub anathemate concludere adusus contraria sentientes. Cum ptās ligandi 2 soluendi
per se ipsis cōpetit ipsorum pn̄cia atque assensu immediate gnalis synodus integratur. // Quod aūt
psupponit maior patet conspicientib' gesta gnaliū conciliorum synodorum. Prima siquidē Nicena
ita conclusit Simbolum dicentes aūt erat qn̄ nō erat creatum aut convertibile filium dei hos
tales anathematizat catholica 2 aplica ecclesia. // Itē in secunda Constantinopolitana post finē sim
boli ita subiunctum ē qui aliud docuit uel predicauit anathema sit. // Itē in tercia Ephesina ta
lis pfertur snīa. Si quis nō confitetur carnem sm̄ sbām uniti dei patris ūbum unumque eē
xp̄m cum ppria carne eundē s. simul 2 hominem anathema sit. Et ita prosecuta p xi. sequentes
articulos. // Itē octaua synodus quarta vid' Constantinopolitana ī ultimo decreto commemorans
conspiraciones factas ī vii. pcedentib' concilijs conclusit sub anathemate 7 illas omēs 2 quas ipsa
de nouo fecerat. Simili modo factum ē in vi. gnalib' concilijs ab antiquo celebratis apud latinos
bino latinensi Remensi. lugdunensi dupl'r 7 uiennensi. // Itē in concilijs cele
bratis nr̄is dieb' Pisano Constanciensi 7 Senensi. Et etiam quia multi Canones Synoda
les firmati sunt anathematis snīa pmulgata. // Si igitur pprium ē gnaliū syno
dorum sub anathemate firmare sinodales suas diffinicōes quod ptinet ad clauium ptā
tē immediate gnalis synodus integratur 7 interesse eporum qui eas hn̄t ex deo non ex homib'.
// Postremo id confirmatur ut inaudita absurditas eueniret. Cum enim omnes Canones
sub anathemate firmare valeat Synodus gnal' esto quod interessentium concilio aliorum
quam eporum maior sit nūrus si legitime foret sinodale iudicium dissentientib' etiam omib' epis
pn̄tib' tunc igitur anathematis snīa ferri posset ī epos hn̄tes claues imediate a xp̄o p illos q
bus huiusmodi ptās eorum concessione vel pmissione cōpetit dei. // Itemque sacerdotes immo
nō sacerdotes excarcerent magistros discipuli filij patres aplos pphe aut quod peius uocantur
sed minus successores aplorum p doctores anathematizarentur cum tamen attestatur nob' sacra scriptura
quod deus posuit ī ecclesia primum aplos, 2° pphas 3° doctores deinde uirtutes 2c. // Et
admirantur duos ī facie hn̄tes oculos si talia asserere iam essent p̄lite ordine quod xp̄c
ī ecclesia posuit expresse nobis reuelans primos superioresque alijs omib' esse aplos
2 p consequens eorum successores epos. disposuit quippe deus ut infima p media ī supina
reducerentur istis quod uiris auctis illis uero cōpetit necessitas obsequendi. De ptāte in
mediate a xp̄o in epis et exponitur ordo septem ptatum ex euangelio. capitulum primum

Epiā ī ordine p sequenda ī adulterata ē quod soli epi eorum quod superiores ha- c. j.
beant imediate ptātē a xp̄o. // Ad hoc notificandum debite ante oīa exponendum
sunt ptātes a xp̄o concesse distinctiuus suis ī euangelio ordineque eorum. // Rur
sus quoniam earum ī ordine 7 a conspiraua excitacōe elicietur quia inferiorum ptās pla
torum ab epis traxit originem sed quia illorum ex deo nō ex hoib' a sufficienti postremo di
uisione priorum atque pbatur apte. // Primitus ergo primo ē quod iuxta cōmunem doctrinam

theologorum septem potestates loquuntur in evangelio a Christo concesse // Prima est baptizandi in prima parte capitulo sic referente Jo. evangelista ut cognovit Jhesus quia audierant quia Jhesus plures discipulos facit et baptizat quam Johannes quamquam Jhesus non baptizaret sed discipuli eius. Hoc autem tempore nondum facta erat discretio xii apostolorum per electorum ab aliis. Nec eis auctoritas concessa predicandi erat sed hic in loco vocantur ipsi discipuli ut supra dicebatur qui preter alios qui continue sequebantur Christum rationes doctrine // Salvatorem nostrum suo in hoc nos exemplo docente statim baptismi necessitatis tempore conferri posse et debere per alios quam presbyteros voluit. Cum et ipse antequam institueret primos ecclesie ministros apostolos voluit ut etiam alii baptizarent // 2a potestas est predicandi Christo enim teste evangelista concordat quod Christus post electionem apostolorum commisit eis predicare regnum dei // 3a potestas est faciendi miracula quam prestare tunc mediante potestate predicandi tempore utilis et necessaria ad doctrine confirmationem. Nec enim evangelium per iudeos aut per eos et per gentiles tota sacra scriptura recepta erat in auctoritate quia apud iudeos dubitarat vetus testamentum in veneratione erat apud vero gentiles nullum eorum // Omnis quippe doctrina ut vera esse credatur eget aliquo firmamento omnino cum esse verum ratione auctoritate ac miraculis vel experientia. Sed doctrina fidei in omnibus probari non potest ratione multoque minus experientia // Dic ergo tunc necessaria fuit potestas miraculorum ad confirmationem doctrine. Ita et nunc sacre scripture veneratio est necessaria ut probetur auctoritate // Nec id sufficit quia necessaria est non minus ecclesie reverentia videlicet ut firmiter credatur ab omnibus fidelibus quod in suis determinationibus fidei concernentibus aut bonos mores ecclesia nullatenus errare potest. Evangelio enim inquit Augustinus non crederem nisi me catholice ecclesie commovisset // Quemadmodum enim si paterentur in eo errorem sacre scripture videlicet quod in aliquibus diceret verum et in aliis falsum sic contingit de libris humanis ad propositis voluntate tunc periret omnis probatio veritatis ex auctoritate sacre scripture nam qua ratione in uno passu. Ita in aliis quod falsum contineat posset opponi // Sic etiam est de reverentia ecclesie si posset fateamur eam errasse in aliqua determinatione veritatis catholice fidei. Aperitur utique via dat talis calumpnia illi per obviam valeat. Nec sufficit est dicere ut probatio valeat ab auctoritate sacre scripture si non ab auctoritate ecclesie. Nam quod sit sacra scriptura et quomodo intelligi debeat nisi ecclesia assereret nulla foret certitudo sufficiens // Et ideo necesse ut quemadmodum omnes fideles fatentur hoc dicit sacra scriptura. Igitur hoc est verum. Ita et fateantur hoc determinavit ecclesia. Igitur hoc infallibiliter est tenendum. Unde eo ipso quod Christiani patenter sacre scripture et ecclesie errorem in eo diffitentur tamen miraculorum cessavit confirmatio doctrine catholice quoniam ad omnes fere articulos fidei veritatesque promodum declaratas ex eis pendentes. Illis autem duabus potestatibus in debita veneratione doctrina catholice fidei sive in scolis per disputationem sive per predicationem in ecclesiis sic hactenus permansit ita permanet et permanebit in suo robore et firmitate // Omnes igitur Christiani nullatenus patiantur hec dentes sed insurgere toto conatu contra imponentes quod errarunt unquam aut errare potest in aliquo sacrarum determinationum ad fidem vel mores pertinente quia talis assertio tollit robur catholice fidei. Et hec est causa quare potestate predicandi tempore ecclesie primitive concessa est potestas miraculorum non preter autem nunc est necessarium quamdiu in suo robore illa duo manent sacre scripture auctoritas videlicet et ecclesie reverentia // 4a potestas est mendicandi temporalia subsidia et habendi necessaria ad humane vite sustentationem // Hec autem ratione debita sequebatur alias duas cum enim Christus mandasset apostolis ad predicandum nullam peram sacculum aliaque ad sustentationem vite pertinentia

N. valde de doctrina fidei qualiter confirmari debuit diverso tempore

N. de auctoritate scripture et reverentia ecclesie catholice

UVA.BHSC

nō poterant ut maiori sollicitudine intenderent predicacioni verbi diuini, dignitatis consequenter ut inquit
cibo suo. conuenientissimum fuit concedi ipsis eciam potestatem temporalia mouendi. Ut namque apostolus
prima ad chorinthios docet. Qui in sacrario operantur que de sacrario sunt edunt. Et qui altario de-
seruiunt cum altario participant. Ita et dominus ordinauit his qui euangelium annunciant de euangelio viuere.
Nec enim similiter infidelem possunt ad acquirendum virtutem et predicandum debite euangelium // Fuit utrumque
similiter in paulo si non sunt omnes ut magis fuerit in tercio celo. de ordine pone istarum trium potestatum ma-
nifeste patet in euangelio et actibus. Narratur namque post electionem apostolorum in initium predicacionis omnium
potentem eis concessam miracula faciendi et impediendi uite nocua // Quarta potestas est iudici-
aria. auctoritas cuius ait. Quecumque alligaueritis super terram etc. Ista plenius ad alias secte
quod primo fuit adunare populum sub una fide euangelii quam coherceri aut iudicare per suam
excommunicacionem. Sic et eum inquisitum quemadmodum si iudeus existeret sarracenum uel ethnicus. Cum enim non possint
adunari et unanimes sub una fide quod unicuique reputant ad salutem alius abhominatur tamquam
errorem. Sexta est ministrandi sacramenta. hec autem fuit collata a christo in die cene cum dixit apostolis
hoc facite in meam commemoracionem. Neque enim quod eucharistie sacramentum omnibus aliis perfectius continetur ad
ministrandum huiusmodi intelligitur et aliorum // Ita quod tunc fecit eos presbyteros atque episcopos quorum officium est pertinencia
aliis ministrare. Et hec communior doctrina licet penes doctores super qua fuit diuersa opinio. primo ad
tempus dati a christo eis sacerdocium quod uel quando fuerunt assumpti ad apostolatum vel in die cene vel
in die resurrectionis vel in die penthecostes // Communis enim fuit sentencia potius in die cene conponi(?)
ut // Et quia tunc primo instituebatur principale sacramentum // Et quia tunc illis mandauit hoc facere in
suam commemoracionem non implere mandatum potuerunt nisi essent presbyteri. Cumque faciendi presbyteros
presbyteri potestatem non habent ab eo tunc facti censentur episcopi qui archiepiscopi et patriarche ut ipsi alios
constituerent. Censentur eciam quod in die cene fuerunt facti sacerdotes propterea quia tunc illis manda-
uit hoc sacramentum aliis ministrare solis enim presbyteris congruit ut sumant et dent ceteris // Item
quia tunc saluator uidetur seruasse formam que in collacione ordinis sacerdotalis seruat ecclesia.
Omnium namque doctorum est communis sentencia quod licet multa cerimonialia fiant in collacione presbyteralis
ordinis cum tamen in primis sacerdocium tradatur quando episcopus ordinando tradit patenam cum ob-
latis et calicem cum vino non consecrato. Hoc autem ultimum uidetur christus fecisse. Nam bis legitur
tradidisse calicem apostolis semel cum vino non consecrato et semel cum sanguine suo ut matheus lucas
euangelista refert // Itaque primum fecit eos presbyteros et episcopos. Et post communicauit eos corpore et
sanguine suo dicens eis et accepto calice gracias egit et dixit. Accipite et diuidite inter
uos. Et in simili. Et calicem postquam cenauit dicens Hic est calix noui testamenti in meo sanguine etc.
Septima potestas est dimittendi peccata quam dixit post resurrectionem. Accipite spiritum sanctum etc. quorum re-
miseritis peccata etc. Hec minus congesta legitur propter alias potestates quia tamen per panem soluti
erant precium redempcionis nostre. Fuitque per maxima potestas hec quantum in ea intelligitur ut quidam
dicunt christum concessisse apostolis thesauri meritorum suorum que existunt potestatis huius in sua
plenitudine. vis concessio plenarie remissionis peccatorum competit non utique omnibus sacerdotibus
atque episcopis prout sunt assumpti sed dumtaxat supremo rectori populi christiani videlicet
pape aut ecclesie legittime congregate. Iudiciaria potestas qua premittitur generaliter
inle continuum distinguitur in plures species et est a deo. capitulum 2m.

N. ad quod ordinati fuerunt apostoli a christo in die cene.

N. eciam

c. 2.

Considerandum est 2o quod omnes iste sex potestates preter illam tertiam de ministeriorum operacione loco
cuius habet episcopus temporalem potenciam ad cohercendum rebelles inveniuntur in ipsis de quibus
presens non est presentis consideracionis propterea quod ille competunt eis seorsum prout sunt in suis dyo
cesibus constituti. In hoc autem libro inquiritur de magna potestate episcoporum in sinodo generali congre
gatis. Rursus quia generalia concilia de quorum spiritualitate et integritate iudicium nunc agitur
ad illorum exercicium ut communiter non conveniunt sed exercicium illius quinte iudiciarie auctoritatis. Que
specialiter dominio eam magis distincte consistit principaliter in quatuor. Primum est declarare sentencialiter et diffinitive
quid sit conforme vel repugnans fidei catholice aut legi divine preiudicium fidei vel in preiudicium
scandalo pusillorum parvorum edificacioni racionis aut tenuitati sedicioni vel paci et
quieti. Et primo quid sit hereticum vel catholicum aut sapiens fidem vel in ipsa errorem
dampnabilem. Sub hiis namque aut similibus terminis consueverunt per ecclesiam in materia fidei fieri diffiniciones
seu declaraciones. Non quidem per modum inquisicionis speculative aut disciplinative exhor
tacionis sicut fit in scolis docendo vel in templis predicando. Hoc enim exercicium sibimetipsi
testimonio quod eidem non competit iudiciaria auctoritas doctoribus ipsis predicatoribusque expresse
protestantibus sua dicta submittere iudicio et correccioni ecclesie. Ecclesia vero propter superiorem
in terris non habet cui submittere debeat iudicia sua et declaraciones. Ideoque in suis diffini
cionibus non protestatur quod illas submittit cuiusvis iudicio aut correccioni quemadmodum faciunt
in scolis docentes vel in templis predicantes. Est enim ipsa potestas ecclesie diffinire quid sit creden
dum et respuendum quantum ad fidem et mores in populo christiano. Hanc primariam potestatem spiritualem
salvator concessit apostolis tempore ascensionis sue quando aperuit illis sensum ut intelligerent
scripturas dixitque euntes docete omnes gentes docentes eos servare omnia quecumque mandavi
vobis. Et alibi: predicate evangelium universe creature qui crediderit salvus erit qui non
crediderit condempnabitur. Quam potestatem ut supra commemoratum est in 2a huius tractatus ai
adulteria plenius explicavit apostolus in epistola ad ephesios. Quod vero hec potestas sit a deo
data et non ex hominibus excellencia sua maiestatis ostendit, cum mereatur divinum testimonium
comprimere allatum non credens determinacioni ecclesie dignus sit etiam condempnacione dicente namque qui non
crediderit condempnabitur apostolo item testante etiam angelum de celo aliud quam ecclesiam evangeliza
tem anathema esse. Et quia prout dicitur in actibus apostolorum: Idem visum est spiritui sancto et apostolis con
gregatis in unum dicente insuper eis Christo: Qui vos audit me audit. Et non estis
vos qui loquimini sed spiritus patris qui loquitur in vobis. 2a iudiciaria auctoritas ecclesie consistit in precipiendo
sive mandando statuendo ordinando et decernendo quid in futurum fieri debeat. Et presertim condendo
leges communes quam potestatem expresse est concessit quando inquit: Super cathedram moysi sederunt scribe
et pharisei omnia ergo quecumque dixerint vobis servate et facite secundum vero opera eorum nolite facere.
Itaque ecclesia habet auctoritatem mandandi et fideles tenentur eidem obedire de necessitate salutis.
Ut namque diffinivit sancta sinodus Constanciensis. Obediencia ecclesie non est secundum adinvenciones sacer
dotum ecclesie sed secundum expressam auctoritatem sacre scripture. Et quoniam obligat non tantum in foro corporis et sed
quantum in foro anime ad penam mortalem maius est testimonium quod hec potestas est a deo. Que sicut alibi
declaratum fuit potestas dicendi mandandi vel ordinandi de illis intelligenda est qui racione
sive dignitatis vel officii sedentes in cathedra auctoritatis subditos docent vel iudicant non

Nota sequencia de auctoritate iudiciaria ecclesie et conciliis generalibus que consistit in 4or.

p.

2.

N.

sic at de illis q̃ lr̃tes declamatorie ĩ ecc̃ijs dicunt ad p̃plm̃ vel in scolis sedentes erudiunt
disciplos // 3ᵒ auct̃s iudiciaria ↄsistit ĩ corripiendo peccantes de qua saluator ait speci 3.
ficando eam. Si peccauit ĩ te fr̃ tu' ꝛc. Et s̃e dic ecc̃e q̃ si ecciam nõ audierit sit tibi
sic ethnic' ⁊ publican'. Am̃ dico uobis Quecũq; alligaueritis sup t̃ra ꝛc. // Hec at p̃tas cũ
includat auct̃ez excludi q̃ sit ex deo ⁊ nõ ex hoĩb' multi li dice nõ ẽ op' qm̃ ĩ 3ᵃ pᵗᵉ ad
ut̃ercia fuit plen' declarat̃u. // 4ᵒ iudiciaria auct̃s ↄsistit ĩ dispõne ministroꝝ ecc̃ᵉ instituen 4.
do illos aut destituendo. Hec cõcessa ẽ in cena dñica a xp̃o dicente ap̃lis suis. Ego dis
pono uobis sicut disposuit m̃ p̃r me' r̃gnũ // Q̃ppe ut sup hoc passu multi exponunt
sco'ꝝ doctores regimẽ ecc̃ᵉ p̃p̃ũ ẽ ap̃lica stat'. Alia uͦ duo eis ↄmissa doctrina viz p̃p
⁊ ↄfirmacõ miraculoꝝ in illis cõicata fuit s; nõ ita vl̃e regimẽ p̃pl̃i fidel' ap̃lis
nãq; xij. hoc dix̃ sp̃ualitatis alligna's cum q̃ p̃mansisset secũ in tẽptacoĩb' suis. // Nec
obstat q̃d' ĩ me'ᵗᵉ subiũgit. Ut edatis et bibatis sup mesam meã ĩ regno meo q̃ uidet
loq; de btĩtudie futurã nõ at de regimie ĩ militanti ecc̃ᵃ. Et eĩ iux̃ q̃rdã expõne doctoꝝ
ĩ p̃dc̃is ũbis xp̃us ↄmisit ap̃lis suis regimẽ ecc̃e militant' ĩ executio ⁊ btitudine
ecc̃e triumphant' ĩ p̃mio. Illudq; ut edatis ⁊ bibatis intelligit' ⁊ sup mensam sacra
le eucha'' ĩ xp̃i regno q̃d' ẽ tẽplũ siue altare ecc̃e militantis // Qui sens' mai'ᵗᵉ p;
ex ipso ordine aᵗ textu dicenti. Ego dispono uobis sic disposuit m̃ p̃r me' r̃gnũ.
Constat at q̃ disposuit p̃r filio regimẽ ecc̃ᵉ militant' ĩ executio et ĩ signũ q̃ ↄstituit eos
p̃ncipes huiõ sup̃me p̃tatis expssit q̃ essent eciã p̃ncipes illi' sup̃me iudiciarie q̃
auct̃is q̃n oẽs astabim' an̄ tribunal xp̃i reddituri rõnẽ vn' q̃sq; p̃pia corpis put
gessit. Ideoq; subiunxit. Et sedeatis sup thronos xij. iudicantes. xij. tribus isrl̃.
// Huiõ sc̃e auct̃s sup̃ma extendẽs se ad dispõne ministroꝝ ecc̃e p̃mus a xᵒ fuit s;
sp̃a'' ↄcessa omib' suis ap̃lis. Nõ tñ p hoc negat' q̃n hec p̃tas p̃mod' sp̃ali' sit petro se
atq; successorib' suis pro ut infra plen' dissereť ↄcessa qñ illi a xp̃o dictũ ẽ pasce o
ues meas // Vñ ex iã ↄcessioĩb' q̃ simil' data ẽ oĩb' ap̃lis docem'' hãc sup̃mã
p̃tatẽ dispõnis ministroꝝ ecc̃e q̃ ẽ q̃ ecc̃ᵃ ẽ l̃time ↄgregata posse illi cõpetẽ // De ista q̃
iudiciaria auct̃e seu p̃tate regitiua p̃pl̃i fidelis q̃ in d̃cas q̃ttuor executijs ↄsistit
vel p̃pris loquendo ad illa se extendit vtrũ ep̃i h̃eat eã ĩ me'ᵗᵉ a xᵒ uł hoĩe mediante
p̃ns intendit s̃mo // Quid at dicit esse a deo me'ᵗᵉ uł ĩ me'ᵗᵉ sp̃ecifice magis declarabit' in se
q̃nti ca'' ad ut̃ercia // Pro nu'c at p̃supponit' q̃ id d'r a deo esse ĩ me'ᵗᵉ cui' solũ de' ẽ cã effi
ciẽs me'ᵗᵉ illo q̃ ẽ a deo ⁊ ab aliq̃ agẽte creato sil' ↄcurrentib' ad eũdem effectum.
// Cõcurrencia igr̃ uel nõ ↄcurrẽcia agentis creati cũ deo ĩ dicta p̃tat' i'ᵗ dignitate
fac̃e q̃ a deo dicat'' esse me'ᵗᵉ vel ĩ me'ᵗᵉ Nã q̃ oĩs p̃tas ẽ a dño deo q̃ hoc expsse
testat'' ap̃lus. Nec ĩ fideliũ dubiũ esse debz. S; utrũ h̃ns p̃tatẽ a deo h̃eat illã
me'ᵗᵉ uel ĩ me'ᵗᵉ est p̃ de p̃tatib' inferiorib' ẽ ↄsiderandũ. P̃tas clauiũ inferiorib'
p̃latis competens q̃ puenit ex ĩ p̃orrnata uel expressa concessione. c. 3.
Nde ĩtelli'' ẽ ĩmo q̃ p̃tas regitiua p̃pl̃i fidelis de qua ẽ s̃mo data ẽ a xp̃o
ap̃lis nõ solũ ut p se illã uterent' s; q̃ eciã alijs ad regimẽ hui' p̃pl̃i vel
illius cõcede' aut ↄmitte' posset // Tũ q̃ ↄstituti fuit iudices ordinarij toci'

UVA.BHSC

arbis ordinarii aut potestate sibi competente aliis committere potest. Cum quia ad necessitas racionis ex
poscat cum per se ipsos in tam diversis locis et in tanta distancia intendere non potuerint. Cum
quia ita lesi ab eis fuisse esse/ miserint discipulos cum plena potestate ad predicandum/ Cum quia
inde hoc preceptum continue in episcopis successoribus suis quod et si hiis licitum reputatur illis
a forciori qui provincias habuerint spirituales sit. Quia igitur id dicitur esse ex homine quod ex eius
voluntate dependet quantum ad concessionem vel revocacionem quam inquirimus utrum potestas concessa
in inferioribus ab episcopis sita deo mediate vel immediate. Attendendum est si iurisdiccio spiritualis tam
annexa est spiritualis potestas hec a deo concessa fuit competenter et a principio eciam in inferioribus
prelatis suarum infallibili racione dignitatum. Ita quod necesse sit intelligere omni huiusmodi hoc officium
aut dignitatem competere iurisdiccionem extendi. Vel potius quia a principio per voluntatem episcoporum ipsis con
cessa fuit vel quia pendeat continue ab episcoporum voluntate/ Et tamen si voluntas humana tamen effi
ciens cum concurrit terminatur est quia est a deo hec potestas non immediate sed mediate quod probatur ex eo.
Nam cum iurisdiccio inferioribus competens duplex sit vel delegata aut ordinaria utraque
censetur competere ex concessione episcoporum atque permissione tacita vel expressa. De delegata
manifestum est. Nam si ista sit ad universitatem causarum sicut est in episcopi vicario vel officiali. Certum
est quod durat iurisdiccio quamdiu non revocatur, postquam eam revocare quandocumque voluit. Iurisdiccio
in ipsius cum dependeat ex voluntate episcopi et a principio quando concessa fuit et continue ut duret non
censebitur esse immediate a deo. Ita est de iurisdiccione ab episcopo delegata ad certam causam specialem integram et quam
sibi reservavit revocacionem. Ordinaria autem si competit inferioribus hoc est ex duplici causa. Prima ex
permissione pape/ Secunda ex episcopi expressa concessione. Et in hiis duobus casibus potestas illa censetur
non immediate a deo/ quia voluntas humana in eius concessione concurrit tamquam efficiens causa. Aut tercio
competit ex qualitate beneficii utpote si ad eum ius pertinet racione qua caput collegii ut certam
[illegible] habet super illos de collegio iurisdiccionem que iurisdiccio ut in annis minime fiat aut ludibrio habeatur
potestate cohercendi habere censetur. Cum talis instituto iures habeat a superiori et iurisdiccio id est agnus
dignitate censetur collata ex voluntate hominis. Nichil enim ut iura dicunt interest referat vel ab
animata aut inanimata lege concessum fuisse. Aut competit ex consuetudine prescripta et ista eciam
provenisse censetur ex tacita concessione episcoporum. Et tamen episcopi amplas habentes dyoceses cum
per se non possint intendere ad iudicia omnium opidorum, fuissetque illis omnino oportunum specialis
locis constituere officiales tacita concessione censentur consensisse quod archidiaconi vel prepo
siti aut alii quocumque nomine censeantur in dignitatibus constituti iurisdiccione utentur in illis locis
et proinde habere ac si met concessissent expresse. Potuerunt et eorum prohibere sed attendentes
esse in eorum relevamen atque auxilium tacentes pro consenciente habentur atque concedentibus reputantur.
Nec est supposito fuit opus ad huius manifestacionem assumptis quam satis plus valoris interesset
superiori episcoporum in eorum tribunali admittere appellaciones ab inferiorum iudiciis.
Cum igitur iurisdiccio ordinaria que competit ex consuetudine ad ipsius principium concessionem contrahit voluntas
episcopi. Nec alias in consensu episcopi introducta huiusmodi iures. Iam igitur huiusmodi potestas in inferioribus
sive ordinaria sive delegata sit non immediate a deo sed dicetur esse mediate quia concurrente voluntate
humana potente concedere et concessa illa. Hec autem emergit solida difficultas non parva.
Nam Augustinus docente ubi nullus alio magis nichil ut operatur illud ex deo est non

ex hominibus

ex hominibus. Dicitur sanctus non melius baptizat quam peccator, nec consecrat, confirmat aut ordines confert, quia effectus horum sacramentorum ex deo sunt non ex hominibus. In illis vero que sunt a deo mediate non ita est in qualibus quippe unus homo vel equus meliorem gravat plus quam alius. In artificialibus unus alio melius scribit aut pingit. In hiis que sunt ab intellectu procedunt aut docet unus alio melius. Et in hiis que per voluntatem unus alio melius iudicat vel gubernat. Quia igitur quelibet exercitatur sive ab episcopo sive ab alio inferiorum equaliter est exercitatur nec unus quam alius est ex una exercitatione vel magis alio est exclusus. Videtur igitur quod sic episcopi ita et alii hanc potestatem a deo habeant immediate.

Hoc est animadvertendum quod quadrupliciter contingit intelligere potestatem et actum seu effectum esse a deo mediate vel immediate. Aliquando enim utrumque est a deo immediate sicut potestas seu caracter sacerdotalis est immediate a deo similiter et consecrationis effectus. Nam sicut nullus efficitur sacerdos nisi deo imprimente sibi caracterem. Ita effectus sacerdos conficit Christi corpus nisi deo immediate id efficiente non potest. Aliquando utrumque est a deo mediate sicut patet in exterioribus ... extrinsece designat. Aliquando potestas concessa est a deo immediate sed actus mediate procedit, ut in eo quod cecus vel claudus natus est ex utero matris sue si miraculose ei confertur visus aut gressus, licet actus quippe videndi aut gradiendi ita est in eo aliquis quemadmodum etsi utrumque potentiam habuisset a natura. Aliquando vero effectus est immediate a deo sed potestas mediate per suppositum in ordinatione divina gratia sicut est baptismalis que est a deo immediate. Sed potestas baptizandi absolute loquendo vel dicendo spirituale non videtur creatum a deo in ipso baptizante quia potest baptizare non solum presbiter aut clericus sed quilibet christianus adhuc et infidelis vel paganus dummodo faciat in forma ecclesie et cum eius intentione. Sic igitur licet hec potestas non dicat aliquid spirituale immediate creatum sive a deo infusum in anima baptizantis baptismi tamen effectus est immediate a deo. Non ita est in potestate conficiendi quia potestas ordinationem divinam requirit caracterem sacerdotalem quod nisi a deo immediate non imprimitur. Effectus igitur excommunicationis licet dicatur a deo esse immediate nichilominus potestas excommunicandi in eo quod exercetur dependet ex humana concessione non dicitur a deo immediate sed mediate esse. Probatur de racionibus quod potestas episcoporum est immediate

n Unde igitur visum quod inferioribus prelatis immediate a deo non est concessa a ipso c. iiii.

potestas regitiva populi fidelis eius loco monstrandum est quod soli episcopi eorumque superiores hanc potestatem a deo habent immediate non autem ex concessione humana vel commissione. Prima ratio est commemorata supra quia successores sunt apostolorum. Et de illis constat quod habuerunt hanc potestatem immediate a Christo. Et eis utique declaratio fidei claves ecclesie apostolis eorumque successoribus concessit dominus noster Ihesus Christus. Secunda ratio est quia dicuntur esse Christi legati. Manifestum est autem quod legatus non mediate sed immediate recipit potestatem ab eo cuius dicitur legatus. Absurdissimum est namque dicere quod legatus ipse ab aliquo ipso inferiori potestatem recipiat. Episcopi vero quod dicantur legati Christi constat ex declaratione ecclesie facta per Viennense Concilium in de. si quis suadente de pe. Que declaratio expresse fundata est in iure divino. Dicit enim apostolus in persona sua et aliorum pro Christo legatione fungimur. Et in epistola ad Ephesios scribens e Roma in carcere constitutus dicebat pro quo legatione fungor in ista catena. Itaque ipse et alii apostoli dicebantur Christi legati quod nomen eius retinent eorum successores episcopi. Hec igitur denominatio cum solum episcopis eorumque superioribus spiritualiter competit quod habeant immediate a Christo potestatem manifeste demonstrat. Tertia ratio est quia dicuntur fratres ipse sicut eis ipse eos vocat fratres autem a patre immediate habent hereditatem et potestatem quam diu pater vivit et non

N. quod quadruplex potestas potest esse a deo mediate vel immediate.

c. x.

§ legatus

UVA.BHSC

mort' xp̄c at ē p̄r oim xp̄ianoꝝ ⁊ sp̄ viuit qz ut p̄hibet apls. Resurges ex mortuis
iā nō morit' et mors illi ultra nō dn̄abitur sz viuit deo. Vii ab ipo ⁊ ipa ⁊ fres
sui epi uo r̄apiūt ptate ī me.te Sec'a at de hys qui ipe dn̄r filij // Q° cū itellīd' ē
N · noiatoꝝ hac ut alios fres suos alios filios ipi uocet nō solū humili.te spōtanea sz pro
fidei rōne fuisse introductā a pgenitorib' nr̄is traditā intuentib' fidei catholice
veritates // Ca qz sunt ipe coepi eps aut nō accipit ptate a coepo suo. // Sae
ītellīdo tm̄ ab efficiete cā Sec'a ē de ministrali q naqz ī pb̄rm ordinat' ⁊ si
r̄apiat ī me.te a dō ptate sacerdotale coī tn̄ locucōe dicim' hrisse ptate a suo
?secrante epo tm̄ a ministro dei ministrali opante. Et isto m° eps ?secrat' r̄apit ptate a suo
coepo ?secratore // Vta qz epi dnr̄ ?sortes xp̄i p̄s.ta restāte de ipo vnxit te de'
oleo letitie p̄ ?sortib' tuis / Apls at mat? pre p̄ticipib' tuis quidam est. Si ig'
epi sint xp̄i ?sortes aut p̄ticipes rōni ?sonat q ī me.te ab ipo ptate acceperūt
// Vija qz epi dr̄ in li° actionū aplicaꝝ. Attendite vobis ⁊ vniuso gregi ī
q sps scūs posuit vos epōs regere ecc.am qua acqsiuit sāg'e suo. Sic ī si deus po
suit epōs ad regēdū ecc.am vz q ptas hec regitiua ipis data a deo ī me.te
depēdeat // Viija ex ūbo saluatoris supi' declato Et ego dispono vobis sc̄ dispo
suit mi p̄r me' regnū. Si naqz disposuit ipe vt regent ecciam militante ab ipo
ī me.te nō ab alio ptate hre cēsent' // Viij qz de eis dr̄ ī ps° qz a deo ?stituti
sūt p̄ncipes sup oēz trā. Et si a dō sūt p̄ncipes ?stituti itelladū ē q ab eo
ī me.te accipiūt ptate // Nona qz iux doctrinā apli epi dnr̄ ee dei adiutores
Nō ē at rōni ?sonū dicē dei adiutores ab alio q ab ipo deo accepisse po
testate. Et ei ?testat' apls exclamās hoc ee ipo.le ?? iquit. Et qs agi ?gnouit sensū
dn̄i / aut qs ?siliari' ei' fuit / aut qs prior dedit illi et retribuet ei qm ex ipo ⁊ per
ipm ⁊ ī ipo sūt oīa // Euidētia igr̄ rōnis demōstrat q si epi sūt ?? dei adiuto
res esset ab ipo ⁊ nō ab hoīe accepiūt ptate. Sic archidyacōi siue decani seu p
positi seu ppositi aut ?cūqz noīe vocent' q ope fert epis ⁊ ab aplo vocant' opitula
cioēs ab ipis epis vt ?mediatū fiūt accipiūt ptate // Epi ī q dei sūt adiutores
nō ab alio q̄ ipo ab ipo ī me.te ptate accipiūt // Decima rō ē q epi dnr̄ xp̄i vicarij.
Nec eī ipe p̄triarchaꝝ p̄matū vel archiepoꝝ sz solū vicarij xp̄i epi appellant'. Vica
rius at ab eo cui' ē vicari' accipit ī me.te ptate nō ab aliq inferiori alio. Papa aut dr̄ ē
vicari' antonoma.ce p excellēciā qd eī p'm ī aliq ?pie ? excellēcia' nom retiet ipe illi' q
admod' paulū intellim' cū audim' aplm ⁊ aristo.le ad phim. Declarat idem magis
c. 7. Et si p iā dcā clare satis videat' specifice ⁊ p'mo ex natura electionis.
?strare qd ī pn° ?ca adiutōne hui' p̄sui pōebat' vi? epōs hr̄e ī me.te ptate
a xp̄o nichilōis ad id declarand' mag' adhuc euidēt' pbō se offert ar.do a sufficienti
diuisiōe. // Epi naqz ad regēdū pplos sibi subditos ptate accipiūt aut ī elcōe ca
nōis fca aut ī ?firmcōe fca a metpolitano vel ipa aut ī p?misōe sedis aplice fca
absqz elcōe aut ī ?secracōe ptmod' subsecuta // Si ?cedit' p'm mēbrꝝ itaqz ī
elcōe qn elect' assētit illi accipit ēgrtiaꝝ hac ptate ppli fidel' tr̄ ī dd'm erit q

no ab hoie sz ime a do ptate accipit q i epm eligit salvatore naq nro i hoc pilatu
docete ois ptas desup data omis at eligetes epm sit eo iferiores Igr dici no pt
q ab eis receperit ptate // Ite ut cois maxima docet Neo dat qd no ht Et gstat
canicos sive alios vt coiter epi electores caree ptate illa q epo sive electo coiter spe
tit. / It q nullus laicus pt dare clico ptate exercendi / pt at electio puta seu alia
dispo vel ordinacio vt qs eps fiat ad vnu vel plures laicos duntaxat ptine
Cu i electus ptate exercendi heat mediate illa eis ab hijs electoribus laycis no fuisse
gessa // Q at de laicis psupponit vt dict no nulli e satis notoriu de iure canonico pro
ut expresse he lxiii. di. c. i sinodo z alijs plurib Nam si impatori ptine pt fa
cultas eligendi ppam et sede aplica ordinandi i et epos et arepos qd ec ibide
mandatr di. Et sic ptas eccliastica copetens epis sive elect eo ipo ab electorib no co
fert sz a do, q aut electio epor si fiat p laicos Vtz distantis vel gferes iure di
vino no e puts i qsicois sz alu dicendi recepit locu // It hoc idez pbari ex ito
ne scz facere sciptre i pa electione tpe novi testi fca pt a sctepoz v v. mathie apli dice
bat ei ad deu orates. Onde q elegis ex hijs duob vnu accipe locu ministij hui
z aplat de q pvaricat e iudas significates p ho ptate epalem copetete ei q eli
git illa ee ex deo no ex hoib // Nec pt at dici q i gstone vij. dyaconor p q a uix
evez expone intelligu archdyaconi. Sz dixerunt. pvidete ex vobis viros qs gstituamus
sup hoc opus qi iure z ptas eoz ab aplis sic archdyaconoz ab epis depedet. Nec e sermo
de ptate caracteris sz administracois // Ad hoc pponitur q in electione tribuat ptas
facitiois dotiva Iurisdiz q elect i epm ht ptate administracois qn electus est
gcordit nemie discrepate z eccia subiecta e imediate sedi aplice z gsistit ex fines
ytalie // Etia i huiui cau elect ht ptate exercendi z alia multi tc ... no pnt pi
cipes sine electores / eo ipo etc q elect ht administracoz pt pios electores excare
¶ Et licet caplm sede vacante heat hac ptate no tn e ddm q illa gcessit electo
qz tnc illa ea no posset q eos sic si vicarius pt excare epm gcedetem ei unideoz
Restat i q si i electione dat spual ptas electo q i no e ex hoib sz ex deo imediate
Probat intetu ex natura gfirmacois sive a metropolitano sive ppa fiat. c. 6.

Simili q q m ddm uide si qs asserat q electio dat ptas i gfirmacione facta a suo c. 6.
metropolitano vel arepo aut ei vicario / Tu qz eps i subditos plena
ht i oib ptate. Arepus at sup epm at subditos ei iure gi limitata ht duntaxat
in ctis Et neo dat qd no ht // Tu qz illa gfirmaco ht se no p modu nove gcessi
onis sz declaracois aut diffinicois, declarat ei electioz fuisse canonica et rite fram
et p gns gcedit sibi gpetete administracoem cui pgnu est qz sit iudicialis pcessus
sic q litigat in iudicio gdictorio Iudex at pnuncias sniaz diffinitiva gfic no de
pde at bnfm sup q gtedit // Tu qz superior imediate ad q ptinet gfirmacio si electio
e n gfirmare i no pt eo q no pt tribuere ius novu sz declarare id qd gpetebat
pio // Tu qz i gfirmacoe no p tit verbis significatib gcessioz alicuius ptatis novit
attribute sz q admittit electioz approbat z gfirmat at plia vba Ita q ubu magis

UVA.BHSC

significans potestatis concessionem est approbatio vel confirmatio. Et tamen nullum istorum de sui natura nec alia adiungens significant concessionem nove potestatis aut iuris sed illius robur ac firmitatem. Sic etiam si potestatem spiritualem electus accipit in confirmatione facta a metropolitano illa videtur esse ex deo immediate non ex hominibus.
// Nec est dicendum quod isto casu quando electio confirmatur per archiepiscopum nunc datur electo potestas a metropolitano quae tamen habet a papa. Tum quia huiusmodi confirmationibus factis per ordinationes papa non se intromittit. Tum quia fiunt eo nesciente aut ignorante. Tum quia fiunt aliquando sede vacante quando nullus est papa. Tum quia ut habetur in eorum legenda summi pontifices antiquo tempore per paucissimos episcopos ordinabant dicitur enim fecit ordinationem unam vel duas per mensem decembrem presbyteros vi. diaconos quatuor episcopos per diversa loca numero vi. Itaque sedebat in papatu per x. aut xii. annos. Et suo tempore vix ordinabat viii. aut ix. episcopos // Constat autem quod temporibus illis erat maior numerus episcoporum sicut apparet ex gestis conciliorum quae tunc celebrabantur sed illi fiebant absque ordinatione pape. Et sic non competit habere potestatem ab eo quando confirmatio fit per metropolitanum.
// Sed quid dicendum erit si electio ipsa confirmatur per papam / Cessant enim alie tres rationes. Numquid isto casu dicendum erit quod electus ab eo accipit potestatem // Profecto hoc non obstante idem quod prius dicendum videtur.
Et quia confirmatio fit ad modum iudicii sicut fiebat a metropolitano licet non tanta in ista sicut in illa requiratur. Et quia utitur dictis verbis approbamus et confirmamus sicut metropolitanus. Et quia confirmatio ipsa potius dicitur quedam electio quam provisio. Et enim ille cuius electio confirmata est per papam in litteris apostolicis vocatur dumtaxat electus // Et quia prout in casu supra expresso quando electus concordiam habet administrationem cum utatur potestate prius quam confirmetur sequitur quod illam non accipit de novo per confirmationem.
Nec obstat verbum positum consuetum in litteris cum dicitur de persona tua tali ecclesie tenore presentium providemus teque illi preficimus in episcopum et pastorem curam regiminis et administrationem ipsius ecclesie tibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo // Hec enim verba secundum doctrinam magistrorum quando dominus aliquem habentem alias potestatem et iurisdictionem non significat novam concessionem potestatis sed excitationem illius quam prius habet quod patet maxime in casu predicto quando electus ante confirmationem administrat. Nam in suis libris eadem clausula ponitur sicut in aliorum litteris. Et tamen prius absque illa commissione administrabat tamquam habens curam regiminis et administrationem ipsius ecclesie in spiritualibus et temporalibus. Unde prout iuriste dicunt ante confirmationem abstinere debet a regimine in quibusdam arduis / Non est inconveniens dicere quod electus in episcopum etiam si in electione data sit ei potestas adeo quod propterea absque confirmatione nisi in dicto casu specialis uti valeat potestate ipsa. Et enim cum hec potestas a deo data non competat nisi quando electio est celebrata legittime et electus eidem consensit // Utrum autem sic facta fuit non electi aut electorum sed superioris potestatis iudicio standum est // Hinc enim dicunt aliqui magistrorum quod illa potestas data per electionem est in habitu sed per confirmationem efficitur in actu. Habitus autem hoc modo loquendo sicut et alias frequenter contingit accipitur large non proprie.
Est enim habitus in eorum diffinitionem facultas qua quis utitur cum voluerit. Et quia ante confirmationem uti illa potestate non potest quod enim teneat in habitu proprie dici non debet sed illo modo loquendo habitus accipitur pro potentia remota per quam nisi alio interveniente exire quis non potest in operationem // Unde quantum utatur potestate illa requiritur declaratio hinc etiam quando declaratio fit a superiore iudicante tanto enim et firmius uti potest illa potestate ut potest si a primatu quam a metropolitano et a summo apostolico. Si vero a generali concilio iam infallibiliter // Et ex hac causa per papas atque concilium

non vocatur electus, quia certum est quod nullum adhuc restat iudicium per metropolitanum vel aut primatem vo-
catur electus confirmatus ut sic vel aliqua differentia habeatur. Signum autem quod electus in confirmatione non
habeat spiritualem potestatem sibi competentem ab homine est differentia que fit inter postulacionem et electionem.
In electione namque ut dictum acquiritur ius electo. Et si non admittitur fit sibi iniusticia quia
tollitur id quod iure sibi debetur. Itaque per confirmationem nullum ius novum ei tribuitur sed quod per
electionem id sibi competebat declaratur. Et sic videtur quod spiritualis potestas iam sibi compe-
tebat. Non sic autem in postulacione eo quod per eam ratione defectus postulati ius non acquiritur
postulato. Quod etiam idem intelligendum est quando providetur ecclesie per papam absque electione
x p̄nullis appot rnsio ad taui mēbzz suppoite pima ab infioribus fcā c. 1.
divisionis in casu quo absque electione facta a canonicis per papam providetur vacanti ecclesie de
alicuius persona utrumque promotus consecratus est habere potestatem a papa promovente vel a deo immediate.
Et licet in isto casu multe ex supradictis rationibus cesset eo quod papa habet plenitudinem potestatis.
Et prius nullum ius competebat promoto secundum quod probo non tamen facilis est. Nicholaus in decretali quod in supradictis rationibus
videtur dicendum. Probatur primo ex provisionis ydep ti^te quia in provisione huiusmodi finaliter se habet papa com-
sic in talibus qui eliguntur primo per canonicos nullum ei aliud titulum vel denominationem habet nisi quod sicut
in ecclesia ille vocatur electus. Unde in litteris apostolicis quando facta est electio et confirmatur licet primo
fiat mencio de modo electionis et confirmationis approbacionis quia illius tandem ultima dispositio pape
quibus provisio intitulatur refertur se ad electionem quod papa facit de persona ipsius electi. Unde dicit quod
considerans mentes communiter mente ad personam eius et de ea providet illi ecclesie. Itaque una et eadem
forma est provisionis apostolice et quando electio est facta de aliqua persona et quando non est facta excepta narratione
que ibi narratur de electione in secunda vel de reservacione quare fieri electio non potuit vel de cas-
sacione ipsius electionis vel quod preterit tempus et alia que excludit potestatem per eam iure ut papa provideat.
Hec autem potestas ut vacantibus ecclesiis de ministris provideat pape competit ex commissione petro
a Christo facta cum ei specialiter dixit pasce oves meas. Et ideo quemadmodum per electionem decani et canonicorum
acquiritur ius alicui electo ad episcopatum non minus per electionem pape et Cardinalium qui eidem sunt
collaterales ad quos spectat pro voluntate et suprema potestate dispositionis de ministris ecclesiarum Pauli et
et auctore dicente preter ea que extrinsecus sunt instancia mea cottidiana et sollicitudo omnium ecclesiarum.
Unde sicut in electione facta a canonicis interveniente ministerio hominum confertur potestas data ipsi electo
immediate a deo ita in electione et nominacione facta per papam et Cardinales absque alia quacumque electione
previa. Quod etiam isto modo omnibus cathedralibus ecclesiis providi semper deberet per electionem. Et salvatur opinio
quorundam dicencium electionem ad cathedrales ecclesias esse de iure divino. Quod minime negare debet quia
si non per canonicos aut alios inferiores fit tamen electio per papam et Cardinales. Unde licet electio di-
catur esse de iure divino quod solum intelligitur de canonicorum electione non est assertio doctrinalis.
Nam et si peccaverint in electione canonici eligentes scienter indignum quamvis per ea iure privati sunt
eligendi potestate et devolvitur potestas ad superiorem. Et ita in talibus casibus iuris. Dicere non est
de necessitate iuris divini quod electio ad cathedrales ecclesias per canonicos ecclesie semper fiat. Quod utique
robur accipit et confirmationem ex communi ecclesie practica atque firmissima consuetudine ab antiquissimis
temporibus invariabiliter observata. Et etiam quando per papam de consilio Cardinalium providetur ecclesie de
persona alicuius ut tamen est vocatur electus. Non video item est de provisione illarum dignitatum et beneficiorum

UVA.BHSC

Nam etiam quandoque providetur de tali dignitate aut officio beneficio per executorem cui id fieri committitur
in litteris apostolicis intitulatur qui per papam nominatur et sub titulo dignitatis illius potest canonice vel
ad vacationem preponi vel decanus unde appetet maxime domina provisionis ad cathedrales ecclesias et ad
beneficia aliasque dignitates quia ecclesiis de personis electis providetur de ceteris vero beneficiis providetur
personis // Verum etiam est quod in provisione abbatialium dignitatum prepositi maiorum et ubi per elec-
tionem providetur iam a certo tempore observatur etiam eundem modum dicendi quod providetur abbatie de
persona ipsius promoti in quo convenit cum provisione ecclesie cathedralis. Sed differt quia talis non vocatur
electus sed nominatur abbas ecclesie ante benedictionem // Ad cathedralem vero ecclesiam promotus duntaxat
vocatur electus quia electio sit de persona illius provisionis. **Ratio divini iuris quare ecclesiis ca-**
c. 8. 4 Unius ro et si multa ad eum non attende **thedralibus solum per viam electionis providetur.**
dat inter alias ipsius prime causa quoniam ut cathedralibus ecclesiis per electionem providentur habuit
originem ex evangelio. Et enim ut supra tangebatur legitur de apostolis qui fuerunt assumpti ad apostolatum
per Christi electionem testante Luca evangelista de salvatore nostro. Et cum dies factus esset
vocavit discipulos suos et elegit xii ex ipsis quos et apostolos nominavit // Ubi postea Christus
de assumptione ista fecit mentionem sic eam nominavit. Dicens ego vos xii elegi. Et iterum
ad eosdem loquens ego scio quos elegerim. Et iterum ego elegi vos et posui vos. Et iterum ego
elegi vos de mundo // hoc autem verbum non ponitur in assumptione lxxii discipulorum sed dicitur
post hoc autem designavit dominus et alios lxxii et misit illos binos nec de illa designa-
tione fecit per verba mentionem magnam sicut frequenter fecisse legitur de electione apostolorum. Ex quo maxime
appetet quanta excellentia pertinet in dei ecclesia status apostolorum successorumque suorum prae omnibus
aliis quos Christus per se elegit quorum officium per se instituit et proprium nomen imposuit quorum electionem
toties commemoravit et quos toties Christus laudando approbavit // Petro denique post
Christi ascensionem allegante aliquem ponendum debere in locum unde proditoris ceteri apostoli unanimiter ipso docente
evangelice se conformantes verbo electionis usi sunt quia dicitur Et elegerunt duos sed cum ex illis hu-
mano iudicio quis dignior esset discernere non valerent orantes dixerunt tu domine qui nosti cor-
da omnium ostende quem elegeris ex his duobus unum non dicunt quem assumpseris quem designaveris
sed quem elegeris // Cum igitur evidenter agnoscamus ad apostolatum quoscumque assumpti fuerunt fuisse per electionem
assumptos, merito etiam cum promovetur ad ecclesias cathedrales episcopos qui apostolorum sunt successores sim-
ili denominatione veniunt electionis verbo. Non perciatur decani est ad alia beneficia vel dignitates ecclesiasticas
// Licet autem cathedralis ecclesia titularis sit nec habeat populum aut canonicos // Nichilominus idem est
providendi modus et eadem denominatio // Et vero tamen quando ad unam quam quando ad aliam promovetur
utique vocatur electus. Similiter etiam si per resignationem in manibus pape factam vacaret ecclesia
vel per depositionem vel alio quovis modo ubi electio locum non haberet. Idem est modus providendi
Concludendum igitur cum idem sit modus providendi per papam ecclesiis cathedralibus sive electio aut non
prius facta fuit. Et sic quando precessit electio canonicorum electus accipit habere potestatem a deo immediate
et non ex hominibus. Ita etiam quando quis ad cathedralem ecclesiam per papam et cardinales eligitur // Secundo etiam
idem appetet ex predeputate rationis. Nam si electi per papam et cardinales post consecrationem
ita sunt veri episcopi sicut electi per canonicos si isti qui sunt apostolorum successores quia legitur Christi quod
fecerunt quoniam cepit ipse et ita de aliis suppositis omnibus ceperunt habere immediate potestatem a Christo

UVA.BHSC

ugr et illi vi' electi apost. quibus eedem competunt denominationes. // Tercio idem probat a forciori.
Nam actus qui confirmatur a superiori potestate non censetur minoris esse utilitatis si per ipsam immediate fiat. Ut si
a superiori iudice feratur sententia quam latam ab inferiori ipse confirmare potest. Cum igitur ad summum pontificem
et cardinales pertineat ad supremos ecclesie ministros quorum ad eos refertur confirmare pertineat omnes
electiones si per se fieret electio illa utique non minoris esset utilitatis quam si a capitulis facta
fuisset. Competeret autem minoris esse quiritur si electus per inferiores accipit potestatem a deo immediate non sic
autem electus per summum pontificem et cardinales. // Secundo idem monstratur per absurditatem vitandam quod eciam absur-
dissimum reputaretur quod episcoporum duplex differentia esset. Ita quod electi per inferiores dicerentur apostolorum
successores legati Christi et fratres et coepiscopi pape et ita de ceteris denominationibus magne excellentie
episcopis competentibus. Electi vero per superiores ecclesie ministros videlicet summum pontificem et cardinales carerent
hiis denominationibus. Itaque illi dicerentur sicut Aaron a deo vocati isti vero sibi assumentes
honorem. Illi habentes immediate potestatem a deo isti ab hominibus illi perpetuam isti temporalem illi irre-
vocabilem isti ad nutum removibilem sicut habent episcoporum vicarii quorum potestas simpliciter et ab-
solute ex illorum voluntate dependet. // Non decet extendere sermonem quia hec aliaque
eciam inconveniencia maiora cuilibet intueri volenti sunt manifesta. // Videtur igitur
dicendum quod quemadmodum in electione summi pontificis ius administrationis et spiritualis potestas infallibiliter quoniam
electo si ei consentiat per electores acquiritur. Et hec potestas non ex hominibus sed intelligitur data esse a
deo immediate ita et in electione cuiuscumque ad cathedralem ecclesiam sive illa fiat per inferiores ministros
aut per supremos. // Cum consonare videtur exemplum de electione apostolorum. Namque eo ipso quod electi sunt
vocati sunt apostoli. Et antequam consecrarentur in presbiteros et episcopos habuerunt plenitudinem spiritualis
potestatis quantum ad iurisdictionem de qua primo inquiritur. // Ex premissis apparet racio manifestissima quare
electi ecclesiarum catholicarum in generali concilio et alibi uti consuetum est sunt preferendi abbatibus
quamvis hii benedictionem sollempnem susceperint illi vero minime consecrati. // Propterea utique quam electi
censentur habere immediate potestatem a deo quamvis non perfecte seu omnino donec consecrentur. Et ei tunc parent omnia
que sunt episcoporum preter aliqua certis causis nullis. Abbates autem ex concessione apostolica aut tacito vel ex-
presso ordinariorum consensu atque quoniam ex hominibus potestatem habere censentur. Quod potestas data
alias ex predictis manifeste patet. In illo episcopis in consecratione est a deo immediate. c. ix. c. 9.
ad eundem nobis discussionis supposite, quod in consecratione ecclesiastica potestas episcopis datur immediate a deo.
// Et primo de illa per quam differt episcopus a presbitero generaliter sicut ordinandi sacerdotes
vel levitas consecrandi ecclesias vel altaria nullus ambigit quin a deo sit immediate. Sive
ut fortiores urgent rationes. Capitulum dicatur ordo sive ut alii volunt eminencia eius
aut quevis potestas a deo creata que licet non sit caracter tamen ad modum caracteris ab episcopo
quamdiu vivit indelebilis est. // De potestate quoque iurisdictionis et regitiva populi sibi commissi que
extrinsecus absque aliquibus iudiciis experitur in electo competit perfecte dubium erit dicendum nam aut
electus consecratur ordinarie per suum metropolitanum vel alias ex commissione eius aut pape.
// In primo casu sic dicendum est de consecratione quod archiepiscopus ipse non tribuit potestatem quia electo competit simpliciter
et absolute iurisdictionis potestas in subditos suos metropolitano vero dumtaxat in causibus certis. Et sic
ab eo non dependet. Ita quod dicendum erit de consecratione. // Si autem consecratur ex commissione me-
tropolitani non minus racio militat quia si ipse non confert nec alius ex commissione eius.

Si uero ex commissione per idem erit dicendum. Et quia in litteris non continetur commissio potestatis alicuius noviter concedende. Et quia episcopus qui principalis est consecrator sine aliis duo assistentes nullam habent iurisdictionem in subditos electi sicut potestas eius ab illis non dependet. Et quia frequenter huiusmodi consecratio fit per episcopos titulares non solum in subditos electi sed nec in alios quoscumque actu habentes iurisdictionem. Et quia ut manifeste patet ex libro pontificali verba quibus fit mentio de potestate illa precise referuntur ad deum non autem ad ipsos consecratores, dicit enim consecrator in prefatione Da ei domine claves regni celorum ut utatur non glorietur potestate quam tribuis in edificationem non in destructionem quodcumque ligauit etc. Et infra. Tribuas ei cathedram episcopalem ad regendam ecclesiam tuam et plebem universam.

Nec obstant huiusmodi verba que consecrator dicit episcopo in traditione anuli et baculi. Accipe hunc anulum fidei etc. Accipe baculum pastoralis officii etc. Sicut enim dicit episcopus dans ad maiores ordines ordinandis presbyterum patenam cum oblata et calicem cum vino. Accipe potestatem offerre sacrificium deo etc. In quibus verbis imprimitur sacerdotalis caracter quod fit non ab episcopo sed immediate a deo. Similiter dicit ei Accipe spiritum sanctum quorum remiseritis peccata etc. Constat autem quod utriusque potestas est immediate a deo non ex hominibus. Et ita est de ordine diaconatus aut subdiaconatus vel aliis in quibus a deo caracter imprimitur. Sic igitur licet dicatur episcopo Accipe anulum Accipe baculum etc. Non propterea sequitur quod eius potestas non sit immediate a deo. Sic autem dicendum est de episcopis promotis ad cathedrales ecclesias existentes actu vel habitu qui illi accipiunt immediate potestatem a deo et non ex hominibus. Ita etiam dicendum est si de novo sicut frequenter contingit cathedralis ecclesia erigetur. Nam unus eorumque nunc per summum pontificem providetur illi ecclesie sicut aliis per electionem. Inquirit de potestate

c. 10. remissorum igitur declaratione abbatum si est ab humana concessione vel immediate a deo.

P Iam evidenter constabit vii. ... quod soli episcopi eorumque superiores habent a Christo immediate potestatem spiritualem regitivam populi fidelis sibi commissi. Ceteri vero inferiores habent mediate a deo quia censentur habuisse vel habere eam interveniente episcoporum consensu suis ex eorum concessione tacita vel expressa.

De abbatibus autem utrum idem quod in aliis inferioribus sit sentiendum dubium ingerit eo quod sicut in promotione episcoporum de eorum personis monasteriis providetur. Sed hoc non obstante videtur sentiendum in inferioribus aliis quod eorum potestas non sit immediate a deo. Et quia nulla decem [illegible] suppositarum eis convenit quemadmodum episcopis. Et quia dignitas hec ex iure positivo originem habet. Et quia abbatie sicut aliqua ministeria inter minores dignitates computantur. Et quia abbates ex sua conditione subditi sunt ordinariis nisi quando specialiter per sedis apostolice sint exempti. Et quia providetur absque electione frequenter ut potestate quando non sunt monachi eam facere volentes. Unde non sicut episcopus post promotionem vocatur electus sed dicitur archidiaconus vel prepositus sic et abbas intitulatur. In quo apparet quod dignitas hec ex iure divino non est electiva ut sic censeatur electus habere immediate potestatem a deo sicut episcopus. Et quia sicut multi iuriste dicunt totum ius et potestatem habet ex confirmatione aut collatione sicut archidiaconi vel prepositi quando electivi sunt huiusmodi dignitates. Et quia ut supra tactum est in 2a parte huius tractatus abbates ex prima sui conditione non preferuntur doctoribus. Est enim ordo doctorum ut habetur distinctio [illegible] qui precipue in ecclesia dei nec enim episcopos et doctores ponitur ordo medius. Et quia quando abbatie renuntiat vel deponitur manet sicut prius simplex monachus ita quod actu vel habitu non censetur in eo manere potestas aliorum regitiva ex auctoritate vel alicuius muneris aut facultatis spiritualis et ut quidam voluit ratione benedictionis prius accepte. Unde ex abbate fit

modicus aliquis non praefertur sicut archidiaconus vel praepositus quo dignitate dimissa remanet ut prius canonicus.
Nec ita est de episcopo. Nam in illo distinguitur de tribus dimissionibus ut magister in iiii. canonum docet.
Est praeterea aliud signum. Nam episcopus quantumcumque sit depositus vel degradatus licet de facto habeat et indebite ordines tamen conferre potest. Abbas autem dimissa abbatia nunquam potest conferre illos ordines quos etiam antequam benedictus esset conferre poterat. Rursum qui attendit ad substantiam benedictionis in personam reperit quod per omnia eidem similem esse illam quae abbatissae datur. Duo namque principaliter dantur abbati quando benedicitur regula et baculus. Haec similiter et abbatissae conferuntur. Constat tamen quod ordinis ecclesiastici mulieres sexus activi et passivi est incapax aut actus potestatis qui tendit ad claves. Denique in abbate non fit distinctio ita si removeatur loco aut dignitate sicut in episcopo. Etenim si loco renuntiat nullam ut multi docent retinet abbatialis dignitatem.
Est rursus signum quod nullus abbas efficitur titularis. Nulli quippe dubium est quin in terra quam infideles a christianis occupaverunt erant multae abbatiae sicut et ecclesiae cathedrales. Sed nusquam ad illarum titulos abbates promoventur. Nec similiter archidiaconi, praepositi, decani aut canonici. Sunt enim dignitates huiusmodi eminentiae quaedam in clero constitutae principaliter ratione administrationum particularium vel in divino cultu vel in exercitio iurisdictionis vel temporalium gubernatione ac pluribus quae praelatus tacite vel expresse ex episcoporum concessione et dependentia conferuntur. Cessantibus igitur illis administrationibus cessant omnino et huiusmodi dignitates, et quantum ad titulum et quantum ad officium. Non sic autem de episcopis quorum officium ut infra magis specificabitur principaliter est pastorale in habitu regiminis populi dei. Et per ordinationem ecclesiae actuatur et perpetuatur regimen populi huius vel illius civitatis aut loci. Inferiores autem dignitates quantumcumque altae sint principaliter institutae sunt ad regimen huiusmodi vel illius loci aut ministerii ex superiorum ordinatione. Et propterea ipsorum potestas non immediate a deo sed mediate quia voluntate humana concedente censentur esse. Ex declaratione huius vij. ar-

Huius declaratio articuli non mediocriter pertinet ad materiam de qua primo intendit tractatus. Adiutoriae infertur ad principale intentum. c. 11.

Tam magnam namque singularem auctoritatem episcoporum esse in generali concilio quod eorum intersistentia est de integritate synodi generalis. Et sine eorum consensu non censetur legitimum fore synodale iudicium. Primo hoc deducitur ex evidentia et receptione quadam. Si namque ut declaravit sacrum Constantiense concilium generalis synodus in spiritu sancto legitime congregata vim etiam ecclesiam repraesentans potestatem a Christo immediate habet, soli autem episcopi eorumque superiores in ecclesia dei immediate potestatem habent a Christo, merito quod ex se eorum personis constituitur et integratur eorumque necessarius est consensus ad synodale iudicium. Ex hoc enim robur ac firmitatem suscipit quia censetur a deo esse non ex hominibus, testante illo sancto Gamaliele in libro actuum apostolorum consilium quod est ex hominibus per se dissolvitur, sed esse indissolubile quod est ex deo. Secundo deducitur ex applicatione rationum quibus probatur quod habent immediate potestatem a Christo. In concilio namque apostolorum ipsi principaliter nominantur et absque eorum consensu non dicebatur synodale iudicium. Episcopi autem qui sunt illorum successores eodem iure potiri debent.
Rursus quia legatione funguntur pro Christo ipsis merito attribuenda est auctoritas iudicii. Similiter quia Christi consortes sunt aut vicarii eius. Non minus autem quia disposuit illos Christus regimini universitatis ecclesiae. Et super omnem terram constituit eos principes. Tertio deducitur ex evidentia rationis. Nam quaelibet legitima congregatio constituitur principaliter

exp[er]iam[ur] q[ui]b[us] p[er] semetip[su]m sup[re]m[us] rector aut d[omi]n[u]s ille p[o]p[u]li tribuit p[otes]tate[m] regendi. Et tam[en]
illis seu absq[ue] illor[um] [con]sensu nu[m]q[ua]m ce[n]s[er]e[tur] iustu[m] iudiciu[m] p[ri]mar[ie]. q[uonia]m h[uius]mo[d]i p[otes]tas e[st] tal[is] q[uod] n[isi]
a sup[re]mo rectore e[ss]e no[n] p[otes]t // Cu[m] i[gitur] p[otes]tas g[e]n[er]alis [con]cilii n[on] a deo e[ss]e no[n] possit ut doce
batur i[n] superiorib[us] d[i]c[t]is n[ecess]itas i[gitur] ra[ti]o[n]is dicere [com]pellit g[e]n[er]ale [con]ciliu[m] [con]stitutu[m] p[ri]n[cipalite]r ex ep[iscop]is
a deo p[otes]tate[m] h[abe]ntib[us] i[m]me[dia]te [pro]p[ter]q[uod] sine illor[um] [con]s[ens]u iustu[m] ac l[egi]timu[m] esse no[n] p[otes]t iudiciu[m] sino
dale // Ex q[u]o [e]t d[e]monstrat[ur] i[n]excogitata absurditas euitanda dato nam[que] i[n]iunctis ep[iscop]is
l[egi]timu[m] dici posse sinodale iudiciu[m] / tu[n]c inferior p[otes]tas iudicaret superiore[m] ut pote cleri
co[rum] [con]g[re]gati simplices archidyaconos / et p[re]positos abbates monachi - canonici clericos cathe
dra[liu]m eccl[es]iar[um] p[res]b[ite]ri et [s]acerdotes ep[iscop]os q[uo]q[ue] archiep[iscop]os p[ri]mates patriarchas Cardinales et p[a]p[a]m
Et ut ap[osto]l[u]s dicat[ur] h[abe]ntes p[otes]tate[m] ex ho[m]i[ni]b[us] iudicarent eos q[ui] h[abe]nt i[m]me[dia]te p[otes]tate[m] a xp[ist]o
/ Q[uo]d t[ame]n tunc n[on] d[e]ita d[iui]na s[crip]t[ur]a ti[bi] no[n] e[st] p[otes]tas n[isi] a deo q[ue] aute[m] a deo su[n]t ordinata su[n]t
// A deo q[ui]ppe ordinata su[n]t ut q[uasi] lex d[iu]initat[is] e[st] infima p[er] media i[n] suprema re
duci. Ordo ille e[st] q[uod] i[n]f[er]iora a superiorib[us] u[ir]tute[m] recipia[n]t p[er] q[ua]m q[ua] regu[n]t[ur] dirigu[n]t[ur]
q[ue] i[n]debitas sibi operac[i]o[n]es no[n] a[u]t[em] q[uod] i[n]f[er]iora superiorib[us] tribuat regimi[n]is i[n]flue[nti]a[m]
Euidente utiq[ue] ra[ti]o[n]is repugnat h[uius]mo[d]i intelli aut dici posse q[ue]madmod[um] si i[n]quirat[ur]
i[n] humanis exe[m]plificando utp[ote] mulierib[us] l[egi]time ac p[ro]p[r]ie co[m]petit rege[re] viros d[omi]nos
s[er]uus discipul[us] mag[ist]ros et senes pueros aut t[er]ren[a] celestia corp[or]a / hys uo[bis] s[u]bst[antias]
separatas cor[um] motores angel[os] it[e]m archangelos et hys principat[us] ac p[otes]tates cet[er]os[que]
gradatim q[uo]n[iam] i[m]me[dia]te o[mn]es angelor[um] ord[i]nes superiores. // De hys a[u]t[em] p[re]ce[pto] lo[quitur] gr[egorius] xcvi
di. Quis dubitet sacerdotes xp[ist]i regu[m] et principu[m] o[mn]i[u]mq[ue] fideliu[m] patres et mag[ist]ros c[ense]ri
Nonne miserabilis i[n]sanie e[ss]e [con]gnoscit[ur] si fili[us] patrem / si disc[ipu]l[u]s mag[ist]rum sibi conet[ur]
subiugare et i[n]iquis obligac[i]o[n]ib[us] illu[m] sue p[otes]tati subicere a q[u]o credit no[n] solu[m] in t[er]ra sed
eti[am] i[n] celis se posse ligari et solui // Videt[ur] a[u]t[em] clarissime p[otes]t utru[m] p[ro]le fiat si o[mn]i
u[n]iu[er]so d[i]s g[ra]d[us] sup[er]i[us] [de]p[re]gnati ad se l[egi]time p[er]tinere dicunt ut i[n] g[e]n[er]ali [con]cilio absq[ue]
medio ep[iscop]or[um] et archiep[iscop]or[um] iudicare posset aut deberet p[ri]mates patriarchas Car
dinales et p[a]p[a]m // Popularium ex[em]pla allegantes Q[uo]d p[ro]pterea q[uod] i[n] q[ui]b[us]da[m] germanie
co[m]itatib[us] nobiles superant nu[mer]o s[ed] p[re]ualentes multitudine illor[um] instituunt se ip[s]os
deponentes illos a consulatu / q[ui] p[ri]us au[te]m aduersus eos i[n]surrexerit erant i[n] ip[s]o [con]sulatu
potestates atq[ue] maiores / Animaduertat studiosus diuinar[um] p[er]scrutator l[itte]rar[um] si allegata
hec d[iu]ina e[st] u[e]l humana p[ro]phana uel eccl[es]i[asti]ca fundata p[ro]inde ra[ti]o[n]is aut p[re]lata libito
uoluntatis [con]formis ite[m] s[an]c[t]or[um] doctrine uel ambic[i]o[n]i p[ro]p[r]ie presump[ci]o[n]i inspirat[ur] c. denique
di. xvi. et c. submittit[ur] aliaq[ue] plurima a gr[ati]ano de sup[er] allegata // Beatu[m] utiq[ue]
p[re]dicauit saluator n[oste]r ap[osto]lu[m] petru[m] p[ro]pter q[uo]d p[er]sistente ea q[ue] sibi reuelauit pater celestis
s[ed] cu[m] retrahere eu[m] noluit a passio[n]e sic[ut] reuelabat caro et sanguis audi[u]it mi[ch]i
Vade retro sathana scandalu[m] m[ich]i es q[ui]a no[n] sapis ea q[ue] dei su[n]t s[ed] que hominu[m] /
// Doctu[m] ne[m]pe uir[um] nullate[n]us operac[i]o[n]em facere decet de seculari et p[ro]phana ad di
uina[m] et eccl[es]i[asti]ca[m] p[otes]tate[m] i[n] eo maxi[m]e q[u]o lex d[iu]ina repugnat. Et u[er]o c[on]t[r]a sit uno
ad alt[er]u[m] d[icen]tia doctrina eua[n]gelica sic[ut] declarat. Et q[ui]a alibi pleni[us] tractatu[m] e[st]
nu[n]c explanare c[on]t[ingi]t facere digressio[n]em Vnu[m] e[st] u[er]bu[m] abbreuiatu[m] stat v[nd]iq[ue]

fideles qui potestate carent. Quod quidem summo est nulla creatura potest creare sed solus deus. Et nemo sibi debet potesta-
tem honoris assumere sed qui tamquam Aaron est vocatus a deo. Non divine vocationi comparatur ut quos deus sui
vice principes super omnem terram ac legatos constituit omnes quoque fidelium iudices et rectores iu-
dicentur ab eis quos illi subditos esse ordinavit. Cum et illi a deo immediate habent potestatem, hii autem
ex hominibus, videlicet a principibus quos iudicare presumunt. Concluditur ergo quod episcopi eorumque superiores
immediate habent potestatem a deo eorumque perfecto intercessione provinciales synodum generalem constituunt et
absque eorum consensu non est legitimum synodale iudicium. De modo intelligendi quod synodus
potestatem habet a Christo immediate et quod licet de modo ambigere nec de substantia facti. c. i. c. j.

Sequitur inde de veritate catholica quomodo intelligendum est quod generalis synodus in spiritu
sancto legitime congregata generale concilium faciens ecclesiam catholicam mili-
tantem representans potestatem a Christo immediate habet. Notandum predicto quomodo intelligendum
est. Nam quod verum sit nulli catholico dubium esse debet cum id iam declaravit ecclesia legitime con-
gregata in magna Synodo Constanciensi in quarta et quinta suis publicis sessionibus, fuitque per
sollempniter innovatum per patres Basiliensis concilii sessione xviii. et repetitum pluries in decem publicis
sessionibus aliis. Ut namque in libro de incarnacione verbi docet Anselmus nullus debet disputare
quomodo quod catholica ecclesia corde credit et ore confitetur non sit, sed semper eandem fidem indubitanter
tenendo amando et secundum illam vivendo humiliter quantum potest querere rationem quomodo sit. Si potest intelligere
deo gratias agit; si non potest non immittat cornua ad ventilandum sed submittat caput ad
venerandum. Citius enim potest in se confidens humana sapientia impingendo cornua sibi evellere quam
immittendo petram hanc evolvere. Hec ille. Et merito quia veritas domini manet in eternum,
celo terraque fortior est. Celum quippe et terra transibunt, verba autem dei numquam preteribunt.
Veritate igitur predicta in suo permanente robore et si de ea nullatenus dubitetur sed firmissime
eam asserant omnes fideles, nichilominus inquirere licet de modo quo ea purgetur et specifice agnoscatur.
Sic enim frequenter in sacra scriptura legimus de veritate quam quis indubitanter novit fuisse factas inquisi-
tiones. Noverat patriarcha Ysaac postulato cibo filium suum Iacob attulisse ei escas
paratas, sed amplius certificationem desiderans interrogabat quomodo tam cito invenire potuisti
fili mi. Cum autem audita debita responsione quia voluntas dei fuit ut cito occurreret quod querebat de
illo non interrogavit amplius. Similiter nullatenus dubitans de verbo angelico virgo beatissima sciscita-
batur quomodo fieret istud quoniam virum non cognosco; declaratione quoque modi facta per angelum consensum assensum
prebuit. Sanctus preterea Nichodemus salvatorem sciens a deo nobis venisse verbo illius cre-
didit dicentis: nisi quis renatus fuerit denuo non potest videre regnum dei. Sed de modo cupiens certifica-
ri inquirit quomodo potest homo nasci cum sit senex. Specifice autem instructus de modo factus est perfectus Christi discipulus.
Iudei rursus principaliter asserebant Christum esse virum virum doctissimum et de hoc nullatenus
dubitabant sed veritatis modum inquirebant dicentes quomodo hic litteras scit cum non didicerit. Que-
madmodum salvator postquam declaravit de turba illa videntes multi crediderunt in eum. Sic
igitur credentibus firmissime et nullatenus dubitantibus quod generalis synodus potestatem a Christo immediate
habet, principaliter declarandum se offert quomodo id sit verum. Declaratur speculative quod sit a deo mediate
vel immediate. Et de miraculis. c. 2.

Et quoniam omnis potestas consideracionis huius versatur super
verbo immediate opponitur ei quod ab aliquo dicitur mediate fieri vel esse quod mediacio de sui

non necessario dicuntur duo videlicet ordinem principiationis et distinctionem eorum, cum enim aliquid dicitur fieri a duobus ab uno mediante alio ibi necessario presupponitur duas res esse productivas unam. Et sic est ibi distinctio principiationum ibique est ordo quia unum est post aliud, sicut cum dicimus quod deus illuminat mundum per solem necessario intelligimus duo esse productiva huius illuminationis deum et solem, deum tamen primum solem vero tamen posterius principium. Ista autem duo respectu alicuius productionis que mediate esse dicitur separari non possunt.

Sunt denique alii duo respectus que aliquando non aliquo modo inveniuntur diversitas utique actionis et diversitas effectus. hoc enim respectus quartus contingit ratione creature non autem ratione dei, sicut dicimus quod nepos est genitus ab avo mediante filio hic siquidem alia est actio avi et alia filii. Item alius est effectus eius filius namque est effectus et opus generantis patris, nepos vero operatio est generantis filii.

Dicuntur in hac mediatione preter ordinem et distinctionem principiantium est assignare distinctionem actionis et effectus. Sed diversitas huius effectus intelligi potest ratione creature non autem ratione dei. Impossibile est enim quod ad positivum a creatura producatur quin deus sit cum illa et ab eo producatur, potissime secundum [illegible] quod fecit deus celum et omnia que celi ambitu continentur. Item communiter (?) quod omnis causa primaria plus influit in causatum quam secundaria. Unde quia omnis effectus dependet a causa ubicumque id dicitur a deo fieri causatum mediante, necesse est intelligi eorum respectus inseparabiles distinctionem principiorum et ordinem [illegible] actionis. Item differentia et dependentia ab utroque sicut patet in illis eorum [illegible] operum que mediate a deo fieri dicuntur potest in naturalibus artificialibus per intellectum sicut est docere predicare et per voluntatem ut iudicare regere ordinare et precipere. Exemplificatur solum in naturalibus effectibus qualis est illuminatio solis aut lune ubi sicut patet fuit dictum est distinctio principiorum et ordo. Est et diversitas actionum sed est unicus effectus videlicet illuminatio que dependet a deo et a sole, subtracto namque sole ab emisperio nostro desinit illuminatio et sic manifeste monstratur quod dependet a sole.

Non minus immo magis dependet a deo quia etiam absque sole potest illuminare mundum sed sol non potest absque deo. Et enim si deus subtraheret suam generalem influentiam hoc est suum velle licet sol esset in emisperio nostro non sequeretur necessario illuminatio sicut patet de igne qui non tetigit tres pueros per nabuchodonosor positos in camino. Ita et de universis [illegible] qui diu steterunt in igne ab eo lesi non fuerunt. Et ratio est illa quia non solum cum illis videlicet igne concurrebat voluntas divina.

Respectu igitur dependentie qua a deo dependeat omnis res creata et in esse et in fieri a quacumque effectu creato separari non potest. Unde quantum ad hoc omnia dicuntur a deo fieri immediate quia omnia ab eo intrinsece et immediate dependent. Sed in hoc est differentia quod quando ille et hic effectus dependet ab aliqua causa creata tunc dicitur fieri a deo sed mediate. Ideo idem opus dicitur a deo fieri mediate et immediate. Immediate quia deus est per se intrinsece causa omni et per consequens operis illius. mediate vero quia causatum cui deus ad hoc dedit virtutem causandi illum effectum concurrit (?). Sicque in omni opere creato procedente mediate a deo est [illegible] dependentia effectus sed diversitas actionum et principiorum.

Unum distinguat (?) postremum [illegible] quando aliquid procedit a deo mediate et immediate ubi est idem productum non tamen est distinctio productionis aut principiorum. Utique spiritus sanctus procedit a patre immediate quia ipse per se illum producit et mediate quia procedit a filio qui a patre habet unde ab eo simul procedit. Ibi tamen unica est productio et unicum principium ut ecclesia diffinivit in concilio lugdunensi prout habetur de summa trinitate li. vi. quod spiritus sanctus eternaliter a patre et filio non tamquam ex duobus principiis sed tamquam ex uno principio non duabus spirationibus sed unica spiratione procedit. Posterius aliud exemplum

Christianus de Cham qui processit ab adam immediate quia per se eum genuit et mediate quia ab eva que
ab adam processit sed tamen licet sit idem effectus gradatur quod est diversitas actionum et principiorum
// Quia igitur in omni effectu qui immediate a deo fieri dicitur contingit invenire dictas duas respectuum
eadem sit disciplina contrariorum dixerim quod nullus est talis operis a deo fieri immediate ubi non invenitur diversitas
actionum nec principiorum et per consequens non ordo quia respectu ordinis necessario requirit extrema dis-
tincta eiusdem enim ad seipsum non est ordo // Et non invenitur respectus duplicis dependentie
sed tamen unius eo quod in causando talem effectum non creatura sed concurrit solus deus // In hoc tamen ad
vertendum est quia hec dependentia unica intelligitur respectu cause efficientis non autem subiecti vel materialis
aut dispositivis vel instrumentalis. Sic enim post creationem mundi nichil dicitur a deo immediate
processit unum communis expositio omnium doctorum licet quod requievit deus die septimo ab omni opere
quod patraverat quia cessavit a faciendo novam creaturam // Quia ergo solum dicitur deus in principio
mundi fecisse immediate intelligendo absque omni alio respectu dependentie nisi cause efficientis namque
angelicum celum empireum primam materiam et tempus que sunt quatuor creata simul creati tenentes
vero opinionem angelos esse compositos ex materia et forma. Et corpora celestia ut augustinus dicere
videtur in libro de mirabilibus sacre scripture utrum in hiis exponient aliud dependentie
respectum inquirere non est presentis considerationis // Satis est intelligere quod id dicitur a deo immediate
fieri cuius solum deus est causa efficiens sicut est anima rationalis gratia gratum faciens, miraculum
et transubstantiatio que a deo immediate fieri dicuntur in hiis tamen preter causam efficientem a deo est alius de-
pendentie respectus nisi enim sit corpus debite organizatum anima non infunditur. Unde pre
supponit id. Et gratia dependet subiective ab anima sicut accidens. Et in transubstantiatione etiam est
respectus dependentie non simpliciter sed ut ibi permaneat Nam corpus christi permanet quamdiu sunt
species si autem corrumpatur immediate ibi esse desinit // De miraculis vero utrum immediate sint
immediate a deo ita quod ut creature in efficiendo non concurrat quod est non exigue difficul-
tatis communis tamen est opinio quod immediate fiunt miracula a deo et etiam si creatura ibi operatur concurrit
velut instrumentalis causa non ut efficiens simpliciter quia mortuum suscitare vel illuminare cecum
nativum divine est operis virtutis non humane. // Sic beatus petrus declaravit de illo claudo
ex utero matris sue posito ad portam speciosam templi dicens quid admiramini in hoc quasi nostra
virtute aut potestate fecimus hunc ambulare deus abraham glorificavit filium suum et hunc
quem videtis et nostis confirmavit nomen eius et fides per eum et dedit ei integram sanita-
tem istam in conspectu omnium vestrum // hec autem ideo seriose fuerunt annotata ut intelli-
gamus quod licet ministerium hominis concurrat ad aliquem effectum non propterea intelligendum est quod non sit im-
mediate a deo. Exemplum de infusione gratie sacramentali quando infunditur in eo qui sacramentum suscipit concurrit
hominis ministerium illa tamen est immediate a deo // Quamvis de re licet gradum generale concurrit ipse auctor
vel aliorum ut prius commemoratum fuit intelligendum non ideo concedendum est quod potestas sua sit a deo
immediate propterea quod ibi non duplex sed concurrit unicus dependentie respectus quia est solum a
deo tamquam ab efficiente nec dependet ex nova concessione alicuius hominis aut commissione quam sicut
delegans a delegato vel episcopus a suo vicario revocare possit pro libito voluntatis. Sic etiam
non a christo immediate sed immediate potestate dicetur habere // Nec tamen quamvis potestas temporalis generalis
sit immediate a deo propterea sequitur quod ministerio hominis aut voluntate potestas ipsa dicitur esse negat.

Quemadmodum in homine habente liberum arbitrium gratia gratum faciens a solo deo immediate habet esse et fieri et sic data operante homine ita disserviente desinit esse. Nam sicut multi habent voluntatem rationis gratia data ut eam habere velit. Ita si non vult eam retinere statim perdit esse aut eam non velle quod vult potentiam habere quod est cum illa incompatibile. Itaque ad habendum gratiam concurrit voluntas hominis habere eam cupientis et dei voluntas illam efficiens. Ad hoc vero quod esse desinat sola voluntas hominis quoniam eo ipso quod non vult eam habere illa desinit esse. Nec enim deus conservare vult gratiam suam in homine nolente eam retinere. Et quoniam gratia in homine conservatur deo influente continue et continue efficiente eius esse sive quod velle est simul fieri eo ipso quod deus non vult amplius influere iam in toto desinit esse. Hec est doctrina communis teste Gregorio quod omnia in nichilum redigerentur nisi manus omnipotentis continue conservaret. Sic etiam cum generalis synodus immediate habeat potestatem a Christo que tamen iam est in synodo tamquam in subiecto. Et synodus ex hominibus habentibus liberum arbitrium constituitur. Igitur eo ipso quod concilium desinit esse in loco quo prius congregatum erat utique ibidem iam illa potestas deficit. Et quia concilium dissolvitur hominum voluntate quando videlicet congregati cum deliberatione habita amplius permanere nolunt in congregatione concilii. Hinc est licet generalis synodus habeat immediate potestatem a Christo, ea tamen desinit ibi esse per hominum voluntatem. Quando autem esse desinat vel si adhuc in aliquo maneat habitu inferius magis specifice declarabitur. Quod potestas generalis synodi

c. 3. Unde autem prius declarandum non est immediate a deo velut creata de novo. c. iii^m

n

est quomodo generalis synodus in qua potestas habet esse tamquam in subiecto habet eam immediate a Christo. Et similiter est de illa quinta potestate tradita a Christo apostolis superius designata in extravaganti a capitulo quod de regitiva populi fidelis. Ut namque dictum fuit in tertia descriptione de generali synodo congregatur generale concilium ad salubriter tractandum et ordinandum ea que debitum regimen ecclesie catholice in fide et moribus respiciunt. Est igitur speculandum quomodo synodum generale immediate habeat potestatem hanc regitivam populi fidelis a Christo. Intelligi potest uno ex quattuor modis. Primo quod illa potestas non erat in aliquo ipsa videlicet episcopis aut quibuscumque aliis sed congregatione multorum facta in loco concilii noviter creatur et eius synodi congregati immediate tamquam a solo efficiente datur a Christo existitque ex tunc in concilio tamquam in subiecto continue in eo permanens quamdiu manet concilium sed in dissolutione desinit esse nichil quod de ea remanet. Et quando iterum congregetur quod iterum de novo creatur ita ut quot fuerint generalia concilia totiens potestas sit fuit a deo noviter data. Rursum intelligi potest secundo modo quod potestas ipsa non est in synodo tamquam in subiecto sed in solo Christo qui existit in medio congregatorum in nomine suo. Et hoc modo quia predictus retinuit Christus dicens data est mihi omnis potestas in celo et in terra spiritualiter et ut non est necesse intelligere hanc potestatem noviter dari permanente concilio permanente et in eius dissolutione desinere esse. Tertio modo intelligi potest quod prius concessa erat potestas illa habebantque eam a Christo immediate omnes qui concilio incorporantur et tamen illa uti non poterant quia non erant uno loco simul congregati. Postremo autem quod non omnes congregationem constituentes prius habebant hanc potestatem immediate a Christo sed aliqui ex eis. Illa tamen preter presentiam de uti non poterant quia non in simul congregati exercitium eius habere non poterant. Primus certe modus non videtur bene intelligibilis. Ambrosius namque testante Salvatore nostro eminentiam sive potestatem a deo acceptam ecclesie tradidit quam per hominem precepto reginam constituit et sponsam cuius sublimitati universa subiecit. Ad cuius iudicium concedere iussit et celo. Et ut inquit Augustinus in primo libro de baptismate etiam totum possidet quia

UVA.BHSC

a uiro suo accepit in dote dicere i q an congregacionem generalis concilij in ecclesia prius non erat suprema potestas
regitiua fidelis populi, propter quam statim dissoluto concilio illa desinit et nullatenus agnitum romani // Max
ima aliquorum excellencia generalis sinodi illa est quod reputat velam ecclesie in omni potestate. Dos
autem potestas ecclesie ipsius est docente nos saluatore virtute hanc cum ad patrem ait Pater clarifica filium
tuum ut filius tuus clarificat te sicut dedisti ei potestatem omnis carnis ut omne quod dedisti ei det eis
Et infra omnia que dedisti mihi dedi eis // Si igitur quandocumque celebrari incipit generalis sinodus primo
accepit a deo potestatem perdit non cum dissoluitur // Profecto dos ecclesie data a christo sponso
suo numquam ei manet firma coniugio, tamen semper durante quia christus est eternus et inuariabiliter est ecclesie sponsus
et ecclesia sponsa eius // Quapropter quemadmodum ipsi inseparabiles sunt coniugio. Ita et dos ab ecclesia
minime auferabilis est eidem ea nullatenus deueniente // Preterea inter alias interrogaciones ordi
natus sacro approbante Constanciensi concilio. Illa ponitur tamquam pertinens ad catholicam fidem
quod papa canonice electus qui pro tempore fuit et proprio nomine expresso successor est beati petri habens auctoritatem sup
mam in ecclesia dei // Sic igitur in congregacionem concilij generalis in ecclesia dei est suprema potestas saltem in
persona pape. Nec ad iuuat si contendant quod primo erat suprema potestas in ecclesia et in ipso congregato in
concilio tunc a deo creatur vna similis et illa datur immediate a christo sinodo generali quia secundum hoc iam in ecclesia
dei insimul dicerentur esse tres supreme potestates videlicet in ecclesia uniuersali concilio et papa quod repugnanciam in
cludit // Suprema namque potestas inmultiplicabilis est et ex sua permanenti excellencia et ex sue v
nitatis attingencia et ex sua essendi condicione intrinseca firmitate. Et a sufficienti diuisione quoniam
nullo modo multe supreme potestates actu sistentes in ecclesia dei possunt intelligi aut penitus diuise vel dis
parate aut concurrentie vel eiusdem racionis // Quia vero suprema potestas in ecclesia generali concilio et summo ponti
fice est vna eadem. Et ex parte finis ad quem tendit Et ex parte modi quo concedit. Et ex
parte forme per quam dirigitur. Et ex parte obiecti circa quod operatur. Et ex parte obiecti in
quod respicit. Et ex parte actus qui ab hac suprema potestate immediate elicitur. Et ex parte auctoritatis
sacre scripture a quibus efficacia probacionis assumitur sicut et alibi plenius declarata sunt // Itaque nullo
modo consonat racioni creari de nouo supremam potestatem dandam nouiter generali synodo scilicet potestati
supreme que prius erat in ecclesia dei. Iam enim essent duo aut tres supreme potestates simul permanentes
quod est inintelligibile quia esset namque et intrinsecam contradiccionem supreme potestatis. Particularis inquisicio
3 Enim quia non satis est dicere sed ut fides de modo probandi concessam nouiter potestatem. c. x.
adhibeatur necesse est probare eam de quod de nouo creatur suprema potestas et datur a christo immediate generali
sinodo quia istud non est de illis que experiencia sensus comprobatur oportebit constare vel euidencia racionis aliis
vel miraculo vel reuelacione diuina aut ex sacra scriptura ut possit dicere quod tali tempore et in tali lo
co futurum erat congregacionem hic vtum a christo daretur potestas immediate // Sed contra hunc modum proba
cionis vltimum necesse non est multum dicere quia de nullo generali concilio usque hodie celebrato probacio
similis allegatur. Nec enim in sacra scriptura expressum habetur de Niceno Constantinopolitano Ephe
sino vel Calcedonensi apud grecos aut de latinensi Lugdunensi Viennensi vel Constan
ciensi concilijs celebratis apud latinos // Hac eadem uia manifeste patet insufficiencia tercij modi
ex diuina reuelacione quia nusquam istud legitur de concilijs siue accionibus sinodalibus celebratis tempore
apostolorum // Similiter modo eadem occurrit de secundo genere probacionis per uiam miraculi nec enim isto modo legimus
factas esse probaciones de ueritate Symboli apostolorum vel Niceni uel Constantinopolitani uel la-

rinensi vel lugdunensi aut aliorum Conciliorum que celebrata sunt apud latinos vel grecos. Nec enim in generalibus conciliis petunt personas fieri per revelaciones aut miracula a deo noviter facta aut fienda super declaracione veritatis circa que dubia fidei aut morum ad quorum determinacionem sinodus congregatur sed prelati in medium proferunt scripture testimonia sine ullo tempore sacrilege superbie cum sancta humilitate veritatis inquirunt que latebat et declaratur atque diffinitur cum pace catholica et caritate christiana. // Asserere igitur quod noviter a deo creatur potestas dicta sinodo generali cum celebrari incipit quia hoc constet nova revelacione aut miraculo sponte dampnandum esse videtur // Nec solum quod in preterito aut presenti constet sed quod in futurum sic debeat constare. Et enim ad probandas veritates illas que aperte constant ex sacra scriptura expetenda non sunt miracula quia si moysen et prophetas non audiunt teste salvatore. Nec si quis ex mortuis surrexerit audient. potestatem autem fuisse concessam a christo omni sinodo generali apertissime constat evangelico et apostolico testimonio. // Quo circa tres probationes ille ultimo assignate loco minime habere videntur. de prima autem probacione iam dicere non est opus quia generalia concilia non congregantur super determinacione veritatum que naturali dumtaxat racione possunt probari sed earum que ex sacra scriptura eliciuntur // Rursus si generale concilium fundaret probacionem miraculo aut divina revelacione oportebat quod prius de hiis faceret debitam fidem et negantibus fratribus nulla alia probacio restaret. Non sic autem quando fundat potestatem suam in auctoritate sacre scripture que habetur in summa veneracione apud omnes fideles eamque si fideles reputari cupiunt negare non possunt // Per hec autem que dicta sunt necesse [?] imponatur propositi esse huius. Negare patribus sinodaliter congregatis in communi aut seorsum multas a deo inspiraciones et illuminaciones quibus veritates aperiat eis prius latentes, quippe firmissime tenendum est christum, cuius nomine sunt congregati et qui in medio eorum est spiritum sanctum quem causam [?] generali presidentem concilio eisdem patribus spirituali assistere illustracione direccione opere simili atque auxilio oportunius ad debitam prosecucionem operum propter que congregantur // Ad testimonium vero eorum que inibi determinantur aliquando legitur miracula per mariam a deo esse facta, sed quoniam ad illud efficiens de quo inquiritur ut quomodo fuit congregata sinodus quod tunc fuit noviter sibi data potestas immediate a deo. Sinodorum gesta legat studiose qui velit utrum id invenire sed nondum reperire valeat // Primus itaque modus intelligendi ut premissum est racionabilis non videtur quod generalis sinodus habet immediate potestatem a christo que de novo creatur et illi congregacioni noviter conceditur.

c. 4. Generalis sinodus non habet potestatem immediate a christo tamquam sit in eo solum

Et eodem modo est racionabiliter non videtur quod generalis sinodus dicatur immediate Capitulum quintum.

habere potestatem a christo, quia illa tamen in subiecto est dumtaxat in christo qui existit in medio congregatorum in nomine suo. // Primo hoc repugnat evidenter textui cuius intellectus inquiritur dicit namque quod generalis sinodus potestatem a christo immediate habet // Quare si habet eam immediate a christo non alio modo habendi demonstratur a philosopho suppetit respondere quod est in sinodo tamquam in subiecto quemadmodum sanitas est in discipulo quam habet a magistro. Similiter quamvis in vicario quam habet ab episcopo potestas etiam in proconsule vel legato quam ille ab imperatore iste habet a papa immediate // Alia namque est potestas que manet in ipsa tamquam in subiecto. Et alia est quam ab ipso habet legatus vel delegatus. Unde quia una et eadem est suprema potestas in ecclesia generali concilio et ipsa nullum eorum inesse ab alto [illegible] dere sed [illegible] eorum quolibet habet immediate potestatem a christo. // Dicimus igitur cum maxime determinacionem patrum ecclesie catholice sinodus generalis habet immediate a christo potestatem iam non in christo dumtaxat sicut

ponebatur sic est in sinodo generali tamquam in subiecto. // Hec est doctrina progenitorum nostrorum
in tertio concilio Constantinopolitano quod in sententia lata contra Phocium dicebat eum repulimus
et anathematizavimus pro data nobis potestate in spiritu sancto a primo et magno pontifice nostro et deo li
beratore et salvatore nostro. // Preterea omnis operacio que ab operante procedit primo procedit
ab eo per formam et virtutem eidem inexistentem. Omnes propterea diffinitiones iudicia mandata
et statuta cum dicantur fieri a sancta sinodo racione utique potestatis ac virtutis sibi compe
tentis cum ab ea procedat intelligendum est quod virtus ac potestas huiusmodi existat in ea tamquam in subiecto.
// Amplius quando aliqua operatio procedit a pluribus congregatis in unum si potestas existit duntaxat
in uno aut paucis. Ita quod absque illius assensu fieri non debeat vel possit tunc ab illo vi
ce denominatur sicut contingit in consiliis regum ducum aut comitum vel aliorum
principum magnorum etcetera vel secularium. Et etsi sint plures consiliarii ex deliberatione quorum pro
dit sententia vel mandatum quia tamen una est ibi monarchica potestas in principe ideo mandatum vel sententia
non consiliariis sed duntaxat sub nomine principis habent approbari. Ita est fit in processibus et iudiciis
que fiunt a papa de consilio et assensu cardinalium // Unde ex hac racione plures summi pontifices sum
mo conatu laborarunt ut Canones et quecumque sinodales diffiniciones sub eorum duntax
at nomine publicari debeant quia in persona ipse vel eius legatus Non autem in congregacione sinodali
dependet potestas decreta condendi // Quia igitur sinodales diffiniciones non Christi sed sinodi habent
approbari dicimus est potestatem non solum Christo sed congregacioni competere // Item si in Christo duntaxat est
sinodalis potestas ipseque solus est qui diffinit qui mandat qui statuit et qui ordinat cum in
ipso plenitudo divinitatis habitet corporaliter sintque in eo omnes thesauri sapientie et scientie absco
nditi et per quos fallere fallique non possit Ut quid ad consequendam veritatem in generaliis habentur magne
agitaciones et disputaciones. Debet ut psalmista inquit. Audiam quid loquatur in me deus satis
erat patribus congregatis in concilio Christum audire revelantem eis sua mandata aut diffini
ciones utique illa ex ore suo se audisse attestarentur et ita aliis annunciarent quemad
modum Johannes inquit de se ipso et aliis apostolis. Quod audivimus quod vidimus oculis nostris et manus
nostre contrectaverunt de verbo vite testamur et annunciamus vobis // Omnibus tamen id
notissimum est quod non talis est modus diffinicionum in conciliis generalibus // Magna si quidem
differentia est in modo promulgacionis divine veritatis quam locutus est nobis deus per os sanctorum qui a seculo
sunt prophetarum eius et in eo modo quo servatur generalis sinodus ubi ante quam aliquid erat obscurum
determinans propheta annunciabat hec dicit dominus deus apostoli dixerunt in concilio diffinientes
Visum est nobis et spiritui sancto // Denique modus iste declarandi quod solum in Christo existat potestas
regitiva populi fidelis non congruat prescripte quod expresse attestatur Christum dedisse suis apostolis
potestatem regendi sicut habent principes. Dicit enim constituisse eos principes super omnem terram
licet uti non deceat potestate modo quo illi utuntur. Dicit namque reges gentium dominantur vos autem
non sic. // Id versus petrus in sua canonica posthuiusmodi declaravit dicens non dominantes in
clero sed forma facti gregis ex animo // Et ipse dixit. Ego dispono vobis sicut dispo
suit mihi pater meus regnum Ita quod sicut in eo subiective erat regitiva potestas Ita in discipulis
suis esse voluit. Et propterea licet tantibus apostolorum paulus dixit. Attendite vobis et
universo gregi in quo vos spiritus sanctus posuit vos episcopos regere ecclesiam dei // Item in pluribus

UVA.BHSC

local eplarum suarum idem aplus in psona sua et aliorum phitet deum dedisse eis multiplicem ptate
i edificacoem ecclie. Et qm alie ptates memorate suprius sunt i ipsis epis tm in subiecto
spe igr non ista sic et alie // Sz et illud porrius urget cum eadem ptas significet in uerbis
dnis petro quecumqz ligaueris 2 aplis quecumqz alligaueritis q ptas supma dicatur esse i
ipsa tm i subiecto et non in generali sinodo difficilimum erit racioz dare assignare.
// Nec satis e dicere ppter x assistenciam Astitit namqz ds moysi i regime ppli quem eduxit eum
de egipto 2 i deserto et tn ptas illa regendi erat i eo tm i subiecto dicebatur ei dux
et rector ppli iudeorum. // Astitit et Josue filio Nun dixit ei ad eum deus sicut fui cum
moyse ita ero tecum non dimittam nec derelinquam te Confortare et esto robustus noli
metuere et noli timere qr tecum e dns deus tuus i omnibus ad quecumqz perrexeris // Astitit abr-
he cum quo pepigit phedus et quem constituit patrem multarum gencium 2 preceptore mandatorum
suorum dicit ei de eo dns scio q precepturus filijs suis sic 2 domui sue post se ut custo
diat uiam dni et faciat iudicium et iusticiam // Nec minus astitit dauid de quo dicit
fui tecum in omnibus ubicumqz ambulasti firmans regnum tuum ietinum. Manifestum e
autem nullum illorum suo tpe concessisse ptatem regitiuam ppli fidelis eamqz i ipsis fuisse tm
i suo subiecto uirtute // Assistencia nempe dei non diminuit vel ab hoie aufert
qm i firmat et auget uirtutem ad opus id cui ut perficiatur assistere dignatur deus
dixit namqz aplis suis. Euntes docete omnes gentes docentes eos seruare omnia
quecumqz mandaui uobis. Et ecce ego uobiscum sum usqz ad consumacoem seculi.
Nulli quippe dubium e q huiusmodi assistencia non diminuit doctrine auctes vel
aufert sue uirtutem aut docendi ptatem ab ipso nro saluatore prius datam ipsis aplis
Nec sunt diuersarum ecce eiusmodi ptates in xpo assistente // Sicut i quemadmodum dicitur
q ptas ligandi et solvendi est i quauis summo pontifice tm i subiecto ppria uirtute. Ita
eciam intelligendum est de sinodo generali non sicut ppe itelligatur ad esse in omnibus opacio
c. 6. nibus suis. Non omnes conuenientes ad sinodum hnt i mediate ptatem a xo et dilatio
v Si dedum est iam de tercio m q specifice qui non hnt eam doctores et aut inferiores aly.
ideo dicitur generalis sinodus hre imediate ptate a xo. qr oes et sinlt in ea
conuenientes prius sic eam hebant licet prius an agregacoem qr non simul erant congregati
non poterant illa uti // Iste etenim modus sic et precedens ronabilis non uidetur.
Et loquimur hic de illa supma iudiciaria ptate In qua ta circa auditoria diuisa q
decuplex uirtus declarandi statuendi extendi et disponendi de misterijs ecclarum non autem
de ptate baptizandi vel predicandi aut conferendi sacramenta vel huiusmodi misterandi.
// Et loquimur hi qui in concilio conueniunt illi gradus ab aplo designati uidelicet aplorum
pphiarum euangelistarum seu eporum doctorum et predicatorum qui pillos designantur Item et doctorum
pastorum Nec putamus necesse fieri mencionem de illis octo diuersis gradibus supius specificatis
Nam et si non omnes hij qui ab aplo specificantur hebant imediate a xpo ptate in conci
lij congregacoem multo minus et illi // Et loquimur de hijs gradibus i comparacoe ad epos qui
successores aplorum dicuntur. Et loquimur de ptate imediata sufficientiqz per se ad exercendum
operacoem quia subsecuta si non acciperetur conuenit i obedientes atqz contrarios auctie

ptina iflugit vel influgeda ceset // Aut i q pdci tres gd no heant hac ptate iure te
a xpo deducit a sufficienti diuisione memorat ptatib ordine q sup designate fuit // Pter
naq spes ptatis illi sup me iudiciarie gsistit i decland aut diffinedo q sit ueritas
ad fide catholica ptines 4 ad bonos mores vel quis sit error aut heresis illi repugnans
ite i iudicando 4 pugnado puniendo hac diffinicionu uiolatores. Manifestu e at q no
gpetit ptas hec magris uel doctorib q p pphias intelligut. Ipoz naq e in scolis
doce aut disputare vel q apli est scolastice 4 pbabilit detimare Sz diffinire sna-
lit uel auctoritatiue iudicare ita q sic detimacoi nemo audeat resiste 2 ea qmlz ipugnare
excedit 2eua culme scolastice auctis. Etei licitu e etia discipulis g suos magros
scolastice disputare 4 grias opiones defende. / Sic i scolis vbi taqm magri
psut detiacio magral tate auctis no e vt irrefragabilr tuq vm defendat qd ma-
gistri diffiniut hauddubio detiacoes doctoz ex moi rn toci catholice ecce
no imponut ncitate. Et si discipulis licet suis magris obuiare allegado icontrari
rones qnto magris epis coraq supiorib alysqz doctorib 4 magris // Pretea mgro-
rum 4 doctoz int alia pcipuu e cora epis ratiocinari seu allegare q ptiet ad ipsos
snare vl diffinire // Quoniam cta mgris 4 doctorib cora epis licet p vna 2 alta pte se
oisit allegare gria epos at q cice sit diffitores nullates decet i sna sua pcipere
gria aut declare. Vnde mate appet q alia supior q e ptas iudicio diffinientis
4 alia infiorqz magri uel doctoris cora eo allegatis // Et si gtigat q aliqn ma-
gistri vel doctores hs ptatis diffinedi pticipes fuit id e p modu gslij iudice vocate
illos de qb sibi uide ad gsuledu // Itaqz doctorib ipis iudiciaria auctas diffi-
niedi cais fidei aut pmulgadi snas no cōpetit. // Cetim hoc idem ondit ptesta-
cois vsus. Cu ei mgri aut doctores r petut pu i scolis vel scribut gonis detiaq
sp apponut ptestacoem q si lapsu ligue vel als qqm dxint fidei catholice
bonis ve rpugnas morib vel piaz auru offensiuu illud heat pro non dicto. Et ex tuc
hri uolut pro reuocato 4 anullato semetipos submittetes deniqz sua iudicio 4 detiaq
illoz ad qs ptinet errates in doctrina corrige. / Epi at diffinitie pnunciates ptestacoi-
bus hs no gsueuert uti in snijs ab eis pmulgatis Namqz eius gnis ptestacio con-
cines opacoz itellect i ctitudine qdā in ipo ptestate nota tq ipe met fateat se no
fore clar et ctu de hijs q lo. Sna vo diffinitiua ctitudie 4 euidentia gtinet In
q mai fi signu e ptate diffinedi epis copete iudicantib no at doctorib uel mgris
ptestatib // Si uo epus aut qiuqz alius sit iudex talib ptestacoib uti aliqn visus fuit
cum hc dubia reddat snaz 4 p gnis imputanda pfecto defectus et viciu i gnam trahenda
no sunt q no ex hijs sz ex ope uirtuoso atqz pfecto imitacois esse debet exemplum.
// Rursus detiacoes qcuqz mgroz aut doctoz qtucuqz vbo aut scripto scopiosis
allegacoib sint referte no stat pcise n pcedit ad opus eaz uigore qadmodu qn au-
ditis allegacoib mate pz ee vim qd dicim utiqz no mgris atqz pdicatorib doc-
torib sz epis gpete i cais fidei ptate diffiniedi // Non enim p allegacoes que per
doctores sz per snam q ad epos ptinet qs absoluit aut gdepnat. Si at obiciat

UVA.BHSC

de doctinis scor doctoz qp coz detiacoib' e stadu 7 illis conuenies i iudiciu deferetur
Magna discrecione foret op' vt desup hys aliqs dicet' detiate s3 vtruq3 reqritur
desup sntia iudicis // Quterio sint auctes alio no qfezete prtis pro nuc sit alle' spnt
Gracian' recitat Aug' i li° de baptis te ex psse naq3 dic de doctius atq3 scoz detiacoib'
vt q'mlibz scitate doctinaz ppolleat q' no ideo vm v e putadu q' ipi ita senser. Et alibi
inqt de seipo Negare no possu n debeo sic i maiorib' meis. Ita i ta mltis opusculis
meis ptine mlta q' possut iusto iudicio 7 nulla temitate culpari. Q inqt i sctoz
scptis hre no debem' uelut cauq'ms vt nobis no liceat salua hoi ficentia que illis
debet' aliq' i eoz scpt' imp'bare atq3 respue' si forte iuenim' q' ali' senserint q'm
uitas ht dino iudito adiutorio uel ab aliys intellecta vel a nobis tal' e ut iqnt
i scpturis. Ego sic alioz qles volo esse intellectores meaz // Si qde vt i epla ad
vincet' ait. hoc genus lrez ab auctte canois distiguedu e. Non eni p ea leguntur
tq' ita ex eis testio'm pferat' ut con sentire no liceat si tibi forte ali' sapiut q' uitas
postulat i eo qppe nuo sum' vt no dedignem' ena nobis ab aplo dem accipere. Et si
qd ali' scit hoc uobis de' reuelauit. hoc Aug° // Q at hoc i loco d' ad epos ptine iudi
ciu in mat'ia fidei sane atq3 limitate hoc i tellid' est vi3 q'm ad execucoz no uo diffi
nicioz // Ut naq3 d' in cle. de su. tri. declaraco declinido nouit aut diffiniedo que
sit uitas catholice fidei uel h'elis illi oppoita pfiet dutaxat ad sedis ap'lice auctez
qb' cte ibus auctis infioz platoz aut iudiciu no vtiq3 auctis gnalis sinodi ex
cludit' in qua queniut aplice sedis. Et q indubitat' q'm ad hec illi hoc e aplice
sedi pfert' // S3 intellid' e q' pt' hos tinios i ma fidei alic sut qlites asstiom q'
ut prius tagebat' sut nonnulle prudi loqe sedicose 7 temiarie 7 piaz aurm offesie
// Vre no oppoite istis licet ergo ab epoz sntia app' possit ta q'm ad iudiciu 7
diffinicione eaz h'o sub pcas q'litatib' i suis dyocesib' magna e ptas epoz
q ut notoriu e no ita qpetit doctorib' 7 magris // Si qde epis qpetit i suis dyoce
sibus subditoz phibe scandala, cauie sedicoes, temiaria p'ure iudicia, 7 ulcisti iudi
ciale plectedo reos q' qmittut offensas i deu seipos 7 suos dyocesanos q oia loge
distat a mgroz auctte, ad talia corrigedu cte no se extedete pt epoz q' sic p'ure
scandalizates ita 7 iudicare prit eoz act' no ad edificacioz s3 fieri in scandalum.
// Vnde expmis s3 in scipt q' ptas suprema gnalis sinodi q'm ad diffinicoem et
detiacoz qonu de fide vel de morib' i' no p'o qpetebat hoc est ante cotilij i choa
cione singlis mgroz atq3 doctorib' doctoz iuris dini atq3 hui p' qs intellige
bantur pphe // Quo fit vt si doctorib' atq3 mgris ptas ista diffiniedi aut decla
radi no per se copetat, multo i' m' pdicatorib' uel oratorib' q' p euangelistas
sig'ficabat' docete qppe pho pur petm vi mathematic pbabilia dicete placere
Et rethoricu demostracoz expiri. Vn qr pdicatoz pcipuu offm e auditorib'
psuade non at vi tatte sic ad doctores ptinet pfundis roib' demonstrare.
// Quti i' ad diffiicois auctez mini' istis q'pilles stadu ess3 // Doctis vo pastorib'
p' qs intelligut' abbes archidyacoi uel ppoiti aut plebani i magtudinem populi

cu iurisdcoe habent

UVA.BHSC

cu iurisdcoe hntes hec ee ptas no copetit qm ut sup dicebat si qua ui eis competit
illa no p se s p accidens hoc e ex tacita vel expssa epoz aut ppe concessioe Et p qns
no ht ea a xpo ime te // It huioi cae annant int maiores quaz de celo longe
distat a tribunali creatoz // 2a ite supi⁹ memorata spes supme iudiciarie atqz
regitive ptat e at q consistit i pcipiedo madado ordinado & statuedo leges atqz de
creta seu canoes. hec at nullo mi⁹ tribus sup dcis gdib⁹ dicet⁹ opete qm ei⁹ modi
actus sapiut iue s̃ sim q doctorib⁹ aut pdicatorib⁹ in qm huioi no competit
Ido nepe sic le in eim⁹. Admirabat turbe sup doctina saluatoris qm erat docens eos sic
ptate hns et no sic scribe eoz & phisei // Auctas nanqz madadi & pcipiedi poti⁹ in recto
rib⁹ et magistrib⁹ ppli qm i doctorib⁹ & pdicatorib⁹ consistere dr. // Quis at ho ptas con
madadi consiste dicat in doctis psbis qles sut pme delighi. Illa tn mltu restita e atqz
limitata & eis copetit ex epoz concessioe tacita uel expssa sup suas plebes duntaxat no
uo sup cuctu fidele pplm sic e de ptate in gnali concilio // Quam uo ad tcia spem pta
tis pmisse q consistit i corrigedo & ulciscedo cimia peccatu finu ecc nolean audie
pp qd ad puienda oriana pcedit con ipos rebelles. In foro iudicij exterioris iudi
cia firmado p excoicacois snias aut incarcado eos vel alis seue plectedo q doctoribus
at pdicatorib⁹ i qm tales no opetat maifestissim e n ei in collacoe gradui uel
concessioe officij pdicacois illis tribuit hec ptas Nec ipi acqrut eam p studij exciciu
s ut ia mostratu est hac solu hnt epi a xo ime te et alij mfiores ex tacita ul expssa
eoz concessioe // Cu ergo notorie vim sit ei⁹ moi ptate puiedi cimia doctorib⁹ et
pdicatorib⁹ an concilij celebracoz minime copete q ex ipis actu cogregat opetat
ptas concilio gnali concedu e alienu a uo. // Vlta uo spes ptatis pdce q dispo
ne ht de ministris eccle instituedo aut iure destituedo eos maifestu e ecia q ad
epos no at ad doctores vel pdicatores vel iferiores ecc stat⁹ platos ptinet de iure
coi // Nullus sicide vt inqt Alexader cii⁹ i ep decretali ad Tornacen epm abs
qz consensu intrare aut de iure debet eccias ad eoz ordinacoz spectates i suis dyo
cesib⁹ nec ee illas dimitte epis i consult // Quo ctu sic deniqz e de ptate clauiu in
excoicacido ita ee nuc ddme e q si aliqb⁹ inferiorib⁹ ab ipis copetit ordiare de bn̄ oz
ministris hoc e et ut coit rone consie tis ex ipoz epoz tacita uel expssa concessioe inducta.
// Si igr ptas regitiua ppli fidelis per se no opetit doctorib⁹ aut pdicatorib⁹ vel inferiorib⁹ plat
Et si qua eis copetit hoc e ex epoz tacita e vel expssa concessione Maifestu est igr q non
omes conuenietes ad gnale conciliu pussi ibide conueniat hnt ime te ptate a xpo. // Qua
ppropter afirmadu est q ctus modus declandi sup expssus no vedicat sibi locum
Ideo gnalem sinodu hre a xo ptate ime te q omes ibide conuenietes illam sic p⁹ habe
bant. Et q ab eis dum conueniut sinodo coicat Neo qppe dat qd no ht 2 tres gdus
illoz q ad sinodu conueniut illa pmo no hnerut actu uel hitu // Ci at de pmissis
tribus gdib⁹ psoaz no opete potecia regitiua ppli fidelis // No negatur potecia
logiori dispone ab actu remota/ qua possibile fuit eoz multos esse epos s aliud
qm huioi potecia ab actu remota hitus signicat pro ut isto sumitur loco.

c. 1.

Quod generalis sinodus habet a xpo potestatem immediate quia episcopi sic illam habent. capitulum primum

Et hec est secundum membrum quod ideo generalis synodus dicitur immediate habere potestatem a xpo quoniam principales ad eam
convenientes a xpo immediate illam habent hoc est episcopi eorumque superiores. Patet hoc primo ex de
claratis superius in antedictis nam per priora deducta sunt multis que dicunt quod soli episcopi habent
a xpo potestatem immediate. Et etiam rationes quibus probatur quod episcopi potestatem habent a xpo immediate ita competunt ipsis
dumtaxat pre aliis nimie. Et permaxime ex eo quod soli episcopi eorumque superiores successores aposto
lorum dicuntur. Rursus id competit eis argumento a fortiori. Et etiam si episcopi prout singulariter deputati
rectores in suis propriis dyocesibus censentur habere immediate potestatem a xpo multo magis intelligendum
est quando sunt in generali concilio. Nam prout ex tenore conclusionis apparet, potestas ipsa datur eis in com
munitate et generale. Preterea hoc dicere necesse est a sufficienti divisione. Nam si generalis sinodus
per se habet a xpo potestatem immediate quia convenientes eam talem habent nulli vero alii preter episcopos prout concedo[?]
inferius[?] exstitit sic eam censentur habere evidenter igitur rationis dicere urget quod episcopi primo illam
habentes sint illi qui dum in concilio sedent eam a xpo habent immediate. Quod qui in ipsis principaliter consistit.
Absit namque ille plurimorum irrationabilis intellectus quod episcopi prout simpliciter ad generale conveniant sino
dum habebant a xpo potestatem immediate si quomodo incorporantur illam amittunt. Et oporteret
quod tunc recipiant eam noviter a deo vel ab homine. Itaque dedit xps immediate per se potestatem episcopis
ad regendum hanc vel illam peculiarem ecclesiam sed non dedit eis potestatem ut quando omnes
simul convenirent possent regere ecclesiam illam pro qua semetipsum tradidit ut exhiberet eam sibi
gloriosam non habentem maculam vel rugam vel aliquid eiusmodi tamen dedit eis potestatem regiminis boni
privati aut particularis huius vel illius populi sed non communis et divini presertim cum aliquod bonum commune
tanto divinius quanto prius quanto maius quanto permanentius quanto potentius. Item qui dederit eam potestatem deus taliter quod
ubi et quando maior esset necessitas cooperandi tunc illis deficeret. Constat namque maiorem esse
necessitatem operandi ad bonum regimen ecclesie in generali concilio quam in ista vel alia dyocesi particulari.
Alioquin culpabiliter esset proprias ecclesias dimittere et generali interesse sinodo ad quod tamen tamquam ad
maius magisque necessarium bonum in suis consecrationibus fortissimis astringuntur iuramentis.
Item absurdum est dicere quod sic suffragatur episcopis potestas a deo concessa quomodo soli operantur sed non
quando aliorum habent auxilium cum tamen virtus unita sit se ipsa divisa valencior. Necessitas
igitur rationis dicere cogit quod si episcopi habent habent immediate potestatem a xpo quod eam sic habent in generali
concilio convenientes pro bono regimine non tantum huius vel illius sed universalis ecclesie. Hec est
doctrina apostolica superius allegata frequenter allegandaque opportune. Attendite vobis et universo
gregi in quo spiritus sanctus posuit vos episcopos regere ecclesiam dei quam acquisivit
sanguine suo. Quod alio opere est testimonio hoc nempe manifestissime docet a spiritu sancto
traditum immediate potestatem episcopis ad ecclesiam dei regendam universalem unicam et catholicam quam
illam esse quam acquisivit sanguine suo. Ille inter sensus rationabiles sanior verior acceptior[?] est
quod generalis sinodus habet immediate potestatem a xpo quia episcopi eorumque superiores ad eam convenientes
sic illam immediate habent. Profecto et a spiritu sancto qui illos posuit episcopos regere ecclesiam dei
et a xpo dei filio qui illam potestatem dedit apostolis quorum episcopi sunt successores constituens eos lega
tos suos. Et a deo patre a quo data xpo est omnis potestas in celo et in terra. Et quod tenendum
meum est non diminute quidem aut imperfecte episcopis hec potestas competit quoniam ab ipso patre lumina

ea immediate habent a quo desursum descendit omne datum optimum omneque donum perfectum // Sistentibus in
ciuitate que prius declarata excellunt plura de innotescit nobis. Unde hec animaduertentia quod
generalis sinodus potestate immediate habet propterea quod episcopi eorumque superiores primum etiam ac principales omnium
mererentur ad premandum sicut illa habent a Christo // Exemplificatur de hoc typo quidam et figuraliter
primum rei nam permittit post circulationes. Nam ciuitas dei habere potestate regiminis illa tamen non in
singulis ac quibuslibet inferioribus sed de principaliter consistit in rectoribus et magistratibus // Item in politica
ciuitas dicitur esse diues quia principales in ea sunt tales, plurimus maior sit numerus pauperum
// Item in monarchicis quia requiritur aliquid dicitur esse potens quando rex principalesque sibi ad
herentes sunt potentes // Item in monasticis ordo quippe vel regio aliqua dicitur esse docta
vel prudens quia maiores sunt viri prudentes et docti cum tamen sit maior multitudo
simplicium quam litteratorum sicut in religionibus ordinum mendicantium in quibus pauci sunt magistri in
aliorum comparatione // Pari quoque forma in ecclesia: ecclesia dicitur habere immediate potestate a Christo quia episcopi qui sunt in
ea principales columpne sic eam habent, constat tamen aliorum ecclesiasticorum esse maiorem multitudinem
Sic ergo ex hiis locis dicere possumus quod generalis sinodus quemadmodum ecclesia catholica habet immediate
potestate a Christo quia episcopi qui sunt in ea principales sic illam habent. Principale documentum
x responsione concluditur ex quatuor membris in hac animaduertentia specificatis. c. 8.
ad quorum illum necessaria atque euidentissima ratione probatur principaliter intentum magnam fore
auctoritatem episcoporum in concilio generali // Si namque generalis sinodus id dicitur habere immediate po
testate a Christo quia episcopi ad eam conuenientes sic illam habent. Cum in non legitima ipso nulla
sit sinodus quando habet a Christo potestate immediate absque interessentia et episcoporum eorumque consensu. Et
sinodus nulla erit et nullum erit sinodale iudicium deficiente essentiali et principali
parte generalis concilii que habet a Christo potestate immediate // Utrum requiratur esse generale concilium ad
presens non explicabitur. Est quippe differentia magna, prout infra differetur, potestatis pape
ad episcoporum comparate potestate illi // Nam actu competit potestas populi fidelis // Amplius patet
intentum quoniam si soli episcopi habent a Christo potestate immediate prestito in aliorum absque ipsorum interessentia
et consensu erit ex hominibus non ex deo, quomodo igitur tunc habebit habere vigorem auctoritatis sinodalis iudicii
tanquam sit ex deo si in ibi potestas desit que sit a deo immediate // Ceterum sicut premissum est potestas diffini
endi autentice in materia fidei. Item mandandi vel statuendi quoque ad mores. Item corripiendi iudicia
liter et confirmandi iudicia per sententiam excommunicationis. Disponendi quoque de ministris ecclesie non est in
magistris atque doctoribus predicatoribus uel inferioribus prelatis abbatibus igitur episcopis vel quodicentibus
qualiter aut de quibus causis erit sinodale iudicium si necessario erit de hiis que ad fidem
vel mores pertineant cum ad horum diffinitionem non se extendat aliorum quam episcoporum potestas
// Rursus si existentes predicti tres gradus in propriis conciliis non habeant hanc potestatem re
gitiuam quomodo igitur habebunt existentes nullo eisdem addito conferente // Denique si etiam nos
doctorum predicatorum et prelatorum minorum facultas se non extendebat ut suo statuto obli
garet omnes qui in illorum conciliis erant multo minus se extendet ad totam religi
onem christianam // Deinde quomodo eorum iudicium intelligeretur obligare episcopos a quibus ipsi
tacita uel expressa concessione essent habere potestate // Postremo quis ipsis tenebitur obedire
eorum ordinationibus uel mandatis si nec constituunt sinodum nec a Christo habent potestatem

UVA.BHSC

immediate ¶ Non decet sermonē ampli⁹ diffundere explicando. Nam licet de veri
tate q epi soli hn̄t ptatē imediate a x̄o 7 ppea gnal' sinodus dr̄ sic eā habe absq3 magno
discursu oporteat se multiplicare rōnes pbates pn̄cipale intentū hui⁹ tractat⁹ tn̄ magna
tn̄q3 necc̄ia fore eoꝝ auctez q ex intelligentia epoꝝ sinod⁹ pcipal' costituit. Et q
absq3 eoꝝ assensu nō erit legitimū sinodale iudicium. De ptate regitiua epoꝝ ī spāli
totius ecc̄ie catholice 7 explanat̄ q̄tuor dr̄ie legis moysi 7 euangelij. Capitulum primum.

c. 1. Animadūtentia nona ē q epi hn̄t a deo regitiuā ptatē t̄r̄m toti⁹ ecc̄ie catholice et
omī fideliū // hec aūt aiadūtentia rōne pcedentis se. Si qde vellet q̄sq dice epos
hre imediate ptatē a xp̄o q̄m sat̄ ē ad suoꝝ regimē subditoꝝ ī diocesib⁹ eoꝝ
assignat̄ ad q̄s uocati sūt ī ptē sollicitudis nō uo t̄r̄m toci⁹ fidelis ppli pp qd' ut euidena
fiat aiadūtentie hui⁹ a pmis pncipiys r̄ligiōis x̄ane exordiri decet // Ad declaacōez
ī intelligend' ē q iux̄ eādem doctriā scōꝝ aliorꝝ doctoꝝ multe dr̄ie assignat̄ vetis legis
et noue quarū q̄tuor raptim atq3 leuit' explicātes aliā ppoito conueniētē psequimur
// Si qde lex x̄' differt a lege moysi p̄o s̄m cām efficiētē q2 ill' data ē p seruū ista p dn̄m
testante Io. euāng̃ta lex p moysen data ē gr̄a 7 ueritas p ihm x̄m facta ē // Scdm fina
lem rursus differt q2 ibi carnalia 7 terena salte apte h' uo manifeste vt tpalia con
tepnant̄ pmittūt spūalia et etiā bōa / Dicebat illa si uolueritis 7 audieritis me
bōa t̄re comedetis, ista bti paupes spū qm̄ ipoꝝ ē r̄gnū celoꝝ // Scdm matiale
cām dr̄t. Jt q2 ī illa ar̄l' fidei enigmatib⁹ et figūs erāt ōtēti. Erāt etiā ut plimū de futo
qd' suapte n̄a ignotū ē deinde pcepta erāt q̄m multa cimoialia atq3 iudicialia
et uix fictibilia sat̄m ec' erāt solū sigr̄ficātia nō aūt ofēntia gr̄ā pp qd' aplūs ī epl̄a
ad Gal'. nōt ea īfirma elemēta et egena // In euāng̃ aūt lege ar̄l' fidei de p̄ito sūt
aut p̄nti tpib⁹ notorib' qde futo. Jt q ibi nō erāt ar̄l' expli aut difficiti sūt, pcepta
q3 pauca sūt amplectentia ē iugū suaue. Sūt ad id' sacra pauca 7 habūdāt gr̄a
ofēncia // Dicit̄ ei de lege ueti q tēptat' deniq̄ impone iugū sup ceruices discipl'oꝝ
q n' pres nr̄i n' nos portare potuī⁹ // De lege euāng̃l tollite iugū meū sup uos et
discite a me q2 mitis sū 7 humilis corde. Jugū eī meū suaue ē 7 on⁹ meū leue. Jt
ego ueni ut uitā hēant 7 hundāci⁹ hēant // 2m uo cām formalē ē etiā dr̄ia uetis
et noue legis q2 illa timoris hec ē lex amoris. Vnde ī clagore bucinis 2 tronib⁹
magnis ī mōte synai āgel⁹ nūciauit, euāng̃ aūt saluator nr̄ sedēs docuit discipl'os
nimia cū dulcedine suauit'7 ī oī atq3 pfecta mansuetudine. // Audita lege dicebāt ad
moysen pt̄iti ac pauore concussi loq̄re tu nob' 7 audiem⁹ nō loq̄t' nobis dn̄s ne for
te moriam̄. Non sic apli s3 interrogati vtrū ipi uellet abire rn̄derūt dn̄e ad q̄ ibi⁹
uba uite etne hēs. De q̄druplia vtilitate legis gr̄e legi scripture non competenti.

c. 2. Preter has q̄tuor dr̄ias efficiētē finis matie 7 forme q̄ euidētes vbiq3 et
maifestissime sūt adhuc utrorsū r̄spicientib⁹ vna pz alia nō pue ɔsidacōis
q2 lex illa uet⁹ pticularis erāt' uo ē 7 illimitata 2 vlis // Primo h' pz q̄m ad lo
cū dic̄ ei ī plurib⁹ passib⁹ cū ingressus fuis t̄rā q̄ do⁹ d's tu⁹ datur⁹ ē t' possidebun.
// Vnde q2 lex illa x̄ml'tū erat localis faciēs sepe m̄cōz de t̄ra abrahe seminiq3

UVA.BHSC

suo ad promissa. Judei ex tunc illam eruntes reputabant se non obnoxios quantum ad multa mandata
que duntaxat terram illam promissionis respiciebant utpote de decimis et primiciis de sacrificiis et quibusdam
et aliis multis // Sic enim legitur in die illo pepigit dominus pactum cum abraham dicens semini tuo da-
bo terram hanc a fluvio egipti usque ad fluvium magnum eufraten. Et alibi omnis locus quem
calcaverit pes vester erit a deserto et libano a fluvio magno eufrate usque ad mare oc-
cidentale erit terminus vester // Lex autem evangelica ab hac locali restrictione distat plurimum. Sic
quidem in evangelio salvator dicit Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. Et apostolis iussit / Euntes
in mundum universum predicate evangelium omni creature // Hanc insuper doctrinam salvator noster docuit
expresse dicens samaritane venisse horam quando neque in monte samarie neque in ierosolimis patrem adora-
rent sed ubique in spiritu et veritate // Rursus lex moysi fuit limitata et particularis quantum
ad tempus quia usque ad adventum messie salvatoris testante lex et prophete usque ad iohannem
Sic enim dixerat dominus abraham ponam pactum meum inter me et te // Itaque omnes promissiones
facte abrahe et semini eius prout carnaliter intelligebantur limitate erant tempore videlicet usque
ad adventum messie / dicit enim non auferetur sceptrum de iuda neque dux de femore eius donec veniat
qui mittendus // Non vero lex nova sic limitata est in tempore illo sed de lege evangelii dicitur donec transeat
celum et terra iota unum aut unus apex non preteribit a lege Et alio in loco Celum et terra transi-
bunt verba autem mea non transient // Unde erat quod eius genus illimitationes Jeremias propheta
assignat sed id referens ad tempus messie. Et enim cum predixisset deus se daturum legem suam in vis-
ceribus fidelium et in corum cordibus illam scripturum. Que certe est sine dubio et ipsi enim propheta
subiecit dicit dominus qui dat solem in lumine diei ordinem lune et stellarum in lumine noctis. Si
defecerint leges iste coram me dicit dominus tunc et semen israel deficiet ut non sit gens
coram me cunctis diebus // Concordat utique dominum propheticum cum predicto evangelico documento
durationis legis illius quod datur erat deus in cordibus fidelium attestans firmam ac permansuram
fore donec deficiet successio diei et noctis quod erit in consummatione seculi quando celum et
terra transibunt // Tertio fuit limitata lex vetus quantum ad personarum adiectionem In multis namque
per ut frequentissime reiteratur in ultimo libro illius videlicet deuteronomio fit doctrina filiorum israel ad ali-
os etiam si circumcisiones accepissent. Et quantum ad preceptoria illorum et participationem. Et quantum ad
(?) (?) rediciones (?) multum. Et quantum ad (?). Et quantum ad ingressum templi.
presertim quo ad officia illius // In evangelio autem lege quidem nequaquam apostolo nos docente huius-
modi differentie non leguntur expresse dicit enim nolite mentiri invicem expoliantes vos veterem hominem
cum actibus et induentes novum eum qui renovatur in agnitionem secundum ymaginem eius qui creavit
eum ubi non est gentilis et iudeus circumcisio et preputium barbarus et scita servus et liber sed omnia
in omnibus christus // Ipse pretera inquit per quem accepit gratiam et apostolatum ad obediendum fidei in omnibus
gentibus per quem sit doctor gentium in fide et veritate debitorque grecis ac barbaris sapientibus
et insipientibus quantum evangelium virtus est in salutem omni credenti // Ex premissis et maxime appet
ergo quod lex moysi erat limitata quantum ad partem ministrorum eius // Data siquidem quidem erat
illis partibus et illi populo. Unde absque speciali mandato prophete et doctores legis mosayce
eadem non tenentur nunciare omnibus gentibus et populis et tribubus et linguis quia ut psalmista inquit
deus nunciavit verbum suum iusticias et iudicia sua israel / non fecit taliter omni nationi et iu-

UVA.BHSC

dicia sua nō maīfestauit eis // Sic eciā dicebat alio in loco notus ī iudea d's // Lex
at eīm q̄ p^m ad oīa sup̄dcā vlis ⁊ illimitata ē/ dic̄ ei ministris suis ut p̄xime
allabat. Eūtes ī mūdū vniūsū p̄dicate euāg^{m} omni c̄atē. Et alibi Euntes do-
cete oēs gētes baptizātes eos ī noīe pr̄is ⁊ filij ⁊ sp̄us scī ⁊ docētes eos s̄uare
oīa q̄cūqȝ mādaui uobis ⁊ ecce vobiscū sū oīb^{9} dieb^{9} usqȝ ad ꝯsumacōez
seculi // In q̄ maīfeste docemr̄ q̄ illimitata ē r̄^{u} loci q^{2} dic̄ ī vniūsū mūdū Itez tē-
p̄is q^{2} usqȝ ad ꝯsumacōez sc̄li. // Itē 2^{u} p̄ ꝯ vniūse creatē. It r̄^{u} p̄tat̄ q^{2} doce-
te omēs gētes ⁊ oīa q̄cūqȝ mādaui uobis // Ita q̄ vni ⁊ oīb^{9} nacoīb^{9}
uoluit maīfestū ēē, nō sc̄ illo ī t̄pe quō nō fecit talē oī nacoī q^{2} iudicia
sua nō maīfestauit gētilib^{9} sc̄ iudeis Vt naqȝ testa^{2} Amb. ī omē d^{9}c^{m}
rannis palmaz mill^{9} aīq̄ xp̄c nacionū p̄plos uocauit ad ecclām. Sȝ ut
paulus ī s̄mone q̄ listris fecit dīuisit de^{9} ī p̄t̄itis gn̄acōes omes gētes ī gredi ī
uias suas tn̄ q̄si de illis curā nō h̄ret // Non uo sic ī lege gr̄ie sȝ xp̄s dixit aplis
suis Accipietis v̄tutē sp̄us scī ī uos et eritis mi testes ī ih̄rlm ⁊ ī oī iudea ⁊ sa-
maria ⁊ usqȝ ad ulti^{m} t̄re // Si q̄de tn̄ sepe nō dic̄^{9} prout te de^{9} abrahā deus
ysaac ⁊ de^{9} iacob. sȝ dic̄^{9} fideliū de^{9} om̄ȝ c̄ditor ⁊ redēptor // De hac at
v̄litate nō expedit allacōes īducē multas. Nam doctrina aplica plena est
nec illa solū sȝ q̄ ita futuz erat plei sūt oēs libri p̄phales ueteris testi ꝑut te-
pusse allat Aug^{9} in li^{o} epl'az suaz ꝑniale tradēs doctrinā q̄ ubi ī ueti testo
mēo fit de x^{o} fitq̄qȝ de ecc̄ie v̄litate. Q^{9} v̄lis fuit aplo⁊ p̄tas maīfesta^{2} m̄lup^{r}
vo ē cū ex p̄missȝ cū aduītēcia et quare discipuli fecerunt maiora q̄ xp̄c.

H q̄ ꝑseq̄ni^{2} oīb^{9} ia fr̄a ē maīfestissia ep̄is a xp̄o fuisse ꝯcessā vlem
p̄tātem regitiuā ecc̄^{ie} atqȝ p̄pli dei // Cū eī de seipo alijsqȝ aplis paul^{9} ꝑh-
teat^{2} q̄ de^{9} fec̄ eos ydoneos noui testi ministros intell'ad erit q̄ sic lex gr̄ie
ita eoz p̄tās nō p̄ti^{l} sȝ fuit vlis ⁊ illimitata. Cui nō solū iudei sȝ oēs
fideles obedie tenent^{2}. // Pz h^{o} p^{m} ex fr̄a per x^{m} uocacōe aploz. dixit naqȝ
Venite p^{9} me faciā uos fieri piscatores hoīm nō tn̄ iudeoz solū a^{t} gētiliū
sȝ gn̄alr̄ hoīm // It ex illimitacōe p̄tātū q̄ sibi ꝯcesse fuīt vt maīfeste appet
inspicē uolēti tenorē v̄borum quib^{9} decem^{2} de vij. illis p̄tātib^{9} sup̄ designat
// Vniūsalē naqȝ dic̄ q̄cūqȝ alligauit sup̄ t̄rā ⁊ ita ī facultatib^{9} ceteris
s̄mo ē gn̄alis atqȝ illimitat^{9} // Deiqȝ ꝓbat^{2} intētū p̄phica p̄nūciacione
hoc ē q̄ ita ab āntiq^{o} fuiat p̄nūciatū futuz esse t̄pe gr̄ie atqȝ noue legis //
Hoc nēpe saluator declarauit p^{9} suā resurrectōez dicēs. Hec sūt v̄ba q̄ locu-
tus sum uobis cū adhuc essem uobiscū q^{2} necce est implē oīa q̄ sc̄pta sūt
ī lege moysi p̄phis ⁊ psalmis de me tūc aperuit illis sensū vt intelligēnt
sc̄ripturas ⁊ Dixit eis q̄m sic sc̄ptū ē et sic optebat xp̄m pati ⁊ resurgē a mortuis
die t̄cia ⁊ p̄dicari ī noīe ei^{9} p̄niaz ⁊ r̄missiōez p̄ctoz in omēs gētes // Quia i^{2} sic erat
p̄phatū q̄admodū ut implet̄ q̄ de illo sc̄pta erāt mortu^{9} ē et resurrexit. Ita et
q^{2} eciā p̄dicāda erat ī noīe ei^{9} p̄nia ⁊ r̄missio p̄ctoz in omēs gētes vt h^{o} ip̄z

UVA.BHSC

implet aut suā ascēsioēz dedit discipulis suis ptātē ad omnes gētes in vniuerso mūdo // P̄
dixerat eq̄ de dauid In omnem terrā exiuit sonus eorū Et remiscētur et cōuertētur ad dominum
vniuersi fines terre Et adorabūt in cōspectu eius vniuerse familie gentium. Item psalmista de
eorum ministris Constitues eos principes super omnē terrā // Primis ergo ministris noui testa-
menti apostolis atque eorum successoribus fuit eis a xp̄o cōcessa illimitate loco / tēpore facultate et prin-
cipaliter dicēdum qd' euidentissime probatur ex eo quod illis ptātē dedit generalē in edificatiōe ecclesie
sicut ipse habebat a patre / sicut ei in oratione sua ad patrem confessus est inquiens manifestaui
nomen tuum omnibus hominibus quos dedisti mihi de mūdo tui erant et mihi eos dedisti et sermonem
tuum seruauerunt / nunc cognouerunt quia omnia que dedisti mihi dedi eis et ipsi acceperunt // Quinymo
de operibus miraculorum aiebat illis Amen dico vobis qui credit in me opera que ego facio et
ipse faciet et maiora horum faciet quia ego ad patrem vado // In hac autem dictione quod
cōtinua cū dicit quia ad patrem vado significatur quidem et magnū nobis innotescit secretum
xp̄o nempe cum deus sit et homo deinde cōpetit omnis potestas / quia non virtute et ex dono gratie in quantum
certe deus erat semper et ubique in quantum vero homo videtur quod sic deo omnis scientia fuit. Item de omni potestate
quamuis ei omnis scientia affuit eidem ab initio sue conceptionis propterea quod fuit in eo absconditi
omnes thesauri sapientie et scientie tamen quo ad usum et manifestationem non omni tempore videtur in eo fuisse
sed ut testatur lucas proficiebat etate sapientia et gratia coram deo et hominibus. Nec enim illis
fuit usus aut tamen sapientes fuit prius reputatus sed quando eo predicante in templo mirabantur iudei
dicentes quomodo hic litteras scit cum non didicerit // Pari quoque forma de xp̄i potestate dicendum videtur quamuis ab initio
habuit tamen quo ordinationem patris usus et manifestatio eidem in tanta excellentia non competent quem-
admodum postquam patienter cum abiecte resurrexisset. Quod ipse nos instruit quia tunc post discipulis
attestatur est datam sibi omnem potestatem in celo et in terra. Vt quoque apostolus ait propterea quia factus est obe-
diens usque ad mortem exaltauit eum deus et donauit sibi nomen quod est super omne nomen // Et quoniam
spectabat eum noua exaltatio quando ad patrem per mortem iturus erat omnisque amicus gaudere
debet quando amicus suus ad locum vadit in quo maiorem suscipiet exaltationem hinc xp̄s in ultima
cena discipulis ait. Si diligeretis me gauderetis utique quia vado ad patrem quia pater maior
me est. Abinde ipso ei pater enim quatenus maior erat suscepturus erat exaltationem xp̄s in eo
in quo erat patre minor videlicet in eo quod erat homo // Et hoc est quod breuiter ante suā passionē
significauit supplicans patri ut filium suum clarificaret sicque clarificatus filius etiam clari-
ficaret patrem quia deum inuisibilē homines deum hunc cognoscentes per hunc in inuisibilium raperentur
amorem // Exponendo apertius quod dicimus // Legimus xp̄m duntaxat tres mortuos susci-
tasse / Locum tamen ubi mortui aderant principaliter adeuntem de infirmis autem ad legimus.
// Per apostolos vero quamplurimi in presentia et ut multi referunt etiam in absentia mortui susci-
tabantur // Nec id tamen est viuente deo aliquid legimus apostolorum quamuis mathatheus attestatur
hanc illis concessisse ptātē sed quod curabant infirmos et subiciebantur eis demonia in xp̄i
nomine. Non vero adhuc omne genus demoniorum id est videlicet quod non eiciebatur nisi in ieiunio et
oratione // Nec tot tamquam maxima miracula legimus facta per apostolos viuente xp̄o quem-
admodum post eius resurrectionem // Causa forte illa est quia pater determinauerat clarificare
cum omnimode ac perfecte quando constaret omnibus ipsum filium fuisse obedientem patri usque ad

UVA.BHSC

morte. // Et hoc est quod isto loco ait Christus. Et maiora horum faciet quia ego ad patrem vado.
Si quidem post eius passionem ad clarificationem xpi. preminentia potestate visuri erant apostoli. Et in munere
Et in ecclesie regimine. Namque in ultimo testamento suo legimus quod disposuit eis regnum sicut disposuit
ei pater suus. // Id ipsum patet etiam perspicue de spiritus sancti missione testante eo Christo. Ego veritatem
dico Expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero paraclitus non veniet ad vos.
Si autem abiero mittam eum ad vos. Et Johannes alibi testatur spiritus non dum erat datus quia ihesus
non dum erat glorificatus. // Quod etiam nemini docto viro dubium esse debet quin potestas a xpo cum
iret ad patrem apostolis concessa fuit maxima. Et per hoc vniversalis atque illimitata non tantum ratione
huius vel populi illius sed generaliter ratione totius ecclesie catholice et omnium fidelium. Nec rursus fuit limitata
huius aut illius ratione operationis sed in omnia pertinentia ad edificationem ecclesie. Et quoniam episcopi eorumque
superiores apostolorum successores esse dicuntur eorum in potestas est ratione totius populi fidelis. Non vero huius
vel illius seorsum. Est preterea non huius vel illius actionis particularis sed sicut dictum fuit de
apostolis ratione omnium pertinentium ad edificationem. Ex actionibus apostolorum constat eorum fuisse vniversalem

c. x

Secundo hoc potestatem quoque eorum maxima fuit excellentia eorum ut de Christo perhibet testimonium.
Idem probatur ex operationibus apostolorum de quibus legitur auctentice in libro apostolicarum actionum.
Primum namque actum fuit in eo quod statuunt ordinandum esse vnum in loco iude proditoris eisdem
annumeratus cum esset ceteris et ... aliarum operationum predicaturus in xpi nomine penitentiam et remissionem
peccatorum in omnes gentes Vti referente luca Christus eis commiserat instituere quippe legitime ministrum
ministerii et administratorem in provincia aliqua aut regione non potest qui illa potestate non habet
Constat igitur quod potestatem habuerunt apostoli instituendi qui ita ordinarent ministrum sibi similem in
potestate. Namque mathias cum annumeratus fuerat apostolis non credetur minoris potestatis esse quam
illi quia in mathie institutione vniversalis erat potestas apostolorum in operatione ipsa testificantur est concessam
a Christo eisdem fuisse potestate vniversalem // In quo facto illud spiritualiter est attendendum quod electio huius ... apostolo
... mathie ... doctrina supposita in explicatione ... ad ... quod per electionem datur electis
a deo potestas immediate et non ab hominibus. Nulla quippe legitur potestas concessa a ceteris xi apostolis specialiter et expresse
sancto mathie apostolo sed dicitur solum quod annumeratus est cum xi apostolis. Itaque eo ipso quod annumeratus est illis censetur
habere similem potestate ad hoc enim vt permitteretur electus fuerat // Sic itaque est de episcopis quorum electio
sit ex hominibus potestas tamen eorum est immediate a deo // Ministris quippe deus iustis ac rectis hominum
actionibus implere volentibus officia a xpo instituta pro regimine ecclesie sue // Quapropter
defectus iustionis ministrorum ecclesie si ex proposito contingat ... est peccatum sicut et denegatio ad
ministrationem sacerdotum per illos quibus alia ceteris administratio concessit Christus. Et enim quemadmodum
sacerdotibus pacem ministrantibus deus illis sit gratia immediate infundens. Ita canonice rite
eligentibus concedens immediate ei quem eligit potestatem. Itaque eo ipso quod annumeratus est aliis episcopis et
aggregatus ipsorum collegio censetur habere omnem potestatem quam alii habent episcopi // Ex hoc etiam
ex eo colligitur quod in concilio generali auctoritas specialiter pertineat ad episcopos eorumque superiores. Et enim
quemadmodum lucas refert dicta esse a petro vbi turba erat hominum fere cxx. ex serie tamen
omnia referuntur ad apostolos // Si quidem illis loquebatur cum dixit de iuda quod annumeratus erat
in nobis et cum subiungit et sortitus est sortem ministerii huius non enim per se et alios dicere quisquam
illorum cxx. apostolis ipsius erat annumeratus nec sortitus ministerium et apostolatum si namque alii

fuerunt eis annuati tamen nec non erat quemque eligi in locum iude. Sed non ita erat aplica doctrina tes
tante quod deus singulatim constituit in ecclesia primum aplos. 2° prophetas 3° doctores. deinde virtutes
etc. Ideoque non omnes sunt apli nec omnes prophete existunt nec omnes reputantur doctores aut omnes
dicuntur virtutes. Itaque ut mathias annumeraretur cum illis xi. necesse fuit electionem fuisse fac
tam specialem de persona eius quia non satis ei erat discipulum fuisse xpi. Et quod similiter ut nomen haberet
veri testis sed fuit opus ut eligeretur. Quod etiam notatur magne prouisionis euidentissimum fore
testimonium se velle quempiam comparare epis qui scit se illis non annuatum legittima electione
Preterea multum exaltat auctoritatem episcopalem verbum id ex hiis qui nobiscum agregati sunt in
omni tempore quo intrauit et exiuit inter nos dominus ihesus incipiens a baptismate iohannis usque in diem
qua assumptus est a nobis testem resurrectionis eius nobiscum fieri. Nempe tales erant mul
ti ex assistentibus ex quibus si de epis fiebat electio Nec tamen testimonium illorum tante reputabatur auctoritatis
sicut et aplorum. Nam Mathias unus ex illis erat qui cum aplis agregati fuerant omni
tempore quo intrauit et exiuit inter eos dominus ihesus. Nichilominus ad hoc eligebatur ut aplus factus
cum testimonium ferret de hiis que uiderat et audierat de ihesu testimonium eius fidedignum repu
taretur ab omni liberum exceptione. Profecto magnum aliquid concessum est quod xpus dicit se tribu
isse aplis suis quem bis post resurrectionem suam constituit corpore omnibus aliis testes suos di
cens illis. Vos autem estis testes horum. Et iterum. Eritis testes in ierusalem et in omni iudea et
samaria et usque ad ultimum terre. Idipsum quoque predixerat eis ante passionem inquiens
Cum uenerit paraclitus quem ego mittam uobis a patre spiritum ueritatis qui a patre procedit ille testimonium per
hibebit de me. Et uos testimonium perhibebitis quia ab initio mecum estis. Magna haud
dubio est testificandi excellentia aplis collata a xpo qui sicut eos spiritu sancto iunxit ut
sicut ipse suis ita et ipsi de xpo perhibeant testimonium. Ad hoc etiam testimonium de xpo ihesu ex
hibendum electus est paulus ab ipso cum ait uas electionis est mihi iste ut portet nomen meum
coram gentibus et regibus et filiis israel. Quod declarauit eidem ananias cum uenit baptiza
turus eum ut ipsemet paulus testatur. Namque dixit ei deus patrum nostrorum preordinauit te ut
cognosceres uoluntatem eius et uideres iustum et audires uocem ex ore eius quia eris testis
testis illius ad omnes homines. Sibique quoque nimirum est compulatus cum post flagella dixit. Constans
esto paule sicut enim testificatus es de me in ierusalem sic te oportet rome testificari.
Testimonium namque ferre de hiis que de hiis dei sunt excellentie singularis est et primarie auctoritatis.
Saluatore perhibente de semetipso. Ego in hoc natus sum et ad hoc ueni in mundum ut testimonium
perhibeam ueritati. De Io. quoque baptista dicitur quod uenit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine.
Unde quia magnitudo causae et requirit testium. Illud est certissimum quod necdum in magnis
causis sed etiam in aliis multi sunt qui repelluntur a testimonio. Et quoniam misterium de xpo maius omnibus
est atque excellentius ideoque primaria est aplatus dignitas que ideo instituta est ut de xpo testimonium
perhibeat. Quo factum est ut quia non omnis homo dignus est ut eius dictum in testimonium assumatur
Etiam si eadem mathias nouiat quod ceteri apli ut ueritati dignum perhibet testimonium Ma
thias ipse in aplum est assumptus. Quia ergo soli epi successores dicuntur aplorum non utique aliorum
quemadmodum eorum testimonium reputandum est fidedignum primarie et in concilio generali ubi
eorum auctoritas singulariter resplendet. In antiquis nempe conciliis non bulla plumbea non

UVA.BHSC

cerea sigilla non manus et signa notariorum sed episcoporum subscriptiones erant pro fidedigno testimonio
reputate. Nec propterea quod postmodum in conciliis usus fuit pluribus aut sigillis aut
episcoporum intelligitur depressisse episcoporum testimonium. Sicque attendendum non sit quod successores sint apostolorum.
Et horum testimonium prae aliis omnibus maius esse evidentissime attestatur electio mathie. Con-
tinuando igitur quod intendimus de potestate episcoporum quod ipsa sit universalis respectu omnium fidelium. Alterum
testimonium est de operatione petri in baptizatione Cornelii Centurionis et domesticorum
suorum qui erant gentiles agnito quod ipse misso professus est dicens. In veritate comperi quoniam
non est acceptor personarum deus sed in omni gente qui timet deum et operatur iustitiam acceptus est illi. Intelli-
gens namque sibi concessam potestatem universalem ad omnes homines mandavit illis ministrari bap-
tismum. Hec autem prima confirmatur per reconciliationem eius redditam. Siquidem illis aperuit
sibi fuisse revelatum de celo quod super omnes homines potestas sibi aliisque data esset
absque exceptione ulla voce ad eum facta de celo quod occideret et manducaret quadrupedia
terre et bestias et reptilia et volatilia celi, quibus appellationibus universi homines figurantur.
Rursus testimonium quartum apostolis maius esse videtur atque evidentius quod si data ordinatione fratrum
in illa prima et apostolica sinodo ubi apostoli generale quoddam ad omnes gentiles conversos et ad fi-
dem convertendos declaraverunt eos non teneri ad servandum legem moysi. Et impo-
suerunt illis ad tempus quedam servanda ad que non tenebantur ex vinculo legis cum ... ut
abstinerent a suffocato. Imposuerunt autem eis hoc onus quemadmodum in recepta eorum ...
cia palam fieret per nutriendam et conferendam amicabilem consuetudinem inter gentiles ipsos et iudeos
quibus cibis huiusmodi vesci a iudeis aliis vesci erat nimis abhominabile. Ostende-
runt utique in eiusmodi declaratione se habere potestatem super omnes gentiles et iudeos. Nec tunc in mundo
erant homines alii quam iudei et gentiles. Et sic eorum potestas universalis erat respectu omnium. Tes-
timonium aliud non quidem unum sed multiplex est attestans operationibus et predicationibus pauli de quo
atque barnaba legitur in actibus apostolorum quod instituebat per singulas ecclesias ministros. Paulus quoque
in suis sermonibus expresse declarat veritatem eiusmodi cum ipse aliique ministri erant predicandi
de primo iudeis. Sed quia illam repulerunt convertebant eciam sibi commisse potestatis ad gentes
quod etiam sepius ipse monstravit eciam quando relictis synagogis in plateis publice predicabat gen-
tibus verbum dei. Licet autem non tam expresse legatur hoc de barnaba post dimissam
pauli societatem atque de aliis multis ibidem nominatis, sufficienter tamen demonstrant prefati
libri actionum apostolicarum scriptores rerum gestarum temporis illius quod idem ceteri apostoli et discipuli fecerint.
Sed quantum ad hec satis atque satis est cum ... testimonium affirmante in ultimo verbo suo testimonii
evangelium marco de christi discipulis quod post ascensionem profecti predicaverunt ubique domino cooperante
et sermonem confirmante sequentibus signis. Hoc idem est confirmat apostolicum testimonium cum
dicit in epistola ad romanos quod in omnem terram exivit sonus apostolorum et in fines orbis terre verba
eorum. Et in epistola ad colossenses quod ubique veritas evangelii in omni mundo esset fructifica-
ret et cresceret. **Quod epistolaris doctrina apostolorum universalitatem potestatis sue. Capitulum**
Tertio probatur intentum ex doctrina ipsorum apostolorum de paulo attinente **quintum.**
non est singillatim allegare quod in quinque fere epistolarum suarum expresse loquitur de veri-
tate commissionis sue. Attestatur enim in epistola ad romanos desiderare habere fructum in romanis

sic certis gentib[us] p[ro]fessus se debitorem esse grecis ac barbaris sapientib[us] et insipientib[us] p[ro]fitet[ur] etiam
cu[m] ait in ep[isto]la ad thimotheu[m] dicens Unus est mediator dei et hominu[m] qui dedit redemptionem se
metipsum pro o[mn]ib[us] cuius testimo[niu]m t[em]p[or]ib[us] suis confirmatu[m] est In quo positus sum. Ego predicator et ap[osto]l[u]s
ueritate[m] dico in x[risto] ihesu et non mentior doctor gentiu[m] in fide et ueritate // Petrus uero ap[osto]l[u]s ut patet
ex tenore salutationis ep[isto]la[rum] suaru[m] scribit gentilib[us] conuersis ad fidem quib[us] que ab eo in prima
canonica sua uocat aduene dispersionis // Si quidem inter iudeos aduene dicebantur qui ex alijs gen
tib[us] legem moysi suscipiebant quorum multi iam susceperant x[risti] legem. Et hos uocat electos ad
uenas dispersionis qui ex iudea t[ra]nsmittentes // In 2a uero scribit generaliter dicens hys qui coequale[m]
nobiscum sortiti sunt fidem p[er] nobiscum intelliges se aliosq[ue] ex iudeis siue ex gentib[us] elli
gentes. Idem faciunt Jo[hannes] canonica i p[ri]ma canonica et Judas fr[ater] Jacobi in sua unica. Licet petro
circuncisionis et paulo creditum fuit euangelium prepucij utrisq[ue] fuit potestas uolis expo
dixisse p[re]dicaciones specialiter nititur seriose et quomodo p[ro]p[ter] p[er]sistentiam iudeorum fides recepta incremen[tum].
quantum ad petru[m] et paulu[m] quod eisdem ulis competet potestas obstare uidetur doctrina ep[isto]le ad
gal[athas] in qua dicitur paulo creditum a deo fuisse euangeliu[m] prepucij sicut petro circuncisionis. Et quod deus qui
operatus erat petro in apostolatum circuncisionis operabatur et paulo inter gentes tamquam apostolatus petri
solum extenderet se ad iudeos baptizatos // Apostolatus uero pauli quantum ad omnes gentiles et tamquam
nullus ipsorum potestas esset ulis utriusque omnium // Ad hoc respondendum est quod attentis multis alijs passib[us]
sacre scripture uerba predicta nullo modo sunt intelligenda per se. Patet hoc primo considerato exercitio in
primis apostolatus utriusq[ue] ipsorum. Legimus enim de petro quod ipse primus introduxit ad gentiles baptizandos
Cornelium uirum et domesticos eius. Paulus etiam primus conuersionis sue continuo ingressus in sinagogas
predicabat ihesum magisq[ue] conualescens confundebat iudeos qui habitabant damasci affirmans
quoniam hic est x[ristu]s // 2o hoc patet in continuatione predicationis eorum. Et quamuis de petro non tam extense
legebatur in sacro canone biblie, sed tamen constat quod predicauit gentib[us] continuans suam predicationem
usq[ue] romam caput omnium gentilium in ibi firmans sedem suam itaq[ue] non solum circuncisis sed
gentilib[us] predicauit, multo plus t[em]p[or]e gentilib[us] quam iudeis referente Jero[nimo] in li[bro] uiroru[m] illustri
um quod rome xxv. annis cathedram tenuit sacerdotalem. // De paulo autem expresse legitur in acti
b[us] apostolorum quod primo intrabat sinagogas iudeis in ibi predicans uerbum dei contra gentilib[us].
// Mirabili misterio prouidente in hoc diuina sapientia ut iudei p[ro] captiuitate uel alias dispersi
habitarent inter gentiles illo in t[em]p[or]e quo euangelium fuit diuulgatum // Cum enim romanorum ad gentiles
les nulla aut uix aliqua esset co[mmun]is doctrina ad fidem pertinens. Certe uelut conficta et
sopniata reputasset sacra doctrina fidei romane quia in nullo participabat cum doctrina de suorum
religione deorum, ymo illi expresse contrariabatur affirmans unicum esse deum. Judei uero unum
deum fatebantur tenentes in ueneracione dictarum prophetarum de x[risto] futuro loquentium // Leuior ergo
ad iudeos quam ad gentiles conuersio doctrine erat, cum deberent esse completum quod p[ro]phetabant
futurum // Erat namq[ue] p[re]maxima difficultas hec suadere quantum ad gentiles qui reputabant
temerarium docere unicum duntaxat esse deum, nec umquam audierant mundi saluatorem aliquem
de ueteribus // Cumque enim gentiles assueti erant recipere nouos deos tales tamen qui non
excluderent aliorum religiones et cultum. Ut illi reciperent x[ristu]m unicum deum uniuersos alios
tamquam uana simulachra respuentes utile erat ipsis gentilib[us] et conferebat doctrine fidei

UVA.BHSC

xpiane aliude qm ab aplis hre testio^m vnu solu ee dm celi & tre creatore qd firma fide at
testabat^r iudei int ipos gentiles comorates // Hec & fuit papua ca qre paulus et ceti
apli ubi repiebat iudeos ab illis p^m incipiebat maifestado doctina eum^m Et qmuis
no ita expsse de illis sic de paulo legam^r e tn nece pc intelli ppter mandatu bis eisde post
trine datu p^o iudeis q gentilib testio^m de xo esse dicturos // Hec at que diximus
de introductione doctrine fidei apud gentiles p mediu iudeoz colligut^r apte ex mlt
locis libri actuu aploz quadmod patebit ex publicacione gestoz i septi ma ad
utea a declatura psenditate p^e sine sinodalis - Sz & nuc ppipiale agi pt utilitas mag^a
doctine fidei & ipa necitatis maifestacoe que facta e p^o ad iudeos // Eteni cu apli pimu
exponent iudeis pdicacois vbu attestates vt illis innihat xpc q de ipo iuderat &
audierat Iudei uo eoz pdicacoi resistent nimis emulado pinas tradicoes
adiosus qs apli pdicabat Qupa hec int aplos pdicates & iudeos r'sistetes late
ete no potuit gentiles int qs hitabat // Igr cu in psbnt ut gentiles multi stire
cupietes de re atqz ?iuste hui cas ab aplis audiret pacifice vbu dei vti ex
psse narrat hystoria de agrippa rege. Q d ete miltoz r^ll gentiliu no sic stigisset
p^o eo q aplica doctina erroi gentiliu coitraria oio erat // Testio^m igr phibetib^s
iudeis i sua lege stineri de dei vnitate & fuisse ia abantq eis pnuciatu de ad
uetu saluatoris que apli pdicabat ia aduenisse h^o testio^o legis atqz pphaz
suuate & coopantib^s mira^lis mlti^o gentiliu acieut doctrine catholice pmax^e
qn istructi fuit agnoscetes religioz xana alys copatu oib^s vndiqz esse roe
psonaz tn icredibilib^s q in opabilib^s nichil idignu de deo creatore oim credi
papiete phibente oe turpe / omez laudate uitute & pmittete in cede illa qm de^s
datur^s e diligentib^s eu q oia gentiles aspicietes ca fidem xana firmissie ea aplec
tebat^r. Sz ab inicio maxia difficultas extitit vt uellent audire // Propt
qd n petr soli iudeis n paul^s soli gentilib^s sz e vtiqz eoz siliq mo - Ceteri
apli indrut oib^s pdicaront ordie tn eis assignato vt p^m iudeis qnt uo
gentilib^s pdicaret // Tercio idem pz ex doctina petri i illa aplica sinodo
Nam petr^s a coipoe facta p eu cepit exordiu. Paul^s uo an tep^s sinodi eu^m
illi^s expsse pfessus erat, Pimu quide pdicare eu^m iudeis vt in libro actuu aploz
lucas de hac re apte dat testio^m Dici et petru gentilib^s et paulu iudeis pdicasse doce
mur apte Docem^r igr testio^o pauli pet^o obiacetis q gentiles coget iudaizare. Et
eu q^r factu platoz facile trahut^r a subditis i ex^m mai^e arguit^r petru fuisse ge
tilib^s plati quos suo iudaizare cogebat. // 4° idem pz ex coi fide oim xpianoz
q sp tenuit petru fuisse x^i uicariu vlem r^lia oim fideliu q sic erat a x^o ostitut^s
ut pasceret oues suas q erat Et ex ouili iudeoz & ex ouili gentiu qs ut inquit
oportuit x^m a se adducere De paulo uo expsse attestat^r e de^o q e et sibi uas
elccois ut portaret nome suu cora gentib^s et regib^s et filijs isrl // Prefata igr
doctina recitata in epla ad gal. q paulo creditu fuit eu^m ppucij sic & petro
circucisiois que sensu vel intelligentia debet hre patet ex pdictis q nullaten^s

expositio est mixtiue // Quia prius intuentibus respicienti sensus oppositus illi perfectior manifestatur.
Nam si paulo creditum est euangelium prepucii sicut et petrus circumcisionis petro ita fuit
creditum euangelium circumcisionis quod eciam fuit creditum euangelium prepucii quia apostolatus eius erat universalis omnium.
Sic igitur eciam de paulo intelligendum erit. Nec enim ut apostolus ait est aliud et aliud euangelium ut
puta aliud euangelium circumcisionis et aliud prepucii sed unum et idem euangelium predicandum erat iudeis
et gentilibus // Unde ne aliud reputaretur propterea paulus contulit cum ceteris apostolis euangelium
quod in gentilibus predicabat ut per confessionem aliorum apostolorum qui per se xpo conuiuentes audie-
rant eum predicantem omnes fideles asserent idem euangelium esse quod apostoli omnes predicabant
cum euangelio quod paulus per reuelacionem habuerat a xpo et gentilibus predicabat // Sic in prece-
dentibus epistole ad gal. Nec significat euangelium duarum quarum aliud sit et aliud nec perfeccionem in apostolatu
quasi petrus dumtaxat esset apostolus iudeorum et paulus gentilium. Sed exponere valet sinistre
contrariam nulla utique eiusmodi exposicionum obviam eunte sed velud pedissequa
manifestante plenius veritatem catholice fidei // Primo in expositione passus ille epistole ad
gala. creditum fuisse euangelium prepucii paulo sicut petro circumcisionis dicendo quippe refert se
ad mentem precepti de predicando. Sic quidem apostolis et petro xpc dixit. Eritis mihi testes in
ierusalem et in omni iudea et samaria et usque ad ultimum terre. de paulo autem vas eleccionis est
mihi ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis israel // Item quantum ad execucionem
quia ceteri apostoli cum petro laborauerunt primo in ierusalem paulus autem de se dicit in epistola ad gala-
quod cum placuit ei qui segregauit me ex utero matris mee et uocauit per graciam suam ut reuelaret
filium suum in eo ut euangelizaret eum in gentibus continuo non acquieuit carni et sanguini. non ve-
nit ierosolimam ad antecessores suos apostolos sed abiit in arabiam. Item in testimonio dato in
ierusalem per eum de se ad iudeos profitetur quod post triennium conuersionis sue reuersus de damasco
in ierusalem vidit ihm dicentem sibi festina et exi uelociter de ierusalem quoniam non recipient testimo-
nium de me. Vade quoniam ego ad nationes longinquas mittam te. Itaque exercicium predicacionis sue
principaliter ordinabatur ad gentiles // Vel intelligi potest quantum ad fructum predicacionis iam tunc mani-
festatum quia sicut per predicacionem petri multi ex iudeis erant ad conuersi xpm. ita et de
gentilibus per pauli predicacionem // Vel refert se ad miracula que per paulum inter
gentiles fiebant fortasse pre omnibus apostolis multa facta miracula sicut per petrum inter
iudeos Non tamen propterea talia inter gentes nec per illum inter iudeos // Et hic sensus videtur
magis confirmari ex littera cum subiungit quia qui operatus est petro in apostolatum circumcisionis operatus
est et mihi inter gentes / operacio namque hoc in loco ad miracula que fiebant se videtur referre.
Sic enim apostolus accipit in epistola Cor. xii. inquit. Alii datur gratia curationum alii operacio vir-
tutum. id est miraculorum In epistola quoque ad gal. dicens qui tribuit nobis spiritum et
operatur uirtutes in nobis // Predicta igitur obieccione minime obstante probatum esse iam
sunt ex doctrina apostolorum / quod eorum potestas non particularis huius vel illius sed erat universalis circa totum populum
fidelium sicut enim fuit eorum erat mandatum a xpo. Euntes in mundum universum predicate euangelium omni creature
// Gracianus quoque decreti compilator hanc ueritatem de universalitate potestatis apostolis competente non ta-
cuit. Sic quidem c. in nouo dist. xxi. dicit quod ceteri apostoli una cum petro pari consorcio honorem
et potestatem acceperunt // Quod utique ubi eciam in multis aliis capitulis decreti replicatur.

c. 1.

Ulitas ptatis epoz pbatur ex notorijs ecclie testimonijs quamqz restricta est circa

Varto ulitas dicte ptatis copetes epis pbat ex hijs q ab ordies ptis ablatis.

antiq & hodie ecia pdicat tenz cont 2 obsuuit dic ei i pfacoe de aplis. Vere

dignu & iustu e te due supplic exorare ut grege tuu pastor eterne no deseras sz p btos

aplos tuos gtia ptectoe custodias ut eisde rectoribus gubnet qs opis tui vicarios

eide gtulisti pesse pastores. Ecce mai tm testio q grex dnic ulr erat comissus

aplis. Et ipi eide pferat tm rectores. Aliud suffragat testio ex hijs q

leguntur i copeancione epoz nepe eoz cuilibz ad deu dirigedo smoz p gsecra

tores di tribuas ei cathedra epale ad regeda ecciam tua & plebe unusaz

Vm e at q i aliqbus potificalib de nouo copositis no dr unusa sz plebem sibi comissam

qd euenit vel ex defectu intelligetie q difficilis eis uidebat gfiteri oibus & singlis epis gces

sam esse a do ulem ptate ad regendu ecclesiam sua qd tamen paul fatet in libro actuu

aploz. Vel fortassis qui aliq nimis volunt summo potifici foue p hoc firma

tes assrioz suorum pma illoz q antiqua Conciliy gstitucioes allabat q solus pp haret

imedite ptate a xo nec concilio gnali ulla esset ptas si ab eo fuisset concessa.

Pareat de hijs q ex idustria corrupunt originalia antiq a. palio ponetes

in hijs pmaxie q loquunt de ecclesiarum aut de catholice fidei unitate ab antiq

cofessata. Unde & si i potificalib nouit copositis ita repia correctum vel

corruptu poci gtradu est antiquitati studiosissimeqz laborandu intellige quod id

sit gsonu iuri diuino. Etia si p9 fiarie a iure positiuo discordare uideat. Rursus inte

tu pbat ex coi denoiacoe ab antiq & cotinue pmanente absqz reprehesione ulla. Oes

qppe epi ulis ecclie etia a sumis potificibus in suis lris qu de illis faciut mencione

nec hnt notica de eoz titulis spalibus. Cu i titulares epi no cesseat hre maiore

ptate qm actu hntes plebe. Sz illi dnr epi ulis ecclie mito 2 isti etia erunt.

Nec aplatio ista nouit adinuenta e nris dieb Nam et i tpe Aug epi voca

bant se epos catholice ecclie. Et ita Aug i titulat se in multis suis epistolis.

Ista i denoiacio cu no sit iudicanda i anio 2 absqz reali sigto uz q ptas co

petat epis ipis rone ulis ecclie qd erat itetu pnlis. Vm e at put ex registro

gg het q Jo. Constantinopolitanus eps ex hac uel gsili denoiacoe i supbia erect

et alios coteptes epos rono potifici se copabat gn 2 se uolebat pfie qd

hec appellacio ex redarguicoe gg coir iam cessauit pmaxime ad epos plebe hntes & ea

utitur quiqz e pp rone vocas se catholice ecclie epm qn i lris aplicis q maioris

importancie sunt subscribit ipe 2 Cardinales cu eo dicit ei sic. Ego. N. catholice

ecclie subscripsi. Sz gmius solus ipe hac noiacoe vtat p hoc non hr q cessauit

res significata copetes eis. Est nepe i epis tpis mri. Et si no tanta strictius sed

eqlis cu illis ptas regitiua fidelis ppli. Utrumuo illis isimul ogregatis co

petit ptas sup pmu pncipe xpiane plebis summu uidet potificem plenius

differe no fuit intencio libri huius. Ipse e naqz pmi epoz gtz auncte atqz ptate

ex diuinis eloquijs eluadare conantur huius ut p epoz excellenciam nota oibus det

cons exaltat. Sed et de illa vel in parte inadvertencia sequens explicabit // Porro ultimus potestatis
episcoporum apparet ex operatione illimitata ipsorum. Illa eadem quam habent episcopi que pontificalia appellata cor-
gimus non iuste aut debite retineri atque exerceri et in suis dyocesibus et in diocesibus aliorum quarumcumque
possunt efficere ut consecrare ecclesias vel altaria conferre ordines et similia. Non vero sic est de operationi-
bus competentibus prepositis vel archidiaconis vel aliis quibuscumque in dignitate constitutis inferiori
habente. Etenim iudicia eorum non solum iniusta sed eo ipso sunt nulla si in alios quam sibi subdi-
tos exerceat. // De episcopis autem id visum est quod ordinati per eos quamvis extra suam dyocesim
et absque suorum licentia episcoporum recipiunt tamen verum caracterem et reordinari non debent // Ita
quod limitatio ut in illos sibi subditos et non in illos exerceat licite episcopus potestatem non pro-
venit ex potestatis defectu sed ex fortissima desuper ecclesie ordinatione. Pari namque consor-
cio cum Petro ut Anacletus inquit ceteri apostoli honorem et potestatem acceperunt // Utrum vero
in abbatibus id contingeret ut duos a quibusdam vocatos ordines minores quos subditis suis
conferre posse dicitur in suo monasterio abbas quicumque et extra monasterium aut non subditis illos conferret
ita quod ab eo recipientes ordinati sicut illi qui ab episcopo extra suam dyocesim absque licentia debita or-
dinantur. // Dicendum videtur ut quamvis abbates id habent dumtaxat ex concessione non autem ex ordinatione pro-
habent episcopi quod nihil conferret nisi servata iuris communis ordinatione illis concedente ad hoc potestatem.
// Notum quippe differentia est inter divinam et humanam concessionem illam quidem esse episcoporum et istam abbatum.
Ut quidem episcoporum potestas prout demonstratum est illimitate a Christo concessa fuit // Papa vero vix aut
numquam visus est facere per concessionem vel ullam quin specialiter limitata sit loco tempore personarum qualitate vel actionum.
maior namque potestas a summo pontifice concedi solita est legatorum de latere sed illam quantumcumque
magna sit necesse est fateri multis alligatam esse finibus. Nimirum igitur si id ipsum quod
veluti exorbitans est fieri videlicet per ordinationes per abbatem designatione loci atque personarum limita-
te est concessum // Nec enim de abbatibus dicitur quod suis sedibus posuit eos rex gentium suam
sicut de episcopis // Unde quamvis ad hoc esset de collatione ordinum sicut de aliis actibus iurisdictionis
[illegible] quod qui ab eis extra limites iuris positum ageretur quod esset omnino nullum propterea
quod potestas abbatum non est velut sicut episcoporum // Hec quippe iure concessa divino velut est quod
ad actus plenum sed positivo limitata iure quemadmodum ad [illegible] aut iniuste actionis. Id
ipsum est dictante divino iure quia in alienam messem quis non debet immittere falcem suam.
Illa vero stilus potestas abbatum sicut humano concessa est iure. Ita et limitate quo ad sibi et quantitate
// Nec tamen id ambiguum differentur si illimitate concedi posset ut ubique locorum extra
religionis abbas sicut episcopus illos duos quos vocant minores ordines possit conferre.
// Sed id inadvertenter dicimus ut quam caracter imprimitur in singulis eorum minorum ordinum quod
vis plures iniuste arbitrantur de illis duobus ad hos quattuor extendendum quod veritas
sacrandus materia egeret examinatione. Nam textus iuris qui ad hoc allegatur id non
expressisse dicunt. **Principale documentum ex declaratis concluditur et prima conclusione**
ex premissorum probatur ab episcopis intrinsece atque magis sinodales procedere actiones.
Declaratione superius ac magis super candelabrum lucente episcopali auctoritate principaliter demon- c. 8.
stratur intentum convenientem vim episcoporum esse a deo consubstantialem generali concilio ut absque eorum
consilio non fiant sinodales diffinitiones. // Etenim quemadmodum sinodus generalis

UVA.BHSC

qr imme^te sit ptate a xº cencialr gstitut^r ex epis hntib^9 imme^te ptate a deo 4 no ex hoib^9
Sic q^r sinodo gnali obedire te^r quiqz fidelis ecce ad ea subdit ptinet epi qs spus scs
posuit i ecc^a ad regendu eam // Rursus cu iux^a pfacoem sup pxie allegata
x^o gstituit aplos suos eccie rectores q^r i^r epi illor sint succores absqz epor
pntia 4 gssu cu 4 ipi rectores ecclie sint iudiciu i sinodo gnali no erit ltimu
ad regime eccie pmulgatu // Cocessit ptea aplis 4 gnat epis x^o grgi suo pesse tqz
pastores oues at pastores uoce audire dent, eiqz sequi q m ipi au aures vn
dut neqz copetit // Q^r i neglecto epor gssu i cocilio gnali p alios iudicia
fiut tale e ac si dicet^r q oues pastores regat 2 oues pastores sequt^r x^r tro
cedetes // Deiqz si aplor singr^r progatiua illa fuit ut i hijs q de deo sut
testimoniu eor alior quiuqz dignu fide ecpet^r // Om i^r q gtiharit agunt^r
testes fidedigni reputadi sut epi aplor successores // Vn de pp huioi sin^re
progatiua i epis resplendentem sup ceteros ad ferendu testio^m ecca id ob
suat q iurandi mo^9 est i epis diuisus sua^m loco pontib^9 duttarit manu ad
pect^9 signifcando per hoc se epos fore satisqz ptea sufficietes esse testio^m vt absqz alio iu
ramto credi^r qs x^e uoluit atqz ordinauit testes ee misterior suor // Qnp^9 tam
excelles reputata fuit ab atiqs dignitas epal^r q iux^a doctrina cornelij ppe 4 Tri
burien gcilij Gratiano referete 1^a q iiij ab epis iura^m mme exigebatur
n^i i cto casu // Q^r a i ubi testes sunt necij absqz illis nullu est iudiciu.
In gnali uo cocilio q^r de reb^9 agi^r maxis atqz diuinis ecce no ifimie s^z per
maxie dignitat^e ultrati plribe epi at q^r misterior dei sut fidedigni testes
i^r absqz eor pntia 4 gssu tqz absqz fidedignis testio^9 ltimu no e iudiciu
synodale // Quqmo explicado id qd intedim eius forme iudiciu neglecto
pntia 2 gssu epor dd^m no erit synodale iudiciu deficiete ca pn^li 2 intri^ca
illi^9 // Sermo no e de ca p^o p^a ifluxu viz dino s^z huano gssu. Siqdem cois
gssu^9 pon couemetiu ad cocilu ca est synodalu actionu. Sic eni Gregor^9 de
statuit cocilia rub^9 instr q du vli gssu sut gsti^m rc // Quia i pleo atqz pfecto
existe cocilio ad edicione Canonu siue iudicij sinodalis ut declata supi^9
in 2^a aiaduersioa gcre debet gss^9 epor doctor pastor tqz ltima ca actonis
illius. Int hos aut sc^d^9 ab aplo assignatos epor ptas vlis exisit. Illa e
q^r uibz sinodaliu gestor intrinseca e atqz pn^ls ca pp qd illa no gcurrete
ex no ifluxu cae pincipalioris null^9 erit influx^9 effect^9 // Duo qdem
suppoim^9 in hac deductoe ptate epor alior tam graduu ptati coparata
ee vlem magis, et ppea q vlior e q pn^r 2 intri^ce p alijs omnib^9 ad effcm con-
curit // Pimu ita ee maifestat gnitas vnalis // Et eni qadmod supi^9 decla
rati in aiaduersioa de ml^a ptate ecclie gcessa septe ptates q in eun^9 legi^r
gcesse ministris eccie ille omnes gcurrut suo m in psoio epor // In doctoib^9
at quis vna vel due cocurrut ptates pote docedi exponedi 2 pdica
di no tn pccta ministradi // In pdicatorib^9 uo altra ex illis nec vlti^m

// In doctis aut pastoribus prius concurrat ultimum non sic preter illa duo // In nullo autem trium premisso-
rum graduum sicut in episcopis iudiciaria concurrit potestas quevult forma est atque virtus conciliorum
generalium // Quia in episcopis omnes et in aliis gradibus aliqua aut una dumtaxat concurrit inmo-
sitas actionum atque potestatum ostendit quod episcoporum potestas non vero sicut aliorum graduum vilis dicitur.
// Item idem monstratur ex magnitudine molis operum quod potestas episcoporum eorum est ad totam dyocesim.
Archidyaconi vero et prepositi aliique curati certis limitibus infra eandem dyocesim distinctis ha-
bet administrationes // Item patet ex magnitudine virtutis quam ad episcopos ut communiter pertinet omnes alios
instituere gradus. Siquidem ipsi episcopi providere habent de omnibus beneficiis et officiis in suis dyoce-
sibus quantum est in iure communi dispositione // Episcoporum ratio concessione tacita vel expressa alii quanti
sint in dyocesibus eorum iurisdictionem obtinent // Indiget quippe licentia sua ad predicandum et habitum illud
officium prout infra deducetur ex diffinitione Constantiensis concilii // Episcopi denique possunt doctorum scripta ex-
aminare solidare et doctrinam non vero ita alii hec possunt episcoporum etc. // quia patet episcopi multiphana virtute
superant omnes illos in vilitate actionum et potestatum // Insuper vilitatis ille respectus quod tamen potentialis
est non ita aliis sicut episcopis competit ut a spiritu sancto dicitur positi in ecclesia ad regendum eam. Quod vero
commemoratione dignum est quod episcopis hoc competit potestas inseparabile habitu saltem // Quare propter tamen ratione
operis et obiecti quam magnitudinis et virtutis perpetuitatis quam intrinsece episcoporum potestas inito dicitur
vilis. hoc tamen erat primum suppositum iam multiplici confirmatum ratione // Profecto et secundum atque pa-
lam non minus ratione constat // Hec enim maxima philosophica est ut quanto vilior est causa tanto in-
trinsece magis atque principalius ad effectum concurrit // Patet hoc primum in effectibus naturalibus nempe con-
currit ad generationes plante semen alterius plante sibi similis in specie / concurrit virtuositas terre concurrit in-
dustria et opera ortulani / concurrit aeris dispositio / pluvie descensus / aliaque omnia plura / quia tamen nulla
istarum tanta est vilis quam sol non enim movet causa sed sol pre dicitur omnium planetarum tamen eorum principalior
atque magis intrinseca causa et genitor // Patet hoc secundo in obiectis speculabilibus. Nam
adeo est huius vel illius individui hominis concurrit esse alterius individui patre genitoris illius esse
item speciei humane esse quam generis subalterni atque generalissimi quam habent se tamen magis et
minus vile // Videmus autem in huiusmodi principiandi ratione quanto unumquodque prius atque vilius est
tanto magis intrinsece et principalius concurrere ad essentiam generati hominis quod patet ex ordine
destructionis quod namque minus inheret primo removetur quod vero manet alio remoto censetur
inherere magis intrinsece gratia ibi vel clamide tunica diploide et camisia quibus induitur
homo exuitur. hoc certe ultimum quia ultimo removetur ad esse induti hominis magis pertinet tamen
intrinsece magis inherens corpori // Ita et in corruptione hominis nempe quia remanet esse
humane speciei destructo esse huius aut illius individui. Et si per possibile desinet species
hominis adhuc manet natura animalis / pari et ratione hac destructa natura corporis et substantie manet
Et quam aliis desinentibus adhuc ipsa entitas substantie quod vilior illis est remanet / intelligitur
ergo quod magis intrinsece inherebat rei illi exuta potentia huic vel illi homini particulari entitas
substantie quam corporis et hoc quam animati et illud quam humanitatis. Et cum hoc est docente philosopho in secundo metaphisice
Cum unaquaeque res quanto est prior atque universalior est tanto magis intrinsece atque princi-
palius in esse sibi ratione cause et virtutis propterea quod aliis desinentibus adhuc ipsa intelligitur remanere
sicut numerus trinarius unum potius quam duo causa dicitur // Hoc idem patet et in civilibus iudiciis.

Et etiam quia humana potestas ordinata est in eaque resplendet gradus distincti scilicet superioris et inferioris quia in ea superiores atque primi sunt illi sunt uberiores ad plura se extendentes. Testimonium est huic veritati quod superiores in ministerio potestatem habent suspendendi ad tempus actiones inferiorum inhibendi quod illis ne ad causas de quibus superioribus sic visum fuerit expedire manum apponant committendi etiam de eorum actionibus et illas revocandi et confirmandi. Dicendum absque dubio ista sunt quia omnis operatio procedens ab inferiori potestate a superiori magis quam ab ipsa dependet cum illa resistente hec perficere nequeat operaciones suas. Quia si ab ea magis dependet ipsa in principali atque magis intrinsece concurrere intelligitur ad eam operacionis illius. Exemplariter loquendo nam manet firmiter et essentialiter prolata sententia ab inferiori potestate si iam superior illam non confirmet propterea quia ab ea sepe revocatur si eidem iusta non videtur. Itaque reputatio iusti iudicii quod robur perstat sine illa est in superioris arbitrio potestatis que examinare habet, quod quod in esse atque firmitatis et roboris competit iudicio inferioris potestatis competere eidem censetur in virtute superioris. Et si hoc est verum quia prolata potestas inferior iudicat etiam superiori ab ante non de eciam habente noticiam quanto a fortiori id esse dicetur verum si utraque potestas simul concurrit ad pronunciandum verum et idem iudicium utique si non concordat superior iudicium inferioris potestatis eo ipso habetur tamquam nullum si vero concordat quasi actu approbans atque confirmans dat illi esse atque robur ab ipsa potius superiori potestate quam ab inferiori illud existit iudicium. Racio vero huius illa est quia quanto superior tanto est uberior potestas ad plura se extendens ac per consequens est maioris virtutis et efficacitatis intrinsece. Et enim magnitudo operacionis magnitudinem attestatur virtutis atque substancie. Indubieque illud est maiorem esse operacionem ad multa simul se extendentem quam illa sit que nisi paucissima attingere potest. Et adhuc in perfectione quia actiones illius subiecte sint virtuti potestatis maioris. Non exigue etiam ordine considerato id monstratur verum esse in prioribus ecclesiasticis casu ponendo dato si vacet beneficium cuius collacio ad archipresbiterum archidiaconum episcopum et papam pertineat, hii autem dicuntur tamquam magis uberiorem aut minus uberiorem potestatem habentes. Additur autem in casu isto beneficium tale esse quod huic vel illi dari multum pertineat ad interesse rei publice pro vitanda necessitate vel assequenda utilitate magna. Certum in secundo magis spectat in eiusmodi utilitate rei publice vel indempnitate providere quam primo et tercio prelatis duobus. Quarto vero videlicet pape prioribus utique nullius tamen collacio omnino esse firma atque stabilis censetur dicere pape hoc iudicium si recurratur ad ipsum vel ipse ex officio ad id velit intendere. Cui etiam quamvis illorum non obstante provisione et si ius acquisitum foret ex dato cum possit disponere alii. Multo namque liberior dispositio pape competit de beneficiis talium clericorum quam regi de temporalibus bonis subditorum secularium talium. Et tamen de rege scriptum super necessitate rei publice tempore testatur ius esse regis quod agros vineas et oliveta optima ab eis tollet et dabit servis suis. Ita etiam de summo pontifice quod tamen non archipresbiteris non archidiaconis adhuc nec episcopis competit nec eis ut pape velut actu sunt administratores seu rectores rei publice christiane. Propterea quod non illis precipue cuilibet sed summo pontifici commissa est uberior potestas regiminis populi dei. Propter quod si eodem concurrant tempore ad provisionem beneficii unius omnes quatuor predicte potestates evidentissime relucet magnitudo virtutis in superiori potestate quam certissime de iure communi est aliis preferri eum qui habet collacionem a magis uberiori potestate. Et ubi de tempore esset dubium collacio pape aliorum cuilibet

anpoit. Racio pfecto illa e qm ulttatis rone effectus ipe. s. bnficiaz puisio ab ea su
pma ptate intrinsecus atqz magis depedet. Hui9 cite depedencie a potiori sut qtuor
euidentissia signa ipplis naqz ptas et bnficia collari sue r'fignare pt. Et ordinarius futuras
litare collones. Et p illos factas examare an sint facte lritime. Et ex ca adhuc pot in
totu anullare. Supma itaqz qdicete vel disponete alr collacio bnis ab iferiori facta
ptate no erit lrima qnuo 4 nulla. Coclud9 i q exponere labo at pns tract9 q
ad ee actionu sinodaliu gerit uelut ca vnanimis gsss9 pzm s int illos e distrcio
ptatis cu epo vliozsit ptas poetis etqz io pn 2 p eoz assenss qpm adesse
iudiciaj sinodal'rone ht magis intinsece iututis 4 cae. Ita q ab epoz assu tr
magis depede cepebit tp a ca a qua pl9 trahit ee suu. Vulgatissia naqz e
vitas i q ois ca pmaria pl9 ifluit i catu q 2a. Quo cca maifestissima
reddr itera oclusio epoz auctez ta fore magna i gciali gailio vt absqz eoz
pnia et gss mis lrimu v9 nll in situdicau. De forma monarchici regimis
Epedet ex noua ia expo ab inicio 2 usqz i fine scli i eccia duraturi.
sita, exponda adaduitenia decia q oes 4 sin epi sic hnt a deo pta
te ... respede catho ecce q mi9 illi assit. Et nuqz desit monarchia
fore regimus. In ista gsidacoe qd psupponit de ptate regitiua ecce catho
epis copetete put i pce dcn e. Et i sepeti seriosius explorabit nullate9 q
itelligid q epi sic hnt a deo ptate respcu oim fidelui vt actu ubiqz 2 sp cuiz
epo gpetat regere atqz corrige v muyos fideles 2 p gnb oes collegas suos ali
os epos supiores qz eoz viz arepos pmates patriarchas 2 Cardes Cz epis
ipis ptas idrit gpetit sup ipm ppam. Dita naqz potate ista omes 2 sin epos sp et
ubiqz actu regere posse oes fideles 4 i plen ptatis quadmod summo potifici gpetit pro
fecto ecclie abessz ois decor et adesset ois deformitas, cu ois ordo loge fiet 2 pmet
ois gfusio vaga sistete mlti plicipatuu 4 nlla ertitudie subditoz. Omnis
rursu pax exularet et dire nuqz cessaret gtecoes cu nlla resplendet in ecclia
uit9 si oe vicu dnaret correc ois defectu s bditis tuc ut isti apli p illi obedire
uellet permit ab epis libtate cocessa. Et rursu epis sup eoz dnatiabsqz intinllione
iuice gpugnatib9. Pretea i dei eccia nichil ctu nich stabile si incta essent oia
gtre subiecta uariabili epis gtrias iuice codentib9 leges. Et adusates pmlgantib9
fidei diffiniooes Vt qd isti uelut catho diffinirett uel ad erroneu illi repbaret ita q
statuta ad mores spectancia. Propt qd ecce doctina tuc cessaret qnuo nulla doc
tria essz in atqz gfusioe eccia oppssa maneret. qz 4 qdiccoe. Vtqz pro mltis uun
dicat pdcis existib9 eccia dei alt ee t ifern9 ubi null9 ordo s sepitu9 ihitat hor
ror. Et in re ta aptissia ex ptaulaia magis dae no gfert qlibz naqz de rone
atqz itellectu hns vel minimu granu qpius no simapis cui fides copat s mlij
q ab ut Eze. ingt. Ad dormiedu gficit manu eccia palpat ta manifestissima
absurdite abhoiacoemqz pmaviaz. Vnde q i eccia esse debeat monarchia 4
fore sat ee t allez phi testio docet q enta mudi hu9 noluit male disponi. Et

q' plialitas pncipatuu no bet' i' pnceps vn'. Vt ei bta inqt Greg'. In apib' pnceps vnus est z grues vna seqit ordine lrito. Impator vn' mudi vni' vni' puicie Iudex vn'. Roma qppe odita duos sil' fres hre non potuit s; parricidio dedicata e. Itaqz singlaz ecciaz qadmod' vni' sut epi. Ita vni' ecce catholice no plos s; vn' e eps pim actu p lnis ptate regedi oes fideles z h' p' aspectu vide' dutaxat sup hac dcia exponedu i aduteucia. Spensiacius de pscipiis

c. 2. v Etu qm de for' regimis in hac inaduteucia z i qb' excellat alias policia ppli fidel'

i eccia dei fre ptissia fit omeoracio pp ea et q ei' matia vlis est in ea qz inadut plime dini z huani iuris i qstioes aliq' desup quo i alys fini e dicedu se offert. Et ei cu tetat' iste fit de magna aucte epoz i concilio gnali silecio ptereudu no e. Et de pim excellencia epi. Et de aucte p' sinodi gnalis intellectu q; pme sinodalis sine qnus fuit no ad ppetua rei meoria s; ad tep' qnus eius pnalit cu. Nec tn id fiet p ut ha; rez magtudo deposcit differedo s; velut trasitioe paucis omeorado. Absit at i p'ls z reablsit ithnq reablsit et nuq assit illi' absurditas itelligecie vt cu diam' epos a spu sco positos i eccia ad regedu ea aut eis opete vlem ptate regitiua ppli fidelis ppt'ea assere veli' qt sut epi tot i ecc'a ee aminandos sumos potifices. Sz id dice intedim' q vn' dutaxat e potifex sum'. Et q epis du actu sedent i cocilio gnali toti muice; assu pemie ad tep' opetit ptas regitiua ppli fidelis. Ad pmu vo dci itelligecia omeoradu docu'ta q da sut p modu ampliade noti' no tn habude q placide z util' qde. Qm i lege ne'cat Pote qordinatissia sit policia ppli fidelis. Qm tn i lege ne' q' stpte' pplus deu coles direct' fuit monarchi for' regimis. Qz huioi forma pncipat' in lege gre accepit osumacoz. Qz petr' pm' post xpm pnceps ppli dei. Et ab aplis z a cetis fidelib' talis suo fuit tpe reputat'. Debit' q; intelligecia hys q in contriu obuiat. Est i' p'm docu'tu q' vlius trib' fcuturis maius q om policia z ordiatissia atz ornatissia e policia ecce militat' seu fidelis ppli supans cetes oes alias policias duracois aniqtate stabilitate legu mudana psptate z mlti'lic impietu. Qua rone no poli ipa ordiata atz ordiatissia s; om aliaz ordo e atz mesura. Nec fit opaco de alys mlt' pemiuecis ei' i qb' ppe no d' excelle cu cete policie no sit tn z pticipes. Po te de fine q' e etne assecuco btitudis i faciali dei visioe ostitute. Hui' p' qppe finis putu e ei' osidiacoe fuit explanatu exptes sut cucte alie societates. De rectoe ite no fit opacio qz nlla e q heat rectoes p abyppinquates sic pplo fideli adest de' dux eoz atz pceptor q' ecce dei comict' e i na et eritate nullo vnqm tpe sic ii i ptito eidem abfuitur' s; metinu z ult' vtrz in macbit q uicio ipa. Preno fit mnio de illis q ecc'a a dd mudi creatoe ht illuiacoes diuinas p reuelones aptas vel mirnas ispiracoes nlla aliaz policiaz asser'e ausa illas se hre. Huer't eti getiles illusioes mltas a deonijs q colueut s; q a deo celi ipimet getiles non ausi fuint affirre reuelatas sibi uitates qm' pphe dixint. hec dic' dns de' celi

et tre creator.

UVA.BHSC

et rex creator. // Item nõ fit mētio de excellētia q̄rta vi͡z de irrefragibilibus testionijs
cōti͡e ii datis a deo policie fidelis ppli miraclis uniq; uēris nāe v̄tute a͡t q̄͡z ptite
ōnta nō opabilibus q̄ solū i pplo fideli nō alijs ōtigit a tpe pstī q̄ de͡o nomē suū
magnū adonay moysi iudicare dignat͡ē // Q͡z at apud iudeos miracla nō
fiāt qz h̄itāt int̄ xp̄ianos oib͡9 ē notū. // Atq͡3 i sarracenis necdū q̄ mira͡cla nō
fiat s͡3 ut ficta sint ulla eis spes dat͡r sua i lege. Eq̄dē alchuranū intuēs eū
detsisse āsserit q̄ nō vno duntaxat loco s͡3 i q̄pplimis excusat se machomet͡9 de mi
raculis p se ꝛ p dīn vnq̄ faciēdis suis credentib͡9 reddita frequētia cū illa qz pphe sui
āncessores q̄uis multa magnaq; fecissēt miracla nichilo͡m͡9 mlti illi icreduli fuint
nec ad eoꝝ doctriā suos puos correxunt mores. Policia ppli fidelis om̄es excellit antiq̄tate et stabilitate legum.
d Ē hijs i͡2 excellēcijs q̄tuor nulla mēcōe
ficta ꝑptēa q̄ alioꝝ r͡ta nullū pplo fideli cū illis ē pticipiū // Q̄ntū ad p͡m͡3 c. 3.
ōparacionē vi͡z pmanētie siue duracōis antiq̄tatē eius simul ē excell͡e oēs alias
policiā fidelis ppli // Hec eī cepit ab adā hoīe p͡o ꝛ pmacōbit usq; ad ōsumacōꝝ
sc̄li / fuit q̄ppe adā iute sue tpe dux pn̄cq; rectoꝝ ppli fidel͡s q̄uis tūc nulla cītas
muroꝝ ābitu ōstructa foret q̄ i͡h͡itarēt siue subditi discipline. Cū eī apl̄s i ep̄la ad heb.
dicat q̄ prēs carnis nr̄e habuī͡9 eruditorēs ꝛ reuēbamē eis intelligē debē͡9 huioj reue
rēciā utiq; fuisse adē exhibitā qui pr̄ fuit p̄mi͡9 nr̄e carnis // Rexia hec sub regimine
adē fuit p͡a vnq̄ int͡r hoīes policia / p͡a utiq; tpe n͡a dign͡te ꝛ lege. Tpe qz nulla ipā prior sed
ꝑcessit oēs. Nā q̄uis ex mois alia sūpsisse originē, dign͡te qr ut infra declarat͡r plata
ē tyrāndi q̄ sub chayn cū illa ōc͡e͡it ꝑptēa q̄ hec ex filijs dei. Illa u͡o fuit ex filijs
hoīm ōsit͡ta // Lege ꝑ p͡a fuit qz mā͡ta ab dō suscep͡t a dō q̄͡m ad opa mētie pote͡e
ꝛ ḡrat͡e q̄ sb adā pmaxīe uiguerīt vt p͡3 ex mlti plicacōe hoīm eoꝝq; mag͡ne
corpea uite q̄i duratē͡te // Oēs u͡o policie enūate a pho i li͡o politicoꝝ q̄s dicit
p͡a uille cite sūt ad imuētē postea a tpib͡9 fere mille ānis // Iāq; i illis regni
ōtie ciuitatib͡9 a q̄b͡9 testat͡r policiā moralē sūpsisse uelut eaꝝ dē policiaꝝ uesti
giū uix a͡t mīme repit͡r. Eaꝝ q̄ppe nulla aut vix ulla stabil͡s fuit p͡stnoq; ꝑ
mālit uigorē saltem D͡ ānis. Rōnoꝝ eq̄dē impio succedēte ille alioq; plurime
policie ptīcularēs alterate fuerīt vt sic͡t legē moysi apl̄s docet ex trāslacōe sacdocij
fuisse trāslatā ita ex diūsi trāslacōe de legib͡9 in l͡taꝝ regionū fiūt fuisse mlt͡p͡x
mostrauit expiēcia. Itaq; vna policia si policia nōminādi ē stabil͡s pmāsisse
vr legū utiq; illis cūlis q̄z studio iurispiti uacata pl͡a iam mille ānis.
// In xp̄iana tn̄ solū regiōe h͡o ōtigit. Nec eī iudei n̄ sarraceī aut pagāi si q̄
sūt eaꝝ studio nimis intēdūt. Iudei qz nō p̄mitēt l͡cam eos esse aduocatos. Sarra
ceī qz dn̄ant͡r ut coīt͡r pn̄cipatu despotico, pagani u͡o ideo sūt dicti qz soluti sūt
ab oī lege. S͡z q̄uis int͡r plīmos fideles pplos legū studiū us͡9 sit id specialādū ē cum
oīs lex suū uigorē pcipue trahat ex ōditoīs aucte q̄ hac deficiēte lex eo ipo pd͡t
robur atq; uigorē diffiniēte aplō scdm͡a qm̄ q̄cūq; lex lo͡r hijs q̄ sub lege sunt
loq͡t͡r. Et alio loco ut scientib͡9 legē loq͡r qz lex in hoīe dn̄at͡r q̄nto tpē uiuit. Naq;

11

UVA.BHSC

ex legibus
alibus

sub viro est mulier vivente viro alligata est legi. Si autem mortuus fuerit vir liberata est a lege
viri. // Hoc sane est ratio quare apud arabes hoc est sarracenos periit lex eorum quam prius observa
bant quia auctor legis eorum et doctor credulitatis mortuus fuit hoc est sua memoratio auctoritate. Si
quidem credere volunt potius machometo quam christo. Et non iam sunt illi subditi esse // Qua ratione
etiam lex eorum est apud iudeos locum non habuit quia moysi quam christo credere malunt. Itaque quam
diu vivit hoc est in veneratione habetur conditor legis tamdiu lex ipsa vivit // Leges igitur
civiles que robur acceperunt auctoritate imperii aut romani senatus ubi istorum nullum vivit
hoc est ubi nulli obeditur eorum quia quecumque lex locum habens quod sub lege sunt locorum defici
entibus subditis utique civiles leges si iam non aliunde hoc est ex auctoritate principum in
quorum diversis sunt illas iudicia fuit aliquid trahat parum de se habent roboris nisi ad
modum moralis philosophie perfectionis nihil per omnem modum per intellectus instructione ad politicum
regimen cuiuslibet civitatis aut regni // Quapropter in omnibus fere policiis nunquam primum in auctoritate
obtinent locum civiles leges. Si quidem illis ut plurimum preferuntur iura municipalia mandata
principum iura eorum similiaque alia quamvis non ad perpetuam rei memoriam constituta
// Nunc autem summo est de policia tam firmissimum habente robur ut illi quamvis potiori
ordinatione non detrahatur // Certe generis huius policia nulla alia est quam fidelis
populi. hanc enim nulla est antecedens quia ut deum est in principio hominis exordium sumpsit legesque po
litice istius semper manserunt stabiles // Que autem fuerunt leges iste, si queratur possunt duas preter
commemoratas quatuor reperimus scriptas in capite libri utriusque, hoc est veteris et novi testamenti
primum recepe librorum sacri canonis liber genesis est in quo agitur leges has statim post
lapsum hominis ad notificatas. Et continentur in verbis ad Chaym prolatis a deo // Prima
quod per bonum actum semper recipit merces dicit enim nonne si bene egeris recipies // Secunda quod omne
peccatum latere non potest quia subiungit si autem male statim in foribus peccatum aderit. Ianua autem
ut philosophus dicit secundo methaphisice est quod in domo notius. Ideoque ut ait nullus in foribus delinquit
quia nam in domo sunt perit latere si ipsa ianua omnibus est nota. Licet in dicit quod statim in
foribus peccatum aderit prospicere docet nos omne non latere peccatum // Tertia lex quod omnis
homo potest abstinere a concupiscentia et assensu peccati damnabiles dicit namque subtus te erit appetitus eius hoc
est peccati // Quarta est ad istam consequens ut quia deus constituit hominem in manu consilii sui quod nunquam ad peccatum quis
cogi potest nunc hoc manifestatur cum meruit et tu dominabis illius // Ex quo dicto originem sumpsit
celebris illa doctrina augustini. Omne peccatum ita esse voluntarium ut si non sit voluntarium
nunquam possit esse peccatum. hec sunt leges quas invenimus scriptas in principio Genesis. Verum quia lex
est preceptio seu ordinatio quedam ad populi regimen ab eo qui presidet promulgata hec autem
non precepta ordinationes nec sunt videntur potius esse quedam veritatis enunciationes quamvis non
visto in aliis tamen libris sacri canonis reperimus leges quatuor quibus fidelis populus ab initio
mundi fuit semper directus // Ut quod accedentem ad deum oportet credere quia est et quod remu
nerator sit omnium in se sperancium // Sub hac sane lege est mandatum fidei atque di
vine dilectionis spei quia et enim remuneratorem suum quisque diligere debet, quanto quisque plus
eum diligit maiorem habet spem remunerationis ab eo suscipiende // Item ut quod sibi
quis fieri non vult alii ne faciat sub qua sunt omnia precepta negativa moralia in tabul

moysi scripta digito dei // Iustum quoque quod homines volunt alios sibi facere hoc et illis faciant ipsi.
In quo omnia precepta consistunt que comprehenduntur per maxime de diligendo proximum. Sic scriptum quod uno mandato
apostolo docente omnis lex impletur // Item postremo ut qui vult ad vitam ingredi dator vite mandata
servet // Hec nempe leges sunt quibus omnis policia certa constituta a fideli populo in alio derivatur
Et quibus numquam derogatum est nec derogabitur per leges sequentes // Longe quippe ab eis legibus fidelis
populi doctrina illa iuris civilis quod non est novum ut leges priores trahantur ad posteriores dure re-
darguente Salvatore nostro scribas et phariseos mandatum legis divine de honoratione parentum
transgredientes propter suadendas posteriores traditiones suas.

De excessu sup alias omnes in mundana prosperitate.

c. iiij.

[E]xcellit rursus in felicitate mundana omnes alias
policias policia fidelis populi illa incomparabiliter comparata / simpliciter autem sic licet una sit de more
mundane felicitatis // Quod autem dictum est de felicitate patet intuenti tempore legis nature et scripture et gratie per tempus
ubi acceptata est // Quibus autem comparationes ut plurimum non sint grate quoniam in die parentes facile
subpremantur de excellentia tamen populi fidelis in statu legis nature tute loqui possumus propterea quod de conti-
gentibus illo in tempore diu tractat infert scriptura sacra nullaque autentica alia // Excellentia
vero hec luce patet si comparatio fiat inter illos in quo statu legis nature super alios excellentiam obti-
nuit singulariter // Hec autem indubie fuit diuturnitas vite in illo quippe tempore longioris vite homines
fuerunt annis decce. dccc. et dcc. viventes // Et cum tempore illo duplex fuit populus prout
in vi. capitulo ad intentionem velut in transitu supra mentionem declaratum est quod fuit tunc certorum iustorum
et certorum malignantium alterum ex chayn filiisque suis / alterum vero ex Seth et ab eo descendentibus sub dis-
ciplina patris ad constitutos erat quem eiusmodi excellentiam longevitatis sacra scriptura refert solum quantum ad
illos qui fuerunt de certorum iustorum non vero ad alios ex Chayn descendentes / quibus nec annorum quibus quam
generaret nec postquam genuerit computantur quemadmodum et moyses de illis ab adam per lineam generationis
ex semine Seth descendentibus enarrat seriose // Attribuitur propterea illis de populo dei quod ab eis cepit
invocatio divini nominis hoc est officium cantandi publice atque solempniter laudes deo ab aliis autem qui
super se licet exiguum census artes citharizandi potentes maleandique eris et ferri // Ex
quorum diversa actionum scriptura manifeste docet illos cives esse sanctorum angelorum et domesticos dei
Hos autem domesticos et cives mundi proprium sicut de angelorum est deum presentialiter et continue laudare
iuxta verbum dei ad Job dicentis Ubi eras cum me laudarent astra matutina et iubilarent
omnes filij dei. Et in ysa. di. quod clamabat alter ad alterum / et dicebat sanctus sanctus sanctus. In
apocalipsi autem quod requiem non habebant hoc est dicere non cessabant sanctus sanctus sanctus etc. Ita quod eorum iuge et
continuum officium est laudare deum // In semine populi dei postea sapiens testatur presens fuit orbis terrarum hoc
est salvatum fuisse humanum genus // Et quod singularissimum in utroque statu fuit et legis nature
et legis gratie quod ex ipso populo iustorum per sinceras generationes xpc descendit secundum carnem. Atque ex-
cellentia una populo a Chayn descendentium quantum ad pulcritudines mulierum describitur si non perfecte
quia ipso magna de iusta deferuntur quod testatur cum fuisse corrupisse viam omnis carnis.
// Progenies autem gigantum que primo aspectu videtur velut attributa quedam excellentia filiis
chayn hoc utique non est quoniam filiis a Seth descendentibus potius quam a chayn tribuitur ex illius
semine viros qui illos genuerit ex istis autem semine illos gigantes esse narratur. Et propterea quod
legis nature tempore manifestissimum est omnem excellentiam fidelis populo fuisse attributam // Tempore

u legis scripte q pr alijs maior fuit excellencia ppli fidelis ex semine descendentis abrahe qr adest testio dei qd maius e ultra alleg. no decet. dic naq adeum in deut. Moyses dnm elegisti hodie ut sit tibi ds. Et dns elegit te hodie ut sis ei pplus peculiaris z faciat te excelsiore cuctis gentib qs creauit in laude q nome z gliam sua // Profecto qr uba hec dei fidelissima sunt z ura nec dubitare fas e in ipso fideli pplo iudeorum hec fuisse impleta // Excepcoe at uera accipe deu illud tpe xi aduent q floruit policia ppli romani. Erat eni ut paulus inquit tuc plenitudo tpis z mundi gla i pplo ipso romano excitabat fortitudine militari multitudine sapientu opulencia diuiciarum z celebritate nois // Vn porcoe sua ab illis exceptis no erat pplus iudeorum machabeorum sublimatus victorijs iosephi philonis aliorumq sapientissimorum iudeorum doctrinis illustrat templu. It preciosissima structura excedente singulas gentium basilicas valore atq veneracoe 2o li. machabeorum referente q templu ipm p totu mundu honorabatur nec deerat i celebritate nois qd diuulgatum erat ubiq ex dispersa iudeorum captiuitate. Si qde ut boecius refert rone rei pu. fama coartasset mote tuc no dum transcenderat. Q religio xpiana excellit multitudine sapientu. Exponitur primo qm

c. 1.

Vnam u policia fidelis ad iudeos z qm utile sit fidei i sua lege eos fore doctos.

ppli oes alias excellit multitudine sapientu ueritas hec seipam omib manifestat primo naq litte attestante ysidoro apud hebreos fuunt. Nec tm primo litte si et primo leges z primi libri et primi sapientes fuunt i pplo hebreorum qui veneracoe magna quanti sunt int oes gentes. Obiciendu ad hoc fortasse uidebr de trecentis annis an xi aduentu z deinceps primo modo qb q. ad sapientu multitudine gentilitas floruit // Sz et illa multitudo a libris scripture sacre preciosora plimu abstraxit. Sz ne tm abinde uidetur sumpsisse mutato loquendi modo alit condiderunt q ex inde hausisset nusqm commemorantes eorum hoc exemplum notissimu e. Ouidij lib methamorphoseos creacione mudi z diluuiu a moyse primo relata tmus tm aliteis describes ut et alia non q dixit moyses dissere uideatur multas q ex libris moysi atq Josue et iudicum narrat ouidius ipse hystorias si q no intuse intuetur appt distraccoz tniorum fabulas reputat. Illud at certissimu e. p z gentilib illa multitudo sapientu suorum no multu otulit qm aplo teste cu cognouissent deum no sic deum glificauerunt si tradidit illos in reprobu sensu. Na et illo tpe multitudinis sapientu ut testatur ysaias z eiusmodi matheus gentium pplus ambulabat i tenebris donec xpi z aplorum predicacoe uidit luce magna. Testio e irrefragabile de hac re sibimetipsis ijdem fuunt gentiles post ueritate agnitam abhominantes qm pres sui tam diutissime laudauerunt suorum cultura deorum // De hac no reprobacoe ipsos gentiles primo modo secutura multis antea pphauit anis Jeremias ppha cu ait deu alloquens dns fortitudo mea ad te gentes uenient ab extremis terre et dicent uere mendaciu coluerunt pres nri uanitatem q eis no pfuit Nunq faciet sibi homo deos z ipi no sunt dij // Gentiliu itaq tpe sua multitudo sapientu no lux z claritas si error fuit illis z tenebra q naq ex illis deu cognouerunt dicentes se ee sapientes stulti facti sunt ita ut eciam sint i exercitaciones et i mutauerunt gliam i corruptibilis dei i similitudine ymaginis corruptibilis hois z volucru z quadrupedu et serpentiu // No at contigit sic a mundi inicio de sapientibus fidelis ppli unanimiter z semp dei unius cultu dumtaxat eludantib // Propt qd opa fidelis ppli soli copantur docere ecclesiastico

quod in utraque gente prosolvit doctores de quibus post dicitur. Sed facta est manifesta. Et omnia opera illorum velud sol in conspectu dei. Hec utique est apostoli doctrina alloquentis ipsos gentiles: Eratis enim aliquando tenebre nunc autem lux in domino. // Dicta sunt hec de excellentia fidelis populi ad alios tempore legis nature et scripture. Similiter successivo tempore dicere quod prefuit in populis aliorum a quo Christus secundum carnem descendit preminebat semper dei unius cultu cunctis aliis colentibus demonia excellentia incomparabili sicut placuit. // Sed et nunc de eo quod preminet tempore legis gratie iam cunctis populis unum solum colentibus deum quo christiana religio floreat sapientia militante super iudeos sarracenos paganos et barbaros dicere opus est munito similiter munito nunc quod quia inconvincibili ratione firmato et luce claro meridiana. // Namque id quod primo dictum attestatur generaliter universitas studiorum bibliothecarum multiplicatio late ligne continui incrementum. Et quia apud populum fidelem faciendi libros finis est libri multis facto aliis quam libris nostris et testimonium hunc prohibentibus veritati. // Considerationem autem tertie excellentie huius videlicet militantis faciendo omittimus quantum ad barbaros et paganos. // Pagani siquidem vix aut paucissimi reperiuntur quia paganorum nomine intelliguntur qui sub lege Christi Moysi aut Machometi non vivunt. Item et de barbaris barbaris appellatis aliis omnibus qui non sunt sub aliqua dictarum legum Christi Moysi aut Machometi nec inter eos periti aliqui sunt latini ydeomatis greci aut hebraici. // Quo circa quia eiusmodi paganorum aut barbarorum nulla aut vix parvissima noticia est quantum ad militantem sapientiam de qua sermo inquiritur comparatio fiet christianorum ad sarracenorum ad sarracenos atque iudeos quorum maxima est multitudo notaque omnibus. // Nec tamen de iudeis quam de sarracenis exacta fit comparatio propterea quod iudei nullibi principatum sed ubicumque habitant subiecti sunt christianis aut sarracenis et quidem eorum sunt paucissimi. // Quo circa si iudeorum universitas non tam sapientia militante effulgeat certe imputabitur illi quia non in sua constituti sunt libertate. Sed de sarracenis quorum tam copiosissima est multitudo et principatum propter quod sapientibus careant et privavit eos deus sapientia quam proporre cunctis opibus merito investigatur. // Quare autem iudei bibliothecis communibus careant quibus habundant christiani cum tamen eorum multi potentes adhuc sint quia precipue divites ista ratio est divina providentia in hoc veritate christiane fidei singulariter adiuvante. // Et cum enim sint scripture librorum propter legis Moysi et prophetarum aliorumque veteris testamenti quibus fides catholica corroboratur si eiusmodi bibliothecis communes haberent cum sint inter christianos vincti illisque subiecti imponeretur quod christiani qui eorum domini sunt id facerent tempore procedenti utilitate aut necessitate testimoniumque propterea iudeorum tanto minus dignum reputaretur quia iudicarentur esse custodes librorum illorum urgente christianorum mandato. Non autem propterea quia ipsi ita credunt. // Sed altitudo diviciarum sapientie et scientie dei sicut iudicia sua profunda sunt et vie investigabiles super quod humana excogitavit prudentia in hoc providit. Nam et iudei inviti ut salvatoris verbo in hoc scripturas scrutantes habent absque ullo necdum christianorum sed non exhortatione omni cum sollicitudine atque fidelitate eos custodiunt libros adeo quod et si christiani dare vellent operam ut illos non haberent tanto illis assiduitatem amore quod potius filios dicunt eorum et quibuscumque bonis temporalibus carere vellent quam huiusmodi scripturis quin adhuc pro illis conservandis eorum quam plures ultimo supplicio exponerent semetipsos. // Ut sciant omnes gentes testimonium ipsorum non christianorum favore sed pro veritate esse cum conscriptas illas esse eorum scripturas de quibus in lege christiana fit mentio quoque eadem scripture sunt a deo revelate patribus eorum ipsorum scripturarum

UVA.BHSC

auctoribus non voluntate humana sed divina loquentibus inspiratione // Sic igitur iudeorum universitas quamvis non tantam librorum copiam sicut et rumorum habundet, habundat tamen in tantum quod ex illis ad robur catholice fidei sufficientes et condignum habere testimonium // Ex hac etiam cum fide catholica deos singulariter adiuvante quamvis eis non tanta ut christianis multitudine tamen sapientum iudei habundant amplius multoque sarracenis habundant in quo quoniam satis est auxilio fidei christiane // Namque si iudei custodes dumtaxat essent librorum veteris testamenti omni scientia atque intellectu illorum que in eis continentur carentes eorum testimonium reputaretur velut hominum mutorum et carentium ratione quibus et si scribe scirent magna fides non adhiberetur de rebus que apud eos sunt et si illas exhibeant propterea quod de eis non exhibicione vel quare eas custodiebant aut quare plus non redderent de quibus aliis ad id pertinentibus causam nobis non patefaciunt tali saltem modo ut nos certi simus / Si quidem signa et eorum nutus non omnes capiunt, quemadmodum si ligna saxa nos exprimeret scriptura quia vero quamvis loqui posset quod intelligerent testimonium eorum esset indignum. // Ut igitur iudei reputati sint tamquam fideles custodes dictarum scripturarum evidentia flagitat rationis eos fore intellectu atque scientia non carentes ut sciant reddere causam custodie atque omnino illas esse veras // Expedit quoque etiam ad robur legis gratie quod inter iudeos sint plures viri docti quoniam tangit eorum legem quare eius testimonium ipsorum condignum putetur tamquam hominum scientium reddere racionem de causa quare custodiunt ipsos libros. Expla-

c. 6. iis per intellectum quoniam natur rationes quatuor quare apud sarracenos non est sapientum
ad iudeorum universitatem quare et si non habundet multitudo et quando certitate cepit vires lex machometi.

tamen in robur fidei christiane iudei fideliter sit multitudine aliquorum doctorum virorum atque librorum. // Explicando sit causa quare sarracenorum universitas cum effulgeat infinita multitudine hominum nullis doctis viris aut vix paucissimis est referta, prima in fronte aptissima causa est quoniam carnali nimium fervent libidine, actus quippe venerei mentem omnino detrahunt ab arce considerationis que tamen spiritualis atque summe necessaria est ad inveniendam scientiam. // Quo etiam scolasticis viris docente sancto salutare remedium est amare scientiam scripturarum ut carnis vicia non ament.

Sarraceni autem ex lege libertatem habentes ad multitudinem habendam uxorum Et ut plurimum congregantes continuantes callidas venereis actionibus vel si apertius dicatur venereis passionibus continuo vacant. Nam et feminarum usu non saciati quam plurimi eorum exardent in desideriis suis invicem masculi ad masculos turpitudinem operantes // Nec obviat si de hoc etiam quidam sint christiani vocati inter quos tamen multi sint sapientes quia et paucissimi illi esse dicuntur. Et communiter vix audent facinus in secreto ultra huiusmodi continentissimi sunt uxorum ut vix in plus tantum accedere dicantur ad eas Et vix aut numquam qui doctissimi reputantur de hoc peccato criminose sunt notati // Sed et sarraceni qui multiplicentissimi sunt in plebe crimine illo peccato ferbet, etiam publica epheborum prior lupanaria permittentes propter quod de carnis vicia nimis amantes scientie scripturarum minime intendunt // Hac utique malignissima et si dicere fas plus quam diabolica astutia ystoriam referente libro 2o machabeorum usus est Iason impius qui iudeos contribules suos ad gentile ritum transferre conatus est Ut namque legis dei obliviosi et omnis discipline moralis alieni fierent sub arce ierusalem gignasium constituit et optimos quosque epheborum in lupanaribus posuit // Est et etiam alia causa quare sarraceni non possent multi sapientum quia sua lege excecati quoniam et ipsa est lege. Namque inter omnia mandata continentia

UVA.BHSC

in alchorano ita precepit sic repentem ut homini viri pugnatum inducit et de hoc sunt multiplicate ibi
exortaciones. Quare gentes sunt inhercie et ignavie redarguciones plurime quia videmus et
in quibusdam ordinibus qui ad pugnandum contra infideles instituti acceperunt quod ex illis non prodeunt multi
litterati viri sicut ex mendicancium ordinibus qui ad predicacionem sunt fundati quia illorum exercicium non ad
sciencias utilius sed ad miliciam est ordinatum. Cum igitur Machometi lex subditis suis pug-
nam contra istos christianos ab eis incredulos vocatos tam studiose exortetur Sarraceni man-
datum hoc implere volentes non scienciarum studijs sed exercicijs bellicis intendere voluerunt, circaque sibi
est minime pollere multitudine sapiencium quam frequencia victoriarum. Sed adhuc ut in eis sit defectus
sciencie regionum condicio quas Sarraceni inhabitant multum agit propterea quia calidissime sunt cognoscuntur non
tam apte scienciarum studijs que adhuc inter latinos non calidis aut frigidissimis sed frigidis pol-
lent regionibus sciencia quippe attingitur consideracione vehementi que requirit collectionem spirituum, calidi autem
dissolvere, frigidi autem constringere proprium est. Quapropter etiam experimento sentimus ut in universitatibus
generalium atque particularium studiorum proficiant addiscentes hyeme potius quam in estate. Est
propterea huius rei argumentum quia multitudo librorum confecta non sit tam gentilium quam christianorum tempore ab
incolis calidissimarum regionum sed frigidarum illis exceptis que sunt maxime frigidite
atque aeris regionem temperante propter quod videmus Sarracenos qui inter christianos inhabitant plurimus
paucissimi sint si venereis abstinent aptos esse ingenio ad sciencias capessendum.
Postremo vero assignatur causa defectus sciencie inter Sarracenos saltem quantum ad studium leg-
orum quia multitudine volentes dedignantur confici racione. Ideoque non tam negligunt quam con-
tempnunt studia litterarum. Et hec cum in eis permanserit ab inicio secte illius propter quod eorum propheta fatetur
se a veritate varios qui armata multitudine se duntaxat munire voluit ut vivant multitudine
quas non potuit superare racione. Eiusmodi illorum defectus fidei catholicam non mediocriter ad-
iuvante. Namque sicut iudei faciunt disputacionem intendere Sarraceni vellent cum multitudine pre-
valeant quamplurime fortassis mutarent mentes fidelium existimantes eos fore veritate.
Sed quia ad refugiunt corpore administrant robur fidei christianorum. Refugiunt
autem disputacionem ut cum alijs confundantur non quidem legis sue mandato ut multi putant
Nam lex ipsa Machometi in azoara xxxviii exortatur omnes homines legum preter
malos honestis verbis disputando semper alloqui. Sed refugiunt Sarraceni disputaciones
fortasse cum primo sine forte indiscrecione suorum presbiterorum timencium confundi. Nam qui studio
se videbit Machometi legem reperiet non tam malicia quam cecitate illam prevaluisse
potissimum atque precipue legi christiane detrahentem, propterea quia ut imponit christianis filium et spiritum sanctum
velut dei socios esse et consortes credunt atque participes deitatis asserat adoran-
tes eos. Quod si ita esset racionabiliter irridet christianos, prout facit vocans eos ado-
ratores sociorum et participum dei, dicens quippe non esse adorandum nisi unum solum deum
arbitratur illa secta christi fideles adorare patrem filium et spiritum sanctum velut tres
deos essencialiter differentes. Et revera ut abhominabilis infamia hec christiane
religioni abesset magnopere agendum videtur defectus quippe doctrine declarantis atque
demonstrantis id non ita esse multum obfuit ab inicio introductionis secte illius dyabolice
christiana ideo blasphemant fidem quia non valentes intelligere tres personas unam esse

UVA.BHSC

deum dicere at non valentis nec dicere non volentis. Nam quantum apparet ex ipsius legis tenore intellectus
pinguitas atque mentis ebetudo magna tamen prestitit occasionem eius perversioni. // Et que-
admodum circa trinitatis misterium, Ita et circa incarnationis sacramentum cecitate deficit
qua reputat impossibile quod assumpserat deus hominem nesciens aut nolens declarare quod prius deus
assumpsit non prius hominis sed nunc. // Similiter et de libro Alchurani cum plus quam quingentis in ab-
mentionem faciat locorum ita equivoce et multipliciter ut sepissime sibimet contradicat expresse cum
contrariorum extollens quod propterea lex illa sit vera quia omnes dyaboli de inferno nescirent
tamen involute componere unum capitulum eius. // Item de evangelio christi libris quoque Moysi David
aliorumque prophetarum tam confuse loquitur quod multos volentes eam legem defendere odiunt lucem
In his perfecto eorum doctrina continuacione comprehendi potest evidenter quam ipso palpabiliter sarra-
ceni omnes quanticumque sint in lege sua edocti ymmo quanto magis edocti sunt quam cla-
rius intelligunt eam errore fundatam. Et auctus et zonius // Contingit autem illis prout
in libro de vera religione Augustinus de philosophis refert quod aliud intelligebant et aliud faciebant.
Intelligebant quidem philosophi non esse deos qui in templis colebantur sed communi errori convenire no-
lentes una cum populo venerabantur eos. Quod etiam cum apostolus non tacuit dicens eos veritatem dei
in iniusticia detinere. Et huiusmodi redargucionis iudeorum sapientes immunes non fuerunt qui
predicantes furandum non esse ipsimet furabantur mechabantur quamquam non esse mechandum aliis
predicantes abhominantesque ydola sacrilegium faciebant. Et generaliter non docebant seipsos
qui docebant alios. // Quo nempe vicio in religione christiana multi illaqueantur sapien-
tum. Eorumque apostolo teste. Inquinate sunt mentes et consciencia qui confitentes se vobis nosse
deum factis negant propterea quod effecerunt abhominabiles et increduli et reprobi ad omne opus
bonum. // Nimirum igitur si hoc ipsum inveniatur in sapientibus sarracenorum. // Experto cre-
de antiquum ait proverbium. Cum sarracenis conferre volentibus utique necesse est in promptu
habere rationes et causas quare adveniente lege gratie Moysi lex debuit cessare quia quoque al-
terius non portatur onus sed prestat prefate observantie impedimentum. Illa quippe maledictissima secta
in hoc gloriatur quod ex lege scripta et ex lege evangelii unum fecit mixtum quam voluisse lo-
pistum fecit illam succedendo legem sed utrumque contendo. // Propter quod omnino in compatibi-
litate legis gratie et scripte librorum Moysi et evangeliorum eo ipso evanescit omne vinculum
mixtionis illius quam sustinere volens cum in deserit vere fundamentum non pretermittat quia credit has
duas leges a deo esse datas necesse est ad alteram illarum se reducere. // At vero sarracenis
non nimium odiosa sunt ritus et conditio iudeorum hinc non exiguus fons se offert ut
predictam intelligentes malunt sub lege esse christianorum. // Declaratione eisdem facta de hiis
precipue veritatibus catholice fidei a qua retrahuntur putantes advocationes esse filii
et spiritus sancti. Non tamen illi sint viri duo cum patre sed tamquam sint socii et participes deitatis
Existimant rursus impossibile esse ut qui filius dei fuit filius marie. // Nec intelligere
valent illam immensam caritatem qua deus sic dilexit mundum ut filium suum unigenitum
daret ut omnis qui credit in eum non pereat sed habeat vitam eternam. // De passione quoque male sentientes
affectioni se conformantes humane qua per filium carceribus vinctum ut a manu liberet inde
hunc depart et illi munera offert etiam oscula manibus ut inquirit. Sed eque stulticiam

reputant christianam fidem predictam affirmantem. Que comedit corpus Christi et bibat eius sanguinem
irrident christianos ut comedant deum suum ac quod dimittat peccata hominibus. Et ita quedam alia
reputat absurda eo quod non sit aut falsa eadem defectu dictarat intelligentie. Et enim
cum eisdem secreta fidei exponuntur stupidi fiunt et quasi per ignorantiam eo quod non sacram
explicantes annuunt. Ita ut hiis collationes hominis cum eis in tanto comparatur
Sarracenorum ignorantie ex defectu instructionis profunditate cecitatique eorum quamplurimus illumina-
ri cupientem. Id vero unum pleno preterire nequiquam cum iam ab annis trecentis pluries
et per maria expeditiones exercituum christianorum adversus sarracenos tam per terram quam per
mare facte sunt et paululum profuerunt quoniam ad ea que intendebat terre sancte liberationem et ex-
terminationem Machometice sectorumque sectatorum quibus per maxima dampna christiane re-
ligioni ipsi attulerunt tamquam hodie in infinitum pollet multitudine ut via belli plurimum
difficilis esse videatur et quasi impossibilis atque insolubilis nisi esset forte aliam temptare modum reductionis eorum.
Non enim sic gladio sicut aliis multis sepe modis vincitur inimicus. Illaque per maxima est victoria
optanda ad salvandas eorum animas. Nostro tempore vidimus diebus nostris quod adversum hussitas
aliosque hereticos regni bohemie igne et gladio vincere intendentes christiani pauci
invaluerunt multitudine et maxime exercitus fidelium. Sed quando ad eos exhortatores accesserunt et ra-
tionatione prudentia docente examinaverunt notissimum est cessasse eos ab ea quam prius adversus confines suos
rum errorum ob causam inferebant persecutione. Nec preterea modo preter paucos pertinaces exemplares ubique de-
stinantes tamquam ipsi veritatem teneant et omnes alii aberrent. De modo autem per eos tene-
do quod per dictam ... de missione videlicet tunc ... incarnationis predicto libro scilicet Alchoran atque de eius
aliis libris canonis sacri in eodem commemorat eo quod non aliaque cum sarracenis ipsis conferenda
in lucem venturam diebus nostris veniret disserere in alio differtur tempore. Appositum autem fuit re-
monstrasse politiam populi fidelis omnes alias excellere multitudine sapientum quod philosophi docente
suprema est omnis mundi felicitatum teste quoque Salomone quia melior est sapientia quam arma
bellica fortitudine quoniam precedit sapientia id est apprehendi est quod secundum comparationem fidelis populi christiani ad
populum Sarracenorum apud regiones eius christianas notissimum est quod christiani renegati sunt
eorum fortitudo atque robur exercitus ita ut inter eis dicerent. Et ultra hoc in aliquibus
Sarracenorum dominiis nisi sit christianus renegatus esse non potest princeps eorum. Utique a fide
dignis perceptum est quod in quamplurimis principatibus Sarracenorum ad capitaneatum aut officia
maioris excellentie nisi qui christiani renegati sunt non assumuntur. Unde qui inter sarracenos
astutiores sunt consuetudinem hanc implere volentes ut filii eorum eo quod non officiis ydonei repu-
tentur baptizari faciunt eos. Et infantiles peractos annos inducta cogunt eos fidem
abnegare christianam ut reputentur christiani renegati. Et ita post aliorum mortem officiorum quibus prefuerunt
patres successores fiant. Itaque ipsimet Sarraceni testimonio sunt quod in hac fortitudine bellica Christi
nomine insigniti eos excellant. Atque de aliis tribus commemoratis in quibus religio christiana super
alias floret dicere multa opus non est. Nam dato hoc presupposito de sapientum multitudine statim sequitur.
Propterea quippe quod inter fideles maxima est multitudo sapientum. Et unaquaque res naturaliter se ipsam
pro posse nititur conservare ut multitudo hec sapientum. Et unaquaque res naturaliter non deficiat
multiplicata sit. Et generaliter studiorum et bibliothecarum atque librorum incrementum vero

UVA.BHSC

lingue latine ad istam omnia opportune sequuntur. // Hac autem excellentia data videlicet multitudinis sapientum qua fidelis populus super alios omnes resplendet manifestissime est unde policia populi dei ab inicio mundi fuisse ordinatissima talis quoque in futurum semper fuerit. Si quidem docente philosopho sapientis est ordinare hoc etenim propter quod proprium est sapientie attingere a fine usque ad finem fortiter omnia suaviter disponere atque ordinem dare rebus universis datumque a deo declarare et aliis manifestare. // Unde propterea quod super omnes alias multitudines viget sapientum evidentissime quisque intueri potest policiam fidelis populi super cunctas ordinatissimam esse. // Quare quod ipsa ratione sapientie in ea habundat omnium aliarum est mensura atque ordo. In uno quoque enim genere omne quod est primum mensura est aliorum. Tamen illa omnia excellens virtute ab ipsis proportionabiliter limitanda numquam vero attingenda totaliter.

Tempore legis nature et scripture in populo fideli viguit semper monarchica forma regiminis.

c. 1. Huius siquidem primum commendatur secundum auctoritatem doctorum policiam fidelis populi monarchicam regis quoque ita fuit directa a principio sui inicio usque ad Christum. // Ad huius doctrine manifestationem inmittendi compendii gratia non explicantur a philosophis traditas rationes quare regni policia sit tyrannide exercitur et ad continuationem boni regis universas alias excellat. // Satis deinde esse putamus intelligentibus huius enim modi ex prius dictis notitia pendere connexione. Namque si ordinatissima semper fuit policia fidelis populi cum omnis ordo ab uno incipiat utique policia monarchica regis cuius principium in unum respicit ceteris auctiorem esse intelligitur optime. // Nec propterea dicimus policias alias non esse ordinatas sed quod in ista ordo fulget perfectius. In illis namque si forte agitur monarchia forma regis ex magna utique parte adhuc viget. // Quod vero talis fuit policia populi dei sacra scriptura nobis est testis a mundi inicio quod nulla facta alia nobis referens vitam hominumque actiones. // Dato namque illo principio a philosopho docente tres esse politice species quarum prima atque optima vocatur regni assimilatur primo regimini vel potius id imitatur clare nobis innotescit quod minus esse videbatur notum videlicet qualis fuit regimen populi dei a mundi creatione usque ad legem moysi quo tempore viguisse dicitur lex nature. // In ea quippe lege salvatoris testimonio apostoli quoque attestantium fuisse tunc primum regimen magistratus quod in populo dei monarchia huius forma regiminis constat fuit. Hac enim forma sunt patriarche qui fuerunt stipites populi dei direxerunt eum prius quoque diebus. // Sic enim salvator eos vocat dicens quod circumcisio non est ex moyse sed ex patribus. // Vocantur utique patres propterea quod in regimine illo monarchico se habebant quemadmodum patres ad filios. Unde in libro politicorum patres nominantur omnes illi qui primas videlicet civitates aut oppida que inhabitabant gubernaverunt propterea quod eos regebant velut patres filios. // Paulus vero quidem in epistola ad hebreos expressius id attestatur dicens patres quidem carnis nostre habuimus eruditores et reverebamur eos. // Hoc quoque nomine appellat eos in epistola romanorum iudeos commendans quod eorum sunt patres et Christus est ex eis secundum carnem. Vocans autem patres illos qui fuerunt stipites populi dei priusquam israelite aut iudei essent appellati. Hii namque duo bono regimini monarchico similia sunt quod princeps ut pater regat erudiens et subditus illi ut domino reverenter obediens. Quod dominus paulus innotuit cum inquit patres habuimus eruditores et reverebamur eos. // Sic profecto adam, sic noe, sic abraham, sic ysaac et iacob eorumque filii usque ad moysen direxerunt ex eorum parte descendentem populum. // De abraham pre ceteris testis est veritas huius locuplecior deus dicens ad eum: Num celare potero abraham que gesturus sum cum futurus sit in gentem magnam ac robustissimam et benedicende sint in illo omnes nationes terre. Scio enim quod precepturus sit filiis suis

UVA.BHSC

et domui suae post se ut custodiant viam domini et faciant iustitiam et iudicium ut adducat dominus propter Abra-
ham omnia quae locutus est ad eum. Cum vero igitur deus qui praeceptum sit utique in libro isto et similiter Ab-
rahe dignitas atque principatus regis annotatur ad filios domumque eius talisque diebus suis fuit reputatus
dicentibus ad eum filiis Heth audi nos domine princeps dei es apud nos. In hoc autem libro cum inquit
princeps dei es apud nos manifeste intelligere possumus in patriarcha Abraham utramque concurrere potestatem spiritualem et temporalem
sacerdotium videlicet et principatum regium populi dei tunc colentis deum. De aliis etiam patribus temporis illius scriptura cum
hec duo manifestissimis testimoniis pluribus eorum gesta narrans quibus ostendit et in temporalibus et in spiritualibus
duces fuisse rectoresque populi dei erigentes altaria et quaecumque instituebant locorum et offerentes deo
sacrificium non est a veritate dissonum intelligere quod eorum multi erant offerentes ut de Iob legitur holocausta
pro filiis per singulos dies. Itaque legenti librum Genesis lucide constare potest tempore legis naturae quo tempore ut postea
fuit distinctum adhuc non erat principatum gradus quod populus dei directus gubernatusque fuit monarchico regimine
post datam vero legem Moysi scriptura satis expresse atque perfecte idipsum demonstrant enarrationes ducatuum populi
Iudaeorum qui fuit a Moyse usque Samuelem cuius tempore iudei petierunt regem ut iudicaret eos
sicut certe habebant nationes. Per hoc assistentia dei specialis populo illi mirabiliter apparebat quia volentes quod homo
non deus super eos regnaret hoc desiderantes habere rectorem non per divinam missionem sed more humano per suc-
cessionem aut per electionem populi. Et etiam primo prout perspicue liber iudicum docet nullus erat iudex rector
qui populo illius nisi quem dominus suscitasset tamen evidenti signo quod omnes intelligebant illum esse a deo immediate
positum. Propter quod ut eiusmodi sit in nobis intelligentia scriptura divina in libro iudicum verbis
utitur sufficientibus dicens Suscitavit deus salvatorem et liberavit eos. Sic suscitavit deus iudi-
ces qui liberarent eos. Et iterum cum dominus suscitaret iudices in diebus eorum flectebatur misericordia et
audiebat afflictorum gemitus et liberabat eos. Itaque exhibebat deus per se quasi immediate regem populo
Iudaeorum quando non per successionem vel electionem fiebat quis dux sive rector populi illius sed ille obtemperabat
quem deus suscitabat. Intelligente populo quod non humana astutia vel potentia principatui similiter usur-
paret sed veluti alter Moyses vel Aaron tamquam a deo vocatus. Tale quidem regimen a tempore
Moysi cum in illo duravit populus usque ad Samuelem in eo populus permanere noluit sed velut deum
a se abiicientes petierunt regem iudicantem eos sicut reges aliarum nationum. Eiusmodi pro-
fecto fuisse interiorem atque propositum populi petentis sibi regem non Samuel sed qui hominum corda
intuetur vidit deus quapropter respondit Samueli non te abiecerunt sed me ne regnem super eos.
Hoc tamen populi proposito non obstante formam monarchici regiminis in eodem praeservavit populo. Namque
in politia regum quae tunc tali regimini successit per maxime resplendet forma monarchici regiminis.
Post illa tempora regum etiam non defuit regiminis forma in una eademque persona quemadmodum in
lege naturae sacerdotali dignitate atque regali decorata ut observatum fuit a Machabaeorum tempore usque ad
Herodem alienigenam regem gentis sub quo Christus fuit natus. Unde perspicue constat documentis scripturae de mo-
narchico regimine in populo dei ab initio mundi usque ad legem gratiae. **In lege gratiae forma**
monarchici regiminis fuit a Christo instituta ordinata perfecta atque firmata.

Tertio vero commemorandum est quod cum gratia ordinet perficiatque naturam monarchici forma regiminis quae c. 8.
tempore legis naturae viguit in populo dei tempore eius quod est legis gratiae iterum est a Christo instituta ordina-
ta perfecta atque firmata. Instituta quidem quia Christus specialiter Petro committit regni caelorum cla-
ves et suas pascendas oves. Ordinata quoniam ab eo distincta per gradus non quidem

mi̅ales p ut fecit moyses instituēs decanos quinquagenos Centuriōes atque tribunos s; per
gradus excellencie et virtutis qz posuit ī ec̄a dei p̄mo aplos 2o ꝓphas 3o doctores etc. // Itē qz ascendens ī celū dedit quidē aplos quosdā aūt ꝓphas alios aūt euangelistas alios u'o pastores et doctores
ad ꝯsumacōz scōꝝ ī edificacōem eccīe // Hic aūt ordo m̄ distinct' nō erat p'mo // fuit vtique
policia h; monarchia regis ex euangelica doctrina ꝑfcā. Si quidē tpe legis moysi ꝑfcā nō fuiat
aplo nos docēte qz nichil ad ꝑfectū adduxit lex // Tercia namque ad ei' modi politiā pringrat'
ꝑtinētia ī illa erat p'o Si quidē boni q' dieb' illis fuīt rectores ppli dei amoris beniuolēcia
se hebūt ad subditos quō pres ad filios put hoc fuit obseruatū plene ī lege nāe // Itē
nō sibi solis retinuerūt offi'a horum atque ꝑtates Iuridicionū s; aliis cōicarūt vt nisi
erent ī regie ꝑticipes h' quippe m̄ pricipat' firmat'. Quapp moyses ꝯstituit decanos quin
quagenos Centuriōes atque tribunos // Ad ei' deinde peticōz dedit illi deus lxxij seniores tol
lens de spū ipi' moysi et ponēs ī illis vt una secū onus regis ppli sustētaret // h'
aūt cōicacōm pricipat' q' ad regimē saltē ī tanto nīo necō an moysen le' fecisse s; sol' q'
ꝑe erat descēdēte ab eo iudicabat filios israel ut nāe sic ec ipe moyses antea ꝑsidebat sic
eū ad dnm loqns ait. Imposuisti podus vniusi ppli h'u' sup me // It et ī lege nāe et ī lege scripte
ꝑsidētes ppli dei nō erāt ad ꝑpriū intēdētes s; ad vtilitatē boni cōis // Hec aūt tria
ec' in illis ad erāt rectorib' gentiliū saluatoris testio dicit: Reges gēciū dnant eoꝝ
Et q' ꝑtatē hnt sup eos benefici uocant' // Itaque cū nō ī foꝝ vers' bona quidē ac sup
ficies .in euangel'i tēp' cessebant // Sz nō ꝑfcā erat donec xpc ei' mostrauit ꝑfectoꝝ cū ad aplos
quos gregis sui ꝯstituit atque rectores ait. Vos aūt nō sic s; q' maior ē ī uobis fiat sic̄ iunior
et q' precessor est sic̄ ministrator. Addidit rursus put alii testat' euangeliste sic̄ minister et seru' // Co
eciā vt nō solūs ēe ad ꝑfcōz virtutis ī pplo dei ꝑsidēte beneficū esse et reputatū tpe tales
Nā et reges gēciū benefici erāt et tales uocabāt' s; qz erāt dnantes eoꝝ et ꝑtatē
exercētes ī quos semetipsm ꝑbēs exemplo qui uenit ministrāre et nō ministrari tpi ꝑpo et daret aiā suā
redēpcoz p multis. Saluator uoluit ut q' ꝑessent ppl' dei essēt nō ut dnantes ī clero
s; forma facti gregis ex aīo potiusquam gerēt se ut ministri et serui // Addidit rursus qz cū
fecissent oīa q' illis pcepta fuissēt ꝑfitent' se ēe seruos inutiles. Eadmod' paul' dice
bat se laborare in euangelio gratis usque ad uincula tanquam qi male opans // Preteriit utique
supans samuelē a pplo hrē uolēte testiom' sui boni regis vt p' regū hystoria clare
attestat' // Euangelica nos instruēte doctrina monarchico regimini est supadditiū ꝑfco
vt q' ꝑesse ī ꝑlacia' atque humilitate regat quia oīs q' se exaltat humiliabit' et exal
tabit' q' se humiliat reputās se inutilē et qi male opantē Nec gracias sibi fieri
debz expetere ab eo cui ministrat rōe sui officii ea q' sūt iusticie uel grace quia gratis
dare debz qd' gratis accepit // Cū non qz debitor ē gratis possit nec expectare de
sic nec expectat gracias a creditore debitor solues qd' gratis accepit mutuum
Hac sunt rōe saluator iussit nos ipos reputare seruos inutiles cū fecerim' oīa q' pcepta
sūt nobis quia qd' debuim' facere fecim'. Sic et paul' rōe officii qd' acceperat aplat' in
epl'a ad Ro. ꝑfitet' se esse sapiēcium et insipiēcium debitorē // Profitet' rursus se
et oēs alios ꝑlatos qui talib; uitte possent omnib' hominib' esse debitores.

Si igitur presidentes debitores fuerunt temporis primi accipientes quando subditi omnes suis presidibus credunt se tributa vel assistentes fore ipsos presidentes eorum. Et plus ut suos constituentes.
Sed quod pure ipsos prelatos ecclesie debitores constituit donatio est regis regum christi tribuentis potestatem eis quibus non deum talentum creditum sed usuram requirit ipse. Ideo hoc ei dedit ut in eos
quam oportet. Deus enim in lege euangelii consumationem prelatorum monarchico principatui uoluit
esse ut quia presit fidelis ipse tamen pastor magis primus et tamen maior quam se habeat per minor et per ministrator
Quem fortius astringit ut uere sit omnium minister et seruus. Quo circa suo debiti expressit mag
nitudinem cum seruus non sui gratia sed res sit domini sui. Propter quod summus pontifex quicumque sit hac
monarchia regis prelatorum preficitur. Illique fratre publice et eius tamen fuit in presenti in omnibus suis
literis inuenit se seruum seruorum dei. Nec id satis ad consumationem prelatorum monarchici
principatus ecclesie sed et addidit christus bonum esse pastorem dare animam suam pro omnibus suis. Hec est
enim forma prefata monarchici regis quam saluator docuit quam exemplo monstrauit quam permanere uoluit in
populo suo usque ad seculi consumationem. Et quod ostendit quando actu id omnibus imposuit petro in uicario
suo. Nam petro dixit ei pasce oues meas statim ei prefiguravit qua morte esset clarifi
caturus deum. fuit ut et ex tunc dicto sic eam manere debere in futuro. Nam et cum Jo. euangelista tunc sequeretur
et cum petro petrus ipse postulare visus est a christo ut tamen quia sibi etiam et iohanni suas committeret
pascendas oues christus utique id denegauit imponens ei quod primo cum illi ait. Tu me sequere quid ad te.
Nec enim ad petrum quem christus sui vicarium spiritualem tunc constituerat spectabat petere socium in regimine
populi dei sibi commissi tamquam duo futura essent capita illius. Certe id fieri non erat seruare rigorem dignitatis
quam unum duntaxat capitulum non plures. Sic igitur et apostolus expoluit christus recusante dare socium petro in pascen
dis ouibus sibi commissis quamuis desuper instantiam fecit maiestatis hoc exemplo suo docuit nos monarch
icam formam regis seruandam esse in populo dei. Unde quia teste gabriele archangelo regni christi
non erit finis uelit nolit malignorum iniquitas spirituum suorum etiam prauorum hominum quemadmodum
ipse instituit usque ad finem mundi regnum christi permanebit hoc est populus dei sine etiam multi
tudo monarchico regimine non carebit quod est forma regni. Sacra namque Constantiensis synodus
illos duos articulos Jo. hus. reprobauit quibus dogmatizabat non esse scintillam apparentie quod oporte
at esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam quod semper cum ipsa militante ecclesia conuersetur quia christus
sine talibus monstruosis capitibus per suos ueraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius
suam ecclesiam regularet. Item quod apostoli et fideles sacerdotes domini strenue et in necessariis ad sa
lutem regularunt ecclesiam antequam pape officium fuit introductum et sic facerent deficiente per
summe possibile papa usque ad diem iudicii. In hys sane articulis duobus ecclesia expresse diffiniuit
quam supra disseruimus uidelicet monarchici formam regis ceteris excellere politias. Et huiusmodi formam
regis nunquam deficere in ecclesia usque ad diem iudicii. Negat quippe quod melius deus ecclesiam guber
naret per suos ueraces discipulos sparsos per orbem terrarum quam per unum caput. Non uo
in quo congregatos sed dispersos ut excipiat directio conciliy generalis ad tempus necessaria non perfecto
maxima continuo. Dicit enim dignitatem papatus fuisse institutam a christo negans quod apostoli strenue regularent
ecclesiam antequam pape officium fuisset introductum de quo re copiosius inferius deo explanabitur. Sed
nunc ex hys maiestatem intelligere possumus quam contestantes doctrina illa conferta in eo olim veni-
re aliorsum affirmans. Negat rursus prefata synodalis doctrina ante diem iudicii

dedicare preambulum. // Fuit insuper in bullis Martini pape V. contra errores notificatis inter alia
interrogatoria fidei pertinencia advertitum quod prima cum summus electus qui pro tempore fuit eius proprio nomine expresso et
successor beati Petri habens auctoritatem supremam in ecclesia dei. // Non intendo ut in primo huius articuli adductione prefati sumus,
sicut ipse dicens quatuor sententie episcopi exequendi / sed necesse est intelligere potioribus aliis summo pontifici competere maxime propter
rogative dignitate. // Primacia namque ei debetur divino iure Matheo testante cum dicitur Symonem
petrum primum esse omnium apostolorum. Et quoniam dignitas hec primacie petri suisque successoribus semper
tribuitur, commissione attenta de pascendis a vobis palam instruimur huius tertij documenti veritate quod
in lege gratie cuilibet romano pontifici ad regimen ecclesie competit monarchica forma principatus eius
perfectione ut querat non quod sibi utile sed quod est fidelium utrisque impleat perfectionis formam libentissime
impendat et superimpendat pro animabus eorum. Quod ab apostolis et cunctis fidelibus tamquam monarcha
c. 9. Sit autem documenti aliud ultimo com- fuit petrus recognitus et veneratus.
memorandum quod petrus tempore primo primatus locum obtinens in dei ecclesia fuit reputatus ab apostolis
cunctisque fidelibus post christi ascensionem eidem ut precellenti honore deferentibus. Et nemine se volente illi preferre
// Testis primus est veritas huius libri apostolorum actionum demonstrans hoc primo in suprapositione ordine. Nam
ubicumque fit nominatio apostolorum sive omnium simul sive petri et Johannis qui reputati erant principales, petrus
semper primus est descriptus. // Consequenter demum in defensione. Et cum ubi detrahebatur collegio sancto
apostolorum et fidelium societati tempore adventus quod primus erat defensio pertinet quoniam omnes percepissent donum
linguarum illis irridentibus petrus ipse respondens ostendit non musto esse plenos quod illi estimabant sed
spiritu sancto. Similiter cum interrogati sunt ipse et Johannes in qua virtute curassent paraliticum. // Tercio id de-
monstrat debita officij execucio. Nam ubi nemine interrogante oportunum se offerebat loqui
verbum dei in edificationem sive omnes simul essent apostoli aut solus ipse et Johannes nullo petito huius alio
utique officium proponebat exaudiente verbum dei tempore primo illorum qui ad hoc obligabatur. // Quartum singu-
lariter quia more principis tempore pro se aut subditis loquebatur sermone plurali. // Et quoniam primus
in loquendo erat primum esse aliorum utique demonstratur quod dicitur scriptum sicut in ecclesia loqui ma-
ior natu decet eique primo verbum. // Id denique non exiguo apparet in iudicij auctoritate puniendo pec-
cantes et ulciscendo iniuriam collegij dicentibus nobis exemplum de hac re Anania et Zaphira qui
mentiti sunt spiritui sancto volentes apostolos fraudare ut eos reputarent pre ceteris apostolicos viros
tamquam ut dicebant vendidissent omnia que possidebant. // Cum enim partem precij posuisset Ananias
ad pedes apostolorum aliorum nemine verbum proferente a petro de eiusmodi increpatus mendacio ultimi
supplicij penas luit uxorque eius similiter. // Sed et manifestissime precelsis eius excellen-
ciam monstrat quod in concilio omnium congregatorum petrus medius sedebat eorum tamquam honorabilior. // Et primo
proponebat super agendis tamquam eorum presidens ut patet in electione Mathie et diffinicione de non observan-
cia legalium quo ad gentiles. // Liber denique apostolicarum actionum qui diu refert de simultanea
existentia omnium apostolorum in quantum multis passibus quantum ad factum ipsorum doctrinam evidentissime pre-
fert petrum ceteris apostolis etiam in aliorum iudicio atque existimatione. Status petri ex-
c. 10. cellentia quamvis primo notatur sit Iacobus / paulus quoque sibi restitit cum ymago ad dexteram
// Huius autem petri excellentie quamvis ex premissis nota appareat satis quoniam collocatur.
nihil minus contraria multum obstare videtur quod Jacobus petro preferre videtur de in illo magno
concilio apostolorum. Et quod paulus in epistola ad Galatas refert petro se restitisse in faciem. Quod non

nuat prius Jacobum quam ipsum. Addit etiam aliquis quod ab initio ecclesie primum eorum ymagines sit de
picte monstrant ut quod pauli ad dextram petri uero ad sinistram fiat. Ad hoc ulterius plures
dari asueuit rationes. potest enim episcopus petrus esse Romane sedis qui hospitibus honorem deferens quasi in domo
esse sua uoluit honorare paulum. Aut quia paulus nobilis erat et romanus ciuis. Vel quia petrus
significaret ecclesiam ex iudeis collectam paulus ex gentibus ipso referente quod operatus est deus petro in
apostolatum circumcisionis sibi uero inter gentes etc. At ex gentibus collecta prefertur illi que ex iudeis.
Sed quia ut Augustinus docet petrus quando claues accepit ecclesiam sanctam significauit non istam parti
culariter solum aut illam. Jacobus his premissis rationibus responsionibus 1a oppositum magis videtur
confirmari negat petrum fuisse constitutum a Christo apostolorum primum atque eorum principem quia situacio ymaginis
magis pauli ad dextram significat potius excellentiam eius quam ante pauli primitatem. Equidem
mos principum est quos honorare voluit ad dexteram collocare prout sic et filios primogenitos reges
collocant. Nec propterea censetur illos sibi preferre paulus denique petrum aliosque apostolos uocat
antecessores suos nisi quia maiores non erant eo. Etiam dominus quidem ihesus postquam assumptus
est in celum sedet ad dexteram dei non propterea deo patri maior aut prior. Quo 2o obicitur
pauli in nominatione pretulisse Jacobum petro, ratio illa fuit quia Jacobo singularis ueneratio est ex
hibita est propter quod diu uixit eo quod erat frater domini. Teste Eusebio Cesariensi hystorie
ecclesiastice libro 2o. Et allegat Clementem vi. libro dispositionum dicentem quod petrus Jacobus et Johannes post
assumptionem saluatoris quamuis ab ipso fuerint omnibus pene prelati non sibi uendicabant primatus
gloriam sed Jacobo qui dicebatur iustus huius gradus conferebant insignia. Hoc autem manifeste apparet
ex titulo quo designat Clemens in epistolis suis directis ad eum dicens ei sic. Clemens Jacobo domino et episcopo
episcoporum regenti hebreorum sanctam ecclesiam Jherosolimis sed et omnes ecclesias que ubique dei prudentia fundate
sunt. Adhuc est sciendum quod ab omnibus uenerabatur affectu propter sanctimoniam qua ceteros excellere uideba
tur. de quo refert Jeronimus in libro Illustrium virorum quod de utero matris sue sanctus fuit vinum et siceram
non bibit carnem nullam comedit numquam attonsus est nec unctus unguento aut usus bal
neis fuit, et genibus pro populo deprecabatur in tantum ut camelorum duriciem traxisse eius genua vi
derentur. Ruffinus tamen in libro actionum apostolorum Ja. ipse presidens sui ipse fuit Jerosolomitanorum
presbiteri in petrum abundantia preteriti prestito libro aplicazz actionum quod quando per angelum de carcere
fuit petrus eductus et egressus de Jerlm in aliud uenit locum libationis sue modum manda
uit referre Jacobo et fratribus uelud ipse foret eorum primus. Id quoque ipsum videtur firmari in
libris Jacobi epistole directis ad paulum. Et ei tamquam a se ipso primum fuit lata sententia illa sinodalis dicens
de hijs autem qui crediderunt ex gentibus nos scripsimus iudicantes ut abstineant se ab
ydolis immolato et sanguine suffocato et fornicatione. Ad ipsum denique Jacobum ut habetur
in epistolis Clementis et in libro qui dicitur itinerarium petri apostoli certi mittebat referentes que
contingebant in regionibus quibus predicabat. Sed et illa precipue causa uidetur quod cum paulus in epistola
ad galatas comparacione utitur sui ad alios apostolos presertim quoad intelligentiam euangelii quod contulit cum
illis. Deorsum autem cum Jacobo petro et Johanne ut apparet ex textu contulit super concursum e
uangelij et legis Moysi forte in ista uel alia excellentia quam uoluit intelligi et de qua
faciebat comparacionem Jacobus excellebat petrum Jacobumque quoniam ad hoc prenominauit eum.
Sed nec propterea sequitur illum fuisse potius prelatum sicut nec Jo. quem Christus preposuit eidem sententiam

UVA.BHSC

recomendando mores // Aliud rursus obiectum de resistencia in facie pauli super potestate aut presidencia non arguit pro parte quod minor dignitate aut subditus est superiorem significare suo periculum imminens. Propter plus patitur in sua administratione regiminis. Sic moysi fecit ietro socer suus eum arguens stulto labore consumi // Redarguit etiam Ioab princeps milicie sue David regem dolentem in morte filii sui absolon et negligentem consolari suos quod persuadet eius vita exposuerant periculo animas proprias // Idem populus israel fecit regi roboam petens diminui paululum de iugo gravissimo quod imposuerat salomon pater suus // Discipuli ipsius excitaverunt christum dormientem in navi periculum suum eidem notificantes et qui cum iurgio dicentes magister ad te non pertinet quia perimus // Potuit igitur paulus petrum efficere cautum atque attentum manifestando ei periculum quod imminebat fidei christiane ex sua minus considerata actione Nam cum periclitatur fides principi reverencia inutilis habetur // Sed de re hac summo altioris indaginis est et aliam expetit dicendi formam. *Non obstat petri excellencia quod eo presente in sinodo iacobus iudicavit.*

c. 11 Quod autem postea obiciebat de iudicio Iacobi in concilio Ierosolimitano petro etiam presente hoc sublimioris intelligencie est et multipharie comprehendit absolui potest quia episcopus Ierosolimitanus erat Iacobus velud loci ordinarius sententiam promulgavit // Sed quia propria ordinarius est ordinariorum in sua sentencia cum de fide agitur non ad inferiorem sed ad ipsum diffinire pertinet ut ei mandat Innocencius concilia referente // Quociens ratio fidei ventilatur arbitror omnes fratres et coepiscopos nostros non nisi ad petrum id est sui nominis auctorem referre debere // Secundo absolvitur quia fecit ex petri commissione sed de non certis et non apparentibus idem est iudicium. Nec est vissile quia in illa sinodo petrus prius locutus est quod dicere tunc voluit sinque mores prout sunt expositi proximo erat in re communi non aliis committere sed certis in expectatis loqui Sed quidem erat maior natu et eum decebat primum habere // Absolvitur denique eius modi obiectum ut ia. dixit se iudicare quantum ad eos qui sive erant diocesani Non vero generaliter quo ad omnes gentiles. Responsio ista calumpnia patitur eo quod potius de hiis que anthiochie accidant quam ierosolimis agebatur. Adhuc quia res deducta erat in commune iudicium ecclesie et sententiam decebat expectare communem. Iacobus ab aliis absolvitur velud iudicium Iacobi non decisionis auctoritate sed habuit racione consilii expedientis // Et certe sic intelligi posse non est vacuum a debita racione in magnis quippe super dubitacionem utroque consistentibus qualis forme erat de necessaria aut non necessaria observancia legalium auditis prius deliberacionibus aliorum frequenter contingit quod medius loco aut ultimo loquens tanta cum modificacione et sobrietate deliberat quod et precedentibus et loquturis placeat eius iudicium // Et sic beneplacito communi illius dictum firmatur non tamen racione ea qua ille dicat sed quia dictum illius omnibus placet. Estque communis consensus cum illius iudicio auctoritate sed consensus eius qui locutus est in necessario. Et ita contigit de iudicio Iacobi Nam petrus locutus est concludens absolute non suadendum ex lege moysi quoniam experimento probasset in cornelio et aliis gentibus quod absque ulla observatione legalium assecuti fuissent christi graciam. Similia quoque barnabas et paulus dixerant. Iacobus autem quandam temperamento votum suum exposuit. Et sic velud medians inter contraria duo visus fuit omnibus congruum // Propter quod textus post relacionem dicti sui statim subiungit. Tunc placuit apostolis et senioribus cum omni ecclesia eligere viros ex eis et mittere anthiochiam. Itaque et placuit iudicium Iacobi Et ut firmaretur illa sententia placuit quod traderetur statim execucioni

// Illa nempe sina q no Ja. s fuit tot' ... ple deniant seres ex tota generacione sua.
Papue et cu dic placuit nobis collatis in unu. Et cu subiungit visu e spui sco
et nobis // Ro at q̄ ze apli aesq̄ fideles p maxie attedezt ad iudiciu Jacobi illa
ē qm int' oes aplos i° reputabat' pcipu' legis moysi emulator // Et io qm ipse
attestat' ē obsuantia illi' legis no esse exenuitate sibi tq̄ magistro libe acquieut
q fuant ex phiseoz hesi pcipui qde actores illi' assecois q cu nimis extra
foret sedicoz anthiochie idurat dicebat ei q optebat circudi omes getiles
ad x'm conuos pcipue q' suare lege moysi Et nisi circucident' q salvari non
potant // Istis io acquiescetib' ad dem Jacobi i illo otepantis eoz asser
cione q getilib' imposuit aliq onis illuiate nuc oes spu sco sic fieri debe
stati hita ē pax ps tri q placuit oib' q fezetib' iacobi noti // Q io alioz aplo
zu nulli tn reputat' esse emulator legis moysi q admod' iacob' multiplex
testio'm phibet lib' ipe actuu aploz. Et q2 omdauit oes iudeos auisos ad fide
legis eo q essēt legis emulatores. Et qm gsuluit paulo illi' uti accionis
raso vi' capite cu alijs uotu hntib' i trare tepli Et qm le' i epla ad Gal.
q petr' icidit i simulacoz times eos q a Jacobo venant ex circuisioe fide
les ne eu apud sa. defici legalia no obsuate // At q zelu hic ec circuisi'm
ē a2'tii q ut Jo' zest solit' ē at i gdi sca sco2. Si naq2 baptizatis iudeis
ierlm hntib' ta puc' pdicassj tn fuetur tuq2 fecpt' atq2 apte ut paul' galathis
dicebat. Si circuadimi xps n' uobis pdest Et q iustificami i lege cecidistis a
gra i spatos eos vocas atq2 intrrogas qs fastinass eos ut no obedaret ueta
ti 2 quitent' ad i fuma 2 egena el'a scie'ta viz legis mosayce Profecto si talia
ã tunc pdicassj iusile no ē a potificib' tepli fuisse ei pmissu tn solite igrodi
sca scoz // Jacob' itaq2 pm' atq2 pu'lis int' oes aplos alios q2 xpi fideles ut iudeos luc' facet
emulator erat legis mosayce ad ei' obsuatiā p iudeos qulos vel pro cotinuada tpe
// Propt' q' oes i illo ocilio gsentes plimu attedebat ad ipi' iudiciu Et legis emulato
res. Et fautoes getiliu isti q2 sua detiacoe libabat eos a suitute legis gsulti a pauo
iuicto ei' oie q abstineut. ab ymolatis ydoloz suffocato 7 sag'e et fornicacoe. Illi
uo qm no phibebat s pmitte uidebat legis obsuatiā i iudeis ait. Moyses ei a tpib'
atiqs ht i sin'lis ciuitatib' q eu pdicet i synagogis ubi p oe sabbatu le' // Quai dicet
satis ē q obsuet p illos a qb' p' ipa lex obsuabat' s qui nauit' ouitit' q2 illi no ad 7
moysen s ouitut' ad xpm q dnm uocat utiq2 q h no iquetari deut ipoito eis gsilio
oue legis moysi velut de neci'te salut' suade eis dezet ipot. No i' q2 maiois aucto
q petr' fuit Jacobi iudiciu i illa sinodo pualuit s q2 tpamito q da litatu gtu omib'
visu ē atq2 acceptacoe dignu p maxie cu id fudass iroe euidetissia et dina iude p
missi itaq2 obiectis qtuor mime absistetib' sua firmatu stabili'te mael documtu q tu
q petr' et paplos 7 p ez alios xpi fideles fuit recognit' venat' atq2 reputat' tq pm'
sctie pnceps siuap in tpe mai'ta fuit stz dei ec'a monarchico fore regie gubnadam

De sina sinodi iesolimitane pponit qtuor qones ptractade. Et p° q're getilibus

de quatuor fuit imposita omnibus quibus adiungitur fornicacionis abstinencia que est de ne-cessitate salutis.

c. 12. Vpradicti exposuisse de magna atque maxima auctoritate summi
pontificis primi episcoporum satis nunc apparet. At vero quia liber iste tractans de magna auctoritate
episcoporum in concilio generali necesse habet allegare multa de sinodis generalibus, Jerosolimitana autem apostolica
sinodus de cuius presencia nunc agitur sanctis aliis prelata est. Circa hanc igitur sinodalem sentenciam per modum
certum ulterioris declaracionis et discussionis oportune explicandum se offert. Quare impositum est onus illud gentilibus.
Et quare inter illa tria que alias licita erant annexum est de fornicacione que generaliter semper est mortale peccatum.
Item perscrutandum videtur est de causa quare premissa est observancia legis Moysi tempore ecclesie primitive.
Et quare rursus interdum licuit quibusdam iudeis eam observare. Certo denique tempore a quo manet
lex ipsa inter christianos [illegible]. In cuius motivi autem explanacionibus adiuvante deo, exordia christiane reli-
gionis evidencius nobis patebunt. Et quamplurima profundaque divini eloquii secreta clarescent.
Primo igitur exponendum occurrit in illa apostolica sinodo non agebatur de veritate legis divine declaranda
non vero de facienda aliqua ordinacione pertinente ad mores. Quare velut gentiles [illegible]
de abstinendo ab illis quatuor videlicet ymolatis idolorum suffocato sanguine et fornicacione in suo
voto adiecit [illegible] Jacobus tamen tunc lex eorum non istud imponere non potest [illegible] nichil quod
intrat in os hominem coinquinare iuxta quod apostolus predicat omnem creaturam dei bonam esse et nichil
reiciendum quod cum graciarum accione percipitur. Ad hec communis omnium fere doctorum responsio est propterea id
fuisse impositum omnibus ut inter ipsos ex gentilibus et iudeis fieret una amicabilis societas
que contingit ut amicus in presencia socii vel amici abstineat a cibo qui sit illi non gratus vel abhominabile
est utpote caseo vel porcinis carnibus similibusve. Iudei namque ex a tempore legis nature quo primum
filiis Noe concessum est carnibus vesci quia comedere carnem cum sanguine tunc fiat prohibitum as-
sueti erant numquam edere sanguinem aut suffocatum quod per legem posita per Moysen id ipsum quoque iplicite
prohibente propter quod in ea parte legem ipsam tam stricte observabant ut legimus Eleazarum illum no-
nagenarium maluisse mori quam porcinis carnibus vesci. His autem cibis quia gentiles promiscue
vescebantur contingebat ut illorum et illorum societas non fieret una. Impositum est igitur conversis
ad Christum ex gentibus ab hiis abstinere cibis ut ipsi cum iudeis simul cohabitare amicabiliter et socialiter
convivere possent. Quod utique erat ad ipsorum gentilium utilitatem precipue quia in lege dei
sicut iudei non erant educati. Sed tamen ista est et perfecta utique fuit racio quare in illa premissa
sinodo gentilibus fuit onus impositum abstinere a suffocato et sanguine ab ymolatis quoque simula-
chrorum hoc est ab oblacionibus que offerebantur per gentiles non conversos ad fidem in templis suorum de-
orum. Abstinere enim debebant ne iudeis abinde oriretur scandalum, quippe si talibus vescerentur
existimare poterant illa fieri in ydolorum veneracionem que abhominabilis maxime tunc erat ipsis iude-
is precipue a machabeorum tempore. Dubium autem maioris difficultatis est quare hiis adiun-
gitur quare cum istis tribus que christianis licita erant et imposita sunt per modum oneris annexum est
de fornicacione tamquam de se foret licita si quod ad tempus sic de illis abstinere oporteret. Quod certe
verum non est quoniam a fornicacione omni abstinere et gentilibus et iudeis erat tunc et hodie est de
necessitate salutis. Diffiniente sancta Basiliensi sinodo in sessione sua XX quod de fornica-
cionis crimine divina lege est prohibitum et sub pena peccati mortalis necessario vitandum. Propter quod
illa communis exposicio non videtur satis quod a deo fuisset tunc additum de fornicacione quia gentiles

existimabant non esse peccatum. // Sicut quidem multa alia etiam existimabant peccata non esse que in scriptura
sua addita non fuerunt. // Sed ut dicamus quod prae manifestatione scripturae didicimus illa quae vicio
huius scripturae fuisse videntur cum quod gentiles in veneratione ydolorum omnibus hiis quatuor utebantur videlicet
ymolaticiis suffocato sanguine atque fornicatione. // De primis tribus praedictis dubium nemini est
ita nec de quarto secundum perscrutantes gentilium libros. // Sed quamvis id non facile possit fieri omnibus notum etiam
si constat ex praemissis scripturis. Non quidem est intentionis asserere omnes gentiles ydola adorantes
peccatores fuisse abhominandos (?) quae infra designantur. Nam postquam philosophie studia florere ceperunt
ipsorum quamplurimi ab hiis spurcitiis abstinebant ratione dictante legum quoque severitate. // Sed illud
certissimum est quod gentilium multi pro diis templa animalia colebant, ysaia teste quod adorabant talpas
et vespertiliones. Et animalia quoque id modicum (?) censebant quod deos suos placere arbitrabantur sic templa animalia ve
nabantur. Ita temporibus atque inmundis vescebantur cibis quae utique tempore (?) talia reputabantur. hoc est
inmunda cibaria non solum a iudeis sed etiam ab ipsis gentilibus bene politice volentibus
diffiniente philosopho abhominandis carnibus vescentes appellandos esse bestiales. Testis
autem de hoc in multis passibus est lex moysi. huiusmodi inmunda animalia specificans eorumque esum
prohibens. // Petrus quoque tantopere hiis vesci abhominabatur ut voce de celo ad eum lapse (?) visione videlicet
precipienti eidem talia occidere et manducare contestabatur ei nichil inmundum aut commune in
trasse umquam in os eius. // Hiis tamen gentilibus vesci turpissimis dapibus erat maxime consuetum
precipue in suorum veneratione templum (?) deorum. // Unde in lege moysi saepe contestante deo inter
cetera illa fuit non minima cum prohibitione multorum ciborum illicitum apud iudeos quia gen
tiles eisdem vescebantur ydolatriam exercentes quibus se non conformare frequentissime prohibuit
Sed quadmodum sanctus erat deus ipse iudei quoque sancti (?) essent. // Illud atque intelligentia ampliori
cunctis volumus esse notum quod contenti non erant demones ut colentes eos tantopere vilificarent
humane excellentiam dignitatis turpissimis cibis vescentes. Sed irritantibus ipsis spiritibus malignis
gentiles plurimi post hec turpes commessationes etiam in veneratione deorum suorum fornicationi in
dentur exercebant autem quibusdam sibi occurrentibus personis in locis utique condensis ac tenebrosis prope
altaria illa infanda ad hoc deputatis. // Auctor quippe libri sapientie hoc testatur qui vocat
eos devoratores sanguinis asserens quod obscura sacrificia facientes neque vitam neque nuptias mun
das iam custodiebant sed alius alium per adulterium contristabat. // Paulus autem expressum dat testimonium dicens
quod obscuratum erat insipiens cor eorum et inmutaverunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem ymaginis
corruptibilis hominis et volucrum et quadrupedum et serpentium propter quod tradidit illos deus in desideria
cordis eorum in inmunditiam ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis qui commutaverunt
veritatem dei in mendacium et coluerunt et servierunt creature potius quam creatori propter quod tradidit
illos deus in passiones ignominie Nam femine eorum inmutaverunt naturalem usum et exarserunt in desideriis
suis invicem masculi in masculos turpitudinem operantes et mercedem quam oportuit erroris sui in semet
ipsis recipientes. Et sicut non probaverunt deum habere in notitiam tradidit illos deus in reprobum
sensum ut faciant ea que non conveniunt. // Unde alio loco dicit ad eos sicut exhibuistis
membra vestra servire inmunditie et iniquitati ad iniquitatem ita nunc exhibete membra vestra ser
vire iustitie in sanctificationem. Quem ergo fructum habuistis in quibus nunc erubescitis. // Ex quo apparet manifeste
quod in veneratione ydolorum obscena quaeque et omnia peccata committebantur. Quod etiam in eiusmodi non

patet sub parabola illa de patre duos habente filios quorum adolescentior devorata substantia missus est in villam
ut pasceret porcos et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant. Et per
iuniorem quippe filium gentilium populus ex intellectu qui penes se tenere iam nudo deum agnovit au-
ctoritate describitur postquam recederet a patre pascere porcos hoc est demones quorum est ad terrena
vitia homines inducere et obscenis voluptatibus implicare. Deinde autem quia nemo illi dabat ut ven-
trem impleret quia carnis vitia quanto magis exercentur teste apostolo sunt in desiderio. Nec
mirandum si gentiles ydolatrie dediti eiusmodi spurcitiis versabantur. Ut namque
attestatur sapiens infandorum ydolorum cultura omnis mali causa est initium et finis.

De ydolatria et spurcitiis abhominandis que per vigilantes in tempestate noctis fiunt non exca

Cuius utique rei experimentum quod inveniatur demonum sadis per decretum Aquirensis concilii.
Et turpes fiunt commessationes et abhominandissima exercetur luxuria non solum de gen-
tilium tempore legitur sed proh dolor et diebus nostris agitur.// Multi quidem haec attendentes
quam potius extendentes veritatem per christianum ex primo causa Aquirensis concilii xxvi. q. v. c.
quod incipit episcopi nunc contradicentes calumpniati eos qui asserunt similia fieri nocte inter vagos
coram demone que nocte aut die clara per gentiles coram ydolis olim fiebant.// Verba
tamen decreti illius a principio usque ad finem referunt se ad ea que in sompnis contingunt. Et quadmo-
dum perspicue atque certissime docet non solum erroneum atque temerarium sed stultissimum est crede-
re ita re contingere que videntur in sompnis sic apparent.// Ea vero de quibus principaliter contentio
mihi loquitur non certe in sompnis sed in vigilia fiunt. Nam hi viri facinorosi per spiritum sibi deputatum
familiarem qui fregit ad eorum nocturnorum eisdem apparet causati quorum ut verbis eorum utar
mihi vocati et iussi sunt ut se disponant conventuros in synagogam nocte illa non utique
lecto decubuit. Ut quondam mulieres ille retro post sathanam conversae cum dyana dea paganorum
in sompnis videre sibi videbantur quaecumque sed quibus homo facinora contingunt alia per alios mittentes
illa nocte se acturos coniugibus aut illis quibus conveniunt predicunt. Et tunc cum sunt domi sequestrat
se aut solitaria adeuntes loca muniunt se ystro sibi a demonio ad hoc concesso baculo potes
vel illi videntes quod dyra eos sibi se committentes quia suum tenentes signum repente eos transfert
de loco ad locum sicut angelus abacuc prophetam a iudea in babiloniam. Itaque postquam peccatum eorum
sit in lucifero pertransiens cui teste deo alia super terram non comparatur. Eiusmodi corporum
transmutationes de loco ad locum etiam principaliter contingunt in malignis spiritibus suis. Hec autem non
in sompnis ut Aquirensis inquit concilium sed in mera contingunt vigilia. Est insuper alia mul-
tiplex dictorum causa de qua loquitur ad veritatem in premisso decreto non omnino concordantia quam a con-
spiciente utrumque facile ita distinguitur.// Istud autem adiciamus et auctoritate volumus notum esse
quod arbitrantur veritatem dicti concilii Aquirensis velut sunt catholice fidei veritates ut quamvis
id fuisset concilium generale de quo apud vanos credibile non est in fide ac moribus errare posse
adhuc sanam reciperet intelligentiam.// Docente quippe Augustino in libro 2o de baptismate
plenaria concilia que ex universo orbe fiunt priora posterioribus emendantur dum aliquo experimento
rerum aperitur quod clausum erat et agnoscitur quod latebat.// Iam autem non experimentum aliquod unum
sed et multa atque plurima vero quamplurima et vix numerabilia habita sunt experimenta ut si prius
hoc latebat tam materia aperta fit ut quod clausum erat non solum manifestissime

patet sed abhom

patet sed abhominandissime fetet // Si quidem irrefragabiliter hoc constat publicis confessionibus eorum
qui talia agunt et digni sunt morte non solum qui talia agunt et digni sunt morte sed etiam illis consentientes
Et si prelati sunt corrigere talia dissimulantes. Et certe quoniam ad correctionem eorum principes temporales
aut reges qui ditionibus eiusmodi contingunt stella non mediocre convenit omnibus quemadmodum si intel
ligunt aliquos ex suis subditis in id [illegible] attrahere. Si quidem magni meriti est apud principes so
licite intendere ut eorum dominia hys flagitiosis purgent hominibus quamvis principaliter huiusmodi correctio spec
tet propterea quod crimen spirituale et ecclesiasticum est ad ecclesie prelatos // Quo circa de hys uel captim fac
mentorum liber iste tractans de magna episcoporum auctoritate magno quippe merito in ulterioris continuis huius seue
rit applicanda // Propterea rursus fit mentio ut eundem constet que in illa aplicatam sinodo cum
abstinentia ab ymolatis suffocato et sanguine annexum est de fornicatione // Quamvis etenim
sane cum amaritudine cordis de tam execranda blasphemia salvatori irrogata nostro
in nephario cultu illo qui a plurimo insectato iam tempore non diebus sed noctibus in terra fidelium de
moni exhibetur. Ideo etenim noctibus quia sed omnis qui male agit odit lucem obdurantur itaque et
abhominantur lucem tam nephandissima operantes // Sed et quamvis reprobi homines huiusmodi perpe
trantes facinora lucem non abhominarentur fatendum non est quia a Christo qui lux vera est permissum
sit dyabolo ut tam exsecrabilem cultum luce clara reciperet. Sed tempestate illo qui est hora
sua et potestas tenebrarum dat manifesti omnibus sic foras eiectum esse per Christum principem mundi
huius. Cum etenim eiusmodi exsecrabilis cultura fiebat ante eius publicacionem in dicunt nocte
dieque publice et in multis locis // Id quidem continue et velud arcte quia non prohibere
prius per ante a quam plurimis quoque Sed et nunc quia foras eiectus est fit et cultus hic abhomi
nandissimus in tempestate noctis silentio rarissimeque et a paucissimis temporibus iudicialem
inquisitorum quam pernaxie esse debet solicita non dum ad correctorum ut dixi sed extinctorum
custodiam // Namque hoc constitit maleficia multa quam omnia magnum dyabolum faciunt quod eorum qui abhor
rent conversatio dyabolus faciat similiter Christi iniurians religioni quam in alio mundo incedere promittat sed
laudans dyabolo principatum incedere dantis in isto mundo et in alio in signum cuius qui noviter ascribuntur
sodales pecunias a dyabolo tunc recipiunt pro quibus tunc etiam vendicatione vendiderunt animas suas
Abnegant item Christum et matrem eius virginem beatissimam et omnes sanctos atque sacramenta ecclesie baptismum
presertim et confessionem spiritualem et quod super modum scelestissimum est ipsi principi tenebrarum profi
tentur se tota vita sua servituros eidem etiam clam parte eius quod auxilio suo lucrabun
tur se daturos. Constitit rursus quod in testimonium reverenciam et signum homagii quod ipsi
demoni faciunt eundem in ea forma ipsis se representantem atque loquentem adorant cattum vel
nigrum aliquando erecti pede stans in capite mense vel alio elevationi loco. Et adorant eum
flexis genibus vel aliis magna cum veneratione deosculando parte posteriore // Item constitit quod
currentibus nostris sepultorum infantium Et quod abutant mandante illo in dicunt cum personis ut
usque sexus perpendium more nephando genere fornicationis. // Permittit vero hoc divina pro
videntia occultissimo iudicio nobis ignoto fortassis ut illa ex causa ut et Christianis incredibile non
fiat gentiles verus dei notitiam non habentes sic fuisse excecatos quam expuunt eos qui Christiani
sunt divitiarum cupiditate et ex aliis causis hoc etiam meruisse eiusmodi in ipsos obcecationi
Innotescit rursus differentia divini cultus et illius qui demonibus fertur quoniam hic proprie

cissimus et mundissimus ille in conviviis quippe nuptiarum et aliis conventibus publicis christiani mundissimas habent dapes. Si autem liceret in ecclesiis id fieri adhuc maiori uterentur mundicia et honestate. Illi vero sepultis carnibus epulantur. // Videamus rursus convenientibus christianis in unum divini cultus causa vix respicere licet mulieres. Sed in conventibus demonum que synagoge sathane merito vocantur rei veneree tempestive exercentur libidines, aliaque fere omnia mala que in libro sapientie perscribuntur sicut per gentiles in publicis ac notis locis fiebant ante Christi adventum. // Quamobrem prepositum fuit sanctissime apostolicorumque sinodo Jerosolimitane gentiles conversos retrahere omnino ab omnibus que redundare quovis modo posset in culturam deorum eorumque ad iniuriam iudeorum christianorum conversorum. ideo illa quatuor prohibita fuere scilicet tamquam similem generantia in ipso cultu deorum, fuitque prohibere necesse quoniam gentilium multi ad illa erant assuetissima consuetudine ita quod quasi in unum profunde inclinati. // Hunc autem sanctus Jacobus expresse annotat Actuum xv ipse dicens propter quod ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad dominum sed scribere ad eos ut abstineant se a contaminationibus simulachrorum et fornicatione et suffocatis et sanguine. // Cum enim dicit a contaminationibus evidenter annotat in gentilibus fuisse nedum oblationes sed alias operationes turpissimas. Unde etiam post istam sinodus usa est lenitate tamen ab ymolatis ne in ipsis gentilibus prudenda commederent. // Cum enim Jacobus premisit quod abstineant se maiestate docet ad hoc illos esse nimium affectatos. Id quod provenire ex multo assueto cultu ex dicit a contaminationibus simulachrorum. // Quo etiam licet de fornicatione scilicet cum aliis dictum sit non propterea censetur prohibita ad tempus dumtaxat sed propter gentiles ut hodie malefici similiter in eodem cultu fornicationi vacabant et aliis tribus.

Quare cessante lege Moysi Jacobus iudicavit quedam ex illa servanda

c. 18m esse rursus **et quare cerimonie gentilium non vero iudeorum per ecclesiam observantur.**

Circa predictam sinodicam actionem dubium maioris utique ponderis. Et ideo quamquam sit unum ex misteriis christiane fidei. Et certe per maximam attentionem necesse est perscrutandum etiam illa ex causa quoniam frequentissime occurrit in multis oblationibus collationibus divinorum eloquiorum. // Cur Jacobus observantiam legis Moysi que continuanda meruit vel non esse observanda silencio preteriit cum precepta fiebat iam cessasse per adimpletionem misteriorum vel que illa significabant. // Ut namque docet apostolus umbram lex illa habebat futurorum bonorum non autem ipsam ymaginem rerum. Et signum obumbrationis huius ut idem apostolus meminit. Moyses posuit velamen ante faciem suam quod adhuc tunc manebat sicut et hodie manet in lectione veteris testamenti quia iudei faciunt ubicumque morantur velamen tamen id iam Christus evacuavit tunc ut contestatur apostolus sic igitur non erat continuatione digna observantia dicte legis sacramentis illius iam evacuatis per Christum. // Super questione ista que famosissima sit contestatur famosissima inter Jeronimum et augustinum disceptatio que fuit pluribus continuata annis ut perspicere intuentibus licet legendo eorum epistolas nec dum pensu sed et armonia plenas. // Extat autem doctrina ad iuniorum omnibus huius id habere continuande observantie legalis fuisse causam ut nota esset deitas legis date a deo et ad evertere a dyaboli suprestitionis ydolorum. // Ille quippe dimittenda sed hec repellenda erat. Illa dimittenda quia iam supervacua erat sed hec repellenda quia nunquam esse debuit tempore illo. // Illa sensim amovenda erat tamquam medicina que suo tempore profuit hec autem subitaneo reiciend impulsu tamquam ignis semper adurens. // Utque vobis innotuit apostoli quia lex Moysi peda

UVA.BHSC

gog⁹ fuit multa defatigatione iudeos nutriens velud pueros. Adveniente utique ma
gistro cuius pedagogi officium desierat non tamen e domo subito erat pellendus. Alio
quippe modo a prefamilias e domo licenciatur pedagogus qui filium nutriunt a rudimentis
alio leno qui filiam instituit. Supersticio autem gentilium non pedagogus nutriens gentiles
sed leno corrumpens fuit. Neque enim illa erat tamquam leo apte serviens et volunt fures de antro
flatu suo venenato omnes ad quos maiobat inficiens. propter quod nec instanter permitti
debuit // Cum igitur tamen ex moysi lege quam ex supersticione gentilium apostolorum tempore ad christum
permaxima hominum multitudo confluebat ut manifestum omnibus fieret sub lege scriptam atque pro suo tempore bona
iudeos vixisse permissum illis est ad tempus vivacitatem eius quam consueverant legem observare velut fi
lij qui matrem quam dilexerint vivente postquam mortua est non subito e domo eiciunt sed mature at
que honorifice tumulandam arbitrantur. Minime vero gentilibus id permissum est ut consuetudinem numquam eorum
fuisse sub lege cuius observatione salus foret eisdem. // Responsionem hinc etiam si multum
apparentie atque existentie habeat obstare videtur nec quidem exigue quod apud doctos fideles
est notissimum, quoniam a sui initio et post diversis temporibus multas gentilium consuetudines accepit
ecclesia quamvis alia servandas intentione ut est de oblatione candelarum in die purificationis,
oblatione panis et vini super sepulturas in die commemorationis animarum quandam et festivitates cele
brantur diebus illis quibus celebantur apud eos ut de cathedra petri advincula quoque aliaque multa.
// Quod igitur predictam in tempore perfectam subsistit quod lex moysi adhuc erat servanda et gentilium
supersticio repellenda subito cum iudeorum yect⁴ servat consuetudines quasdam atque ritus gen
tilium quantum in certos usus non vero ita fecit de cerimoniis iudeorum atque festivitatibus. pas
cha eandem celebrat ecclesia non vero illud iudeorum in memoriam exitus israel de egipto sed in memo
riam resurrectionis christi ex sepulchro et sic est alio et mutato die celebrat. Iste festum
penthecostes non a die pasce iudeorum sed christianorum computando nulla celebrat rursus festi
vitatem kalendarum nullam tabernaculorum vel altimo mense septembris quibus tot festa
erant // Ad hoc respondendum pro nunc videtur assignando rationem differencie quare gentilium et non iude
orum cerimonias acceptavit religio christiana // Illa esse videtur in primis quia ecclesia vo
luit iudeis omnino abesse occasionem observancie legis mosayce. Etenim cum data fuisset a deo
aspectu primo validas ingerebat rationes ut quamvis non in toto in eo tamen quod non expresse legi
evangelice contradiceret lex illa foret servanda. Ut vero supersticio gentilium tamquam lenina servaretur
nulla habebat causam. Etiam numquam facile intelligere posse potuit non quia fuerunt gen
tilium cerimonie sed quia ordinate per ecclesiam quas etiam accepit servandas esse. Necnon abun
at tociaciorum quam mandata quedam ex inditiatibus preceptis acceperit ecclesia. Quamquam multi principes qui
dam in suis territoriis tamquam essent ad regimen subditorum optima instituerunt servanda // Magna
quippe et multiplex differentia est inter precepta cerimonialia et iudicialia. Nam illa primum data sunt
ad significandum misteria futura novi testamenti. Iudicialia vero ad regimen populi. Ideoque ex istis mul
ta acceptata sunt quia communia aliis populis esse potuerunt velut optime directiva sicut sunt
leges de furto de servis de homicidio de talione et reddendis depositis atque iudiciis ex
cedendis. Non vero sic est de cerimonialibus propter quod secunda ratio differencie innotescit. Etenim quia deus consti
tuat respectum atque intentionem observandi illas cerimonias veteris testamenti in reverentiam dei qui

UVA.BHSC

illa instituit. Eciam non decuit immutare. Non sic autem debuit obseruandi esse uel gentilium que erat
ab homine ordinate. Eqde illius manibus quoniam ad facti sbam. Eciam autem aliud toste maior
est quod omnis huius regimen prosperitatis institui potuit inter eos alia et spiritum propter
quod obseruaretur // Amplius non acceptauit cerimonias ipsas iudeorum eciam quia tam cerimonia-
lia quam iudicialia aduersa rebelles prestituerat posita in seruitute lex autem gracie est lex
libertatis hec est doctrina pauli ad galatas profitetur quod non sumus ancille filii que dei man-
dato reiecta est sed filii libere qua libertate xpistus nos liberauit // Quia in dei mandato
reiecta erat ancilla est synagoga seu uetus testamentum in seruitute generans quod sursum est libera mater nostra
ecclesia non iudicauit esse honestum atque decens quam deus eiecit velut ancillam in domum reuocare ve-
lut sponsam sicut non abraham reuocauit agar quam a se eicere deus mandauit // In quo euidentissime
confutatur illa fabulosa exposicio hebreorum quod post mortem sare abraham reduxit agar ancillam
in uxorem iterum accipiens eam // Sic enim quia libellum repudii ut in quodam ysaias dedit deus synago-
ge deserta omnis relinquenda erat illa domus. Nec enim due esse poterant sponse unius viri primus
teste apostolo inquiente despondi enim uos uni uiro virginem castam exhibere xpisto Et salomone
in canticis Vna est columba mea perfecta mea // Insuper eciam non acceptauit quia si sacra-
menta legis illius non licuit acceptare igitur nec cerimonias // Multum namque certauit doctrina
apostolica contestans duo illa primum quod circumcidentur nichil prodest xpistum / Et secundo quod omnis circum-
cidens se debitorem esse vniuerse legis quia iam cerimonialia illa inuicem connexa forent ut uel
totum corpus legis moysi obseruandum esset aut nichil ex ipso recipiendum quia non totum recipere
repugnabat legi gracie et eius libertati omnis igitur erat nichil ex ea acceptandum / per modum sine
statuti perpetui Nam et licuit ad tempus seruare // Magnum siquidem pondus est verbum istud eice an-
cillam et filium eius per ancillam legem moysi intelligens Quod enim eicit non reuocat igitur sed longe extra
ponit nichilque remanet intus // Quapropter eciam cerimonias iudeorum eciam mutato tempore atque
intentione ut perpetuo obseruaretur acceptare noluit gentilium non tamen quas immutare non po-
tuit mutacionem causa rectificauit // Nec enim sibi licuit instituti ad futura misteria significandum
quemadmodum cerimonie iudeorum repugnabatque res presentas veniarum futurorum signis // De ceri-
monia autem incensi quam doctores quidam opinantur ex cerimoniis legis moysi eciam accep-
tasse / dicendum est quod eciam cerimonia eiusdem cerimonii potest inter iudeos propter verba in apocalipsi contenta
Cum Johannes dicit se uidisse angelum stantem ante altare habentem turibulum aureum in manu sua data
que illi esse incensa multa ut daret de oracionibus sanctorum omnium super altare aureum quod est ante thro-
num. Et quod ascendit fumus incensorum de oracionibus sanctorum de manu angeli coram deo // Constat de-
mum tot tantasque esse differencias circa usum mediam prout ceremonia seruatur ad illum quem synagoga tenuit quod fa-
cile omnibus innotescit aliam non tamen non aliam fuisse incensi cerimoniam // Esto autem quod hec cerimonia
fuit acceptata ex ritu synagoge de hoc assignatur ro spalis propterea quia cerimonia hec non
significaret misteria futura xpisti sed deuocionem populi que actu sistebat vel in esse debat eiusdem sacri-
ficii sic eciam hodie in ecclesia deuocionem significat // Quo circa cerimonia hec non solum est in lege
gracie fuitque in lege scripta sed eciam esse potuit aut fuit in lege nature // Non namque principaliter que
ecclesia non acceptauit cerimonias legis moysi est quoniam futura xpisti misteria significabat et enim quoniam
apostolo dissererete omnia in figura contingebat illis. Ideo adueniente ueritate quam illa significabat

certa necdum pauci sed nullas iudeorum acceperunt cerimonias. ¶ Cet tamen quia euidentissime
constat multas gentilium conuersiones atque etiam ... acceptasse ut firma permaneat aliis causis
roborandi erit ratio assignata supra quod idem iacobus in uoto suo promisisse videlicet ob seruancia que
passim dimittenda erat non uideo ut si ... gentilium erat repellanda conuersio cum tamen simus
quod certum multas gentilium nullas uideo acceperunt cerimonias iudeorum. Permissa est obserua-
cio legis moysi ad tempus propter lucrifacere iudeos gentiles et propter ueritatem consuetudinis et de-
v Littera in superdicta ratione a multis expositoribus sacri canonis commentum fectum noticie. c. ix.
assignatam quare obseruancia legis fuit ad tempus permissa ad amplificandam firmandam
que sciam catholice ueritatis deducende sunt alie rationes in idipsum congruentes nec eminus ur-
gentes aut euidentes minus. Et quamuis ad obseruanciam legis moysi una causa euius mul-
tum urgere uidetur doctrina christi profitentis se non uenisse soluere legem sed adimplere et omnibus apostolis
et expositoribus concordantibus sancte fuerit ostendendum est quod completio legis moysi facta per christum in moribus
fuit eius consumata per factum sed in aliis fuit eius euacuatio. Primum in explicando uidelicet quare
ad tempus licuit moysi legem obseruare sunt quatuor potissime rationes. Prima conuersionis iudeorum
Gentilium quantum tollende offensionis, et notitie ueritatis successiue capiende. Fuit nempe
ratio conueniens permissionis huius prima spes lucrifaciendi per apostolorum predicatores iudeos nondum con-
uersos ad christum. Nec enim quis alium predicantem uidere audire uoluisset non obseruantem legem mo-
ysi quam ipso obiciebant dicentes Non est hic homo a deo qui sabbatum non custodit. Propter quod
ne huiusmodi calumpniam christo obicere possent et sic eum audire nollent ut eos qui sub lege erant
paulo teste sub lege christus factus est, legemque obseruans circumcidi uoluit, offerri in templo,
ascendere ad diem festum et pascha celebrare comedendo agnum. Leprosos quos ab eo curatos ui-
sitandos se sacerdotibus et offerre munus quod precepit moyses in testimonium illis precepit et aliaque mul-
ta ex eius cura aptissime constat. Preterea sane atque peritiam ista conformans se christo paulus
frequenter utebatur. Namque de se dicit cum liber esset ex omnibus omnium me seruum feci ut plures
lucrifacerem factus sum iudeis tamquam iudeus ut iudeos lucrifacerem hiis, qui sub lege
sunt hoc est sub ducibus et primarijs tenentibus dumtaxat quinque moysi libros. qui
et ipse lex uocantur quasi sub lege essem cum ipse non esset sub lege ut eos qui sub lege
erant lucrifacerem hiis qui sine lege erant factus sum infirmis infirmus ut infirmos
lucrifacerem omnibus omnia factus sum ut omnes facerem saluos. Doctrine quidem huius ut certa fa-
ceret ut scripsit ex(tra) dat liber actuum apostolorum narrans ipsum apostolum Thimotheum circumcidisse
bis totondisse sibi caput. Item purificatum cum aliis eorum templum intrasse predicasse quoque in sina-
gogis aliaque fecisse multa iuxta legem moysi ut beniuolentiam captans ex more conformante
iudeis predicare posset et sic ad fidem eos conuerteret saluandos quemadmodum in epistola ad romanos profitetur
diligens eos ut obtaret anathema esse a christo pro fratribus suis. Ex hac ratione procedit et
alia hoc est secunda permissionis causa uidelicet conuersionis procurande gentilium ad christi fidem ut namque in processu ca-
pitulum adiutorium fuit expositum iudeorum occasione qui dispersi habitabant in omni natione que sub celo est
apostolis opportunitas magna affuit predicandi gentilibus uerbum dei cum alias non fuisset
eis permissum predicare quia deos suos sic nec inter incolas daret locum hodie sarra-
cenis predicandi machometi legem in hiis que contra sunt eius. Si tamen predicaret iu-

UVA.BHSC

deis omnes conantes ex lege Moysi quod ipsi legem Machometi observare debent quoniam ipsa inter eos inter se fierent contenciones cum ipsi iudei haberent inter christianos utique multi curiositate vel quibus racione alia eciam audire vellent eius generis disputaciones. Esset profecto cum quod Christianum illis apertissime demonstraret non legem Moysi aut Machometi sed Christi duntaxat suadendam esse. Apostoli vero cum inter gentiles conversati erant quia non facile permittebatur contra ydola predicare. Incipiebant primum predicare iudeis cum quibus conveniebant in multis. Et presertim in cultu dei unius et de expectacione salutis per adventum messie super quo utrum iam venisset aliisque diversis legis gracie et Moysi oriebatur disceptatio non exilis que de se magna inter apostolos aliosve discipulos Christi et iudeos ipsos non dum ad Christi fidem conversos. Quamvis autem legamus quosdam ex gentilibus curare de hiis non fuisse sicut Lucas testatur expresse de Galione proconsule Achaye, fuerunt tamen quamplurimi affirmante hoc libro actuum apostolorum qui audiebant apostolorum predicacionem, alii curiositate sicut Athenienses qui ad nichil aliud vacabant nisi aut dicere aut audire aliquid novi, alii sciendi ac proficiendi desiderio, alii miraculis excitati, alii divina tracti inspiracione ut de Anthiocenis legitur, sicut de Corinthiis qui iudeis Paulo non permittentibus in sinagoga predicare intravit domum Titi qui assedit per annum et sex menses docens verbum dei. Ephesi quoque idem contigit Paulo docenti et cottidie disputanti in scola Tyranni per biennium. Itaque per medium iudeorum salus proveniebat gentilibus ut in hoc eciam verificaretur verbum Christi quia salus ex iudeis est. Iudei autem ut precedens monstravit cum predicantes Christi discipulos non admisissent nisi velut legem Moysi observantes. Quocirca ex hac utilitate lucrifaciendi gentiles per medium iudeorum fuit licitum atque expediens permittere observanciam legis Moysi donec plenitudo gencium introiret. Et cum repulsio predicacionis que fuit iudeorum delictum ut inquit apostolus salus fuit gentibus eorum quoque diminucio divicie fuit mundi et gencium. Est profecto permissionis huius alia causa precedentibus non inferior quia necessitatis notat pondus. Eo quod omnis inveterata consuetudo momentanee auferri non potest etsi meliora offerantur illi qui iam in illum fere conversus est. Exiget itaque tempus non modicum ut consuetudo firmata aboleatur. Iudei vero cum non legem solum sed inveteratam consuetudinem affecti essent ad cerimonias legis observandas non subito sed paulatim atque sensim retrahendi erant, propter quod ecclesia quamvis iudeorum cerimonia acceptata non erat sustinuit tamen observanciam legis ad tempus ex necessitate consuetudinis quia statim auferre eam non potuit. Hanc racionem testificante Luca eandem assignat Christus pro suorum excusacione discipulorum cum arguerentur a scribis et phariseis quod discipuli eius non ieiunarent frequenter et obsecraciones facerent, discipuli vero phariseorum sui comedunt et bibunt. Respondit namque eis propterea quia discipuli sui noviter assumpti erant ad disciplinatum, ideo quod non poterant difficili pressuram deponere consuetudinem, sicut assuetus bibere vinum vetus non statim vult novum dicit enim vetus melius est. Dicimus quod iudei assueti erant observare legem Moysi et racione consuetudinis delectabilis ipsis erat eiusmodi observancia velut quadam necessitatis pondere trahebantur ad continuandam illam observacionem quam utique non subito sed paulatim erat deponendum, propter quod fuit tempus necessarium tollerari eiusmodi observacionem ad tempus. Assignatur postremo alia causa tollerancie huius que est congruencioris defectus quippe notitie veritatis que tunc erat exigua maiori ex parte

illuminacione temporis successu paulatim adiuvanda erat // S[ed] u[bi] q[ui]d[em] de p[o]p[u]l[u]s iudeor[um] in adventu xpi
iux[ta] canticum zacharie patris Jo. bapte adhuc sedebat in tenebris et umbra mortis. Et propterea
omnes baptizati non statim erant capaces illuminacionis magne. Unde ap[osto]l[us] nominat eos tamquam parvulos quibus
lacte opus erat non solido cibo. Erant enim ut ait expertes sermonis iusticie ... non volentes legis
gracie lucem magnam sicut solem in diametro respicere nequeunt infirmi oculi vel assueti sedere in tenebris.
// Propter quod ut Aug[ustinus] inquit in epistola ad Jo[hannem] ... Jam post observacio legis permansit do
nec paulatim resplendescente luce veritatis minuerentur antique obumbraciones ut iam clare
possent agnoscere sacramenta legis scripture que in umbra fuerant silencium atque figure impleta fuisse suc
cedentibus legis gracie sacramentis De adimplecione legis per xpm eam custodiendo et que vacua
Tuo quia xpc dixit se non venisse solvere et imperfecta erant consummando.

c. 16.

legem sed adimplere. Certe verba ista ultra hoc quod populus iudicii sedebat in tenebris
quam plurimis iudeorum noviter conversis ad xpm magnam inferebant difficultatem tamquam lex moysi servanda
et implenda foret similiter cum evangelio cum omnis xpi actio que legem servavit esset instructio fidelium idcirco
quia in vite doctrina eius profitens se non venisse solvere legem sed adimplere // Unde de modo quo
lex moysi similiter implebatur et evacuabatur ita quod sua adimplecio erat eius cessacio cum
universaliter convenire videatur in initio ecclesie primitive tempore magna atque maxima dubitacio
fuit // Quippe multi ex discipulis existimabant legem veterem adimplendam fore tamquam magis
quam sollicitam a xpo discipulis observanda esset // Huiusmodi namque significacio verbi illius in scriptura
sacra quamvis non multiplicitate reperitur tamen ut quando moyses dixit populo israel in deserto repe
tens legem hodie dominus deus tuus precepit tibi ut facias mandata hec atque iudicia et
custodias et impleas ex toto corde tuo et ex tota anima tua // Quo circa monstrat quoniam
ad se xpc legem implevit et nunquam solvit. Nec enim aliud obicere potuerunt quam quod sabbatum non
custodiebat die illo infirmos sanans // Dicitur quia xpc dixit non venisse solvere legem sed
adimplere. Et in modo quo ipse adimplevit fuit per observacionem sicut ex verbo moysi qui dator fuit
legis illius populus credidit implendam esse legem per observacionem quam eodem verbo xpus
usus fuit // Certe quamplurimi arbitrabantur legem moysi esse adimplendam per observa
cionem eius continuam // Sed preter significacionem predictam huius verbi quod est implere reperiuntur in scrip
tura sacra significaciones alie eorum proposito pertinentes ex quibus similiter clare infertur legem mo
ysi postquam xpc eam implevit de necessitate salutis non fore servandam. // Est autem significacio
prima que in sacro canone reperita frequentissime habetur ut implere dicatur quod prius vacuum
erat quemadmodum ioseph mandavit fratrum saccos impleri frumento. xpc quoque ad nup
cias impleri ydrias aqua // Et certe ex significacione ista quoniam plenum adiectione
non eget sed impleri dicitur quod prius erat vacuum illud sacramentum nobis elucet ut quia salvator
dicit se venisse non solvere sed adimplere legem utique sine dubitacione persone atque officii considerata
intelligamus aptissime quod lex ipsa prius vacua erat // Nec propterea dicendum est legem gracie
vacuam esse que fidelibus mandat omnia implere dicente enim alter alterius onera portate et sic ad
implebitis legem xpi // Alio quippe modo legis conditor legem implet alio subditus
iste quidem opus facit iniunctum a lege ille qui legem si adhuc imperfecta erat addendo perficit
aut superflua resecat quod subditus nequit aut si obscura est vel dubia declarat et

intp̄tat q̄d' nunc ad subditū ptinet. Cuius rōne ē infrascriptarum cui^o ē eod // Hauddubi-
um q̄ euismoi q̄tuor opacōes fieri p̄ coditorem legis c̄tra legē nō ē solu'e legē sed
adimple' vt quō Justinian^o Jmpator adipleuit ius ciuile pari forma q̄n̄ 7 p̄fcio(r)
xp̄s impleuit legē moysi. Eph. ij. ipe ē enī pax nr̄a qui fecit vtr̄q̄ vnū et vnuit me-
diū pariete mac̄ie solu'es īimicicias ī carne sua legē mādatoz decretis euacuans
// Q̄ntū ad moralia q̄ sēper 7 ad oēm ppl'm spectabāt. Et q̄^m ad p̄cealia que
spectabāt solū ad officia sacdotū. Et q̄^m ad c̄imoīalia q̄ sacdotes ɔtinebāt 7 alios
S; pro tp̄e detīmato lex illa posita erat // Q̄ntū ad moralia q̄ dē p̄cepta .x. x̄.
legē adimpleuit dās q̄tuor mo'is, p̄^o sup̄flua resecādo. Et eī reprobauit tra-
dicioēs senioz de lauādo ma^a et mūdādo parides // It sup̄addēdo impleuit le-
gem cū dixit disci^l suis ni habūdauit iusti^a vr̄a pl'q̄ scribaz 7 phiseoz nō īt'bit'
ī regnū celoz // Declarādo rursus adimpleuit et eī intelligebāt solū adulte-
riū esse p̄hibitū cū lex dix. Non mechaberis. Jpe aūt docuit ɔ̄uēire legi qui
ad ɔcupiscēdū mulierem uidet // Jntp̄tādo 7 ut sup̄ mādato p̄ moysen li^lo re-
pudij m'ltisq̄; alijs. // Hāc c̄te p̄tatē se hr̄e sup̄ legē x̄ maīfestauit phiseis
acusātib^o discipl'os suos q̄ sabbato eūtes p̄ sata uell'ent spicas 7 māducarēt
cū illis ait. Aut nō legistis ī lege q̄ sabbatis sacdotes ī tēplo sabbm̄ uiolāt
et sine c̄imie sūt. Dico aūt uobis q̄ tēplo maior ē hic. dn̄s est eni fili^o hoīs etiam
sabbi // Ondit ī ex rn̄sōe ista q̄ tū ipe foret dn̄s legis. Alio sūe mō q̄ⁱ ad
subditos ad ip̄m ptīebat legem imple' q̄d' 7 fecit implēdo dās q̄tuor mo'is
spēcificat // Jn q̄b^o q̄^m ad moralia p̄cepta ɔsūmacōez atq̄; finē accepit lex
moysi q̄admod' in apoc. sp̄ūs scūs dicit nō mittā sup̄ uos aliud pōdus, tn̄
id q̄d' h̄etis tenete donec ueniā. Voluit naq̄; vt tenea^r legem eū^d vsq̄;q̄
ad iudiciū x̄ ueniēt securitate nobis ɔcessa nō addendū sup̄ nos aliud pondus,
tn̄ id q̄d' h̄etis tenete donec ueniā. aūt illud vi'de q̄ petr^o atestat^r q̄d' nec apl'i
ipi nec eoz p̄res potuerūt portare ¶ Proptea ī fine libri apoc. subiūgit.
si q̄s apposuit ad h' appōet d's sup̄ illū plagas sc̄ptas 7c. Quō solucōne promissi
c. ijj. It p̄tea alia sig̃ficacio lex ipleta fuit quo ad cerimoīalia et iudicialia.
uerbi hu^o ex q̄ nō mi^{us} q̄ⁱ ex p̄ce^{tt} xp̄c legem ipleuit. Vtq̄; vm̄ fatea-
mur h^o ī mō p̄p̄e fuit illi legis adimpletio. Mod' uolte ē q̄n̄ ope p̄ficit^r q̄d'
u'bo dixerat p̄mi'ssū erat q̄d' utiq̄; ē adimple' nō p̄missa solu'e // Jn hoc tn̄ cau-
q̄ nō reddit d's solu'e legem de p̄misso, q̄ uō p̄missa solu'es q̄d' p̄misit reddit nō
d's solu'e s; adiple'. q̄admodū Josue ī fine diez suoz iudeos ɔtestat^r ē dicēs
anīo ɔgnoscitis q̄ de oīb^o u'bis q̄ se dn̄s p̄statur^z ē nobis polliat^s ē vnū nō p̄-
terierit ī cassū sic ig^r ope ɔpleuit q̄d' p̄misit 7 p̄p̄a cūcta uenerūt sic. 7c.
// Hec c̄te in x̄ nō solūt s; plenissime adimpleuit legē teste ipo p̄t resurr^{ōis}
discipl'is suis dicēte. hec sūt u'ba q̄ locutus sum ad uos cū adhuc essem vo-
biscum, q̄m nccē ē adiplei oīa q̄ sc̄pta sūt ī lege moysi 7 p̄ph'is 7 psalmis
de me // Propt' q̄d' finē accepit lex moysi in oīb^o p̄ceptis cerimonialib^o

UVA.BHSC

atq3 sacmitalib' q oia istitutu erat ad sighcadu futu misteria i adue tu saluatoris. Sic q
de legis illi pn'e erat exspectare messia // Vn reuelate nobis ysaia pros illi ve
te- q ia tardaret clamabat ad eu dices fuiti sum' q in pn'o cu no dnareris nri
n inuocaret' nom tuu sup nos Vtina disrupezes celos et desce des // Abacuch
vus' inqt appebit i fine 2 no mciet' si mora fecit expecta eu q ueniens veni
et 2 no tardabit // Vn cu uiri iusti i tplo illo poib' desidaret messie aduetu
Symeo iust' atq3 timorat' q exspectabat redepcoz isl' acipies xpm i ulnas
suas dixit. Nuc dimittis dne suu tuu i pace / q uiderunt ocli mei salutare
tuu // hec at expectacio qnus a pmissione fca abrahe spale tn fuit i tplo
illo apssione patriarche iacob dicetr no auferetur ceptrz de iuda nec dux
de femore ei' donec ueiat q mittedu' est 2 ipe erit expectacio getiu q iux
istud aliozq testio' pphiaz lege datur' erat oib' hoib' i toto hitatib' orbe
corpe cessabat oia pcepta legis moysi 2cnencia dutaxat pua illa abrahe 4 fi
lys ab eo sz etiune descedetib' pmissa q ete erat vna magna ps legi illi'
Etei q in futurus erat pplus vni' iudeoz atq3 om getiu pcepta q; oia esse debu
erat. Et cessare p qms no solu pcepta q pria dutaxat illa 2cnebat q oes getes pria
illa recepta no erat h etia oia pcepta illa q' pplus iudeoz a ceteris pplis discnebat de
circusione de uestib' deq3 alys multis // Aduetu pinde messie q iux pphiam ma
lachie nom dni futurz erat magnu i getib' ab ortu solis usq3 ad occasu et
i oi loco sacrificada 2 offereda erat noi eius oblacio muda utiq3 cessabat. Im
molacio erat pcipuu om sacrifioz // Oia q3 alia mlto forti' cessate illo cessare
debuint q erat mle' pnclia holocausta vi3 sacrificia oblacoes 2 libamina que
dutaxat i teplo ierlm offeri debat // h' at pretetu maifestauit saluator mu
lieri samaritane Vtru aplimus aut alio i loco adorad' erat ds interroganti eum.
Si qde omissa pticlari' loci 2 ppli de uli' docuit attestat' uenisse hora qn ni' in
mote samarie aut ierosolis sz i spu et ueritate veri adoratores prem adoraret
rone reddita q spc e ds 2 eos q adorat eu i spu et ueritate opotet adorare
// Quo utiq3 sermone euacuasse uidet' sacra oia instituta ad emudacoe carnis
// Cessatib' uo illis cessabat silr sacrdotu vnctioes eoz q de cessate ministio
atq3 officio qd eis in lege ue cpetebat vi3 sacrificia offerre // Ois nam potifex ex
homib' assupt' pro hoib' qstitut' in hys q sut ad deu ut offerat dona 4 sacrificia
pro pctis // Qd' utiq3 ueritatis ministiu angel' danieli reuelauit cu dixit. lxx
ebdomade abreuiate sut sup pplm tuu vt qsumat' puaricacio 2 fine acci
piat pctm 4 deleat' iniqtas 2 adducat' iusticia sepitna et impleat' vi
sio 4 pphia 4 vngat' scus scoz Itaq3 eo ipo q pphia impleta e de vnctione
sci scoz lex moysi fine accepit cessaretq3 ptea omnes ille mistice vnctiones
Sic et alia inqt translacio cu uenit scus scoz cessabit unctio vra // Cessabat
itaq3 ex aduetu h' sacti scoz q erat solu' no solu ppli hebreoz sz om getiu
oia Iudicialia rigoris pcepta / al' p maxia pte illa dutaxat tria pmissionis 2cnent

UVA.BHSC

et populum illum quem diu sub pedagogo nutriebat. // Rursus quia terminus non est in eternitate
lege, gratie adveniente quam ab eterno ordinaverat, cessabat lex illa terminus habens et plurima
mortis propterea. Ut namque docet apostolus: Lex propter transgressiones posita erat donec veniret
semen cui repromiserat deus in quo benedicende erant omnes gentes. // Que veritas necdum ex
pauli testimonio sed constat ex verbis dei ad primos patres quando a ceteris gentibus segregans illum
sibi elegit populum peculiarem. Et ei dixit deus abrahe: Ponam pactum meum inter
me et te. Instituensque circumcisionis preceptum ait: hoc est pactum quod observabitis inter me et
vos. Igitur quia pactum erat inter duos videlicet abraham semenque suum et futurum messiam,
M Messia quippe adveniente statim debuit cessare. Eadem verba in testamento repetuntur quando instituta
est observatio sabbati. Adhuc etiam aliquando ubi agitur de sacerdotio legis illius atque sa
crificiis. // Itaque lex illa non eternum duratura sed temporalis erat quia usque ad certum quendam
terminum adventum videlicet messie et testamenti novi dationem. Hoc est doctrina apostoli in epistola
hebreorum diffinientis legem moysi consistere in iustitiis carnis usque ad tempus correc
tionis impositam. // Quo etiam inter alias auctoritates veteris testamenti allatas in epistola hebreorum
de legis cessatione illa precipua est quam per ieremiam dixit deus: Ecce dies venient et
feriam domui israel et domui iuda pactum novum non secundum pactum quod pepigi cum
patribus vestris in die qua apprehendi manum eorum ut educerem eos de terra egipti,
pactum quod irritum fecerunt, sed dabo legem meam in visceribus eorum et in corde eorum scribam eam
et ero eis in deum et ipsi erunt michi in populum. Cum enim dixit quod daturus erat legem
et non secundum pactum priorum manifestissimum est et circumcisionis et alia precepta que erant secundum
pactum illud prius cessatura esse. Quod eternitas legis moysi fuit duobus terminis com
c. 18. Cumque plus in multis locis dicatur de lege ipsa deque sacerdotio atque prehensum.
aliis multis que erant in pactu de sempiterno, id notissimum est quod sempiternum ibidem non
accipitur duratione carens principio et fine sicut deitas vel carens fine ut corpora celestia que
statuit deus in eternum et in seculum seculi. Nullus profecto qui titulis exercitatus sit doctus est asserere
volet circumcisionem aliaque legalia post hanc vitam suadenda fore. Itaque in eternum nullo
modo accipitur tempus numquam cessare debet. // Accipitur in eternum vel sempiterne vel determinate
significatione pro diuturna perpetuitate sive promissionis data iudeis in possessionem etiam quia per eam significabatur
terra viventium quam beatus qui habitat domum laudabit in secula seculorum. // Sed et ille secundus modus
frequentissime in divinis eloquiis reperitur: eternum dici cuius terminus non assignatur sicut iure divino concessa
observatoribus et maiori auctoritate in possessionem quorum tempus non specificatur perpetua dicitur. Isto enim modo voluit
intelligere quibus precepta et circumcisionis et alia sacramenta veteris legis in eternum data. Cuius
oppositum nobis demonstrant verba dei abrahe tempore insinuate circumcisionis. Deus namque a primo
eligens sibi deus populum hebreorum ut esset ei populus peculiaris de circumcisione populus dixit: hoc
est pactum quod observabitis inter me et vos et semen tuum post te in generationibus suis quia ap
posuit terminum scilicet inter se deum et abrahe filios sempiternum utique id non se extendit ultra
adventum eius. // Iuxta certam quippe auctoritatem ad intelligendam scripture sacre id non exile
est ut cum generali sermone in multis locis aliquid nunciatur in paucissimis vel in uno determinate
explicatur. Iuxta huius determinationem alia dicta esse exponenda. // Exempli gratia est quoniam

De adventu messie plura prophete annunciaverunt velut esset futurus in magnitudine potentia et mun-
dana felicitate quamvis tamen Zacharias spiritualiter explicavit quod venturus rex erat salvator iustus qui
futurus erat pauper sedens super asinam et pullum etc. / Certe ad hunc passum clare loquitur eum
spiritualiter attenditur ceterique passus exponuntur. Vel de secundo eius adventu vel effectu quod plures
fidelem in se credentem quod futurus erat ceteris aliis celsior prout clarius dicitur sed in principio
sui demonstrat. // Sic etiam de duratione circumcisionis et aliorum sacrificiorum veteris testamenti. Ut quoniam hoc
spiritualiter assignatur tempus unius inter deum loquentem et abraham eiusque semen quod adveniente deo in carne
cessare debuit misterium circumcisionis quod signum populus iudeorum ab omnibus aliis separatus erat maximeque ex-
cellentia erat eius per illud signum distinguitur a ceteris populis eo quod non ab illo sed ab isto salva-
tor mundi carnem erat assumpturus. // Unde quia tunc generatio populi dei erat per multiplicationem
seminis abrahe. Nec etiam in alio populo colebatur publice deus quam in eo quod descendebat ex abraham per
carnalem generationem. Ille utique modus generationis et multiplicationis populi dei permanere debuit donec
signum id quod ab aliis distinguebatur fuisset completum / fuit autem completum quando accepit signatum
suum christum videlicet quod significabat carnem assumpturum ex semine populi fidelis illius. // Alio nempe
modo post adventum salvatoris generandus atque multiplicandus erat populus dei tamquam primus ille modus
generationis carnalis non satis esset. // Et hoc est secretum illud magnum a christo revelatum
Nichodemo quando nocte ad eum venit / veniente namque eo qui confitebatur venisse a deo magistrum
velud familiari discipulo statim aperuit de alto quod usque tunc fuit modo generationis populi dei sur-
gendo contestans quod nisi renatus homo fuisset denuo videre non posset regnum dei. De quo stupefactus
Nichodemus non intelligens aliam generationem esse populi dei quam carnalem ex semine abrahe repli-
cabat non posse nasci hominem cum senex foret, sed christus docens illum modum accepisse finem
docuit eum de generatione alia spirituali qua quis per fidem generatur natus ex aqua et spiritu. // Pactum ergo
quod statuit deus cum abraham ut omne genus masculinum circumcideretur adveniente messia ces-
sabat quia inter duos fuerat constitutum. // Nec obstat quod similia verba leguntur de federe
quod statuit deus cum Noe et semine suo ut non esset amplius diluvium omnem dissipans terram.
Respicienti namque attente multe patent differentie utrimque. // Illa vero potissima est pactum
dei fuisse non solum cum Noe atque semine suo sed cum omni homine vivente. Et finaliter attestatur
federis illud datum a deo fuisse inter se et terram ut intelligamus quod dum durabit terra aquis diluvii
numquam esse delendam. // Pactum vero circumcisionis fuit limitatum quia inter deum et abraham semen-
que eius donec veniret quod erat missurus quia tunc adimplebatur federis promissum. Et quemadmodum
obligatio cessabat etiam circumcisio obligationis signum. // Hanc vero esse intelligentiam
promissionis facte abrahe / pater Johannis baptiste repletus spiritu sancto nobis revelavit cum in cantico ait. Be-
nedictus dominus deus israel quia visitavit et fecit redemptionem plebis sue. Et infra. Ad faciendam misericordiam cum
patribus nostris et memorari testamenti sui sancti. Iusiurandum quod iuravit ad abraham patrem nostrum daturum
se nobis. // Itaque federis circumcisionis quod deus custodiri iussit per abraham et semen
eius quia inter se deum et filios abrahe erat constitutum illudque erat quod ipsemet deus diceret se eis ces-
sasse perfecto intellectu eo ipso quod per publicationem eius intimavit quod filius natus est nobis et parvulus
datus est nobis. Postquam ipse qui de semine abrahe fuit pactum id complevit circumcisionem in tempore
accipiens sic eum dixerat inter me et te in ea re manifeste ostendens quod iam fuisset tempus imple-

UVA.BHSC

nulli parti custodiendi. Una uero euidentissime agnitum significatio alta ubi hui adimple
referens se ad preteritorum temporis non attendebat agnitum xpus iudeos qui faciem celi diiudicare
nossent signa autem temporum non possent. Que autem preteritio temporis impletio dicatur patet dicente domino
ad dauid. Cum impleueris dies tuos ut uadas ad patres tuos suscitabo semen tuum
post te. Sic et legitur quod Elizabeth impletum est tempus pariendi et peperit filium. Quia autem
lex moysi grauida xpo erat nato xpo cum iam impletum esset tempus pariendi cessauit
pregnatura eius hec est signum atque significatio sacramentorum legis gratie. Cuiusque huius
significatio non parcendos ordine legem oportet si qui per se eratque uelut tota eius substantia
eo ipso quod ostendit peperisse filium saluatorem quem exspectabat impletum est tempus durationis eius
quemadmodum lex spei cessat re adueniente. Etenim cum uenit quod perfectum est euacuatur quod
ex parte est. Hanc autem rationem docte paulus assignat dicens quanto tempore heres paruulus est nichil differt
a seruo cum sit dominus omnium sed sub tutoribus et auctoribus est usque ad prefinitum tempus a patre. Applicat
autem ad populum iudeorum cum subiungit ita et nos cum essemus paruuli sub elementis huius mundi eramus
seruientes. At ubi uenit plenitudo temporis misit deus filium suum factum ex muliere factum sub
lege ut eos qui sub lege erant redimeret ut adoptionem filiorum reciperemus. Dicatur
superius comparando duo testamenta contestans eos qui erant sub primo seruos qui sub secundo esse liberos utique
sit alia lex seruorum alia liberorum postquam secundo cessit recepta filiorum adoptione propter quod lex ipsa
seruilis lege adueniente filiorum statim cessauit. Concludit itaque paulus alloquens eos
qui per baptismum xpm induerant quoniam autem estis filii dei misit deus spiritum filii sui in corda
uestra clamantem Abba pater. Itaque iam non est seruus sed filius. Ad hoc enim uenit dei filius Jo. testante
euangelista datur hominibus potestatem ut quotquot eum receperunt filii dei fierent qui autem non receperunt ganos
erant cum non facti essent filii quia manent serui. Cum ergo spiritu dei agentur eius filium
recipientes hii filii dei essent liberati qui sub elementis mundi huius seruientes erant accepto
spiritu clamantem abba pater desierunt serui esse et facti sunt filii. Impleta fuit lex mo
c. 19. Ma igitur in hac ratiocinatione paulus fregit usi spiritu uite et desiit statim.
nicorum fuerit de spiritu dei occurrit postremo sacra nos docente scriptura huius ubi
implere significationem altius proposito congruens quando nostro concludens Et est frequentissime diuino
repetita sermone in omnibus fere libris sacri canonis assiente deum implere homines spiritu
suo spiritu dei spiritu ueritatis spiritu uite aliquo multiplici. Per quem modum uenia notissimum
simum est xpm adimpleuisse legem moysi dato spiritu suo in lege gratie que uocatur
lex spiritus illa uero lex carnis Et quia caro occidit spiritus autem uiuificat lex gratie
utique lex uite est lex uero moysi ab apostolo lex mortis uocatur. Sic enim cum est
fateatur se uenisse adimplere legem adimpleuit autem eam spiritu uiuificante intelligere quod manifeste
possimus quia maxime uacua erat lex moysi cum deerat spiritus uite. Et sic adimpletio
sit euacuatio erat ipsius enim uacuum et plenum in eodem subiecto non se compaciuntur eidem tempore.
Adimpleta igitur statim desiit esse quod prius erat propter ea quod subiecti ydemptitas utrumque
simul non patiebatur. Et spiritum uite et spiritum mortis uacuitas quippe quamuis non esset de substantia
legis illius quia nullum priuatiuum est de essentia positiui. Nichilominus erat proprietas
competens illi inseparabiliter repletam que enim spiritu uite desiit a festum uacuitas eius

UVA.BHSC

que erat spiritus mortis. // Quis igitur dicere audebit Christum venisse solvere legem et non adimplere
quam implevit evacuato spiritu mortis. Multiplicatur et evidens ostensio ut
Catur quod dictum declaratur explanatur atque spiritualis magis quod impletur evacuatur.
v Illud evidentissimum est ex apostolica doctrina in epistola ad Colo. quod lex illa umbra erat cuiusque c. 20.
propterea vacua esse lucis sicut pars terre super quam et quidem sol resplendet sub umbra solis
esse desinit, quia iam luce repleta est non eadem terre pars sub umbra et sub luce esse potest
Ita iam populus sub Christi lege et Moysi esse non potuit, quia hic umbra illa vera lux mundi erat
dicens ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris // Christum ideo adimplevisse
luce que prius in tenebris et vacua erat luce. Testatur Io. evangelista dicens quod erat lux vera
que illuminat omnem hominem. Et in viij capitulo sua. Tenebre transierunt et lux iam lucet. Ipse
namque est ut Petrus testificatur qui de tenebris nos vocavit in admirabile lumen suum
// Rursus lex illa figura erat quoniam ut ait apostolus omnia in figura contingebant illis, figura autem
cum vacua sit veritate rei quam designat re adveniente potest utique figura in alio
manere sed numquam eodem subiecto quod res illa succedit cuius figura erat // Ut cum in ta-
bula figuratur ymago depingenda figura vacua est ymaginis. Et postquam ymago facta
fuisset figura erat postquam vero facta est ymago iam illa figuratio cessat. Nec obstat quod omnis
ymago figura est. Namque ymago quamvis figura sit non tamen simpliciter est sed alterius. Et relatio-
ne refertur ad invicem figura et figuratum // Exemplum accommodum est de figura domus edificande
proposito cum domus figuratur solo in quo edificanda est postquam domus edificetur ipsa figura vacua est. Sed cum
figura impletur domo iam edificata eo ipso figura cessat in eodem subiecto. In alio quippe
solo manere potest figura vacua veritate domus sed non in eodem // Completis igitur misteriis
legis que prius figurata atque signata erat in populo iudeorum. Cum in eodem populo perfecta sint illa
misteria necesse fuit ut deesset illorum figura propter quod lex gratie complens compassibilis non erat
legi Moysi illa significanti // Simile est de embrione in ventre matris cum iam omnia lini-
amenta corporis humani sint in eo utique est figura hominis sed nec homo donec rationabili anima
impleatur. Illa autem adveniente quia iam adest eidem subiecto natura humanitatis cuius
prius vacua erat eo ipso figura desinit esse. Potissima vero hec est quare populus iudeorum qui
manere sub lege Moysi voluit non potuit simul esse sub Christi lege quia vacuitas et plenitudo
opposita sunt in eodem se compaciuntur subiecto // In principio sane quando creavit deus celum et terram
terra erat inanis et vacua quia non dum repleta fuit formis rerum creaturarum quarum capa-
cax erat et ad quas suscipiendas erat disposita. Sed cum deus prout Baruch propheta inquit
adimplevit eam pecudibus et quadrupedibus quod primum fuit adimpletum illis vel aliis formis
advenientibus ex templo vacuitas desiit // Quia igitur lex Moysi erat spiritu vite sed non
est gratie et veritatis erat namque umbra non lux figura non veritas quam adimpleta est spiritu
vite vacuitas et umbra statim desiere // Hec est illa profundissima doctrina theologorum
Io. evangelista de Christo attestatur. Vidimus eum plenum gratie et veritatis, de cuius plenitudine nos omnes
accepimus gratiam pro gratia quia lex per Moysen data est, gratia et veritas per Ihesum Christum facta est.
Paulus quoque eandem sententiam suam inquit deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati de peccato
dampnavit peccatum in carne ut iustificatio legis impleretur in nobis qui non secundum carnem ambulamus

P

s; s^m spm // Premissa itaq3 iticiacoe euidentissie oib^s hoib^s pate pt lege moy
si publicata eum uilitate defutu3 esse h aplis tpm legis hnte ilute fore huada
// Propterea q ei^s impleao pfra euaciaco erat ipi^s sicut lucis adipletio euaciaco est
tenebraz // Quia i^e x lux ueit i mudu q^i uis dilexint hoies magis tenebras q^i
luce q3 ni ueit illuiare omez hoiem uenete in huc mudu secure affirmare
possum^s s3 no ueit solue lege s3 adimple // Adipleuit naq3 moralia pcepta
pficiedo cerimoialia exhibedo mistia q^i sig^ificabat iudicialia tollendo ri
gorem sacrulia gra repledo. Et gnal^i omez lege impledo spu uite spu uir
tis spu grie 7 uitatis // Illud at inadulteadu e vt q^i uis doctna x qua dixit.
No ueni solue lege s3 s adimple hos non expositos capet sensus pluresq3 alios oi pfectos
rone. Iudei tam consuli no du pfecta hntes ueritatis hui^s notiaa adipleois vbu
ip^s duntaxat sig^ificacoe recipiebat no attedentes ad uacuitate legis qm vbu adi
ple dabat itelligi // Nec rursus attedebat ad tpis pticione q tep^s legis illi^s ex
signis datis in lege Iam fuiss3 impletu pt qd capere no valebat statum cessare
legem illa debe // Nec miru qde qz iuetita gsue^do obsuadi illi^s a deo sibi delec
tabilis erat ut q^i foret in nam couisa - Et cte iudiciu no est liberu vbi ue
hemes regnat delectio // Rursus erat assueti sede i tenebris u^i firmi corii
oculi magne lucis erat capaces // Aploz sac ex^m hijs no loge abe q^b^s ut ar
cans meorie uba ip^i mient ultio in ssu fuit euntes i mudu vniusu docete oes
getes pdicantos eiu^m vniuisi create. Et q^i uis fuint cetis hoib^s oib^s pfectius
illuiati cu accepissent p^imicias spus. Nichilomi^s vt qd ultio eis fuat iussu
adiplent necia fo^r fuit noua reuelacio q pet osu e nichil esse coe atq3 imu
du Et adhuc obstupuert q cu eo erat ex circusioe fideles videtes cornelu
aliosq3 getiles accepisse spm scm sic 7 ipi acceperant // Legim^s ptea xpm
frequt pdixisse eisdem atq3 notificasse pane sua q erat mistiu i lege ueterz
frequetissie repetitu - Nichilomi^s testat^r lucas q ist^d ubu erat absconditu ab eis
et no intelligebat q dicebat // Sic i^e q^z gsue^do diuci^s radicata non tollitur
cito Nec ueritas pinde intelligetie facile oib3 patet maiori pte iudeoz
sistete i firmioris intellect^s ueritas qdat fuit quadmodu iacob^s i ci^a cssia
sinodo aulaut vt i eis q p^imo illa custodierat obsuacia legis moysi ad tpe
manet donec pdicacoib^s atq3 disputacoib^s diuci^s stinuat iudeis innotesceret
Q lege moysi uacua fuisse vtute 7 gra xpo adiplete eu spu uite ia cessasse.
uocat pmisse difficultatis cusioz ordu^do dicedu e q legis moysi obsuado i futur q^i
uis nulla foret ueritas ut tu p tpe pmitteret^r multip^x racio suadebat // Hoc stat
p^m ut dcta innotesceret legis a deo date i cultu eius 7 sup^sticois ydoloz a dno ad
iuete qm s3 stam abicieda illa dimitteda cu hore fuat // Suadebat ite utili^t
racio vt iudei ad fide couterentur p x^i disci^los lege moysi obsuates // Oppor
tunitati q3 ut p eoz mediu doctina fidei ad getiles pueiret // Erat rursus
seruadi legem ueritas illa q fuit exposita prie vt sensim abiret csuetudo et

ut temporis successu euidentius cause patescerent quare non seruanda in futurum lex ipsa
erat Exponitur quadruplex respectus quo apostolis et aliis non licuit seruare legem

Secunda explorata difficultate sunt commodalius que premissa est legis moysi. c. 21.

moysi obseruancia tercio loco succedit explicanda questionis intencionis hec est.
Qua intencione atque racione illicitum licitumue fiat obseruare legem moysi uerbi utique uiam
ante et post uerbi aduentum effectam iam inutilem post. Ex superius declaratis maxima ex parte ad
hanc questionem tertiam risum inmotescere potest. Quod ut manifestius nobis fiat in duas dispar
titur intelligencias referentem primo quod racione obseruare non licuit, que uero intencione id factum est
2a explorate. Quadruplici utique racione nunc licuit post euangelii predicacionem publicatam
iudeis ad xpm conuersis vel aliis quibuscumque moysi legem obseruare. Tamquam eius ob
seruancia necessaria foret ad salutem quasi sicut hodie modo x moralium preceptorum dicitur eius similis ad
uitam ingredi seruanda mandata. Aut tamquam eius sacramentis efficax esset uirtus quo adhuc
propter erat uincente xpo. Vel tamquam in eam spem ponerent sue salutis certius aut etiam
obtinende sicut contingit facientibus opera supererogacionis ad que certe fine religionum
ordines sunt instituti. Aut quod tempore uetentes illius sacramentis liberi essent a susceptione
sacramentorum legis gracie uel quod obseruando precepta illius ad precepta huius non tenerentur quemadmodum
admodum celebrans missam dominico die liberatur ut ab alio audire non teneatur. Et qui
seruat impatoris nullum non tenetur ad precepta per consilius vel quod presentet ad ordinacionem episcopi
eodem tempore denique re eadem contraria si iubeat. Notatur autem premissa euidentia constet deuitabat
2m desmencia atque preiudicio legis moysi. Congregatur in suo data ad 2a in propositum
Denique sacrorum legis illius nichilositas seu quod idem significat entitas nulla. Ex
poneturque postmodum in confirmacionem eius duo quia contigerit inter duos principes atque eminentissimos
xpiane religionis viros petrum dico et paulum que de supradictis rebus contencio obseruancia
non fuit sed omnibus nota. Fundamentum perfecto sustinens ueritatem in premissis quatuor condicionibus
expositam et tradit productiua probacionis illarum condicionum est apostoli doctrina in epistola hebreorum
supponit namque pro maxima per se nota omne quod antiquatur et senescit tempore interitum esse
Et quia reuelante spiritu domino dixit se daturum nouum phedus seu testamentum. Infert inde
apostolus quod eo ipso inueterauit primum videlicet legem datam per moysen. Si quidem nouum et anti
quum negatiue se inferunt vnumque alterum a se proiciat dicitur enim in leuitico Comedetis uetustissima
ueterum. Et uetera nouis supuenientibus proicietis. Quia igitur lex moysi tempore interitum erat
eo quod antiqua et senes adueniente alia noua eo ipso interiit. Dato igitur sic sicut dicto
quod apostolus nobis notificat legem gracie adueniente legem moysi interiisse manifestissimum
est quod non licuit eam obseruare tamquam esset de necessitate salutis quod namque interiit et iam
non est nullam capit necessitatem. Dicitur enim lex prius quam fiat neminem obligat ita postquam de
siit liberi sunt omnes ab eius obseruancia. Hec est pauli doctrina in epistola romanorum exemplum
dantis de muliere cui inquit lex in homine dominatur quanto tempore lex ipsa uiuit. Nam que sub uiro
est mulier manente uiro alligata est legi. Si autem mortuus fuerit uir liberata est a lege
uiri quia igitur lex moysi noua adueniente non uiua erat sed interierat obseruacio illius
neminem postmodum obligauit tamquam de necessitate salutis. Patet deinde 2m certum quia iam

interierat lex ipsa et sacramenta eius nulla poterant esse deinceps. Omnis quippe cultus ut sit subiectum aut fundamentum requirit et absque illo esse non potest. Ubi vero nullum est sacerdotium nulla est sacrificii virtus. At vero quia sacerdotium absque lege esse non potest omne sacerdotium legis est alienum. Sed ut nec post Christi adventum atque eius publicationem licitum fuit legem Moysi custodire tempore ut illa tolleret eius sacramenta que iam interierant. Nec enim tempore in eiusmodi observatione spem poneret sue salutis certans attingere. Nemo quippe infirmus recurrit ad medicum mortuum pro recuperanda eius sanitate nec sperare nisi fatue potest ut obtineat salutem per medicinam que non est in rerum natura. Ubi divina voluntas determinata est illa nunquam efficitur. Si quidem Moysi lex nunquam redibit quia lex Christi manebit usque ad consummationem seculi. Arguit ecce scriptura ac reprehendit ipsum confidentes in baculo arundineo qui cito frangitur. Atque nec dum arguit sed reprobat confidentes in nichilo. Moysi igitur lege sistente iam nulla nec ullo unquam tempore reditura ad vitam clarissimum est quod nullus sane mentis debuit eam custodire tempore in eius observatione confidens, contestante speciali atque expresse de hoc apostolica doctrina cum ait quod iustificamini in lege excidistis a gratia. Quo vel unico sermone incompatibilitas utriusque legis Moysi videlicet et Christi clare monstratur sine ulla spe dispensationis unquam future pro eo quod in observatione legis illius ut expressa Pauli doctrina non dicit spes aberat mentis sed per observationem eius si credebatur hec virtute amittebatur gratia que primo inerat. Magnum quippe maximeque severitatis est verbum istud quo nullo profundum precentum soliduque veritatis testimonium quod observans legem Moysi velut credens aut sperans per hoc iustificari peccaret damnabiliter. Nemo etenim a gratia cadit nisi per peccatum mortale. Cum igitur affirmat apostolus qui iustificamini in lege excidistis a gratia manifeste docet quod observare legem Moysi tempore sue iustificantis erat culpabiliter delinquere. Idipsum autem magis adhuc expresse docet vir in epistola ad Colossenses cum affirmat quod tempore de necessitate salutis non gustare que in lege prohibita erant aut non tangere vel contrectare que iudicabantur immunda ipso usu hec omnia sunt in interitu. Qua propter luculenter apparet quod tamen suppositum quod neophyti Moysi lege excusabatur ab observatione legis gratie que convivens ecce quod diu vivit vivet autem usque ad seculi finem durature et cuicunque fideli, quia eius viventes durature cuicunque fideli manifeste est quod nemo liberatur a servicio domini pro eo quod ante ille potius quam domine vult precepta servare.

Exposicionis gratia iudei baptizati illo tempore circumcidebant filios suos. Iudeus baptizatus habens hunc filium noviter genitum etiam in die octavo circumcidit eum non fuisset baptizatus mortuus itaque ante ultimum non erat spes salutis. Nota etenim fuit noticia habentibus de fidei doctrina illam observare ab eo tempore quo iussit Christus apostolis dicens euntes in universum mundum predicate evangelium omni creature. Annectens qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit, qui vero non crediderit condempnabitur. Dicit namque Christus nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest videre regnum dei. Observatione preterea preceptorum legis Moysi quorum intelligere possimus liberari quamquam ab observatione sacrificiorum legis gratie. Siquidem effecta erant iam omnino nulla, quia cum Christi adventum prius erant tamen et gratie vacua erant talia namque apostolus illa esse docet sacra eius vocans infirma et egena elementa. Infirma ecce cum cessare debuissent legis gratie preceptis advenientibus stabilia

nunc sunt ceteri infirma que non firma // Erat rursus infirma tamquam medico indigentia
antiquitate quippe salvatore infirmis medicus opus est non sanis // Erat denique infirma sicut infirmi di-
cuntur cibi quia infirmitatem inducentes mandatum autem veteris legis nedum infirmitatem sed
occasionaliter inducebat mortem atque peccatum quia non dabat peccati notitiam gratia deficiente concupiscentiam
operabatur dicente apostolo Inventum est mihi mandatum quod erat ad vitam hoc esse ad mortem. Nam
peccatum occasione accepta per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam et occidit me // Erat ad-
huc infirma sicut ab apostolo ipsa vocantur infirma. Et ipso testante quia nichil ad perfectum adduxit
lex ideo non munera aut hostie legis perfectum poterant facere servientem // Propter quod in eze-
chiele testatur deus se dedisse iudeis precepta non bona et iudicia in quibus non vivent et polluisse e-
os in muneribus suis hec indubie satis et plusquam satis legis illius indicant infirmitatem // His i-
gitur modis cum sacramenta legis moysi infirma essent clarum est quod erat egena carebat namque gra-
tia quam significabat. promissum namque sacramentum cuilibet est gratiam significare cum omne sacramentum sit sacre rei
signum, sicut enim sacramenta novi testamenti sunt plena in illis prestatur gratia quam significant. Ita illa egena
dicebatur et vacua ex institutione atque opere sua, prestare non valentia remissionem peccatorum impossibile
est enim ut inquit apostolus sanguine hircorum et taurorum auferri peccata. Quia hostie singulis annis ob-
late per summum sacerdotem non poterant peccatum auferre De opere operante et operato in sacramentis ad
Verum tamen lex alio dicit loco quod omnia pene in sanguine mundantur secundum legem habendam gratiam. c. 22.
et quod sine sanguinis effusione non fit remissio peccatorum plenaque est lex moysi specialiter liber
leviticus determinans que sacrificia offerri debeant pro peccato sacerdotis pro peccato principis pro peccato
populi et pro peccato singularium personarum subiuncto quod orabit sacerdos pro eis et peccatum dimittetur
¶ Propterea doctores theologi scolastici attendentes quod tam in lege nature quam scripture in sacrificiorum obla-
tione opere atque facto fiebat professio fidei de redemptore futuro in cuius nomine ut ipse inquit predi-
cari oportebat remissionem peccatorum in omnes gentes determinant quod excepto sacramento circumcisionis
in quo gratia quamvis non tanta sicut in baptismo conferebatur tamen quod alia sacramenta legis moysi non conferebant
ex opere operato hoc est in quantum erat tale opus a lege moysi mandatum conferebant tamen gratiam ex
opere operante hoc est in quantum offerentis sacrificium actu fiebat fide et devotionem in ipsa oblatione sacri-
ficii non quia talis oblatio erat sed propterea quod erat signum misterii futuri in lege gratie // Tunc
igitur quicumque vel in lege nature vel in lege scripture sive pro se quo pro eo sacrificium offerebatur sic dis-
positus erat ratione fidei huius devotionis quod merebatur de congruo in thori a deo sibi gratiam
si illa carebat aut sibi iam collatam erat augmentari // Hec enim differentia assignatur inter sacramenta veteris
et nove legis quia ista ex opere operato illa ex opere operante gratiam conferebant / Ut autem id ipsum
apertius exponatur exemplum datur in confessionis sacramento habet omnium fidelium doctrina in sacris fundata
eloquiis peccata hominibus dimitti duplici modo contritione et confessione, dicit enim quacumque hora in-
gemuit peccator et conversus fuerit vita vivet et non morietur dicit rursus ad sacerdotes
quorum remiseritis peccata remittentur eis. Cum autem confessio peccatorum invalida sit si non assit contritio
magna etenim hinc dubitationem quo unum dividitur contra alterum // Illa sane cum credendum est quia
per solam contritionem dimittitur homini peccatum ex opere operante per confessionem vero ex opere operato. Ut
enim absque sacramento confessionis dignus quis efficiatur gratia dei per quam sibi dimittantur peccata magnus
quidem atque vehemens in peccatore requiritur de peccatis dolor et penitudo ut toto ingemiscat

corde offendisse deum qui eum creavit suaque morte redemit. Et quia tam diu mansit ab eo separatus
requiritur denique propositum firmum ut in futurum a peccatis abstineat taliter ut cum sic dicere quod nec mors nec
vita poterit eum separare a caritate Christi disponitque penitentiam agere de peccatis condignam, illaque
integre confiteri sacerdoti et satisfacere quos lesit. Quando vero in eiusmodi facit peccator quod in se est
ut deo reconcilietur utique divina adest misericordia infundens suam gratiam et sic dimittuntur ei peccata per contri-
tionem salus itaque itaque iustificatur ex opere operante hoc est ratione fidei devotionis doloris
de peccato ac firmi propositi abstinendi in futurum. Et tamen quia peccator nescit discernere utrum do-
lor ille fuit tantus quantus esse debuit. Adhuc in istis statibus omnino etiam non habet notitiam
peccata fuisse ei dimissa. Cum vero facta diligentia in recolendo sua peccata volens implere
verbum et ecclesie ordinationem, quibus peccata sua sacerdoti confitetur fideliter doletque se ea commisisse
dummodo non ponat obicem gratie sacramentali hoc est quod pro tunc non habeat actu propositum offen-
dendi deum sacramentaliter eidem in virtute absolutionis date a sacerdote infunditur gratia me-
diante qua purgatur de peccatis quia gratia informat et efficit contritionem. Et sic iustificatur ex opere operato hoc
est virtute sacramenti, etiam si tunc actu non assit ille fervor fidei et devotionis dolorisque ve-
hementia et firmitas propositi qualia et quanta fuere prius exposita. Estque etiam de dimissi-
one peccatorum quantum ad culpam et etiam penam amplius multo quam si haberet actum illum contritionis
expositum pauci quippe tamen de peccatis dolent quomodo publicanus ille qui ascendens in templum a longe
stans non audebat oculos suos levare ad celum. Ideoque paucissimorum est confidere sibi per contri-
tionem dimissa fuisse peccata plurimorum vero per confessionis sacramentum. Sic quod ecclesia hinc congregata
in magno concilio lateranensi illud ordinavit quod omnis fidelis utriusque sexus omnia sua peccata saltem
semel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti. Et si propriis viribus iniunctam penitentiam adimplere studet
reputat eum dignum ad suscipiendum eucharistie sacramentum. Cum igitur peccator confitendo fideliter peccata sua
proprio sacerdoti impleverit dei et ecclesie mandatum divina providentia que instituit sacramentum ecclesie ut
sint nobis vasa continentia non quidem infirma et egena quomodo illa moysi sed efficacia et plena quia gratie
contentiva utique assistit sacerdotali absolutioni ut cum sacerdos dicit absolvo te a peccatis tuis In nomine patris
et filii et spiritus sancti quod est forma sacramenti huius illa firma veritas est quod illis quibus sacerdos peccata dimit-
tit dimittit et deus implens verbum suum quorum remiseritis peccata remissa erunt. Nunquam etiam similem
facultatem concessit sacerdotibus veteris testamenti deus quod aut pluries reperitur quia dicitur pro anima que peccavit
et oblationem fecit quod sacerdos orabit pro eo et peccatis suis et dimittetur ei vel quod deus erit
sibi propicius ubi fuit tempus semper utens. Ita etiam dicebatur pro peccato multitudinis. Itaque nunquam
dicebatur quod sacerdos peccata dimitteret facientibus sacrificia et oblationes. Quare ymo scribe arbi-
trabantur esse blasphemiam quando Christus dicebat se peccata dimittere assentientes quia solus per deus
potens est peccata dimittere, cumque vidissent desuper factum miraculum in paralitico tollente lectum suum
turbe glorificaverunt deum qui dedit potestatem talem hominibus. Quomodo autem nunc explanatum est in sa-
cramento penitentie ad cuius susceptionem plurimum in ceteris specialis devotio videtur requiri et quod apostolus
convenit operis operantis. Sic etiam intelligendum est de ceteris sacramentis ecclesie quod ex opere operato in
illis gratia confertur. Sed in sacramentis antique legis solum ex opere operante propter actum sistentem fidem
devotionemque ad misteria legis gratie. Infertur ex predictis quod illa omni plena consolacione divina
legis gratie ad legem scriptam comparatum paritate numeri maior multitudo fidelium salvatur ecclesie tempore.

UVA.BHSC

quam vetus testamentum / Si namque in sacramentis eiusmodi gratia daretur solum ex opere operante sicut in illis da-
batur pauci qui forte paucissimi essent qui illam assequerentur quia non omnium sed paucorum est actu
fidei contricionis devocionis ac firmi propositi tantum interesse hic quanti requiritur ut gratiam quis de
congruo mereatur nullus quippe eam nisi prius habeat de condigno meretur. // Quia ergo merito passionis
Christi illa in sacramentis datur omnes fere assequuntur gratiam sacramentalem et pauci sunt qui ab ea
deficiunt ideoque intelligere possumus quod ex merito Christi fidelium pro maxima est multitudo salvandorum
// Attamen quia apostolus in epistola Romanorum manifeste ostendit omnes Iudeos fuisse sub peccato quia ut
inquit omnes peccaverunt et egent gloria dei ex quo sacrificiorum virtute non illis dabatur gratia ad
remissionem peccatorum quemadmodum in lege gratiae. Si non in articulo mortis penitencia suffragabatur de
qua in scriptura sacra non magna aut multiplicata testimonia legimus intelligendum est quod plurimos Iu-
deorum decessisse finaliter in peccato. Et sic in tanta multitudine sicut in lege gratiae salvos tunc fieri
// Eadem rursus comparatio est legis scriptae ad legem naturae … quod non in ista sed in illa expressa erat
congregatio agendorum … quippe excellentia moyses dicebat ad populum israel. Quae est enim alia
gens sic inclita ut habeat cerimonias iustaque iudicia et universam legem quam ego proponam
hodie coram oculis vestris // Illis igitur qui in lege naturae per ignoranciam et qui sub lege
scripta per impotenciam in magna multitudine perierunt fideles Christi si a peccato per maliciam
abstinent, notitia et gratia copiose illis suffragantibus … in maxima multitudine
salvantur // Quod autem idem est de impotencia legis scriptae ad peccati remissionem aperte contestatur
doctrina apostoli in epistolis Romanorum et Galatarum dicentis. Scimus quoniam quaecumque lex loquitur his qui
in lege sunt loquitur ut omne os obstruatur et sic subditus fiat omnis mundus deo. quia ex operibus legis
non iustificatur omnis caro coram illo, per legem enim cognicio peccati / arbitramur enim iustificari hominem
per fidem sine operibus legis scientes quod non iustificatur ex operibus legis homo nisi per fidem Iesu Christi
Et quoniam in lege nemo iustificatur apud deum manifestum est quia iustus ex fide vivit // Est etiam
de hoc doctrina eiusdem apostoli magis occulta atque specialis in sermone quem antiochenis fecit
de quo … in illis predicatio concludit notum igitur sit nobis viri fratres quia per hunc vobis remis-
sio peccatorum annunciatur ab omnibus peccatis quibus non potuistis in lege moysi iustificari in
hoc omnis qui credit iustificatur // Sic igitur doctrina haec nobis manifestante quod omnis
iustificatio in lege moysi non ex operibus sed ex fide esset, palam est non propterea quod fecissent
opera legis hoc est ratione operis quod fiebat sed quod ratione meriti ipsius operantis per fidem et devocionem
in eo sistentem … ad similitudinem legis gratiae iustitia quae tunc nec aliis gratia dabatur in lege
moysi. *Quod includit conditionem post Christi passionem mansisse sacramenta legis et improba-*
q Una propter adventum legis gratiae *tur cerimonia agni paschalis allata integre.* c. 23.
sacramentis iustificantibus sufficientibus per … antiqua sacramenta quae ipsorum … cessabat
iam usus debitus non solum ex opere operato quod prius non competebat sed etiam ex opere operantis gratia illis
dabatur // Erant namque prius ut predictum est sacramenta illa egena et vacua sed rebus advenientibus
sacramentis esse desierunt ita ut nulli eorum iam esse competeret preterquam rei signum, non solum ex lege
defectu ut prius arguebatur sed ex defectu atque non existentia rei per illa significatae // Est
namque … de ratione … quod sit … rei signum ita de ratione signi quod aliquam rem significet
cet // Propter quod res quae … esse desinit quodcumque signum perdit rationem signi …

est signum uinum aut si signum appellatur adiungit quod est flum sic signum milicie aut doctoratus eo quod non est miles aut doctor. Commune dat exemplum de circulo ante tabernam pendente uendito uino quod postea est signum manens actualiter flum ut non est signum quia cessat eius significacio. Significabat namque uendicionem
uini quod erat res significata per ipsum uerum fuit quippe ad finem minime est de conuentione aut proprie sicut cum libet
religionis qua preterita si nulla est tunc actu nulla est actu relacio. Quia in precisa illa signa
erant futuri. Et hoc quod postea futurum erat iam transiverat in preteritum cum nulla mistica postea significata per
illa iam esset futura quia nullius rei futur iam erant signa utique non potuerunt esse preterita
quod postea erat, erant eius postea preterita quam uero egena et infirma. Sed cum iam nichil erant signa nec
sic postea erat egena et infirma. Si autem quis ea dicere uelit sacramenta tempore signa preteritorum
misteriorum. Responsio haec non satisfacit. Namque certum est alia signa esse preteritorum alia futurorum.
Aliud namque signum est future pluuie ac nimis aliud iam preterite eius denique diei aut noctis aliud
signum est quando futura sint aliud quando preterierint. Idem est de aliis signis que uim habent ex institucione. Aliquo
enim signo representatur futurum indicium alio passionis Christi misterium, aliaque signa dantur ut
preparacio fiat ad bellum futurum aliaque preterito bello pacis adepte. Cum igitur sacramenta
illa futurorum dumtaxat signa essent preteritorum signa esse non potuerunt nisi ad hoc deo constituente essent noviter ordinata. De hoc autem diuina institucione minime legitur et ficcio cordis
humani preterita dei institucione non valet solus quippe deus institutor gracie sacri instituit sacramenta in quibus illa conferatur. Quod uero apostolus non uetat eciam eius sacramenta gentis absque speciali diuina inspiracione instituere
potest. Quod autem eciam non instituit seu nouit ordinauit sacramentum ueteris testamenti ut essent preteritorum
signa misteriorum que a deo fuerunt instituta signa esse futurorum. Vel in parte super extitit commemora
tiuum. Sed et manifestissime docemur exemplo quod sancta sinodus in apostolica diffinivit omnes
gentiles liberos esse ab omni obseruacione legis mosaice. Itaque non voluit ea sacramenta
instituere que signa essent preteritorum aut presencium misteriorum quod deus per semetipsum instituit
signa esse dumtaxat futurorum sed manifestauit omnibus quod liberi essent ab obseruacione
illorum. Habebat profecto sinodus illa noticiam diuine uoluntatis reuelante per apostolicam doctrinam
nam per umbram lex illa habens futurorum bonorum non autem ipsam imaginem rerum numquam
poterat accedentes perfectos facere. Ideoque non censuit sacramenta illa nouit esse instituenda.
Quia namque lex gracie est lex perfectionis. Salvatore annunciante estote perfecti sicut et pater
uester celestis perfectus est. Certe non decuit eciam instituere sacramenta illa que numquam potuerunt perfectos
facere ad illa accedentes tamquam in eorum obseruacione filii sui exercitari deberent, quos semper hortatur ad perfectionem tendere dicens illis cum apostolo perfecti estote. Ceterum quamuis commemoratiue aut fundamentaliter eciam instituissent gracia ubi agni immolacionem que primo signum erat futuri
per illa esset in signum ac memoriam passionis Christi preterite cum per semetipsum ad hoc significandum
Christus instituit eucharistie sacramentum apostolis iubens hoc facite in meam commemoracionem. Et nec
dubium quod semel hoc fiet sicut apostolus contestatur quocienscumque manducaretis panem et biberetis calicem domini id factum essent rei eius commemoracionem mortem ipsius annunciantes donec ad iudicium ueniat. Christo uero instituente sacramentum hoc in specie panis memoriam eius representari
hec multo euidencior mundior utilior atque suauior sit per illa immolati agni pascalis. Voluntque Christus hanc mansuram quamdiu ac semper. Certe eciam non instituit noviter

aut ordinauit

UVA.BHSC

aut ordinauit non instituere eam decuit uel illam institutam a Christo in eucharistie sacramento omissa hac scilicet ut immolacionem agni paschalis XXI [illegible] simul utraque tempore illa mutua presentia essent in eius suppleans defectus quam Christus instituens omisisset quod esset talia de nouo instituere non Christo conueniens fuerat // Quare obiectum illa utique cerimonia aeternitate corrigenda ueniret de esu agni paschalis allati integri iuxta iudeorum ritum quod magna cum solempnitate in quibusdam ecclesiis fit adhuc aut fieri consueuit // Et enim sacra illa ueteris legis que signa duntaxat erant futurorum iam esse defecerunt. Hoc decuit etiam illa ut futurorum signa essent nouit ordinare ut utique sibi concurreret quando agitur illi qui post acceptum eucharistie communione esui utique agni incontaminati et immaculati qui tollit peccata mundi in esu agni illius rustici integri cerimonias legis moysi venerantur uelud contempnentes se ad infirma et egena elementa. Et quod grauius non nulli opinati sunt quod per esum huius excusat a communione sacramenti // Quemadmodum autem exemplificatum est in huius sacramento facile quidem est certis exemplis dare // Neque quippe dicere uolet quod uel omisso confessionis sacramento quod actu dimittuntur peccata aut etiam cum eo obseruandam cerimoniam esse a moyse in libro leuitici institutam ut si anima peccauerit per ignoranciam sacerdos qui sic peccauerit debuit quidem faciens [illegible] quod offerat uitulum pro peccato ad ostium tabernaculi fiatque alia ibidem specificata omnibus generaliter saltem publicans peccatum suum et facto illo sacrificio adhuc non certus esset de peccati dimissione sed expectare debet quod deus futurus esset sibi propicius //

Nullus profecto affirmare uolet decuisse etiam instituere in collacione ordinis sacerdotalis aliorumque sacramentorum cerimonias illas ueteris legis fore seruandas // Quo etiam premissis omnibus consideratis quod ultimum euidentissime iam constat non licuisse fidelibus custodire sacra ueteris legis tempore illa seruando ad sacra legis gratie non tenentur cum illa gratia habundaret illa carerent ista essent ad salutem efficacia illa inania // Hec ducenda ad preteritorum illa minime // Quod uero attendendum cum hec ita sint talia essent sola autem illa post nulla quia nullius sacre rei signum. Non negatur quin ecclesia potuit mandare seruari ad tempus saltem aliqua ex preceptis cerimonialibus legis, nam cum de iudicialibus dubium est ita quod illis ex causa exercerentur quasi ad fidem sic legitur quod Jacobus et ceteri apostoli iniunxerunt paulo per modum ordinacionis aut consilii intrare templum cum aliis seruatis cerimonias legis // Sed hoc etiam exemplo monstratur maxime obseruancia legis illius non fore ex necessitate. Cum enim Jacobus in sua canonica dicat quicumque totam legem obseruauerit, offendat autem in uno factus est omnium reus eo ipso quod fidelibus licebat obseruare unum autem mandata duo aliis pretermissis euidentissime est legis moysi obseruacionem non fore de necessitate salutis // Circumstancie quippe historie non patiuntur. Et presertim quia adolescentes quidam in Troade fuit mortuus subito coram eo ut intelligamus paulum obseruasse prius quam purificatus templum introiuisset omnes cerimonias descriptas in libro numerorum de requisitis ad legem nazarei // Unum autem secure dici potest quod opera mandatorum legis moysi cum prius fuisset ex genere necessariorum iam erat ex genere indifferentium. Non uero puto quod solum pro illo tempore modico ante passionem eius nota Et enim post ut statim dicetur mortifera sunt effecta. Nullam fuisse in lege moysi uirtutem probat

a dogmaticis mandatum exposita ex reprehensione petri et tyti non premissa circumcisione. c. 28.

in quatuor specificat tribus scriptura canonica dat nobis exemplum duo ¶ Primum est

UVA.BHSC

de petro simulate se custodire cerimonias iudeorum et ciborum abstinentia. Et ei quod simulationi
sue ceteri assenserint videlicet barnabas qui apostolus fuit in illam simulationem ductus dure redar-
guit petrum paulus. Non tamen quia legalia servaret, sed quia id faciebat in scandalum omnium gen-
tilium. Et quia redundabat in favorem dogmatizantium phariseorum non posse christianos salva-
ri nisi circumciderentur precipue quod servarent legem moysi. Unde sic agens cogebat gen-
tes iudaizare. Namque videntes quod petrus cerimonias observabat legis moysi ti-
mentes redargui per iacobum tamen legalia non observans intelligebat quod illa observan-
tia esset de necessitate. Propter quod manifestissime docemur ex illo quod non debuit observare
ut crederes illa esse de necessitate, nec cum illo quod quamvis ipse non crederet alii tamen per eius
observationem crederent sic fieri oportere. Alias paulus iniuste redarguisset nisi ad perpe-
tuam rei memoriam voluisset scripturam relinquere sicut illam tante [illegible] quod petrus ipse
eo quod simulabat se observare legalia erat reprehensibilis. Itaque viris existentibus
seu habitantibus cum eis periculosum erat uti illis cerimonialibus, ut gentiles non instructe
primo quod non servaret tamen nisi sed pro aliqua utili seu honesta causa. Aliud exemplum est
de paulo qui observare legem compellebatur tamen sic agendum foret ex necessitate. Et ei quando Iero-
solimam ascendit cum fratre eius compellebantur quamvis sub introducti essent quidam falsi fratres subintroeuntes
explorare libertatem legis gratie que est ut qui sub ea sunt non teneantur servare legem moysi, sed ill-
compellentibus ut circumcideretur Titus paulus asserente noluit nisi fuit circumcisus quamvis huiusmodi circum-
cisionem fieri compellebat tamen esset ex necessitate. Haud dubio quod paulus dudum predi-
caverat non prodesse christum hiis qui circumciderentur, nunc credebat id debere fieri ex necessitate
sed quoniam illi compellebant tamquam foret necessarium nec ad horam cedere eis voluit volentibus redigere
eum aliosque credentes in servitutem legis. Sed et tunc principales ecclesie columpne iacobus ce-
phas et iohannes dederunt sibi et barnabe dextras societatis. Adiecta solum condi-
tione una ut pauperum memores essent. Itaque debebant esse solliciti parando per
fideles ex ierusalem habitantes fieri contributionem pro sanctis hoc est pro fidelissimis et
constantissimis viris habitantibus in ierusalem qui initio apostolici observantes predia et possessiones
suas vendiderant ad pedes discipulorum pretia ponentes. Hiis exemplis duobus quorum alterum est
de principalissimo precepto legis moysi circumcisione videlicet aliud de minimis cerimonialibus que
de cibis plurimum monstratur nichil legis moysi servandum fore ex necessitate aut tamquam
nullam huius virtute vel quod in eius observatione spes esset ponenda aut quod per id liberaretur
quis ab observatione legis gratie. Licuit in primitiva ecclesia servare legem moysi uno
c. 24. ex quatuor et ministris respectibus ad tempus cum ecclesia cessaturum ubi bus illis et hiis particularibus.
Quia vero in tractatu aut respectu licuit iudeis conversis legem moysi observare
iam supra expositum est de causis honestatis utilitatis et necessitatis notitie huius temporis succes-
su capitulo. Nunc superaddit suavitatis et obedientie filialis, et repellendi testimonii veritatisque publicandi
¶ Patet primo dicere in paulo qui ad dictum iacobi ecclesieque ierosolimis congregate toso capite in-
trant templum cum quatuor viris habentibus votum, ut omnes scirent quod que de eo audierant
falsa erant audierant autem de eo quod discessionem doceret a moyse eorum qui per gentes erant
iudeorum. Et ei cum perfecto legem moysi servaret toso capite sicut nazareus cum

aliis sanctificat, intrans templum eo ipso ostendebat esse mendaces talia obiicientes adversus eum.
Namque salvatore docente opera que quisque facit de semetipso perhibent testimonium. Sed et ultra hoc
intelligendum est illud quod paulo imponebatur falsissimum esse. Aliud quippe est docere non de necessitate
servandam esse moysi legem, aliud docere discessionem a moyse. hoc enim paulus numquam fecerat
quin ex scripturis per moysen probabat misterium christi, ipse enim dixerat iudeis: Si crederetis
moysi crederetis forsitan et mihi. Quam pro discessione quamquam etiam hodie docet a
moyse ille qui exercet probationem catholice fidei. Quod igitur paulus docebat non esse de necessitate
salutis servare legem moysi non est discessio; hoc certe nostri fidelium licet licuit nec
non licet asserere non esse verum quod in lege moysi scriptum. Ad respondendum vero illud firmum testimonium
sibi propositum licuit eidem purificationem nazareorum more intrare templum et in hac parte serva-
re legem moysi. Fecit hoc insuper ut testimonium coram iudeis perhiberet de christo. Ad hoc enim
ascendit ut probat sermo domini ad eum: Constans esto paule sicut enim testificatus es de
me in ierusalem sic te oportet rome testificari. Hic demum concessit societati et obedientie
quod ut de obedientia patet in hoc exemplo quia paulus acquiescens dicto iacobi et seniorum qui ierusalem
erant quod prius dictum est fecit. Sed quia aliquando utique se offert exemplum in circumcisione thimothei.
Et enim quia paulo licuit thimotheum qui erat ex gentibus procreatus ut in eius societate
maneret ut posset circumcidere per omnia licuit thimotheo circumcidi, quamquam hoc fecit paulo obediens,
paulus autem id fieri voluit propter utilitatem atque necessitatem societatis quia per medium eius cum esset ho-
mo cui omnes bonum testimonium perhibebant sperabat se posse convertere iudeos. Et hac ratione eum assu-
mebat in socium. Racionem istam expressisse attestatur liber actuum apostolorum referentes quod pervenien-
te paulo in listris discipulus quidam erat in nomine thimotheus filius mulieris vidue fidelis
de patre gentili et huic testimonium bonum perhibebant qui in listris erant et ychonii fratres. hunc voluit
paulus secum proficisci et assumens circumcidit eum propter iudeos qui erant in illis locis sciebant enim
omnes quod pater eius gentilis esset. Ecce in hac narratione quomodo perspicue monstratur causa illa
supra explanata quod racione conversionis iudeorum licuit ad tempus servare illa que legis antique
fuerant sacramenta. Nec enim aliter audire voluissent christi discipulos predicantes, propter quod necessitate sup-
positionis si iudeis nondum conversis predicaturus erat oportuit thimotheum circumcidi quem noti
erat fuisse gentilem. Et accepta circumcisione pro eo quod factus erat cum iudeis iudeus potuit predi-
catione sua eos lucrifacere. De hac autem veritate evidentissime instruuntur considerantes hiis
que paulo obiciebantur quando asiani eum tenuerunt in templo. Sic enim lucas refert quod dum vii dies
consummarentur quibus paulus purificatus templum intravit hii qui ex asia erant iudei cum vidissent eum in
templo concitaverunt omnem populum et iniecerunt ei manus clamantes viri israelite adiuvate. hic est
homo qui adversus populum et legem et locum hunc omnes ubique edocet. Insuper et gentiles duxit in templum
et violavit sanctum locum istum. Viderunt enim Trophimum Ephesium in civitate cum ipso
quem existimaverunt quoniam in templum introduxisset paulus. Commotaque est civitas tota et
facta est concursio populi et apprehenderunt paulum. Ecce si iudei pati non poterant quod genti-
lem quemquam intraret templum quomodo igitur voluissent thimotheum natum ex gentili patre et in-
circumcisum audire predicantem eis doctrinam catholice fidei et adventum messie. Nec
dum in decessus opportunitas si fuit necessitas urgens ut illo in tempore servarent legem

moysi apostoli aliique discipuli iudeos lucrifacere intendentes per suam predicationem. ¶ Cuiusmodi autem
sufficiat exposuisse quantum ad tertiam difficultatem sententie sinodalis qua videlicet intentione
atque proposito non licuit decuit vel observare legem moysi tempore illo ecclesie primitive. In
cipit expositio de duratione legis moysi referens se ad cessationem carnalem et quare non
c. 26. Quam non longum aut breve fuit phiti desierunt cessare servare.
illud tempus quo decuit servare legem moysi hic est quartus articulus exponendus pro habenda
pleniori intelligentia sententie prefate sinodalis // Et circa id primo occurrit advertendum quod de mensu
ra temporis quo licuit iudeis conversis ad xpm observare legem moysi expressa determinatio
in scriptura sacra scripture testimonio vix aut minime reperitur. Verum sancti doctores aliqui in tan
tum id manifestant in sua philosophia utuntur ratiocinatione // Inspiciendum quoque etiam videtur ad su
perius expositas rationes quare servare legem ipsam licuit. Si quidem ex illis haurire
huiusmodi notitia potest // Pro inductione autem eiusdem concurrebunt rationes // Ad alterum quippe
sa ratio probatione explicabitur illa que in hac catholica questione maior est difficultas de
tempore quo paulus petro in faciem restitit // Omissa igitur nunc illa honestatis cum
ve honoris ab omnibus communiter allata expositoribus quam sexto in fine deducetur alia ratio pe
quam erat utilitatis ut iudei audientes xpi discipulos predicantes converterentur ad fidem
manifeste docet licuisse tamdiu observare legem moysi quamdiu iudei potentes
eos repellere duxissent xpi discipulos predicantes. At ubi pertinaci proposito firma
bant se non audire eos. Et ultra hec quod per se non potuerint concitabant gentiles eos repellere
de civitatibus cessante causa lucrificationis eorum perfecto cessare debuit effectus // Id autem
contigisse Thesalonice. Anthiochie Corinthi et Epheso expresse refert liber actuum apostolorum.
Ipsique apostoli testes sunt ad iudeos dicentes Vobis quidem oportebat primum loqui verbum dei sed quoniam
repulistis illud et indignos vos iudicastis eterne vite ecce convertimur ad gentes sic
enim precepit nobis deus // Preceptum autem hoc salvator quando post resurrectionem suam sic fieri insinu
avit dicens Oportebat predicare in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes in
cipientibus autem ab iherosolima // Et iterum in die ascensionis eritis mihi testes in ierusalem et in
omni iudea et samaria usque ad ultimum terre // Unde lucas de apostolo hoc implente
preceptum refert, instabat verbo paulus testificans iudeis esse ihesum xpm, contradicentibus
autem eis et blasphemantibus excutiens vestimenta sua dixit ad eos sanguis vester
super caput vestrum mundus ego sum ex hoc ad gentes vadam. // Cum igitur iudei obstinati
facti sunt verbum dei omnino a se repellentes quia iam lucrifaciendi eos spes non aderat atque per me
dium eorum accessus non erat ad gentes predicandum gentibus, tunc spe frustratus conversionis eorum
permanere non debuit legis observatio propter tempus de iudeorum duritia contingit // Dicitur de paulo
quando ultima vice fuit ephesi lucas inquit ingressus autem synagogam cum fiducia loquebatur
per tres menses disputans et suadens de regno dei. Cum autem quidam indurarentur et non
crederent maledicentes viam domini coram multitudine discedens ab eis segregavit discipulos
cottidie disputans in scola tyranni // Rursus ex secundo expedientie causa quod erat ut per
medium disputationis cum iudeis ad gentiles verbum dei perveniret notitia temporis haberi
potest // Et enim quando magna multitudo gentilium iam conversa fiat ad xpm ita quod iudei po

UVA.BHSC

tentes non erant, prohibere predicantes qui potius gentiles infideles auctoritate poterant cogere iudeos ut venirent auditum verbum dei unde quia necesse non fuit decens vel utile aut expediens ex tunc apostolis servare legem moysi. // Sic enim hodie nam quia per medium principum etc. potest compellere iudeos ad predicationes venire quibus illis predicatum est verbum dei non propterea servare debet legem moysi.

// Mensura insuper de predicta observantie apparet manifeste ex tertia alia vi necessitatis consuetudinis tollande etiam quando subintravit plenitudo gentium ad fidem christi convulsa legalia non observans maior multitudo existente fidelium ex gentibus quam ex iudeis. Certe ad hoc paucorum ad plurimos amicabilis societatis et stabile fuit quosdam ex iudeis desistere ab observatione legalium sicut in principio eadem ex causa paucis ex gentibus fuit impositum onus. // Propter quod quando subintravit plenitudo gentium que ex iudeis erant a seipsis suas derelinquebant consuetudines. // Postmodum in eam agnitionem veritatis temporis accessu captande idipsum etiam monstrat videntes nempe iudei tam innumerabilem gentilium multitudinem ad christum conversam multosque ex eis miracula facientes qui non per circumcisionem neque ex animo umquam observaverunt legem moysi certum sit credere absque observantia legis moysi posse christianos salutem a deo consequi. // Et ulterius hoc ex verbis atque actibus allatum per apostolos manifeste intellexerunt observantiam legis moysi fuisse usque ad adventum christi tempus destinatum. Cumque iam lex ipsa preterierat saltem eius nec dum efficaciam sed nulla esse eoque metipsi claram veritatis habentes notitiam sponte desistebant ab eius observatione. Tum societatis causa. Tum libertatis amore. Tum propter perfectiorem observantiam legis gratie. Tum propter litteratos. // Demum illa potissima ratione quia inferius probabit quia agnoscebant quod observare legem moysi tempus iustificante erat facere iniuriam christo a quo iustificabantur. // Sic etiam postquam propterea quam maior erat multitudo ex iudeis conversa ad fidem quam ex gentibus a sancta apostolica sinodo hijs fuit impositum onus societatis iudeorum gratia. Sic et iudeis fuit conveniens ab observantia legalium desistere ut amicabilis societatis gentilium non observantium legem fierent participes. // Nec minus libertatis amore quoniam libenter quisque a se deponit inutile pondus et durum quia preterit servitutis quale erat legis moysi pondus quod teste petro nec ipsi nec patres sui potuerunt portare. // Item propter perfectiorem observantiam legis gratie quoniam cum sit lex spiritus desiderat spiritum a corporeis occupationibus absolutum atque liberum considerationibus vacare potentem. Unde etiam etc. quia innovat et actu perspiciet sapientiam lex autem moysi lex carnis dicebatur quia operibus carnis atque laboribus corporeis intenta erat. // Multum quippe occupati iudei erant in oblationibus primicijs decimis libaminibus et sacrificijs offerendis ascensionibus. Item frequentatur ad templum ad quod quia unicum dumtaxat erat pro toto populo iudeorum lege prohibente alibi quam in eo offerri sacrificia ubicumque in terra iudee foret oportebat ascendere non solum tribus festivitatibus annis quibus omne masculinum coram deo apparere debebat sed per annum circulum quandocumque offerre quis tenebatur aut vellet sacrificia pro peccato pacificorum in holocaustum vel aut que fecerat solite vota. Ibique etiam expectare oportebat donec comederent presbiteri sacrificiorum sanctificatas partes quia erant frequenter lavare corpus ut mundaretur ab irregularitatibus contractis ex contactu mortui aliisque multis similibus occurrentibus causis. // Propter quod apostolus petrus fatetur quod munia illa et onera non poterant neque christianum perfectum facere servientes solummodo in cibis et potibus et varijs baptismatibus et iusticijs carnis usque ad tempus correptionis impositis. // Igitur quia tunc multitudinis preceptorum lex illa velut impeditiva erat considerationi

UVA.BHSC

et stupefactio quoniam fortium dilectionem et mutationem praestat regio domini teste psalmista in meditatione mea exardescit ignis. Iudei consummate perfecte volentes legem gratiae desistere ceperunt a legalium observatione ipsisque volentibus servare cessavit statim. Siquidem eorum tempore primo servabatur ne scandalizarentur. Sic quemadmodum superstitio gentilium lex illa quae prius extitit repente fuisset abiecta. Iste hoc idem contigit imitationis causa. Facta namque maiorum facile trahuntur a subditis in exemplum. Iacobo non excepto ac iudeis conversis habitantibus in ierusalem de quibus supra dicetur. Petrus ac paulus ceterique apostoli et christi discipuli quamvis a principio tamen postea legalia non observabant. Et praedicabant alios singulos imitari debere actiones. Sic paulus in 2a thessalonicenses inquit: ipsi autem scitis quemadmodum oporteat imitari nos. Et infra: ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Quod autem legalia apostoli non observarent evidentissime demonstrant redargutio pauli ad petrum et ceterorum attestantium eum vivere gentiliter et non iudaice. Quoniam vero tempore ex doctorum culpa tradit contra ipsum quia ut ipse paulus inquit se reputat stantes in eo quod alterum accusat non utique lemonem constat ar... paulum petrum redarguentem non iudaice sed vivere gentiliter. Unde quia primo redarguit pro eo quod simulabat se iudaice vivere notorium sit enim paulum ipsum gentiliter vivere. Et sic de hiis duobus principibus scriptura testatur gentiliter et non iudaice vivere ita intelligendum est de aliis apostolis. Quo circa ex dictarum rationum commemoratione evidenter augustinus cessasse videtur observationem legis moysi, quam iudei repulerunt permanere usque ad praedicationem apostolorum quam plenitudo gentium intravit, quoniam etiam conversi iudei destiterunt ab observatione. Et quamvis eis aperte resplenduit noticia veritatis. Unum quidem est non in sermone generalis et nulla temporis declarans mensura. Verum autem cessasse de tempore quo maiores apostoli videlicet petrus et paulus quod vivebant gentiliter et non iudaice. Hoc autem constat fuisse illo in tempore quo paulus petro resistens id primo dixit atque testatus est. Utique de tempore noticiam habere valeamus necesse est inquirere quando eius in... facta fuit redargutio. Haud namque dubio hoc est maxime dubium propterea quod paulus non de tempore tacet.

Est adhuc non exile sed permaximum dubium utrum resistentia hec quam adversus petrum paulus fecit precesserit latam sinodalem sententiam de non necessaria observantia legalium per gentiles aut postea facta sit vel uno eodemque accidit tempore. Questionem quidem hanc movet augustinus in epistola ad iohannem incipiente Iam pridem tue caritati quamvis multa utrique allegent ea ab isto non determinat, postque tempora augustini pauci sunt veritatem huius serio explicantes. Rursus non primum prodiis quod est si collatio evangelii quam paulus ierosolimis cum apostolis habuit resistentiam illam antecessit vel fuit secuta. Quo anno ascendit ierusalem paulus evangelium collaturus.

c. 21. Tempus super hiis a multis ignoto iam sumatur. lodicus etiam plerumque reddit inquisito de tempore huius collationis evangelii ab apostolo delegato propterea quod non expresse cum scriptura sacra annales et hystorie concordant. Attestatur namque in epistola Gal. paulus post annos tres a conversione sua venisse ierusalem videre petrum et mansisse apud eum diebus xv. Deinde post annos xiiii iterum ascendisse ierusalem evangelium cum apostolis collaturus. Ipse autem cum fuit conversus ad fidem per x menses a passione. Iam in se ... non ... isti erunt completi xviii. Iero. vero narrat in libro illustrium virorum quod symon petrus apostolorum princeps post episcopatum anthiochene ecclesie secundo claudii anno ad expugnandum symonem magum romam pergit. Ibique xxv annis cathedram sacerdotalem tenuit usque ad ultimum annum.

UVA.BHSC

Neronis xiiij. // Claudij autem 2o anno iuxta annales imperatorum de quibus recipitur communis computacio
fluit a Christi passione. xij. xiij. aut xiiij. Et enim Tiberius cesar imperavit xxiij annis cuius
anno xv. Luca testante factum est verbum domini super Jo. Zacharie filium in deserto. Et venit predi-
cans baptismum penitencie // Cum vero Jo. postquam ostendisset digito Christum plures habebat disci-
pulos intelligendum est verum aliquem processisse nobili tempore. testimonio vero Luce ihesus erat incipiens
quasi annorum xxx. quando a Jo. baptizatus est. ipse autem predicavit tribus annis cum dimidio. vix
in computari potest quod post Christi passionem imperavit annis quinque Tiberius. Deinde Gayus galli-
cula annis iiij. Claudius xiiij. Dicitur ad 2m annum Claudij quo testatur Jo. Petrum ivisse
Romam si fiat computacione integra annorum erunt in medio xi. aut xij. anni quod autem excedat
apostolus inicia 2 thimos erunt vix xij. // Quia in Paulus determinate affirmat post tres
annos. deinde post xiiij. annos iterum ascendisse ierosolimam 2 tunc Petrus ibi erat. Jo.
vero narrat ivisse Romam secundo Claudij anno quod ut computabatur vix attingere valet xiiij
annum a Christi passione. varietas profecto huiusmodi narracionum non exigue perplexitatem generat ista
data illa assercione quod postquam semel ivit Romam Petrus non est reversus ierosolimam Jo. attestante
quod tenuit Rome cathedram sacerdotalem xxv. annis. // Pro explanacione autem perplexita-
tis huius id presupponitur quod non facile obviari debet historiographis contemporaneis presertim
de quibus etiam non est. in computaverint tempus medium vacantis imperij vel omissis mensibus compu-
taverunt integros dumtaxat annos. Nec enim in computacionibus imperij ut communiter recipitur co-
mputacio mensium atque dierum quemadmodum de summis pontificibus. Jo. quemcumque recipitur computacio
annorum illorum ad illam prius inspiciendum est. // Ad numerum quidem illum magnum predictis reducendi sunt
omnes particulares. quoniam ille ... sit ... illorum ab illo discordantia apparentem // Cui-
libet enim optimus hodie esset calculator vix aut numquam posset elicere determinatam summam
annorum a Christi nativitate quoniam invenit computacionem sine illa computacione faciat computacionis annis qui-
bus Rome imperarunt imperatores sive illa quibus sederunt summi pontifices. // Sic quoque
non contingit in computacione quam habent iudei ab inicio mundi quam rabini eorum vix aut
numquam sciunt illam concordare cum particularibus summis annorum in biblia enumeratis. Et stat
in computacione illa quam anniversaria fit revolucione addendo ad priorem numerum unitatem singulis
annis // Christi igitur fideles eciam non obstantibus quibuslibet computacionibus alijs stant indubie
illi totalissime quam observat ecclesia cum quoniam errare non est intelligibile cum si fas est dicere
omni anno de hac computacione decies centena milia fiat testimonia // Cuius omnibus
quae testimonium ecclesie dei maius est alia quecumque minime obstante computacione studium est apostoli
testimonio iurisiurando ascendisse iterum ierosolimam post annos xiiij: ibique cum Petro et alijs
seorsum evangelium contulisse // Ut vero concordia fiat ad computacionem Jo. cum apostolus dicit post
annos xiiij. computacio fit a sua conversione. Non vero post tres factos illos quos primo
computat tres annos. Et enim cum assumpserit primam computacionem a conversione sua narranda
non sunt principia computacionum. Sed quemadmodum quando dixit post annos tres incipit computacio-
nis accepit a conversione sua ita eciam ab eodem inicio computatur xiiij anni // Quo enim
narracione alia quelibet non obstante firmiter tenendum est quoniam id scriptura testatur anno xiiij.
post conversionem Pauli Petrum fuisse ierosolimis qui cum eo Petrus contulit evangelium. Et quemadmodum

UVA.BHSC

expositum est narratio Jo. hoc computacionem compertum prout addendo tempus vacationis imperii et residuum mensium quibus post completos integros annos illi imperarunt. Sed adhuc utrum ante vel post collacionem istam eiusdem anno xiiii factam fuit facta resistencia illa pauli ad petrum non ideo constat. **Qualis generis fuit illa compulsio ut titus circumcideretur et quomodo paulus hic obtinuit sentenciam in iudicio contradictorio.**

c. 28. [...] ad evidenciorem habendam noticiam materie huius occurrit exponendum primo qualis fuit genus compulsio illa de qua apostolus inquit. Titum cum gentilis esset compulsum non fuisse circumcidi. Exponetur 2° modus quo intelligi possit eandem fuisse collacionem quam paulus in epistola ad galatas memorat et lucas narrat in 15° actuum apostolorum quando fuit factum sinodale decretum. Deinde vero exponentur loca que in oppositum obstare videntur. Et demum quantum ex multis locis collacionis testimonium pacietur mensis exponetur tempus quod presens labor requirit. 1 Intelligendum 1° primo est de compulsione illa qualis modi fuit aut rigoris. Etenim paulus cum prius dicit Titum non fuisse compulsum circumcidi. Namque si iudei tunc non circumcidissent filios suos nulla fuisset causa compelli gentiles ad circumcisionem. Sed tunc circumcidebant ut manifeste probatur ex testimonio Ja. pluribus presenti modum ... annis decretis ad paulum eum fuisse notatum tamquam doceret non debere eos hebreos circumcidere filios suos. Si autem prout infra dissetur iam celebrata fuerat sinodus Jerosolimitana cum id fieri de gentilibus esset contra mentem decreto sinodali diffinientis hiis qui ex gentibus convertentur nichil aliud oneris imponi quam abstinere ab immolatis et suffocato inquinatis a quibus et qua ex causa fiebat ista compulsio contra libertatem declaratam gentilibus aperte ex diffinicione de qua visum fuit spiritui sancto necnon apostolis et senioribus in unum congregatis. Illud autem pluribus ex tenore littere nobis monstratur quod cetera nimis periculosa fuit illa compulsio quod paulus ut inquit resistens nec cessit ad horam ut veritas evangelii firma permaneret apud gentiles in quo evidenter etc augustinum quod dicit permanet quia illo tempore gentiles qui ad christum non circumcidebantur. Appellat enim paulus evangelii veritatem dictam sinodalem sententiam que declarantem gentiles qui sub lege evangelii essent non teneri ad legis moysi instituta. Verum quia non obstante decreto ipso tam exacta compulsio fiebat. Si non erat aliqua specialis causa ad hoc urgens plenum notari apostoli videntur quod 2° ignorantia hec fiebat tamquam ipsi consentiret gentiles simpliciter ad circumcisionem compelli. Si quidem intelligendum non est eos voluisse iniuriam facere iudicio religiosissime sinodi iherosolimitane ut quod semel in ea diffinitum erat passi fuisset iterum revolui tamquam esset dubia publicas admittentes disputaciones. tale autem erat si annuissent allegacionibus Titum quia gentilis erat circumcidi debere. Attendendum igitur quod paulus duas sillabas tangit clare dicens. Sed neque Titus qui mecum erat cum esset gentilis compulsus est circumcidi. Illa quippe causa precipua circumcisionis fiende forte allegabatur quia titus erat in societate pauli constitutus non ideo quia gentilis sic enim erat sinodali sententie contrarie expresse. Ex quo manifeste apparet quod fuit singulariter super declaratum iudeos illo tempore nolle audire aliquos predicantes non observantes legem moysi. Ex hac enim causa ut premissum fuit paulus circumcidit Thimotheum quali modo petebat tunc circumcidi titum qui pauli erat socius sicut thimotheus. Sed ut manifeste apparet illa fuit dicta causa quia tunc paulus circumcidit tamquam si sicut ille foret ad conversionem iudeorum. Nec id tamen necessario fieri ab eo petebatur. Nunc autem

UVA.BHSC

ceremoniis etiam utile fuisset. Titi qui sue predicationis individuus comes erat circumcidi ut quando
Thimotheus a iudeis audiretur eum predicaturus. Tamen quia id petebatur fieri ut diceret
iudaizare tertius tamen esset ex necessitate servare legem moysi per omnes predicatores ubi dictum eorumque so
cios propterea paulus restitit. // Et quod ait nec compulsus est circumcidi. // Compulsio utique ista intel
ligenda non est que per vim fieret armorum sed allegationibus rationum et auctoritatum suadentium quod oporteret
circumcidi gentiles baptizatos quoque servare legem moysi. // Unde nec dicere istud satis est ad
intelligentiam veritatis quam exponere laboramus. Compulsio namque plus isto in loco significationis
habet quam allegationum rationum et auctoritatum. // Datur etiam intelligi paulus in hoc verbo non compulsus est
circumcidi tamen promoveri id fieri aucturum. Unde de allegationibus ille fiebat in presentia apostolorum et
aliorum qui in ierusalem congregati manebant ad quos paulus ascendit eum cum eis collaturus.
// Nitebantur in obtinere illi subintroducti falsi fratres de quibus fit mentio ut ex precep
to ecclesie tunc ibidem legitime congregate compelli ad circumcisionem debet. Titus eo quod esset de so
cietate pauli prout ipse meminit in 2a epistola corinthios testatur Titum esse socium suum. Et
propterea cum in decreto declaratum fuisset solum etiam gentiles que non tenentur ad circumcisionem
de iudeis autem tamen expresse dictum non fuit. Titus vero erat quasi iudeus quia in societate constitutus
pauli nec aliud quod se aliis conformaret volebat eum in societate esse. // Hunc igitur tamen
ex necessitate coram apostolis allegabant fore compellendum. Et vero quoniam hee allegationes fiebant
in coram supremo tribunali ecclesie videlicet ierosolimis legitime tunc congregata quibus si fuisset in
contrarium manifestata veritas plurimum auctoritatis potuisset attribui. Hinc intelligimus paulum
qui attestatur se non cessisse subiectioni nec ad horam aperte tunc declarasse non solum gen
tiles sed nec iudeos ad observantiam legis teneri ex necessitate. // In illa igitur publica col
latione intelligendum est allatis rationibus superius ex doctrina sua concordantibus atque concordandis in
fra aliisque plurimis paulum demonstrasse quod numquam licet iudeis observare legem moysi si
credentes id fore tamen de necessitate salutis. // Prevaluitque propterea in eo conflictu disputationis
per declarans eum veritatem permanere apud gentiles que non tenentur ad circumcisionem etiam
in societate iudeorum constituti. // Et hoc est quod attestatur nec ad horam cessisse subiectioni quam illi
falsi fratres obtinere conabantur allegantes ceremoniis non gentiles omnes illos tamen qui in societate
iudeorum constituti essent debere circumcidi ut eis de cetero conformes. Et sic redigerent in servitutem
legis moysi a qua fuerant liberati ex declaratione sive sinodalis. // Sed ultra hec que sequuntur
etiam de se ipso aliisque conversis iudeis ut nos in servitutem redigerent aperte significat quod illi falsi
fratres allegabant legem moysi servandam fore tamquam ex necessitate per iudeos ad christum conversos. Ideoque
in decreto synodali de illis mentio expressa facta non fuit. // Propter quod paulus etiam
in hoc 2o etiam modo prevaluit dicta illa concessione quod veritas evangelii permaneret apud
gentiles. Nam sic gentiles ipsi consecuti fuerant ex gratia et in ea permanere poterant absque
ulla observantia legalium. Sic etiam esset apud iudeos quia non esset alius deus gentium alius
iudeorum sed idem una eademque lege utrisque tribuens ad salutem. // Hac ratione acu
tissimo quidem et pungenti stimulo utitur paulus adversus galathas dicens. O insen
sati galathe quis vos fascinavit veritati non obedire ante quorum oculos christus
proscriptus est et in vobis crucifixus. // Hoc solum a vobis discere volo ex operibus legis

UVA.BHSC

spiritum suscepistis. An ex auditu fidei sic stulti estis ut cum spiritu ceperitis nunc carne con-
summamini. Et post concludit dicens state et nolite iterum iugo servitutis contineri // Quod
autem pro observatione legis moysi proscribatur xpc et crucifigatur declarabit paulo infra
Sed ex hijs constat ratione illa validissimo fundata robore, exemplum videlicet gentilium qui accepe-
rant xpi gratiam, et in ea permanebant absque ulla legis moysi observatione // Ostendebat
tunc evidentissime in collatione illa adversus subintroductos falsos fratres paulus quod sicut essent
etiam conversos iudeos sic gentiles minime teneri ad servitutem legis. Nec enim dicere pote-
rant contradicentes iudei quod gentiles, sed cum omnes filii essent per fidem a servitute legis erant
liberi qua libertate xpc eos liberavit // Iudei et gentiles qui per gratiam fidei erant
filii dei, non erant iterum redigendi in servitutem quod persuadebat ille qui subintroierat xpianam
explorare libertatem // Quare si metipse paulus cum iudeus esset, ad id non tene-
batur nec titus quamvis eius socius // Et ita in iudicio contradictorio obtinuit non debere circum-
cidi titum. In iudicio igitur contradictorio quod ut predictum fuit erat ibidem congregati
tunc apostoli alii quam dicti coram quibus subintroducti falsi fratres allegantes in quantum
nitebantur compelli Titum ad circumcisionem // Nec tamen ut dictum est prevaluerunt quod
evidentissime nobis apostolus monstrat quando asserit post hanc resistentiam non fuisse adiectam
conditionem aliam nisi ut paulus atque barnabas pauperum essent memores // Primo
nempe fuit adiecta conditio quod gentiles abstinerent se ab ymolatis suffocato
sanguine et fornicatione. Et ita fuit tunc consultum paulo et barnabe respectu gen-
tilibus. Nunc vero tantum addit clausulam de memoratione pauperum // Atqui si eo tunc temporis
quo huiusmodi collatio fiebat iam precesserat resistentia contra adversus petrum dum sua vice gentiles non
teneri ullo modo ad servitutem legis in hac collatione confirmabat paulus ratione prevalida petri alle-
gans exemplum qui cum esset natura iudeus tamen iudaice sed vivebat gentiliter in dei gratia perseverans ta-
cuisset namque adversarii huic argumento satisfacere non valentes quod oportebat eos negare
si reddere voluissent quod in petro non perseverabat in gratia aut quod verum non erat ipsum vivere
gentiliter et non iudaice // Sic autem primum negare non poterant quia contrarie per petrum mundanda
fiebat ita nec secundum, erat enim tempore illius resistentie evidenter notorium notorietate facti non
quidem momentanee transeuntis sed velud continue permanentis quod petrus non iudaice sed
gentiliter viveret // Et quod maius quia ut tamen dicitur nec solus tunc petrus gentiliter vivebat sed et
omnes iudei baptizati in eius consortio societate veluti dignum erat, magistro discipuli, filii
patri, subditi prelato atque summo pontifici fideles in hijs que fidei aut bonorum morum erant
se conformantes // Et hunc sensum notant verba pauli ad petrum cum ait. Si tu cum iu-
deus sis gentiliter vivis et non iudaice quomodo gentes cogis iudaizare. Et subdit
statim nos natura iudei et non ex gentibus peccatores. Datur enim intelligi non solum petrum sed alios
qui natura iudei erant vivere non iudaice sed gentiliter // Magna rursus attentione considerandum
est verbum illud gentiliter vivis et non iudaice nec enim actionem unam velut transeuntem notat
ut quidam exponere voluit hoc dictum esse intelligendum quando intravit ad Cornelium Centuri-
onem potius vero ex natura verbi illius vivis, cum adverbio copulatum significat verba hec
gentiliter vivis et non iudaice morem vivendi continuatum in petro // Itaque in resistentie

illius tempore iam manifestacio erat facta uitatis / Iudeos quos conuersos quamuis utiliter assequi aut scan
dali uitandi causa posse legem obseruare ad id tamen non teneri ex necessitate postea. at quia iam
conturbabant iudei uerbum dei a se repellentes magis esse oportunum ab illis cerimonialibus possim desistere quadmodo ex quo erat petrus qui gentiliter viuebat et non
iudaice // Unde obiurgare quemcumque eiusmodi contingit resistencia cum mos ille vitandi in
eo fuisset contumatus manifestissima causa paulum urgebat petro in facie resistere
quia ueri reprehensibilis erat eo quippe viuebat gentiliter et non iudaice et tamen simulacione sua co
gebat gentes iudaizare. Utrum fuit eadem collacio quam lucas narrat factam in
concilio Ierosolimitano et quando compellebant circumcidi Tytum et augustinus quod sic.

// ys itaque pretermissis qualis quamuis fuit illa compulsio cui paulus non cessit ad horam. Et sic titus non est circumcisus. Inquirere restat secundum dictum quod sine fallo ma- c. 29.
ius dubium est, maius inquam, nam ut perfectam attingi ualeat cognitionem distincte uolens
narrare est velut intuitiue ante oculos habeat sic nitens veritatem singula in libro actuum
Apostolorum et tempus quo apostolus scripsit plures ex epistolis suis // Est autem dubium secundum utrum
collacio eiusmodi de qua narratur in epistola ad ga. eadem sit cum illa quam lucas recitat in libro act.
apostolorum quando apostoli et seniores iherosolimis congregati conuenerunt videre utrum oporteret circumcidi gentiles
propterea quod obseruare legem moysi // Illud autem primo dubium occurrit quod ibi una collacio alia multum
concordat eademque videtur esse quod utraque asserit loco paulum ascendisse ierusalem et cum barnaba.
// Et quod aliqui erant probare nitentes omnes gentiles circumcidi atque legem moysi seruare debere
de necessitate // Item in utraque videtur fieri mencio de aliorum apostolorum societate iuncta cum paulo et barna
ba, quod enim expresse affirmatur in epistola Ga. referente Ia. cephas et Io. dedisse sibi dex
teras societatis liber actuum apostolorum notat cum appellat eos carissimos dicens cum eis missos
fuisse sylam et iudam a sancta synodo in anthiochiam ut patet hic viba. Et quia quemadmodum isti ad
eos hic notentur, sic nunquam illi uero ut socii // Est et conueniencia quia liber actuum expresse
narrat in ea collacione declaratum fuisse gentiles non teneri ad legis seruitutem. Epistola uero
quamuis non tam extense tamen apte significat id ipsum cum testatur paulus nec ad horam cessisse
subiectioni eiusmodi // Verum quia in collacione quam epistola narrat fuit concordatum per
paulum et barnabam libere hoc est absque seruitute legis predicandum eiusmodi in gentibus
quod patet ex eo quia solum fuit adiecta condicio de memoria beneficencie in pauperes ministranda
Ex hoc apparet una ex differenciis hinc inde notatis quando ibi positum onus gentilibus ut abstineant
se ab illis que superius dicta sunt hic autem non adicitur // Sed quia legit augustinus de consensu euangelistarum dare
plures regulas ad concordiam eorum facile istam aliasque notatas soluere per dictas // Inter
alias autem ab eo positas regulas illa sit repetita magis ut quod adicit quod non obuiat
non discordet, sicut eodem modo quod tacet non negans / Lucas in narrans onus impositum gentilibus
et paulus commendacionem sibi pro pauperibus factam minime sibi obuiat quelibet namque adicit quod
neuter infirmat quod asserit alter // Nec impedimentum est quia dicit tamen ut pauperum meores
essemus quasi uideretur negare aliquid fuisse impositum onus // Si quidem non infirmatur fuisse aliquod onus
gentilibus consimilis impositum sed attestatur quod esset pauperum memores, fuit paulo eidem et
barnabe commissum tamquam officium nobile benefacere pauperibus // Est et alia differencia quia

UVA.BHSC

lucas q narrat paulum et barnabam ascendisse ierosolimam ex sinodo. hoc dicit paulus ubi testatur
se ascendisse secundum revelacionem. sed utrumque concurrere potuit. Quod solo lucas mencionem faciat
de sinodali epistola pauli nunc idem est quod supra additum illud nec illum negare. Eidem rursus
est suppositum quod postea libri inveniamus conveniant adiacet quod lucas refert petrum barnabam et
paulum multa loquentes in concione et iudicante iacobum de quibus omnibus in dicta epistola non
habetur. Sed et illud verbum consili cum illis eum quod predico in gentibus plene in ipso capitulo
omnes illas elocuciones. Nec a se demum in facti serie loquitur distant narraciones ille
quod surrexerint quidam de heresi phariseorum qui crediderant dicentes quia oportet circumcidi gentiles precipue
quod servare legem moysi. Et fuisse sub introductos falsos fratres qui subintroierunt explo
rare libertatem nostram quam habemus in christo ihesu ut nos in servitutem redigerent. His igitur attestantibus
advertere facile videtur eandem fuisse collacionem eandem utrobique designata loco. Sed est una
grandis difficultas quam aut nunquam salvari potest absque grandi prudicio sincere exponens
scripture sacre que etiam ipsa requirit. Eadem plurimum nocet puritati divinorum eloquiorum vo
luntarie sive extorte exponens. Exponit quippe de sensu scriptura sacra atque ludibrio
prorsus illos fuit exponens, si id illa exposita alio scripture passu non constant.

c. 30.

Capitulum de harum scripturarum. Quod non una sed fuerint diverse collaciones in sinodo et super
duarum concordia agitur evangelio placet. Et quod potissima est racio per equivo
nobis sit ducerat quod inquirimus in serie temporis et utrum racionem que non constat.
eadem sit hystoria vel diversa id manifestissimum est quod apostolus loquitur seriose multum in epistola ad
galathas. dicens enim que autem scribo vobis. Ecce coram deo quia non mencior. Itaque attestatur
mencionem ita esse que in dicta epistola memorat quod ob hoc elaboradum est ut narracioni que ibidem
facit ille alie compaterit non vero quod hec ad illas qui violenter trahat. Difficultas autem
primaria que hystoria recitata per lucam non sit eadem cum ea quam paulus refert esse de persona
titi et de persona barnabe de persona titi ut quod postea quod liber actuum qui narrat paulum ierosolimam
cum barnaba ascendisse de tito nunquam nunc vel antea mencionem fecerat. de barnaba vero sic
quia postquam de tito mencionem fecit nusquam refert barnabam paulo adiunctum ut notum
est potest facile legenti hystoriam de celebracione sinodi ierosolimitane et residuum libri ipsius
apostolicis referentis acciones. Ad hoc autem evasionis modo videri possit duplex aut
dicta equivocacione aut diceret res gestas ibi narrari non vero ordinate successiue
sed per transitum. Sed quod recitatur primo id quod postmodo factum est et equiso. sicut sexta regula dicta
a Ticonio pro intelligencia scripture sacre exposita vero ab augustino in tercio de doctrina christiana
appellata de recapitulacione et anticipacione exemplificat autem de arboribus in paradiso plan
tatis quorum productio in libro genesis narratur post hominis creacionem que tamen fuit tercia
die creata et sic loco recapitulando anticipando vero cum idem liber refert de enumeracione
filiorum iaphet antea quam divisio narretur linguarum dato testimonio quod ab illis divise
sunt insule gencium in regionibus suis unusquisque secundum linguam et familias in nacionibus suis.
Verum visio hec quamvis colorem habeat non facit satis perfecto in hoc grandis et
apta est dissimilitudo quia illa narracio est moysi referentis hystoriam rerum gestarum a
mundi principio. Unde competat generaciones filiorum noe usque ad tempora abrahe et per

scriptura a moyse et aliis passibus lucide. Apparet quod in istis duobus locis dictis est locutionis modus
per recapitulationem. // Item in libro actuum apostolorum ubi est quando de singulis meorum fames lu-
cas loquitur ut texens hystoriam de rebus gestis et de successu temporis ordinato. // In uno
quidem passu prosperitate augusti pro eo loquitur anticipando, quando dicit In illis autem diebus super-
venerunt ab iherosolimis prophete anthiochiam, exurgens autem unus ex eis nomine Aga-
bus significavit per spiritum sanctum famem magnam futuram in universo orbe terrarum que facta est
sub Claudio. Discipuli autem prout quisque habebat proposuerunt in ministerium mittere habitantibus
in iudea fratribus quod et fecerunt mittentes ad seniores per manus sauli. // Sed quidem fuit prophetatum
de illa magna fame futura antequam petrus fuisset missus in carcerem. Sed ministerium illud fuit
post ad multos annos videlicet tempore claudii imperatoris quando contigit illa magna fames
teste magistro in hystoriis scolasticis anno imperii eius quarto. Et quia narrante beato petro ascendit
Romam anno dicti imperii secundo anno. Utique post eius vel ipso secundo contigit missio illa in carcerem
quam de petro fecit herodes // De istis itaque tribus manifeste apparet quod lucas recitat per anti-
cipationem. Unum postquam in carceratio fames et ministerium contigisset facta est segregatio
barnabe et pauli in ministerium ad quod spiritus sanctus eos assumpsit aliaque multa ibidem
narrata // Non tamen sic per anticipationem loquitur ubi lucas narrat de celebratione syno-
di, de thimotheo, de tito, de ascensu in iherusalem. Itaque ratio ista infirma videtur quia eadem niti-
tur consuetudine scripture per rationem anticipationis locum non habente nisi ex scriptura ipsa constet. Et hoc in loco po-
tius ostendit oppositum. Hec infirma atque ingenua minus est. Illa post evasio de equivocatione
nominis et per diversitatem, arbitrantur namque fuisse duos quorum utique titus vocaretur. // Hoc autem modo
nisi aliunde constet quod dicit scriptura sacra exponere est ipsam distrahere. Nam quando narrat nobis
de uno si licet fingere alium. Sic dicemus de moyse quod alter esset qui ad aquas contradictionis non
dedit gloriam deo. Et alter qui loquebatur cum deo facie ad faciem. Similiter ergo modo de abraham
suadente sarre dicere se eius sororem et dei mandato offerente super altare filium suum.
Ita de Josue convincto a gabaonitis et iubente stare solem in celo, de david committen-
te adulterium et componente psalmos. Adhuc quod alter esset ihesus qui abscondit se et exivit de
templo et alter qui in initio contigit a iudeis quis esset et audivit constat principium qui et loquitur nobis
// Quemadmodum aliqui exponunt de magdalena aliam esse de qua christus eiecit VII
demonia et aliam que unxit ihesum unguento venundabili trecentis denariis. Sic
et non nulli exponunt alium esse cui christus dixit Tu vocaberis cephas et alium cui
paulus restitit in faciem. Itaque nisi aliunde ratio vel cogat auctoritas nimis periculo-
sissima est exponere sacram scripturam per equivocationem. Cum in paulus tentando testatur ascen-
disse iherusalem assumpto tito cum barnaba et tempore quo in libro actuum apostolorum legitur cum barnaba ascen-
disse non fuit titus baptizatus ut circumcidi compelleretur admittenda igitur non videtur illa in-
telligentia fingens alium titum de quo in scriptura nulla mentio fiat // Porro nec videtur verisimile ut
titus circumcidi compelleretur quando barnabas et paulus ex statuto fidelium ascenderunt iherosolimam
super questione an gentiles conversi tenerentur circumcidi et convenerunt apostoli et seniores videre
de verbo isto fieri et non debet pendente questione iudicio nisi est acceptandum sed omnia manere
debent in eodem statu. Sic etiam referente luca paulus anthiochie dixit adversus eos pro quo

eidem et barnabe fra[tr]i fuit sed ia[m] no[n] minima q[uod] gentiles ma[n]ere debuit ita ut crederent
Quapropt[er] repulsio illa ad circu[m]cisio[n]e[m] no[n] vi[detur] tu[n]c fuisse tanto q[uod] tit[us] ia[m] fuisset baptizatus
// P[re]terea i[n] ubis ibi d[e]positis audiebant barnaba[m] et paulu[m] narrantes q[uan]ta fecisset
d[eu]s signa et p[ro]digia i[n] gentib[us] p[er] eos no[n] signific[ant] t[ame]n r[e]sistentia q[ua]ndo q[ua]nta i[n] ill[is] nec
ad hora[m] cessim[us] subiectio[n]i. Nam[que] l[icet] s[imi]l[it]e[r] fuisse fra[tru]m p[er] eos narratio[n]e Anthioch-
ie phenice atq[ue] samaria. Necno[n] cora[m] ap[osto]lis et senioribus attesta[n]te luca q[uod]
i[n] hijs locis narrauit q[uan]ta i[n] gentib[us] d[eu]s fecit p[er] eo[rum] ministeriu[m] // Rursu[m] nec
nec sibi paul[us] tu[n]c tope attribuisset i[d] i[n] q[uo] o[mn]es ap[osto]li concordes erant / copiosiores
utiq[ue] pro eo atq[ue] barnaba de sup[er] q[uo]d ut teste ut lucas r[efer]t pet[rus] et Jacob[us]
i[n] illa sinodo fecerunt allac[i]o[n]es. In ep[isto]la ad Ga[lathas] paul[us] u[er]o de se atq[ue] barnaba fac[it] me[n]c[i]o[n]em
solu[m] t[ame]n ip[s]i no[n] ap[osto]li alij r[e]stiterunt nec ad hora[m] cedentes subiectio[n]i. Ex hijs pala[m] fit
differentia utriusq[ue] hystorie ad alia[m]. Itaq[ue] alio t[em]p[or]e fa[c]ta fuit p[er] paulu[m] collacio eu[an]g[e]lii cu[m] ap[osto]lis
de q[ua] ip[s]e testat[ur] i[n] ep[isto]la Ga[lathas]. alio u[er]o allac[i]o[n]es q[ua]s lucas narrat fa[c]tas in sinodo
per petru[m] paulu[m] barnaba[m] et Jacobu[m]. De machinac[i]o[n]e iudeo[rum] p[er] sub[in]troductos

c. 31. Va[n]a p[ro]p[ter] n[on] testat[ur] paul[us] sub falsos fr[atr]es a sil[entio] obs[er]uan[tie] eu[an]g[e]lii et legem.

introductos f[a]l[s]os fr[atr]es q[ui] subi[n]t[raue]r[un]t explorare libertate[m] n[ost]ram r[e]ligio[n]is u[bi]
hec ap[osto]l[us] significat q[uo]m illa a luca r[e]lata sinoderint at q[ui]da[m] de h[er]esi phariseo[rum] q[ui] crediderant
dicentes q[uia] oportet circu[m]cidi eos p[re]cipue q[uod] seruare lege[m] moysi // Propt[er] q[uo]d alt[ius] speculando
u[er]ba ip[s]a pauli docet nos intellig[er]e magnu[m] occultissimu[m]q[ue] i[n] hac materia secretu[m] ma-
chinac[i]o[n]is p[ro]fecto o[mn]i plena[m] dolo iudeo[rum] adu[er]sus xp[ist]iana[m] fide[m] subtilissima atq[ue] fraudulentissima
astutia fabricata[m] // Illud a[u]t[em] e[st] q[uod] ap[osto]lo[rum] t[em]p[or]e iudei uidentes gentiliu[m] multitudine[m] s[em]p[er]
ac magis c[on]u[er]ti ad fide[m] x[risti] eo q[uod] per illam sinodale[m] s[ente]n[ti]a[m] liberati erant a iugo legis
parauerunt aliq[uo]s ex suis i[n] lege et i[n] p[ro]ph[et]is phia atq[ue] eloq[ue]ntia doctissimos ficte
accipe baptismu[m] xp[ist]i ut q[ua]n[do] ap[osto]li allidentes de p[ro]ph[et]ia[rum] de aduentu messie audie
bant[ur] apud eos q[ui] erant moysi lege[m] seruantes. Sic et apud x[rist]ianos illi ficte bap
tizati audirent allegantes ex lege moysi atq[ue] p[ro]ph[et]is r[ati]o[n]es et c[aus]as q[ua]re p[er] legem
x[risti] no[n] fuissent liberati ab obs[er]uancia legis moysi // Si q[ui]de[m] i[n] c[om]plime auctes ex
ueteri testa[men]to p[ri]mo aspectu se offerunt q[ui]b[us] id suaderi poterat. Ut et ap[osto]l[u]s expresse docet
in ep[isto]la coll[ocen]ses q[uod] hij subintroducti falsi fr[atr]es tripl[ic]it[er] conabantur seduc[er]e fideles et auert[er]e
a lege xp[ist]i / ph[ar]ic[e] utiq[ue] argu[men]t[is] erant et nam[que] docti i[n] phia atq[ue] i[n] arte oratoria et
allegabant q[uod] sacra xp[ist]iane fidei erant c[ontra] r[ati]o[n]em atq[ue] i[m]po[ssibi]lia ideo[que] i[n]credibilia
q[ui]a quo[rum] astucia[m] aduisans paulus ait hoc a[u]t[em] dico ne q[ui]s uos decipiat i[n] sub
limitate s[er]monu[m]. Et uidete ne q[ui]s uos decipiat p[er] phiam et iane[m] fallacia[m] s[ecundu]m
tradic[i]o[n]em hom[inum] s[ecundu]m el[ementa] mundi // Deinde rursus c[on]abat[ur] ex lege auct[orit]ate
multipl[ici] q[uod] i[n] multis defectuosa foret lex eu[angel]ij // Ad c[uius] c[on]futac[i]o[n]em ondit
suffic[er]e fidelib[us] xp[ist]m cu[m] i[n] ip[s]o habitat et o[mn]is plenitudo diuinitatis corp[ora]l[ite]r // Ne
t[er]ci[us] conabatur seduc[er]e suasione s[u]a intentu[s] p[ro]pt[er] q[uo]d d[e]nunciabat dicens ne uos se
ducat i[n] humil[ita]te et religio[n]e angelo[rum] // Alium adhuc seductionis modu[m] fabu
la[rum] utiq[ue] narrac[i]o[n]e i[n] ep[isto]la ad tytu[m] o[mn]i[n]o inq[ui]t. Sunt e[n]i[m] multi uanilog[ui] et sedu[ctores]

UVA.BHSC

towes marie q de cristiana fide sint quos oportet redargui, quos ob causam increpa illos du
re ut sani sint in fide non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum aduersantium
se ueritati. Vt autem in hiis aliisque apostolus epistolis apte dicit omnis ista seductio fiebat
ut lex moysi seruaretur. Perspiciebat certe iudei quod isto posito vz legem moysi sil-
licet cum christo obseruandam fore obtinebat quod lex legem cum christo minime obseruandam. Nam
si distincte per se precepta legis moysi fuit impossibile, addito altero erat impossibilius.
Rursum tot sunt contrarie legis utriusque quod ex simultanea obseruatione uelut infinite
emergebant difficultates aut contradictiones. Nemo quippe potest seruire duobus dominis aut enim
vnum odio habebit et alterum diliget aut vnum sustinebit et alterum contempnet. Itaque iudi
caret impossibile utramque legem ex toto simul ac perpetuo obseruari debere aut posse. Prop
ter quod necessarium futurum erat aliquos fidelium fieri perplexos cui legi potius se conformare de
beret. Quo dato cassi iudei suadere potuerunt ut postergato christo redirent ad
perseruandum solum legis moysi ad quod ut supra premittitur intentum erat dix
issent ei qui ceco nato maledicentes dixerunt. Tu discipulus illius sis, nos moysi discipuli
sumus. Nos scimus quia moysi locutus est deus hunc autem nescimus unde sit. Et si obtinere po
tuissent quod christiani ex iudeis, nisi postergassent christum, moysen accipientes, euidentissimum
erat quod fides omnium gentilium per mariam iam accepissent uacillarent impedimentique fuissent con-
uersioni gentilium ad fidem christianam in dies multiplicatiora atque maiora suscipienti in
euentu. Vnum quia inter certas rationes quibus suadebat seruare legem erat excellentia persone
moysi quam extreme laudabant paulus astucia est usus eadem si diceret in fine est a deo
namque cum perfectissimum erat quod emuli perhibent in 2a corinthiorum obtinebat eum as
tutum esse et dolo homines capere per ut autem patet in epistolis ad Ro. Cor. prima ad Gal. Iterum et col.
fideles omnes instruens contra eos ut epistole eedem continuat et Iohannis in prologis commemorat erat
aut peruerti aut postea seducti fuerunt a pseudo apostolis. Et sub nomine domini ihesu
christi quibus verbis manifesta fit de quod per christe dicebant machinatio iudeorum aduersus christi
fidem. Quia sub nomine christi seducebant fideles callidi te maria christo moysen
preferentes et sic legem eius cum christo. Propter quod in hiis epistolis specialiter atque seriose apostolus
studuit declarare christi dignitatem et excellentiam ut comparatione fratris excellentie eius ad
moysen qui est incomparabiliter excellebat eius lex potissime amplectanda foret. Nec minori
studio id declarauit in epistola Eph. laudans eos qui perstiterant in fide pseudo apostolos non
audientes. Vtique dictum quod intelligimus unum pro multis certe maria per eorum que in epistolis
pauli ad ecclesias diuersis continentur militat in hoc propositum de annullatione eius legis et
ad legem moysi potioresque rationes fundamentales hinc de christi excellentia intitulatur. De
epistola uero ad Heb. non dico quod in idem propositum tendat per eius maria que tendit tota. Vnum
quod intimius integreque intuetur doctrinam pauli doctrinam atque librum actuum apostolorum euidentis-
sime aspicit tam resplenduisse dei omnipotentiam in defensione fidei contra astucias iudeorum
apostolorum tempore quam aduersus imperatorum uiolentias tempore persecutionis martirum. Ecce
iam expressimus clara ratione intelligi potest quare sic eos uocat et quo fine et quamre ex
cum subintroducti sint illi falsi fratres ab apostolo commemorati qui subierunt explorare xpia-

nã libtate ut i s'uitute reddent fideles / s'uitute in q̃m legis moysi callide p hoc sup
ponere uolẽtes eũm legem. Et oẽs fideles a xp̃o efficẽ alienos. Q asserere
seruandum esse legem moysi ẽ exiliari xp̃m debẽ et oĩ anno semel crucifigendũ.

c. 32. In hac aũt particla offert se declarand' i9 p̃ma ri atq3 p̃fidissi secretum a
paulo in ep̃la ad ga. qm̃ ecclã q asserere legẽ moysi obs'uadã ex nc̃ite
ul' tq̃m iustificatẽ erat nõ solũ xp̃i fideles ab eo effici alienos ſ3 erat ab eis
xm p'scribi 2 i obs'uatib9 crucifigi ¶ Hoc 2 p̃mũ i capi9 s' demõstrat exul nẽ
pe quis effici' cũ a domo sua 2 p̃ria quis alienat' s' uãtib9 ut ẽ a nõ eo ex uda
issimo ad xm 2uisso legẽ moysi pãpue h9 ẽ p̃ncipale q̃ eũm exul fiebat & a domo
sua domo utiq3 ista q̃ nõ ipẽ ſ3 moyses famul9 eius man'et i cordib9 iudeorz
legẽ moysi obs'uãtiũ 2cepto eũo ut et paul9 2testat' i ep̃la ad hebr'os de filio
dei loq̃s. Moyses q̃dẽ fidelis erat i tota domo ei9 tq̃ famul9 i testio eorz q di
cẽda erat. X̃ uo tq̃ fili9 i domo sua q domus sum9 nos si fiduciã 2 gliã suã usq3
ad finẽ firmã teneam9. Attestat' rursus q ãplioris glie p moyse fili9 dign9
hit' ẽ q̃nto ãpliorẽ horẽ h3 d'n's i domo q illã fabricauit. Seruare i legẽ
moysi potiq̃m eũm erat xp̃m p'scribi 2 a domo sua q fideliũ corda sunt fierẽ
exulem. Sicut ut lucas testat' illi dogmatizabãt dicẽtes ad xp̃i fideles
q2 ni circũcidamini ſ3m legẽ moysi nõ potestis saluari. Et alio i loco dicebat q
optet circũcidi eos pãpue q̃ s'uare legẽ moysi. In eo aũt q dicebãt pãpue
maite istruunt illos dogmatizare potius q̃m eũm x' moysi legem s'uadam
ẽt hoc erat xp̃m p'scribi. Seruare insup legem moysi tq̃ ex ncite cũ eũo erat
i ipis crucifigẽ xp̃m. Vba q̃ppe appentia p'a abhuc9 ncite q̃cie minus alienũ
ſ3 p̃pinquũ ualde 2 meorato vno dictu erat ex p̃cepto legis moysi 2 notissia
quadã p̃phica ueritate. Illud aũt ẽ q sum9 pontifex iux' legẽ moysi sepe offẽbat
hostias pro pp̃lo 2 necẽ illi erat ut sinlis annis sel' i s'a i sag'ne alieno itro
iret. X' aũt nõ i alieno ſ3 i sag'ne p̃pio redẽptur9 erat pp̃lm suũ 2testãte ysaia
q uulnat9 pp iniq̃tates nr̃as q̃ ouis ad occisiõem ducẽd9 erat. Zacharia deinde
Tu q̃3 i sag'ne testi tui eduxisti uinctos. Q'a i' x' ipẽ erat sacerdos ietinũ 2 nõ sac
dos sum9 si lex moysi de ncite s'uada erat cũ q̃m diu sum9 sacdos uiuet debet
offerre hostiã pro pp̃lo sel' i ano q̃ns erat xm sũmi sacerdotẽ q̃m septinũ h3 sacer
dociũ sinlis annis i sag'ne p̃pio hostiã pro pcto pp̃li oblatũ esse. Et sic omi
ãno erat crucifigẽd3 ipẽ aũt sel' pro pctis nr̃is mortu9 ẽ iustus pro iniustis ut
nos offeret deo mortificatos q̃dẽ carne viuificatos aũt sp̃u. Ex hac
aũt deductiõe palã agstm9 a q̃ t'pe oĩa legis ãntiq̃ sacrm p'diderĩt suã uirtutẽ 2
efficaciã a t'pe videlicet q hg hostia viuta 2 p'fectissima q̃ ille oẽs significabãt
deo p'ri oblata est. In hac p'fecto oẽs alie suũ finẽ acceperũt q̃m vn9 x' dixit
Cõsũmatũ ẽ 2 iclinato capite tradidit sp̃m. In signũ cui9 veliũ t'pli scissum
ẽ i duas ptes a summo usq3 deorsũ. Propt' q̃d asserere moysi legẽ s'ua
dam ex ncitate p erat p'fitẽ oblacõẽ xp̃i pro pcto pp̃li sel' factam non

UVA.BHSC

fuisse sufficientem ad remissionem peccatorum. Ideoque eadem hostia oportet iterari quomodo moysi lege per
singulos annos scilicet et sic oportet christum crucifigi vel sanguis filii dei tanta quemadmodum in
effusus erat semel effusus pro redemptione humani generis non plus haberet virtutis quam comparandus
esset sanguini hircorum et caprorum emissariorum qui omni anno effundebatur erat pro peccato populi.
Hoc autem abhominabile absurditate fidelium aures audire horrent. Et tamen aper-
tissima evidentia sequitur ex illa datum postquam lege moysi post christi mortem suadam fore
ex necessitate. Hec est apostolica doctrina in epistola hebreorum cum ait Ubi testamentum est, mors
necesse est intercedat testatoris. Unde nec primum sine sanguine dedicatum est. Lecto enim mandato
legis a moyse universo populo accipiens sanguinem vitulorum et hircorum. Et infra necesse
est ergo exemplaria quidem celestium hiis mundari. Ipsa autem celestia melioribus
hostiis quam istis. Non enim in manufacta sancta introivit, sed in ipsum celum ut appareat nunc
vultui dei pro nobis neque ut sepe offerat semetipsum quemadmodum pontifex in-
trat in sancta per singulos annos in sanguine alieno. Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origi-
ne mundi. Nunc autem semel in consummatione seculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit.
Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori post hoc autem iudicium sic et christus semel oblatus ad
multorum exhaurienda peccata secundo sine peccato apparebit expectantibus se in salutem.
Umbram enim habens lex futurorum bonorum non ipsam ymaginem rerum, iisdem hostiis quas offerunt
indesinenter, numquam potest accedentes perfectos facere. Alioquin cessassent offerri. Ecce
quam aptissime apostolus declarat quod durante lege moysi que hostie non erant res sa-
cre aut spirituales sed non ymagines sed umbre que non poterant perfectos facere necesse erat
summo sacerdoti per singulos annos intrare sancta in sanguine alieno. Et si in sanguine christi non maior
virtus aut efficacia fuisset cum summus esset sacerdos quam oportebat eum frequenter pati. Hoc autem erat
maxima christi efficacie iniuria ut sanguis proprius eius compararetur sanguini hircorum aut vitulorum. Quod
si in ecclesia offertur cottidie eucharistie sacramentum hoc non est christum fieri hostiam atque sacrificium sed
huius sacrificii semel oblati memoriam fieri. Sic enim precepit dicens hoc facite in meam commemorationem.
Non perfecto re actuque in sacramento altaris fit sanguinis christi effusio sed effusi pro nostra salute fit
commemoratio. In lege autem moysi summus sacerdos actu offerebat alienum sanguinem pro peccato populi
non vero proprium ut christus. Legimus sane de david cum induceret archam de domo obededom
in domum suam plurimas eum obtulisse hostias que ad singulos sex passus ymolabat bovem
et ovem et arietem. Salomon autem in dedicatione templi xxii milia boum et cxx milia ovium. Ezechias
quoque sed et Iosias in celebrando phase omnibus hiis est antelatus. Illud vero christi multo est necessarius
istorum que non in proprio offerebant victimas sed in sanguine alieno tamen insignem laudem et gloriam meru-
isse quam maxime abraham qui dei obediens precepto disposuit ymolare filium suum super unum mon-
cium quem sibi deus monstraverat. Etiam ysaac ipse magnam promeruit laudem qui ut dei impleret
voluntatem abrahe patri suo obediens paratum se exhibuit sustinere mortem. Quam igitur
christus summus sacerdos in eternum semel obtulit deo viventi semetipsum in sanguine proprio quis enarrare
poterit qui in immensum distantem promeruit laudem et gloriam pre omnibus illis. Sed et quod prestantissima atque
sublimissima ostendendum devotione ad quod illi attingere non potuerunt. Utique unam pro peccatis
offerens hostiam una oblatione apostolo teste consummavit in sempiternum sanctificatos. Abhominabile

rursus dictum est quod per unius soli primi hominis inobedientiam peccatores constituti sint multi
Et quod non sint facti iusti per unius hominis filii dei obedientiam qua factus est patri obediens usque ad
mortem crucis. // Nam si enim unius delicto multi mortui sunt multo magis gratia dei et
donum in gratia unius hominis ihesu christi in plurimos habundavit. Et sicut non per peccatum illius ut multi
constituerentur peccatores ita non fuit necesse reiterari hostiam huius ut iusti efficerentur. // Si quidem
multo magis quam sanguis hircorum et cinis vitule aspersus emundabat inquinatos sanguis
christi qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit inmaculatum deo. // Unde quia talia asserere erat
blasphemare christum et nichilipendere atque sanguinem eius conculcare. Ideo apostolus in epistola ad
hebreos hos proponit peccare qui observantes legem moysi post habitam noticiam de christi morte quam
gentiliter esset hoc peccatum declarans inquit voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam
noticiam veritatis iam non relinquitur pro peccatis hostia. Terribilis autem quedam expectacio iudicii
et ignis emulacio que consumptura est adversarios. Irritam quis faciens legem moysi sine ulla
miseracione duobus vel tribus testibus moritur quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui
filium dei conculcavit et sanguinem testamenti pollutum duxit in quo sanctificatus est et spiritui gratie contumeliam
fecit. Scimus enim qui dixit michi vindictam et ego retribuam. Et iterum quia iudicabit dominus populum
suum horrendum est incidere in manus dei viventis. // Hac scientia quia sanguinem christi sanguini hircorum
comparare erat sanguinem novi testamenti pollutum ducere et spiritui gratie facere contumeliam utique consequenter
criminale erat legem moysi cum eius observancia servare spem salutis ponendo in sacrificiis eius. // Unde
apostolus intelligens quod galathe audierant pseudo apostolos predicantes legem moysi ex necessitate
suadentes arguit eos quod iterum convertebantur ad infirma et egena elementa observantes di-
es et menses et tempora et annos hoc est quia credebant se obligatos ad legis sacrificia
neomenias et festa kalendarum annorum etc. Sicut eis declarat in epistola Col. dicens nemo vos iudicet
in cibo aut in potu aut in parte diei festi aut neomenie aut sabbatorum que sunt umbra
futurorum corpus autem christi. // Propterea enim quia capiebant umbram pro veritate dicebat se frus-
tra in eis laborasse ducere eos increpans cum ait. O insensati galathe quis vos fasci-
navit veritati non obedire ante quorum oculos christus ihesus proscriptus est et in vobis crucifixus.
Si enim per legem iusticia ergo christus gratis mortuus est. Itaque prescribere christum et in eis crucifigi erat observa-
re dies et menses et tempora et annos hoc est festivitates in lege statutas moysi et illis
sacrificiis que erant elementa egena atque infirma. De oppositione contra paulum per falsos fratres
c. 33. Cum utique consideracione et aliorum que supra fierent circa evangelii veritatem
exposita de adimplecione legis facta per christum perspicere iam agente possumus quod iusta
ductus necessitate restitit paulus in faciem petro gentes iudaizare cogenti. Si iudaizare tunc
ex necessitate suadens lex esset moysi erat idem quod christum prescribi et iterum crucifigi. // Agno-
scere rursus evidenter possumus quare cum compelleretur tytus circumcidi cum esset de
necessitate salutis paulus non cessit ad horam illis subiectioni. // Denique intelligi quod esset
facere non erat ambulare ad evangelii veritatem docente vos christum fudisse sanguinem proprium
pro omnibus hominibus summum sacerdotem in sanguine alieno intrabat in sancta semel per singulos annos
pro peccatis solum populi iudeorum. Et quia impletum iam erat tempus observandi legis ob illius observare
illa non erat ambulare ad veritatem evangelii. // Insuper evidenter quare merito appellati sunt

illi subintroducti falsi fres legē p̄dicantes moysi suadam ex necitate // Qos paul⁹ noīat
ī ead' epl'a ad gal. ⁊ aliis multis locis epl'arum suarum pseudo apl'os transfigurantes se in
apl'os x̄. Quorumq; u͛ba p̄spicue denotant machinacioēs iudeorum ꝯ incarnatam sapiēciam. Nec
enim solum ī x̄ noīe p̄dicabant illi subintroducti falsi fres s; asserebant se x̄ apl'os esse de quo
ei⁹ mandato p̄dicare legē moysi cum euangelio suadam / allegantes quod hec impleuit ipse ita
docuit ab aliis impleri qr cepit ih's facere ⁊ docere // Hiis aūt pseudo apl'is ne plus quam
sibi crederet' se conparauit apl's in 2ª corinthiorum dicens quod si illi erant hebrei israhelite
semen abrahe ⁊ minist' x̄ ī ūn magis ipse paulus hec oīa erat / ab hiis ut ꝟ notificatum extitit
galathe corinthii ceteriq; alii fideles decepti fuerant transferre eos conantes ī aliud eu͞ni
Qui pseudo apl'i inter cetera opponebant paulo nō fore credendum qr nō eet idem eu͞n qd ab
eo ⁊ ceteris apl'is p̄dicabat'. Et allegabat ad hoc exēplum Jacobi q̄ erat fr dn̄i aliorumq;
fidelium ierl'm habitancium quo etiam p̄t frā ctā sinodalem detractorum oēs erant legis emu-
latores // Et quoniam illi audierant xp̄m euangelizante q̄ paulus nō audierat obsua-
bantq; legē simul cum eu͞no / paul⁹ uō p̄dicabat legē nō obsuandam qd ē aliud esse eu͞n xp̄i
aliud pauli. Vnde uocabant eum apl'm ananie q̄ damasci eum baptizauit nō uo esse
eum x̄ apl'm / Quia ipse nō erat unus de testib⁹ a x̄ ordinatis datum de ipo testimonium
ierl'm ⁊ in oīni iudea ⁊ samaria ⁊ usq; ad ultimum terre // Et sub isto colore iam pu-
uerat galathas p̄pt' qd' illis scribens ait miror quod sic tam cito transferemini ab eo q̄ uos uocauit
in gr̄am xp̄i ih'u. In aliud eu͞nm qd nō ē aliud n̄i sunt aliq̄ q̄ uos conturbant ⁊ uolunt conu͛tere eu͞nm
xp̄i. Sz licet nos ⁊ angel⁹ de celo euangelizet uobis p̄t' qd' euangelizauim⁹ anathema sit.
// Paul⁹ ī ē iudeis ex gentib⁹ multos sua conu͛sos p̄dicacione ab hiis pseudo apl'is finisse p͛-
uersos legalia obsuantes velut ex necitate reputauit necē itum ascendere ierosolimam ⁊
ꝯferre cum apl'is eu͞nm qd' in gentib⁹ p̄dicabat vt omes cognoscerent vnum idemq; eē qd' petr⁹
aliiq; qui euangelizabant ī circumcisioē. Et qd' ipse atq; barnabas int' gentes p̄ut h⁹ ma-
nifeste colligit' ex narrato fine dicte collacōis quam cum apl'is habuit / p͛ptea qz datis dexteris
notum esse omib⁹ uoluit quod paul⁹ et barnabas in gentes ⁊ apl'i ipi ī circumcisioē euangeli-
zare h'rent // It ex p'n⁹ epl'e cum meorum fratrum de alietate ⁊ u͛itate eu͞ni // Cum ī barnabas
⁊ ipse sic p̄dicauerunt eu͞nm int' gentes voluit eum teste in hoc sibi fieri vt oīb⁹ notum eet quod ab
inicio ī medio ⁊ fine suarum p̄dicacionum vnum semp q; idem eu͞nm p̄dicasset Illud utiq; idē
qd' ceteri apl'i p̄dicauerant et p̄dicabant ipi⁹ ut petr⁹ asserit nō oī pp'lo s; ipis testib⁹ p̄ordia-
tis a deo q̄ manducauerant ⁊ biberant cum illo p̄tq̄ resurrexit a mortuis dedit deus
xp̄m quē suscitauit manifestum fieri // Quo circa ut ipi paulo credatur nō ad cum
apl'is eu͞nm ꝯferre ali⁹ gentib⁹ p̄dicasse ꝯ oīs necitas intelligi posset quam p⁹ ab inuicē
discessisset quod uoluit hac necitatis cum barnabam sibi fieri socium ⁊ cum eo ascendere ierosolimam. Illud namq; minime u͛itati obstat quod legatur de discessu scil' ab inuicē ⁊ quod post fue-
runt sociati // Itaq; illa ab inuicē discessio nō fuit p̄ totum eorum uitam. Namq; expresse ī epl'a
p͛ma Cor. mencionem facit de societate barnabe qui dicit numquid nō habem⁹ p̄tate sororem mulierem
circumducendi sic ⁊ ceteri apl'i fres dn̄i ⁊ cephas aut solus ego ⁊ barnabas nō habem⁹
p̄tatem hoc operandi // Marcus ite consobrin⁹ barnabe sup q̄ fuisse disceptacionem legit'

UVA.BHSC

int paulū 2 barnabā itm gsti^us ē i socie^te pauli. Dicit nāqz i epl'a col'. Salutat uos a-
ristarchus concaptiuus me^s 2 marchus consobrinus barnabe de quo accepistis mandata. // Por-
ro ec nō exiuit cū illa vt sibi assistet i cōferendo euu^m q post illam dissessionem
barnabas fiat i socie^te pauli cstituit^us clare ag^s paulus ex 2^a epl'a cor. Ubi cmemorat ad
eos mississe pro ministerio i paupes hrdo. Titū lucā 2 barnabā que frem uocat su-
um aplm ecc'a^z glie v. // Ad sensū at p'dcm q ascedit ierlimā barnabas cū
paulo mani^fe adaptat^r textus cū inqt. deinde post ānos xiiij^cim itm cū barnaba
notat se bis ascēdisse cū eo // Et sic etiā ista ex cū nobis innotesce pt q fuit
due collaceēs euu^n diuisis tpib^us facte. In illa p^a dici inuat^r collacio euu^m fri
solū pauli exptē quadmodū ista 2^a. Nec ei tūc uidebat^r negē collacois hui^s
cū sic i ista uice sppea vt inqt ne i uacuū cucurisse // Q^o cte ubo notāq' d expo-
sitū fuit pxie detractionem videlz pseudo aplo^z adusus eū tq aliud q ceti apli
euu^m p'dicaret // Q^d cte erat i uacuū cucurisse. Nam dato q aliud qm ceti apli
p'dicauiat euu^m. i uanis fuisset p'dicacio sua. inanis q^z 2 p'dicata p eū fides q fides
si una esse nō pot^t. 2 fuisset alia si a^d fuisset euu^m // Ante uo istius ascēsionis tep^s
q^d est nō i libro opponient^r nō sic 2epit^r. apte. eple nāqz sue i qb^us mencoz fac de hiis
pseudo aplis alietate euu^n sibi obiicientib^s oes fe scripte sut post tep^s collacois istius
qua reslit ne i u^ācuū cucurisse ad^et. Et hoc ē fm post sinaz sinodalem ad plures annos.
// Saltē nemini dubiū ē debet de epl'a ista ad gal. cū i ea cmēoret collacoz ipaz
exordium sumens ab hac opponē de euu^n alietate miraz se dicēs q tā cito i a^d
transferretur euuglm. Q^r i li^o actuū aplo^z mencio fiat de ascēsu pauli in ierlm
Omemorata hec que ex li^o cum Tyto qm contulit euugelium.
act. aplo^z necnō pauli epis incitacoe q^dam accomodari poterit satis nobis
ondert nō eādem s^z diuersam fuisse collacoz euu^n qm fm ē sinodale decretū 2 q qm pau-
lus reslit ne i uanū decurreret. Tit^s q^z nō lucas in ipso lib^o actuū aplo^z p^apue se noscet nar-
rat pauli actūs 2 visibile nō est cū tanti fuit effectus ptermisisse hunc pauli ascēsum in
ierlm cū barnaba assūpto tyto. Ideo nūc pmaxime intendendū ē si ex tenore libri
ipi^s innotescē nobis ualeat diuisitas hec actionū 2 tepo^z. Q^z eni de ascēsu isto
lucas narret in dco li^o actuū aplo^z nō sicale ē ag^oscē. de trib^s nēpe ascēsionib^s ex-
presse narrat qm paul^s tēptabat ut inqt iūgē se discip^lis 2 oes timebāt eū de quo
ipe testat^r q p^t ānos tres a sua cōuersiōe uenit ierlimā uidē petrū 2 mansit
apud eū diebus xv. // Ite 2° qm fm ē decretū sinodale // Postmo qm pu-
rificat^s intrat teplū 2 tēt^s ē a iudeis. Int hec iō ē ascēsus alter tā^q ordine
tpis de q^o licet tansitone tā fieri uidetur mencio qm lucas refert eū dū esset
corinthi q^z cōū dicebāt iudei dimisisse disputacoz in sinagoga dicen^s ex
hoc ad gētiles uadam. et intrasse domū cuiusdā uiri noīe tyti iusti colentis deū.
p^tea q^z uenisse ephesū. Et q rogātib^s iudeis cū qb^s disputabat vt ampliori
tpe manēt apud iudeos nō consensit s^z ualefaciēs 2 dicēs oportet me solēp-
nē diē aduenientē facē ierlm. itm reuertar ad uos deo uolēte. pfectus ē ab

c. 3e.

ephe so. 2 descendit

epheso et descendens cesaream ascendit et salutavit ecclesiam et descendit anthiochiam // In evangelio quippe et aliis libris canonis sacri ubi fit mentio de accessu ad ierusalem ut communiter verbo quo ipse est usus ascensus dicitur enim. Ecce ascendimus ierosolimam. Sic vos ascendite ad diem festum Item erant ascendentes in ierusalem Sic de paulo et barnaba ut ascenderent ierusalem. Similiter ergo quod dicitur ascendit et salutavit ecclesiam attento verbo proprio intelligi debet manifeste ascendit ierusalem ubi communiter ut dictum est tempore illo mansit ecclesia fidelium latissime congregata propter quod hec simpliciter absque alio quovis adiuncto ecclesia vocatur // Ad hanc etiam quamdiu apostoli fuerunt intra iudeam quando contingebat eos exire ad predicandum finita predicatione statim revertebantur ut de petro lucas expressum dat testimonium. Et quoniam adhuc in ierusalem incomparabiliter maior erat multitudo iudeorum quam christianorum illorumque pontifices non vero veram possidebant templum et in civitate ipso presidebant sub spe conversionis eorum. Apostoli alii que districtius inibi permanentes legem servabant moysi quemadmodum paulus de se meminit. Cum iudeis factus sum iudeus ut iudeos lucrifacerem // Qua de causa postremo etiam quando paulus in ierusalem venit purificatus intrare templum // Sed huius facti racio precipue atque singularis illa est. Volebat namque christi mandato testimonium de eo coram iudeis perhibituros. Et noluissent eum audire nisi legalium observatorem ut in audiret eum testimonium de christo dante quod ex persecutore fecisset eum predicatorem suum necesse habuit observare cerimonias legis // At vero tamen ipse quando alii districtius extra ierusalem existentes sine illa spe lucrifaciendi iudeos non adeat non sic faciebant petrum utique exemplo quod antiochie utique non intelligere dicitur in aliis que locis ubi maior erat multitudo gentilium christianorum quam iudeorum gentiliter vivebant et non iudaice // Quod autem ibi illa ascendit et salutavit ecclesiam intelligi debet de ascensu pauli expedita causa videlicet ut conferret cum apostolis evangelium quod predicabat in gentibus precedencia immediate atque subsequencia satis demonstrant.

// Narrat quippe lucas paulum traxisse moram in domo tyti per annum et sex menses. Postque galione proconsule achaye insurrexerunt uno animo iudei in paulum et adduxerunt eum ad tribunal dicentes quod contra legem hic persuadet hominibus colere deum. Ob hoc igitur ascendit ierusalem ut ostenderet christi cultum non esse contra legem moysi sed secundum legem. Erat autem secundum legem quem de ipso moyses predixerat. Christus namque iudeos contestatus est dicens Si crederetis moysi crederetis forsitan et mihi de me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis quomodo verbis meis credetis. // Ascendit preterea ut ostenderet quod moysi lex per christum ut supra fuit declaratum adimpleta iam esset et observari non deberet ex necessitate licet iherosolimis christiani sub spe lucrifaciendi iudeos et ex aliis infra specificandis eam observaret quod aptissime ut sepe demonstratum est ostendit existentes a deo ut amplius ad id compellentur Titus non fuit circumcisus. // Ascendit autem primarie ex causa narrata per lucam consilium quod non suadebat hominibus contra legem moysi colere deum Et ex causa ista sic testatur oportuit eum ascendere consilium quoque non esse aliud evangelium quod apostoli et aliud quod predicabat ipse. // Magna profecto quamquam et maxima huius sui ascensus in ierusalem intelligitur fuisse causa quando rogatus a iudeis manere cum eis ad disputandum de legis veritate ut lucas testatur eis non consensit sed valefaciens et dicens oportet me solempnem diem advenientem facere in ierusalem profectus est ab epheso et descendens cesaream descendit et salutavit ecclesiam // Quamvis autem dixit oportet me solempnem diem advenientem facere in ierusalem.

m quod fecerat est ab epheso et descendens cesaream descendens et salutauit ecclesiam // Quamuis autem dicerent
Et hic erat dies pasce et azimorum non est intelligendum propter quod verbum oportet significare intendat
necessitatem legis seruande. Sed quia tunc ibi conueniebat fidelium multitudo que adhuc tempore illo
pascha celebrabat eo die quo iudei. Et paulus coram ipsa multitudine palam facere intende-
bat quod non persuadebat hominibus contra legem moysi colere deum nec aliud quam apostolos set idem euangelium
se ubique predicare. Et dixit oportet me. Erat namque ingerende necessitas contra scandalum
gentilium qui ut magis in aliud eum trahere laborabant festine perueniende quam disputare cum iude-
is. Si quidem maior iam erat multitudo ex gentilibus conuersis quam ex iudeis // Insisto utique as-
census quem uelut pretendo lucas commemorat quando deo illuminante scientibus salua spe
sima potiorem accidisse intelligimus hystoriam de ascensu pauli in ierusalem cum
barnaba assumpto et tyto de collatione euangelii et resistentia quam sub introductos
falsos fratres deque societate inita inter paulum et barnabam cum ceteris apostolis que nominatim
narrantur in epistola ad Galathas sicut nunc est sepe nominata. Et ueritas textus hystorie huius intelli-
gentie multum fauet confirmatque eam. Nam in eodem capitulo lucas postea facit mentionem de Tyto
quem paulus iudeos uelut obstinatos dimittens intrauit in domum eius // Et quoniam
in eodem capitulo refert paulum ascendisse et salutasse ecclesiam. Apparet clare quod tytus in illa uice
nunquam fuerat uisus in pauli societate // Et ob hoc quia non iter in eorum notitiam peruenerat
paulum in societate sua habere hominem incircumcisum hunc compellebant ut circumcideretur.
// Sed quia paulus euidentissime docuit quod id fieri non erat ad ueritatem euangelii
propterea narrat quod hoc non obstante apostoli dederunt sibi et barnabe dextras societatis
Q at preterea inita societate commissum fuit ut pauperum essent memores. Cum agabus predixerat fa-
mem magnam futuram. Lucas autem narret illam fuisse factam tempore Claudii / Collatio uero
ista quarto Gregorius significari potest contigit anno 2o imperii sui Comestor magister in hystoriis
scolasticis refert fuisse famem anno quarto // Utique intelligi potest quod apostoli fratres iam ti-
mentes futuram uolentes omni tempore inite societatis paulo et barnabe iniunxerunt ut pauperum qui
erant in ierusalem essent memores quatenus ipsi per fideles ecclesiarum in quibus predicauerunt, eratque
predicaturi illis subuenirent quia reditus omnia que possederunt iuxta apostolicam obseruabant
// Aut fortasse per ista uerba datur intelligi quod etiam ante aduentum famis illius urgebat
necessitas ut illis aliunde ministraret quia iudeis qui ierusalem inhabitabant illos minime ad-
iuuantibus /// Utrum autem in hoc ascensu paulus una cum barnaba intulerit multe
rationes in istos multe rationes ex libro Actuum apostolorum utrumque possent allegari // Et
quod fuit tunc actum satis inuenitur uerum cum dicit barnabas autem et saulus reuersi sunt ab
ierosolimis antiochiam expleto ministerio namque ut ipse deducitur post collationem
istam qui ad statim fuit resistentia pauli antiochie aduersus petrum Et tunc bar-
nabas erat ibi quia ducebatur in illam simulationem. Cumque paulus exhibuisset hoc
ministerium in istos recte potuit dici quia ascendit et salutauit ecclesiam // Sed illud
maxime obstat quia magister hystoriarum dicit famem illam accidisse anno iiij. Claudii. Ista uero
Collatio fuit anno 2o Item quia episole pauli in quibus mentionem facit de hac collatione scripte fuerunt post
tempus illud. Item quia in 2a Chorinthiis dicit Tytum misisse Corinthum unde oriundus erat

UVA.BHSC

pro huiusmodi mistio. Sed utrum denique eam huiusmodi ascensum nouit erat ad fidem silus // Ite lucas
non facit mentionem, si quod discipulus inuisert per mandatum pauli. Ad hanc autem collacionem paulus et barnabas
simul ascendunt. Scribunt illa tamen ut pauperum memores essent sed fecerit non quod tunc attulit muste
rium aliarum sed quod hoc tunc fuit sibi recommissum. Et cum subiungit de se paulus quod etiam solicit
fuit hoc ipsum facere apparet quod loquitur potius de futuro quam de preterito // De hoc enim quod utrumque dubium
omissa prosecucione ex libro actuum illud christie habetur quod post tractum eiusmodi collacionem cum
paulus testimonium habet ab ipsis apostolis et etiam quod ierosolimis mouebat congregata eadem esse
euangelium quod ipse predicabat in gentibus illi autem in circumcisione. Et ultra hec de communi consensu datis sibi
dextris a principalibus ecclesie columpnis, concordatum fuiat se et barnaba euangelizare inter
gentes quoniam illi in circumcisione utique maxima cum fiducia iam euangelium predicabat // Quod uera
sequens non exigue manifestat dicens de paulo ascendit et salutauit ecclesiam et descendit in
anthiochiam. Et facto ibi aliquanto tempore profectus est perambulans ex ordine galaciam capa
dociam et frigiam confirmans omnes discipulos certe perfecto atque ex intencione post collacionem illam
ecclesie testimonium lucas prosecutus historiam de pauli predicacione narrat paulum uisitatem
etiam loca in quibus predicauerat testimonium perhibens quod omnes discipulos confirmaret. Confirmabat sane
iudicialiter fiducialiter eisdem affirmans, nouo iam habito ecclesie testimonio idem esse euangelium quod ipse in
gentibus predicauit cum eo quod apostoli in circumcisione // Propter quod sanctus uidetur ipsum etiam consentire
continuatione utique post eiusmodi collacionem habitam sententiam illam magni sane ponderis admiracioneque
dignam pronunciauit etc. si angelus de celo etc. anathema fore ad euangelium preter id quod ipse
predicauit euangelizantem // Gradius neque dicta est inter ueritates a deo reuelatas
ut ab aliis ex necessitate credatur ante uel post ecclesie approbacionem. Si quidem ille cui facta
est reuelacio tenetur id quod sibi reuelatum est credere ex necessitate quia de illo certus est. Alius dicendum non
est reuelacio sit etiam non est deum sibi illa notificasse // Alii uero sic credere non tenentur nisi
miraculo uel aliter constet deum illa notificasse uel quod ecclesia id credit atque approbat
// Quia igitur ultra hoc quod miraculis paulus suam confirmabat doctrinam testimonium habebat in dictis
credere et approbare haud dubio post habitam euangelii collacionem cum apostolis recte dici potest
discipulos confirmare in ipsis quod ab eo susceperant fide // Quare autem lucas huiusmodi collacionem non re
ferat in libro actuum apostolorum, quoniam certas pauli acciones illas prosecutus cum ierosolimam ascendisset
Respondere possumus quia forte tunc non interfuit // Sed illam recte assignat causam quia cum lucas librum
actuum apostolorum scripserit postquam paulus romam adiit fuitque individuus eius comes dubium est
quod certe epistola quam ab epheso paulus miserat galathis eum non latebat. Quia igitur sciebat
paulum enarrasse que gesta fuerant in illo ascensu. Iuramento attestans ita esse noluit discipulus
super suum esse inferior ut superadderet proprium testimonium rei quam magister affirmauit iureiurando.
// Ex premissis et omnibus que prius ex textu necessarie magis urgente deductis euidentissime constare
potest quod inquirebatur. Siquidem ex premissis demonstratum est non unam eandemque fuisse collacionem aut
disputacionem quam apostolus narrat in epistola ad gala. Et quam lucas in libro actuum apostolorum tempore quo fuit
decretum editum de non obseruancia necessaria legalium. Allegantur multa ostendencia celebraci

h onem synodi precessisse collacionem euangelii adeo quod cum tempore
onem nouo collacionum
que duarum fuit alium antecedens quibus in premissis quando ascendit ierusalem paulus.

c. 34.

UVA.BHSC

huic phiñia iqsicōi cōmeōrata fuīnt pro nūc euidēt differēdo illa intelligi⁹ pre
cessisse q̄ lucas narrat. Ea rōne pᵐ q̄ ī iste libri serie ueritatis tit⁹ nō dū erat cōuers⁹
ad xᵖ fidē s; lōge post de ipō fit mētio. Et paulus testificat⁹ ascēdisse ierlm cū barna
ba assūpto tito. Nec le de paulo cū illud tēp⁹ corinthū uenisse quā pᵐ intrauit domū
Titi tūc uiui iusti eiusdē sue aduigēes sorte. // At uō s; ut quidā uolūt exposito=
res fingant aliū esse titū s; sup̄ fuit cōmeōratū quā piculosa sit expositio scripture sacre
p equiuocatiōz et alteratiōz p̄ui nī aliūde rō vel auctas cogat // Hoc pferto est reddere
scripturā sacrā discrepam vtriq; reddit q̄ nō cōtinuata ptib⁹ libri eiusdē aut rela
tionē alti⁹ pote si diceret aliū esse daniele q̄ ezechiel pphā cōmeōrat et aliū cui
visiōes reuelate sūt ab angelo de tpe passiōis xpi pluribus similis; misteriis in fine
seculi futuris / Ita de Job. Ita de Noe / de matheo q̄z / nā et sic̄ aliq̄s duo vīs
marc⁹ et lucas narret uocatiōz eius a xᵖo nō tamē q̄ scripserit euāngeliū // Sic et
dicēt expositores illi aliū esse titū de q̄ narrat liber actuū aplōz cui ut dicunt
apl's scripsit eplam. Et aliū eē q̄ assūpsit cū ascēdit iosolimā. Sicut multi
asseruerūt aliū esse Jo. q̄ apoc. scripsit aliū q̄ euāngeliū s; nō acceptaūt eccia s; nec de
canoncᵐ Jo. scda. Jte pet / s;ᵃ q̄ et 3ᵃ Jo // has siq̄ de p̄z altricōes piculosū utī
q̄z ē admitte. et expositiōe scripture sacre q̄ rōne nō pbat vel auctē. Et ppa
q̄ discrepā faciūt scripturā ut una ps ei⁹ ad altā nō referat. Narrāte ī lib⁹ act.
aplōz de tyto q̄ paul⁹ fuit morat⁹ ī domo sua p āniū et sex meses. Jtem q̄
miserat eū Corinthū ciuitatē vnde corīthi⁹ erat pro colligēdo in paupes misso.
q̄ reliq̄t eū Crete ut q̄ deerat corrigeret et cōstitueret p ciuitates pbros / q̄ oīa
clarissime attestat⁹ p ītima associatiōz Titi ad paulū. Vt q̄ sic̄ fingē libet aliū
eē totū que assūpsit ierlimā ascēdēs et aliū esse de q̄ tā pclara testio⁹ tribuit
sacra pagina // Preseti cū de ipō tyto sp̄ale narret q̄ erat uir iust⁹ colēs deū qua
circūlocutiōe ī deo lib⁹ actuū designat gētiles. vel cū dē q̄ erat deū timētes. S'a
i ī epl'a ad Ga. dē q̄ tit⁹ assūpt⁹ a paulo erat ī corde suo sua gētiū et q̄ erat gētī
lis nō decet scripturā discrepā facē p̄z altricōe // Q̄ at p hmōi uolūtarias ex=
positores scripturā sacrā incerta rēdatur facile pt esse cuilibet notū quā si absq;
ī euitabili necitate sub eodē nōie plures licet narrādo affirere pbat ī quouis
passu / fas erit dubitare utrū de vna uel plib⁹ pbis loq̄ hystoria et sic nulla
narratio erit pfecta s; ut sup̄ fuit exemplificatū / aliq̄ sic / aliq̄ aliq̄ tribuerēt
auctōes uel differētes seu ambigue // Reddit⁹ ptea ī firma hoc ē nō auctā
vtraq; alibi declaratū ē facile detrahit⁹ scripture nō auctē ex pua dissonātia ul'
cōtietate ibi repta quā uō scripta aliq̄ paucā habita ē nō facile arguit⁹ de falso
aut ī cōueniēti s; uenabilr exponit⁹ ut ī oīb⁹ suis ptib⁹ ita esse dicat // Exᵐ eē
ē ī doctrīs scōz āntiq̄z et modernoz doctoz hiī cū libē corrigūt⁹ eē a suis disⁱˢ
coz repbatis opiōīb⁹ nī expone curat ī iurī ī ferēcoz quā alio passu explerunt
// Atq̄ scōz doctrīas p̄ q̄ uelit q̄ sup̄ argue cūt⁹ exponē uenabilr uidēdo
studiose p⁹ alia ei⁹ opa. Vt s; alibi recte dicat ī si q̄zriū ī alto passu vnū ad alter

UVA.BHSC

uiolētia q̄m turbat // Redarguenti quo cū doctrinā alicui⁹ sancti antiqui in vno passu cō
sueuit opponi q̄ alia opa sua nō uidit, ꝑpt̄ ea q̄ doctrina sua maioris dz esse auctis
q̄m noui. Quia igr̄ scripturā sacrā illi⁹ auctis ē vt nemini liceat conuenire q̄uis
i uno passu sibi ꝯdicē uideat̄ nō licet p altacōez facti illā absoluīe condicionē s̄ ex
alijs passib⁹ inuenire ꝯcordiā // Vnde adinuitē silēm expōne est derogare ei⁹
aucti. Eaq; huāne uoluntati subicē vt quō ei placuit expoāt narracione
de vna psona solū aut plurib⁹. Sic ꝯ qua de psona cōn narratur post hystoriā de ꝯ
grali sinodo de alio posteriori vtiq; aduentu pauli in ierlm q̄m de illo ad sinodū oportet
expone. Est denique rācio q̄z tpe diffinicōis illi⁹ q̄uis legatur q̄ fiēt magna q̄stio
natā tam ubi hui⁹ nō signi ficat tn̄ in gētem fuisse ꝯtrarioz q̄admod signi ficat ī
epl̄a ad gal. de cōpulsiōe q̄ pluris maiorisq; ē uigoris q̄stiōe mēoz fariete // Ne
visile ē ut sup̄ tangebat̄ noluisse paulū omēz uictorie gliam sibi attribui et bar
nabe cū lucas narret desuper ueritate ꝯonis plenioēs fuisse factas in illa sinodo allacōnis
a petro et Ja. q̄m a barnaba ꝯ paulo nec aliud d nobis ip̄is tribuit q̄m q̄ narra
uerint q̄nta fecissz deus signa ꝯ pdigia ī gētib⁹ per eos. Cetm cū ī epl̄a attestetur
nichil sibi aplos ꝯtulisse, id nō uidetur dici posse de pma collacione illa. Nam ꝯ illa
diffinicio amplius petro ꝯ Jacobo iudicantibus p̄stiti q̄ paulo ꝯ barnabe attributa crēseret
cū q; illā susceperint paul⁹ et barnabas etiā aliqd eis ꝯtulisse uidetur // Porro ītelliga
ri nō debet aliqd paulo ꝯtulisse aplos ꝯ seniores tūc ierosolimis cōgregatos q̄m de
derit ei sinodalē epl̄am antyochie ꝯ syrie ꝯ cilicie publicandā. Et forte illa extā
ut signi ficaret collacōem istā eiū⁹ differentē fuisse ab illa atq; ea posteriorē sō testa
tur paulus nichil sibi aplos cōtulisse q̄ ꝯ sciebat esse ī illa p⁹ aliq⁹ ei fuisse col
latū // Nā ultra hoc q̄ habuit ab aplis ꝯ seniorib⁹ epl̄am sibi ꝯ barnabe cōmi
ssēt p dicūz epl̄az credēciam explicandi rōnes ꝯ cās sn̄ie sinodalis // Porro illud
ꝯstissimū ē fuisse paulū executorē d̄e sn̄ie q̄admod illi fuiat ꝯmissū. Siquidem de
ipo le⁹ pambulabat aūt syriā ꝯ ciliciā ꝯfirmās ecclias p̄cipiēs custodire p̄cep
ta aploz et senioz. Et itm̄ de ipo ac thimotheo // Cū aūt ptransiret ciuitates tra
debāt eis custodire dogmata q̄ erāt decreta ab ip̄is ꝯ seniorib⁹ q̄ erāt ierso
limis. Ex q̄ ūbo manifeste ūificatur q̄ apli mā serunt iudee p multos anos. Ad
huc eciā q̄ multi alterti ierosolimis ꝯti⁹ q̄ diu in t̄ra iudee morā fecerūt apli
p māsisse ꝯcilium gnale // Postremo ī ar⁹ t̄u zei hui⁹ uidetur facē q̄ post collacōz
istam narratā ī epl̄a ad gal. mencio nō sit ī posita fuisse on⁹ aliqd gētilib⁹ sic ī al
tā fm̄ extitit collacōe. Veritas q̄ppe ista p legē x̄ fuisse adipletā legē mo
ysi ut apli⁹ obsuacio nō deberet nō statī fuit ab oīb⁹ discipulis p fc̄e ꝯgnita sed
paulatī successiuq; tpris // Est aūt hui⁹ rei testis petr⁹ aploz pm⁹ q̄ sra sibi
reuelacōe transire ad gentiliū ꝯ uisiōq recusauit p⁹ ꝯ ꝯ ait dicēs nūq̄ ꝯ manducasse cōe
aut īmundū // Sūt testes fideles q̄ ex circūcisiōe erāt cū petro ad corneliū desce
dētes q̄ obstupuerūt uidētes spm̄ scm̄ cecidisse sup gētiles. Sūt ꝯ illi q̄ discep
tabāt aduersus petrū quare introisset ad uiros p̄puciū hntes et manducasset cū

UVA.BHSC

illis // Itaque si non reputabat licitum cum gentilibus manducare quanto minus se dimittere legalia
aut cessare debere legem moysi uel quod ipsi tenerentur non observare. Sunt et testimonia scilicet in-
habitantes discipuli qui erant gentiles servantes legalia et imponentes paulo illa observare // Sunt
denique testimonia allegationes facte in illo concilio a petro et Jacobo Et que facte sunt a
paulo in epistolis ad galatas et hebreos // Est tamen inter allegationes ipsarum differentia multum evidens
Et enim que fuerunt in illo concilio a petro et iacobo nunc allate rationes copiosiores tamen
atque urgentiores et manifestiores videntur que in suis epistolis allate sunt ab apostolo // Est
preterea testimonium observatio ipsa Nam et petrus qui a principio arbitrabatur non fore licitum a quo
manducare cum gentilibus assuetum / postea perfectius agnita veritate vivebat gentiliter
et non iudaice. Nec tamen absurditatem aut inconveniens reputatur apud sacre scripture
expositores asserere patriarchis prophetis apostolis ceterisque sanctis uno tempore veritatem fuisse in-
cognitam sive ignotam fuisse uno alio vel minus aut perforte magis habuisse de divina veritate
notitiam illisque et non illis fuisse revelatam hec etiam presupponit tamquam notorie vera
apud doctos viros. Determinatio questionis de tempore sinodi et collationis et continuatur materia

c. 36. Quod licet denique nunc est illa veritatem non prius fuisse integre de cessatione legis.

¶ nota apud eos discipulos quod cessasset observantia legis moysi per evangelii
gratiam ea deductum est ratione ut intelligamus magis maiorem aut minorem notitiam ces-
sasse paulisper observationem illius // Unde quia maior notitia veritatis huius habita est
post questionem factam in illo concilio ideo quamvis alii tenerent pro firmo legem moysi ser-
vandam esse non solum per iudeos sed per gentiles ad fidem conversos et alii de hoc dubita-
rent elucidata ex tunc veritate nullus in futurum de ea dubitare debuit // Verum
quia non fuit ita expresse declaratum quoniam ad iudeos et gentilibus fuit onus impositum vestigio
quodam remanente legis illius adhuc remanebat disputationi locus qui quantum est pro actu ma-
gis desiit Et habundantius crevit notitia veritatis in dies ex doctrina atque exemplo apostolorum
qui ut commemoratum fuit cum gentilibus et non iudaice sed gentiliter vivent sic vivere docebat omnes
fideles paulatimque propterea desiit illa observatio ut nichil de ipsa lege postea
observatum ex scriptura sacra habeatur prout et rationis evidentia manifestat ad propositum descendendum
videtur fuisse prius tempore celebratum illud concilium ierosolimitanum quam paulus xiiii anno
ascenderit ierusalem eumdem collaturus Est quoque manifestissimum testimonium diffinitionem sino-
dalem collationem illam evangelii precessisse quoniam in illa paulus et barnabas susceperunt
mandatum gentilibus predicandi abstinere se a cibis lege prohibitis moysi. In ista vero
susceperunt dextras societatis quatenus libere predicaret eumdem in gentibus adiecta tamen
illa conditione ut pauperum essent memores // Et enim quia ex successu temporis maior
fuit prohibita veritatis notitia minime arbitrandum est ut posteriori tempore quo magis
erat veritas declarata gentilibus fuisset onus impositum quod primo non erat. Illa
igitur collatio in qua fuit impositum gentilibus onus prius tempore fuisse intelligitur
// Si quidem paulatim in tantum crevit notitia veritatis huius observantiam legis illius cessasse
ut apostolus hanc materiam deduxit expresse ad terminos fidei Et in epistola ad thimotheum
diffinivit esse discessionem a fide attendere doctrinis suadentibus abstinere a cibis quos

UVA.BHSC

devitavit ad perspiciendum cum gentium conversatione fidelibus et hiis qui agnoverunt veritatem percipiebat. Itaque ex noticia veritatis non abstinere a cibis, abstinere vero ex defectu noticie. Similiter quoque etiam de aliis preceptis legis Moysi intelligendum est quod observare illa tempore ex necessitate erat fidei convertere, non observare autem erat conformiter agere ad veritatem evangelii in diebus suprecognitam magis. Non vero preceptum quando Paulus sepe in epistolis allegat de cessatione legis Moysi et quantum ad abstinentiam ciborum, et quantum ad alia est illa commemorata supra in articulo circa ix de perpetualitate legis Moysi et legis evangelii utilitate. Illa quippe lex fuit partialis comprehendens populum in ditarat illum descendentem ex semine Abrahe; quando vero data est lex totum comprehendens humanum genus, quoniam alia est ratio totius et alia est ratio partis, succedente lege universali necesse fuit partialem cessare legem. Itaque mandata legis Moysi non fuit necesse servare quamvis aliquando fuit expediens ratione lucrifaciendi aut scandali vitandi, scandali tamen pusillorum non phariseorum, ut Paulus ipse facto monstravit quia nec cessit ad horam hiis qui subintroducti falsi fratres ad observationem compellebant. Sed de pusillis expresse docet in epistola prima ad Corinthios, communicans generalem doctrinam allata prius ratione, dicens enim: omnia michi licent sed non omnia expediunt, omnia michi licent sed non omnia edificant. Nemo quod suum est querat sed quod alterius. Omne quod in macello venit manducate nichil interrogantes propter conscientiam. Domini est terra et plenitudo eius. Si quis autem infidelium vocat vos ad cenam et vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate nichil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit hoc immolatum est ydolis, nolite manducare propter illum qui indicavit et propter conscientiam; conscientiam autem dico non tuam sed alterius. Item in epistola ad Romanos 14 de discretione ciborum propter eos qui aliqui iudicabant licitum manducare, alii vero illicitum. Concludens autem dicit: non ergo amplius invicem iudicemus, sed hoc iudicate magis ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Scio et confido in domino Ihesu quia nichil commune per ipsum nisi ei qui existimat quid commune esse illi commune est. Si enim propter cibum frater tuus contristatur iam non secundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Christus mortuus est. Cum vero apostolus hoc concesserit in loco et circa ea que creditur nichil esse commune, vocat autem communes cibos in lege prohibitos, manifestissime docet quod ad cessationem legis illius pertinet. Quod hac confirmans similiter in epistola ad Titum dicit quod omnia munda mundis. Qua ratione autem cessat cessavit in hiis etiam in aliis que in lege gratie prohibita non inveniuntur. Jacobo diffiniente in canonica sua quicumque totam legem observaverit offendat autem in uno factus est omnium reus. Quapropter intelligendum est quod cessationem legis Moysi perspicue insinuavit Salvator noster precipiens discipulis suis nichil discernere sed comedere quecumque eis apponerentur. Et etiam quemadmodum observans mandatum unum legis credens se ad id teneri ex necessitate censetur obligatus ad omnem legem. Nam qua ratione habet vigorem in uno et in omnibus. Ita quando in uno perdit virtutem in aliis etiam consequenter. Propter quod Paulus loquitur ad Galatas: Testificor omni homini circumcidenti se quoniam debitor est universe legis. Predicavit autem: Ecce ego Paulus dico vobis quoniam si circumcidimini Christus nichil vobis proderit. Cum autem continue magis ac magis innotescebat veritas legis gratie, nemini dubium esse debet quod Paulus cum tertia vice ascendit Ierusalem cum [illegible] cum apostolis collaturus. Et presertim cum Ja[cobo] quem ac sibi convenientes sciebat legis ob-

UVA.BHSC

scrutabitores n̄ latebant de subintroductis falsis fr̄ib[us] q̄ ꝑtinacie accedit tunc disput[us]
ac ꝑmunit[us] rōib[us] ostēsit q̄ ne necc̄e nō erat sṽuare legē moysi // Unde q̄ ī ipa colla
cione euāng[elii] q̄m paulus fecit deducta fuit plene ueritatis noticia robur nō mediocre
ꝑstat doctrina eius in ipa ep̄la ad ga. aliis q̄z redacta ep̄lis suis ad alias scriptis
ecc̄ias/ q̄ꝑe ī illis cū scribat cessaciōis cās intelli[gitur] ē easdē allegasse corā ap̄lis contra
illos fl̄os fr̄es subintroductos/ illos eciā cās atq̄z rōnes allegasse intellir tāq̄m ua=
gēciores q̄ ī ep̄la ad heb. ꝯtinet[ur] // De q[ui]b[us] c̄te ep̄lis accepte atq̄z extite sūt ve
hīd ꝑuissiē scitille rōnes ꝯmēorate sup[er]i[us] de cessacōe leg[is] moysi post noticiā euāng[elii].
// Auditis ī allāccōib[us] pauli q[ui]b[us] ostēdit q̄ per euāng[elii] grāā cessasset lex moysi q̄s fidelū
cogitaē p̄t ap̄los tūc debuisse īponē on[us] gētilib[us] uel ī p̄te sṽuāde legis moysi vt a
cibis abstinerent. Si accedē tali doctrine vt[ique] q̄t paulus/ erat uelut sp̄es q̄dā disces
sionis a fide/ erat ꝑscribi xp̄m 2 iterum crucifigi/ erat et cōculcare x̄ sāguinem
Et sp̄ui grē facē ꝯtūeliā. Unde ex hys aliysq̄z multis respectib[us] lex moysi ī 2ª
corinth[ios] vocat[ur] dāpnacōis ministerium // Qua app[ro]b[aci]ōe q̄ distāt[ia] ab obsuacōe eius.
Et ꝯformi legi euāng[elii] dicit p̄t/ in illud ep̄le ad ro. q̄ cū saluti cent xp̄ifideles a lege
mortis ī qua p[ri]us detinebāt[ur] q̄ iā sṽuiret ī nouitate sp̄s 2 nō ī uetustate lr̄e.
Quia uō nec ad horā subiectōi paulus cessit. Et illi subintroducti falsi fr̄es subītro
ierāt explorare libtatē legis grē obtinēte paulo uictoriā ī eo c̄te quo illi succubu
erūt obtinuisse intellir. Illoꝝ at[em] mig[ra]t conat[us] erat vt ī sṽuitutē redigēnt legis moy
si oēs gētiles/ pauli ī fuit triumph[us] ī nullo fideles legi illi esse subiectos nec solū gē
tiles s[ed] nec iudeos // Quia uō ap̄li sic iudicauerint agsti p̄t q[ui]a paulo 2 barnabe nō c̄te
id petētib[us] s[ed] ꝑꝑio motu dextras dederūt societatis ut lib[er]e absq[ue] ullo onē imposito
int[er] gētes euāngelizarent // Quo c̄ta intelli[gitur] p̄t ex c̄ta sn̄ia c̄ciaz tūc diffiniuisse
nullatē[us] fideles tenerī ad legis sṽuitutē sublato eciā onē īposito p[ri]mū gētilibus
cui[us] signū ē q[ui]a paul[us] p[ro]ea lib[er]e docuit ī ep̄lis suis nichil esse cōe 2 licitū esse mā
ducare īmolata ydolis // Dz at[em] ex c̄ta sn̄ia q[ui]a tex. mat[er]te dat intelligē p[re]cessisse
grādem maturāq[ue] disputacōz atq̄z delibacōem cū dic̄ q̄ paul[us] cōtulit cū ap̄lis
euāng[elium], q̄ Itē scōrsū hys qui uidebātur aliq[ui]d esse Itē q[ui]a dic̄ cū uidisset q̄ creditū
ē m[ichi] euāng[elium]. It[em] q[ui]a dic̄ Et cū cognouisset grām que data ē m[ichi] // Accedit uō huic
argu[mento] ostēsi michil onis tūc fuisse impositū gētilib[us] q[ui]d de paulo postmodū
nō legim[us] p[re]cepisse ut p[ost]ea fecit a gētilib[us] dogmata custodiri q̄ decreta erāt ab
ap̄lis 7 seniorib[us] ierlimis ꝯstitutis ī abstinēcia ciboꝝ que lege ꝓhibita erāt

c. 31. Ex hys iam **Quod celebracō sinodi ierosolimitane p[re]cessit reprehensionem petri.**
declaratis innotescit nobis ꝯsilio ad difficultatē alterā. vtrū resistēcia
pauli aduersus petrū fuit añ sinodalem diffinicōem 7 āte sepedictam collacionē
euāng[elii] aut fuit secuta longiori t[em]p[or]e postea // De hoc mēbro 2º facile est ꝯuidere
data ~~euāng~~ Io[hannis] narracōe sup[er]i[us] ꝯmēorata dicēnāq[ue] petrū p[re]fuisse romā anno 2º
Claudij q[ui] uix vnās eu[m] ciuitat[em] accede p̄t ad xiiij. annū post xp̄i passionem
Cumq[ue] collacio ista euāng[elii] fuit xiiij. āno post cōu[er]siōz sūq[ue] utiq̄z si p[ost]ea accidit

hmoi resistencia nō magnū s3 puissimū fuit tpis intuallū Nisi dixim⁹ ptq sel' romā
adijt anthiochiā redijsse petrum. Cu sensu ūba Jō! nō concordat affirmat re
nuisse romā sacerdotalē cathedrā xxv. ānis. Et distīguit tp⁹ quo anthiochie a tpe
q̄ rome cathedrā rexit de paulo at q⁹ⁿ ad hac tpis positate dubitatio nulla
erit q' xiiij. ānis post tp⁹ illud q̄ petr⁹ romā adijsse dr̄ pro ut pz ex libro
actuū aplo2 et ex narracōe Jō' in li° illustrium viro2 pdicauit ī iudea ₇ p cir
cuitū ī multis regionib⁹ iudeis p̄sti uo gentilib⁹. Et eī romā adijt ut aīnt
Neronis āno 2°. Omisso ī dicē de hac tpis longitudīe q̄ sanctib⁹ supdictis
locū nō h3 de alto q̄onis mbro differēdū uidet². S3 et illud ptes h3 duas
q̄siuclāo si uitate firmat² de p⁹ nulli erit ambiguū. Et eī si q̄admodū romani
fuit collacō3 eiu⁹ fuit post diffinicō3 sinodalē dato illo casu resistenciā fuisse post
collacō3 q̄m̄s ē etiā fuisse post diffinicōem. S3 q2 nō tū clare de hijs contrare
arbitri forte aliq̄s posset a p°a inspiciedū est. Et q nō fuit eiusmoī r'sistēcia
añ p̄fatā diffinicōem pz ex eo q aplūs testat² Judaizāte petro iudeos cōuersos ad fidē
q̄ anthiochie erāt eidē assensisse barnabā q3 duci ī eadē simulacō3. Liber uo
actuū aplo2 narrat q añ edicō3 p̄fati decreti cū paul⁹ ₇ barnabas antioch
ie eēnt ₇ descēdētes quidā a iudea dixissēt gentilib⁹ q2 n' circūcidamī s̄m legē
moysi nō potestis salui fieri q facta ē sedicio nō mīnia paulo ₇ barnabe et
statuerūt ut ascēderēt paul⁹ ₇ barnabas ₇ q̄dā alij ex alijs ad aplos ₇ pbros
ī ierl'm sup hac q̄one. Qua p̄fecto narracōe maīfeste ostēditur barnabā tūc
nō assensisse illis q2 instruxerunt tūc 9tra affirmātes aduersus paulū ₇ ipm. Et ī
concilio sinodali p°nomīat² barnabas q saul⁹ ī s̄mone facto ī fauore gentiū3.
Arguit² insup q2 ibidē tūc petr⁹ nō aderat cū nulla de ipo mēcio fiat. Et tamē
paul⁹ in epl'a ad galathas retrahit a legis ob̄suacōe petrū addūt velut re
traccōis exēplm cui ipe nō dubitauit in faciē resistē p̄pea q simularet se vi
uere iudaice. Preterea si tūc paulus restitisset petro in faciē. Et ipe ut maīfeste
sci doctores oēs de hac re loq̄ntes dicūt arguit redarguit cogēdo gentiles minime
teneri ad obs̄uanciā legis moysi q̄ 1² fuisset op⁹ ut statuētur ascēdē eos ī ierl'3
de sup q̄one ad aplos q̄ illis supiores Namq3 si ēo simulāte assēserūt
et ceti iudei pari rōne intelligē possim⁹ q eo assenciente redargutōm pauli e
ciā assenciret iudei ex instructu suo Nec dubiū ē de gentilib⁹ p q̄o2 fauoē pau
lus petro resistebat ī faciē. Fit rursus mēcio sp̄alis de ascēsu pauli ₇ barna
be. Et q̄admodū ierl'mā cum uenisset susceptī sunt ab eccīa ₇ aplis ₇ seni
oribus. de petro at nulla mēcio fit q̄n q° ex cōnstancia scripture clare docem²
ierlimis fuisse petrū illo ītpe. Deniq3 v'bū illud iudaice cū sig̃ficet
consuetudinē viuēdi more petr⁹ at ī illa scā sinodo mēcio3 nō fecit de sua con
uersacōe cū gentilib⁹ si ī uno actū vt3 de cōuersiōe Cornelij centurionis ₇ suo2
domesticoru. Nō ī v2 q añ illa diffinicō3 viuit gentil' ₇ non iudaice.
Nec ei pp unū actū paul⁹ tā 9stant' affirmassz eū nō iudaice viuē s3 gentil'

UVA.BHSC

Cōfirmat̄ aut̄ q̄ dcā sūt ex testu epl'e sinodalis dic̄ ei qm audiuim' q' q̄d ex nobis
exeūtes turbauint uos uerbis euertētes aīas uras q̄b' nō mādauim' u̇ba ista de
tāta innocēcia phibēt testio̅ simt̄ t̄ri aplo⁊ ⁊ senio⁊ q̄ ꝯuenīant ad uidēdū non
fuisset utiq3 dcā. Si petr' atq3 barnabas ⁊ q̄ petro simulāti iudei assenserāt
iā tūc p'c' antiochie exn̄tes fecissent illā simulacōe3 de q̄ narrat' in epl'a
ad gal'. Immo u̇ ꝯ̄ppe v̄a ibi aplus petro ꝯsensisse om̄es iudeos p't se ip̄m attestat'
ꝯ simulacōi ei' assenserāt ceti iudei. // Porro u̇ba illa q̄b' ait. Si eī q̄ destruxi
itm̄ reedifico p̄uaricatore3 meip̄m ꝯstituo ꝯpata v̇bis q̄ dixit petr' i illo
ꝯcilio euidēter sig̃ficāt p̄cessisse dctā cō3 ip̄am. q̄uis nāq3 ista dixit pau
lus q̄ i p̄sonā sumet i̇ferri tn̄ uidet' ex interrōe loq̄ntis ad petr3 ꝑsona3
q̄ p'm' fuit i illa aplica sinodo destruēs hoc ē allegās legē moysi nullatē'
s̄uādā fore. Et sic ꝯ' m se erat iā destruxāt legem illam Et tn̄ itm̄ edi
ficabat cū simulacōe t se eā obs̄uare tp̄m ex neci'te // Ex necitate in q̄ q3
ut dic̄ times eos q̄ ex circūcisiōe erāt ne def'c'et eū apud Ja. tp̄ nō obser
uante legalia / pfecto si pōtifex sim' abstin'et ab aliqua cerimoniali gestiōe
timēs deferri apud ꝯ̄iale ꝯciliū tp̄m ex necitate abstin'e uidet'. Et tp̄m obliga
tus ad sic agendū // Unde quia dixāt petro i facie ea que destruxisti itez
reedificas loq3 teip̄m ꝯstituis p̄uaricatore3 rō ista nimis eū urgebat.
Certe ut moris ē redargui magne aucītis p̄soās nō imed'te ad ip̄os s3 uelud ad
alios dirigendo s̄mone ut scip̄os iudicet reos sicut iudicaret alios si talia fe
cissent ita paulus hoc i loco r'ii petri fecisse uidet' sibimet attribuēs sub
ꝯdicōe que de petro uolebat intelligi // Q'd' ec'dare notāt p̄cedēcia uerba
sūt q̄ppe eadem i effectu cū illis q̄ petr' dixāt in uoto suo attestās q' nō legis op̄ib' sed
fide purificauiat deus corda gentiū / Et q' per gr̄ām dn̄i ihu iudei credebat saluari sic
et illi / paulus aut̄ ex hesius eāde tn̄ coram eo repetit s̄mōni dicēs nos nā iu
dei r nō ex gentib' pctōres. Scientes aūt q' nō iustificabit' ex op̄ib' legis homo
s3 per fidem ihu x' et nos in xp̄o ihu credam' ut iustificemur ex fide xp̄i
et nō ex op̄ib' legis. Sic i' vniusa hec p̄spicue attestari videtur redargucō3
pauli ad petrū posteriorem fuisse diffinicōe illa sinodali. Fuit autē collacio
c. 38. Pro ūo fuit subsecuta euāgelij iērosolimis qm̄ r'p̄hensio petri antiochie.
collacōem eum' argu'to ost ordo sc'ptture. Si q̄ de p'o narracōe facta
de collacōe ip̄a ⁊ dedatr' barnabe atq3 sibi dexteras societatis subiūgit, cū aūt
venisset cephas antiochiā in faciem ei restiti quia reph'ensibilis erat p'
ei qm̄ uenisset quidā ab iacobo cū gentib' edebat cū aūt venissent subt
hebat r segregabat se timēs eos que ex circūcisiōe erāt. Et simulacōi ei' ꝯ
senserūt ceti iudei ita ut ⁊ barnabas duceretur ab eis i illā simulacōem S3 cū
uidisse q' nō recte ambularet ad ueritate ewn'ij dixi cephe coram omnibus
Si tu cū iudeus sis gentil' viuis et nō iudaice quō gentes cogis iudaizare
// Ex hac narracōis serie satis uidet' ꝯstare q̄ illa redargucōem hāc precitam

fuisse illa eius collacionem. Attento p(ri)maxie q(uod) i(n) ea ep(isto)la p(ri)mum ad superiora que recitat
alligunt ordinem t(em)p(or)is narrans q(uo)d ipsa fuit per eum cum petro anno tercio post suam conuersionem et
anno xiiij. // De t(em)p(o)re aut(em) diffinicionis illius sinodalis etiam si petrum uidit aliosq(ue)
ap(osto)los et seniores ier(usa)l(e)m existentes non co(m)memorat. Aut quia hystoriis hec nimis
notoria erat ideo eam p(re)t(er)it i(n) ep(isto)la et non narrat aut quia fortassis eam sciebat scripta(m)
iam seriose a s(an)c(t)o luca comite suo indiuiduo. Aut quia galathis qui seducti a
pseudo ap(osto)lis obseruatores facti erant legis moysi non p(ro)ficiebat co(m)memorari diffin-
cionem illam imponentem gentilib(us) onus aliquid legis moysi ut qui(bus) ille non arguerent de
p(ar)te ad totam. Aut quia sic i(n) iudeis fuit i(n)formatum iam cessauit illud onus quod post
collacionem eius dat(i)o dextris iudicatum est eum p(re)dicandum fore i(n) gentib(us) libere absq(ue)
o(bserua)c(i)one ulla. Qua r(ati)one petrus paulum reprehendebat t(em)p(o)re reedificaret q(uod) semel suo
assensu q(ua)n auctore eo p(ri)mum destructum erat. Eo q(uod) de t(em)p(o)re fuit unus illorum trium qui pro se
et aliis omnib(us) dextras societatis dederunt. Et ne de uolu(n)tate p(ro)ponere ambiguitas a quibus fieri pos-
set, eadem no(m)i(n)e i(n) illo actu et i(n) isto no(m)i(n)at petrum utrobiq(ue) sub no(m)i(n)e cephe. Multi namq(ue)
posicionem uolentes sustinere q(uod) neq(ue) possit dici t(em)p(o)re. Cum ita fuerit satisfacere non valen-
tes exemplo huius scripture sacre quo paulus petro i(n) facie restitit uoce publica reprehen-
sibilem eum iudicans. dixerunt alium esse cepham q(ui) ier(usa)l(e)m dedisset dextram paulo atq(ue) bar-
nabe et alium cui paulus antiochie i(n) facie restitit aut q(uod) n(on) uno alterone loco no(m)i(n)e
cephe petrus intelligeretur. Om(n)ibus attendentes ad hanc sp(eci)alem no(m)i(n)acionem factam de ipso per
x(ristu)m. Et erit cum p(ri)mum ad x(ristu)m uenit dixit illi. Tu es symon filius iohanna tu uocaberis
cephas quod so(nat) teste in(ter)p(re)tat(ione) petrus. Rursum ubicu(m)q(ue) paulus de ipso mencionem facit
hoc no(m)i(n)e cephe eum appellat. Quatuor quippe locis specifica(n)s de ipso mencionem facit
duob(us) istis in ep(isto)la gal(athas). Et duob(us) in ep(isto)la Corinthiorum p(ri)ma. In ex(e)cut(ione) duodecim illi(us)
ap(osto)lis nu(m)erantes et de appariciob(us) quas post suam resurrectionem fecit d(omi)n(u)s. Sic igitur
utrobiq(ue) eum nominet cepham. Et narrat p(ri)us unum actum q(ua)m alterum uidetur se habere qui(bus)
ut postmo(dum) acciderit quod posterius enarratur. Explicantur seriose temp(or)a actionum ap(osto)li
Vanum aut obscurum nimis res sit circum q(ua)s lucas narrat in li(bro) actuum.
et certe difficilima rerum gestarum nosse atq(ue) specificare t(em)p(or)a et annos q(uo)s scriptura
sacra serio et expresse non narrat, tamen temptandum est i(n) conclusione huius exposicionum de
illa p(re)ssissima sinodo ordinem t(em)p(or)is assignare saltem q(uantu)m ad precipuas ap(osto)licas actiones
q(ua)s in libro actuum ap(osto)lorum narrantur de quib(us) expositores quidam dicunt lucam intercalaris
modo illas narrasse nucillas nucillas. Quod certe uidem est p(ro)pter int(er)posicionem hystorie
de fame co(n)tingente t(em)p(o)re Claudij Imperatoris et petri i(n)carceracione. Sed aduentu
pauli i(n) ier(usa)l(e)m p(rim)a et tercia uice // Certum uero ex libro ipso habere p(otes)t specificando t(em)p(or)a
attentis etiam hystoriographis q(uo)bus d(ict)um non certe omnib(us). Si q(ui)dem non explicat si in eis
multiplicare d(ict)um sunt aut si manifeste co(n)tradictiones. Sed omissa hac q(uasi) inutilis esset re-
cenacione ordo t(em)p(or)is fuisse uidetur iste q(ui) sequitur. Ut p(ri)mo anno p(os)t x(risti) ascensionem fuit
lapidacio stephani et recessus discipulorum ex ier(usa)l(e)m mansioq(ue) ibi firma ap(osto)lorum
q(ua)m (con)statim secuta fuit anno eodem computando .xij. menses integros (con)uersio pauli. c. 39.

Etenim cum post lapidacionem Stephani dispersi fuissent discipuli paulus
non ualens facere quod ierusalem faciebat trahens uiros ac mulieres in custodiam accepit epistolas
in damascum si quos inuenisset huius uie uiros ac mulieres uinctos perduceret in ierusalem // In
fine autem anni huius uel 2o incipiente petrus et Jo. missi sunt in samariam. Et petrus prius
quam rediret ierusalem fecit que de eo leguntur gesta ad Symonem magum in lidde Jope
et cesarea // Tercio uero aut quinto anno post quam paulus 2o ueniens damascum per murum
summissus in sporta liberatus est ab insidiis iudeorum et uenit ierusalem stans ibi diebus
xv. gentiles qui anthiochie erant receperunt fidem missusque est ad eos per ecclesiam
iherosolimitanam [illegible] congregatam sicut petrus et johannes samariam barnabas qui accer-
sens auxilio egere ex tarso adduxit paulum pariterque ibi anno uno in tantum profecerunt ut
christi fideles qui uocabantur discipuli extunc primo christiani fuerunt appellati. Et hoc anno prophetauit
agabus de fame futura ad x annos uidelicet tempore Claudii cuius tempore facta est occisio
Jacobi et incarceratio petri // Et quoniam ciuitatis [illegible] adiuuant fratres sit hec duo [illegible]
post collacionem illam euangelii commemoratam sepe // Etenim uidentes iudei quod date es-
sent per apostolos paulo et barnabe dextre societatis ut in gentes euangelium libere predi-
carent absque onere ullo gentilibus imposito illud quod alias subintroductis falsis
fratribus ne plenitudo gentium christi fidem acciperet machinacione impedire conabantur
apertam iam predicacionem impleri temptarunt per uiolenciam // Ut enim narrat magister in
hystoriis Judei iherosolimitani exeuntes tempore dicti Claudii Imperatoris e roma uenientem in
iudeam herodem regem magnum corruperunt muneribus ut christianos persequeretur. Et sic
misit ut affligeret quosdam de ecclesia occiditque Jacobum fratrem Jo. gladio apposuit appre-
hendere et petrum // hoc autem duo contigerunt tempore Claudii Sed [illegible] et demissio in pauperes
que apud lucam narratur non secularis uix aut nunquam [illegible] annotari tempus potest
// Narratur eciam secularis de reuersione barnabe et sauli ab ierusalem in anthiochiam
de assumpcione Johannis qui agnominatur marcus // [illegible] ita excepto quod in[illegible]
narrantur in continuacione hystoria [illegible] uidelicet quod ab ascensione domini quinto aut sexto an-
no cum essent plures discipuli anthiochie barnabas et paulus segregati sunt
in opus ad quod assumpsit eos spiritus sanctus. Et ab hoc loco non uidetur lucas fecisse inter-
[illegible] aliquorum gestorum referens iuxta ordinem temporis // Unde ab hoc tempore uidelicet
segregacionis lucas prosequitur principaliter narrans gesta pauli et barnabe / de ceteris uero apostolis
actionibus que contingerent nec aliam de ipsis historiam narrat nisi celebracionem sinodi pau-
li occasione aduersus quam et barnabam sedicio antiochie facta erat illam. Item
consultacionem Jacobi ad eum qui intrauit templum purificatus. Etenim cum fuit lucas
in comitatu pauli que ceteri apostoli fecerint forte non uidit // Ab ipso igitur quinto uel
sexto anno contigerunt illa que de paulo et barnaba narrantur usque ad antiochie factam
est sedicio aduersus eos propter quod ascenderunt ierusalem // In hoc autem medio transit plus quam
annus. Etenim per tempus quod in aliis [illegible] ciuitatibus steterunt testatur lucas quod [illegible] de-
morati sunt multo tempore fiducialiter agentes // Itaque illud concilium iherosolimitanum uidetur
celebratum fuisse anno septimo post ascensionem // hoc autem tempus ita limitatum assignatur

ut inuicem ualeat concordia in hiis que scriptura sacra et hystoriographi narrant multi namque
dicunt petrum rexisse ecclesiam antiochenam .xiiij. anno attribuentes ei quod sub paulo factum
est, appellacionem illam primam christiani nominis cum prius solum nominarentur discipuli // Alij autem scripturam sacram
attendentes in libro actuum apostolorum nullam facientem mencionem de residencia petri antiochie
set ierusalem non referentem tanto tempore inibi resedisse eum set ierusalem pocius. Eo quod paulus attestatur
eum fuisse ierusalem .iij.o et .xiiij.o anno conuersionis sue lucas autem tempore celebracionis concilij
// Set quia paulus attestatur uenisse antiochiam petrum adhuc et uixisse eum inibi gentiliter
et non iudaice, quod ex eo patet quia istud obiecit in facie nisi id allegasset tempore noto
rium et eo congruo loco. Dicitur quia ubi ista ut supra deducebat sufficient continuatum uiuendi mo
rem ut per fecit petrus antiochie residenciam tempore multo // Quo circa dimidiantes aliorum dicta
ystoriographi quidam affirmant eum rexisse antiochie cathedram .vij. annis. // Et forte
opportunitas residencie sue huiusmodi fuit post celebracionem illam sinodi ierosolimitane // De paulo
quippe legitur et barnaba post allatam ibidem epistolam sinodalem non per multum tempus set per aliquos
dies ibi stetisse quo cessisse uideatur adueniente petro // Quamuis rei id scriptura sacra non
dicant conformiter tamen ad dicta illorum qui scripserunt de temporibus domini post hoc septimo anno petrum
uisitasse antiochiam // Profecto quia primo ibi nominati fuerunt christiani a uero non dissonat pasto
rem eorum primum omnium christianorum ibi resedisse tempore multo // Ascendit autem petrus ut dicit omnes
ierosolimam tempore Claudij uel antea, namque ibidem fuisse necesse est intelligi quando paulus testatur
cum eo contulisse euangelium .xiiij. anno post suam conuersionem uidelicet quando ut supra manifestatum est
ascendit et salutauit ecclesiam // Et quod tantum tempus transierit inter celebracionem sinodi et dictam
euangelij collacionem clarissime intuebitur attentius legendo ystoriam pauli quam refert lucas post
eius recessum ab antiochia quousque de illo testatur quod profectus est ab epheso et descendens ce
saream ascendit et salutauit ecclesiam // Tunc autem ut omnes laborauimus facta fuit
illa collatio euangelij et iudicatum non esse onus aliquod gentilibus imponendum // Judicatum
namque quando ut rememoratum est collacio illa fuit coram ecclesia dei, quae quamdiu uixit sa
tis quidam asserunt fuit inibi per modum sinodi generalis legittime congregata, de
apostolis uero referente eusebio ecclesiastice hystorie libro .v. Appollonius ecclesiasticorum scriptor attestatur quod
saluator noster precepit eis ante .xij. annos ab ierosolimis ne discederent, extensius uero
paulus constat quod adhuc .xiiij. anno erat ibi // Quo tempore ut supra tactum est contigit occi
sio Jacobi et incarceracio petri consecutusque eius ab ierosolimis uenisseque tunc intelligitur
antiochiam Et quod eo inibi tunc existente facta est illa magna resistencia pauli aduersus
eum quod sancta est ut deductum fuit collacionem euangelij // Namque si ut ieronimus narrat .xv. anno post
christi passionem perrexit romam petrus cum primo incarceracionem suam ex ierusalem recessisset utique
dicto .xiiij. aut .xv. anno aliquid traxisse antiochie moram putatur. Et quando inibi maior
erat multitudo christianorum ex gentilibus quam ex iudeis petrus utique uiuebat gentiliter et non
iudaice facto confirmans illam clarissimam racionem quam paulus obtinuit ierosolimis aduersus
illos subintroductos falsos fratres qui subintroierant explorare libertatem legis
gracie. Si quidem manifestatum fuit per illam euangelij collacionem quod non solum gentiles sed
et iudei liberi erant a huiusmodi legis moysi // Existente in inibi paulo cum prius illos

advenientes ab Iacobo petrus recessisset in dissimulationem subtrahens atque segregans se a gentilibus et iudeis timens. Hinc paulus cum haberet acriorem resistentiam adversus eum quia post praefatam veritatis manifestationem occasionem praestabat ut ex necessitate legem moysi servari debere. Horum itaque servato temporis ordine consistentia pauli quam multis plurimum videtur absona nullatenus invenietur. Etenim cum iam cum consensu et petri eundem datis dextris societatis etiam iherosolimis congregata hanc diffinierat et praedicaverat veritatem gentilibus absque onere ullo evangelizandum paulus magna cum fiducia praedicabat quod si angelus de celo aliud praedicaverit anathema sit ut ibi habetur, petrus autem quamvis in illa simulatione verbo evangelium non praedicaverit exemplo tamen suo gentes iudaizare cogebat.

c. lo.

De duobus secundum hieronymum tribus secundum augustinum et secundum alios quattuor temporibus legis moysi temporibus videlicet necessitatis libertatis expediencie et mortis. Cap. xl

Ex praemissis iam evidens quod dictum sit ad quorum illam de mensura temporis quo cessavit observatio legis mosaice postquam apostolis manifestandum deducta fuerit longius quam ab exordio putabatur supra expositum circa. ¶ Ut vero memoratum est quod ista praemaxime difficultatis reputata est inter hieronymum et augustinum. Hieronymus namque quod duo tantum assignavit tempora legis moysi necessitatis et mortis, necessitatis ut observaretur, mortis si observabatur. Necessitatis autem tempus assignavit ante christi passionem quo tempore quia nondum evacuata erat illa sacra virtute si quae aut qualis eis operabatur docet fuisse necessarium illa observare. Aliud vero tempus assignat mortis ita quod erat peccatum illa observare post christi passionem. Et ut petrum excusaret apostolo exponit petrum non observasse illa sed simulasse se observare. Atque expositio generis huius periculosissima comperta est quia plurimum obviat sinceritati et veritati scripturae sacrae. Sic enim diceret quis vel heretici christum crucifixum aut mortuum fuisse per simulationem resurrexisse. Item et ad celos ascendisse. ¶ Ea vero negari minime potest petrum aliosque apostolos in sacramentis aliquando servisse tempore et sine peccato. Ideo augustinus tria distinguit tempora ante passionem, post evangelii publicationem et tempus medium quo intercessit praedicatio apostolorum. Cumque lex aut mandatum cuiuscumque ut ad sui observantiam obliget requiritur quod sint debite notificata. Hoc autem tempore medio quia nondum ubique publicatum erat evangelium veritas per eius acceptationem cessabat observatio legis moysi licitum fuit ut augustinus docet eam observare dummodo non ponerent in ea sue salutis spem. Itaque tempore publicationis evangelii licitum fuit iudeis conversis ad christum moysi legem observare saltem tamen illa per eum allata ut cum honore synagoga ad sepulchrum sic. s. extitit declaratum deficeret, licitum est fuit ex causis aliis assignatis. Quarum nulla concurrebat tempore observationis illius facte a petro quin ymmo fiebat cum scandalo gentilibus ex sua arbitrantibus actione legis illius observantiam fore ex necessitate. Verum utique exeunte doctrina ista augustini de tribus temporibus novissimi doctores quidam ad maiorem veritatis expressionem adhuc assignant tempus aliud ita ut dicant quattuor tempora legis illius necessitatis, libertatis utilitatis sive expedientie et mortis. Necessitatis quippe ante christi praedicationem et post eum statum misteriorum baptismi. Etenim cum doctrina attestante in sacramento circumcisionis conferebatur gratia sed in baptismo habundantius post institutionem huius haud dubium quod sic maiores. Ita et parvuli quamquam si fuissent baptizati baptismo christi ante eius passionem quod fuisset per aquam baptismi christi mundati ab originali peccato multo perfectius et cum maiori incremento gratie quam in circumcisione. Duplici itaque remedio tunc existente circumcisionis videlicet et baptismi liber fuit tunc non necessarium quod primo erat servare

sacra legis moysi p̄s̄ti circumcisionis baptizat᷒ namq̄ȝ illo i tp̄e gentilis quicumq̄ȝ nō tenebat᷒ ad
circumcisionem sic̄ ẽ nec paruuli baptizati ut a pctō originali q̄ mundati erat itm mundaret᷒
// De aliis u̾o sacr̄is nō ita appet clare qȝ x̄ᵉ ⁊ apl̄i sacra ueteris legis usq̄ȝ ad tēpᵘˢ
passionis sⁿuare noluīt. Ueruśq̄ȝ ad tp̄e illud appet ita expsse de institucōe uł usu alioꝝ
no. le. sacr̄oꝝ. // Si q̄d noctem illa sup̄me cene ⁊ aibe᷒ cū f̄rib᷒ instituisse dr̄ eucharistie
⁊ ordīs sacr̄a p̄me q̄ȝ q̄ntus de ptate ⁊ remittedi pctā legāᵘ fuisse dn̄m p̄t r̄surrecōem
// Utrūq̄ȝ aut̄ tēp̄ assignet᷒ intellidū ē q̄ nō ifirma ⁊ egena q̄admod̄ illa erant
s; pfecta ⁊ eficacia gr̄ā xp̄c istituit sacra noue legis. Ideoq̄ȝ a tp̄e sue institucōnis
liberū fuit oīb᷒ q̄ uolebāt esse xp̄i discipᵘˡⁱ suscipē sacra ab eo istituta p̄s̄ti bap̄tismi de
cuiᵘ usu expsse leḡ q̄ ihūs plures discipᵘˡᵒˢ faceēt ⁊ baptizaret q̄m Iohes q̄nq̄ȝ non
ip̄e baptizaēt s; discipᵘˡⁱ eius. Cuiusmodi itaq̄ȝ x̄ᵉ discipulis nō fuit q̄uo p̄ᵘⁱus ūnim obser
uare sacrū legis moysi / illa salte q̄ significabāt sacra per xp̄m iā instituta ⁊ hoc
ē s̄m̄ tēpᵘˢ q̄d dr̄ libratis uidelȝ a tp̄e institucōis bapmi usq̄ȝ ad xp̄i passioꝫ // Expe
dientie u̾o aut utilitatis assignat tēpᵘˢ q̄ diu fuit spes lucrifaciedi iudeos hoc est
donec obstinato aīo a se repuleꝛ̄t u̾bū dei // S; et tēpᵘˢ mortis p̄tq̄m plene noti
ficata fuit doct᷑a euāngeliⁱ q̄m fuit ūm dicit q̄ i omēz t̄ra exiuit sonᵘˢ apl̄oꝝ ⁊ in
fines orbis t̄re u̾ba eoꝝ. Ita q̄ u̾bū u̾itatis euangelii i uniuso mūdo erat fruc
tificabat et crescebat // hec aut̄ testioᵃ duo r̄fert apl̄s i ep̄lis ad ro. ⁊ colo. scᵖt̄ p eū
anno xx. pᵒ passioꝫ dn̄i. ⁊ᵃ tamen uidet᷑ sc̄pta fuisse postmo qȝ xxv. Nam ep̄lam illa ut
Ioᵒ inq̄t sc̄psit i aligatᵘˢ // Q̄d ⁊ ip̄e paulᵘˢ testat᷒ bis de hoc in eadē ep̄la faciēs mētoēꝫ
Et sic uidet᷑ sc̄psisse eam cesaree ubi uinctus stetit bīēnio luca id narrante i actuū apl̄oꝝ
fac̄ etiā mēcoēꝫ de aristarcho sic̄ ẽ paulus dicēs eū cōcaptiuū suū. Et sic fuit uno uel
duob᷒ ānis āntq̄ȝ ⁊ omat uet / Romā u̾o aduẽt āno xxvii. post xp̄i passioꝫ // Q̄ u̾o
durāte illo bīēnio istā aliasq̄ȝ ecc̄ce scribē potuit ep̄las patet ex tex̄ narrante
q̄ iussit felix cēturioī custodire paulū ⁊ hēre requiem nec q̄mq̄m phibē de suis minist̄re
ei tūc ⁊ liberū sibi fuit ep̄las scribē // Post hāc itaq̄ȝ pfrām euangelii publicatoꝫ
q̄ p̄ i dc̄is aliisq̄ȝ multis ep̄lis suis affirmat paulus tp̄e q̄ illas sc̄psit iā pcessisse
multis uisū ē q̄ obs̄uare legē moysi fuit mortiferū p̄s̄tim q̄ᵒ ad iudeos qȝ repuleꝛ̄t p̄ti
naciter a se u̾bū dei // De qua r̄pulsioē q̄m plures lucas testat᷑ expsse i libro actuū
apl̄oꝝ // S; et paulus de iudeoꝝ obduracione. usq̄ȝ dei uolūᵗᵉ c̄ra eos singlāᵣissīᵐ testi
moniū enūciat i ep̄la pᵃ thesa. dicēs eis. Uos imitatores facti estis f̄res ecc̄iaꝝ
dei q̄ sūt i iudea i xp̄o ihū qȝ eadē passi estis a cōtribulib᷒ u̾rīs sic̄ ⁊ nos ip̄i a iudeis
q̄ et dn̄m occideꝛ̄t ihm ⁊ p̄ph̄as ⁊ nos psecuti sūt / ⁊ ideo nō placēt ⁊ omīb᷒ hominibus
adūsāt᷑ phibēdo nos gētib᷒ loqui ut salue fiāt ut iplēant pc̄ta sua s̄p p̄ueit ira dei
s̄r illos usq̄ȝ i fine // Doctrina ista ap̄lica attestat᷑ maīᵗᵉ de iudeoꝝ obstinacōe cōtu
sistēte i eis nō solū tp̄e illo p̄dicacōis apl̄oꝝ ita q̄ iā cessabat spes lucrifaciendi e
os // S; q̄d' maiᵘˢ ē affirmat eoꝝ futurā obduracōem usq̄ȝ i fine ⁊ reuelās nobis
pmulgatā iā aduersus eos diuinā s̄niam dic̄ ei q̄ p̄ueit ira dei s̄up illos usq̄ȝ i fine
ut impleāt pc̄tā sua semper // Que u̾ba q̄m̄ ad illos de quib᷒ loquit᷑ iudeam

christianes manifeste notum finale ignoranciaz iudeis fuisse impugnacionem agnite veritatis et in-
dictam finem gratie. Nec enim contenti fuerunt iudei repellere a se predicatores veritatis per eos
agnite in quantum non sciebant prophetias que predixerant de christi morte futura. Et prophetiaz domini adimplendo
ipsimet christum occiderant quem viderant miracula facientem et alia que de ipso scripta erant. Sed
et ultra hec habuerunt in iudeitia finem gratie excitando persecutiones contra christi discipulos ut
gentiles salui non fierent ex eorum predicatione complentes in hoc christi verba quod tulisset clavem
scientie et ipsi non introibant et eos qui introibant prohibuerunt. Sic igitur quoniam ad iudeos ex tempore illo
quo apostolus ad colo. scripsit hanc epistolam quod fuit paulo antequam ierusalem in vinclis poneretur
mortiferum fuisse dicetur legem servare. Ita in tempore ante passionem fuit iudeis meritorium
tempore non predicationis apostolorum quod diu fuit in iudea differens. Postmodum autem dampnabile
sperantes in quantum in ignorancia faciebant volentes potius servare legem moysi sicut quam christi domini. Scien-
tes in offensam dei qui instituit preceptum / illa signa esse futurorum atque umbram. Et sacrificis ipsis hoc
contempnebant gratiam actu presentem. que illa significabat diligentes magis sub umbra manere
atque in tenebris quam in luce vivere. Adimpletes etiam in hoc doctrinam christi quam singulariter
revelavit Nichodemo dicens sic deus dilexit mundum ut filium unigenitum daret ut omnis qui credit
in eum non pereat sed habeat vitam eternam. Non enim misit deus in mundum filium suum ut iudicet mundum sed
ut salvetur mundus per ipsum. qui credit in eum non iudicatur qui autem non credit iam iudicatus est
quia non credit in nomine unigeniti filii dei. hoc est autem iudicium quia lux venit in mundum et dilexe-
runt homines magis tenebras quam lucem. Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male
agit odit lucem. Quod licuit xrianis servare legem moysi et non iudeis desumma neccessi-
tationis Jacobi cum aliquibus discipulis iherosolimis et debito aliorum ad susteritationem eorum.

c. xl. h Sicut dicendi modus apparet satis racione firmatur et ob declaret Jacobi testimonium dicentis
ad paulum. Vides frater quot milia sint ex iudeis qui crediderunt et hi omnes emu-
latores sunt legis. hoc autem testificatum est sa. post tempus illud quo apostolus illam scripsit epistolam
ad thessa. Nam illam ut testatur scriptor in prologo scripsit ab athenis. Et sic postquam postrema
vice ascendit in ierusalem quando illa audivit a iacobo. Si igitur tunc xrianis mortiferum non
erat servare legem moysi durum videtur affirmare dampnabile fuisse omnibus iudeis. Non est
sermo de illis quibus inerat iudeitia finem gratie et impugnabant animo indurato agnitam veritatem
sed de simplicibus quibus propositum erat acceptare veritatem cum certa agnoscerent nec favorem prestabant re-
pulsioni euangelice doctrine. Assercio ista pia esse videtur si eiusmodi quantitas proponi
in iudeis ipsis simplicibus ierusalem christianitatibus possit verificari. Sed illud manifestissimum est
quod repugnante populo rectores atque magistratus minime audent in contrarium attemptare. Veri-
tatis huius exemplum est apertissimum de rege saul et populo eius. Etenim quamvis iuramento
firmavit se saul rex occidendum Jonatham fore quia contra iusiurandum et maledictionem
patris paululum mellis gustavisset / non fuit potens eorum resistere populo ut nec capillus
de capite Jonathe in terram caderet liberavitque ut textus ait populus Jonathan ut non
moreretur. Id ipsum de iudeis quibus alloquimur vidisse etiam narrante luca / nam apostolis
postquam educti fuerunt de carcere per angelum nocte diluculo predicantibus in templo magistratus
non est ausus vim facere / timebat enim ut inquit populum ne lapidaretur. Hinc igitur

UVA.BHSC

pplus etiam simplicium iudeam inhabitantes quibus tam diu predicaverant apostoli aliique discipuli minimi facti
entes, an eorum oculos abundiciorum culpa aliena non consenti. Attento pertinacie
per tot tempus genua testio illos de obstinacione atque induratione sua paulus exhi
beat ut qui cupiebat ipse quidem pro illis fieri anathema a xpo ut salui fierent, pre
tamen agnitum eorum pertinacia velut coactus dixit quod deus naturalibus ramis non pepercit.
Propter quod ab eo tempore que hic testio prohibuit paulus sine doctrine communi ma
gistris virum non fuisse licitum sed dampnabile seruare legem moysi iudeis terram iudee inhabita
ntibus. Secus vero de aliis. Nam et ipse paulus post triduum quo romam intrauit euoca
uit ad se primos iudeorum et id postremo de eius actibus lucas refert quod rome ex
istens biennio predicauit iudeis et gentibus regnum dei docens ea que sunt de domino ihesu xpo cum fidu
cia sine prohibitione. Nec enim romani multique alii in diuersis partibus constituti iudei repulerunt a se pre
dicatores dei verbum sicut tam frequentissime fecerunt qui terram iudee inhabitabant. Quod si eiusmodi
non cessaret distinctio ut tempore illo apostolice doctrine eos qui erant iudee et non alios dicam obsti
natos. Restat tamen soluere difficultatem illam quod jacobo aliisque discipulis iherusalem inhabitantibus lice
bat seruare legem moysi et non iudeis. Omnes quippe supposite rationes seruande legis moysi ad
tempus abesse videntur data obstinacione illa. Argumentatorum huius generis non sit facile
reddere tamen illi quod facere satis utile perfecto erit paulisper vel per verba quedam intuendo
admirabilem dei prudentiam ut eminentius in minimi continue atque ipse se sustineat assiste
te. Utque ab illo honoretur prefundissimam dei sapientiam ordinantem protegente non
cum inexcogitabile dei potentiam et pro hoc utilitati nostre prouidentem dei bonitatem
summam. Si quidem attendere uolentibus facti substantiam atque inspicere circumstantias eius
apparet manifeste quod singulari miraculo conseruauit deus jacobum aliosque discipulos iherosolimis quomodo
tres pueros in camino ignis ardentis. Et danielem in lacu leonum isto modo admonentem
illos per xl annos. Namque ut hystorie narrant perseuerauit usque ad destructionem ci
uitatis, scilicet per tytum xliiii anno post xpi passionem, paulo ante abinde recedente
admoniti per angelum. Deo in opinione sermo est ut qui inaginem occiderunt conseruauit
discipulos cum tamen obstinaciores ex iudeis omnibus fuerunt qui iherosolimis constituti erant
principes sacerdotum pharisei et saducei qui et si ab inuicem hiis sibi differentes multis
erant unde tamen proposito quemebant summe cupientes extinguere xpi nomine, timentes
ut eundem magistri ne si iudeus in xpm crederet uenirent romani et tollerent locum et
gentem. Attento pertinacie quod sub nerone fuit licentia quam et mandatum exterminan
di omnes xpianos non tamen permisit deus ibidem pertinaci adhuc animo seuientibus iudeis perficere.
Exceptis quippe stephano lapidato et gladio occiso per herodem regem jacobo
etiam fratre domini prostrato de pinna templi de paucissimis legitur quod fuerunt facti martyres
in iherusalem aliarum comparatione ciuitatum. Permanente vero jacobi aliorumque discipulorum
pulorum ubi permansisset non defuisset detrahentes apostolorum predicationi allegantes
eos non esse credendum cum eorum magister tam diu iherusalem predicasset simul et ipsi apostoli.
Et nec in illa ciuitate reperiret ferentes testimonium de hoc facto. Non namque crederent
erant apostolis in remotis partibus unde longinquas absunt personas libere utique potuissent

eis ꝯdicere ⁊ opponere q alia pro aliis fingebant. si nec in ptib' qb' ꝯtigisse narrabat tes
timonium phibitur erat // Que oīa maxi'm ꝑfecto impedim'ti ꝑmisissent x'ane fidei
ꝓpagacōi // Et hoc uō minima forte int' alias cā fuit q'e paul' ierlimā ascendens
eiūm' collatur' cū aplis assumpsit secum Titū q geñtilis erat / cū q ꝗa magn' uir erat
int' suos siq'de p annū ꝯ sex menses in ei' domo paul' mansiat visisse ē alios ascendisse
geñtiles de hiis q audierāt a paulo testiō'm hituros i loco ubi ꝯtigerat // Cetm
multi eorum q credidāt admirātes qm pori' exultātes q cator celi ꝯ tre d's fu
isset in t'is uisus ꝯ cū hoib' ꝯuis' maxīo affecti desidio videri b'tissima ingenij
geñtrice et ꝗ ꝯmagneos loca ite quō ꝯ nūc sunt passiois sepulture ꝯ ascēsiois missiōis
qꝫ sps sci ex diuisis mūdi ptib' ꝑegrinati fuē ierlm illo i tpe / q'z deuocoꝫ pmarie
laudat iohēs i tcia sua ep'la // At uō ei'mōi ꝑegrinātes i ierlm ꝑdēm ex cā qm
fuisset ꝯsolati si nemīez repisissent discipl'oꝝ qui uidīnt xp'm / ui deī āt ē hostes
alia p aliis finxissent nec bene ri fuisset hīj ꝑegrinātes ꝯfitētes xp'm ap' eos.
// Quo etiā nō mediocre vtiq fuiss x'ane religiōis detrimētū nullo ibidē mo
rāte fidelium / quō sing'la magnumq incrementū extitit catho'ce fidei i ea ciui'te iōso
limitana cōtinue ꝑmansisse q xp'm uidīnt i carne / de ipi' actib' morte ac r'one testio'm
phibētes Cui' testio'j necitate nō tacuit apl's paul' i ꝯsmoe fco antiochie ꝑsi
dis multū distātis ab ierlm // Narracōe ei fca de ꝑdicacōe Jo. bapte deqꝫ mor
te xpi ad peticoꝫ iudeoꝝ ꝯ sepultura ei' subiūgit / d's uō suscitauit eū a mortuis
tcia die q uisus ē p multos dies hiis q sil' ascēdānt de galilea cū eo i ierlm qui
usqꝫ sūt testes ei' ad plebem. Quo uibs mani'fe ꝯstat q decūi ē necce fuisse vt q' diu
ꝑdicauīnt apli i dispsioꝫ ꝑmāserit ierlm v' discl'i testio'm de eo phibituri omib'
uitatē facti cupiētib' scire // Porro ex li'o act' aploꝝ ꝯstat atqꝫ eplis pauli q
sup dubiis q orīebātur ex qbuslib' ptib' recursus erat ad aplos ꝯ seniores ierlm
cōmorātes // Quīe eē adhoc ꝑpositū i eplis Clemēt' narrat q petr' uoluit doct'
nā eē iacobo r'fendam // Propt' q assercō illa nō ifirma ꝫ ualida pollet r'one q
diu uixit Ja. Et ꝓbti qm diu apli i iudea fuīt ꝑmāsisse iōsolis gnale cōsilium.
// Si naqꝫ paulus collatur' cū eis eiūm' qi magis dicet' si fideles ceti ascēdebāt
cū hitui r'nsioꝫ de ambiguis atqꝫ difficilib' qoib' // Attēto q i pn'o cuiliꝫ nouiter
institute religiōis ꝓplima occurrūt dubia. Et ꝓmus sit aliq religio multi scrupli
dubitacionū supuenīūt hiis q eā nouiter ingrediut' // Tā uidetr i ꝓm geñtilib' no
uit' ad x'm ꝯūsis maxīa tūc dubia occurebāt / nec tn̄ oēs epi pbri aut alij min̄r̄i cō
stituti p aplos i ciuitatib' ceterisqꝫ locis fidelium erāt tā ꝑfecte illuiati sic' apli i omib'
satisfacerent // Qd' uō dignū ē ꝯmemoracōe qr nō tā aplis scorsū credebāt q fidelium
ꝯgregacōi ierlmis ꝑmanēti manifestāte qd' dicit' sup'i' antiochie facto. Naqꝫ pau
lo ⁊ barnabe ꝑdicātib' nō esse de neci'te salutis obs'uaciā legis moysi nō credide
rūt ꝫ statuerūt ipos duos aliosqꝫ ex aliis asserētib' ꝯpo'm ascēde ierlmā ad aplos
⁊ seniores p determinacōe habēda qōis illi' // Magnū ꝑfecto diebus illis auctis ꝑdi'
stinoie r'one dabet' sanctissimis illis atqꝫ aplicis viris ierlm i hitātib' quib' erāt oīa

UVA.BHSC

q uendins q̃uiq̃ꝫ possidebat p̃cia ad pedes aploꝝ ut p eoꝝ man⁹ distribuer̃ unicuiq̃ꝫ pro
ut op⁹ erat nec q̃sq̃m eoꝝ que possidebat aliqd sui esse dicebat, ſꝫ qd mai⁹ ē oib⁹
erat cor unu̅ ꝛ aı̃a una, Itaq̃ꝫ nō solu̅ auctis p̃odus eis aderat ad c̃titu̅ ꝫ
atq̃ꝫ ꝯfirmacōꝫ doctrine ſꝫ ad imitacōꝫ modi religionis q̃ illi⁹ recla ſūe p⁹ pt xpi
ascēsio̅ita ꝯfessa sunt p̃ omēs postea seq̃ntes religionu̅ // Propt qd uiri illi ierlm ī
hitates speculu̅ atq̃ꝫ ex̃ᵐ uite erat ꝛ toci⁹ ꝯmoie oib⁹ xpianis // P̃rioꝝ utiq̃ꝫ mo
q̃m illi erāt iudei religiosi q̄ ex oi̅ nacōe q̄ sub celo ē hitates erāt ī ierlm tpe quo
sp̄s scūs ligwis igneis descēdit sup aplos // Unde Ja. omīm p̃sides q̄ ierlmis ma
secit h̄ns se ad eos uelud abbas p̄r ad monachos q̄ sit religio ura ꝛ īmaculata. Et
q̄lis ee debeat religiosius spale ī sua eciam ᵐ aplis uiuoꝝ forat // Istis taliq̃ꝫ
plinus de possētib⁹ eius ūite fuit tpe ecc̄e p̄mitiue ī ierlm mansisse multitudinēꝫ
x̄ discipuloꝝ // Quo eciā huioi p̃uides cōēs utilitates saluator suis discip̄lis repe
tite mādiuit p⁹ ierlm īcipe demu̅ ī iudea ꝛ samaria ꝯu̅ uo usq̃ꝫ ad ultīm tre
eūm p̃dicare sui q̃ꝫ testes esse r̄surrectōis // Qd etipi diligentissime cōpleuerunt
xij. ꝛ apli⁹ ibidē p̄seuerantes annis ut supt⁹ ostēsu̅ fuit // Ex aliis ē urgentissima
appet cū q̄re apli oes paul⁹ p̄sertī q̄ p̄in⁹ ī remotorib⁹ a deo locis p̄dicauit eūm
sollicit fuit de collectis q̄ fiebāt ī singulis eccijs per una̅ sabbati ad opus et
misteriu̅ scōꝝ ierlm ī h̄itanciu̅ . Nec eī uisibile ē ut eis uicta uict⁹ atq̃ꝫ uestitus
ministrauit sacerdotu̅ p̄ncipes aliq̃ꝫ obstinati iudei sāgine eoꝝ pocū sicientes. Sꝫ fideles
x̄ani ubiq̃ꝫ eciā iudeā ī h̄itabāt // Nō solu̅ p modu̅ claustrie ac domus ꝯstituti distaient
ſꝫ ē p modu̅ debiti q̄ fidei integ̃tate exemplari te uite actōib⁹ ꝛ doct̃a omi̅ x̄ane religiōi
p̄ficiebāt Et hāc rōne expsse aplus ꝯmemorat ī epla ad ro. xv. ī q̄t ad eos scribēs
ad Corinth. Nunc ulti⁹ locu̅ nō h̄ns ī his regiōib⁹ cupiditate aūt h̄ns ueniendi ad
uos ex multis iā p̃ce d̄ntib⁹ annis cū ī hyspaniā p̄ficisci cepo spero q̄ p̄tiēs uideā uos.
Nunc igr̄ p̄ficiscar ierlm ministrare scīs p̄bauīt eī macedonia ꝛ achaia collacōꝫ aliq̄m
facē ī paupes scōꝝ q̄ sūt ī ierlm/placuit eī eis ꝛ debitores sūnt eoꝝ Nam si
spūaliu̅ eoꝝ p̃ticipes facti sūnt gētiles debent ꝛ ī carnalib⁹ ministrare eis // Cu̅ at aplus
testificet⁹ q̄ gētiles debitores erāt ad sustentacōꝫ scōꝝ ierlm ī h̄itanciu̅ eiusdēs nobis sit
q̄ exemplis morib⁹q̃ꝫ eius ꝯueniēs atq̃ꝫ ūite fuit illos uiros aplicos atq̃ꝫ scīssīos
p̄mitiue ecc̄e tpe ī ierlm p̃manē // Et p annis cū ut sup̃ fuit ꝯmemoratu̅ p̄ncipa
tus templi ꝛ regimīs p̄pli nō apud x̄ discipulos ſꝫ apud iudeos existebat tēplu̅ ubi
q̃ꝫ intrare doceq̃ꝫ p̄plm alia q̃ꝫ multa utilia catholice fidei p̃missi nō fuissent excurre
fortassis nec ī ciuitate existē, nī sub colore illo q̄ eciā ipi legem s̃uaret moysi.
// Erat haud dubio q̄ p̄ncipates in p̄plo iudeoꝝ erāt nec dum legis moysi sed
ut de se ait paul⁹ emulatores habundanq̃ existētes p̄nar tradicionu̅ testificante
et luca ea rōe iudei allabāt paulu̅ dignu̅ morte sedicōꝫ sua instiḡātes falso dato
testio⁹ q̄ Trophimu̅ q̄ gētilis erat īntroduxisset ī templu̅ tqm̄ illud p̄phanans.
Dic ī uelud ūite erat Ja. ceteriq̃ꝫ discip̄lis si p̃manē debūnt ī scōpolis ꝯs̃uande
x̄ane fidei cū ī obs̃uācia legis moysi iudeis se ꝯforēe // Propter qd nō īplicant

dato casu illo quod dixerit fore licitum servare legem moysi nullam in ea spem ponentibus. Et
tamen fore dampnabile iudeis moysi servo christi domino absque eligentibus eodemque semper ac magis
proposito obstinate // hec communis est christiano theologorum quod licet christianis servare multa ex lege
moysi et machometi quia non quia inibi precepta sed aliqua ratione aut necessitate tamen iudeis tamen et
sarracenis illa observatio est dampnabilis cum enim ex fatuitate ex necessitate per id se iustificari cre-
dentes, potest si propter periculum vitandum porcionis cuiusvis membri patientur quod de consilio medicorum
cavendi carne porcina sive aut si non coqueret edum in lacte matris aut si ambulans per viam
inveniret nidum avis et matrem pullis vel ovis incubantem parceret abiecit teneret filios
ovis vel si non araret cum bove et asino // In lege quoque machometi strictissime prohibetur
ludere ad scacos et aleas ac vinum bibere si tamen quis ab hiis abstineat non quia ibi prohibita
sunt sed alias iusta ex causa non imputatur sibi ad culpam. Eadem similiter ratione si abstineat a por-
cinis carnibus morticinio et sanguine a quibus potest recitatas opiniones diversas dicitur abstinendum
esse // Sic enim non quia moyses illa precepit. Sed quia pro tempore illo fuit necesse ad fidem convertendum
jacobum aliosque fideles iherusalem remanere licitum fuit eis observare legalia non vero iu-
deis obstinato animo impugnantibus legis gratie veritatem. Quo circa ex dictis manifestius
perspicue ostendere possumus quod sicut quemadmodum istis ita et aliis est dispersis in orbe dispersis licitum fuisset
utilitatis vel necessitatis occurrente causa ad tempus legalia servare quedam, quedam vero utique non omnia quia non
sacrificia que in iherusalem offerenda non erant multaque alia erant illa dumtaxat generatione regionis
Verissimum enim quod arbitrabar asserentes legalium observationem cessasse post evangelii pub-
licationem, quamvis difficillimum sit assignare mensuram temporis, quantum constat post datum a paulo testimonium quod
in omnem terram exivit sonus apostolorum et in fines orbis terre verba eorum. Quoque in universo mun-
do verbum dei erat crescens atque fructificans. Nichilominus adhuc jacobus et qui iherusalem
erant christiani omnes erant emulatores legis // Legimus namque tempore victoris pape primo statutum
fuisse pascha celebrandum fore dominico die. Et in tempore illud asie ecclesie et orientis utrum vero in occidente
sic fecerint non dicitur sed notissimum est doctis viris quod prefate ecclesie pascha celebrabant eo die quo iudeorum
pascha suum videlicet xiiii luna // Quando vero fuit episcopus victorem papam decretum quod dominico die pas-
cha celebrandum erat teste eusebio libro v ecclesiastice hystorie adhuc policrates pri-
mas episcoporum, asie opposuit se. Et quia victor divisionem ut servaret decretum introducebat
ecclesias asie hyreneus archiepiscopus lugdunensis actres ut inquit scripsit litteras ad victorem
dicens nullo modo licere inducere divisionem quia poterant servari unitas fidei et pacis cum dis-
paritate celebrationis // Nec adversitas ista circa celebrationem pasce accepit statim
finem quia legitur in libro de gestis Calcedonensis concilii tempore concilii Ephesini multi reperti sunt
celebrantes pascha domini cum iudeis luna xiiii primi mensis describuntur ibidem forma abiurationis
per eos facte et vocabantur quartadecimani quos ysidorus viii libro ethymologiarum inter alios hereticos enu-
merans vocat tessere decaditas // Cum enim istud fuit primum maximumque festum iudeorum
de ecclesia illa observantia pasche omnino recessit et quamvis non omnia verum multa tamen ex lege
moysi in diversis temporibus servabantur multa quoque ecclesia accepit in principio ex hiis que tempore fuerunt
synagoge in vestibus sacerdotalibus aliisque multis mutata forma ne iudaizare puraretur
Unde qui primus decretum de celebratione pasche die dominico ecclesia statuit, ex hinc manifestissime

docuit nichil ultra s

UVA.BHSC

deaut nichil ult[er] suadu[m] ex lege moysi ipi[us] legis uirtute ex toto q[uas]i recessit[e] a legalium
obs[er]uancia cerimoniar[um] clausaq[ue] o[mn]i ex p[ar]te fuit synagoge sepultura ut nec locus
affuit exalac[i]o[n]i odoris // Propt[er] q[uo]d illa aug[ustin]i c[um] a multis p[ost]ea im[m]ediata doc
torib[us] apposita u[e]l firmata r[aci]one q[uia] licet tardiu[s] s[er]uare lege[m] moysi ut dici po
tuit cu[m] hore synagoga[m] ad sepulcru[m] fuisse deductu[m] n[on] repete c[er]ta[m] q[uas]i te[m]p[or]is diu
ap[er]tent illi[us] ad sup[er]sticione[m] gentiu[m]. Narrat sacre scriptura sacra nullus uenia les
sepulturas illustriu[m] uiror[um] q[uo]s sollempni planctu fleuit s[e]plus xxx. plurauit
minu[s] dieb[us] // Temp[or]is uero diuturnioris luctus que[m] scriptura narrat e[st] Jacob a q[u]o iudeor[um]
p[o]p[u]lus honorab[i]le nom[en] isr[ae]l accepit p[er]seuerans i[n] eo semper. Refert eq[ui]de[m] xl. spacio dier[um]
fuisse aromatib[us] co[n]ditu[m] eius corp[us] q[uo]d p[ro]p[ter] fleuit eu[m] egipt[us] lxx. dies. Jter[um] filij ei[us]
[et] senes pharaonis cunctiq[ue] maiores natu t[er]re egipti t[ra]ns iordane[m] celebrantes exe
quias planctu magno atq[ue] uehementi impleuerunt. vij. dies. hijs an[im]atus dieb[us]
t[er]minus fuit i[n] totu[m] usq[ue] q[u]o clausu[m] est sepulchr[um] ei[us]. c. xl. dies pl[us] minu[s] de pax.
// Sequitur igitur dicere dieb[us] p[ro] a[n]no dedi tibi tot fuisse an[n]i uidetur p[o]st passionem d[omi]ni usq[ue] ad
t[em]p[or]a uictoris p[a]pe sub q[u]o statuto ab eccl[es]ia uel facto o[mn]io clausa e[st] sepultura synagoge
// Et recte fuit a[nn]i xl. p[re]dicacionis apl[ost]or[um] [et] discipulor[um] xp[ist]i i[n]t[er] iudeos co[n]dientes
aromatib[us] doctrine [et] miraculor[um] synagoge corp[us] ia[m] mortuu[m] secuti u[er]o sunt dies i[n]
planctu q[ui]a xliiij. a[nn]o destructa e[st] ciuitas ier[usa]l[e]m iudeis ad nullenaria fame con
sumptis ceteris gladio uel ussio p[re]cio uenditis. Et p[er] totu[m] disp[er]sis orbe[m] plangentib[us] ui
cte ... aromatib[us] co[n]ditam synagoge corp[us] sepulturaq[ue] eius Nec eor[um]
u[er]o cessabit planctus iux[ta] im[m]ediata[m] pauli doctrina[m] in ep[istu]la Col[ossenses] q[ui]a p[er]uenit ira dei
sup[er] illos usq[ue] in finem ut impleant p[ecc]ata sua semper. De mensura t[em]p[or]is dicta
hec sunt q[u]o cessauit cessareq[ue] debuit obs[er]uancia legis moysi deq[ue] expone[n]te sinc si
nodalis sollempni co[n]cilij ierosolimitane .... atq[ue] expressit diffinientis de non necia
obs[er]uacione legis illi[us] p[ri]m[u]m ad gentiles. Sed cu[m] fuit eisde[m] impositu[m] on[us] obs[er]uandi q[ue]da[m]
legalia cu[m] m[in]i[m]e p[ro]sit ut pro habenda intelligencia plurior s[er]mo excessit q[uam] a p[r]incipio
putabat[ur]. Propt[er] q[uo]d sup[er]sedet[ur] a p[er]seuerac[i]o[n]e ultimi appositi q[uo]d fiat una cu[m] alijs
oblata exponi. Quare uidel[icet] lex moysi si ea[m] no[n] licet obs[er]uare manet apud
xp[ist]ianos i[n] tanta ueneracione/ capite sancte scripture om[n]iu[m] librorum sacri canonis // Alio
p[ro]ferto loco differtur hoc exponendum. Etenim compendio neq[ui]t declarari q[uam] honesta
q[ua]m utilis q[ua]m delectabilis. atq[ue] summe necia e[st] noticia e[st] legal[is] moysi omnib[us] xp[ist]i fidelib[us]
p[r]imarie aut[em] p[ro]fessorib[us] sacre pagine q[ui]b[us] i[n]cubit diuina[m] explanare legem, eamq[ue]
defensare contra omnes impugnatores. Quo circa sp[eci]alem amplaq[ue] req[ui]rit i[n]da
gine[m] ut q[uan]ta sit necitas e[ius] noticie exponat[ur] p[ro]spicue. Quare tam fuit ple-
no dictu[m] de cessacione legis et narrantur determinaciones eccl[es]ie contra obs[er]uanti
// Et cu[m] mi[hi] nece arbitrarium fuit superiora p[re]mitti tanq[ua]m expla am illius. c. xx.
nacia anterior[um] [et] necitate p[ro]p[ter] q[uo]d alij qui alias p[re]fudasq[ue] ambiguitates sunt
ubide p[ro]mulgate // Amplificacionis uero q[uae] facta est ostendens legis moysi adimple
cione[m] p[re]cior[um] / euacuacione[m] o[mn]io[mn]i atq[ue] nullitate[m] uigoris / causa fuit p[ri]mu[m]

UVA.BHSC

q̃ dicẽ q̃ñs erat ut ex integro explanaret dc̃a s̃nia sinodalis // Fuit rursus cũ
ut x cũ tẽtaret de p̃eminẽcia sedis ap̃lice ₇ auct̃e p̃e sinodi gñalis palã fieret
urgẽtissĩa q̃ fuit cũ resistẽcie pauli adũsus petr̃ ₇ gẽtes iudaizare cogẽtẽ ad-
ũsabit̃ q̃d in eat. re diffinicoĩ sinodi gñalis Et iõ fuit tã g̃ñu rep̃hẽsus
acrimõia ut sic om̃es affirmat q̃ cũ fides picturat̃ parẽtũ reuẽncia uelut in-
util' h̃et // Insup dc̃e ap̃lificacõis cũ fuit ut euidẽtissĩe oib' mãifesta fieret
repugnãcoĩs tãa q̃ ẽ legis eũn' ad legẽ moysi // Multũ q̃ppe iuicẽ sibi repugnãt
lex mẽtis ₇ lex q̃ in m̃is ẽ mẽbris s̃ obs̃uacõis nõie ĩ'' multo ap̃li ĩpugnãt
Lex eũngelij ₇ lex moysi lex carnis maifestaq; sũt opa carnis necnõ opa
atq; fructus sp̃us. Et q̃ĩn iuicẽ differunt q̃ñ adũsus huiõi fruct' sp̃us non
ẽ lex. Et qui illa opa carnis agunt regnũ dei nõ q̃sequitur/ stultusq; iudicatur
ab ap̃lo q̃ cũ sp̃u cepit carne q̃sumat // Repugnat ite q̃ lex moysi lex est
timoris ₇ lex eũn' lex amoris p̃sertiq; caritas foras mittit timorẽ // Re-
pugnat deniq; q̃ altã lex fig̃e altã lex ueritatis. Et figura trãsit ₇ ueritas p̃ma-
net // Lex moysi lex oñis q̃d p̃res nõ potuerũt portare/ lex x' s̃uauitatis
q̃ iugũ ei' s̃uaue. Illa lex s̃uitutis desiderat abesse, hec lex p̃fc̃e libertatis
s̃p adesse cõcupiscit. Altã rursus lex l'r̃e ẽ, altã lex sp̃us/ Et l'r̃a occidat/ sp̃s uiui-
ficat/ q̃q; sp̃u due nõ sũt sub lege. Alia lex g̃re ẽ/ alia ut' pc̃i // Altã lex uite
altã lex mortis/ altã lex nouitatis/ alia lex uetustatis/ altã lex uacuitatis
altã lex plenitudĩs/ altã lex minist̃ij dãpnacõis/ altã lex minist̃ij iusticie/ altera
lex lucis, altã lex umbre/ Et si fas ẽ dicẽ lex tenebrarum/ Ap̃lo u'o nos docẽte
nõ ẽ societas luci ad tenebras. Eadẽ lex ₇ p̃phẽ usq; ad Io. x̃po adueniẽte
nos p̃cessit dies at approp̃inquit ut que p'o tenebre erãt facti sũt lux in dño. Iã
q; dicti sũt filij dei ₇ filij lucis nõ u'o filij noctis ₇ tenebrarum q̃ñ ut so-
ait ĩ p̃'' euã'' sua iã tenebre trãsierũt et lumẽ u'm iã lucet // Sz ₇ aĩũciãte
te saluatore hoc est iudiciũ id ẽ q̃ dãpnacõis rõ q̃ lux eũn'' q̃ ẽ lex g̃re
uenit ĩ mũdũ ₇ dilexerũt hoĩes magis tenebras q̃m lucẽ // Unde hoc
potissĩa cũ equaĩe fuit extẽse rõmatũ super cessacõe legis moysi. Sepe nãq; p̃ceptũ
ẽ q̃' multos diligere tenebras legis illius // Et ei cũ diebus h'ũis baptm̃ suscepẽrit
magna m'lta d' iudeorum ex doctrina ill' eũn' p̃dicatoris magri uĩncẽcij ferrer
q̃ .xx. fere ãnis ytaliã galliã ₇ hyspaniã discurrẽs mgr̃ p̃dicauit eorum plũm
q̃fabulãt̃ inq̃rẽtes sepe q̃re sil' cũ eũn' legẽ moysi ỹanis nõ licet obseruare
Nec q̃d̃ hoc nouũ est s̃ a t̃pe ap̃lorum freq̃ntissime passa ẽ ecc̃a eius mõi uexacões
// Et licet satis fuit dogmata hoc m'ltocies q̃dẽpnare s̃ q̃tinue repullulent
uelut si ecc̃a sup hoc determinauit nunq̃ // Ut q; omnib' innotescat q̃s desup ecc̃a
fecit diffinicões aut q̃ errores opposita quouẽ t̃pe insurrexerint q̃m ad p̃ns m'ta
occurrũt ĩ hac decima cũ additẽcia describũt // Prima q̃ppe diffinicõ ecc̃e
fuit p̃dc̃a s̃nia sinodalis de qua sepissĩe fc̃a ẽ mẽcio si p̃gret q̃uitate catholice
fidei uigi attẽcõe q̃uenit meditari. Et q̃dẽ iust' ex fide uiuit // Sz et istam

comeorat delebile e libante nos a iugo durissio servitutis qd nec apli nec eoz
pres potuert portare. Et si no potuert apli q arietes pl fuit duces gregis, q
m nos uix agniculi no(ua)ndi qui nec zepleti spu sco nec ut illi pmicias accepe
pint spus // hec aut pa ecce diffinicio fuit corruendo erroz nuc insurgeti dogm
zabat. Erei phiseoz qda adusus gentiles ni circiuadent sm lege moysi q non
possent salui fiez qz optebat circuidi eos pcipue qz servare legem moysi
Quocirca sinodalis sna gentilib pmidens declarat visu fuisse spu sco et aplis
atqz seniorib nichil gentilib imponendum esse ultra onis qz ut abstineant ab illis
quatuor specificatis ibidem // Vnde eo allta per petz gnalis fuit lege moysi
ex ncitate no fore suadedu eo qd importabilis esset. Et sic ex roe ista suo intrinseco
ītellcu inducit ad vm suii etia libati ee dicebat ab onere illo, qz tn no oes capi
ebat ibu illud secuta e diffinico ecce 2a ex pauli doctina dei expte ene
latis expsse cu galathis ait q iustificat i lege cecidistis a gra // Ja qde
ex ibo isto no solu qz importabilis si qz gre dei inimica erat atqz 3tia moy
si lex suadenda no erat, qua qz gratia expelleret si pro inesset. Et pqns nusqa a futa
i cordeillius q lege moysi credet iustificate abe erat utiqz sil icopatibiles
obsuacio vis legis moysi tqz iustificatf 4 adeptio diuine gre deo nos qui
getis // Determinacoe deiqz ista aliisqz iutus ex pauli doctina no obstantib post
tpa aploz adhuc viuete Jo. euuta multi adusus deum fidei iritate isurrexe
rut qz pmi ut augs narrat i li. de heresib hesi viij. Therint et Corint
fuit dogmatizates carne circuidi oporte atqz alia legis moysi suari p
cepta de qb certisqz heticis peu annuatis, i fine dei lib gnale tudes doctina
augs in q tqp ois catho crede no debet dogmatizata p heticos ab eo e
nuatos z qsqs ea tenuit xpianus catholic no erit. Si c igr qsqs credidit
qd dn Therint z Chorint dogmatizaut vi3 carne circuadi oporte atqz
alia legis moysi, z euul/ suari pcepta debe xianus no erit nec catholicus.
// Vnde euidentissie pz icopatibilitas obsuacie legis moysi z eunglij. // fuint
rursus illis duob heticis cotēporanei Ebyonite q ut vsitm in q li. viij
ethy et recitat gtian xxiiij. q. i. hij seui iudei euui tenebat lege moysi
carnalr obsuates nazarei qz illis dieb fuere eunde tenetes errore. Secu
tiuo sut istos maichei adus qs Coilu Gangren, narrate Graciano
dis. xxxi. diffiniuit si qs carne maducante ex fide cu relione sine sanguine
z ydolis imolata z suffocata credidit adepnadu tamqz spe no hnte quj
ea manducat anathema sit // fuit rursus pstiliaiste q qs Cra. di. lxxi. diffini
uit Coiliu bracaren Si qs mudos putat abos carnium qs ds i usus hom de
dit z no pp corpus afflicoe sui si qi immudu putas abstines ab eis ut nec
olera cocta cu carnib pgustet sic maichei z pstilliani dixerunt anathema sit
// hos secut e maxis ille heresiarcha Mahomet cui maledictissima secta
nouissima decepit hoim mlrtle sub illa apparencia qz sua dyabolica lex

UVA.BHSC

utrumque simul comprehendit testamentum. Unde dicit azoara xii. q. viii. quod viri legum nullo modo possint alicui presertim legis et fidei non pareant preceptis testamenti et evangelii et alchorani. Propter quod superius in hac eadem materia commemorabat volenti conferre de lege illa ut sarracenum confundat necesse illi esse quod in prompto habeat rationes quare lex moysi cum evangelio incompatibilis est et non necessarie observationis. Ab hoc errore observationis legis moysi vel in parte nec immunes fuerunt armeni vitantes tamen immundos cibos omnium carnium quos in dicta lege prohibebantur. Hunc preterea errorem tamen expresse dampnatum preterea etiam commemorant Innocentius iii. in c. maiores de bap. et eius effectu dicens. Absit enim ut in illam dampnatam heresim incidamus que perperam affirmabat legem cum evangelio et circumcisionem cum baptismo servandam, quoniam secundum apostolum dicentem ad Gal. si circumcidimini christus nichil prodest. Fuerunt deinde alii quamplurimi seductores multipharia machinatione observantiam legis moysi in toto vel in parte studiose docentes cuiates quorum errores enarrare piget quia placet sicut eorum corpora inquisitorum sollicitudine in medio ignis periisse eorum memoriam cum sonitu. Illud vero commemorandum est quod post designata tempora dogmatizantes hanc observantiam legis in toto vel in parte quia probabile non potuerunt iam non asserunt tamen ab initio debuisse observari. Nam hoc erat christianam condempnare religionem. Novissimi autem heretici qui a tempore Jo. pape xxii. vel paulo ante extiterunt non etiam desierunt aliis diebus istis ut ad amorem observantie dicte legis fidelium inducerent animos expectationem saltem aliam sompniantes astutiam dogmatizaverunt non quidem quod in preteritum fuit observanda necesse sed quod in vii. etate vel in vii. statu ecclesie quam hic aberrantium similiter arbitrabatur futurum suo tempore iterum debet observatio dicte legis. Quorum insanias insaniendumque nomina replicanda sunt minime quemadmodum ipse Jo. xxii. de hiis qui suo fuerunt tempore tractat in extravaganti gloriosam. Utque nulla sompniarent de cursu temporum de fine seculi et de antichristi adventu quod omnia quia partim heretica partim insana partim fabulosa confixit dampnanda ponentes cum suis auctoribus. Que stilo prosequenda aut refellenda censebat quoniam ut subiungit eorum commenta se ipsa destruunt quia nec ratione vigent nec auctoritate constant nec aliqua verisimilitudine fulciuntur. Illud tamen in fine hanc exponunt dicte sine sinodalis, de cessatione legis moysi tempore nativitatis christi multisque probatum experientiis nec minus pro vigente stimulo et pro futurorum cautela insinuatur. Ut illi ad quos spectat corrigere non confidant preterea quod legis moysi observantiam prohibeat scriptura sacra determinationes ecclesie et clarissimorum argumentorum rationum quibus ideo per neophitos lex ipsa non servabitur. Sed in regionibus illis ubi multitudo iudeorum ad fidem noviter conversa fuit, prelatorum et inquisitorum presertim debet esse invigilantia atque sollicitudo ne vel secreto vel publice non audeant neophiti convertati ad infirma et egena elementa observantes dies menses annos et festivitates tempora quemadmodum prius. Docet quippe maiorum experientia ut continue desuper invigilent presidentes cum expresse legimus propter apostolorum tempore vix post multos annos iudei conversi trahi possint ut cessarent a legis observatione quamvis viguit per apostolos miracula fierent ante oculos eorum. Viget namque diebus et nostris quamvis non omnes dicos tamen ille esse non minoris ponderis que tamen lex observabatur. Et quia difficile fuit assueta relinquere. Et quia nec

nec dū intelligē potūnt quare lex moysi nō erat simul cū euāngelio obseruanda // Propt
qd' sic explatis ecclesiarum declaratum ē vt iungilet iquirendo pari rōne predicatoribus ē necn
ī sermonibus publicis sepe notificare cunctis que lex moysi sil' cū euāngelio nō ē obseruanda qm
sermo obseruatio eius si necio aut iustificans reputet' q ē ei dampnabile crime
// Nec facile neophitis quādā ex ꝑ lege moysi seruantibus credendū ē q ex alia
causa qm ex legis uirtute illa custodiāt exhortandi igr̄ sunt oīo q̄ primū desistāt ab il
loꝝ obseruacōe // Nec ei libertur cūe m̄ ille utilitatis q̄ tpe aploꝝ qm custodiebatur
p iudeos ad xpm̄ ꝯuersos. Si naqꝫ lazarus p id q quatriduanus erat ī monumento fetebat
coqꝫ recusabat tolle lapidē qm corpus ei' iutile factū erat vtiqꝫ post mille q̄dringē
tos ānos q̄b' synagoga sepulta ē regredi nō sunt on'es ei' vtiqꝫ nō requirat' nāq
qdā aplis ī tacōe cū aduertēcia hec decima usa fuit cū erat ꝓpositū vt q̄madmodū
de p° epoꝝ q̄rū magnā auctez ē ī concilio gniali lib' iste declat ita uel ī transitu
manifestaret qdā de p' omni gnialiū sinodoꝝ. Probacio documēti pncipalis exeplo
x q̄b' nō igne inotescit p̄n̄le docūm̄ tīcīat' hui' Sinodi therosolimitani.

c. 83.

gniale sinodū integritatē accipe suā ex p̄nūa epoꝝ vtiqꝫ legitime fiat sino
dale iudiciū rquiri eoꝝ ꝯsēm' q qꝫ nō solū epos ſꝫ et alios intueire debē cū eis
addebite faciēdis sinodales diffinicōes ⁊ q nō vni soli iudiciꝫ sinodalis auctas
tribuit' ſꝫ couenientib' in vnū // Quoꝝ omīꝫ nobis auctēticū exm̄ pstat ī ꝯsūa
aplica sinodus/ n̄ ei apli spreuint seiores cū ipis ꝯuenientes/ aut isti illis se eq
pare volūt qm seniores absqꝫ aplis nō p̄sūpserūt iudē de vbo q̄ois sup cu' det'
minacōe aggrata ēat/ n̄ ipi apli nolūnt sibi met tm̄ sine sinodalis tribue auctez
// Vtiqꝫ ī illo celeberrimo ꝯcilio demōstrat' p' atqꝫ p̄cipuā esse epoꝝ auctem
ex oīne q aplī p' notāt' // Mōstrat' ite alioꝝ ꝯcursū ēe cū epis sonetis
q nō solū aplī ſꝫ ꝯuenūnt seniores cū illis // Patet insup cōis omī auctas q
sub noīe aploꝝ ⁊ senioꝝ sūia p̄mulgat'. Claret et q sic diffiniendi auctas
exeq̄di q̄ꝫ fuit cōis p̄tas q omnib' simul attribuit' ē cō nūcioꝝ ⁊ missio/ ꝯsilio
ſꝫ explicandoꝝ per eos // Ipi adhuc nūcij hac nō q̄de vni' ſꝫ cōem esse auctem
atqꝫ ptātē declaūnt qm de oīs lēg q nō petri ⁊ iacobi ul' iohis ſꝫ aploꝝ ⁊ senioꝝ
p̄cepta custodiri mādabāt. Et tradebāt custodiri dogmata q̄ erat decreta ab
aplis ⁊ seniorib' // Sꝫ ⁊ cū aduiti debet sing̃l' intelligēcia atqꝫ deuocōe q in illa
aplica sinodo iudiciꝫ auctas q̄uis omnib' attribuit' tm̄ p° spui s̄co cū q̄ uissime
atqꝫ p'm docēti eos oēm uitatē docēti illos oīa atqꝫ suggerēnti que xpc p̄cep'
eisdem // Vbi uo talis actu p̄sidēs sp̄s s̄tus omī illuiator/ omī dn̄s/ omī
creator atqꝫ b̄tificator dignat' se couenientib' ī sinodo cōpare ⁊ q̄ anūare
ī tante iudiciꝫ q̄s ille mortaliū vn' aut plures q̄uis sint p̄diti dignitate alios re
pelle a suo p̄sumet ꝯsorcio illos p̄sertim q̄s dei fili' ⁊ q̄ spūs s̄tus p̄cedit sino
dali ꝯuētu uolūt interesse // Q'uo illi sunt aut q̄m p̄nt uel dēnt gniali interesse
concilio ꝯ̄ cū aduitēcia dissereīt // Sꝫ ⁊ i° oēm arrogātē atqꝫ supbū humiliat
vt corā spū s̄co quē credit sinodali couētui p̄sidē usurpare non audeat pro

gnitiuã atq̃ auctem qm̄ sit p̄miatis a spū sc̄o seq̃ ipsa maiorib9 atq̃ dignioribus opete
Oīs eq̃ dō ptas a deo ē a quo nulla ē ptas n̄ a deo. Ita 2 q̄ a deo sit ordinata sunt
// Qua ꝑ ꝑtē qu̇q̃ conatur ordinē q̄ posuit deus attēdē debet si ab alio qm̄ a deo acci-
pere ptātē mitit tunc q̃ debet magis ne p̄nceps fiat ꝑmitis ei9 q̄ rex ē sup omēs
filios supbie cui9 ī domo nullus ē ordo s̄ horror hītat sempitn9 // Porro magq̃ ma
gnā atq̃ maxiaz esse epoꝝ auctem ī gnali cōcilio docet nos ipa aplica sinodus
q̄n pt ꝑpm sem̄ epi īmedīte nōiant alysq̃ oib9 ī sinodas ueniētib9 ꝑferunt. Ita
eī dicit apli 2 seniores frēs hijs q̄ sūt antiochie sub uicto infra visū ē eī spū sc̄o
et nobis ¶ Ita īmedīte cōmiant spū sc̄o sic tūc apli ita 2 ī alijs cōcilijs gnalib9
epī aploꝝ successores. De modificacione magne auctis epoꝝ q̄ntū ad exercitiū.
Et quō eoꝝ limitata sit Rō pontificis est illimitata potestas. Cap. ꝑmum.
c. j. Romanā ut docet phūs omnisq̃ demōstrat experiētia opacōes cīra singu
laria sunt atq̃ fiūt. Et sermōes qui de morib9 gnales quidem plan
detes sunt s̄ ꝑticulares viores // Hinc ē ꝑmus ī supiorib9 ꝑlima
satis ꝑticularia deducta fuere magna vtiq̃ atq̃ ꝑmaxima foē
auctēz epoꝝ ī cōcilio gnali significantia qz tn̄ multa exꝑis uti ordo poscebat vīs
gnali fuit enūciata sermōe ut oīs excluderet error / Et nulli attribue possent
ꝑ dicta illa significabat epoꝝ singlis actu opetē ꝑtātē regitiuā ꝑpli dei. Idcirco in
p̄cēti materia aduertēria ordia fuit negacōe firmatū sermoēq̃ deinde ē claro atq̃ ꝑticulari
// Qz epis nō simp̄r absoluteq̃ ꝯ pro oī tp̄e s̄ actu sedētib9 ī cōcilio / cōiunctē ꝯsu
ꝑeunte ꝑtas ad tēp9 cōpetit regitiua ꝑpli fidelis // Hui9 at specifica magis ex
planatio atq̃ ꝑbatio ꝑ magistri̇̄ sue ꝯtinētie ī hac xj. materia dilata est.
In ea ī ꝑsequenda nūc ē intelligētia dn̄i ipi9 qd̄ ete mari ē ꝑoderis qz velut de ꝑ̇ꝯ
ꝯq̄rit fundamētis ecclie // Propt qd̄ ꝑmo exponetur significacio tmīoꝝ ꝗb9 ī hac
materia aduertēria frequēt uti necē est Vn̄ ꝗadmodū intelli debeat illitata aut litata
ꝑtas. Et q̄ li ꝑtāte aplos fuisse vsos ex sacra scriptura docem9 // Deinde q̄ sunt
rōnes atq̃ cāe q̄re ī ecciā sint ꝑtātū graduacōes. Et q̄re sub hijs apli nō fuint
ꝯphensi // Rursus q̄m apte ꝯstat int epos fuisse graduacōes hu9 ꝑtātī aplis etiā
ipis viuētib9 // Postmō explicabitur ma litacōis hu9 ꝑtātis dcia manifestata succsis
petri ad alioꝝ aploꝝ succsores. Et cui9ūs epī ad sinodū gnalē // Subnectabitur aūt
ꝑ ipa rōe etiam dei iuxē diffinicōes sinodales nō detrahit forme monarchici p̄ncipa
tus a xp̄o istituti qn ymo celebracōz sinodalem ī euenito esse ac hōri dignitatis epalis
ꝑplus Nec tn̄ cōuenire vt ad regimen ꝑpli xpiani ꝯtinuo sedeat gnale ꝯciliū // Ad
ꝑfeccōem uo eiusmodi explanacōis ꝑmittendū ē q̄ multa documēta diuini elo
quij p̄ma sui īspeccōe arguūt epis cōpetē īdrīt ꝑtātē regitiuā ꝑpli fidelis.
Euāngelij ꝑmū auctēs ī ꝑte allė sup9 s̄ ex ore ī sequēti aduertēria cōmemorāde que
fuīt ete ꝑmū dc̄e ad aplos. Et quō exponūtur ꝑ̇mo ad epos succsores eoꝝ. Ille
nēpe gnales sūt ꝯ absq̃ litacōe ulla loci ꝯ tp̄is necnō ꝑsonaꝝ ꝯ ꝗlitatis eaꝝ dc̄e
fuere. Et ꝑ mīto attēdi pot nō exiles quid s̄ facultates ꝑmaxias a xp̄o illis ꝯcessas

multipharie designātes // Doctrina deīqȝ pauli silin⁹ arguit^to ē affirmās eos xpi
legatos ⁊ dei adiutores dispēsatores qȝ misterioꝝ dei, quos fuit cōmissum eis
ministerīū edificatiōis ecctie ad cōsumaciōē scōꝝ hoc ē fideliū pfectione // Arguit
rursus doctrina libri actuū aplōꝝ euidētissime attestās a spū scō positos fuisse
epōs ī dei ecctia ad regendū eam // Quare minus ppinque arguit qm̄ ut aug⁹
inqt lib⁹ ꝗ mendaciū ex scris scōꝝ istruimi ꝗ̄m scripturās intelligēdo eam⁹. Et le
gim⁹ expsse aplōs usos fuisse ecomoti illimitata ptāte atqȝ vli. Vbi utiqȝ qȝ
ubiqȝ fere locoꝝ ⁊ ī oīs gētes q̄ erant sbu⁹ eoꝝ usqȝ ī fines terre. // Sic igr
videtur alicui de epīs idem fore dicendum ppea qȝ successores sint aplōꝝ qȝ sicut aplōꝝ illimita
ta nō vo sit limite deviata ullo epōꝝ ptās // Qd' qȝ falsissimū ē mō q̄ sicꝰ pt capa
citati exponenda ē qm̄ desuper hys dedisiam⁹ ueritate // Vt ī aplōꝝ illimitata
epōꝝ a limitatam ēē ptāte sentent⁹ intelligē possim⁹ summi pontificis ptāte cōpa
mus ad eā q̄ fuit ab antiq̄ usqȝ nr̄is dieb⁹ cognita epōꝝ ptās // Limitata
quippe multipharie ptās epōꝝ loco certe p^m qȝ dyoceses eoꝝ territoriis certis sint
distincte. Et epūs quilibet ī sua pt dyoc. ī alienā ilo falcē suā mitte nō debet.
// Adhuc nec ī sua dyoc. libe qȝ limitatur p arch^ū qui liꝫ potē ꝯ aliq sint exempti ī
illos nō ualēs exerce iur^is // Summi vo pontificis ptās extendit se vbicūqȝ
sint fideles ex ubo xpi cōmittentis petro pascendas oues suas. Nec ab iuri^de eius
quisqȝ exept⁹ ē cū ostet ecctie diffinitiōe oēm creaturā hūanā de nece^te salutis sb
iectā fore ro. pōti. // Epōꝝ itē ptās limitata ē tpe cur cū diffiniēte illi ūme
fieri multa si alio qm̄ disponit tpe fiat // Abbas restrictiōe ppea liber ē super ius
positiū ualēs disponē nō vo p libito uoluntatis ꝗ suadēte equitate ⁊ rōne.
ppea qȝ ptās data eidē sit ī edificaciōꝝ nō ī destructiōꝝ // Extendēt pfecto li
mites sue ptatis si mutare uellet leges ⁊ tpa uti si ppa mandaret qȝ nullus
fideliū ieiunaret ī xl^a. ē^or añ tpib⁹ singulis aplōꝝ ⁊ btissime uginis uel absti
neret a suili ope ī dieb⁹ festis eoꝝ ꝝ̄ coniectaret sel saltē ī anno atqȝ cōtite^r
seu ne audiret missā dnico die // In hys tñ aut silib⁹ possꝫ ad tēps aliter ordina
re si hoc fieret utili^ter max^e aut necci^ter cū pote si oēs iudei aut sarraceni fi el
xpiani uellet dūm ieiunio cōtra^me assisti nō essent. Aut q̄ qȝ xani abstinent a
carnib⁹ porcis uel suffocato ⁊ sanguine quemadmod' pmitiue dieb⁹ ecctie actū est
ppt cās atqȝ rōnes scio deductas ī ppria mādu... p scandalo quippe fris vi
tando paul⁹ sibi debitū putabat nō manducare carnes ī eternū // Limitata
ē etiā epōꝝ ptās actiōe siue cā haudubio qȝ nequit epi dispēsare ī qȝ pluimis
cāis ī qb⁹ ppa potest solū dispēsare ꝗ qȝ ad multas actiōes ptās epōꝝ nō se
extendit. Nec eī pnt seorsū cōstones facere vlēs vel ī diffinitiōes fidei aut
creare patriarchas cardi^les vel canonizare scōs aliaqȝ plurima. Ita naqȝ dieb⁹
nr̄is epōꝝ ptās limitata ē ut sic de deo dixim⁹ ita epōꝝ ⁊ ppe ptāt cōpacōe
vba quedā sint excepte actiōis qȝ ita soli cōueniunt ppe qȝ nullo mō singulis
epīs // Est insuper aucts limitata epōꝝ ptās subiectiōe maiorib⁹ suis videlꝫ

UVA.BHSC

eorum archiepiscopis primatibus patriarchis et summo pontifici volentibus de ipsorum quibuscumque actibus et examinare illis modo certo, sed isto libere puniri valentibus. ¶ Superius autem subiectionis huius libera est cum alio generali subiecta directa erat eius persona ut rigoroso iudicio seu velut in foro contencioso procedatur adversus eum.

c. 2. Quod apostolorum fuerint illimitate actiones.

Ac igitur significacione terminorum premissa intuentibus apostolorum gesta evidentissime apparet eorum quolibet unum fuisse eiusmodi illimitata potestate. Paulo quippe nulla fuit limitacio potestatis locorum aut personarum respectu episcoporum quorum et actionum. Sed quidem asserit se a Christo apostolum ad obediendum fidei in omnibus gentibus propter quod sit doctor gentium in fide et veritate. Itaque neminem reputabat sua legacione non comprehensum. Constituit preterea Thimotheum episcopum et Titum archiepiscopum Creten. quod significat cum dicat eum reliquisse Crete ut constitueret per civitates presbiteros metropolitico iure utens. Namque per presbiteros utique intelligit episcopos ex eo quod dicit per civitates et quod subiungit doctrinam quales illi esse deberent qui per totum presbiteri fieri erant inmediate. Namque loquitur de episcopis dicens oportet enim episcopum sine crimine esse sicut dei dispensatorem.

¶ Iacobus denique frater domini quemadmodum ut communiter dicitur primus fuit episcopus ordinatus ab apostolis hoc est designatus quia fuit episcopus Ierosolimitanus et per consequens certam ac limitatam habuit diocesim non propterea intellexerit limitatam esse auctoritatem suam. Sed cum Petrus electus ad universas dispersionis Ponti Galacie Capadocie Asie et Bithinie ipse scripsit epistolam generalem ad xii tribus que erant in dispersione, non solum in illa est doctrinalis instructio sed institucio auctoritativa ordinans de sacramento extreme unccionis accipiendo, denique aliis pluribus continentibus presidente auctoritatem. Iudas similiter frater eius epistolam scripsit generalem ad omnes fideles. Iacobus enim tamen etiam de aliis vero sic apostolis quia non habetur sic auctenticam eorum scriptura ex canone biblie tamen demonstrari nequit de eorum administracione universali. Sed id habetur manifestissime ex libris auctorum qui illorum tempore scripserunt gesta quorum omissis allegacionibus refert unica sola aliis communior breviorque atque aliis nota generaliter asserentis quod formam per eum designatam de certis officiis et dignitatibus in dispersione xii apostoli secuti in omnibus civitatibus episcopos et presbiteros ordinaverunt. Illud autem ex libro actuum apostolorum referente de fame que in Iudea contigit tempore Claudii qui imperare cepit circa annos domini xliiii ex epistolis Pauli satis colligitur quod apostoli fuerunt simul in terra Iudee spacio quasi xv annorum, nec etiam ante occisionem Iacobi que fuit Claudii tempore facta verisimile est omnes apostolos vel ex Iudea discessisse.

Hoc autem tempore quo Iudee omnes simul fuerunt precipue ut multi aiunt Iacobi Ierosolimis et Petri Anthiochie de cuius visibiliter magna vel exigua aliqui supius fuit commemoratum nullius apostolorum iurisdiccio ab alio distincta legitur. Sed et tunc apostoli omnes si non fuerint ab apostolatus officio constituunt namque diacones mense ministraturos ut ipsi oracioni et ministerio verbi instarent instabant insuper non solum in predicando sed in ministerio de quo ad salutem fidelium pertinebat. Unde legitur quod audientes Samariam recepisse verbum dei miserunt ad eos Petrum et Iohannem. Item alio in loco legitur cum pervenisset sermo ad aures ecclesie que erat Ierusalem multos ex gentibus fuisse anthiochie conversos ad dominum quod miserunt Barnabam usque ad Antiochiam. Et ipse duxit Paulum in auxilium operis sibi commissi. Itaque quamdiu apostoli simul in terra Iudee fuerunt quasi

UVA.BHSC

pro i diuiso z i solidu~ administrasse uidet~ // Postq~m uo dispsi su~t i regio~es diu~sas neo
asserere valet q aplī intellexerint ex diuisio~e illa amisisse ptāte a xp~o illis vlī co
cessā s3 singuli ex eis spāle curā suscepisse on~ sibi designate regio~is // Nec
eī le3 aut credēdu~ est i regio~e electa vni si ali9 uenisse q ptēa ibi uacaret ab ope
sibi comisso p xpm~ q~n poci9 credēdu~ est q mihi pdicaret et curaret i firmos z mi
nistraret sacra~ z intēt pratib9 sibi ex ea~ro necessitāt~ p9 ipu~ q notificaret suu~ in
gressu~ alt~i aplo in eade~ comorati regio~e // Paulꝰ utiqz xpo q rome pdicaret
petr9 dyocesi z in alijs puīcijs occidentis vsqz ad hyspaniaz le3 pdicasse.
// Certe no~ fuit a lb laudat9 Jo. pro eo q ipse vna cu~ alijs phibuit vnu~
eiciente demo~ia z xpm~ no~ sequente, q~n ymo audiret q no~ ē adu~su~ nos p
nobis ē // Aplus i regio~ alij designata~ i gressus si pdicabat aliaqz eiu~
opa faciebat q colligebat cu~ xpo utiqz ab alio no~ fuisse3 iniq~ ingressus s3
recipet eu~ ut xpm~ sic ab alijs recipiebat z ipi expo~ntes illis xpī doct~
Qui uos audit me audit q uos recipit me recipit qui uos spernit me spernit // Quis
na~ dicē uolet q aplus vn9 alter~ no~ recipet vel eu~ spnet z sic eu~ impedisse3 xpī
ma~datu~ imple~ uolēte~ de pdica~do eu~ vniu~se creature // Nulla q~ppe erat de
sup eis data a xpo limitacio q~n illis expsse erat i iu~ctu~ ite i vniu~su~ mu~du~ doce
om~es ge~tes baptiza~e eos z doce ipas q~cu~qz xps illis precepat // Vnde qui
attente respicit eu~gl aplicqz doctrina~ act9 p~ea aplo~r z suo~r gesta tpm apte si ic
agnoscē pt q~du uixerint apli siue in iudea pmanentes siue i regio~es dispersi q vsi sunt
vlī ptāte atqz illimitata i oib9 ptintib9 ad pfectio~e fideliu~ i op9 misterij i edificac~o
ecclie // Referente q~ppe marco eu~glā ho qui pegre pfect9 reliq~t domu~ sua~
et seruis suis dat ptāte cui9qz opis // Xps igr~ homo q~n pegre pfectus est quia
i ea carne q assu~pserat abijt i celu~ reliq~t ecce q~m ad hec domu~ sua~ ecclam
in terris militante~ et nu~c uo~ limitauit aplis suis suas facultates s3 dedit eis
ptāte~ cuiu~qz opis // Aplo attestante cu~ uiuificaret q ascedēs sup o~es celos
vt impleret o~ia ad co~summacio~e scōr~ dedit aplos i op9 misterij i edificacio~e corpis
xpi // Quia i epi successores sunt aplo~r utiqz ex hijs q pmissa sunt si alia non
obstarēt potuit euide~tissime argui eisdem sicut aplis **De q~tuor causis graduacionis**
ptatum inter ep~os. Cam 3m
Sed q~m ut pdiximus hoc n~ime v~m est vt
rursu~ inspicio~is adiretaqz hui9 veritas elucescat alia succedit ?sideracio
cuius discuciones atqz ro~nes explanans q~b9 necce est aut expedit graduacio~es fieri
ptatu~ i regimine subdito~r // No~ de a~gelo~r pricipatib9 sermone~ facim9 alia
distinctis ro~ne s3 quia ho~ies sum9 z int~ ho~mines viu~us variasqz esse ptātes
eo~r agnoscim9. Et ideo de ptātib9 int~ ho~ies q~rim9. Cur sic priora q~da~ alia uero
tribunalia i fiora sint ?stituta // Et vtru~ int~ aplos locu~ habe~nt et modo
ro~nes atqz cause graduacio~is ptātu~ q ut int~ ho~ies note sint atqz pmaneant as
signant~ // Sunt eq~de ro~nes q~tuor // habu~dans cognicio. // Maio~r reseruacio
cau~r // Suppleacio negligencie // Et emendacio erroris ptātum // Ante uero

c. iij

cuiusmodi prefatos romanum illud pro intellectu esse voluit quod gradu aucto zelus apostolorum cum in scriptis
denegamus ad qualitatem quidem potestatis non ad eorum personas fuimo intendendum est. Et ei ordinatissime
fuit sacratissimum illud collegium ut unus esset primus alius secundus tertius alius et sic alii quibus unus
aliisque in ordine successio quem pro invicem est. Sed et petrus primatus cum dicitur est apostolorum princeps quod sufficere
aut non debet aut potest. Reprobavit namque sancta Constanciensis sinodus assercionem illam Jo. huss
petrus non fuit nec est caput sancte ecclesie catholice. Unde cum gradu aucto potestatis inter apostolos
submoneamus id exponere nolumus unum potestate minus velle eum quem in altero non fuisse. Ita quod
ex prima decretorum romanorum constitucione inter eos non fuit potestatis gradu aucto ut propter noticie defectum
ex tribunali apostoli unum ad alium remedio haberi debet transfusus. Hoc autem sic explicant ad bonum
quippe regimen subditorum necesse est quod maxime effulgeat in superiori potestate habundans cognicio
atque prudencia ut ab ea veritas eluadet que inferiorum latuit iudicium. Hanc sacer
canon deus assignavit in deuteronomio tribunal constituens supremum ab defectum cognicionis in inferioribus
cum inquit Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem
causam et causam lepram et non lepram et iudicium intra portas tuas videris verbis variari sur-
ge et ascende ad locum quem elegit dominus deus tuus veniesque ad sacerdotes levitici generis et
ad iudicem qui fuit eo tempore quaeresque ab eis qui iudicabunt tibi iudicii veritatem et facies
quaecumque dixerint qui presunt loco quem elegit dominus et docuerint te iuxta legem eius sequeris
que sententiam eorum nec declinabis ad dextram vel ad sinistram qui autem superbierit nolens
obedire sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat domino deo tuo et decreto iudicis morietur
homo ille, et auferes malum de israel cunctusque populus audiens timebit ut nullus deinceps
intumescat superbia. Hac ratione quia nichilominus est ut tanto altiore quis obtinet digni-
tate tanto maioris sapiencie esse debeat in se aut in suis per eum constitutis ministris gradu aucto
iudiciorum in ecclesia sit constitute ut quod archidiacono latuit per tribunal eluadetur episcopi at-
que episcopi primatis patriarche postremo et pape. Ac vero quia gradu aucto eiusmodi originem trahit
a iure divino, divino utique iure superiori potestati debetur sufficiens provisio ad sustentacionem
status sui ministrorumque per eum ordinatorum ut exequi faciat sententiam suam. Et habeat unde
sustentet pauperes iusticiam prosequi non valentes. Sicut in lege summus habebat sacerdos
decimam decime omnium. Et paulo attestante dominus in lege gracie ordinavit eos qui evangelium
annunciant de evangelio vivere. Namque ut tribunali superiori pro aliis assit habundans cognicio
illaque continuo permaneat eidem permulta sunt necessaria. Quod non fuit gradu aucto potestatis

inter apostolos propter habundanciorem noticiam veritatis sicut inter episcopos. Capitulum

c. x.

Huiusmodi autem ratio gradu auctionis potestatum ut superior potestas propter habundanciorem Quartum.

veritatis atque iusticie noticiam in inferioribus potestatibus suppleat suum de-
fectum utrum in personis apostolorum competebat vel eis potius atque in rei veritate longe
aberat intelligere possumus considerata apostolorum perfectione. Namque quia eiusmodi noticie de-
fectum attribuere eis non possumus quos christus per se docuit quibus omnia nota fecit que
audivit a patre quibus intellectum aperuit ut intelligerent scripturas quos insufflans
dato spiritu sancto in mundum misit sicut ipse a patre in mundum missus est, quos eciam ut apostolus
inquit sibi novi testamenti constituit legatos et adiutores. Et quos spiritus sanctus in die penthe-

colles sup actos plenissime illuiauit // Propter qd' eoz qlibet salua pinacie aucte luce
te inpetro q ipoz erat pim' dlimitata habuit admistracoem i legacoe eidem co
missa vtes plenissia facultate atqz libtima // Nec fuit necius ad supiore ptate
recursus habudancionis sapie aut saniozis iudicij cu vt pote qd' de uitate fidei
de uitate uite doctine rursus atqz iusticie. Jo latebat euuglista p mathm
elucidaret vel p luca qd' marcu aut q docet per Jacobu qd' ignrauit barthe
lome' uel innotesceret erudiete petro qd' paul' qui dei uidit archana nesciuit
No e necesse dissere. Si oes apli cognicoe fuit eqles aut q illoz sapiecci
ores prudenciores qz fuit temaria neppe i ho putaret assrio // Sz id indu
bie crede licet qlibet aploz prudecia atqz sapia tam fuisse pfecte illumia
tissimu vt alio no causate pro elucidacoe eoz oim q ad fideliu ptinebat
salute ab eo ad aliu no fuit necu' recursus sic exprimito agstum' necium fore i
ecclesias tribualib' supi' designatis nec mi' in pphanis itelligi debet // Cessa
te i recursu cu vi' illuiacois aut habudancois noticie no fuit nece supra
tribunal cuiuslibet apli aliud qstitui tribunal supi' vt qd' diffi'le z ambiguu
uidet' int' eiusmos legacois vni' p aliu elucidaretur in territorio sibi desigto
gdacimqz ab ultio usqz ad p'm appellaret' apli vel a sin'lis eoz ad pimu
// Ab vno qppe legato de late plei'tne hute ptatis ad altm no recurrit'
sz ad ppm legatu constituete // Fuit pfecto oes z sin'li apli no petri sz xpi le'ti // Nec
visimile e q nti' qsidate qda affirmat a petro in aplos fuisse deriuatam ptate taqua
ab eo fuit qsti'ti le'ti de late i diuisas destinati regiones // Hij pfecto nimis piculose
dogmatizat no attedetes q'm id uigt i derogacoem honoris xpi q tqm ab eo no suffici
ente habuissent apli ptate petr' concede psupsisset vmqm aut voluisset constitue
eos velut suos ex late legatos q's sciebat a x' pimi qsti'tos // Tale hoc est
qadmod' si cardiale q ppa de qsilio z assu oim Cardinaliu i curia sistetu le
gatu qstituit de late velut i supple'ni ptatis Car'lis aliqs ex curia existes aut
quis epus eunde le'tu qi pimo no fuisset qsti'tu vel q ptate no haret etia si eps
ipe uellet qstitue // Qd' uo nihil attinet huic qsidacoi negatiui i aplis ptatu
gdiuacoez est facti sub'a qm nec i scripta sacra vel aliciu' cotepanei scriptoz
repit' facti ex'm q ab vno i aliud tribunal int' aplos fuisset vnqm puocatu
aut remissu iudiciu correctu seu reuocatu // Illud e i qsidacoem ueit
q apli suo i tpe no magni pendebat eiusmoj cognicoes iudiciarias sicut
dicte aplo in epla Cor' · qteptibiles hoc e mi' pfectos qstituedos i tatia
ee ad ista iudicandu // Vin e aut q'uis de huioj ptatu gdiuacoe inter
aplos no legat' ex'a tn qda gnia vtiqz satis scriptura sacra nobis refert
differenciaz tpis illius int' xpi disci'los uel aplos // Primo de disceptacoe
fideliu q ex circucisioe erat aduersus petr' qre itroisset ad getes ppuciu ha
bentes // Sz ista disceptaco foru no habuit tele iudicij et audita fri
narracoe statim disceptacio conqeuit // 2° de resistecia pauli i facie pet'

de qua circa ad ulteriora procedens exposuit modo respondet quoque finem et causam finalem quia ut veritas
eius declarata per sinodum apostolicam firma permaneret apud gentiles // Impulsivam item de
qua super non fuit sed illa est quam paulus ipse commemorat in epistola romanorum ut quamdiu erat gentium
apostolus ministerium sibi commissum honorificare intendebat quia melius sibi erat mori quam ut quis
evacuaret suum ministerii gloriam // Gloriam vero suam arbitrabatur constantem super esse in verbo non vacillare
sicut testatur in 2a Cor. dicens Numquid levitate usus sum aut que cogito secundum carnem co-
gito ut sit apud me est et non / fidelis autem deus quia sermo noster qui fuit apud nos non est
in illo est et non sed est in illo fuit // Quia vero de mandato petri omniumque apostolorum et seniorum
quod fuerat ierosolimis post factam illam diffinicionem commissum fuerat ei verbo inferre gentilibus conso-
lacionem quod apostoli inquietandi non erant tempore ex necessitate lege moysi servare tenerentur
petrus vero exemplo suo gentes iudaizare cogebat. Hinc ergo paulus honorificans ministerium
suum apostolatus quod in gentibus erat petro in faciem restitit, ostendens manifeste quod reprehensibilis
erat illa quam semel destruxerat reedificando iterum Illud tamen notissimum quod paulus arguen-
do petrum de scandalo illo quod ex sua minus recte facta simulacione in gentiles oriebatur
tribuente utique eis occasionem petri ut iudaizaret non propterea significat se maioris
potestatis petro vel minoris tempore tribunal sui iudicii super petri tribunal esset constitutum
// Quo circa 2a doctrina hec non est conveniens proposito ut hac racione demonstret fuisse
constitutam inter apostolos gradua[c]ionem potestatum // Sed doctrina hec statim terminum accepit
pit salutarem actu[m] ostendente petro pie redargucionem pauli eiusque doctrinam pro ut patet
ex 2a canonica sua propterea laudante / et dure redarguente tempore indoctos et instabiles qui
erant qui pauli epistolas aliasque depravarent scripturas ad suam ipsorum perdicionem // 3a
item doctrina proposito huic de graduacione potestatum pertinet / minus dissensionis videlicet inter
barnabam et saulum super societate iohannis qui cognominatus est marcus // De hac siquidem
nulla fuit lex examinacio iudicii nisi quod alter nolente in communi societate esse deinde Jo. alio vero
in adversum allegante eo quod semel discessisset ab eis quod facta est dissensio que inter eos
ita ut discederent ab invicem // Pro illa vice tamen / nam ut super fuit ostensum in eadem
societate postmodum quiete fuerunt ambo Jo. item ipse cuius ob causam facta fuerat contencio
illa. Quapropter ex isto sicut nec ex aliis duobus non probatur inter apostolos fuisse potestatum graduacionem
// Ex[emplu]m tamen aliud in sacra scriptura invenimus conveniens non huic directe sed alteri proposito alias
declarato. Namque legimus apostolorum tempore iudicium sinodale fuisse reputatum tribunal supremum
cuius diffinicioni apostoli ceterique assensere fideles virtus quippe unita forcior est se ipsa
divisa. // Sed 4 illud deinde tribunal est spiritus sancti respectu cuius omnis graduacionis cessat ratio
nec erat iudicium cuiusvis ipsorum apostoli velut superioris. dicitur namque visum est spiritui sancto
et nobis // Quo circa premissis consideratis lucide apparet de fuisse inter apostolos primam
graduacionis potestatum causam illuminacionis aut sanioris iudicii ad levium prestum diffinicionum
ut sic foret necesse quod unus alterius sentenciam reciperet aut confirmaret // Verba quippe ad eos
deum per christum in ultima cena nimia varia fuere sed robore ne absconsio quod suo
spiritum opus eisdem apostolis foret dixit eis quod spiritus sanctus quem mittet pater in nomine eius ille docebit
eos omnia et suggeret eis omnia quecumque eis dixerat / dixerat autem eisdem quecumque ipse a patre

UVA.BHSC

iudicat inimicos propterea novimus eos // Alio item loco ad patrem loquens de ipsis apostolis
ait. Et cognoverunt quia omnia que dedisti mihi abs te sunt quia verba que dedisti mihi dedi eis et ipsi acce-
perunt et cognoverunt. Sed et id notissimum est cunctis fidelibus ut quando in apostolos venit spiritus veritatis
qui ille docuit eos omnem veritatem // Quapropter necesse vel non fuit pro manifestanda veritate
ab uno ad alium fieri recursum nec ex aucte novi aut veteris testamenti quem intelligere pos-
sunt eiusdem atque necessaria notitia habetur quia inter apostolos ipsos ex dictis causis quesita fuit graduati-
o potestatis De secunda causa graduacionis potestatum que est inter episcopos. Capitulum vii^m

Sedendum igitur ante est de secunda graduacionis potestatum causa que fuit specificata maiorum re-
servatio causarum. ¶ Verum expediens dictis aut necesse fuit inter apostolos esse / potest quia
sic postea Innocentius iii diffinivit ut maiores ecclesie cause presertim articulos fidei concernentes ad
petri sedem referende essent. Ita et ipse ordinavit ut nec de illarum cognitione aut diffinitione
se intromitteret aliorum quivis apostolorum preter petrum. alie item maiores iustitie cause vel gratie
indulta dispensaciones absoluciones seu ad maiora officia et beneficia ex officio pro-
mociones vel quaestiones universales et iuris declaraciones que ad petri sedem duntaxat non ad ceteros
apostolos pertinent // Sane notum est in primis quod reservatio omnium maiorum causarum ad auctoritatem
supremi tribunalis a sacra scriptura originem trahit ordinante moyse iuxta consilium socri
sui quod quicquid gravius foret ad se referret sed leviora tantum que erant aliis iudicibus per eum iudicaret. Eaque
ratione in veneracionem habetur auctoritas tribunalis supremi // Quemadmodum nostris
diebus experimento agnoscimus quod multa tribunali reservantur supremo que per inferioris tribunal
expediri mandantur. Ex quo datur etiam huius supremo minimo dispensaciones aliquando multe cause
que ordinariis tamen de illis pleniorem habentibus notitiam expediende committuntur. Sed nec
de illis praesumunt agere nisi a papa vel maiorum primario eis specialis commissio fiat // Quare
propterea papae et suis maioribus officiariis reservantur quoniam in eiusmodi dispensacionibus
et aliis indultis emanantis curia multum oportet ad veritatem vel utilitatem rei publice
attendere non enim publicis legibus contraire decet boni privati gratia sine causa. Nec ubique et
semper sine raro et in maiori parte locorum invenisset illius // Et quoniam bonum commune huius loci
aut illius non tantum attendetur quantum totius universitatis intendere. ita ad bonum commune totius populi
fidelis pervenire. Sed dirigere atque illud conservare ad primum ecclesie ministrum pertinet. Hinc
est quod reservantur pape eiusmodi indulta atque dispensaciones que nichil aliud sunt quam iuris communis
relaxaciones quodammodo utique debite fiat attendenda est boni publici gratia. Sic et contingit in absolucionibus
a censuris adhuc frequentius in causis iustitiae et gratie plurimus // Generis vero huius negocia aliaque
multimoda papali eam reservantur auctoritate ut in maiori ipsa habeatur veneratione quanto ad eam pro
his recursus fidelium maior fuit concursus // Nam quippe inditum est beneficium quoniam agere
conferri veniam diligere quam beneficatorem sum que omnia nisi subditis alimenta actuque pre-
denti exhibeant suo supremi auctoritas regis iuvare aut nunquam subsistere potest // Sequitur de
beneficientie gratia et providentie auctoritas supreme conveniunt dignitati salvatoris testimonio
dicentis qui potestate habent super eos benefici vocantur // Cum ilo salvator ait beneficii
vocantur intelligendum non est quod habentes potestatem malefici sint et tamen a subditis vocantur
beneficii. Sed quod sint benefici et ita vocantur a subditis namque ut debite exequantur

UVA.BHSC

maiora que eis reservantur negocia necessaria est primaria veneracio subditorum ad eos ad quem non
satis est prelatis tuor distractorum potius aliorum quam amore cuiusque et benivolencie continentem
haberi magis efficit accepta vel spirituali beneficencia prelati aut boni communis non illa superior
potestas exercere posset in subditos nisi facultas eidem competeret de maioribus officiis
aut beneficiis providendi necnon de maioribus disponendi atque ordinare negociis // Itaque
reservacio expedicionis maioris circa omnia ex parte recte conveniret prelati superioris // Secundum
ordinem cum hec assignata graduacionis prelatorum ut aliud superius aliud non sit tribunal Christi
ecclesie cum nec dum memoria quare instituta fuit huiusmodi graduacio prelatorum. Debet et conservari ut
firme institutum permaneat. Quare inter apostolos non fuit graduacio inter episcopos.

c. 6. Non quare dubium postea nunc est quod investigatur an ex sacro eloquio vel aliunde constet inter apostolos fuisse
huiusmodi prelatorum graduacionem ex dicta causa ita quod alii de maioribus alii de minoribus causis
agnoscere haberent et providere // Illud autem dubium mihi se offert quod certe hac de causa non fuit inter
apostolos graduacio prelatorum nec de illa sermo de opposito constat // Patet primum ex facultatibus
a Christo concessis que ut supra in vii. capitulo diffusius disserebatur fuerunt septem
baptizandi predicandi faciendi miracula metendi temporalia subsidia iudicandi ministrandi
sacramenta et remittendi peccata sive concedendi indulgencias // Illud namque certissimum
est cuilibet docto in divinis scripturis habentique noticiam de gestis temporis illius quod pro nullo
istorum unius ad alterum inter apostolos recursus fuit habitus Sed eorum singulis in designatis regionibus
ad fidem sua predicacione conversis tamquam patres eorum atque rectores primi omni gracia et potestate
habundantes primaria habuerunt veneracione // In uno illo autem sepe mencionato fuisse
recursus legitur videlicet super diffinicione legalium. Erat namque desuper sedicio non minima et questio ut scandalum utique cessaret fuit necesse ad omnes simul apostolos haberi recursum
non utique propter prelatis defectum // Namque quoad hanc aliasque fidei veritates eciam novit
determinatas quod est tamquam suprema ecclesie auctoritas maiorum legitur simbolum apostolorum per semet
ipsum promulgasse et fecisse diffiniciones fidei prout ex eorum probatur epistolis // Descripti
esse in locis quibus tunc alii non interant apostoli Nam et si interfuissent utique de illis
fecisset mencionem quemadmodum paulus de locis suis Sosthene Thimotheo atque Silvano fecit. Et sic factum est in epistola sinodali que sub nomine est apostolorum et seniorum firmata
// In ipsis postea epistolis generalem doctrina auctiva utique nec solum erudiente tradiderunt
potestate destrictorum administracione de quibus aliis multis ad summum apicem auctoritatis pertinentibus.
// Est denique illa racio urgens quare inter apostolos non decuit huiusmodi graduacionem fieri prelatorum fuisse nempe occasio differendi fidei susceptorum relinquendi ut fideles absque regimine debito. Quoniam apostolorum quilibet auctoritatem novi habuisset instituendi episcopos presbiteros
aliosque ecclesie ministros consecrandi domos eorum in ecclesias ordinaciones faciendi quibus
acciones suas regularet // Si namque pro aliis istorum vel similium ad salutem pertinentibus
fuissent remissi ad tribunal petri profecto impedimentum maximum atque certissimum
fuisset multiplicacioni fidei / Christus autem noluit apostolo teste ut verbum dei non esset
alligatum sed sermo dei sine impedimento curreret et clarificaretur. Unde ipse apostolus
cum ordinasset de modo suscipiendi eucharistiam patrem quando adhuc alia instituendi

restabat non remisit Corinthios ad Petri iudicium per eum qui maioris erat auctoritatis sed
dixit cetera autem cum venero disponam. Hec est autem urgentissima causa ut quis etiam
legatorum mittit ad remotiorum infidelium suos constituat legatos cum plenitudine potestatis ut omnis dila-
cio amputetur in suscipiendi sacramenti fidei. Sed et apostolorum tempore persecutionis dispersi sunt in va-
rias regiones ut recursus ille non ordinaretur erat velut mera necessitas.
Nec eciam post eorum recessum ab Ierusalem qua urbe contra Iacobus frater domini presidebat erat
aliquis alius certus assignatus locus ubi diceretur supremum tribunal constitutum. Ut
sicut in lege Moysi ad sacerdotes levitici generis et ad iudicem qui pro tempore fuissent
Ierusalem tunc ascenderent. Et ad Petrum eorum primum et ad apostolos uno continue sedentes loco
tamquam iudices causarum auditores vel dispensatores et gratias aliasque concessiones et
indulta facientes. Erant enim in varias dispersi regiones. Nec curiam talem quisquam tene-
bat apostolorum ut que constitutus loco esset recurrentibus facile innotesceret sicut diebus nostris
notissimum est ubi Romana residet curia aut concilium generale. Ideo fit ut quo sedeat lo-
co notum sit quod maxime pertinet ad supremi tribunalis auctoritatem ne qui ad eum
liberantes in incertum currerent iusticiam vel graciam assequi cupientes. Quod tunc non
aderat si in diebus illis apostoli vel in carceribus constituti vel alias diversa loca predi-
cando cum erant perambulantes quemadmodum de Paulo expresse narrat liber actuum
apostolorum sic enim illis erat mandatum ut irent in universum mundum predicare euangelium
universe creature. Adhuc etiam et ipsi apostoli prout quedam hystorie referunt quandoque [pro levius?] erant
erant de aliis utrum mortui essent aut viuerent nesciebant. Nam in epistola Cle-
mentis dicitur eundem Petrum mandasse ut que ab eo acceperat transferret ad Iacobum et tunc quinque an-
nis citius erat Iacobus ipse mortuus. Item quamvis scio dicat Petrum Rome te-
nuisse cathedram sacerdotalem xxv annis in illo tempore tamen aliis in locis extra
Romam predicasse eum intelligendum est, multe etiam hystorie id referunt. Ex sacra-
rio scriptura testimoniorum satis indicatur cum nulla de eius residencia aut regimine fit mencio
tempore quo Paulus Romam venit anno xiiii post Petri accessum. Nec dicet quisquam pretermisisse
Lucam in sua narracione quam in ora expresse enunciat videlicet quod adveniente Paulo Puteo-
lis rogatus sit a fratribus manere apud eos diebus septem. Et inde cum au-
dissent fratres quod venire erat testatur quod ei occurrerunt usque ad Appii forum et tribus tabernis.
Nec rursus in toto biennio quo Paulus iudeis atque gentibus Rome existens predica-
uit atque docuit de regno dei vel minimam de Petro ibidem existencia facit Lucas sig-
nificacionem. Itaque non erat certa stacio illo in tempore apostolorum omnium sicut nec aut
vix unius fiebat [nempe?] eis inter persecuciones et iuxta mandatum domini ab una civitate
in aliam fugiebant, aliud etiam mandatum implentes de eundo in universum mundum.
Premissis consideratis asserere possumus evidenter quod inter apostolos non fuit ea illa speci-
ficata subordinacionis potestatum restrictio vel maiorum negociorum. Ita quod propter defectum potestatis
inter apostolos non fuit ab uno ad alium necessario habitus recursus. Tum quia a Christo
omnibus et singulis fuit concessa perfecta potestas ad exequendum omne suum officium apostolatus. Tum
quia legimus apostolos ipsos nichil superiori remittentes tribunali fuisse ipsos supremo

auctis apice et veritates catholice fidei etiam novit diffiniens et tradentes precepta de iudi-
ciis et ecclesiasticis sacramentis Et de preceptis ad mores spectans ordinationes condentes promo-
ventes quoque ad dignitates maiores quos reputabant ydoneos ministros in diversis ecclesiis
collocantes eos // Tum insuper ne tardaretur susceptio fidei et impediretur sive sequeretur multi-
plicatio religionis christiane // Tum etiam quia necdum aggregata erat multitudo populi sub una fide
nec eis etiam esse poterat de loco unius communis tribunalis summi sed quolibet in regione per
maritime vevatori habita est apli auctas que illam continet. Qua propter inter aplos ex hac causa
cum non affuit graduatio. Propter negligentiam supplendam instituta est graduatio inter epos

c. A. Etiam cum graduationis potestatum negligentie supplendo est ut cum deficit inferior potestas que
superior est suppleat eius defectum // Etenim quoniam in potentiis ordinatis quicquid potest
potentia inferior potest superior. Et quando naturam vacuum vitat et moralis disciplina declinat
defectum hinc evidentia rationis exigit ut superior provideat in quo deficit inferior potestas
// Non solum in eo quod maioris est virtutis et attingere nequit quoniam in illo non censetur defice-
re sed eo in quo sua potest virtute et differt renuit negligit aut denegat providere:
// Id namque omni ratione perfectum est ut sicut quando recte agit inferior potestas superior impedire non
debet eius actiones. Ita et quando deficit requirit quod debeat supplere // In primo nempe casu si illa
recte agente superior se intromittat censetur perturbare omnino ordinem a deo institutum
ut infima per media ad summa reducantur. Sic enim deus ipse res quas condidit administrat
ut eas agere proprios motus sinat // In 2º vero casu inferiore deficiente potestate culpatur
superior si non provideat contra defectum illius // Nempe tenetur quisque agere iuxta proportionem
sue virtutis hoc est contra illa omnia ad que extendit se virtus atque potestas sua propterea qui cui
augentur dona rationes etiam crescunt et donorum // Crescunt namque et quia finis cuiuslibet
dati muneris atque potentis operatio est // Et quoniam otiosa esse non decent salvatore
attestante servum inutilem pigrum proiectum esse in tenebras exteriores qui non operatus est
in talento sibi credito datam sibi pecuniam tenens reposita in sudario // Nec satis ei
fuit quod acceperit illesa servasse sed quia cum illo non est supplicaverat ablatum est ab eo et datum
est illi qui plus illo habundabat in decuplo ut qui virtute erat illius servi pigri negligentiam
suppleret in operando // Namque si de omni verbo otioso quod locuti fuerint homines reddent
deo rationem in die iudicii quanto magis de accepto talento muneris gratuiti // Et si
precepit deus ut bovem inimici sui aut asinum errantem quis reduceret nec pertransiret non
sublevato asino iacenti sub onere quanto in vinculo quis superior est potestate obligatur
supplere defectum inferioris in auxilium proximi sui dicente scriptura posuit oculum hominis super corda
illorum Et mandavit illis unicuique de proximo suo // Rursus deficiente potestate inferiori
que media erat superior iam censetur illi operi immediata / Et propterea non solum potest sed provide-
re tenetur contra defectum illius // Exemplum gratia si decani alicuius per moysen deficerent quinquagenarii
tenebantur supplere et istis deficientibus centuriones / super quos omnes vero tribuni qui potestas
maior atque ulterior erant / Etenim ut superius in ad virtutem nona expositum fuit quanto
aliqua potentia superior est et ulterior tanto est maioris roboris plenioris efficacie
et fortioris virtutis Et quoniam quanto maior virtus est in operante tanto levius atque facilius

pt op' cõple ppea ĩ cui defert⁹ inferioris ptatis supior p illa ut pvideat obligat⁹
qto expedi(t)ius qm illa pficẽ pt op⁹ // Hec aũt ẽ evidentissima rõ q̃re supior
ptas pt ac debet supple negligẽciam atq; defcm̃ ptatis inferioris Non aũt illa su-
perioris q; nec pt p defcm̃ virtutis n̄ debet apls ordine vinist q illa si se intro-
mittit recte agere inferiorẽ // Quo cõa si inferior ptas supioris defectũ supple
psumat evidentissima ẽ culpa ei⁹ // Tale ẽ eñ ac si visus velit corrigẽ intellm̃
iudicantẽ solẽ maiorẽ eẽ tota tr̃a cum ille iudicet velut una rota pvam
// Inevisibit q ipe alcior ẽ potẽcior visu intellectui q̃a cophedẽ pt magnitudinẽ
solis ocul' vo q; limitate ẽ virtutis ad illa attingẽ mĩme valet // Hinc
ẽ pvenit ut qm̃ tõ celestia spũalia corpalib⁹ pfert eccl͠ia humanis di-
vina pferunt ptas eccl͠ie cũ illa sublimia intendẽs ppea q ẽ maioris v̄-
tutis supple pt ac debet defcm̃ ptatis laycal' Ista v̄o supplere defcm̃ illi' etiã
si velit qm̃ deficit ĩ virtute nõ pt // Et attemptãs manifestã incurrit offensam
Itaq; necẽ ẽ ut supple volẽs alti⁹ defcm̃ p⁹ agsẽcat ipm̃ defcm̃ n̄ tñ illi sat
ẽ ut agscat si corrigẽ conat' supplẽdo qm̃ ut suppleat p habundans in ea
requit' virtus // Quorũ utrũq; deest tẽnpali spũalis ptati secularẽ. Nõ eñ laycca-
lis ptas divinorũ notitie vacat nec regib⁹ ac pncipib⁹ s; ut liquit de tinctiõe
cõcilij magni latañens ptatis eccl͠ie claves cõcessit apl'is eorũq; successorib⁹ dñs ihs xp̃c
// Hos pastores illos nõiavit oves istos discipl'os atq; filios. Illos pres atq; ma-
gistros. Ait sup testiõ sal eẽ eos terre atq; lucẽ mũdi. Atq; doctrina salvatoris
reqit' repetita illa ẽ q nõ ẽ discipl'a sup magrm n̄ servus sup dñm & dñs, quo li sal
evanuit nõ ẽ in q saliat // Que oĩa dilucide mõstrant ptatẽ laycalẽ nullatenus
se debẽ ingerẽre ut suppleat defcm̃ eccl͠iastice ptatis, quemadmod' si umbra supplere
velit lucis splẽdorem. Et pastoris defcm̃ ovis, magri doctrinã discipl'o et diu-
ptate simus utraq; ptas una suppleat defcm̃ alti⁹ q sit virtute supior sibi
ẽ ñ ñ & q inferior nõ attigit ideo neqt supple // Nõ negant̃ qn ex ppe
cõmissiõe decan⁹ aut eẽ canõic⁹ supple valeat defcm̃ epi q; tũc gerit ĩ eo supioris
ptatis actus. Et h rõ ẽ q̃re delegat⁹ a papa ĩ cã sibi cõmissa supior ẽ ordinario.
// Sz ad illud reqirit' ut cui cõmittit' eidẽ sit gñis cũ supiore cui⁹ defectũ
supple vel corrigẽ ht, nũq eñ cõmittit' laico ut ptatẽ hẽat sup epm, hec ẽ
requisita sũt ut recte ptas una alti⁹ suppleat defcm̃, q illi' agsẽat, q virtute
illã supet, q sit eiusdẽ gñis & q inferiori debite agẽre nõ pripiat ei⁹ opacõez
supple et ei defcm̃ debet nõ pripẽ // Ex pmĩs hec seriose fuit ut apti⁹ radicẽ
intelligẽm⁹ q̃re gdiacõis ptatũ cã dẽ fore suppletio negligẽcie.. Ipsi fuit
sollicitudine nõ pigri q̃re nõ fuit inter eos supior ptas et inferior. Cam̃ viijm̃. c. 8.

¶ Ex cõa hor(um) incõracõe iã evidentissime cstat int' apl'os nõ fuisse hanc
gdiacõis causam. Et q; qm̃ ptinebat ad officiũ aplat⁹ int' eos nõ
fuit maior aut minor s; eq̃lis ptas // Et q; int' eos nulla fuit aut ẽe potuit
dãpnabilis negligẽcia. Et q; omnes fuit cstituti gnẽis divini pastores atq;

UVA:BHSC

rectores. // Et q2 nō ut ꝯstituti a moyse decani & quinquagenarii centuriones atque
tribuni sup̃ ceteros sʒ aplo2 quilibʒ ꝯstitut' est p̄dicator in uniuerso mundo.
// De aliis q̄ppe s̃uis q' de aplis exponenda esse ut parabola illa q' hō pegrē pfi
ciscens uocauit s̃uos suos dedit uni quīq3 talenta alii aūt duo alii uero uni
Eiu̇ max' ei testat' doctrina ptates fuisse ꝯcessas oib' & sinlis aplis quib'
disposuit x̄ regnū sic disposuit ei pr̄ suus 2 ptate ei' oīs dedit eiusq3
opus // Nemo itē ex aplo2 nīro repert' ē q' talentū sibi creditū abiens
in t̃ra fodit uocatq3 sit s̃uus malus & piger. Et pp̃ea ab eo sit talentū
ablatū 2 traditū alti qui' ꝯ audierit a x̄o centuplū se accepturos et uitā
possessuros etiā nō ut ille s̃u' inutilis i tenebras se piciendos exteriores.
// Quo testio' satis oib' ꝯstat int' aplos nō fuisse graduacōis ptatū cam pp suppleccōem fut'e i eis neglīa ut eo2 un' alti' uel alio2 oim supplet defectū unius
dʒ & cū esset greges dn̄i supmi rectores nulla adeat maior in t̃ra uītus
que eo2 supplet defctū // Rursus quō ẽa diui ubi pceptū p̄dicato2 op'
itaq3 p̄n' tinctū potat i aplis esse culpabilis neglīa hn̄tib' a spū scō linguas
igneas. Ignis pfecto sel' accensus ut ꝯtinuo ardeat nō eget auxilio p'q̄ppe m̃
mat'ia ꝯbustibilis qn̄ ipe ꝯbustioi deficit / Uū qm̄ caritas ē uelut ignis
i ipis ẽte aplis q' caritate pfecte i repert uerificata ē illa cōis doctrina sc̄o2
q' caritas nūq̄ est ociosa sʒ opat' magna 2 si opari renuit caritas non est.
// Acceperant siq̄dē apli a x̄po mādatū tā sollicite p̄dicaturos se ee diuinū uer
bum ut etiā uenīre3 p uiā salutare et erantq3 pp t̃oā solicitudīe nō pigri spū
feruētes 2 dn̄o seruientes / p̃t̃oa docēte nos paulo q' pp̄a ac sūma p̃sidē
cie uītus ē solicitudo dīē ei q' tribuit i simplicitate q' p̄est i sollicitudie / q'
miset' in hylaritate / haud dubio possum' recte intelligere q' apli q' p̃fuit
oib' x̄pi fidelib' impleuint uītutis hui' ministium / abiecq3 oīo exulauit
corporatq3 neglīa oīs // De paulo aūt id secure possu' afferēre expssis hītes
testio' q' ierat sibi instātia cotidiā 2 sollicitudo oim ecctiā2 Et cū legim' q'
solicitus fuit ut in epl'a ad gal' mēg' de collectis mittēdis paupib' ierlm
hitātib' multo ap̄li ē credēdū solicitū fuisse ẽa p̄dicatio2 ubi dnī / officio sui
aplat' p̄m' ptinēte / nō eū ut ipe ait misit eū x̄pc baptizare sed euangelizare.
// De cui' sollicitudine in euangelizādo ut unū ex multis dicā' ex' aplica2
actionū lib' recitat q' una sabbati cū conuenissent ad frangēdū panem
ipe disputabat pfectur' i crastinū p̄texitq3 s̃moē3 usq3 ad mediā nocte
qua gustato pane satisq3 allocutus usq3 i luce sic pfectus ē // Non
decet sup ꝯfirmādū hac tam aptissima uītate uer3 q' aplis defuit omīs
neglīa imorari aplh'. Nā marc' euāngelista de hac re dat testio' oim ma
ius exceptōes dicēs q' apli pfecti p̄dicauint ubiq3 dn̄o cooperante
2 s̃moē3 ꝯfirmāte seqntib' signis // Ubi q̄ppe dn̄o cooperante omīe defu
isse pātū nullāq3 opacōm aplo2 affuisse neglīa3 sufficiat // Nec enim

UVA.BHSC

delinquentib' aut torpentib' seu neglia uel ocio deditis cooperit deus // Qua
pp pclare in ostit que inmeno sunt tria excia int' aplos prati gradua̅coe̅ constitu
ui ad neglie supplecoe̅ q̄ sollicitu̅ne no̅ prius sunt expletes offiu̅ sibi iniuctu̅ ppt' qd'
firmissima fide eccia cantat q venientes uenient au̅ xp̄m cu̅ exultacoe̅ portantes
manipulos suos. Specificat omnes g̅duaciones sub terminus oportunis. c. 9.

Superest inuestigare ce̅nt' utru̅ sint ne̅ce g̅duacoe̅m cosititu prati
int' aplos ex cu̅ postremo conmemorata ui ppt' emendacoe̅ erroris.
// Int' ei mo̅i aut ȝ tres illas p̄ores ca̅s de q̄a hec req̄rit ut cu̅ ille ordinate
sint ad defect' supplendos ista sit ne̅ca ad corrigendu̅ siue reparandos excessus.
// Si q̄de̅ illa p̄a g̅duacois cu̅ huiusdi ciorw sc̄ie i supiori p̄tate ordinata
et ut defcu̅ cognicois i infiori suppleat // 2a cu̅ ssp̄eccois maturie ut defcu̅ discre
cois // 3a sollicitu̅s puide ut defcu̅ opacois // Prima naq̄ p̄ri' req̄rit absoluta̅
cognicoe̅ ueri uel falsi iusti ȝ inique n̄ adiunt ad p̄bas int' q̄s co̅tusia e̅ pote si
diues actor ȝ paup reus alienigena ȝ indigena nobilis ȝ ignobil' potes ȝ exi
gu' // Una q̄ppe e̅ om̄ mensura manifesta ui cȝ iustie diuina sc̄ptu̅ra iudicab' manda
te audite illos ȝ qd' iustu̅ e̅ iudicate siue ciuis ille siue pegrin' nulla erit dis
tancia p̄sonaȝ ita p̄uu̅ audietis ut magnu̅ nec accipietis cui̅q̄ p̄sona̅ q̄z dei
iudiciu̅ e̅ // Itaq̄ i ei mo̅i g̅duacois cu̅ p̄ri' e̅ q superior p̄tas huiusdet i q̄gste
do iusticia̅ ȝ ueritate̅ ut q̄ p̄ notitie defcu̅ inferior nequit iusticia̅ ip̄a inuestret.
// 2a u̅o cu̅ g̅duacois q̄ e̅ cu̅ ssp̄eccois maturitas id apli deposcat q̄ sciam
magna̅ no̅ q̄de̅ p̄tati supiori satis e̅ cognoscere qd' sit iustu̅ aut iniustu̅. Sȝ ultra
hoc qd' decet expedit aut s̄' utile uel ne̅ce e̅. Etenim i q̄zimus dispensacionuȝ
gene' multu̅ attendit' ad q̄litate̅ p̄sonaȝ ad tep' locu̅ qualisq̄ circumstanciis relaxacoe̅ iuris
co̅is fieri posse tenes. Sic ȝ e̅ in p̄mocoib' ad maiores eccie dignitates officiaq̄ p̄ri'lia
et i dulta q̄libet // Itaq̄ 2a h̄ cu̅ g̅duacois no̅ solu̅ eminente̅ sc̄iaȝ s̄ȝ ocula
latissima cu̅ ssp̄eccoȝ i suprema exigit p̄tate ut sua moneat prudencia inferiores
p̄tates circa opaco̅es q̄ p̄'ma ad execucoe̅ p̄tintes ad eas // Tercia at cu̅ g̅duacois
p̄tatu̅ que e̅ sollicitudo puidi deposcat uere illa̅ conmemorata̅ sup' p̄sidente mensura̅ ab aplo
descriptam dicente q̄ p̄est in sollicitudine // Etenim qui alioȝ uult et te̅ neglias supplere
admodu̅ debet esse sollicit' ut nedu̅ attendat si implet oi̅a que ad officiu̅ p̄tinet suu̅
s̄ȝ et si alij inferiores eciam implent hec e̅ instancia cottidiana ȝ sollicitudo om̄ eccia̅r
q̄b' aplus urgebat' p̄l' q̄m p̄iculis ȝ falsis f̄rib' atq̄ i labore et erumpna frigore
et nuditate fame ȝ siti // q̄uis ete ista urgebat eu̅ intrisec' maiora tu̅ illa
reputat q̄ extriser' erat instancia sua cottidiana ȝ sollicitudo om̄ eccia̅ȝ
ut naq̄ om̄ illaȝ ecciaȝ suppleret defectu̅ plus opus erat q̄ eminente habe̅
sciam ad iusticie cognicoe̅ȝ. Et q̄m matiu̅ circumspice ad i dulta concedenda ȝ facie̅
das dispensacoe̅s // Prima itaq̄ p̄sidencie cu̅ magna̅ i p̄sidente requirit uite
q̄z eminente sc̄iaȝ maiore // 2a q̄z p̄uida̅ circumspeccoȝ s̄ȝ 3a illis p̄cellente q̄z uolem p̄
fectaq̄ sollicitu̅ne // Ultra u̅o p̄t tres istas succedit maior hijs e̅a g̅duacois p̄tatu̅ cu̅

ad emendacionem erroris inope et hec est in presidente constancia libertasque cum omni decorata virtute
// Si quidem opus maioris virtutis est errata corrigere inferioris potestatis quam elucidare quin vel
cum vel dirigere eam in opere aut ipsius negligenciam supplere promulgato namque iniquo iudicio ab
inferiorum potestate defensorem utique mali operis augere videtur quia et ipse pro qua sentencia lata est
et iudex inferior qui sentenciam promulgavit ne male sentencialiter iudicet unanimes sunt in errore
atque persecucione ad defensionem iniusti. Et quanto maior est iniuria inferiorum potestatum tan-
to opus reparacionis est difficultate maius. // Auget rursus reparacionis difficultatem
diuturnitas temporis quo crevit cuius radices mittit stabilitatis. Iniquitas namque
rei scilicet iudicate radices immittit stabilitatis occupatarum primo emolumento rerum
in tenore deinde aliorum quos de mammona iniquitatis liberaliter sibi faciunt perfidi litiga-
tores potentum insuper favore quorum rerum alienarum occupatores vel meritum vel nexu
attingunt inferiorum potestatum qui iudicaverunt. // Propter quod ad emendacionem errorum qui per
inferiores committuntur presidenti maxima constancia atque libertas non aliarum societate
virtutum sunt necessaria in presidente supremo. Sacra dicente scriptura: Noli querere fieri iudex
nisi valeas virtute irrumpere iniquitates ne forte extimescas faciem potentis et con-
fundaris in agilitate tua. Quia in apostolis non fuit dampnabilis excessus non

c. 10. In hac igitur presidencie cum dicta hec fuerint ad fuit potestas supra eos ordinata.

terminorum declaracionem nunc autem continuata persecucione quia omne huius substractum et
substanciale est errorum atque excessuum correctionis facile est distinguere quod inter apostolos hac
racione non fuit subordinacio potestatum ut dictum est quia non constituit Christus maiorem et minorem
potestatis gradum inter apostolos contra cuius errorem unius atque excessum emendaret alius. // Quod
nullatenus est concedendum omnium sanctorum aliorumque communi attestante doctrina post adventum spiritus
sancti in die penthecostes apostolos minime constituit peccasse. // Obviavit autem ad idem minus
apertum verbum illud Johannis in canonica I^a sua minus vulgatum: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus
ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est. Quod dictum multi exponunt et de personis
omnium apostolorum saltem quantum ad veniale peccatum licet textus ex serie sua videatur de peccato
dampnabili loqui. Et sic dici posset quod Johannes loquitur non in sua et apostolorum sed in persona aliorum fide-
lium. Nam apostolus frequenter loquitur in prima persona et in singulari nec de seipso sed loquitur in persona hominis
lapsum actu subiecti peccato dicens: Ego autem mortuus sum et inventum est michi mandatum
quod erat ad vitam hoc esse ad mortem. Item ego carnalis sum venundatus sub peccato. Utrumque
dictum Johannis utcumque exponatur illa est doctrina communior apostolos post diem penthecostes
non peccasse dampnabiliter. Hanc eis securitatem consolatus illos Christus prestitit eisdem circa tempus
eius recessum dicens: Ego rogabo patrem et alium paraclitum dabit vobis ut
maneat vobiscum in eternum spiritum veritatis quem mundus non potest accipere quia non videt eum
nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum quia apud vos manebit et in vobis erit. // Cum
ei dixerit ut maneat vobiscum in eternum subiungens quia apud vos manebit et
in vobis erit. // Item quia in oracione patris obsecravit ad patrem dicens: Pater sancte serva eos in nomine tuo
quos dedisti michi ut sint unum sicut et nos. Cum essem cum eis ego servabam eos in nomine tuo
quos dedisti michi custodivi eos in nomine tuo et nemo ex eis periit nisi filius perdicionis. Non rogo

ut tollas eos de mundo

UVA.BHSC

ut tollas eos de mundo sed ut serues eos a malo. Verba sane ista manifestissime confirmant
doctrinam illam communem post aduentum spiritus sancti apostolos gratiae non peccasse. Illa enim firma atque solida
veritas est apostolos post diem penthecostes nullum commisisse dampnabilem errorem atque peccatum neque
omnino culpabilem perpetrasse excessum. Quod autem minus nec in eis dampnabile fuisse umquam delic-
tum. Magna haud dubio doctrina constancie certitudoque ueritatis fuit apostolorum ad semetipsos
ante et post aduentum spiritus sancti quia non solum non docere falsa sed neque ueritatem tempore ullo tacere
potuerunt. Sic ex auctoritate petrus et iohannes respondebant principibus populi et senioribus dicentes non
enim possumus que audiuimus et uidimus non loqui. Quo uerbo possibilitas peccandi negatur.
Si enim umquam errorem uel peccatum commisissent neque perpetrassent excessum uel notandi
erat delicto apostoli, ex hac saltem certe postremo inter eos constituta non fuit graduacio
potestatum ad emendandum uirtutes ea que numquam fuissent errata. Lex namque ut apostolus ait
propter transgressiones posita est. Et qui spiritu ducuntur non est legi subiecti. Apostolos autem ductos fuisse
spiritu sancto manifestissime docent uerba christi attestantis quod apud eos commanere spiritus sanctus
deberet in eisque semper maneret. Non utique legimus post aduentum spiritus sancti sic et primo bis con-
tigit quod facta est contencio inter eos quis eorum uideretur esse maior quod decem indignati
sunt de duobus fratribus petentibus ad christi dexteram atque sinistram sedere tamquam aliis essent maiores.
magis autem quilibet eorum implere conabatur mensuram perfeccionis uirtutis a christo eis designatam
ut qui uolebat esse maior in regno celorum erat minister omnium. Et qui primus omnium fuerit
ante oculos mitis suos christi habentes exemplum semper qui uenit ministrare et non ministrari. Nec petrus
fuit doctrine aduersatus quod Iacobus promulgauit quia non erat ut dominans in sanctissimo illo con-
cilio apostolorum sed forma factus humilitatis ex animo implens una cum Iohanne legacionem in Sa-
mariam sibi iniunctam ab apostolis quemadmodum et barnabas fecit in antiochiam missus
ab ecclesia que iherosolimis erat. Quare nullus episcopus est appellandus uniuersalis et de

explorata hoc sunt de consideracione excellencia multiplicis apostolorum aliis non competente. c. 4m

Secunda igitur ratione graduacionis potestatum causas quae cum illas nobis manifestauit, manifes-
tauit similiter quod speculacio doctrinae conabatur exponere utrum graduacio ei in nobis fuit in
apostolis. Profecto docuit nos palam absque graduacionem ei in nobis inter apostolos non fuisse ex sententie
testimoniorum ex eorum gestis ex euangeliis. Ita et apostoli docuerunt et quod cum constanter temporibus illius id fieri
non suaderetur erat. Deposcentes non magis ut cuilibet apostolorum tam illuminata perfectaque
fuit potestas quod ab uno ad alterum necessarius fuit umquam recursus pro quibus notitie discre-
cionis aut negligentie defectu supplendo multoque minus pro emendando quibus umquam errato
per eos. Nempe quia post aduentum spiritus sancti apostoli fuerunt confirmati in gratia in ea semper manentes
licitum eisdem fuit illuminata atque uniuersali in potestate. Ac etiam si ullus se appellasset episcopus
quod tamen non legitur formidandum in illis nimie erat scandalum quod gratiano referente di. xcix
pelagius et Gregorius prohibuerunt ne quis episcoporum seu notissimum aut alium quibus etiam si romanus
esset uniuersalem episcopum appellaret. Sciebant eosdem duo huius sanctissimi summi pontifices
ex humani superba appellatione presumere episcopum posset se ubique et semper uniuersos licite esse uni-
uersali potestate atque illustrata in omnes fideles. Quod ratione eorum arbitrii libertate perfectam non
confirmata fieri non potuit absque multiplici supradictis expresse absurditate. Aut si

UVA.BHSC

Ron. pontifex sic appellaretur quod multi presumerent sibi etiam esse presumendi occasionem quod velut
episcopatus suus solus in terra esset et alii tamen essent superflui et sic diminuebatur honor
fratrum suorum. Ut autem testatur Gregorius de semetipso tunc erat honoratus cum singulis quibusque honor
debitus non negaretur. // Quia igitur et quantum ad confirmationem in gratia et quantum ad specificationem curarum aliarum
et designationem mysteriorum primaria fuit dignitas apostolorum ad alios episcopos non utique repugnat
apostolos visos fuisse universali potestate et nihil patriarcharum quod presenti summi pontifices romani
apostolorum debere universalem. // Ro. neque proprie quare apostoli non debent universales esse quoniam si apostoli
hec ita esse debuit necesse erat ut contineret vel universalitas per illud nomen significata.
// Hoc autem intelligi potest quadrupharie predicatione possessione suppositione aut potestate actu
vel habitu competente // Predicatione ut sic dicamus quod episcopus est presbyter ita omnis episcopus universalis esset omnis
episcopus Ideoque diceretur esse episcopus non solum Anthiocenus Alexandrinus et Constantinopolitanus et sic universalis
episcopus quia erat omnis episcopus cumque ita dicendo nulla foret limitatio episcopatuum sed omnis confusio nec res
significata conveniebat quod nullus erat episcopus omnium ecclesiarum ut iste terminus fit quod omnino plenus ab
surditate // Est alius sensus intellectus possibilis ut solus qui sic appellabatur universalis esset et non alii // Illo
namque tempore quo patriarche dicebantur sedes ille etiam appellabantur universales. Ita quod universale et primum terminum pro
eodem assumebatur. Erant autem tot patriarche sedes quot erant primates seu patriarche atque archiepiscopi presu
merent se nominare primates nisi primas tenentes sedes. Unde Anacletus papa Gratiano teste censuit
ut nulli dicerentur primates nisi primas tenentes sedes quarum ecclesia universalis vocabatur quia primarie
dum erat Ut autem illa que fiebat ex universo orbe ab hiis dissentient non tamen universalia sed generalia
aut plenaria tamen vocabatur // Que dictum de horum significatione vocabulorum notum esse potest
intuenti libros de gestis sinodorum epistolas quoque et opera sanctorum qui tunc scripserunt Augustinum presenti in libris
vii de baptismo // Data vero ista significatione prohibitionis causa manifesta fit. Nam quod universale et
primum duas habebat significationes illam que simpliciter sic hodie communis habetur usus quod primum est in plurificabile
universale quod utique et super habebat etiam illa tunc currente quod multe sedes patriarche et multe erant universales
// Quia igitur tunc simpliciter aliquis appellabatur universalis intelligebatur a multis in prima significatione quod solus ipse
esset universalis et primus nec alius cum eo // Dicti igitur summi pontifices zelantes honorem primatum et patriarch
arum prohibuerunt eiusmodi appellationem quia dabatur intelligi quod alii non essent primates aut universales nisi
ille cui appellatio universalitatis tribuebatur // Et quamvis summus pontifex in utraque significatione esset
et primus et universalis universalisque erat significante illi competeret ne tamen videretur derogari honori aliorum qui
essent universales aut primates hinc est quod Gregorius sic magna usus humilitate quod sicut ut dicit ipse
primus accepit titulum illum hic successorum dictam etiam prohibuit a se eiusmodi universalitatis appellationem
et ita videtur ipse sensus quantum ad dictum Gregorii // Posset deinde intelligi huiusmodi appellatio
suppositione aut occupatione quod episcopus Ro. appellandus esset universalis tamen ad eum libere actiones perti
nerent omnium episcoporum ut quolibet ac ex unitate disponeret super regimine sive peculiaris diocesis
vel Romane ita et civitatis alterius salvo cum prius foret et sic cessaret actiones episcopi
illius cum in diocesi resideret // Hic autem sensus universalitatis nullatenus convenit quoniam ut idem Gregorius
alibi inquit ordo ecclesiasticus confunditur dum unicuique sua iurisdictio non servatur. Et quod tunc honoraret
solus ipse tamen episcopus manifestum est ut hic in loco Gregorius testatur quod in eo in quo summus pontifex honorem
haberet honorem perderent episcopi fratres sui ceterisque episcopis subtrahi et presbitero pontifici plus quam ius exigit.

// Rō inquam etc. ut sunt declarati in pcedentibus quamuis superiori ptati conueniat supplere inferioris de
fectum, non tamen eius suscipere acciones, ex quo dicitur quod licet romano pontifici plenitudo ptatis competat vlis atque
vniuersitate, hoc est ut supra attendat non ut exerceat solus aliorum episcoporum supplementes acciones // Quo ipsemet
fatetur ad eosdem pertinere que in parte sollicitudinis sunt assumpti. Utque apostolus dicit non potest oculus dicere
manui opera tua non egeo aut pedibus non estis mihi necessarij. Et cum ipse reservat aut prouidet
de beneficijs dyocesis alicuius ipse specificat quod ad illum pertineat collacionem. Ita etiam cum loquitur
de personis aut causis dyocesis illius // Quare in supra quod facit testimonio sit eius modi vlitati, nec
cum se ipsa intromittit iure prouisionis de beneficijs vacantibus in dyocesi quam continetur si aliis re
seruata non sint nec per simplicem querelam in causis iusticie. quamuis id non fuerit cum ab utraque aut causis aliarum
dyocesium // Sed id facit ut pateat quod ipse non est vlis episcopus occupacione aut suppressione actionum
ad ceteros episcopos pertinencium // Est adhuc aliquis quartus intelligendi modus quo vlis dicatur ptate.
Et tunc dupliciter actu vel habitu. Actu ut quando non fuit diebus nostris prout patet in extrauaganti
contra ipse. v. contra errores wicleuistarum qui asserit ptatem pbri equalem ptati episcopi archiepiscopi et
ipse. Ita forte etiam tunc de episcopis. Et propterea quilibet episcopum asserebat appellandum vlem quia vlis
esset ptate actu sibi competente aut saltem illos primates de quibus fit mencio. Ideo appellabat
vles epos. // Sed quoniam hec nominacio repugnabat veritati eo quod solus romanus pontifex episcoporum
comparacione est cui actu competit ptas regitiua populi dei vniuersi hinc merito prohibita est illa
appellacio // Quo modo habitu sine aptitudine competeret illis ptas huiusmodi vlis quam appellacio
non abeo quod in esse potest sed competit quia potencia eius quod actu in est. Neo eorum recte dici poterat episcopus
vlis quia vlitas eius modi ptatis regitiue populi dei competebat eis vnacum alijs episcopis in generali
congregatis sinodo non vero singulis seorsum quemadmodum apostolis // Sublimi namque speculacione
intelligencia que pura atque illustrissima agnicione considerandus nobis est ille sacratissimus
ille xij. apostolorum senatus de quorum excellencia plenius quamuis ad multa, nullis eorum participata successo
ribus et ex superioribus edocemur // Et ex illo verbo a sancto Johanne euangelista nobis reuelato
appellantur eos fundamenta muri ciuitatis hoc est militantis ecclesie. Johannes enim cum uidisset ciuitatem
sanctam magnam ierusalem nouam descendentem de celo paratam a deo sicut sponsam ornatam viro suo
quod tabernaculum dei erat cum hominibus subiungit et se uidisse quod murus ciuitatis huius erant
huius fundamenta xij. et in ipsis nomina xij. apostolorum et agni // Ex quo verbo cum hoc affirmante
doctrina, apostoli appellati sunt hactenus et quamdiu fideles viuunt appellabuntur ipsi fundamenta
militantis ecclesie, successores autem apostolorum episcopi archiepiscopi primates et patriarche quia sunt principa
les postes dei ecclesiam iam fundatam sustentantes columpne appellantur ecclesie // Cardinales autem
super has appellantur ecclesie membra tamquam ecclesie inherentes intrinsece magis // Atque isti omnes
non fundarunt ecclesiam, quia iam eam fundauerunt sunt apostoli. Ideoque soli ipsi appellantur ecclesie fundamenta
// Hec vocabulum istud agnoscentes sibi longe abesse rem significatam fidelium quisquam
sibi usurpat. Scit namque super fundamentum apostolorum et prophetarum super edificatos esse quicumque non
hospites et aduene sed ciues sanctorum sunt et domestici dei reputatque se tamen si esse me
reatur domesticus dei et ciuis apostolorum super quorum fundamentum ipse est edificatus // Unde non ab
alijs qui secuti sunt ex fidelibus sed ab ipsis apostolis qui illius extiterunt fundamentum ecclesia apostolica
appellata est. // Ab omnibus quippe simul non ab uno tamen quia non unus super alium fundatur est sed omnes

super xristum fundatum primum omnium fundamentorum. fundamentum enim aliud docente apostolo nemo potest ponere preter
id quod positum est quod est xristus ihesus propter quod dicebat Jo. Et in ipsis fundamentis nomina xii apostolorum
et agni. Cum illi in tanta legacione apostoli ipsi extiterint fungentes cuius fuerunt vices adiu-
tores cuius fuerunt ministri primo et dispensatores misteriorum dei. Et ei qui fuerunt prius missi in
mundum sic et ipse a suo fuit patre missus dispositumque aliis absque restitucione ulla ecclesie
militantis regimen sicut ei disposuit pater suus. Probatur ex scriptura sacra inter episcopos viuen-
tes apostolorum tempore fuisse graduacionem potestatum propter correctionem excessuum.

c. 12. Ad propositum quoniam apostolorum suorumque successorum episcoporum pro maxima in quamplurimis fuit eademque diuina
potentissima nobis fit particularis gradacio non inconueniens quoniam aptissime sunt sed enunciatas
eas. Quare inter episcopos nec dum quoniam nostro sit tempore sed etiam inter illos qui diebus fuit apostolorum fuit ma-
nente constituta graduacio potestatum. Et quoniam inter quosdam primus dicatur apostolorum successores quoniam tamen similiter episcopis
non omni tempore et loco actu conpetunt potestates regitiua tocius populi fidelis quemadmodum apostolis ipsis.
In hac autem deductione que re nec dubiam eloquium paucis admodum allegacionibus connotis
sacrorum operis est. Jam potius si necesse foret absque illo testimonio diuinis sermonis expressis verum
dum videtur pro argumento exemplis per romanos per diuina reuelacione consuetudine infrupta parum
di. Et pauciter scripture sacre eius multiplicantis illustrium qui irruerunt hanc et nunc
magistri episcoporum. Quia propter quod inter episcopos fideles potestatum graduaciones esse debeat ut omnis anima sit
potestatibus subdita sublimioribus etiam si apostolis dei expresse non reuelauit et ibi fore eos
inuicemque notorie verum nemo dubitat. Quod tamen quoniam quamuis plenius expressum videlicet
propter declaratas ex ore illas graduaciones potestatum eius non solum fuit expediens sed decet eosque
sed necesse et summe necesse inter episcopos apostolorum successores fuisse constitutam continuamque semper
debere eiusmodi graduacionem potestatum nichilominus etiam ex diuina scriptura habemus aptissima
testimonia. Referente namque nobis quod apostolorum tempore episcopi constituti per eos tamen erat multiplici
notorii defectu quamuis demonstrauit quamuis in potestate et dignitate non tamen in sanctitate
apostolis successisse ac per consequens que inter apostolos constituta non erat fuisse inter episcopos necessariam
graduacionem. Ex illa propter tamen postremo assignatam causam propter emendacionem errorum atque exces-
suum ab eisdem perpetratorum. In epistola etiam verificatur doctrina apostolica omnis pontifex ex
hominibus assumptus pro hominibus constituitur in hiis que sunt ad deum ut offerat dona et sacrificia
pro peccatis. Nec primum hodierno nostro tempore sed quemadmodum supposuimus diebus apostolorum
experiencia hoc ipsum monstrauit in episcopis constitutis per eos. Namque de multis eorum
legimus quod non apud eos mansit spiritus sanctus nec tales fuit sicut in apostolis semper. Utque id ipsum
irrefragabiliter constet ex illa autem ponenda sunt que nemini fidelium negare licet. Namque
de episcopis ab eo ordinatis in Asia euangelista Jo. expressa testimonia perhibuit de Ephesino utique
quod caritatem primam reliquit de episcopo Philadelphie rursus quod habet in suo episcopatu tenentes
doctrinam Nicholaitarum de episcopo vero Thiatire quod permittebat mulierem Jezabel seducere
seruos dei fornicare et manducare de ydolathicis. De episcopo autem in Sardis quod no-
men habet quod viuit sed esset mortuus. Item de episcopo laodicie quod tepidus et cetera esset. Nec
intelligere debemus quod isti episcopi quamque peccatis episcopis in mundo tunc viuentibus soli aut maiores
fuit peccatores quemadmodum exemplum dat saluator noster de galileis quorum sanguinem pilatus

UVA.BHSC

misant cum sacrilegiis eorum. Ita quod dum actu sacrificarent fuerunt occisi. Non enim ut inquit galylei isti
fuerunt peiores peccatis sic nec illi xviii super quos dum eam edificarent cecidit turris in Syloym
quia utique non fuerunt peccatis hominibus mortis debitores. Sic etiam intelligendum non est quod illi episcopi
notati a Jo. fuerunt soli tunc peiores in mundo. Sed illud potius est attendendum quod ex sep-
tem episcopis notatis quinque eorum de peccato notantur. Ex quo palam agnoscere possumus quanta tunc mo-
dicitate intelligendi est doctrina relata per gratianum in c. dyaconi dist. xciii. intelligendus quippe
est voluisse potius ostendere quales esse dyaconi debent quam illos fuisse dyaconos qui a Jo. in apocalipsi
Angeli vii ecclesiarum denominantur hoc est episcopi. Nec enim dyaconorum sed episcoporum esse dicuntur. Aut quod volunt
asserere quales in decreto c. describuntur fuisse mores eorum quos Jo. quinque de vicio redarguit ipse deus.
Esto autem fuisse tunc dyaconos quosdam tales quales in decreto c. dyaconi designantur nichilominus
quia de eis testatur et testimonium dei maius est necesse fatendum est in decretis quinque angelis quinque eorum
fuisse defectus per te insinuatos. Ad emendandum igitur excessa per ipsos necesse fuit tunc ad
esse potestate illis superiorem cuiusmodi Jo. ipse erat quoniam dum viveret erat namque primas sed et
apostolus totius Asie per eum in maiori parte ad christi fidem conuerse. Eoque Jo. ab humanis per xpm
vocato intelligendum est successisse alium ad corrigendum excessus illarum vii ecclesiarum episcopis pre-
sidentem quod etiam si episcopis presidet cum de continuo sacra scriptura non exhibeat testimonium intelligere
compellimur per librum in quo ipsi episcopi condemnatus erat et ipse presidens inferiorem hoc est pronitate
peccandi ac per hoc minus indigens correctione. Ultra dictos quinque redarguit Jo. ipse in tercia
canonica illum episcopum quem notat dyotrepe nomine eum de ambicione primatus quia amabat gerere
primatum. De superbia rursus quia non recipit eum et renuebatur eum de malignitate etiam quia verbis
malignis ipsum Jo. irridebat. Et postremo de impietate atque sacrilegio quia non solum non
suscipiebat fratres peregrinantes pro christi nomine sed prohibebat suscipere et suscipientes eiciebat
de ecclesia. Ecce quam inpeccabiles Jo. adhuc tempore episcopi erant ut cuilibet eorum in solidum
credita fuisset vobis potestas regitiva populi fidelis. Certe cuiusmodi erant quos alloquebatur
cum ait. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus ipsi nos seducimus. Et propterea quemadmodum exemplifi-
catum est de regione Asie in qua eminentia presidebat Jo. Sic est intelligendum contigisse in regionibus
aliis ubi ceteri apostoli predicaverunt. De corinthiis quidem expresse apostolus testatur fuisse
inter eos periculosa scismata aliaque grauia peccata. Galathas etiam amplius in tantum ut eos
appellet stultos atque insensatos. Non decet in re tam euidentissima testimonia alia
ex scripturis aliorum apostolorum adducere vel multa dare verba. Illa quippe veritas notissima
est quod preuilegium concessum a xpo apostolis de inpeccabilitate nullis episcopis aut nisi paucissimis
nobisque ignotis concessum legitur. Sed et si nec tria fuisset alia probatio probationis defectum
Certe supplet tunc illa verissima est quod omnibus inter catholicos doctos viros vulgatissima de excessibus
prelatorum. Ea ratione quia usque in omni tempore notorii sunt prelatorum excessus quamuis non sic fuit
inter apostolos inter episcopos tamen successores eorum necessaria fuit gubernatio potestatum ad eorum corrigendos
excessus. Ac per omnes minime decuit ut quilibet episcoporum actu haberet potestatem regitivam totius populi
fidelis. Ad negligentiam supplendum episcoporum qui fuerunt in primitiua ecclesia fuit etiam ordina-
v Tunc etiam sic fiet non defuit in episcopis etiam assignata cum propter eorum tantum superior potestas. c. 13.
supplendam negligentiam quam ut notare paulus in episcopis qui ab epheso venerunt mi-

letum visitatum cum iniquitatibus illis. Contestor vos hodierna die quod mundus sum a
sanguine omnium non enim subterfugi quo minus annunciarem omne consilium dei vobis. Attendite
vobis et universo gregi in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei. De cetero
monet quod negligentia prestiti circa predicacionem verbi divini ex timore aut verecundia apostolus etiam
notare videtur expresse thimotheum episcopum cui prima ad eum epistola mandat noli negligere graciam
que est in te per imposicionem manuum presbiterii. Et in secunda epistola velut suam formam iterum
commonicio precedere debet ut prelatorum negligencia generaliter puniatur inquit ad eum ammoneo
te ut resuscites graciam dei que est in te per imposicionem manuum mearum. Non enim dedit nobis deus
spiritum timoris sed virtutis et dileccionis et sobrietatis noli itaque erubescere testimonium domini nostri neque
me comunicacioni eius sed colabora mecum in euangelio. Et quia inter omnes discipulos suos hunc paulus
nominat carissimum filium gliciendum utique est quod si iste a paulo de negligencia notatur ceteros episcopos etiam
principales ab negligencia omnino non fuisse immunes. Quod vero episcopi sequentes postea sint de hoc
vicio notati satis pro uno irrefragabili testimonio est titulus ille iuris communis, a mille
iam centenariis annorum in ecclesia publicatus de supplenda negligencia prelatorum quod eciam per titulo
ponit tamquam notorium reputatur ut sic omnibus perspicue constet graduacionem prelatorum inter episcopos
debuisse constitui negligencie racione. Ex prima eciam causa videlicet pleioris scientie idipsum con-
stat docente nos euangelio in veritate alii unum alii duo alii quinque talenta fuisse tradita
non preferto omnibus equaliter sed unicuique secundum propriam virtutem. Nec una sola gracia est in omnibus
hominibus aut omnes uni soli vel singulis competunt omnes. Sed quia divisiones graciarum sunt
alii per spiritum datur sermo sapientie alii autem sermo scientie secundum eundem spiritum alii fides in eodem spiritu
alii prophecia alii discrecio. Et generaliter unicuique datur gracia secundum mensuram donacionis christi
Est enim alia claritas solis alia claritas lune et alia claritas stellarum. Et adhuc
stella ab stella differt secundum magis et minus in eadem specie claritate. Claritatem igitur notitie
in hiis etiam que ad salutem pertinebat defecisse quam plurimis adhuc apostolorum tempore ex commemoratis
superius colligitur manifeste quando apostolus testificabatur galathas insensatos adeo ut notaret eos
de fascinacione. Et chorinthios de divisione christi, hebreos autem quod cum deberent magistri esse
propter tempus rursus indigebat ut doceantur que sint elementa exordii verbi dei parvuli nutriendi
erant lacte. Unde 2 petri hortatur quod sicut modo geniti infantes lac concupiscant. Circum-
spectionis defectus atque scientie arguit inter primos episcopos fuisse graduacionem

c. 15. Ex istis tribus in hiis tribus in virtute que inter episcopos apostolorum tempore potestatum.

vincentes multi preterea et excellentes magna quidem erat negligentia et diminucio etiam decenti
agnicio manifestissima iam apparet et graduacionis cum materia videlicet circumspeccio ut maioria quedam
superioribus presulibus committerentur et sic haberentur in veritate inferiores quidem per eas que ad exe-
cucionem maioris negociorum in suis diligentes operacionibus. Sic etenim ab initio predicacionis
apostolorum actum legitur quod apostolis maiora reservata erant quamquam illa exequebatur in quibus alii de-
ficiebant mittentes per hoc inferiorum subsidia prelatum ut patet de barnaba in anthiochiam mis-
so qui ut scriptum fuit commoratum voluit secum paulum habere in auxilium operis ad quod perficiendum
arbitrabatur sufficere se non posse. Patet item de petro et Jo. missis ad samaritanos
ut per imposicionem manuum daretur eis spiritus sanctus. Neque enim si predicante philippo receperant

Samaritani verbum dei imponente eo manus veniat in eos spiritus sanctus. Quod vero recti intelligendum est non philippus imposuerat manus usurpare minime volens officium apostolorum quos sibi superiores venerabatur.

Hoc autem quod dicimus manifestissime patet. Refert namque liber apostolorum actionum quod in die qua lapidatus est Stephanus facta est persecutio magna in ecclesia que erat Ierosolimis et omnes dispersi sunt per regiones Iudee et Samarie preter apostolos. Illorum autem ab Ierusalem dispersorum unus fuit Philippus dyaconus ad cuius predicacionem Samaria recepit verbum dei et in baptizatis nondum veniat spiritus sanctus visibiliter. Hoc enim non nisi per inferiores sed per manus apostolorum solum dabatur ut patet ex isto et ex loco illo quando Paulus eos qui baptizati erant baptismo Iohannis baptizari iussit in nomine domini Ihesu. Et cum imposuisset illis manus venit super eos spiritus sanctus et loquebantur linguis et prophetabant. Patet etiam ex dicto Symonis magi quod refert enim Lucas quod cum vidisset Symon quod per imposicionem manus apostolorum daretur spiritus sanctus obtulit eis pecuniam. Itaque gratia hec non omnibus Christi discipulis communis erat sed apostolis competens. Propter quod evidentissime docet nos scriptura quod diaconis eciam recensens illo in tempore minora fuisse apostolis reservata. Equidem apostoli solum non vero alii in hominibus eciam si erant multa de numero .lxxii. discipulorum imposuerant manus super illos dyaconos septem in illis sed apostoli convocaverunt multitudinem discipulorum ut providerent insurgenti scandalo. Ad pedes quorum eorum ponebant precia omnium que vendebantur. Et postquam illos septem suo loco constituisset ipsi dividebant prout cuique opus erat postea vero eis modi distribuciones tamquam minora illis relinquerent ad graviora per semetipsos intendere volentes. Nec dum in hiis autem sed in aliis quam plurimus legens hystoriam libri actuum apostolorum evidentissime agnoscit quod hec diaconorum potestas illo in tempore erat ut minora alii sed apostoli maiora exequerentur. Et preterea ut patet ex iam commemoratis eorum epistolis superioritas in terminorum expressis aliisque maioris causis potestatis in difficultatibus fidei pertinentibus eciam aliisque omnibus apostolis ipsis reservata erat eorumque quam in episcopos ab eisdem constitutos. Commonentibus et redarguentibus eos ut patet de Iohanne epistola tercia corripiente Dyotrepem in tercia canonica sua, de Paulo eciam corripiente Thimotheum et illos episcopos qui ad eum in Miletum venerunt, ammonente que Archippum Colosensium episcopum ut suum ministerium impleret. Nec legimus episcoporum aliquem presumpsisse in temporibus apostolorum insurgere excepto Dyotrepe supra memorato, non quidem exercente in Iohannem eciam tercia iurisdiccionis potestate sed illi resistente. Unde quod Iohannes eciam illos superior statim monstrat subiunges propter hoc si venero commoneam eius opera que facit verbis malignis garriens in nos.

Circa potestatem regitivam populi fidelis episcopis competentem ut sana sit doctrina duo vitia oportet extrema. c. 14.

Ex ea quidem que fuit exposita manifestissimum nobis factum est doctrinam eandem dicte docere hoc quod non cuilibet episcoporum actu competit potestas regitiva tocius populi fidelis sed ipsis episcopis aliisque in generali sinodo congregatis communiter tamen procedentibus consilio. Hoc enim proprium est luminis actionum civilibus communitatis. Ratio autem doctrine huius illa est. Neque quippe doctrina apostoli instituari preter a spiritu sancto positos episcopos ad regendam ecclesiam quam Christus suo acquisivit sanguine hoc est universalem. Si quidem non pro isto vel illo sed mortuus est pro universo genere quare in cuilibet episcoporum illud hoc est regere universalem eciam seorsum non competit sed intelligendum est ipsis competere quando sunt invicem congregati. Nec preterea minus operis est inquirere aut demonstrare seriose celebracionis generalium conciliorum necessitate potestate vel illorum, aut quam stabilia debeant esse

UVA BHSC

eoz iudicia firmit amplectendi vane religioni hec ei supponit tamq(uam) principia actionu(m)
Et velut eet principioz intellect(us) de q(ui)b(us) diu(er)si i(n) alijs opusculis multa fuere exposita
// Sz q(uon)iam om(n)i de labora(n)t q(uam) magna sit epoz auctas i(n) co(n)cilio g(e)n(er)ali. Ad q(uo)d sunt n(ost)re
auctes inducte p(er) Canonis sacri, que ptates aplis co(n)cessas signi(fi)ca(n)t Et quibus
illuminate fuisse usos, eoz demonstrat actoes / ne t(ame)n p(ro)pt(er)ea q(uod) epi aploz successores
dicant(ur) credat aliq(ui)s etia(m) epoz cuilibet q(uo)m(od)o singulis aploz hui(us)modi competere
exercitu(m) ptatu(m) hinc contradictoria ista o(mn)i quo pt mo expon(er)e nitit(ur) epis i(n) simul
aggregatis (com)pete(re) id q(uo)d singulis aploz exerciciu(m) competebat ptatis // Non vero prorsus cuilibz
epoz repugnantib(us) expresse co(n)tradictionu(m) causis p(re)vio explanatis p(ro)pt(er)ea q(uo)d i(n) singulis
epoz no(n) reluceat p(er)fectio (con)gregacio fidei atq(ue) moz s(ed) nec agibiliu(m) q(uo)rumlibz circu(m)spectio
materia debita q(uam)vis solicitudo. Et q(uam)q(uam) multos deceat exemplares vite innocencia q(ue)
admod(um) i(n) aplis ista refulsisse d(iv)ina eloq(ui)a eorumq(ue) actus nobis demonstrant
// Cuiusmo ut cont(ing)it hanc excellencia(m) loco v(ir)tutu(m) epoz multos nec d(ici)t si plurimos
contingit d(ivi)ne (con)gnicois et circu(m)spectois materie deferunt Negligia ite i(n) modica et
vita mu(n)d(u)s p(er)fecta. Ita ut et ipi (con)gregatoe egeant directoe atq(ue) suoz supplecioe defectu
um (et) declinacionu(m) a iusticia correctione operacionu(m) // Qua p(er)fecto roe hanc r(e)solventes
materia(m) q(ua)nda(m) ab antiq(ui)s disseruint doctores aploz neiem p(re)t(er) petru(m) h(ab)uisse successorem
actu sibi co(m)petente ut cui successit aplo s(ib)i plenitudine ptatis ad regimen toti(us) fidelis
p(o)p(u)li // In cui(us) signu(m) atq(ue) testio(niu)m sufficiens veritatis p(re)h(ab)itis p(ro)pt(er) paucos qui
p(ro)pt(er)ea notati sunt de errore o(mn)es epi t(ame)n illi q(uo)s i(n) vita sua apli (con)stituer(un)t q(uam) etia(m) illi q(ui)
post obitu(m) eoz in eccl(es)ijs ubi residencia(m) fecerunt electi sunt agnoscentes sibi actu no(n) (com)pete(re)
hanc plenitudine ptatis sup(er) totu(m) p(o)p(u)l(u)m xpianu(m) recognou(er)int q(ui)libet ex petri successorib(us) tamq(uam)
o(mn)i(u)m p(ri)mate epoz n(on) illi se (com)parare p(re)sumpserint s(ed) i(n) humilitate illi obedieru(n)t velud h(abe)nti
u(niversa)lem ptate i(n) tota eccl(es)ia dei / Cui veritati videlz q(uod) u(niversa)lem h(ab)eat ptate succe(sso)r
petri no(n) obviat q(uod) nichilomi(nus) q(ue)admodu(m) ceteris ita et eidem sit certa dioc(esis)
atq(ue) p(ro)vincia velut peculiaris sp(eci)aliz (com)missa i(n) hac urbi(s) (con)genti q(ua)m i(n) ceteris (com)mis(s)is
sp(eci)aliz fr(atr)ib(us) suis patriarchis primatib(us) a(rchi)epis et epis // Hac sane dicta resolucoe
ista duo removent(ur) reputata (con)tradiccoes obstacula veritatis de auctte g(e)n(er)aliu(m) co(n)ciliorum
// Extreme q(ui)de(m) sentetes arguunt p(ro)pt(er)ea q(uod) epi dicu(n)t(ur) aploz successores cuilz
eoz q(ue)admodu(m) aplis u(niversa)lem atq(ue) illimitata(m) actu (com)pete(re) ptate sup(er) cunctu(m)
p(o)p(u)l(u)m dei / aut q(ui)a sigillatim o(mn)ib(us) epis h(ec) ptas no(n) (com)petit q(uod) ig(itu)r no(n) co(m)petit (con)cilio
g(e)n(er)ali / epis aliisq(ue) ad co(n)ciliu(m) p(er)tinentib(us) ibidem legittime co(n)gregatis // Utrumq(ue) hor(um)
duoz extremoz q(uo)d evidentissime a roe dissentiat notissimu(m) e(st) cuilibz intellecti
a roe i(n) q(uantu)m et a veritate p(ro)cedis / o(mn)e namq(ue) dem(um) veri roe p(er)fectu(m) e(st) q(ui)a vero o(mn)ia
(con)sonant a falso at cito dissonat verum // Fallitas at absurditasq(ue) p(ri)mi extremi
p(at)z manifeste p(er) expositas p(re)vio roes (con)tradicoz o(n)dentes ptatu(m) (et) p(er) absurditates
i(n)(con)venie(n)tes (con)tradictoria a p(ri)n(cipi)o demonstratas // 2(m)ius vero extremu(m) ultra hoc q(uod) a roe disse(n)
tit veritatis atq(ue) ptatis nichil pl(us) tribuens toti q(ua)m p(ar)ti (con)gregacoi vi(delice)t epoz
q(uo)d non solu(m) manifeste atq(ue) (con)tra multipharie repugnat scripture sacre g(e)n(er)alitz

fundamentum ante cetera aliorum in pluribus eius passibus iam allegatis velut in titulo 2 et sequenti
in adiutoria colligendis eorum quibusdam. Innotatur deinde quattuor sane doctrine de potestate
regitiva populi fidelis quarum primum cuilibet apostolorum competisse illimitatam potestatem eorumque in

Tanto eisdem quattuor dein hec simul in unitate. Cuilibet solidum fuisse Christi heredes.
apostolorum actu competisse universalem atque illimitatam potestatem ad regimen universi c. 16.
gregis dominici. Et quod neque apostolorum successorem habuit in exercicio huiusmodi potestatis preter petrum. Et
quod plus omnes episcopi successores dicantur apostolorum et cui dati que sint in firmitate hoc est potestate
peccandi nichilominus id esse ratione perfectum ut petri successori non vero aliis actu continue
competat universalis atque illimitate exercicium potestatis // Postremo autem quod licet non seorsum
episcopis generali tamen sinodo ex episcopis et aliis prelatibus legitime congregate cuiusmodi potestas re-
gitiva populi fidelis actu. Et ad tempus competit post exercicia dein neque dubitat considerare
volens potestates apostolis concessas simpliciter a Christo utique inter eos repugnantia non esse re-
fulgente in singulis plenitudine gratie spiritus sancti. ¶ Quidem acceperunt spiritum sanctum Et quando fuit ad
apostolatum per Christum electi eorum quilibet velut ex millibus unus. Et quando episcopi ordinati sunt Et
quando insufflati post resurrectionem acceperunt spiritum sanctum potestatemque remittendi ac retinendi
peccata Et quando ut scripturas intelligerent aperuit sensum eorum. // Atque plenissime quando
in linguis igneis sedit spiritus sanctus super singulos eorum et repleti sunt omnes spiritu sancto // Au-
debit ne quisquam alios quoslibet hiis comparare quos per se Christus docuit quibus nota fecit omnia
que audivit a patre pro quibus specialiter patrem rogavit non ut tolleret eos de mundo sed
custodiret a malo quibus etiam per dies xl post resurrectionem allocutus est de regno dei //
Nempe quos spiritu sancto repleverat sua illis tunc commendabit etiam omnibus singulisque eorum
presciens eos deprehensibile quicquam minime acturos // Unde cum scriptura sacra in quam multis eius
passibus plures admittat expositiones sensus que vere perfectos forte hic alienus non erit.
ut hanc plenissimam atque illimitatam eis concessam potestatem significare voluit Christus quando
ut lucas refert in ultima cena facta est contentio inter eos quis illorum videretur esse maior
dixit autem eis reges gentium dominantur eorum et qui potestatem habent super eos benefici vocantur.
Vos autem non sic sed qui maior est in vobis fiat sicut iunior et qui precessor est sicut ministra-
tor. Nam quis maior est qui recumbit aut qui ministrat ego autem in medio vestrum sum sicut qui
ministrat. Vos autem estis qui permansistis mecum in temptationibus meis Et ego dispono
vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo
Et sedeatis super thronos xii iudicantes xii tribus israel // Non est inconveniens ad illam autem
exponere illam de qua vel ipse commemorabat in vii ad adiutoria apostolos omnesque apostoli-
cos viros super thronos sessuros in die iudicii. Sed quod ubi hec etiam significare valeat
Christum apostolis concessisse per sui excellentiam ut cuilibet eorum super xii tribus israel et super
omnem fidelem populum supremam iudiciariam potestatem competeret ut quia cuius totum regnum suum committe-
bat consedere non deberent quis eorum esset maior quamvis eorum sedere teneret super xii tribus
hoc est super omnem populum dei. Si namque de apostolis testatur in apocalypsi quod sint xii fundamenta
militantis ecclesie non discrepat ab intelligentia veri a Christo eis fuisse concessas xii se-
des supremas ecclesie potestatis vicarias tamen et indivisas in eis omnibus singulisque super exute

potestate quam non dimidiavit prout alibi declaratum est ad instar subiectorum prius atque post . [his] subiecti
non humane rationi. Hic autem tam excellentem tamque perfectissimam concessionem fecerat illis dominus noster Jhesus
Christus singulis ex eis ut in eis quasi permanserant secum firmi in temptationibus suis. Itaque iuxta apostolum ex
planetis si fas est sic dicere. Salvator noster cum dilexisset suos Johanne testante evangelista in finem
dilexit eos. Et cum describente testamentum eius intelligimus quod apostolorum quilibet in solidum atque pro indi-
viso voluit esse successorem suum in regno militantis ecclesie. Talis utique in eis disponens
regnum ipsum sic disposuit ei pater suus. Regnum profecto Christi pro indiviso committi potuit apostolis
qui non ambitiosi sed erant viri perfecti permansuri numquam dampnabilem primatum. Et ut in inno-
centia sic. Non certe hoc Christi regnum erat velut Alexandri magni quod fuit necesse dividere quia
pluribus committere noluit, narrante scriptura libro primo Machabeorum quod postquam elevatum est cor eius et
obtinuit regiones gentium decidit in lectum et cognovit quod moreretur. Vocavit pueros
nobiles qui secum erant nutriti a iuventute sua et divisit illis regnum cum adhuc vi-
veret. Post mortem obtinuerunt pueri eius regnum unusquisque in loco suo et imposuerunt sibi omnes
diademata et filii eorum quibus ab invicem invicem oppugnantibus multiplicata sunt mala in terra.
Hec dispositio fuit atque testamentum regni Alexandri finis eius et successorum illius. At vero regni
Christi alterius conditionis erat, quia non erat sicut Alexandri regnum de hoc mundo. Et moriens Christus
de apostolis non quasi a iuventute nutriti erant cum eo sed qui permanserant secum in temptationibus aliter
ordinavit, scilicet quod non illis divisit regnum ut in se ipso divisum desolaretur et domus supra
domum caderet sed omnes apostolos custodes gregis sui atque rectores constituit quos operis sui vi-
carios preesse voluit atque pastores. Ostenditur apostolorum singulos ubique potestate fu-
.11. Et ipsi apostoli post huiusmodi testatoris mortem ipsius regnum ex testamento sibi dispositum isse usos.
acceptarunt et velut pro indiviso succedentes omnes in primo unanimiter consummaverunt annis
gubernarunt in Iudea populum dei. Sed cum ab inde in exteras regiones iverunt predicare evangelium
universaliter velut peculiaris assignata est ut dicunt ecclesia Jherosolimitana residentia in ea
continue facturo Jacobo fratri domini velut peculiaris rectori sed non potestate. Namque per huiusmodi
assignationem et alias certarum regionum apostolis ut dicitur factas diminuta illis non est potestas
a Christo concessa. Unde Jacobus ipse intelligens nichil sibi de esse potestatis a Christo concesse ut in
universo orbe evangelium predicaretur epistolam scripsit non solum Jherosolimitanis sed duodecim tribubus que erant
in dispersione. Ita quemadmodum supra commemorabatur quamvis divisi in diversas transierunt regi-
ones. Non propterea decenebat quemque ex apostolis esse limitatum predicare ad alias potestates a Christo
eis concessas exercere in regione quam alter eorum attigerat. Et etiam quia inferior potestas statutum
superioris evacuare non potest per illam distributionem que ab ipsis facta dicitur non propterea ab-
soluti erant a Christi mandato dicentis euntes in mundum universum docentes omnes gentes bapti-
zantes et docentes eos omnia que illis Christus precepit. Nec in aliqua auctentica scriptura legitur quod ipsi
hoc prohibitionis edictum umquam fecerunt quemadmodum etiam postmodum ordinaverunt quantum ad
eorum successores. Illa quippe ordinatio quantum datis dextris dictum est per Paulum atque Barna-
bam inter gentes et in circumcisione apostoli ceteri predicarent qualiter sit intelligenda supra fuit exposi-
tum exponentem illa non aliud dicente sed roborante quod dicimus. Atque predictam confirmat
expositionem quia eodem anno quo illa firmam apostolis restat. Johanne referente Petrum Romam p

rexisse mihi videtur in sacerdotalem cathedram non velut in conversatione sed inter gentes sub hoc nomine
enim paulus romanos appellat cum ait. Accepimus gratiam et apostolatum ad obediendum fidei in omnibus
gentibus in quibus estis vos vocati ihesu christi domini nostri // De paulo rursus equale quantum et maius
spiritus sanctus dat testimonium ut numquam per dextram illam inite societatis qua ipse et barnabas euange
lizarent inter gentes intellexerit non fore sibi licitum euangelizare iudeis. Et enim cum postea
tempus illud scripsit epistolam ad romanos in illa expresse profitetur se velle laborare semper ut iudeos quos
suam carnem vocat quia ex illis secundum carnem erat lucrifaceret dicens quippe Vobis enim dico genti
bus quamdiu quidem ego sum gentium apostolus ministerium meum honorificabo si quo modo ad emulandum
provocem carnem meam et saluos faciam aliquos ex illis. Si enim amissio eorum reconciliatio est
mundi que assumptio nisi vita ex mortuis quod si delibacio sancta est et massa Et si radix
sancta et rami. // His verbis apostolus euidentissime monstrat non solum quod apostolus gentium dum erat
licebat ei iudeis euangelizare sed quanta erat gloria sui apostolatus gentium si iudeos faceret saluos.
// Quo fit irrefragabilis demonstratio illimitacionis eius quod datum est ut non obstante de
signatione finium regionum liceat apostolorum cuique vbilibet sue exercere ministerium potestatis // E
st huius rei testimonium indubitatum certissimum et quod nemo negare audet exemplum. Etenim ipso narrante ieronimo
xiiii anno post petrum paulus romam adiit utique testatur lucas nulla facta mencione de petro
cum quo biennio ibi predicauit et docuit // Illudque certissime asserit ambos inibi christi ministerium
exercentes pro veritate catholice fidei vna die martirium compleuisse // Roma
quippe condita primus duos fratres scilicet habere non potuit absque homicidio utique criminis, propter quod vnus
alium occidit habere tamen meruit hos duos fratres apostolos super summi regimine fidelis populi
eius exercentes quia nec unus altum esse se conabatur opprimere quam paci doctrinam christi atten
dentes quam maior erat fiebat sicut iunior et quam precessor sic ministrator. // Et quoniam in ur
be ambos simul predicauisse atque docuisse ambos inibi rexisse intelligitur populum dei ambos etiam
ibidem simul pro christo mortem una die sustinuisse ambo quasi et iusticia corone asserere doctrina romanam ecclesiam
consecrauerunt // Unde propter hanc unanimitatem indubitatur infallibiliter obseruatur ut quicumque romanus
pontifex velut non unius solum sit autem utriusque successor apostolorum petri et pauli auctoritate se uti profi
tetur // Siue autem unius siue utriusque successor dicatur pro modo non intendo dicere. Sed quoniam sit
comparacio de successore petri ad successores reliquorum xi apostolorum, apud alias quam romanam sedem
defunctorum // Petri rursus et pauli vna societas concessa ab omnibus conceditur. Et
propter hoc ut istam significet societatem quicumque summus pontifex est de utriusque potestate et auctoritate
profitetur se confidere. Sicut etiam in sollempni benedictione ad populum ait. Sancti apostoli petrus et paulus de
quorum potestate et auctoritate confidimus intercedant pro nobis ad dominum // Profitetur etiam hoc ut cum
hii duo principales fuerint apostolorum successori petri intelligatur nichil deesse sed eidem
omnem atque totam et perfectam competentem plenitudinem apostolice potestatis // Profitetur ad errorum
confutatorem nam cum a principio fuerint plures sic et modo sunt opinantes duas esse claues unam scientie
alteram potestatis, quarum scientie clauis pertineret fuit in paulo. In petro uero potestas ut nulla istarum
deesse intelligatur summo pontifici utriusque uti se profitetur auctoritate // Est adhuc et alia
namque si profitetur se uti petri auctoritate soli nonnulli sapientes plusquam oportet ambiguitates
ingererent quamvis minus foret auctoritatis propter verbum ... supra explanatum per paulo commissum

UVA.BHSC

fuit eun^m spualis. Et pot cauilacois nequites aut poti^o no volētes vba alia sac canōis
ad illa 9fre et ex mutua collacōe sanā capē intelligenciā // Si qdē in petri successore
necdū petri 2 pauli ptās s3 et omi9 gener^z apl'oz ptēa q^o vnica ī diuisibilis atq3
ī multiplicabilis ē supma eccīe ptās quā hijs duob^o aplis cōpetisse nemo ambigit
fidelis sapiēs // Vn quēadmod' nulla fuit repugnācia a vtrūq3 videl3 petrū et
paulū plenissima fuisse vsū ptāte sedeq3 hoc ē iudiciaria ptāte accepisse a xp̄o
sup xij. trib^o. Ita nullatenus vitati obuiat qn̄ dicta pfectōe scitur 9tenta in aplis
pncipaliter cuilibz eoz sedes cōcessa fuit plenissime ptātis 2 p hoc dispōi potuit
fuitq3 a xp̄o regnū eccīe militāt' oib^o 2 singlis aplis dispositu sic disposuit
sibi pr suus // Illud vo anotatu ē volum^o. p ab hoc x testo vt originem
sup fisse vt superiores eccīe ptātes sedes vocētur. Sic ei nomi Graciano referēte
Sic eciā patriarchales ab antiquo 2 nr̄is tpib^o dieb^o vocatur aplice sedes // Et p^a omi vero
Ro. pontifex hoc spāli possidet nomē ut sua appellaret aplica sedes vt prima sedes
tam q3 eps ita 9stitutus vt ēi dr eps p^e sedis. Sub hoc ite noīe tpa regiminis cui
q3 summus pontifex designatur dic nāq3 sedit annos N. meses. N. dies. N. hoc eciā
nomē x significatur ptās a regia pphia dicēte. Sedes tua d's ī sclm scli vga direc
tionis vga regni tui. Vtq3 idem intelligentis p vtrq3 nomē vi3 sedis 7 thro
ni paulus ī epla ad hebr^o vsus ē vocabulo isto q luca testatē x ipsis ē cū aplis
disposuit sedes // Vnde cū aplis ait Et ego dispono vobis sic disposuit m
pr me^o regnū vt edatis 2 bibatis sup mēsā meā ī regno meo 2 sedeatis sup
thronos xij. iudicantes xij. trib^o isrl'. hijs nāq3 vbis plenitudine iudiciarie ptātis aut
sup cūctū fidelē ppl'm ītelligit eisdē tribuisse // Qd' aūt pmisit ut edatis 2 bibatis
sup mēsa mea ī regno meo nil' tū ete 9stat aplice pemīnencie Et ssm^m pamī
uelut duplicato 9firt testio^o // Fuit q ppe in tercio x 9tecois tūc orte aterna
q in futurz oriri possz tollē occasioz. Et de hoc eos reddē securos. Quocirca
nō solū de pncipatu q sin^lis eoz plenissime adesset s3 eciā de victu q nūq3 eis deesset
9stituit // Pro hijs nāq3 duob^o pmarie 9tendē hoies solet p uictu 2 honore
q utiq3 intelligi nomē dignitas ptās 2 fama // Vt aūt fuit ī vij. quadiecta
ex posui nūc septē ptātes. aplis 9cessos a xp̄o / alta ē mētēdi tpalia subsidia
ab illis qb^o spualia seiabat ordinate ipo eos q eun^m anūciat de eu viuere
Si qdē debitores sūt vt docet apls' ī epla Ro. Nā si spualiū eoz pticipes facti sunt
debent 2 ī carnalib^o ministrare eis // Sz ultra hec vt crederent apli nūq eis defutura
necīa uite pdixit q sup mēsā suā 9mesturi erent 2 bibituri. Si qdē apli omēs sup
xpi mēsa biberēt et ederēt ī regno militātis eccīe qn ut apls ait ptās illis erat
manducandi 2 bibendi apud fideles 7 h^o ex debito vt nō ppijs s3 illoz stipēdijs
tenerent militare eo q xpi essent discipli. Et tā eius boi opari dignū ab eo
atq3 mercede // Vtq3 ī futurz 9fiderent victus copiā nūq eis defuturā de pterito
dedit exēplū aplis ipis ad eū interrogatoz 9fitentib^o nichil eis defuisse qn misit eos
sine sacculo 2 pera 2 calciamētis // Huiusmodi 9tecōis cū tradiat amputata ē ne

UVA.BHSC

inter apostolos unquam foret super mense necessariis quam ut intelligentem eis nunquam deficere disposuit ut edant et bibant in regno suo et super mensam suam, mensam profecto regis illius cuius si esurierit non petet quoniam suus est orbis terre et omnis plenitudo eius. Porro et amputata est alia contentio eis cum super principatu quis eorum videretur esse maior quando constituit eos sedere super sedes xii iudicantes xii tribus Israel dispositque eis certe militantis regnum sicut et disposuit pater suus. Ex quibus luculentissime iam manifestata est veritas prius ex dictis quattuor capitulis apostolorum comparasse voluntatem atque illimitatam potestatem ad regimen universi gregis dominici. Preter petrum apostolorum neminem successorem

Ubi agnitis facillime est intelligere et contra communem C[?] habuisse in plenitudine potestatis. c. 18.

apostolorum xii nullum preter petrum successorem habuisse actu vel competente super omnem christianum populum plene potestatis. Fuit namque apostolorum vitalis dispositio cum singuli ut regimen ecclesie committeret a Christo eorum cuilibet sapientia virtutibus aliisque plurimis donis gratiarum in eorum decentibus personis que nunc vel minus integre seu imperfecte aut quod dicere modicum est cuius successorum suorum an competierit ignotum existit. Nulla profecto illarum absurditatum que in ecclesia cum adulterina specificate sunt inter apostolos contigisse legitur. Nec defectus illos propter quos supplendos atque corrigendos fuit necessarium contra duas istius potestatum. Quo certum evidenter quoniam in secunda parte expositum fuit manifestata nobis modo causa est que fidelium preter nullus eos apostolum se nominare presumpsit. Fidelium inquam quia id legimus de hereticis quibusdam magne heresiarche discipulis a quo manichei descendunt, utique discipulorum illius magne Manicheus unus fuit et ille ut inquit augustinus aliquem paracletum se nominans alium christum se simulans xii discipulos apostolos vocatos misit per mundum. Unus manicheus vocavit se apostolum ihesu adversus quem nominatorum insolubiliter arguit augustinus in libro contra epistolam fundamenti. Sed hoc fuit post ii lxx annos ab adventu christi. Contemplantes vero apostolorum post eorum mortem id ipsum non acceptabant agnoscentes similiter eorum quod apostolos videbant se longissime distare a resistencia[?] propter nominis deficientibus ceteris virtutibus et gratia quas in illis habundare cognoverant. Ut autem super commemorabatur inducunt pertinaciam iudeorum a principio multi se apostolos nuncupaverant adversus quos paulus vocans eos pseudo apostolos et subdolos operarios accuratissime scribit in epistolis suis. Aliqui autem ex scriptura sacra vocati sunt apostoli sed cum appositione sicut a non nullis doctoribus vocatus est apostolus atheniensium. Et ita alii plures a civitatibus in quibus christi fidem plantaverunt. Sed preter illos xii sanctissimi utique nunc duos legimus tantum in canone sacro vocatos apostolos paulum et barnabam de quorum altero in duobus locis reperimus per claram vocem professum est nihil se minus fecisse a magnis apostolis vel ab hiis qui super modum erant apostoli. Et plus omnibus laborasse ut sic nomen apostoli ita et res per id significata per plenior ei conveniret omnibus manifestissime constaret. Barnabas vero etiam fuit vocatus apostolus quia spirituale testimonium dedit spiritus sanctus de ipso atque paulo quod segregaretur ab aliis. Omnibus namque discipulis ministrantibus antiochie domino et ieiunantibus dixit spiritus sanctus segregate mihi barnabam et saulum in opus ad quod assumpsi eos. Alii vero discipuli quamquam quicumque satis sciret quod apostolus interpretatur missus sciret et se missos vel ab aliquo apostolorum vel ab omnibus similiter scientes tamen quod nomen apostoli originem primam habuit a christo qui hoc nomen imposuit xii discipulis illis utique xii quos ipse elegit ex omnibus discipulis suis nunquam ausi sunt id sibi usurpare nomen quare de hoc non habuerant quemadmodum illi spirituale mandatum. Propter quod paulus satisfacere volens questionibus quare se vocaret apostolum cum non ex illis xii electus per christum esset unus in epistolis suis reddens causam allegat de hoc spirituale dei voluntate

quod non facit qui vocat se servum ihesu christi aut ubi non servum non se nominat apostolum // Secundo et in aliquibus epistolis superaddit Et enim ut communiter dicit paulus apostolus ihesu christi per voluntatem dei / magis specificans dicens secundum imperium dei aut secundum fidem electorum / In epistola vero ad Galatas nominationis huius causam magis declarat cum ait paulus apostolus non ab hominibus neque per hominem sed per ihesum christum et deum patrem qui suscitavit eum a mortuis. In quo verbo manifeste docet quod nullus debuit sibi accipere nomen apostoli nisi sibi conferretur de speciali ad hoc divina voluntate // Discipuli vero apostolorum quamvis ab eis sepe destinati fuerint numquam presumpserunt se apostolos nominare saltem quod ex autentica constet scriptura / Sciebant namque presumptuosos eiusmodi vocatos fuisse ab ipso paulo pseudo apostolos // Rursus discipuli ipsi intelligentes magnam esse differentiam atque maximam missionis illius qua christus dixit ad apostolos suos / sicut misit me pater et ego mitto vos Et illius qua ipsi ab apostolis mittebantur nullatenus presumpserunt se apostolos nominare // Secundo quod ad rem magis pertinet nec apostoli suos mittentes discipulos eos umquam nominaverunt apostolos quamvis socios aut fratres persepe. Illa quoque differentia nota est quod apostoli discipulos suos miserunt in certas regiones provincias civitates aut loca non vero omnes christus misit apostolos in universum mundum // Qua in re nobis manifestatur occultissima profecto quedam / illa certe quod apostolos intellexisse delegationem esse ab eis in personas singulares illam testamentariam dispositionem qua christus eis sicut disposuit regnum velut pro commisso quoniam videtur quod ipsi discipulos suos non miserunt sicut ipsi missi a christo fuerant in omnem terram possent inniste ad hec alle... in aggressu tamen dicendum est quod nec legatus de latere quamvis cum plenitudine potestatis a papa constitutus sit alium sibi similem et equalem in potestate constituere legatum potest. Huiusmodi namque prerogativa presertim non legato competit instituere legatum de latere // Ita vero resumatis atque dantes gloriam christo assumebant apostoli discipulos suos in partem sollicitudinis non in plenitudinem potestatis ullatenus volens atque illi tante quemadmodum se noverant a christo accepisse ex speciali utique cum quo in aliis conferebat // Illud preterea certissimum est quod apostolorum non erat efficere discipulos suos impeccabiles sicut ipsi a christo effecti fuerant assecurante eos quod spiritus sanctus in eis esset in eisque semper maneret quod certe eorum fuit omnem excludens absurditatem aut repugnantiam scripture ne cuiusque eorum regimen ecclesie insolidum committeret. Quia vero apostoli constituunt discipulos suos particularium ministros seu rectores ecclesiarum non vero custodes atque rectores pastores totius gregis domini / quomodo ipsi constituti a christo fuerant post apostolorum mortem discipuli per eos constituti recte intelligentes non sibi fore licitum post apostolorum mortem accipere potestatis quam apostoli viventes eis constituissent // Hinc est quod non sibi usurpaverunt sicut nomen apostolorum ita nec plenitudinem potestatis. Sed immo et episcopi videlicet contemporanei apostolorum sibi ipsis imposuerunt mensuram atque limites potestatis ·

// Vel potius sibi fuisse imposita limitationem ab apostolis fratribus suis atque operibus attestati sunt non ubique preter apostoli a quibus constituti fuerant sed in locis eis assignatis / sua regimina exercentes.

// Ita ut quemadmodum nostri temporis episcoporum sic et illorum ecclesie primitive limitatam fuisse potestatem intelligere possumus quandoque mensura designatam super locum videlicet temporis actionis et subiectionis pluribus

19. dicta quippe Quod episcopi instituti per apostolos non nisi sub limitata usi fuerunt potestate.

limitatione loci de qua scriptura sacra evidentissime testatur affirmans apostolorum discipulos non singulos ubique sed in diversis locis seorsum constitutos episcopos manifeste. Sequuntur alie tres limitationes // Prima videlicet temporis tempore namque primitive ecclesie cum nondum ecclesia instituisset canones

synodales aut decretales epistolas quibus regentur fideles populus, magnum etiam respectum habebant ad leges civiles, prout Augustinus qui in sacratissime in suis epistolis facit mentionem // Tamen in minoris conditionis, utpote quod non ante xiiii vel xii annos quam aliis plurimis temporis a iure dictati habebatur observatio pro episcopos ab apostolis seorsum constitutos // Quibus sic notum litteram minoris locum habere quasi intelligere possumus quod maiora quidem apostolis reservata fuisse utpote leges condendi, dicit enim Paulus cetera autem cum venero disponam velut reservans sibi faciendas ordinationes quasdam ad susceptionem sacramenti eucharistie de quibus ibi loquitur quo sermone docet ad hec facienda non satis esse simpliciter episcopi facultatem // Alia vero litteratio videlicet subiectionis personalis quod episcopi per apostolos constituti subiecti erant correctioni eorum ex allatis iam evidentissime constat presertim ex epistolis eorum quibus Paulus manifestissime ostendit sibi hanc in eos competere facultatem potestatem. Utrum autem in diocesibus episcopis tunc per apostolos assignatis fuissent quemadmodum postea fuerunt aliqui exempti in quos exercere iurisdictionem non potuissent episcopi illi sed apostoli solum ut sic de alia constrictione litteratione supra specificata, hoc inquirere superest nimis particularia investigare que vix aut numquam possent inveniri // Satis est nobis fieri manifestum quod ex modo missionis aut constitutionis facte per apostolos de discipulis suis certe provincie quibusvis episcopis post apostolos actu non competere aut competisse plenitudinem potestatis ad regimen totius militantis ecclesie, propterea quod apostoli discipulos suos non ut ipsi a Christo constituti erant in universo orbe sed in distinctis provinciis ac civitatibus particulares constituunt rectores atque ministros // Multum profecto differens fuit ordinatio de persona Mathie ad apostolatum et illorum qui discipuli fuerunt apostolorum quo etiam in locum a singulis apostolorum constituti fuerunt episcopi, hii namque ordinati dicuntur ad regendum istum illum ve populum. Ille vero absolute annumeratus est aliis xi ut resurrectionis domini Ihesu fieret testis. Et constabat quod eiusmodi autem testimonium de Christo exhibendi tempore aut loco limitata non erat quia futuri erant Christo testes in Ierusalem et in omni Iudea et Samaria et usque ad ultimum terre // Nec plus quam unum voluerunt in isto testes et alium unum ex nativitate memorantes salvatorem nostrum xii constituisse sedes quibus disposuit regnum sicut disposuit ei pater suus // Intelligebat nempe quod si xii constituit xii dispositores regni fuit. Et Iudas proditor quod exciderat commissum eidem misterium, fuerat prevaricatus defecissetque omnino, quod ergo alius accipere debuit locum ministerii eius // Nec presumpserunt aliam super addere sedem illis xii a Christo constitutis sed impleto numero intellexerunt satisfactum fuisse mandato // Propterea igitur quia agnoverunt illi sacratissimo numero adductorum per eos non fienda discipulos suos episcopos constituunt apostoli etiam utique locis non quidem ut Mathiam usque ad ultimum terre // De hac sane particulari litteratione ecclesiarum ministrorum quos per apostolos tempore fuit sed etiam ultra pedem singulari probatione atque evidentissime nobis constat Iohanne in Apocalypsi testante fuisse mandatum eidem que videbat scribere in libro et mittere septem ecclesiis in Asia constitutis ubi et singillatim singulis episcopis dictarum ecclesiarum propria quedam sufficienter atque mandatur. In libro denique Actuum apostolorum fit rursus mentio persepe plures esse particulares ecclesias ut Antiochie Ephesiorum aliarumque civitatum // Sed tamen sufficientissimum testimonium est ubi illud aliud narratum de Paulo et Barnaba quod constituebat per singulas ecclesias presbyteros in civitatibus ibidem specificatis // In suis porro epistolis Paulus expresse id testatur probis omnibus commemorat instantia sua cotidiana et sollicitudine

UVA.BHSC

omnium ecclesiarum dicens quod se docet in omnibus ecclesiis et quasdam ut aliis non esset onerosus expoliasse
ab eisdem pro sua sustentatione accipiente stipendia. Sed et in sola regione Iudeae plures
esse ecclesias per scripturam docet attestans quod ignotus erat faciei ecclesiis Iudeae quae erant in Christo
laudatque Thessalonicenses quod imitatores facti essent ecclesiarum Dei quae sunt in Iudea in Christo
Iesu. Ac iterum quod pari forte atque nomine sit ecclesiarum ministrorum quorumlibet illarum seu episcoporum esset
maior distinctio docemur ex hoc. Apocalypsis specificavit ex nomine et ecclesias et angelos hoc est
earum episcopos. Id rursus legimus de paulo quod non obstante residentia episcopi in aliqua civitate
ab eo aliquando mittebat in eam unum aut plures discipulos suos velut ministros seu
legatos ut consisterent quomodo circa illos essent et consolarentur eos vel alia complerent iniuncta ut
patet de civitate Colossensium cuius ecclesiae minister erat Archippus sed misit Tychicum et Onesimum
vocatos ab eo carissimos fratres. Ita et legimus fecisse ad Corinthiorum civitatem quam pro ministris
istos qui ibidem erant habendo misit Titum quem vocat fratrem suum, Lucam et suae comitem peregri-
nationis Barnabam item apostolum ut nominat ecclesiarum gloriae Christi. Et similiter quendam Apollonem de quo
testatur Lucas quod erat edoctus viam domini atque fervens spiritu quoque Iudeos revincebat publice
ostendens eis per scripturas esse Christum Iesum. Tales utique quales hi nominati quatuor sunt ut
supplerent quod illorum deerat fidei mittebat paulus ad ecclesias et civitates fidelium
etiam si illarum alii essent ministri aut episcopi specialiter instituti. Modo recte illo quo summus
pontifex a diebus antiquis et nostris facit ad ea quae principis sunt vel ex aliis specialibus causis
mittens legatos de latere vel nuncios quos reputat velut socios et carissimos suos. Unde ex
premissis iam per scripturam constat conclusio dicta secunda. Quod praeter petrum nemo apostolorum successorem habuit in certa
non universis atque illimitate potestatis usurpare sibi presumpsit quilibet ex constitutis per apostolos vel
qui post mortem eius successerunt illa presumpsissent ut non inter essent fideles scismata aut Christus
divisus putaretur. Quod contigisset quod non erat in prima confirmati. Si duo aut plures episcopi
fuissent unius particularis ecclesiae vel duarum aut multarum ecclesiarum unius solum episcopus sed quod unus
episcopus unius ecclesiae duntaxat erat episcopus hoc legimus observatum fuisse tempore apostolorum. Propter
quod limitatam universaliter atque potestatem singulos eorum accepisse magis intelligendum est. Signum
autem atque testimonium est veritatis huius primo quod nullus ex discipulis cuiusvis apostolorum praeterquam petri
predicit se constitutum super totum orbem hoc est ut cunctum fidelem populum regeret sed quia in certa
regione provincia aut civitate populum instituere cum sedes sua fuit limitata transgredi
noluit terminos sibi a patribus constitutos. Aliud testimonium est quod prius legimus patriarchias fuisse
contentionem inter patriarchales sedes quae secundum aut tertium locum tenere deberent sicut plurimo diu
iam tempore inter Alexandrinam et Constantinopolitanam tamen ipsi concedentes quod eorum esset ma-
ior quam alii episcopi omnes unanimiter assensi sunt et confitentur ad petri successorem primam
plenitudinis sedem ecclesiasticae potestatis. Nempe magnus Constantinus Imperator in ea quam dicunt
Imperiali sanctione de donatione urbis Romae et aliarum civitatum Silvestro suisque successori-
bus pontificibus romanis hanc allegans translationis imperii causam dixisse. Unde congruum
perspeximus nostrum imperium et regni potestatem orientalibus transferri ac transmutari regionibus
et in Byzantiae provincia in optimo loco nomini nostro civitatem edificari et nostrum illic constitui
imperium quoniam ubi principatus sacerdotum et christianae religionis caput ab imperatore celesti

constitutum est usque non est utilis imperator ecclesie habeat potestatem hec ille // Unde est autem quod
adeptus huiusmodi principatum Ro. ecclesie in hystoria sua de ro. pontificibus damaso narrante
scilicet frater fuit oppositio quod tempore Focati cesaris Constantinopolitana ecclesia primam se nominabat
sedem sed instante bonifacio iiii. Idem princeps non fuit passus et decrevit ut ro. ecclesia
principatum obtineret // Est et aliud testimonium quod tempore adhuc quo sedes ipse super antelacione
certabat pro confirmacione eorum qui noviter instituebantur recursus erat ad petri successorem non
vero humiliter ad aliquos illorum quamvis plures ad Imperatores Constantinopoli residentes // Postmo
est testimonium aliud notissimum quod quis esset illorum patriarcharum fides ro. pontifex examinabat
utique narrat damasus mittebant epistolas fidei sue ad ro. pontificem quas si non erant cla
re ac plene continentes veritatem catholice fidei reiciebantur nec obtinebant confirmacionem et fre
quenter instituebantur processus adversus eos // Illi vero nusquam de summo pontifice iudicabant
nisi forte in generali concilio. Unde dicunt doctores ideo quod excluunt romani pontificem episcopi ea
solum causa fuisse dampnatum / de hoc autem quod refert liber Calcedonensis concilii non capit ad presens
Satis est demonstrasse quod sacra scriptura racionis necessitas / practica item atque observacio temporis
apostolorum et successorum suorum in convincibile probant nobis fidem aliorum successores apostolorum non
volumus constitutos nec visos fuisse plenitudinis potestatis qua apostoli potiebantur viventes. Petrum
habuisse successorem in plenitudine potestatis probatur ex nomine quia cephas et ex ordine

ropter quod libri nobis iam opportunitas est allandi testimonia sacri quia primus. 20.

canonis quod petrus apostolorum primus successorem habere debuit fungentem actu plenitudine
potestatis // Reddunt quippe attenti primum commemorantes quod perexcercitum ut auctentice
non legatur apostolorum quamvis loca sua adhuc dum vivunt elegisse sibi successorem eidem committens
aut declarans competere post eius mortem plenitudinem potestatis sic de petro quem epistole dicuntur clementis
ad Jacobum damasus item sancti aliique doctores referunt et attestantur // Intellexe
runt neque a salvatore nostro ecclesiam suam omnium optima policiarum hoc est monarchico regimine
gubernandam. Et quod eisdem a christo singulariter concessum erat privilegio non utique eo competentem modo
ad omnes quos in vita sua constituunt vel qui post mortem in eorum locum futuri erant successores. //
Erat profecto complimanantia ad propagacionem christiane fidei in suo principio que a deo salvatore nostro
postmodum aut nullatenus concessa aut tanta in multiplicitate minime fuit // hac testatur visita
te descensus spiritus sancti in visibili specie super quibus imponebant manus apostoli Nec enim id de quis episco
illo vel postea in tempore legitur. Sicque loquentur preterea variis linguis quemadmodum apostoli tunc magnalia
dei / fuit denique tunc gratia prophetie non solum revelata ab aliis exponens misteria sed et futura
multa predicens. Alie insuper gratie commemorate ab ipso apostolo in epistola corinthi de frequencia dicens
Alie insuper gratie / at miraculorum id est certissimum // Quapropter nullus indignum merito arbi
trabitur ut quod sic requirebat initia christiane fidei constitucio de apostolis xii. in plenitudine potestatis
actu singulariter competente non vero sicut voluit esse futuros eorum omnium successores // Sed et de successore
petri quod eadem quam ipse potestate futurus erat quod id fuit racione profundi finale est in vero dato illi
principio ecclesiarum dei gubernandarum fore regimine optimo regali utique usque ad mundi finem propterea quod
teste Gabriele archangelo regni christi non erit finis Sed uti david cocionatur regnum eius
regnum est omnium seculorum // Alias igitur prevenientes rationes atque communes quibus id evidentissima consta

ret pbacōe paucissie qd̄e sʒ pn̄ leo. rspicientes auctes ex eum ꝯmemorade sunt Si qd̄e iam ī
cp̄ria. ad aduitēcia mīra desup hijs expoim fuerē Et nūc alle serio forma excedet
mutat⁹ Cum sunt ꝓposito cum nō nūstia q̄ ī eccīa mōd cozqʒ ordīne cessionis fu
dīre sacre scripture prari q̄ ab tp̄e aplōꝝ introducta ꝛ obsuata ꝯtinue Vt oib⁹
maifestū fiat q̄ nuhilo magna Costāciēsis sinod⁹ ꝯdēpnauit Jo. hus ꝛ alios hēti
cos asserētes Q̄ ꝑplis dignitas a cesare īoleuit Et ꝑplie pfectio ꝛ institucō a cesa
ris potēcia emanauit Qʒ obedīa ecc̄ie ē obia sʒ adinuētoꝝ sacdotū eccīe pt
expssā auctē sc̄pte Incipite i ꝯsidācōis huius illa rō opportūe se offert q̄ ubi p̄m
fuit dnct⁹ ad xp̄m petr⁹ sing̃ utiqʒ mō q̄ alios intuit⁹ velut figēs oculos ī eum
dixit. Tu es symon filʒ iohanna Tu uocabis cephas Cephas naqʒ si interp̄tac̄oʒ
illam accipiat cōem vt caput sig̃ficet maifestissia ē ea q̄re singlaut ei cōpeciit p̄
alijs collegijs suis ī plei⁹ ptatis hr̄e succōrē. Eccīa eī cū sit x̄ corp⁹ sic vnū caput
simpl p̄m atq̄ pn̄le rspicit x̄ videlʒ ita ꝛ ministiale vel secūdariū vt appellat iūta su
mū pōtificē caput nō mīus multiplici supeminēcia ꝛesplēdet q̄ obrē nō medioc
ꝛ gn̄ ꝯstat sing̃ ꝓrogatiua sup cetos fulgē pet⁹ succozem q̄ eccīe caput vtex
p̄mas atqʒ pnceps fuit aplōꝝ At nō q̄ nōis cephas Jo. euāg̃ta alia vult p̄ce
eteī x̄ ꝛeferēs ibi. Tu uocabis cephas statī subiūgit q̄ interp̄tat petr⁹. Ex hac
nichilo mi⁹ noiac̄oe q̄m a petra petr⁹ dē ꝑp stabilitate In eo utiqʒ ibo ꝑmanēcia
pncipat⁹ petri opp̄tue sʒnat. Affecto spali q̄ noiacōꝫ illā h̄ ꝑmissa loco x̄ fecit q̄n
eū silīqʒ elegit alios aplōs Vt naqʒ ad aduitēcia ꝛa explanauit noiacio facta
a deo de q̄uo pso magnū atqʒ sing̃le ꝯ ꝯptat mibi Rursū insignis petri no
tatur ꝓrogatiua alijs q̄dē ī coīcabilis eo q̄ xp̄i ordīacōe vt tres testatur eūāgte
petr⁹ pn̄i⁹ est omī aplōꝝ Q̄ nō h̄t rōne p̄mus simpl eo ipo ē diuīs ī coīcabile. Vnde
q̄r dīs ē p̄m simpl eius ipo̱ ē intelli plures deos ē̄ē. Quia ī vt sup poitē demō
strat rōnes nullate⁹ ꝯgruit sʒ repugnat omēs q̄ dnr aplōꝝ succōres actu hr̄e plēnit
plei⁹ sup cūctu dei ꝑplm q̄ nō vn⁹ hac ipa vtit ꝑsime rōnabile ē et opportunū.
illi ī hoc cōpetē debuit q̄ a xp̄o īstitut⁹ ē omī pn̄i aplōꝝ p̄maria naqʒ dig̃tate ī regie
cuiꝰ ordīate policie pmarie decet firmā stabile q̄ manē ꝑptēa q̄ ī mutacōe
pncipat⁹ q̄m ꝯfussia ꝯtigūt dapna ꝛ scādala ingēcia nec aut reꝑabilia nūq̄m.

Monstrat⁹ esse incōpatibile q̄m ad succōres equalitatē seruarʒ int petrū aliosqʒ aplōs.

21. Cat. q̄ dicti mai⁹ nobis reddit ꝯsidirē paruꝑ docet formā succōis eīnōī pote
sʒ q̄s cū mī⁹ delibato vellet asserē ꝯgruū fuisse vt q̄admodū anacleto rfe
rēte dis. xxi. cati apli cū petro pari ꝯsorcio hōrē ꝛ ptate acceput ita fuitā suaret
ordinacōe apud succōres eoꝝ q̄ saltē xij. epī eoꝝ singulo velut succōre aliau
ex aplis designato vna cū ro. pōtifice petri succōre pari ꝯsorcio accepisset
honorē ꝛ ptatē Illud at pnūcia vt q̄nto apli ꝯsidācio hec ad ptīcularia diui
dat⁹ tāto eī⁹ petīcia cōpebit impossibiliōr ꝛ intelligibilis mui⁹ ꝯfusiū applicare
q̄s velit Naqʒ ex sup dc̄is clarissie atqʒ palpa⁹ ꝯstat exp̄imīto succōres oīs
aplōꝝ actu eoꝝ singulis cōpetēte plei⁹ ptatis simꝉ ē̄ē nō debere nec posse

Si (con)equitas servari debebat ut per vices quo in lege moysi sacerdotes in templo ministrantes
Israel alii ecclesiam gubernaturi essent, ratione hanc calculet quisque ut libet, nunquam reperiet equitatis
medium sive radicem competenter huic nostro equitate istam facere velit, jure mensuram temporis determinati
aut indeterminati nomine, jure numerum succedentium nomine jure locorum in pluralitate aut diversitate. Sin
quippe supputatio sequipam resolvens una secum offendit ostendit alias locum non habere. Si namque
ejusmodi equitate distribuat quis ad tempus regiones ut puta quod successores unius apostoli per centum
annos alii vero totidem regerent dei ecclesiam donec resideret sedes ad primum quis primo a principio
fuit prescientes diuturnorum mundi futurum velle mille II annos ad interrogationem apostolorum respondere
quod non esset eorum scire tempora vel momenta que pater in sua posuit potestate. Illud autem certissimum
est legenti doctorum doctrinas quod a tempore Cypriani martyris qui fuit circa annos domini II l iii ex-
istimabatur de fine mundi propinquo eminente, sicut idem Cypriano ipso contestante in epistolis suis
de tempore quo Augustinus gregorius etc. sepe id in omeliis pluribus replicant. Alii vero quantitus posteriores tanto
propinquius futurum predicaverunt iudicium. Nec desunt diebus nostris qui publicis sermonibus affir-
maverunt quod cito et bene cito ac valde breviter futurum erat tempus antichristi et finis mundi. Quod quidem ti-
mebant illo vivientes tempore mereri calculantes illius nativitatis annum videlicet a nativitate domini
nostri ihesu christi CCC circa II aliorum ut dicebant testimonio, affirmantes tamen se credere et fore unum
sed non tamen firmiter sicut articulos fidei quod occasione ista incompabile fructum secundum opinionem suis
predicationibus in dei ecclesia fecerunt. Itaque supputationes istam centenariam annorum nemo ausus
fuit unquam facere sicut nec fateri se presumit futurum adversus ejusmodi assertores. Ysaia in propheta
populi fidelis contestante annunciate nobis que futura sunt et dicemus quod dii estis vos. Eadem
quoque ratione de personis fuit incertum ut puta quod verum duo quinque aut decem succederent petri loco
temporis indeterminatione hoc est quamdiu vixisset longo aut brevi tempore deinde pauli nomine totidem
Johannis quoque aut cujusvis alterius apostoli. Nempe ultra hoc quod rationis incertitudinis eadem urget
ratio sequebatur id ridiculum quod sedes principalis christiane religionis de loco ad locum transfertur
velut in monte de arbore in arborem transmigrans passer. Si quidem manifestum est omnes
apostolos non eodem loco sitos finivisse dies. Id fortasse quis dicere tollabile esse si per
divinum affinissimum testimonium quando et quo per sedes mutanda erat quemadmodum in deserto fuit de
archa testamenti quando id fieri debebat sua permansione vel recessu nube demonstrante.
Alterari perfecto monente ut contestatur paralipomenon libro primo david rex ordinavit officia
sacerdotum levitarum atque eorum principum. Illam quando primum in ierusalem stabilita fuit archa testamenti
intelligens quod requiem dedisset dominus populo suo et habitationem in ierusalem usque in sempiternum officia eorum
que moyse ordinante distributa erant ad transferendum de loco ad locum archam testamenti ta-
bernaculum et omnia vasa ejus mutavit ut intelligatur ubi quod in ierusalem tempore ve-te-
futurum esset unquam principalis sedes populi dei. Haud enim dubio vane qui frivole opinatur quidem
de translatione prime sedis populi christiani in alia quam urbe Roma ab initio christiane religionis
electa quippe adeo ut mihi persuadeat. Previdebat certe deus id quod futurum erat
discessuros ab unitate catholice ecclesie populos illos sectis in quorum locis certi preter
petrum et paulum finierunt apostoli dies suos. Que ratio non exigue monstrat petri
successorem non vero aliorum esse omnino usurpare plenitudinem potestatis. Dignitas itaque

primatie potestas attributa per christum sic ratione et permutata et euentu monstrauit successores suos vene-
randos in futurum velut uteres qua ipse viuens potiebatur plenitudine potestatis // Adhuc secundo
ipsum arguit verbum christi petro dictum: Tibi dabo claues regni celorum postquam premiserat super stabi-
litate confessionis fidei quam petrus expresserat cum ait: Tu es christus filius dei viui se edificaturum
ecclesiam // Verum quia auctores huius qui tot sunt exponentes dissentientes quot sillabe non propterea fidei
catholice repugnantes ab hac probatione super verbo isto non insistit. Et quia longiore opportebat
fieri sermonem et quemadmodum Augustinus super psalmos c. viii attestatur quod verba hec si exponantur in persona
petri illustrem intellectum non habent. Ut sedi petri in successore fides non deficiat. Quocir-
ca in prima promissa denominatione eius succedat loco illa tercio est necessaria.
h singularis fidei stabilitas quam significauit christus cum ait: Ego rogaui pro te ut non defici-
at fides tua et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos // Testimonium quippe de hac fidei stabili-
tate iam monstrauit continueque monstrat experientia temporum quando deficientibus non dico a unitate
fidei sed a beate catholice unitate quatuor aliis vocatis apostolicis sedibus Constantinopolitana
Alexandrina anthiocena et Jherosolitana fides sedis huius perpetuo ... inmaculata perma-
net // Sedis utique dico non semper sedentis in medio explicent quod differentia atque nihil significatione
sepe dicatur apostolica sedes sed quod sedentes in ea a fide recta aliquando defecerint exemplo ut
dictum est precedenti, primum autem petrus christum tercio negans plures quoque summi fuerint pontifices turpissime de
heresi notati quemadmodum libro hoc nouissimo primo et ultimo qui ut rehabetur quod propter defessorum catholice
fidei dimisorat ... sede heresim arrianam professus est, de aliis ac si ... aut quomodo aut
quando aberrauerunt dicere non est opus // Verum quod petri sedes quemadmodum alie quatuor exciderint non deci-
dat certe verba christi non exigue monstrant. Quippe ut apostolus affirmat exauditus a patre est pro sua
reuerentia. Et cum petro specialiter dixit quod expeteret sathana ut cribraret sicut triticum
ceteros apostolos atque ipsum se rogasse patrem pro eo ut non deficeret fides sua, de nullo quoque
apostolorum excepto iuda proditore tamen hec narratur sic de petro fidem per eum tunc defecisse in eo
Communi non de sedibus experientia demonstrauit quia illis iam dilapsis hec permansit in catho-
lica fide semper. Euidentissime indocentur sic in preteritis, ita et futuris temporibus usque ad seculi finem nun-
quam defectura fide in sede petri intueniente christi ... patrem desuper exoratus // Propter-
quod sic in sedente aliquando visum est defecisse ne in sede petri fides deficiat perfecto ecclesie ca-
tholice cuius fides deficiet nunquam christo cum ea sistente usque ad seculi consummationem permaxima
debet esse cura ut frequentibus temporibus optimus generalium celebratio conciliorum quo vero domini
agri perpetua cultura est vepres spinas et tribulos heresium errorum et scismatum extir-
pans corrigens excessus deformata reformans et vineam domini ad frugem uberrime
fertilitatis adducens / Illorum utique defectu disseminata premissa atque fouente prout
omnia hec attestatur solempni diffinitione magna Constanciensis sinodus in notatissimo decreto
Frequens sessionis xxxix. // Rogauit namque christus ut fides petri non deficiat sed
utile fiat sedi eius quod paulus in facie ei restitit omnes eum reprehensibilem fore. Et aliquando
simulabat se acturum ne sedes sua preceptio maculare quod sedens in ea gentes iudaizare
coegit et nunquam se correxit sibi quod non utile fuit filius dauid a deo fuisse correptos
Et vel quemadmodum predixerat semini illius positurum in seculum sedem et thronum eius sicut dies celi statim subiecit

q si delinquerint filii eius legem

q si delinqret filij ei legē dei iusticias q ei ꝓphanaret mādata nō custodientes q visitāt
i uirga iniquitates eoꝝ ⁊ pc̄m eoꝝ in uerberib ut ī etnū mi nō auferet m̄iaz suā et uirtā non
faciat q ꝓcessiunt ex labijs dei ꝑmittentib illi ī testim fidele // Atq̄ simone firmato
phinees ⁊ sem ei dedit ds pactū sacerdocij sempitnū. Sz q helij neglexit debite corripe
filios suos q pcm erat grande nimis corā dn̄o q detrahebat hoīes a sacrificio
dn̄i quō petrus gentes iudaizare cogebat. ⁊ p hoc et sup fuit declaratū retrahebatur
fideles ab obsuancia eiūmij hinc illi ait dn̄s ds isrl loqns locut sum ut dom tua ⁊ dom
pris tui ministraret ī cospectu meo vsq ī sempitnū / nūc aūt dic ds absit hoc a me s q̄cūq
glificauit me glificabo eū. Qui aūt cotempnit me erit ignobiles. Et ꝓpt hoc pcm
translatus ē apex sacerdocij ad emulū suū manente tn̄ sacerdocij sede ī sua supma auctē
vtq sic manet reuertit de ignobiles eos faciens q ī ea sedebat cotempnentes eum.
// Rogauit ig̃r xp̄s deuotissime q̄dē vt ⁊ discipulus q̄s ei pr dedit ⁊ q p ipoꝝ vbū ī
eū erāt credituri omēs vnū essent / ecciā tn̄ put debet multū solicita ē reducere
discedentes ab ei unitate vel temptatos recede ꝓcedant cofirmare / nō mī ꝑfecto orē
duxit sollicitudine singulare vt ī pa sede illibata ꝑmaneat cathoīca fides // Naq cū sp̄ūs
radicat dilapsus essent ī alijs aplicis sedib ī dubie repiet fuisse ꝓpterea q tenē recusarēt
qd de fide aūt de morib erat p gn̄alia defīnita ut pz de sacerdotū cotinencia
ab uxorib qd decretū acceptare nolentib ꝯtigit ꝓpterea q nec dū ab eccīe vnitate recederet
s amiserīt stie magnitudine ⁊ potencie gliā q̄b cetīs excellebat naciōes // Agnoscē rursus
nolentib ꝑmatū sedis aplice rōme patriarcha eoꝝ ꝑmo regi Romeoꝝ subiectus
ē adeo vt inquirit q apicē ī l̄ras sibi directas ab rege ipo lēctam potuit //
Nec dē quito aplicus decideret ꝯdū pt diffiniciōes factas de ꝓcessiōe sp̄ūs sc̄i a filio ī magna
latronēs concilio ⁊ lugdunēsi ꝑo // Nō obstante eciā de sedi assistēciā a gr̄ano descripta
q uetus ones int se ꝑplexoꝝ furore collisus ī discissā diu tuitā ⁊ desup texta minuta
tiꝑ frustra decerpit Nichilo ī illo adhuc tpē q diu ī oriētis ptib ꝯcilia gn̄a
lia celebrata fuē illo sedes qttuor q īuis labore mlto ꝑmanebat tn̄ ī eccīe
vnitate ꝓptm vō desijt celebracio ꝯcilioꝝ gn̄aliū nouissime ē qm reuert ꝑfunde vt
dn̄o cōit aut p magna pte ī fideliū subiaceat sarracenoꝝ // Dcā hec a
eiū fuē p am̄plius tenuit p̄s sedem vt ꝯfusioꝝ salte fiat correccōe defectum
ꝑfata ꝯsolet fiducia pet successore veniendū sp̄ ī religiōe x̄ana vt ex cōte debite
plenitudine ꝑtatis pro cui sede x̄ pcem rogauit vt nō deficiat in ea fides. Quom ex
uerbis euangelij tu me seq̄re soli petro cocessum ē ⁊ hre successorem in plenitudine po

Ostēnio ut petri successor rectiꝰ ē ⁊ tūc ꝑplēn fidele testatio. 23.

nō uo p alioꝝ successores aploꝝ sustrunt nos matthe eiū doctina qm discipul
inltis ptrib post tuā interrogacōem vtrū plꝰ ceteris xp̄m petrus diligeret ipmq amaret deq
pꝰ ꝯfessiōe eiꝰ ꝑarinū subsecutū id ipm affirmātis suas eidem pascendas xp̄s comisit
oues ¶ Nec uoluit prout ian fuit supi explanatū in ea re socīū assignāre quē petē uide
batur. Jo. quidē eiū Sz q̄admodū ei p dixāt tu me seq̄re ita replicauit 2o sue
utiq nō rndēs interrogacōi aut peticiōi fuiēs tamq nō fuit iusta rōnabilisq eccliaz

suam quam ei committebat aliorum monarchico regimine gubernandam quod maxime sequebatur si in eo quod sibi conc-
essit dicens tu me sequere quod petrus ipse petens videbat Johannem ei dedisset consortem hoc est ut post
mortem suam haberet sicut petrus ipse successorem fungentem actu vel atque illimitata plenitudine potestatis.
Quia namque bis ei iussit tu me sequere hic exponi potest generaliter et specialiter utroque tamen mutante expo-
sitione ad intelligentiam quam inquirimus expediendam. Si quidem generaliter exponatur Tu me sequere hoc est
mores imitare actiones utique non discrepat sane intelligentie petrum cum verba hec dicantur etiam in hac
vita christum imitari debere ut prius quam ab hoc migraret seculo sicut tunc prius quam in celum ascenderet fecit
christus petrus etiam successorem sibi futurum assignaret. Nec ab isto dissonat intellectu quod vir rob-
pitat precedentia immediate verba que dixit petro christus significans qua morte clarificaturus esset deum
et ex ordine iste fuit post quam iussit ei pascendas oves deinde statim morte qua convixit tu me se-
quere quod sermone concessisse eidem intelligimus successorem de nectata hac singulari excellentia Jo-
hannes qui tunc prius erat datus tunc. Et fortassis cum hec fuit quere de solo petro non vero sic de ceteris apostolis
legitur futurum sibi elegisse successorem propterea quod verba illa tu me sequere ad solum petrum nec ad
Johannem qui tunc prius erat dictum fuere quin et denegata quam videtur. Cum ab re intelligere possimus
recte quod dicta specialis significatione ad solum petrum dicta fuisse quamvis si generalem significationem volu-
erimus intelligi. Interrogantem petrum de Johanne eum multum domine hic autem quid dixisse dixisse potuit et tu et ipse
et omnes me sequimini quemadmodum dicat alibi discite a me quia mitis sum et humilis corde/ exemplum enim dedi
vobis ut quemadmodum ego feci ita et vos faciatis. Nam qui sequitur me non ambulat in tenebris.
Sic edixit christus iuvenem illi habenti possessiones multas. Si vis perfectus esse vade vende omnia
que habes et da pauperibus et habebis thesaurum in celo et veni et sequere me non tamen eo aliis denegavit
sed commune esse voluit apostolis ipso dicente vos qui reliquistis omnia et secuti estis me. Cum igitur hoc
in loco verba illa sequere me bis specialiter petro dixit christus nec ad alios restrinxit extendit secure
affirmare possimus quod singulari dignitate in petro prefectis omnibus voluit esse intelligi. Illud autem fuit pro-
ut sancti doctores quorum unus Crisostomus est temporis successive ab initio fere ecclesie conformiter dicentes ex-
posuerunt ut intelligeret dominum commissionem hanc a christo specialiter petro factam de suis pascendis ovibus petro
ipsi et singulis successoribus suis semper debere competere. Verba autem Johannis Crisostomi super passu isto ita
sunt pasce oves meas idem loco mei prepositus et caput esto fratrum et fervente amore quo
diligis te habere in me quia animam tuam pro me pones nunc vice mei pone pro ovibus
quia ego quod olim tibi promiseram nunc cunctis omnibus fratribus affirmo ut et ipsi te in loco mei assumentes
ubique terrarum te in throno tuo sedentem predicent et confirment quod te hactenus per orbem sicut me
a patre sic et te vice mei recipiant cum dominio obedientie et cum [illegible] hec ille. Ab allega-
tionibus vero aliorum doctorum supersedendum [illegible] cum iam dicta quia non tamen intendit tractare iste quod sua-
lis qui dicunt expresse quod investigare quod super [illegible] ecclesie [illegible] valeat ex contentis
in sacro canone. Cum igitur testimonia iam deducta demonstrent quod salvator noster voluit
petri successorem continue esse futurum in plenitudine potestatis ad pascendas quas ei commisisset oves. Sic
quoque intelligendum est cum dixit ei. Tu me sequere christum voluisse ut petrus ipse christi exemplo de suc-
cessore sibi futuro provisurus esset prius quam e vita migraret quod ipsum fecisse narratur. Non
tamen successoribus suis exemplum in ea re dimisit sicut eos facturos. Eiusdem in plenius contingeret ut
edificaret Syon in sanguinibus eligentes pro successoribus quos caro et sanguis sibi copularet

nec ei de ipis futuris sūmis pontificib' sic de pet° cū erat q̄ carne et sanguis nō sibi
reuelauit s; q̄ ē i celis pr̄ // Unde illud ia⁹ cludē licet q̄ hoc u͛bū Tu me sequere
itelligo p id q̄ successorem ē sibi eligēt soli petro nō alijs dcm̄ ē qd' et apli ipi exeplo
firmarūt q̄n nō eorū ante suū tēp⁹ obit⁹ uoluntateq; ordinauit sibi futurū ēē suc
cessorē q̄admod' petr⁹ adimplē volēs mādatū xpi id fecisse le͛ fratrumq; scorū q̄s cre
dim⁹ nō errasse nobis uiā p̄stat q̄ nō intelligē sane debea⁹ scripturam sacram
// Cui pfecto dicta itelligētia a suū retinet sensū doctrina Amb°. 2 Aug⁹. dicentiū qd'
petro dcm̄ fuit pasce oues meas ad oēs dcm̄ fuisse, q̄ q; has pascēdas oues
petr⁹ cū alijs accepit epīs 2 ipi cū eo acceperunt // Jdem ocote abiget qui omnib⁹
aplis xp̄s misit doc͂e oēs gētes 2 pascēdas oues suas doctrine u͛bo ex⁹ iute z effica
ci opis subsidio necnō puigili intēptaq; custodia sutēdē ptinue super earū
pastura // Sz q̄n pstat oib⁹ aplis id ul͛ite͛ pcessisse nec p͛gruū erat ymo repugnās
ut eorū successores sup͛ cūctū ppłm xpianū q̄admod' apli ipi actu potirentur sepe͛
plenissima a xp̄o eis pcessa ptate huic t͛ nūc docent͛ xp̄o dicente pet⁹ nec alijs tu me
sequere qd' voluit huic nō sim̄l'is alijs t ead' plen̄ne futurū successore De u͛bis xpi
ad petrum sic dup͛x ē uiitas tūsies i ptītū 7 ptī⁹ pmanēs ita ad cetēos apostolos.

Illud naq; explorātissimū ē de pet° sepe i oūn⁹ singillatim mēorū fratrū nec 2e.
de alijs pauci fori Ad' tio spalr' intuēdū ē 2 osidand' nī tuisec q̄ u͛ba xp̄i ad
alios dcm̄ nō gn̄alr' oib⁹ s; sin̄l'is seorsū ut coit' referūt se ad cōtīgētias tāt
p uita occētes eorū Verba at q̄ dca a xp̄o sūt i p̄ pet' significāt actiōes regi
mi ecce necias spetētes sane nō solū iuita petri s; q̄diu ecca pmaebit
usq; mūdi fine ut p hec discū⁹ aliud de pet° significātia att⁹ explēdos sel' aut cōtin
gētias occētes tūc veluti cū rogauet eū ut naue suā a tra reducēt pusillū cū dixit
q̄ ducēt eā i altū cū iussit q̄ solūet staterē p utroq; cū sualit q̄ sinēt sibi lauari pe
des aliaq; plura genis hu⁹ sūt que sua p° intelligētia nō significāt ptātē sibi att'
butā a xp̄o regimi ppli fidelis necīa 2 pmāsurā otīs s; explēdas sel' actiōes aut cōtin
gētias actuū uel passionū occētes illo i tpe cui m⁹ sūt u͛ba cetis aplis da
ta seorsū sin̄l'is ad p̄ns hic nūne repetēda q̄ plima sūt 2 facile gsiz pmeorri
p sept' // Sz et u͛ba de q̄b⁹ explanatorē facim⁹ dca pet' notissīm ē q̄ significāt
actiōes regimū fideliū spetētes nō p uno die mēse anno ue s; tādiu quoi dei
obseqio pmanē volet ut cū pet' xp̄e dixit de soluēdo ligādo ue in t͛ris qd'
ligatū solutū ne i cel' eēt, Jtē ut nūq̄ deficiat fides cōfessata p eū de xp̄o filio
deo. Jt fres suos, de pascēdo q̄; ēē oues // hui⁹ n͛pe enūciacōes q̄ cessiōes
suapte nā ptinētes sūt ad regime fidelis ppli nō q̄de ad tēp⁹ s; ut cōtinue
in eo actu pmasure // Q̄admodū se hnt ec u͛ba ad cetēos aplos ipīnq; pe
tru dca coit' nō vo seorsū sin̄lis q̄ i seqntia q̄ndi feria allegata sūt sed
pleni⁹ i seqnti maifestabūt͛ // Propt͛ qd' sicut ei⁹ successori cōpetūt u͛ba illa dca petro
ita z aplorū successorib' u͛ba ad aplos ipos dca coit' q̄ significāt actiōes regi
mī ecce ptinētes necias ue, t͛plēcia quoq; sūt pmāsiōz i futū sic et illa

p.

UVA.BHSC

quod dictum sit petro // Et tamen quod dixit petro de quo memoria non valens quodcumque ligaveris dixit
omnibus quaecumque alligaveritis // Et quod dixit petro confirma fratres tuos, aliquando dixit et aliis
omnibus docete omnes gentes servare quaecumque mandavi vobis. Adhuc multa habeo vobis di-
cere sed non potestis portare modo cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem
veritatem // Et quod dixit petro rogavi pro te ut non deficiat fides tua dixit apostolis ro-
gabo patrem et alium paraclitum dabit vobis ut maneat vobiscum in eternum. Et ille vos
docebit omnia et suggeret vobis omnia quaecumque dixero vobis. Et ita de verbis aliis // Quapropter
ex illis verbis domino petro Et cum quod dederunt continuatorum potestatis concesse petro in successore fateri
utique oportebit continuationem ex potestatis omnibus concesse in episcopos apostolorum successores quamvis non se-
orsum singulis // Et quod de verba apostolis omnibus dicta a christo pro continuatione boni regiminis in ipsos [illegible]
non minoris efficacie censenda sunt quam dicta petro // Et utique fidei catholice veritas requirit
ut nec illa nec ista tempore ullo irrita faciat deus que semel de labiis suis processerunt Sed et illa
et hec suam obtineant roboris firmitatem // Quoniam ita non ut consuetum est, quod multiplex
repugnat omnes episcopos universos continuatores plenitudinis potestatis in universos fideles ubique et semper
sed quod confert ecclesie monarchico regimine gubernari. Ita est etiam necesse ut aliquando episcopi aliqui
ad id potentes conveniant in generali sinodo pro illius ecclesie necessitatibus // Hinc verba christi indubie
complentur ut intelligenda quod non seorsum singulis sed pro tempore quo sinodaliter convenerint assistit episcopis
quemadmodum apostolis quorum sunt successores plenitudinis potestatis ad debite providendum regimini fidelis
populi in omnibus pertinentibus ad fidem et bonos mores // Petri vero successori quod plenitudo potestatis
competat ad ecclesie regimen in eo continue permansura // Et tamen quoniam post haec verba postrema
pasce oves meas dicta petro que sua intrinseca proprietate deposita sit continuatorum
subiunxit christus. Tu me sequere. Et hoc voluit sibi specialiter esse dictum propterea videtur in hoc
sermone intelligi quod de eius successione dictum est soli ipsi petro non aliis apostolis pariformiter
competere // Et recte accipientibus sensum istis verbis christi ad petrum dictis auctoritates sanctorum
doctorum summorumque pontificum in volumine decreti recitate quam aliis libris utriusque canonis
sana mente videntur intelligentia omni absurditate penitus semota // Ex tempore quo prope
eorum et temporis christiana quod dictum fuit dictum utique apparent adversus quorum assertiones tenentes opi-
nionem universorum episcoporum potestate potestati summi pontificis adequandam // Nec mirandum si
ab antiquis eiusmodi fuerint assertiones, nam et diebus nostris ut commemoratum est in regno bohemie
non defuerunt // Adversus quos sancta Constantiensis sinodus quamplures dampnavit articulos eademque
approbante martinus papa quintus decem articulos publicavit accurate interrogationibus
certis eisdem competentibus. Si quis de tanto excessu illorum tenuitur, quod mandavit eos qui
suspecti erant interrogari utrum credant auctoritatem veri omnis proprie archiepiscopi et episcopi in solvendo
et ligando esse maiorem auctoritate simplicis presbiteri etiam si curam habeat animarum // Nimi-
rum igitur si ad extollendam vel potius fore excelsam declarandam potestatem petri super potestatem
omnium seorsum episcoporum quamplura dicta sint que per minus recte intelligentes trahuntur in eum sensum
ut non solum dicant successorem petri actu et continue plenitudinis competere potestatis sed quod ab eo in alios
et apostolos sit derivata potestas // Extendentes ad hec verba illa quod muneris sacramentum ita dominus noster
ihesus christus principaliter in petro collocavit ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne

defundet // Ex quo etiam dicunt illa Anacleti et Cipriani a Graciano relata quod pari con-
sorcio ceteri apostoli cum petro potestatem et honorem acceperunt quod intelligenda sunt quantum ad potestatem
ordinis tantum non vero regiminis populi dei ac curam animarum // Cum igitur omnes presbiteri virtute caracteris sacerdotalis
equales sint super potentiam quam pares potestas est transsubstanciandi panem in corpus christi cuilibet sacerdoti sicut et
ipse petrus Eo modo intelligendi dicentes omnes episcopos et sacerdotes per apostolos eius constitutos pares
fuisse petro quo // Minime vero debite tamen attendentes quanto gradu apostoli omnes alios excel-
lebant et si apte ex eius nomine consistit apostolos potestatem non a petro sed a christo inmediate accepisse quibus
disposuit regnum ecclesie militantis sicut ei disposuit pater suus non si decebat petrum humilitatem
eiusmodi concessionem facere velut certum nimis presumptuose quod christus fecit // Sed de hijs non opus est ultra
fieri sermonem satis est intelligere solum inter apostolos petrum cepisse post suum obitum successorem
habere plenitudinis potestatis actu fungentem hoc ipsum sacra fundante scriptura et praxi ecclesie exequen-
te. Et usque in dies nostros permanente continuis in perplurimas et velut infinitas personas
obedienciam continuatam tamen a tempore apostolorum continuandaque usque ad seculi consumacionem quod
omnia exiliter exposita sint ad confirmacionem tamen dicti commemorati supra de successore in plenitudine
potestatis petro competente non vero sic apostolis ceteris. Ceterum deinde sane doctrine probat epis-
copatum tamen quantum deinde quod congregatis in sinodo generali competere plenitudinem potestatis. 24.
licet non seorsum episcopis generali tamen sinodo ex episcopis et ex alijs pertinentibus legittime con-
gregate actu et ad tempus competit potestas regitiva populi fidelis ¶ De hoc articulo ex-
pressio mentis sepe facta est quod oportunum huius intencio non sit serio explicare de auctoritate
et potestate generalium conciliorum sed in quantum confert ad exponere et intelligentiam magne auc-
toritatis episcoporum in sinodo generali de qua presentialiter agere // Presupponit eodem tractatus ille
ex titulo suo materiam fore generalium potestatem conciliorum si in quovis sinodo generali magna
est auctoritas episcoporum quam alijs ibidem convenientibus competit presentialiter // alij tamen preesse dicuntur
// Supponit 2a certa que re notissima cuilibet docto viro sacram inspicienti scripturam preterea
que observata est ecclesiastica tempore apostolorum gestaque sinodorum vlium Et presertim simbola catholice fidei a
generalibus emanata cum alijs nec dei decretis magnifice ibidem gestis doctius vero sanctorum ali-
orumque doctorum eiusmodi elucidantibus auctentice professionibus in id quod summorum pontificum et de
omni fere christianorum nimium receptum eandem auctoritatem plurimus ex causis necessariam re-
putante atque in dei ecclesia proculdubio credente maxima fore // Et quoniam probo attestan-
te vero omnia consonant perfecto vero isti ea tam dicta christo explanata minime obviant sed illi comparata
perspicua veritatem illud roborant et confirmant. Itaque si cuivis apostolorum vel eius seu illorum successoribus
competit potestas quibus et eis fungebatur eandem competere ecclesie legittime congregate ex episcopis doctoribus
predicatoribus et pastoribus doctis, quos christus in celum ascendens dedit ad consumacionem sanctorum
in opus ministerij in edificacionem corporis christi // Constituit quippe christus gradus ecclesie prelatos in omnia que
pertinent ad consumacionem sanctorum hoc est ad perfectionem christifidelium qui propter ea quod sunt in fide constantes
sancti vocantur // Ad omne igitur opus ministerij ut quod fecit eos ydoneos novi testamenti ministros
nullum ab eorum potestate excepit opus ad ministerium novi pertinens testamenti // Cumque super ad-
dicunt in edificacionem corporis christi omne etiam opus pertinens ad edificacionem ecclesie illis compe-
tere esse commissum // Generali per quam apertius sinodo ex predictis ordinibus legittime congregate

P

plei^do^ pratus regitiue ppli dei adee intellc // A ffecta pstim cu expssa nobis ab
aplo reuelata qre saluator hac tante excellencie sstituit ggrgacioz dicens q x ascen
dit sr oes celos ut impleret oia. Et dedit qsdam quid aplos qsdam pphas zc. qq
uoluit hac ppriarie gcessiom deo deo orbium oes i mensura etatis plenitudis xpi.
// haudubie splenissima erat gcessit x pstate q Ambsio penicte i psuccde zogat
z sibi sposa gstituit cui sublimi^t^ vniusa subiceat ad cui iudiciu gfetere iussit
e celo. Et quadmod i de dote x aug^o^ pstite totu possidet qm a uiro suo accep^t^
i dote // Vtat ea q dicit apri iticeam i dctissi^m^ e q sinodo ltime cogregate
minime gzruunt sz paul exculat zones zmeoate supi qre istitute sut gdu acciones po
testatu // Vbi naqz sueniunt multi^t^ epi atq doctores diuinaz huai diuing
stidi pdicatores z claptos viri de oi re dice benesticietes / conueniut cursus doc
ti z crusperti pastores ausare potetes de oi defctu que pplus xan^o^ pettit qi i eino
pcelsa ggrgacione zefulget plenitudo sne / maturitas cu spectois z debita solliuido
atqz istatia condiana om cerraz // Qd aliud erit r qred u supi tbual no i qm
supple nales sz si psiones q mi^o^ noticie distrecois ac diligerie in illis erit // Ad
huc n qsq audebit assere i eis eino fuisse defect^o^ poti^o^ q de agnita supni hui^o^
tribunalis plei^ne^ atqz autte velut gngit paulo q lux crusfulsit de celo. Ita cu
ius fidelu dice expediet ad sinodi psidete dne qd me uis fare // Qu gstat
paulu barnaba petru cetosqz aplos gnale sstituisse sinod p declanda fidei
uitate pfessos utiq q eis vnanimit visu e visu qz fuisse spui sco ipi dog
mata z pcepta i semetipis custodietes z ab alijs custodiri papietes atq illis
p auctetica salutis doctria tradetes // Dz z illud ctissi^m^ e teste p^a^ uitate saluator
nro q ui exponie vin. Conly Costatinopolitan audies x ministros in sinodo suue
tes audire cepet z x^m^ ipm qz spnere illos spernete // Vu hac ueriates audiez
legi^r^ basiliu impatore desiniandu et Recharedu hyspaie reges z alios q plimos
maxios pncipes etia intra pstratos exhibuisse gnialib sinodis reuencia z ve
lut cora bussia tim^te^ q corde ad iusti^a^ credebat ore ad salute pu^ce^ gfessos fide
sua ozomib ire psim se humilie recomedates. Et qadmod i gspcu dei suas ponetes
depoicoes // Hoc qde clarissimi pncipes illi fecerunt no utiqz mai^e^ in tris tribunal
gnali sinodo respicetes uelut suppletiru gnalis scilr crusspectoz negliam aut
qmis defectum / cu pfitent se crede beam sce triitatis diuinitate sacro intesse
gcilia. Et ita tps i cospcu dei i medio sinodi sua pferebat fidem // Propt qd ca
singlarissima excellecia gnali sinodo spetete. Nec adeerit qetm graduatois pta
tum cu vt p cotrae aliud qat fideles iudiciu acta sedete cocilio gnali credere
pure z catho^ce^ q i ei^o^ medio x e / qz gggati i ei^o^ noie // Et ultra hoc q assistit
xpc prib in sinodo ggregatis no ta gnale q spalr ipos errare no paties. Sz q
assistit z spus scus illuians z doces oem ueritate utiqz fideles ee agnoscunt
q sinodali assunt iudicio i prib refulgetes sapie plei^do^ crusspectois maturitas.
Et pfecta diligecia in hijs q ptinet ad op^o^ ministerij istituti a x^o^ z ad edificacioz

ecclesie. Quis igitur talem actum presumens iudicet alium ydoneum inveniet correctorem criminum atque defectuum? Certe ut dictum est nec investigare presumet. Utique illa dicimus que experientia continuo demonstrante constat in antiquis exemplaribus legimus. Nempe iudicia penitus in generali sinodo non sunt velud aranearum tela muscas capientes parvas et magnis cedentes, sed fortiter attingit quod exiguo ibidem finale accedit iudicium. Et quia fortioribus fortior instat cruciacio inmediatum potius ut devastantes etiam potentes potenter tormenta paciantur. Et enim philosopho attestante quilibet unusquisque est talia operatur et dicit, eoque minora perpetiens manum ad fortia mittit supremi tribunalis auctoritas.

Nulla itaque terrarum potestas veritati eidem repugnante sed consona potius veritatemque stat hoc dictum quod tamen in sua evidentissima firmum veritate omni contrario posse et clarissima ratione prefertur videlicet.

Quod ecclesie tunc congregate competit plenitudo potestatis ad docendum omnes christicolas ea que sunt legis divine ad diffiniendum atque declarandum omnia dubia difficilia et ambigua super quibus verba variantur inter pastores urbium huius temporis virtutis omnis contrarius ministrorum ecclesie etiam supremi. Ad circumspiciendum insuper magis cum maturitate que regimini conveniunt fidelium, providendum quoque contra omnium presidentium defectus corrigendumque omnium crimina et excessus et ulterius ad dirigendum omnes fideles in via salutis eterne. Paraclito quod pater mittit in christi nomine docente omnia convenientes in sinodo illis scilicet omnia que christus dixit suggerente. Incipit pertractari utrum celebracio sinodi generalis adversetur monarchico principatui pape et intimatur que policie sunt invicem compatibiles

Huiusmodi questio dicto de potestate regitiva populi fidelis sinodo convenienti Capitulum 26m

c. 26.

Arbitrabitur fortasse quis obviare fortasse documentis expositis superius in advertencia dictam ostendere populum dei ab initio sive optima policia semper fuisse directum quia monarchico regimine taliquam gubernandum etiam usque ad finem mundi. Si namque potestas recepta sinodo competit sanctam in ecclesia non ostendit fore monarchicum regimen. Et enim regimen sinodi generalis ut quidam imponunt aristocratico nec monarchico assimilatur regimini. Diffiniente quippe philosopho politeuma quod est dominans civitatum necesse est esse aut unum aut paucos aut multos quando quidem unus vel pauci vel multi ad commune conferens principantur has rectas esse policias. Eas autem que ad proprium vel unius vel paucorum vel multitudinis transgressiones. Vocare autem consuevimus ut inquit monarchiarum eam que ad commune conferens intendit vocatur communi nomine omnium policiarum policia. Verum generalis sinodus congregacione tocius multitudinis christiane ex paucis studiosis viris constituitur. Et ad commune conferens ecclesie atque omnium fidelium intendit veritate illa sistere quod generali sinodo obedire tenetur quicumque fidelis cuiuscumque dignitatis etiam si papalis manifestum esse videtur quod politeuma hoc est dominans sive supremus principatus populi fidelis apud eam existit. Propter quod si generali sinodo plenitudo competit potestatis super regimen fidelis populi tamen in presidente concilio monarchicum fore regimen non erit in ecclesia dei. Et sic alterata policia ex regno in aristocraciam directe non esse aliquando etiam catholicorum christi regnum quod testimonio verissime igitur datum a gabriele archangelo in anunciacione christi quod regnabit in domo iacob in eternum et regni eius non erit finis. Regnum quippe christi presentialiter permanere regnum est omnium seculorum. Ideoque desiturum est numquam sed permansurum semper usque ad consumacionem seculi. Aut si dicatur quod sinodalis directio non obviat monarchico regimini sed perficit. Erit itaque inquirendum quare non deceret permanere continuo sinodum generalem ad regimen populi fidelis. Materia perfecto

r

UVA.BHSC

hec de doctrina unius policie ab altera amplissima prehendi que indagine exposuit // Quoniam illo
ad finem instat opus huius pertractus erit compendio demonstrare quod monarchico regimini ecclesie minime
me repugnat summum pontificem attendere debere sinodales diffinitiones earumque iudicia exequi
et illis se conformare ab aliisque observari facere // Id autem ostendetur exposito primum quod ubi consiliis sa-
pientum non adversatur regio sive monarchico principatui. Nec ideo absurditatem reddit sed magno cla-
rificat splendore // Ostendet abinde altera expositio quod habet auctoritatem ecclesie doctrina synodali-
bus diffinitionibus primam conformiter esse activam // Rursus exponetur et tertio quod sic agendo
nichil sui deperit monarchicus principatus quinymo quod ex celebratione generalis concilii splendorem max-
imum atque spiritale robur suscipit et incrementum // Denique per quem modum ista intelligere possunt
firmatur presentis obiectioni erit remedium solvendo eam // Ex eodem enim concessa moneta hoc est
libri politicorum aristotilis a quo hii terminum instruuntur // Posset enim dici quod non repugnat unam
eandemque civitatem illis duabus compatibus dirigi policiis [illegible] aristotiles [illegible] videtur in 2o
politicorum lacedomoniorum civitatem preter tyrannicam habuisse omnes in se policias / quoniam in ea erat
unus qui supremine imperans et sic fuit regnum ac monarchia regiminis / erant qui consules virtuosi
atque prudentes sanum dantes consilium et ordinantes leges et sic aristocracia / Erant qui iu-
dices divites exequentes iusticiam potentes et sic obligarchia / Erant qui minora gubernabant
officia plures egeni ex populo quia admittebantur ad principatum atque eorum unanimi aliis e
[illegible]. Et sic democratia Erant et milicies armorum potentia civitatem defensores.
Et sic policia altera / policia [illegible] ut nunc accipit [illegible] // Sola vero tyrannis
decernit quod recte policie [illegible] omni policie incompatibilis est. Ut namque docet in quarto. Ty-
rannus componitur ex extrema obligarchia et extrema democratia [illegible] quod ex am-
babus malis policiis [illegible] quod maxime nociva subditis est. Et alibi ait. Tyrannico
principatu nichil deficere malignitatis // Quoniam [illegible] tyrannus [illegible] bonum
proprium cum oppressione subditorum et dampno. Et quia non ratione regit sed pro libito et impotentia
armorum imperat incompatibilis est / omnes alie policie sive illius que rectitudinem habent a sua ori-
gine sive illius que non habet tamen rectificari possunt cum difficultate preter ut excessivorum di-
vitum paucorum et plurimorum popularium nimis pauperum // Illi namque superbi effecti vide-
ntes se alios in diviciis excellere [illegible] gubernacioni reputant se prin-
cipatu dignos et [illegible] gubernare presumunt quasi ex debito ad eos [illegible] pertinet gubernatio
Et hac ratione corrupta habentes originem principatus arbitrantur honores omniaque comoda
sibi ipsis divitibus solis conciliari. Quia propter avaricia illos excecante regimini intendunt eo
fine ut communia bona sibi usurpantes proprias adaugeant semper divicias // Pauperrimi vero
populares in regimine positi quoniam non voluntarie sed coacte paupertate premuntur sustinent
[illegible] a se abicere cupiunt. Et quemadmodum qui dites [illegible] hii fiunt cupidi [illegible]
// Differunt autem ab ipsis divitibus in eo quod omni recte policie [illegible] quia nulla nobi-
litatis diviciarum civilis potentie disciplie aut virtutis [illegible] omnes cives
ad eque se arbitrantur // Iusticia namque democratica est equale secundum numerum et non secundum
dignitatem [illegible] democratie finis libertas est sic obligarchie opulentia Et aristocratie
virtus ut sic obligarchia [illegible] qui magis diviciis habundant principatum

q3 et emolumentis coib⁹ ciuitatis. Ita 7 democratia vt omes q̄ liberi sunt eq̄lit' participent
principatu 7 alijs bonis // Et nec illi q̄ maxie diuites nec illi q̄ maxie egeni rone
attēdūt tm̄ in extremitate gstituti. Quippe igr̄ ph'i doctrīa qm̄ ɔcedit' qd' mediocre
optīm 7 qd' mediū, manifestū qd' bene fortuitarz possio que media, optīa om̄/
facilia ei rone obedire sup pulchrū aut sup forte aut sup ingenuū aut super
diues aut ɔtra hijs sup egenū aut sup debile aut ualde vile, diffic'le rone sequi
fiut ei hij q̄de iniuriosi 2 i magnis neq̄ magis, hij aūt vi³ nimis paupes as
tuti 2 i puis neq̄ ualde // Propt' qd' ei mo⁹ policie due obligarchia 2 demo
cratia 2 ei pu.ᵉ mī ɔuenīūt corrupta origine hītes // Corrupta nepe origiēz
votū hītla⁊ democracia ꝑ ui volle eq̄li.ᵗᵉ ī oib⁹. Obligarchia vo ī eq̄litate. Et
ē impo.ˡᵉ a pmo 2 eo qd' m pn̄⁰ uiciato nō occurrē ī fine malū aliqd', hijs tamē
duab⁹ qd' tyrannis nō patit' obiuiaz pot q̄muis magna cū difficul'ᵗᵉ. Et ꝓptea idem
ciuitate Lacedemonioz om̄ pt' tyrannidē policiaz Veratusus // Si ī nō repugn̄t
vnā eadēq3 ciuitatē differētib⁹ regi policijs. Etiā ꝑfecto nomē regni nō amittet
actu sedēte gn̄ali ɔcilio 2 regimē cui⁹ tn̄ nō altat' 7 plimū ab aristocratico
differt put diuidit' cū alia⁊ spēs policia⁊ // Diuidit' inq̄ sc̄a aūt quādo
altis ɔtepat' Vt naq3 seriose ph'us politi.ᶜᵒʳ l' q̄to differt q̄to meli⁹ vna poli
cia⁊ alijs misto.ᵗᵘʳ tāto magis mansiua ē, q'q3 exīīs ē pure policie vt nō uelit
policiā alterā 7 nulla ꝑcū policie totalr' // Et hoc necdū in hijs q̄ trāsgisse
s̄ in hijs q̄ recte sūt vn̄ dic' securiores ēē aristocracias ad multi.ᵗᵘᵈⁱⁿᵉ politice
declinātes // Na q̄nto pauciora fuerit dn̄i principātes ampliori tp̄e ītemū ē
man'e oēm principatū // Dic' i rursus ī ipo q̄zto li⁰ cū pn̄.ᵐᵒ ex intētōe de pl.ᵗᵉ
l' unitate policia⁊ ꝑ⁊tās arbitros fuisse q̄sdam q̄ maxie ītēdē' esse due
policie q̄admodū de uētis d'l hij q̄dē australes hij q̄dē boreales, sic 2 policia⁊ due po
pul⁹ 2 obligarchia Aristocrācia cū ponūt spēm obligarchie. Et eā q̄ uocat' policiā
democraciā. Subiūgit aūt maxie q̄dē igr̄ ɔsueuīt ita existimare de policijs. Ve
rius aūt 2 meli⁹ ut nos diuisim⁹ dua⁊ aut vni⁹ exītis bn̄ ɔstitute alias esse trās
gressiōes, has q̄dē bene ɔtēpate armonie has aūt optīe policie // Et ut alibi aūt
q̄m eadē ē uir⁹ boī uiri 2 boī ciuis optīe ciuitatis, q̄z hī ꝑ manifestā 7 īdubitatā
excellētiā alijs ut monarcha principat', manifestū q̄ eodē m⁰ 2 p eadē sit uir studi
osus et 7 ciuitatē istituet utiq3 q̄s aristocrazatā et regno gubernatam.
Q directio sinodalis assimulatur monarchico principatui non uero alteri ex v. policijs c. 21.
Ed de hijs magnū facē s̄mo⁊ nō ē op⁹ in p̄ntia⁊ designatis ab aristotile.
Equid' policia dīne ph'ie p maxie distet a policia p ph'm nobis ~~tradita~~
īsinuata plimis i dicm̄ demostratīb⁹ dc̄is ad p̄ns suphicieten⁹ nō aūt ualde ac
serio explicādis, qm̄ facile illas agnoscē pt' euāgelij libros 2 politicoz leges
vtrosq3 aūt ītelligēs. Et ꝓptea distīctes vt q̄mis plimū aristotil' ꝑficiat doctrīa
ad elucidādā eccie policiā, nulli tn̄ policia⁊ put ipe ꝑtrāctat ēē ɔpādū simplr'
ɔcilium gn̄ale. De tyrannide aūt alijsq3 trāsgressis policijs omnē ī ꝓpositū est.

Tyrannidi namque contrarie que est involuntarius principatus violenterque eius odio, generali vero sinodo est quod solet sibi esse et proprie propria libertas voluntaria. Si quidem permanet et eo ipso quod permanere congregati noluerunt dissolvitur salvum. // Tyrannus item subditos suos vult viciosos et indoctos fore ne inter iustum et iniustum discernentes quod nimis abhorret ipse iustum agi sentiant illudque ament et pro eo soliciti fiant. Sed subeo domino ei obediant impunitate gaudeant peccandi presertim in hiis que pertinent ad pietatem et cultum dei de quibus minima aut exilis sibi sit eadem cura. // Sinodus vero generalis desiderat amplectiturque virtuosos ac sapientes viros. Et orat ut non in similibus iusticie et equitatis ignorancia trahat favor inflectat non acceptio muneris vel precium corrumpat. // Tyrannus rursum vult subditos odientes se invicem discordantes et diffidentes semper esse atque et timidos et impotentes ne se opponant eidem et pacem habentes eius auxilio quod se invicem minime egeant in divisione. Et enim atque concordie subditorum tyrannum firmat principatus. // Sinodus vero invitam cupiens Christum cuius in pace factus est locus. Et in diebus cuius orta est iusticia et habundancia pacis recepit in eam convenientes prelatos fide et caritate non constantes minus ut fidem catholicam custodiant illibatam, pacemque inter se habentes aliis pacem pariant. Et ut facientes iudicia non pertimescant faciem potentis et in sua confidant agilitate. // Quod vero omnino contrarium tyrannus odio habet subditorum congregaciones ne in unum conveniant simul sed ut semper maneant invicem dissidentes // Cuius oppositum sinodus est atque sibi curiosius sinodi generalis. Sepe cum difficiles aliqui et ambigue et iudicium plurimorum verbis variantur tunc in unum conveniunt locum fideles ut congregati in examinent et tandem eorum consideracio presenciet decernant in unum omnes conveniunt sententiam eandemque amplectantur sensum et firmum in eadem permanendi fateantur se habere propositum. // Atque generale sinodum non habere racionem oligarchie que secunda est tyrannus maxime fit contrarie quia in hac pauciores de agendo consiliantur in illa vero incorporati omnes. // Nec enim attendencia est virtutum sine diviciis habundantes convenientes ad sinodum sed magis quales ab apostolo designati prout secundum demonstravimus in adventu. // Nec electio ad officia fit prout in oligarchia ex determinat sed ex illis qui ydonei esse est // Nec in sinodo quemadmodum in oligarchia incorporatorum episcoporum et aliorum filii habiti in regimine consiliis succedentes ubi filios habere turpissimum iudicatur non tandem sinodus permanet ut adultis filius succedat patrum in loco primi eorum. // Democracia itaque que ultima est tyrannus multitudine constans egenorum adhuc et ydiotarum que vulgi imperium est multiplex, hanc a sinodi exulat corporacione. // Forte quippe vocantur ad concilium non ad egenos et inopes viros et ydiotas sed ad eas literatos dignitates officia et beneficia quorum possessores sapientes reputantur et ex annuis redditibus absque manuali labore eciam non residentes sustentari valent propter quod cappellani aliique parum beneficiati ad sinodum venire minime astringuntur. // Et si aliqui minus habentes incorporantur non ut inopes lege illa constituunt democraciam equaliter omnia omnibus emolumenta participanda vel equales habere familias. // Sed et sinodale statutum promulgatum ab universo generaliter manifestissime ostendit inequalitatem ut non sit minimum quod democraticum sed secundum eius dignitatem que est iusticia simpliciter se habeant in consilio. Si quidem maiorem determinat familiam Cardinalibus quam patriarchis. Et hiis que archiepiscopis quam vero episcopis abbatibus et aliis inferioribus. // Nec apud patres velud apud democraticos aut tyrannum demagogi et adulatores locum habent. Sunt namque peritissimi in iure divino et humano inter iustum aut iniustum prout discernere valentes

// Cumque conveniat ad leges condendum non sine si leges facte ab ipsis presbiteri sint dominantes.
In democracia autem sive omnia dispensat. Et quia a rectitudine distat magis nulla similiter in democracia
convertitur esse vilem propter quod talis populus velut monarchus existens querit monarchizare qui non
subicitur sub lege et fit despoticus // Utique unum omnia hec Aristoteles dicatur omnes has
transgressas policias omnino separatas esse a communi utilitate demonstrat earum formale // Est
namque tyrannis monarchia ad conferens monarchizantis intendens // Oligarchia
autem ad id quod habundancium // Democracia vero ad conferens egenorum ad id autem quod rei publice
conferens nulla intendit ipsarum // Illud tamen notissimum est quod ad sinodum generalem conveniunt presules
non ad propria captanda commoda sed ad conferens nulla intendit ipsarum / saluti ecclesie omniumque
fidelium Nec abinde redeunt in propria divites, quemadmodum ut habetur vulgare proverbium a sinodo sancta
redeunt marsupia macra propter quod distat longissime a quibus illarum cum policia transgressa.
// Que quidem non simpliciter sed dumtaxat sub ypotesi aut per appariciorem policie appellantur
vitus policie transgresse aut viciate sive non recte Et succedunt rectis policiis quarum
populi prima condicio id recepit // Quoniam namque populus non est regnabilis aut natus fieri principatum
ab hiis qui secundum virtutem presidebunt neque est multitudo politica potens principari secundum legem distribuentem
principatus secundum dignitatem opulentis tunc deveniet ut aliqua trium predictarum regatur tyrannide pro
ut de deo scriptum est qui facit regnare ypocritam propter peccata populi // Quo etiam diversa
multum sistente condicione predictarum ad sinodum convenientium vel populi qui tyrannide oligarchia aut
democracia regitur non est recta similis ad aliquam illarum comparatio sinodus namque constituitur
ex hiis qui populis multis principari consueverunt // Sed quoniam in hoc convenit sinodus rectis
policiis ut quoniam ille non ad proprium sed ad commune intendit conferens. Cum illarum trium assimilatur
[illegible] intuendum est // Et tunc facile intelligere possumus quod soli monarchie que dicitur regnum si illas
accipiamus in conferencia hec est prout una contra alteram distinguitur // Racio huius existit
quoniam celebracio sinodi generalis nunc ea que prius explicanda sunt non est alteracio policie
ecclesie que post monarchiam forte regiminis spiritualis conveniens dignitati sue roboratur et confirmatur
resplendetque multo quam primo clarius atque eminencius // Sinodo namque celebrata intererit pontifex
summus in medio sedet primum ut princeps monarcha populi christiani quemadmodum Petrum legimus
sedisse in medio apostolorum // Sed et ultra thronus ipse tante fit eminencie maioritatem denotet
aliorum ordine primum supergredi // Ipse namque est qui convocat ad sinodum qui venire cogit qui propo
nit materias super quibus deliberetur qui post deliberacionem concludit // Eius quoque nomine promulgantur summe
sinodales statuta sunt atque mandata canones itemque ad perpetuam editi rei memoriam
Inmutabiles preterea preterea fidei diffiniciones // Sed nec in ipsius absencia concilium celebratur
quos sui destinat nuncios consilii sunt presidentes. Et si cardinales sint omnibus aliis non etiam patriarchis
licet dumtaxat abbates sic preferuntur // Nec fit prout in aristocracia eliguntur qui secundum virtutem
presides sed quos papa instituit sive in ea personis quidquid generice obicitur admittit sinodus // Quo etiam differt
prelata sinodus a politica multitudine quam ut testatur philosophus quia non sepe fit latet potestates omnia
te plures eius species. Sed est ut simpliciter est dicere mixtio oligarchie et democracie Et consue
vint declinantes ad democraciam policiam vocare / ad oligarchiam non declinantes aristo
craciam // Unde quia democracia vel oligarchia locum non habet in sinodo policia aut

invicem est utriusque de comparatione hac non est necesse multa dicere verba // Porro notissimum est
quod huiusmodi terminos ponit Aristoteles de hiis tractans fieri periculum a synodi ratione. Ex eo quod a multis
policie principium est seipsum stabilire ut semper firma permaneat. Unde ad salvandum quamlibet
earum etiam tyrannidem philosophus plurimas conservationis mature ac sancita assignat / Sed uno concilio
non attribuitur. Si statuta sint tempora celebrationis potest de decennio in decennium si adiaceat
synodo semper manere aut secundum virtutem agentium synodum instituentes taliter ut numquam dissol
vatur poterit at celebrantes considerare debet quo valeat appositam finem imponere // Rursus
quod omnis dictarum policiarum preter tyrannidem constituitur ex civibus et qualitates utrimque invicem comparantur
minime dicere convenit convenientes ad synodum cives fieri loci in quo celebratur etiam
si multis annis ibidem perseverent. Eo quod est ut advene sint non participantes honoris prin
cipatuum loci illius. Et si multo tempore synodus permanet non semper eedem manent persone.
// Nec se habet quod in civitatibus ut pro patribus filii nascantur quare non oportet dicendi sint
cives nec loci illius aut concilii // Si tamen cives dicendi sint, erunt utique cives sanctorum
et domestici dei hoc est domus dei que est ecclesia dei vivi. // Ecclesie rursus policia iam deter
minata est est perfecto quemadmodum prius demonstravimus architectonica monarchici princi
patus sic ab initio mundi fuit directus populus dei // Et circa tempus legis gratie perfecti poli
cia hec magis et aptissime convenit populo christiano quam sponte sua per maxime regnabit
est pro eo quod in reverentiam vel capitis ecclesie obsequiosissime veniatur vicarium suum petri
successorem // Nec umquam synodus convenit ad transmutationem monarchici ecclesie principatus
in aristocraticum etiam si intenderet ad depositionem summi pontificis et alterius electionem sic nec
alteratur policia ecclesie per mortem naturalem unius et creationem alterius // Utrumque docet apostolus
translato sacerdocio necesse est ut legis translatio fiat, transmutata igitur policia ecclesie ab una
specie in alteram tunc diceretur legem gratie esse in aliam transferendam non vero nunc aut sepe. Iam enim ille
transierit leges // Cuius in lege ignominie utique sic miles quod propter crimen dampnatur in insula
ad fodienda metalla quia ex lege nobilium transfertur in legem servorum aut fortassis quando con
temptores divinam ordinationem transferret in legem civilem secularis aut ecclesie principatus mortifere
// Facile quidem est dicere hos terminos monarchici et aristocratici regiminis sed applicando ad
ecclesie policiam maxime utique et gravissime imponitur periculosus // Namque philosopho docente ad policias leges
oportet poni et imponuntur non vero policias ad leges quia prima sit populi adunacio. Et deinde promul
gantur leges. Et quando populi adunacio sit illa fit subiecto non regiminis aut principatus
// Propter quod eo ipso quod dicitur aristocraticum regimen iam inceperit alterata ecclesie policia et
per consequens oportebat etiam legem transferri // Et ulterius hoc quoniam necesse est conformiter ad policias leges
esse. Et quod secundum rectas policias necessarium est esse iustas. Eas atque secundum transgressas non ius
tas. Si regimen concilii aristocraticum esset quia principatus huiusmodi esset iniquus tunc in omnes
sinodales leges perniciose essent aut iniuste // Dato namque quod regimen aristocraticum sin
dosum sit ubi multitudo hominum policiam mutare potest / in notissimum est omnibus doctis viris
policiam ecclesiastici principatus non ex hominibus sed esse ex deo // Cumque deus ipse instituit policiam
ecclesie esse monarchici principatus necesse utique est ponere alterum quam alterum dividere omnem aliam
esse transgressam aut viciatam quia contra divinam ordinationem // Adhuc et Aristoteles constituit

quod sacerdotium est aliquid alterum preter politicum principatum. // Si enim sacerdotium gentilium non comprehendeba-
tur sub speciebus policie, prout philosophus tractat, quomodo comprehenderetur Christi sacerdotium. // Propter quod rationabiliter
concludendum est quod dicere principatum aut regimen ecclesie esse aristocraticum multum recedit per omnem
modum, prout iam ostensum est, distat longissime a veritate. // Verumtamen hec dicta fuerunt necessitate com-
pellente, dante occasionem ad argumentum in primo factum. // Et quia plurimum detrahitur dominio aliorum asserentium ex
dictis terminis impositio quod celebratio sinodi generalis et electio quedam monarchici principa-
tus ecclesie, et sic principes retrahantur a favore ecclesie. // Quapropter fuit oportunum materiam
ipsarum clarificare ex nominibus terminis ab Aristotele in libro 3 politicorum. // Aliud profecto est monarchi-
cam secundum aristocratiam esse, aliud principatum esse aristocraticum. Etenim teste philosopho regimen
secundum aristocratiam est. Si quis autem diceret regimen ecclesie esse aristocraticum quia studiose et
secundum virtutem disponat de regimine ecclesie, optime diceret. Sed quia ex proposito omnino videtur dividere
quam alterum, ideo extensius deducta hec fuere ad exponendum terminorum significationes nec acco-
modum esse applicationem. De maxima differentia policie Aristotelis et evangelii, et quod non
obviat monarchico principatui conformare se consiliis sapientium. Capitulum 28m. c. 28.

[E]gressione iam facta, unum egressio precessit, videlicet quod ~~phi~~ policia divine philosophie per maxime
distare a policia per philosophum nobis insinuata. Dicendum utique est illam policiam Aristotelis
minime comprehendisse quam salvator docuit ac suo firmavit exemplo, et in ea etiam statuere voluit ut dis-
cipulorum suorum qui erat maior esset sicut iunior, et qui precessor sicut ministrator, quinymo ut qui
maior esse vellet esset omnium servus. ¶ Sed quamvis notissimum est illam non esse propriam policie mo-
narchice principatus. Ut namque philosophus attestatur 2o rethoricorum in legibus est salus civitatis.
Et ut docet in 4o politicorum, ubi non principantur leges non est policia, sed oportet legem principari omnium,
de singularibus autem principatus et policiam iudicare. Sola propter hoc agendi ut voluit aliquis
non potest servare quod in unoquoque homine tribunale. // Quinymo diffinit monarchiam que exhibet
omnia de regno tale necessarium esse tyrannidem, quia oportet leges recte positas esse dominas principum, aut sive
unus sive plures sint de hiis esse dominos de quibuscumque non possunt leges dicere certitudinaliter. Sed secundum le-
ges oportet principes principari et observare transgredientes ipsas. // Nonnumquam quod de super hoc
iubeat deus scriptura pacata contestante: diligite iustitiam qui iudicatis terram, audite reges et
intelligite, rursus autem sapientia: quia per me reges regnant et legum conditores iusta decernunt, per me
principes imperant et potentes decernunt iustitiam. // Quamvis namque in prohemio institucionum dicatur
quod principi placuit legis habet vigorem. Revera dictum illud si sit intellectum recte, per ipsum me-
dius non quod dicitur quam placitum mentis intellectum differt a libito voluntatis. Et propterea non in
hiis que sunt gratie sed in commissionibus iustitie, gratia utitur isto placet ut significet illud placi-
tum sibi esse quod est in recta ratione firmatum. // Et etiam in canone sacro preter quam in paucis illo modo
accipitur ut quod ratione sive equitate constat, id ipsum placere dicatur. // Illud quoque evidentis-
simum est quod cum duplex sit principatus, unus gratia principantis, alius gratia subditorum, illum despo-
ticum esse dicimus, hunc autem liberorum, quia in illo attenditur per se bonum principantis, per accidens vero
subditorum. In politico vero principatu principaliter intenditur profectus subditorum, quia est liberorum
gratia. // Illud propterea absonum est quod summi pontificis principatus despoticus sit, tamen solius
sui gratia quamquam regimine summi pontificis ad christifideles non est velud dominum ad servos semetipso

UVA.BHSC

pu^ce pficere se summi oes suorum dei sed utiq; e velut patris ad filios vel ut quidam autumant
fris senioris ad iuniores / propterea q sub hys dictis ipse appellat oes ecclesias filios
vi3 aut fres // Sed phio docete si qn fr fres excellit etate longiori q ipi ad alios
no e porcio regiminis. Certe q papa multo aplica dignitate pcellit quos fres nominat
q fr quatq; eide pris filios hnt exigue cogitat de excellencia regiminis pape
comparans ei aplica iur ad maiores etiam q dilatat regimine ei sit velut inter
fres // Qualibet vo assit ppe pris Illud etia no latet q ab initio sacerdocij novi testi
summi pontifices quanto doctiores et sanctiores tanto vili sunt aliorum osilio i cardinis rob
E etenim Salo ubi multa osilia Et q integrum e iudicium qd plurimorum sinijs ofirt Et qm
cu sapia hitet i osilio eruditus intelligens cogitacoib q sapiens e utiq; no spnit s
audit osilia / Et qm id dignitate pplem pmaxe decet Nam et ipimet summi pontifices
p suas bullas i causis gnioribus profitent se diffinicoes aut ordinacoes facere de osilio
frm suorum fx^morum Cardinalium. Nulla i intencoe fuit sinodalis iudicij i ista pma
expone ex comemorat haudubie clarescere pt utrum rex quatq; sit ille at supmus
monarcha amittat vel potius custodiat forma monarchica regiminis sicq; dig-
tas obscura fiat vel splendida qm i arduis oportet osilia sequi suorum peritorum et sapi-
entum q tale credimus i regno illo atq; pncipatu hnt si eorum osilijs utat princeps ne-
gocia regni bene disponi // Siliq; mo utrum papa nus plusve heat ptat atq; hoiu
obscuriorq; aut lucidior fiat ei pncipat maiora negocia expediens aut insti
diffiniens ctus de osilio Cardinalium. // Illud aut etia hmoi iquisicoe exiuedi est
ne potius conceptum pnuficias tenebris se involuat q asserere volet fieri obscuram
pncipu dignitate / sapientis sapientum vel splendente osilijs eorumq; robore maiora pfi-
ciente // Duo hic apte intelligere possum osidiantes qm i quovis iusto iudicio ut
subditi papiat illud oe tale credie qda quiuor ista interveniut scire seu certe
meditari aut osidare / discutere / diffinire / et exeq // Primu qde actus i. q e scire
id certissimu e q collacoes atq; osilia sapientum no obviat s plurimu iuvat Nam
audiens sapiens sapiencior erit et intelligens gubernacula possidebit qr fr a fro
acuit // Quippe multi multa scientes melius discunt qd sit iustu // Et ad
pauca respicientes facile devulat / Et hoc oes ostitet q plus videt oculi qm oculus /
quq; magis boni sunt multorum sapientum iudicium q unius vel paucorum // Que oia manifeste
demonstrant q no tenebras s lux e iudicium a pluribus sapientibus examinatum Et quia
melius e q unius solum // Atq; diffinicio oformis esse debet osilio et iudicio sapi-
entum pro illa i q certa suma sit pstitut qm ostat pmulgata ee de osilio plurimorum
pritum sapientum // heat se quantum opacio e a facili eius modi pma execucoi fore tendenda
de qua hoies credunt hit q multorum sapientum iudicijs fuisse examinata mature
// Nec i obviat cum regimini monarchico iuris osulta decreta q cum pstitut
ut sine principis demadet execucoi / sed nec ei dignitate obscura facit // Cum
potius rex aut quius monarcha pmaxe pncipari intelligt qm iudicio suo iam multo
osistente execucoi tradunt. Et hoc otigit qm subditus ostat illa pcessisse de osilio

sapientum.// Et ult hec q2 quanto constat maiorem multitudine sapientum intelleisse tanto difficilius
maiori habet ueniacione 2 facile creacioni demandat. Hinc est e monarchico regimini non obuiat
at tardius reb bonum conuenientib' eos / sapientum multorum uti consilijs // Deinde morali
nos docente phia cum omnis uirtutis opus recta sit racione determinatum prout sapiens determinabit
Conrtissime est affirmandum est id uirtuosum esse regimine quod multorum sapientes quoniamque atque
iustum uidetur // Insuper q2 unius iudicium facile corrumpitur racione odij accepcionis personarum muneris
timoris ue aut cuius alia passionis deordinacione non uero ita contingit multos eadem passione affici
utique est ista monstrante racione regimini monarchico non obuiat consilia sapientum. Radicatur
ursus specialiter contrarius his consilio quod monarchico principatui facile obeditur c. 29.
r principatus boni iudice / principatem adiuuat ut multi contestetur q non solum gracia sub
ditorum non magis utilitati prouideat contestatur non multi quo eadem consilium // Presidens
quippe monarchico regimine ideo creditum habet ut eius sint accepta mandata tradantque
creacioni quam subditi arbitrantur eundem non proprium sed commune intendere bonum. Et quanto in ea
re ualidius atque plurimorum habet testimonium facilius ei creditur // Ad unum uia testimonium docente
scriptura Neo est condepnandus sed in ore duorum uel trium stat omne uerbum. / Quo obrem saluator noster
eiacias emulorum obiectus sibi dicencium tu de teipso testimonium perhibes testimonium tuum non
est uerum tradens dominus magnorum iudicandum formam ut nullus sibi soli credere uitatur exigat
credendum esse prout mathiew (?) Jo. describit capitulo quinto quadruplici testimonio firmiter demonstrauit
se uere filium dei esse quod credere nolebant iudei testimonio uidelicet mogsi Jo. bapte patris de nube
loquentis et operum que nemo propria uirtute sic uiderant facientem cum potuit facere alius // hac
profecto causa q2 tardius reb' populus credit paucis multorum testimonijs quam unius moy
ses non ualens sustinere contumacias populi aduersus eum querelas lamentabatur coram deo q
impossibile possidere unius super populi sufficit eum. Et confitetur q solus non potest sustinere tradidit ei
deus lxx. uiros ut sustentarent secum onus populi et solus imperio grauaretur uolens quemadmodum
in tua mandatoria consilium est illos omnes una cum moyse unam coom facere congregacionem
deque illorum consilio maiora ordinari negocia. Siquidem de minoribus iam fuerat prius
constitutis tribunis centurionibus quinquagenis 2 decanis // Nec propterea tamen moyses desijt
esse princeps populi illius uel alicuius est regiminis q tardius habita consultacione cum hijs lxx.
ab eo procedebant mandata // Unum est at non serie text' q abstulit deus de spiritu moysi et
dedit lxx. uiris sustentaturis secum populi onus ut q communis docet exposicio sic intelligendum
est non q moyses quicquam sapientie gracie perdidit aut prudencie ceterorumque uirtutum ad regimen
populi resplendencium in eo, sed q deus lxx. illis eandem tribuit prophetandi graciam scienciam item
prudenciam aliasque uirtutes regiminis populi illius necessarias quas in tantum excellebat moysi gracia
q uocatur ut essent ista uelut quedam totum 2 gracie omnes illis lxx. concesse eam non adequaret
sed essent uelut partes illius // Quemadmodum Jo. attestatur se uidisse xpm plenum gracie et
ueritatis. Q q de plenitudine eius nos omnes accepimus graciam pro gracia. Etenim q2 filio suo de
dit deus spiritum non ad mensuram unicuique at fidelium tam hominum quam angelorum data est gracia
secundum mensuram donacionis xpi. Igitur omnes 2 angelorum 2 hominum gracie sub mensura susceptes
partes proculdubio sunt gracie xpo donate et omnes comparate simul illam adequare possunt

modum autem intelligentie huius declaraui in 2° opere de sancta conceptione beatissime virginis // Eiusmodi sensum atque expositionem sinistre uidetur de ablacione spiritus Moysi et dacione lxx viris qui docere nos expectaant omnibus quod eis dedit consilia assumunt tamen sine gratia atque prophetandi spiritus sic deus lxx a deo concedit propterea illi potest dari alia expositio proposito conueniens de quo loquimur // Namque ab illud usque tempus laus boni regiminis soli moysi tributa erat quia uo desiderauit ut hec alios una secum omnes populi sustentantes boni regiminis laus non utique ut prius soli attributa est moysi sed lxx illis qui et fuint eius participes. Unde et hoc recte dici potest quod ablatum est de spiritu moysi et datum est illis // Sic etenim bonum opus de consilio aliorum quod fecit de spiritu eius aufertur et datur consiliatoribus qui et ipsi laudis efficiuntur participes et honoris. Et sic uidetur absurdum quod animi sui dignitas principatus // Unde quia bernardo teste facilius de malo consilio redarguendo se quam de bono laus, etenim minimum aut nimius nullum est quod per aufertur principi bene regenti regnum suum de consiliis sapientum. Omnis quippe laus in eum resultat et nulla laus tributa consiliatoribus propterea nomen habent sed ipse etiam hac ex eo totum possidet quod est laudis et glorie. Nam et specialis laus principi datur requirere uolenti et facienti iuxta consilia sapientum. Adhuc et in bello plurimus alij opus faciant laus integre eundem spectat // Unde legitur de saul cum audisset mulieres dicentes post habitam uictoriam de philisteis quod saul percussit mille et dauid decem milia iratus est nimis et displicuit in oculis eius iste sermo eo quod plus laudis dauid tribuisset quam sibi contra tamen notorium datam fuisse illam uictoriam per manus dauid // Itaque pro speciali hoc legitur. Namque quamuis alij faciant opus honor et gloria ut docet atque semper attribuitur principi // Verum in monarchico regimini nichil obest etiam si aliorum consilijs princeps utatur quamuis et hijs consiliatoribus uel minimum aut nichil laudis accrescit // Exemplum est moyses ipse cum datum erat a deo lxx sustentatores seu supplementa quibus minimum laudis nichil honoris attributum est in ducatu populi solus nempe moyses uocatus est dux populi illorum uero admonitione principaliter consilit lenamento quia iam aduersitas eius non fiebat tam multiplex ut primum querele populi et murmurationes // Adente releuanti experimento sentit princeps quanquam in regimine commisso uteretur consilijs sapientum. Etenim prius credit sermoni diuino attestanti quod cum consilio cuncta agit quod multa regitur prudentia // Unde ab re etiam sinistro accidente casu quamuis populus defleat non insurgit aduersus principatum sciens prudenter egisse qui sanis usus est consilijs // Ut in experientia supponebatur non parum si per multum quamuis non ex toto adiuuat ut subditi acquiescant monarchice principatui illorum cum bonum non uero proprium intendere. Et hec agnoscunt audientes eum consilijs uti sapientum quorum presentia consilia ad ipsum una cum eo contestantur // Hac igitur confortatione idem alijsque pro ratio commemoratis minime consonat ueritatisque monarchice dignitati obuiat autem quod non fulget monarchico regimine princeps propterea quod consilijs utitur procerum suorum et presertim Cardinalium // Consilium dicere quis uellet pharaoni regi egipti defuisse monarchicam formam regiminis quod placuit ei consilium datum a ioseph septem annis fertilitatis recondenda esse partem quintam segetum ad sustentacionem future famis // Dauid quod iniuit consilium cum tribunis Centurionibus et uniuersis principibus de reducendo archam dei. Roboam item salomonis filio si consilio fuisset usus seniorum // Herodes profecto non amisit formam regij principatus quando congregatis principibus sacerdotum et populi scribis sciscitatus est ab eis ubi Christus nasceretur

illorum iudicio se conformando misit in bethleem magos conquirere dominum. Sunt procul dubio
quam plurima pertinencia ad bonum formam capiunt de quibus ut per alios instruatur necesse habet princeps quamvis
Necnon ut eciam de consulat super agendis. Iuxta ecclesie doctrina habet papa conformiter esse activum ad
fieri eciam hanc exponere pro principatu monarchico regimini iudicia sinodi generalis.

Secularis autem eciam principatus minime obviat nec eius mos abscindat dignitate plurimorum
cum consilio sapientum. Secunda conclusio precedens et expositio demonstratur quod habet autem ecclesie doctrina papam confor-
miter esse activum ad iudicia sinodi generalis. Et circa primam ad hoc in tractatus aliorum professionibus
summorum pontificum docet nos verba sanctissimi pape gregorii in epistola ad Io. episcopum Constantinopolitanum
episcopos. Ut qui corde creditur ad iusticiam ore autem confessio fit ad salutem sicut sancti evangelii iiii libros sic
quatuor concilia suscipere se et venerari. Quorum quintus pro quod precepta cetera talia respuit respuit et
quos venerantur veneratur ipse atque amplectitur. Tamen reddens quare dum universali sunt consensu constituta se et
non illa destruit quisquis presumit absolvere quos ligant aut ligare quos absoluunt. Et subnectit
quod condempne quisquis aliud sapit anathema sit. Cum dicit ergo hac sic et prefacione quam imagine tamen ad
intelligenciam dicti pertinentes que deducentes materiam ad terminos fidei Gracianus non inseruit
quia forte originale non vidit sed transumptum ut reputatum operi adierit suo. Erant namque diebus
suis plures compilaciones decretorum generalium et aliorum conciliorum decretalium sicut summorum pontificum
multa excerpta et continentes ex sanctorum doctorum. Et forte illam quam tunc ad manum habuit Gracianus
non aplius continebat quod posuit testimonium prohibere quia ista exponit se compilaciones vidisse aliqua
in qua capitulum sicut sancti nichil plus quam Gracianus inseruit continebat. Unde non facile Graciano
imponendum est quod ex causa pretermisit istam aliasque multas veritates. Etiam si defectus iste sepe
repiatur in decreti volumine sub alia multa pretermissa fore propterea fortassis quia moris est visitantibus
auctorum multorum ex originalibus recitare quam in sufficere suo proposito arbitrantur.
Utrumque fuit Graciani mens et ex alleg. pro eum doctrina Greg. in c. sicut sancti evidentissime
demonstrat summo pontifici convenientissimum fore conformiter agere iudicio sinodi generalis per maxime
ex racione per eum reddita sinodales diffiniciones competente evangelii doctrine. Sed et illud attendere
licet quod si laus pape tribuitur iudicijs se conformanti sinodorum generalium que iam processerunt et disso-
lute sunt sedente concerto Concilio generali ut papa eius attestatur diffinicionibus minime obviat re-
gimini quod instituitur in ecclesia christi. Ceterum quid agat singulariter pape competit propterea quod sit
christi vicarius cum quo papa condigne respicit ut regina christi sponsa reveretur, cuique attendat
mandata que utique mandata sunt verbis ipso dicente qui vos audit me audit. Et presertim ut
diffinita exequatur congregacionis illius quam scit factam fuisse in christi nomine et in cuius medio fuisse christum
assistentem quidem congregatis in nomine suo non in iudicio errare illos permittere. Nemo certe
sancxita per dominum exequi magis tenetur quam eius vicarius in hoc potius vicarium retinens
nomen quam si papa exequatur de quibus assercio non sunt si tamen grata sunt deo quemadmodum illa que
ipse statuit in medio existens congregatorum in nomine suo. Ceterum nec mediocri racione tenetur
conformiter agere iudicio sinodalium statuens que patribus visa sunt visa fuisse quoque spiritui sancto.
Nisi forte quis vere asserere velit petrum pontificem primum prodidisse nomen vicarii christi quando a-
gebat conformiter iudicio sinodi ierusalitane. Et cum eum adversus illa autem non conformiter
egit paulus sibi restitit in facie omnibus declarans quod se illi non conformando reprehensibilis erat.

30

Porro ne dici valeat quod professio predicta est singularis, non mirum, illa est que est romani pontificis quam habetur in
epistola ad episcopos Britanie referente Graciano sic ait. Quam ob causam luculenter et magna
voce pronunciare non timeo quod illa que diximus sanctorum patrum statuta que apud nos canones pretitu-
lantur sive sit episcopus sive sit clericus sive laicus si non indifferenter amplectitur recipere nec catholicam et apostoli-
cam fidem nec iiii^or evangelia utiliter et efficaciter ad effectum suum retinere vel credere probatur. Rursus
prefatum Graciano referente eadem ac maior professio est cuiuslibet romani pontificis que constat
ex libro diurno. Et de professione habetur sta dist. viii. et alia vel canonica usque ad unum apicem inmutilata ser-
vare et pari honore et veneracione digna habere. Et que predicaverunt et statuerunt omnibus modis
sequi et predicare quosque autem condempnaverunt ore et corde dampnare. Fit autem mencio de viii quia
forte huius ordinate professionis tempore alia non fuerant celebrata. Sed in magna Constanciensi
et pariter illa Basiliensi sinodo [illegible] in id consentiente eius maior professio innovata est
specificatis conciliis generalibus postea celebratis. Et illa quidem est ut quisque electus in
summum pontificem solempniter profiteatur quod dum in hac fragili vita fuerit constanter se firmiter
credere et tenere sanctam fidem catholicam secundum tradiciones apostolorum generalium conciliorum et aliorum
sanctorum et illam usque ad unum apicem inmutilatam servare et usque ad animam et sanguinem con-
firmare defensare et predicare. Attentis igitur professionibus hiis in dei ecclesia ab inicio ordinatis
et continuo approbatis nostris quoque diebus ampliatis, indubie dicendum erit monarchico
regimini pape obviare minime ut sinodales exequatur diffiniciones illis suas acciones con-
formans. Illud namque dictum longissime distat a veritate sanctam dei ecclesiam aliquid ordi-
nasse et approbasse continuo quod adversaretur regimini a Christo instituto. Quia igitur ut
dicte professiones manifestissime docent constat etiam ordinasse papam sequi debere tradiciones
generalium conciliorum. Indubie igitur non detrahit sed confert monarchico regimini pape ista com-
plere. Concurrit sane in idipsum [illegible] racionis ut [illegible] quod in concilio generali
per magna multitudo sapientum confluit et quia huius generis multitudo in plena [illegible] libertate
magna cum maturitate [illegible] examinans dubia discusserit atque super illis deli-
beraverit. Et quod illa diffinivit conformans se debuit. Quo [illegible] ex hiis secuta ac-
ceptanda veritas [illegible] quod tale diffinitum absque ulla difficultate tradatur per papam execucioni.
Hoc enim nomen primum ipse tenetur possidet quod executor sit canonum sinodi generalis. Et
quanto maior convenit multitudo sapientum uniformiter determinans vel sui potius attri-
buetur novo [illegible] regiminis in ipso dei [illegible] quam quod certa racione determinari pro-
ut sapiens magis [illegible] sapientum multitudo determinavit. Preterea quod diffinientibus
in concilio generali procul exulant omnes ille quatuor motus cupiditas odium et amor quibus
ut testatur Gregorius Graciano referente xi. q. iii. omne corrumpitur iudicium. Habet pre-
terea quam sinodo residet summus pontifex nec dum lxx. seniores quos in deserto moyses sed
in copiosiori numero episcopos doctores aliosque plurimos illustres viros unanimi eos fi-
delis populi [illegible] omnes [illegible] testimonium perhibentes quod sinodaliter fuere determinati pertine-
ncia esse utili [illegible] regimini populi fidelis nec respiciencia [illegible] populi principatus pape
et aliorum cum ipso diffinencium quin pocius ecclesie et omnium christifidelium salutem et utilitatem.
Quamobrem et si nichil divini muneris specialiter assisteret sinodo generali adhuc ei diffin-

UVA.BHSC

ciones conferret summo pontifici ad recte utiliusque dei ecclesiam gubernandam. Et ut fulcite plurimo-
rum testimonio sapientum absque difficultate tradentur execucioni. Ex celebracione
sinodi generalis nichil deperit ipse de forma sui regiminis monarchia sed magno illustra-
tur augmento. Ex circa inmediatis nobis innotescit expositio quod illustratur splendore.
Ipsa conformitatem agat sinodali iudicio singulari extollitur splendore. Et generaliter quod ex 31.
celebracione generali consilii summi pontifici nil deperat de sui monarchici forma regiminis quod
summo tunc potestas regitiva populi fidelis consistens in eo spirituali adaugeatur glie incremento ma-
iusque suscipiat robur. Hoc autem evidentissime possumus agnoscere attentis hiis velut per se no-
tis proposicionibus. Quod omnis virtus atque potestas recta operacione firmatur et augmentum suscipit patet quia exerci-
cium omne auget vires et omnis virtus ocio marcet. Siquidem summo virtutis operacio est et magis deficiente
ocio languet. Est et altera supposicio ex hac precedente dependens quod multis convenientibus ad opus unum ex
concursu communi non solum conservatur sed adauget sua cuiuslibet operancium virtus. Ex hoc datur omnibus notum
in pluribus ardentibus que disiuncte non tamen intrinsece ardent et tamen clare extrinsecus illuminant nec tamen intense
calefaciunt aut igniunt intrinsece quantum coniuncte simul propterea quod ex aggregacione mutuo confovent.
Et quoniam audiens sapiens sapiencior erit nichil revera sapiencie auditoribus cuique deperit quin et
augetur ex communi eorum sapientum collacione. Item supponitur et tercio quod accio multis competens ab illis
magis procedit qui sunt maioris potencie et virtutis patet in trahentibus navem quia plus potentes viri
forcius trahunt. Propterea quod cuiuslibet ordinacio ad quam inferiores et superiores conveniunt
potestates a superioribus quidem plus vigoris recipit. Ultima supposicio quod omnis potestas quanto
valior tanto magis intrinsece atque vigorosius ad effectum concurrit. Premissis hec sunt explanata
complete in fine avisamenti nonc. Ex hiis autem manifeste patet intentum. Siquidem ex eo quod ingressu
ad acciones sinodales quorum multi ministrorum ecclesie ibidem convenientium virtus deperit sed augetur itaque
summo pontifici etiam nichil deperiet. Quinymo quod augmentum est vigoris eque virtutis mutuo se
invicem confoventibus illis quod agit ipse in dignitate alias ecclesie dignitates singulariter excellente quam
unatam ipsa in generali sinodo ad regimen populi christiani rectorum conveniunt acciones quanto cellior
est sua virtus atque potestas tanto maius habet roboris incrementum. Hac siquidem ex causa cum primus est ipse
sub nomine eius canones promulgatur quoniam ab ipso preceteris omnibus ut fiunt plus virtutis censetur
emanasse dignitas quod sicut ipse ibidem singulariter super omnes resplendet. Illud quippe notis-
simum est tunc permaxime resplendere atque vigere auctoritatem episcopalem quando sedente episcopo in medio
sinodi episcopalis sub eius nomine fiunt iudicia. Et iudicia perpetuam rei memoriam statuta promulgantur
de unanimi assensu abbatum decanorum prepositorum aliarumque dignitatum ecclesiasticarum et sacerdotum tocius
sue diocesis. Similiterque et archiepiscopalem de assensu omnium suffraganeorum in sinodo metropolitana
primacialem demum et patriarchalem. Idipsum deinque innotescit nominibus in quovis principatu
seculari velud si comes generali prima convocacione de assensu militum et seniorum, dux de
assensu comitum et baronum. Rex vero in curiis generalibus de assensu procerum omniumque procerum
et communitatum regni atque dominorum suorum. Sed et similitudine illa attendentes fateri indubie pos-
sumus tunc omnino fulgere imperiale maiestate robori primam fieri quod virtute eius in supremo ascen-
dentem quando considentibus regibus catholicis atque principibus modo procedit leges suo fient no-
mine de omnium consensu universi orbem comprehendentes in proprio quidem propterea execucionem

hntes // Et ideo hanc unius legum comparabit illas quas facit solus aut de paucorum consilio princi
pum // In omni etenim congregacione imperialis resplendet gloria et potestas atque maiestas omnibus quibus fiet
manifestum imperialem maiestatem non solum armis decoratam sed legibus esse armatam // Amen
ad hoc erit quando sederit in sedes maiestatis sue et congregabuntur ante eum omnes gentes etc. Iste namque
dies in scriptura sacra ideo quandoque vocatur dies glorie dei dies domini dies quo virtutis eius quia ut potes
tas erit in splendoribus sanctorum quando veniet dominus ad iudicium cum senatoribus sedentibus tunc super
sedes et iudicaturus cum eo omnes vivos et mortuos apostolis omnibus utique communis habet doctrina
apostolicas quia iuris hiis perfecto christo consedentibus eius gloria tunc maxima erit in splendoribus sanctorum ipsorum
// Quapropter attestante david deus glorificetur in consilio sanctorum suorum si generali sedente sinodo re
splendet ecclesie maiestas in splendoribus sanctorum hoc est qui appellantur nomine patres in sinodo con
venientes etenim absurdissimum est dicere quod inibi deperat quicquam glorie aut utilitatis summi pontificis
ecclesie presidenti qui papa propterea quia pater est patrum vocatur profecto si gloria patris est filius sapiens
quanta erit gloria summi pontificis in generali sedente concilio tantorum filiorum et fratrum suorum sapientia
et obsequiosa operacione letatur // Illud nempe veritatis christiano prosequimur ipso illi eius gloria
est quod in nomine domini nostri ihesu christi ab incarnacione eius Anno M. lviii. mense aprilis Indictione
xii. propositis sacrosanctis evangeliis presidente quoque sanctissimo Nicolao papa in basilica lateranensi
patriarchii que cognominatur Constantiniana consedentibus etiam reverendissimis episcopis abbatibus presbiteris
diaconibus idem venerabilis pontifex auctoritate apostolica decernens de electione summi pontificis inquit etc.
// Innocencii quoque tercii nulla maior narratur gloria quam quod in magno lateranensi concilio prese
dit pontificatus sui anno xviii incarnacionis vero M. cc. xv. consedentibus in eo plus cccc.
episcopis et decem abbatibus lxx. ubi canones sinodales tunc promulgati quanta veneracione supra
omnes decretales aliorum summorum pontificum habeantur attestatur iuriste volumine decretalium in
scolis legentes // Notum est preterea legentibus cronicas Ro. pontificum quanto incremento ad
aucta sit eorum gloria roburque illis accrevit qui dudum concilia generalia celebrarunt
apud latinos propriis sua presidencia illa decorantes videlicet Innocencio 2o ex celebracione Re
mensis et claromontensis circa annos domini M. c. xxx. Innocencio deinde 4o ex primo lugdunensi
Anno M. cc. xlv. promulgata inibi deposicionis sentencia sinodali contra fredericum impera
torem Gregorio vero x. ex celebracione 2i lugdunensis Anno domini M. cc. lxxiiii. qui vocan
tis ad se Leodiensis episcopo et abbate sancti pauli de urbe expositis excessibus eorum de
quibus diffamati erant compulit cedere oneri et honori providitque de aliis // Nec minor rur
sum accrevit laus Clementi 5to ex celebracione viennensis conciliorum Anno domini M. cccx.
// Quorum nomen quoque honorabile est coram deo non solum permanet in generacione et generacionem sed nomine
etiam hereditavit illos dominus deus noster ex edicione sinodalium canonum qui eorum nomine inti
tulati sunt et ad perpetuam rei memoriam conditi. Quod principalium accedente consilio maius
robur monarchicus principatus. Et quod papa uti debet consiliis Cardinalium.

32. h Orientis dominium tue exposicionis manifestissimo iam splendore testatur nichil deperire sum
mi pontificis sue auctoritatis ex celebracione generalis sinodi sed speciale robur et incre
mentum glorie propterea sue competere dignitati. Quod etenim docui quanto apostoli distribuerit tanto
magis declarabit sue virtutis fortitudinem velud granum sinapis fortiorem in mittens ad

rem fecerit cum tenet in ma

UVA.BHSC

rem forti ai terit in modario. Est quippe in iure doctum illud immobile fundamentum
omnibus per se notum. Illa ratio est per accedente consensu omnium seu principalium ministrorum cuius
libet universitatis, prima actio ministri vigorem accipit, maximeque roborat virtute. Quemadmodum
invalescit vis regis qui bellum aggreditur omnium suorum militum aut principum beneplacito
accedente. Rectoris etiam cuiuslibet conventus civium principalium aut consilium accedente
consilio, cuiuslibet quoque ordinis aut religionis generalis ministri ex deliberatione diffinitorum.
Nec minus episcopi et archiepiscopi ex consensu capitulorum suorum sive episcopalis et metropolitani consiliorum.
Ideo premissi non exigue potestatis competit de consilio Cardinalium. Ad multiplex quoque regiminis onus quod
... Cardinalium sustentatorem. Et quod principium est ad institutionem status eorum. Divisa enim
... demonstrant monarchicam formam regiminis potestatis non debere esse quia vere nec in eo repleti resplendet
quam ... per sue libito voluntatis si consilia sequitur Cardinalium operatur. Huius magnus operationes
actiones ... ceteri et omni dignas laude atque vigore plenas. Aut fortassis dicere
quis valet minoris esse vigoris summi pontificis provisiones patriarchalibus, provincialibus, metropolitanis
et cathedralibus ecclesiis factas de consilio et assensu venerabilium fratrum suorum Romane ecclesie Cardinalium
maioris aut virtutis aut potentie esse quam aliorum provisiones beneficiorum quas facit per se
solus. Hec namque ecclesie Romane consuetudo ab antiquissimis observata temporibus alias numquam aut vix
factas fuisse eiusmodi promotiones maiores. Et ut quidam asserit ex defectu consensus
Cardinalium quondam fuisse reputatas minoris roboris aut subiacere vicio nullitatis
et ideo retractatas. Non enim sapiens quis doctusque reputabitur asserere volens potestatem quam
de consilio et assensu Cardinalium eiusmodi promotiones facit papa aut facere debet per id cessetur minus canonice
providere. Et per consequens propterea dicatur amittere monarchicam formam regiminis a Christo institutam. Ideo
quoque dominus ... de consuetudine similiter observata in ecclesia omnes alias ordinationes atque diffini
tiones sedis apostolice in maioribus ecclesie causis atque negotiis in quolibet ... subscribunt
se papa et omnes Cardinales testimonium perhibentes cum omni integritate consensu et assensu ... eorum.
Patet et idem ex dictis laudis vel vituperii magna quippe laus et gloria potestati tribuitur
quando in maioribus ecclesie causis procedit de Cardinalium consilio et assensu additis etiam quandoque aliis
prelatis et doctoribus in sua presentibus curia, quam certe laus paulatim ab eo fugit si spreto consilio
seniorum ardua negotia presumat perficere solus. Patet rursus ex ratione quod utilis
patitur etiam pro sustentatione Cardinalium ... in communi medio ... proscripsit quod uno ex quinque
minutis ... prius ... ex promotionibus suis ... et ... ab antiquo
tempore consueverunt. Nec minus etiam patitur onus in multiplicatione quam similiter cardinales
possident beneficiorum. Cardinalium namque unus possidet aliquando tot beneficia que distributa com
petentes redderent decem doctores divini aut iuris humani. Et etiam utilis gratie id
patitur propter ... quod faciunt Cardinales presidentes ... dignus est mercenarius
mercede sua ita non operantes non debet operari Cardinalium ... quod etiam dicta omnia
sustinet ... ipse assistati dirigenda re publica Christiana. Onus id quod sustinet ecclesia
pro Cardinalium sustentatione maius ... est testimonium quod papa sequi eorum consilia non est inconveniens
regimini divino a Christo instituto multoque minus convenire ... si ... conformat se ...
sinodi generalis. Sane Cardinalium collegium ... aliorum dignissimum in dei etiam collegium

ē aliys q₃ oib⁹ antiq⁹ q̄m a tp̄e cepit aploꝝ. Haud igr̄ dubio magna fructuosaq₃
rōne institutū agnoscit̄ Car^lium collegiū nō ēe vrīne aut temarie seu q̄d log⁹
a ūitate distat īfideli q̄d utiq₃ sequet̄ si illa assertio vā eēt q̄ ꝑpam seq̄ Car^lium
ōsilia ē aplice ꝯnctre dig^ti 2 altātio regimis atq₃ potestate a xp̄o ī ecc̄ia institute.
// Attēdendū ꝑfecto ē q̄ ab īnīo illōmis stat⁹ Car^lium ecc̄ia sēp mansit hodieq₃ fore ꝑmāet
in hac intēcōe Car^lium opacōes atq₃ ōsilia utilia fore 2 nc̄ia ad bonū ecc̄ie regimē
sū. pōtifici assisten̄ // Rursus de statu Car^lium q̄ uis hactē⁹ 2 hodie multi multa lo
quunt̄ nēo vnq̄ asserere ausus ē q̄ petr⁹ in uita sua q̄ q̄m ꝑcepit obuīas atq₃ ēpug
nās mācuchito ējmi sibi a x̄o cōcesso de pascēdo oues suas. Et tn̄ de ei⁹ ꝑcepto
Clet⁹ ut inqt damas⁹ ordīauit in urbe rōna. xxv. pb̄ros / quoto nūo sūt sēc ro. ecc̄.
pb̄ri Car^les // Quīno h⁹ ipmecīa ꝯmēdat oī āno p̄u^ca leges hac hystoria ēius
festiuitate. Et fortassis petr⁹ id p^mm fieri p se noluit q̄ dū inxerunt aliq̄ ex glo̅so
illo senatu aploꝝ ob illi⁹ reuerēciā collegij sacrtissim̄ s̄ id fieri mādauit aplis
ab hoc seculo iā deficiētib⁹ ¶ Intellexerit nēpe vt q̄admodū xp̄o ordināte ceti cū
eo apli ī executiōe diuinoꝝ mādatoꝝ sibi ūnicē fuint auxilio q̄ dū sil' manserūt
ī iudea. Sic 2 cuilib₃ futuro sūmo pōtifici auxilio fore Car^les assistētes eidem in
maioib⁹ ecc̄ie cāis ad q̄ꝝ ꝯsumacōs pl⁹ q̄m in minorib⁹ req̄rebat̄ uirtutis ꝯcursus.

33 Quō ad ꝑficiēdū res magnas ꝯferunt alioꝝ auxilia eciā int̄ āgelos q₃ sol⁹ d's ē
via t² magitudo rei opate maḡne. qui facit magna solus.

Arguit opacōis / magitudo q₃ opacōis maḡne uigoris atq₃ uirtutis ī opāte
demōnt. Est āt notissim̄ q̄ p se minores s̄ maiores ecc̄ie cāas ꝑp diffinit de ōsilio et
assu Car^lium utiq₃ ī haꝝ ꝯsumacōe opacōnū q̄ maiores sūt pl⁹ intellir ꝑpe ēsse
uigoris atq₃ uirtutis // Sol⁹ nēpe de⁹ testāte ps^ta ē q̄ facit magna 2 mirabilia
solus. Cui⁹ rōne ꝑ ut alio īq̄t ps⁹ q₃ mag^nus ē ei⁹ nō ē finis. Atqui oib⁹ homib⁹
q̄ nō in imensū s̄ data ēē ad mēsurā sapia grā uirt⁹ atq₃ ptās patentissima experiencia
oib⁹ mōstrat q̄ mis fulcitos ptāte hoies q̄ dā per se posse q̄dā uō nō n̄ cū alioꝝ
auxilio. In tāq₃ notissimū re q̄ int̄ hoies hoc ita ꝯtigat q₃ p se cuilz notū
ē alia op⁹ nō ē exēplificacōe. Us₃ q̄d dem ēē uolū⁹ mai⁹ ē sing^lar q₃ dignū attēcōe
illud uō ē ad ꝑficiēdas res magnas auxilio uti alioꝝ / eciā ūl fiant int̄ angelos
Et int̄ eos sic ꝯtigisse repim⁹ ¶ Et eī q̄ mis huāne īfirmitatis r^ta q̄ dū ī statu
uie ꝑmanet tā maria sit āgeloꝝ ptās vt nulla aut mx sit ad hoieꝝ ꝯparacio /
ē tamē int̄ se ipos. Nā et si tāta ē angeloꝝ uirt⁹ ꝑ ut legi⁹ angelo dn̄i percuciente
castra assirioꝝ vna nocte int̄fecti sūt Clxxxv. milia hom̄ / tn̄ cū īūice āgeli ip
sius alttāt² ut ꝑficiat q̄d' volūt eisdem ꝯferet auxiliū. // Q¹ ꝑpe lib⁹ affirmāte
dāniel' cū gabrieli alioꝝ archāgelo āgel⁹ ꝑsaꝝ corā deo restiterit xxi. dieb⁹ tūc
ꝑfec̄ q̄d' uoluit q̄n ueīt sibi ī adiutoriū michael vn⁹ de pricipib⁹ primis / adaucta
q̄ sibi uirtute magna cū fiducia reuersus ē vt uterq₃ ꝑualeret cōn eūde āgelū custode
ꝑsaꝝ ¶ Patuit h⁹ expssē magis quō testāte Io. ī apo. fēm ē pliū magnū ī celo q̄ r
michael 2 āgeli ei⁹ ꝑliabāt² cū dracōe 2 draco pugnabat 4 āgeli ei⁹ 2 n̄ ꝑualuīt

in locis inuēt⁹ ē eoꝝ ampli⁹ ī celo. Sꝫ p̄iect⁹ ē draco in t̃rā ⁊ angeli eius. Et q̄m legi⁹
q̄ cauda ei⁹ trahebat secū t̃ciā p̃te stellaꝝ. asp̄sim⁹ maī⁹te q̄ maioꝝ mlt̃i^do p̄ualuit ad
u̾sus minoꝝ qꝛ cōm t̃ciā d̄ne p̃tes. Si itaqꝫ āgel⁹ q̄uis vn⁹ tm̄ posset q̄m omes ut
q̄ petro dixisset x̄c. An putas qꝛ nō possū rogare p̄rē meū ⁊ exhibebit m̄ mō pl̄q̄m xij.
legiōes āgeloꝝ. Quo vtiqꝫ sim̄ac notū fit nobis copiosā mlt̃i^tē malignoꝝ sp̄uū
q̄ueisse ad xp̄i necē fuisse qꝫ p̄sēte illa captiōis hora qd̄ x̄c sig̃ficauit dicēs tunc
ad iudeos hec ē u̾l hora ur̄a ⁊ p̄tas tenebraꝝ. Unus q̄ppe āgel⁹ etiā pl̄q̄
satis erat ad impediendū actiōes illoꝝ q̄ missi erāt a pōtificib⁹ et phariseis qui certe
nō erāt Clxxx. milia sic̄ illi de exercitu senacherib q̄s interfecit āgel⁹ vn⁹ manifestauit
secūda die t̃tio experiencia. Nā cū p̄ncipes sacerdotū liberā ei⁹ custodiā cōcedēte pilato
muniuissent u̾ sepulchꝝ signātes lapidē cū custodib⁹ nec minoꝝ fuit tūc militū
missa ad custodiendū q̄ ministroꝝ q̄ ihm̄ cōp̄hēdūt nocturni tm̄ eodem referente
euāgelista q̄ p̄ timore x̄ āgeli vni⁹ descendētis de celo q̄ reuoluit lapidē ab hostio
monumenti exterriti sūt oēs custodes ⁊ facti sunt uelut mortui. Q̄nti ē erat
ad hom̄ impediendā p̄tatē ne ihm̄ cōp̄hendissent vn⁹ sufficiebat āgelus. Sed et
p̄n̄s tūc fortissimus aderat lucifer x̄ frequēs temptator capiēs occidē quē nūq̄ pot-
uit supare temptacōe. Sic ei x̄ iudeis dixit vos ex p̄re dyabolo estis ⁊ desidia p̄ris vr̄i
uultis facē ille homicida erat ab initio. Fuit nāqꝫ dyabol⁹ homicida ab initio illo q̄
in ueritate nō stetit odio h̄n̄s semp x̄m. q̄ cōstituit de⁹ p̄r sup omēz p̄ncipatū ⁊ p̄ta-
tem subiectisqꝫ oīa sub pedib⁹ eius itaqꝫ lucifer uidit ita futuꝝ n̄ se illi noluit hu-
iliare/amabat quidē p̄ncipatū illū q̄ dicebat ī corde suo sup̄ astra celi exaltabo
solium meū. Indignat⁹ i²x̄ inuidit ⁊ odio eū h̄uit. Et qm̄ teste Jo. euāg̃ta Oīs q̄ odit
frēm suū homicida ē, vtiqꝫ dyab⁹ in q̄ istud odiū p̄manebat ab initio homicida erat
vnde x̄m odio h̄n̄s nō solū xp̄m ip̄m sꝫ oēm ei⁹ societatē extinguere voluit/peti-
uerunt nāqꝫ vt cribraret ap̄los sic̄ triticū ⁊ qꝛ nō cōcessū ē ipi oēs cribare sic̄
petrū q̄ xp̄m negauit voluit eos occidē. Q̄nimus ē intelligēd̄ sit āgelū qui ap-
paruit de celo cōfortās xp̄m p̄n̄tē fore āgelosqꝫ ap̄loꝝ tm̄ qꝛ lucifer q̄ omiū āge-
loꝝ ē potentissim⁹ aderat q̄ huc suosqꝫ satellites conātes vna cū eo occidere
petrū aliosqꝫ suos disc̄los pro q̄b⁹ orauit p̄rem vt in noīe suo eos seruaret pot̄ dixit
xp̄c eisdē aliisqꝫ p̄sētib⁹ securitatē q̄ pro eoꝝ defensiōe si expediēs fuiat posset ro-
garet p̄rem exhibituꝝ sibi statī pl⁹ q̄m xij. legiōes angeloꝝ. Nāqꝫ dyab⁹ sua-
dēte ad capiēdū etiā disc̄loꝝ iudei intēdebāt qd̄ agnouit x̄c cū eis dixit. Si ḡ me
q̄ritis sinite hos abire. Ex doctrina itaqꝫ euāg̃li ⁊ libri danielis ap̄tissime cōstat
qd̄ diximus ad p̄ficiendū res magnas etiā int̃ āgelos ēē aliorꝝ auxilio. Nāqꝫ do-
cem̄ vnū āgelū aut plures q̄uis multi potentes nō omnia q̄ aliq̄n uult per se
p̄ficē posse sꝫ auxiliū fore eidem vt optata p̄ficiat ceteroꝝ assistenciā angeloꝝ
nō enī absqꝫ magno misterio ⁊ singl̄ari sp̄ecificauit x̄c xij. legiōes āgeloꝝ vbi r̄^u
hūane p̄tatis pl⁹ q̄m sufficiebat vnus. Q̄n ē p̄maxima negocia in dei ecclia
ingēt altercatib⁹ siue magnis p̄ncipib⁹ magnis p̄latis p̄plis magnis aut vi

UVA.BHSC

rus doctissimus haud dubiu͂ si videm⁹ q̄ angelis lu͂s adiu͂us ꝛ scos angelos alteratib⁹ alio
ru͂ angeloꝝ confert auxiliu͂ q̄ ꝑpe tunc confert plures sapia͂ i amicos atq̄ iuutib⁹ fideles deo
et eccīe hoc ē cupientes idē pficere op⁹ consumate ad salutū et ad pficiēd⁹ q̄d desiderat op⁹
sibi assistere sic de lxx. cū moyse sepe dn̄m ē q̄ erat una secū on⁹ ppli sustentantes
// Et cū q̄z magnitudo cūe ut pficiat magis necessariu͂ exposcit virtutis // Certe i consūma
cione opis magni q̄d auxilio pficit alioꝝ pl⁹ virtutis atq̄ potētis in ipa elu
cet q̄ sane eidem i esse i collugit et augmentari ex alioꝝ concursu. Explicantur
modi q̄tuor demonstrantes incrementu͂ ppalis . virtutis ex sinodi gn̄alis celebracione .
3e. ys pfecto notoria fit his veritate semp ac magis evidentissi.m nobis efficat⁹
intentu͂ ppositi q̄ su. pontifici gn̄ali plidenti concilio concedente ē sua dignitas atq̄
ptas nō diminuta q̄d ē ꝫ adaucta magis nec ifirma reddita aut obscura sed
splendore fulgens ꝛ magno confortata robore // Q̄d p̄z ex magis necessario opeꝝ que mihi
consumat⁹. Et cū arduissima atq̄ pmaxima negocia sint p q̄b⁹ consumādis gn̄alis
convenit synod⁹ / adeo difficilima ut existimet⁹ humana pfici virtute nō posse / ꝑ q̄d ea
rone ex toto orbe conveniūt ad concilium vt que p ppm ꝛ Cardinales fieri nō potint
ibidē cōpleant⁹ // Quū i ꝛ auxiliatib⁹ ceteris congregatis in sinodo maiora eccīe
negocia noīe su. pontificis velut iā pfecta pmulgat⁹ intelli x utiq̄ p̄t ppm illa co
plete maioris fuisse roboris ac virtutis q̄m p̄ uno nō valente p se ea pficere solum
aut cū consilio Cardi.lium // Et ꝑptea clarissi.m monarchia regimis dignitati ꝑpe a xpo
concesse nichil depire ex diffinicione sinodica / ꝫ magis q̄ adaucta mihi reperitur
sua virt⁹ atq̄ ptas // Q̄ nō atī idipm intellige plen⁹ valeam⁹ colligi p̄t ex iā declaratis
// Sꝫ et illud paruitiam⁹ q̄ nova ptas a convenientib⁹ a concilio nō concedit⁹ ꝑpe tq̄
ex hoib⁹ velut dicat⁹ ptate q̄ ex deo ꝑpe cū concilij inchoacōem aderat nō sufficere
et q̄ suppletur. // Propterea q̄ intelligendū nō ē q̄ q̄d⁹ aliq̄s ptatis sibi tunc extrins
ecit i trinsecū ꝛ essenciale omogeniuq̄ augmentū tribuens ptati sue velut cum
caritas per q̄d⁹ i hoīe augetur. Et cū ptas sūmi pontificis i indivisi.ll consistit
q̄ a⁺ tota a⁺ nil competitei⁹. Et tanta ē essencialr ptas eius die qua insignia
recipit coronacionis q̄ntum i die obit⁹ eciā si p xxx. anos sedeat in pontificatu / par
q̄z fuit i sua ptas omi q̄ sūmi pontificatus apice tenuerit / eritq̄ illoꝝ omi
q̄ tenebūt usq̄ ad consumacōꝫ seculi // Si q̄dē nō facta pro modo comparacōe ad eā
ptatē q̄ sinodi ē gn̄alis / cui⁹ mandatis ipse obedire tenet⁹ ꝑpe ptas suprema suprema dr̄
ee in eccīa dei q̄z super omnem fidelem omi loco ꝛ tpe et de omīb⁹ causis atq̄ negociis
// hijs nēpe terminis vt sup⁹ claruit alioꝝ ptas epoꝝ / ꝑpe vero nō limitat⁹ qui as
sumptus ē in plen.ne eccīa⁹ libertatis ptatis illis vocatis in ptem sollicitudinis
// Vim plen.te ipa nō obstante q̄m ex declaratis evidentissīe p̄z q̄ aplice dignitati si
ngulare robur atq̄ incrementū accidit ex concilij gn̄alis celebracōe ptimissis alijs
q̄ plimus i hac expone q̄rta apiedi sint modi q̄b⁹ pspicue intellige valeam⁹
eiusmodi incrementū // Primo sane occurrit expte notitie. Omnis q̄ppe creatura i statu
vie aut prie q̄nus illūatissima sit manus tamen noticie lumē recipe p̄t in dies vsq̄

UVA.BHSC

ad consumacionem seculi // Non sit ad prius mirum de virtute anime cum non ad mensuram detur spiritus
ipsaque illuminaciones in celo beatos solam ut Io. in apo. testatur claritas dei omnipotentis illuminat
civitatem et lucerna eius est agnus, lucerna utique non sub modio posita sed super candelabrum
omnes illuminans domum inhabitantes. Namque ut in primo libro ait facies eius sicut sol lucet
in virtute sua per hoc manifeste docens omnem ab eo procedere illuminacionem, non sit eciam mirum
de beatissima virgine. Et enim teste ideo cetis per partes matre venio tota se infudit sol gracie plenitu
do // Qua in re non solum angeli inferiores a superioribus. Sed et seraphym purgantur illuminantur
atque perficiuntur a plenitudine gracie istius carnis xpi assistente, nemo asserere temptabit personam quamvis
dito casu scientia doctissimum perfectissimumque sit multo magis consumatus virtute quod diu vivendo posse
recipere maius noticie lumine ad sciendum utiliusque regendi rempublicam varia // Quoniam illos et
qui dicunt duos esse claves alteram sciencie et alteram potestatis addiciences atque pro summo pon
tifice validam esse clavem tamen discrecionis non errante facile intelligere est augmentum sciencie ad in
crementum pertinere potestatis // Verum quia multi sunt affirmantes unam clavem esse duntaxat
innitentes doctrine Io. xx quam meminimus. Quamquam per mentes dicere videtur quod una sit tamen
clavis videlicet spiritualis potestatis ligandi atque solvendi quia iudex ecclesie dignos recipere et
indignos excludere debet a regno. Ut Nicholaus super Io. ipse quemadmodum lumine in male
clauigero dirigit. Ita et sciencia lux quidem spiritualis exterius per clavem dirigit potestatis.
// Qua in re multo amplius lumen intellectus esse consiliogenerali quam in solo papa ecclesie cum eius cardinalium collegio.
Et quidem de hoc textus habetur Io. propter hunc respectum illuminacionis spiritualis potius non exile incrementum
recipit. // Si namque apostolo teste innotescit principibus et potestatibus in celestibus per ecclesiam
multoformis sapientia gracie dei incarnandum non erit quod per ecclesiam in generali sinodo ultime congre
gatam innotescit ipse aliquis spiritualis doctrina pro bono regimine populi fidelis ut sic amplior
preeminencia sua ex conuencione cum generali concilio omni dignum laude incrementum suscipi
at. Quo se offert intelligendus secundus incrementi modus per rectitudinem accionum, Mul
torum sane qui fere omnium doctrina est theologorum quod diu stat ubi durat quod semper ac magis
depravari humanam posse actionem sic et rectificari depravacio quippe fit per elongacionem
a summo bono et rectificatio per approximacionem Sicut aliquis tanto longe a deo est quanto distet
longius eo ipso quod vult in quo stat peccato permanere. Et omnis qui deo propinquat eo ipso propinquior
fit quod placet esse ipse vultque magis appropinquare // Propter quod reproba facta est
posicio illorum philosophorum asserencium omnia peccata esse paria quia virtus moralis augmentum nequi
bat suscipere // Actiones itaque summi pontificis ad regimen populi variam quamvis certe sint
intelligibile est tamen adhuc maiorem recipere posse rectitudinem // Quia vero actio summi
pontificis sinodali regulata diffinicione rectior fiat alibi sunt exposita septem demon
strantibus diversis sinodicas acciones ab omnibus summi pontificis preferendas quamvis non ab eo solum
sed procedunt ac de cardinalium assensu // Magnum quippe testimonium est rectitudinis sinodalis iudi
cii affirmante paulo non ambulare ad veritatem evangelii diffinicioni sinodali conformiter
non agentes // Attenta porro ecclesie consuetudine generali sinodo multos inter sapientes
rectitudo generis huius palam nobis innotescit. Et enim quia in opere virtuoso rectitudo
sumitur prout sapiens determinabit quanto maior multitudo sapientum determinat opus aliquod

UVA.BHSC

bonum esse utique magis censet decretum. hic in se multorum namque sapientum sanitas est or
bis terrarum // Est preterea consessum sinodale iudicium certum magis nomine in adversum dicere potente
quem asserunt papa et cardinales asserunt etiam prelati asserunt divini et humani iuris doctores
asserunt prelati inferioris status ecclesie cuiuscumque reges et principes per ambasiatores convenientes
in sinodo // Propter quod etiam ista ex causa tertius apparet incrementi modus per confortationem // Sepe
namque accidit propter adversitatem periculique eventus. Et quia dubitat maioribus de causa
id non fore gratum quod summus pontifex hesitet nec audeat grandia opera inchoare aut
perficere inchoata periculum divisionis formidans subtractionisque obedientie quemadmodum contigit in precessi
adversum imperatore vel aliqui regum provincie aut in obedientie seu a fide deviante qualibet
regione // Cum vero concilio presidente ad eum et omnibus ibidem convenientibus id agendum videtur utique maximus
pontifex confortatur acceptaque fiducia consumationis vel inchoat vel inchoata prosequitur constanter
// Erit assistorum nostrorum huius annales legens hystoria quod clare videt eos nostrorum practicam
a romanis pontificibus sepe fuisse acceptam taliquam confortatos auxilio prevaluisse ad
versus magnos principes aut magnarum etiam terrarum primates catholice obviantes fidei
// Sed precipue exemplum dat nobis concilium lugdunense primum celebratum. Anno domini millesimo
cc.xlv. cuius gesta explicite attestantur. Innocentium papam quartum ut iudicium fecit adversus
fredericum imperatorem fuisse confortatum per prelatos presertim qui de yspania erant ibidem convenientes
// Nec moleste quis ferat audiens per concilium generale confortari Romanum episcopum vi
carium christi quem vult vacillat animo vereus. Equidem legimus de ipso salvatore nostro quem
factus in agonia prolixius orabat quod apparuit angelus dei de celo confortans eum / Et tamen puer erat
qui crescebat et confortabatur plenus sapientia. Sapientie plenitudine aliisque plurimis virtu
tibus ac donis in generali sinodo concurrentibus perfecto summus pontifex crescit in augmentum virtu
tis dei // Crescit rursus ut ita dicamus in semetipso quoniam post celebrationem concilii ge
neralis pleniori fiducia et magnanimitate operatur que per eum agenda sunt prosequitur. Exemplum dat huius
est leo primus cuius tempore celebrata est quarta generalis synodus Calcedonensis. Alio quippe
vigore plene sunt epistole eius scripte post celebrationem dicti concilii quam ante // Ante
equidem ut plurimum in prefatione litterarum ante ponebat nomen imperatoris nomini suo. Nec
solum imperatoris sed imperatricis episcoporum plurium ac etiam presbyterorum verum post tamen celebrationem conci
lii in omnibus epistolis nomen suum anteponit omnibus illis // Fuit namque magnificatus in eodem con
cilio quem universa ecclesia catholica approbavit quoniam ipse vicarium patriarchali sinodo romana
edidit fidei professionem mandans ut tertium epistole eius si quisquam usque ad unum iotha
disputaret et non eam in omnibus venerabiliter reciperet anathema esset // Idipsum patet de
omnibus illis romanis pontificibus qui in concilio generali acceperunt purgationem. Et plurimis de
aliis id suadeat specialis romana sancta prelatura contra suos adversarios triumphantibus nich
ilominus idipsum reperitur de omnibus aliis sub quorum pontificatu unum generale concilium in pace
cum eo celebratum est. Si quidem non sperat adhuc in sua vita celebrandum // Et rursus qui
semel in concilio presedit non quidem fama aut relatione sed experimento agnovit maiores
personas ecclesiasticas totius christiane religionis propter quod tamen in negociis grandibus quam iusticie causis
cautius ac fiducialius procedere valet // Cupienti itaque optime regere principatum vitae eo

pficiat simlr aduentu ē eciā hec notanda pmo. Ex pmissis tale pbatū hoc qd pe nro xpm pfecisse
lucas testificatur cū ait. Et ihs pficiebat etate et sapiā et gra apud deū et hoies. Ipseqz
deti ecce papit ut diliget assistat multū pectoris sui. Quod eciā ex pdcis euidet atqz
euidentissime concludi pt, continua declaraz quattuor exponū videlz. Quod nō obuiat monarch
ico principatui i subditoz regimine consilys uti sapientū. Quod eccā ht doctrina sino
dalibus diffinicoibus ppm conformit et actuz. Quod ex celebracoe concily gnalis pplis
dignitas magnū assuit robur et ecclia dei singlari splendore refulget. Exponitqz
sinodū diuīus pmanie debitur q sit eius forma quoqz nō ē possibilis duplicacio gdum
r Estatuit i hec nuadilteee vt cotinuo in concilio resideant. Capitulum 34. 34.
hic pscrutari vtr deceat gnale actu pmanere gnale sinodū si i ea put expositū
ē tn ē splendet monarchici for regiminis ecclie dei conuenientis. Inqsicut huic pstanti
cām diebus nris celebrata concilia duo Constancien et Basilien equide utriusqz eoz tā
diutina celebracio fuit. Vt qd iuo eoz tpe sedit durãcoz excessit cuiusqz gnaliū co
alioz q post tpa aplor celebrata fuere. Rursus cum pstat vba decreti frequens
Constancien concily i quiet. Vt p quandā continuacoz sp aut concilium vigeat aut per
tmi pendeciā expectet. Ad qonē hanc distinctis exsoluenda declarata primo que sit
gnalis for sinodi quo ad continuā sui pmanenciā req̄ri videtur epor et alioz i eccā
gradiui dupliciter hoc nō ee possibile demonstrat. Consequt quo alys urgentibus multis
vt sinodus continue pmaneat nō compatit for eius. Tercio pterea loco q̄ndiu gnalem
sinodū deceat pmanere. Et postremo causa explicat quedā de opportunitā cuiusqz
concily gnalis celebracoe. Illud at p fundamento sumendū ē q ut continue actu per
maneat nō compatit gnalis sinodi for aut eius ppria condicio. Et i omnis agnicoe rei
adipiscī formā qp ipa nā eius de attendi oportet. Si vitate qp inqrimus eius naliū inuenire
Propē vt sinod contin. pmaneat numqz de ect nā eius agens sp adesset hoc ē epi
doctores et aly qdā notati supius. Et suadē videtur finis quis sit ille pote declaracio
veritatū catholice fidei, et repbacio heresū reformacio ecclie conseruacoqz libertatis et
conseruanda pax i pplo xpiano. Vix eīm nunqz uacat teps quo i religione xpiana
nō orientur multe fidei questiones dubitacoes q adhuc nō sint decise, aut eciā iā de
terminatas plurimi aberrantes, sepeqz i ecclia sint deformitates plurime. Et int principes
ac pplos p maxime dissensiones nec ē ei doctrina saluatoris hoc pmittente vt scan
dala ueniant, consurgit gens i gentē et regnū aduersus regnū, oportet eciā plia et sedi
ciones fieri si nō dū statī finis. Quo uo ad materiā fidei pdicatum est a multis
iā centenarys annoz pdicatqz continue et adhuc pdicabit aduenisse teps ab aplo q
sanā doctrinā hoies nō sustineant si a veritate auditū auertent, quoqz discedent
quidā a fide attendentes spiritibus erroris et doctrinis demonioz in ypocrisi loquentiū mendaciū
et cauteriatam habenciū conscienciaz. Cum eciā ipse testatur bonū semē et zizania in dei
ecclia continue futura sint vsqz ad consumacoz seculi. Quod ē si numqz dee materia

UVA.BHSC

celebrandi concilii agentes ad esse semper et finis suadet quare in non continuo celebratur // Quia ut predicti
est non spectat formam eius // fforma quippe sinodi generalis illa est de qua fuit expositum in 2a et tamen
est non spectat formam eius // fforma quippe sinodi generalis illa est de qua fuit expositum in 2a et tam
circa diuersitates videlicet que dat esse concilio et illud conseruat in esse / Hec autem forma est ex intessencia partium
non quarumlibet et quorumlibet conueniencium sed uocatorum partium in sedencium ad perficiendum opus proprium quod conciliis
non congregat. Et illorum utique partium ex quibus constituitur et integratur // Que uero sint eiusmodi partes
sepe fuit iam commemoratum quia episcopi eorumque superiores doctores predicatores curatique parrochias habentes
in magnis plebibus necnon et generales partes ex quibus constituitur ille sunt que indicunt concilii et locus
uocacionis ad illud specificatur // Consensus autem conueniencium ad sinodum uno in loco et
publice expressius ille potius causa est sinodalium operacionum que forma concilii que incipit sed forma semper
manet // Unde quamuis aliquando fuit dictum quod modus celebracionis concilii est forma eius quia tamen ille
frequenter uariatur. Jo simpliciter loquendo non videtur forma esse cum concilii generalis permanens continue
uno et inuariabilis sit intessencia partium manet ex quibus integratur sine qua forma generale concilium
esse nequit. hac ei posita qualificatam ut dictum est ponitur Et hac deficiente concilium esse desinit
// Quod non semper contingit in modo celebracionis nam in diuersis conciliis diuersificantur // Adhuc etiam in eodem
fieri potest et aliquando visum est fieri // Et ei quantum ad concilia celebrata in ecclesia occidentali
a 4c annis in alto per deputaciones in alto per naciones / in alto per personas. Et in alto
hoc est viennensi et lugdunensi ultimo per intelocuciones prelatorum inuicem cum papa in consilio
cardinalibus legitur fuisse processum // Sic igitur cum multiplex sit differencia in modo celebracionis
conciliorum generalium in spacio concilia eiusdem sit racionis et nature quantum ad formam ydempticam palam fit quod
celebracionis modus non est forma concilii generalis sed illud quod est speciale cuilibet sinodo et sine quo
esse non potest intessencia videlicet et congregacio continue permanens partium ex quibus constituitur et integratur
Que non eiusmodi intessencia non semper durat continua esse in dei ecclesia docet nos patrum in mositas ipsa
generalium que in legimus non continuatum sed multa diuersis temporibus celebrata fuisse con-
cilia // Quamuis autem asserere generalis sinodi celebracionem uno in loco aut in diuersis
semper continuari debere est multum obuiare patrum exemplis uirorum nobis qui uirtutis et residuum
semper doctrina sapiencia et sanctitate prestancium // Est rursus obuiare eciam statuto ordinario
communi facto in magno Constanciensi sinodo perfecto que statuit ut de decennio in decennium
generalia celebrentur aperte inhibuit continuum esse celebracionem concilii generalis // Nec obstat quod aut
ut semper concilium uigeat quia subuenit statim aut per tempus procedenda expectetur que verba cla
rissime denotant non continuam quidem sed intpellatam esse debere generalium celebracionem generalium
dominum. // Et quamuis christianum atque infallibile esse illa uoluit statuens tamen celebracionis eorum in
permisit quod concilium semper uiget Viget quippe auctoritas regis uel iudicis eciam si dormiat uel
infirmetur quo christianus expectat surgere cum sessurus esset pro tribunali sedere Uo cum mor
tuus est qui sessurus non expectatur uigere in semper dici potest concilium generale quod infallibi
liter expectatur quamuis non continua sit celebracio eius // Porro quod dictum est ut generalis si
nodus continue permaneat quod non spectat ad eius formam id ipsum perspicue constat ad sinodum
uenire debencium persona consideracione partium que prima quidem est episcoporum eorumque superiorum. Hii
namque promouentur ad diuisarum titulos ecclesiarum in quarum dyocesibus quia episcopale officium
id ipsum requirit plenam residenciam facere tenentur nec abinde exire nisi grauissima

UVA.BHSC

ingerere cum. Si vero concilium semper continuandum esset quia eius ecclesia per eorum intercessiones inte
grantur, tunc episcopi in concilio manere semper deberent. Tunc in opterebat eum libet ecclesie duos fieri
episcopos, unum continue residentiam facturum in sinodo, alium apud ecclesiam ad quam ab eo provenient
personam dei ecclesiam fieri talia omnino prohibete. Hec autem prohibitionem factam fuisse
in prima sinodo Nicena testatur Augustinus in ultima epistolarum suarum. Repugnat quoque premissis
de moribus reformanda sint et corrigenda ut ipsis auxiliantibus desuper providentia concilium ge
nerale, aut si impeditus ob libertate ipsi nomine nequiverit quod pro se mittat viros notabiles
de eiusmodi instructos. Hec est doctrina sancte sinodi Basiliensis in sua sessione xv. Quia
et cogitetur insuper in provinciali sinodo et que in mediate generale concilium subsequens antecedit
omnia que in generali concilio prosequenda ad dei gloriam providere commodum salutemque populi christiani
ibidem eligantur episcopi et alii in eo competenti quod ad generale concilium nomine providere debeant professione
et hec ubi supra. Dicatur duplices fierent episcopi unus eorum alter videlicet in concilio reside
ntiam semper facturus de predictis nichil staret. Cessaret denique in vocationis ad concilium episcopis his
suppositis episcopi ad hoc fiebant ut in concilio semper residerent. Non hoc vult inviolanti
forma episcoporum ab antiquissimis observata temporibus qua singulus episcoporum professus se quotiens vo
catus ad sinodum venire nisi impeditus fuerit canonica impeditione legitima. Si vero unus a
concilio numquam recedere debebat alter numquam venire superflua esset huiusmodi iuramenti forma.
Ad cuius denique expensas sustentandus erit futurus residentiam in concilio quoniam namque ambo
erunt velut duo competitores quorum ut moralis ait philosophus semper rixa est inter competito
res. Invidia quoque et emulatio minime desunt his circa statibus alterum altius ostia portare
re non est satis intelligibile. Forte dicitur dominus si ministrat expensas id fit quod dum negotia
exsequitur in voluntate eius. Episcopi non in concilio ut procuratores non ut patres resident. Et apostolus
si plurimi sunt eorum ad sustentationem episcopi unius vix sufficientes quomodo tunc duorum una eadem
velut per cum totaliter permittitur ut subsidium valeat episcopus petere a suo clero ad sinodum
accessurus. Si igitur pro uno gravatur clerus quomodo satis erit ad duos presertim cum residentia
hec debet ordinaria esse et continua. Si et in multis annis clerus vix supportare valet
unum subsidium. Ceterum duplicitas hec episcoporum adversatur seu non conducit ad execu
tionem sinodalium ordinationum. Illi namque episcopi ut concilio intersunt vocati quia plene
agnoscentes intentionis decretorum causas si quis in partibus se opponat renitentes quod in concilio
audiverunt et viderunt informare poterunt eos ut quoque propria ratione facilius sinodiis obediat
statutis. Non decet ita evidentissima absurditate alias deducere rationes. Sed attendendum
est id ipsum quod hanc duplicitatem dici posse quoad alios tres praeterea gradus doctorum predicatorum et
pastorum. Si provincialis sinodus continue actu permanere debet et huiusmodi reperta esse personis. Cum
ut alii docerent necesse sunt in scolis doctores non minus in ecclesiis ut exponant scripturam sacram
et ecclesiasticam defendant libertatem, prosequende iustitie consilia dantes, predicatoribus denique per
maxime est opus ad erudiendas plebes quibus videtur clarissime doctis etiam pastoribus ad
omne ministranda sacramenta et iustitiam corrigentibus omnesque fere rationes concordate proximo

UVA.BHSC

de sustētacōe pbitum ī hijs forcius urget. q̄nto minora sūt bn̄ficia platorʒ sed distribut⁹ ecclie
quam p⁹. Et quā doctorib⁹ ac pdicatorib⁹ prout cōm illos distinguunt eccl̄ie n̄ suppe
.36. tunt redditus. Ut cōtinue pmaneat sinod⁹ gn̄alis q̄ nō cōpatitur forma eius.

Quo dicitur nec n̄ esse d̄ nphas fieri epōꝝ qm̄ sūmo gl̄iam omnipotenti
deo tanta mlt̄o d̄ epōꝝ in dei ecclia hodie ē vt ea pluis nō assint oēs q̄lio
media uel tcia ps foret satis. ¶ Sʒ et adhuc huius determinacois rone nō mīo
res se difficultates ingerunt siue determinacio hec fiet p sūmū pontifice siue per
gn̄ale cōciliū siue cōtribuet ī arbitrio ad sinodū ire nolentis siue ut sc̄a basilien
statuit sinod⁹ q̄d magis accōmodū p cōcilia puincialia // Quippe manifestū ē
illa ordinacoē h̄re locū duntaxat cū intpellatim cōcilia gn̄alia celebrantur non
vo si pmanent cōtinua // Si aūt dicatur q̄ manente cōtinuo gn̄ali sinodo etiā
p cōciliū puinciale ordinari possʒ illos q̄ p⁹ accessiant redituros et alios accessu
ros nouit illud absurdū p⁹ sequitur ut ī ferior tribunal disponet de ptinētib⁹
ad mai⁹ si q̄de licēcia dare psonis sibi ī corpatis gn̄ali sinodo nō aūt puinciali
cōpetit // Est et aūt q̄ iuxta ordinacoē eccl̄ie vtriusq̄ cōcilium ē ī cōpatibile.
de nāqʒ ī pfata xv. sessioē q̄ cōcilio gn̄ali durāte. Et p sex mēses añ puī
cialia cōcilia celebranda nō sunt // Quo eciā int ceteras cās hec nō minima est
q̄re for gn̄alis sinodi nō cōpatitur ut pmaneat cōtinuo qm̄ ipa durāte cōcilia
puincialia fieri nō debent // Eadē fortassis rō urget de capl'is gn̄alib⁹ ordinū
siue mendicanciū siue aliorū qm̄ ita d̄r de ordinib⁹ sicut de cōcilijs puincialib⁹ q̄ psoē
eorū pn̄les interesse debēt gn̄ali cōcilio. Et ult̄ hec possibile ē n̄ d̄ vtrū ita cōtingit
vt sup eo q̄ tractatur ī sinodo gn̄ali qui cōuenīūt ad capl'a gn̄alia ordinū ī vnam
se firmēt pte. q̄re sinodalia iudicia tūc deficerēt ab execucione // Ipaq̄ gn̄alia
capl'a ordinū nobis exēa pbēt. Etenī cū iuxta statuta celebrari debeant. Et
capl'a gn̄alia et prouincia ita sūt distīcta tpib⁹ vt utriusq̄ simultanea nō sit cele
bracio. Eidemq̄ simul forma ut custodiale cū puincialibus sūt distīcta tpib⁹ n̄ q̄curat
sicut epalis sinod⁹ cū metpolitana. Eedem nāq̄ psone eodem tpe diūsis locis
interesse nequūt // Unde sicut nō cōpatitur forma sinodi epalis vt cōtinuo duret. qm̄
psone ad eā cōuenientes diu absentes esse nequūt ab ecclijs collegiatis procurab⁹
et monastijs puincialis cū ppt absenciā diuturnā epōꝝ a suis dyocesib⁹ nō esse conue
niente q̄ī pximo dāpna inferente multiplicantur q̄admodū ruuīte eciā trāquillitates
tpe q̄ fatale tempestas cōtingit. Ita igr̄ ē de gn̄ali cōcilio. Si q̄ de forma ei⁹
que ē interessencia p̄ aūt nō cōpatitur vt eedem psone absentes fiant cōtinuo et semp
a locis in q̄b⁹ residenciā facere tenent // Porro si cōciliū gn̄ale cōtinue pmanere debet
ad regimē ppli fidelis vt quid eccl̄ia tā gn̄ia patitur onia ī sustētacōe ppe et
Car^{lium} Equidē tūc emolumentorū h̄ q̄ alios oportebat eē pncipes epōs videlʒ doc
tores pdicatores et pastores doctos aliosq̄ cōuenientes ad sinodū hac cōsue^{nez}
eccl̄ia dei nō h̄t. Quappt hac eciā obitate cū forme sinodi nō cōpetit cōtinua
pmanencia // Adhuc qm̄ psone fixe nō pmanent ad regimē cōtinuis minime repu

tur͡ 3uenientes gnalis ijo sinod⁹ ut plimu libam cōfert liciam nō stare volētib⁹. Cu
q̄z psonis recedētib⁹ nichil bonoz ad ipas ptinētiu loco remaneat, nullus utiq̄ dic
bitinet qsq̄ īdignū cōmittet cū p recessit cōfidat sibi oīa dā adesse impunitate
// Atqui notitiā hūs mos q̄ circa hec s̄uat in gnali cōcilio apte agnoscūt
cū viset certi maiora q̄ uer aut nuq̄ intēdit sinod⁹ seu intēdē pt ad exaian
dis rōnes eoz q̄ adumbrant ea qppe multū sibi impediunt ut benigne tractet pse
gcilio residētes, ppterea q̄ recedētib⁹ illis n̄l pficē pt ag̃ eoz ad que cōgregatur
// Hec explicandū ē nō ꝗ̄ tradala qntum discrimina sequetur. Si ab una pte
gnalis sinod⁹ 3tinue pmanet ab aliaq̄ pontifex sūm⁹. Et ad regimē ecclie sint
intēdūt. Etsi eū inficiari negat gnalia cōcilia suis tpib⁹ multas fecisse pro
motiōes ad ecclias et metpolitanas, eas diffinivisse, ipsis plime cōcessisse indultā. Et
fere de oīb⁹ se intromisisse negocijs, sic eciā eadē eciā sūm⁹ pontifex de cōsilio Cardliu intē
dere vellet, qs explicare posset i cōmoditā secutura qn̄ due actu sistent curie
gnales ad omia si intē negocioz atq̄ ecclie sūl apponētes man⁹. Et qnū ut ecclia
sufficit ad 3grua sustētacōem offilii Rōne curie, quō tūc valēt si fierent
officiarij duplices alti in Ro. curia alti i gnali cōcilio. Et forte hij cont
multo plures. Nā i gnali cōcilio multa suadet ut officia gnosi⁹ obtineatur
et multiplicēt p gnās. // Multiplicacōe vo fcā officialiu stipedia eoz utiq̄
nō ēēnt velut quiq̄ evangelia panes excrescētes i manib⁹ v illos frāgētib⁹
i manib⁹ q̄ aplorū illos distribuētib⁹. Adhuc i ore inaduciatu illos, ppter
qd stipēdijs paucoz i plurimos distribut, eum n⁹ sufficient magna pbēt occasio
ad tpes q̄stus hndos i excessio tāt multiplicatoz officioz. // Nō op⁹ ē p singla
apte multiplicacoē; abusum eozq̄ magnitudine secutura. Si gnalis sinod⁹
cōtinue vno pmanet loco. Et Ro. curia i alto essentq̄ i dūa adinicē sinodq̄
ipa velut ad regimē inteta ppli fidelis eciā oīa se intromittēt pinacōes
facies patriarchaliu, archiepiscopaliu, metpolitanaz et cathedraliu ecclsiaz, mon⁹ eoz q̄ et pporatuū regimīa
gcedēdo. Sic et dignitates p⁹ das bnficia et officia qtiq̄ dispēsacōnes i dulta pulia
et grās expectativas lites et i innumis causis admittēdo. // ffor midādu pfecto
ēēt intēdē eā nō posse ad pficiēda magna opa ppt q̄ agregata simul q̄n se
tā multiplicatissimis ac minimis immiscēt. // Dicebat Corinthijs paul⁹. Et si
i vobis iudicabit̄ indigni estis q̄ de minimis iudicatis. // In eum⁹ q̄ reprehēdit xpc scri
bas et phariseos p eo q̄ intēdēnt ad decimandū mētā et anetū et ciminū relin
qūtes q̄ graviora sūt legis iudiciū miaz et fidē eum tn̄ alt in optebat facere eos
et aliud nō omittē. // Nō vo sic de sinodo q̄ nulla aut rarissime urget necitas ad
minima ptractāda pfstu q̄ nō cōfert sz allicit ipediēto ut maiora pficiat. // Propt
qd Jetro Moysen redarguit audiētē ppli causas a mane vsq̄ ad vespā apte ei
pdicēs q̄ nō bonā rē faceret sz ptito i alios onē. Et impleš impiū dei et p
cepta ei⁹ sustētare possz. // Hac de cā magn⁹ Constantin⁹ imperator multipha
riā i multisq̄ modis eos suadet gnalē sinodū 3tinue actu minime pmanere

et ue immutabilia scandala abinde sequuntur. Et quoniam id non competit eius forma attentis
multis alijs necessarijs ad regimine populi dei quod magnus atque maius decremento sub cont
si continuus permanet. Quamdiu permanere aut non debet sinodus generalis insinuatur.
31. Erit quod celebrari aliquod generale concilium non solum multipharia Capitulum 31.
sicut et ideo multisque modis sed omnia continuitas ex urgentissimis atque
immutabilibus causis. Si fore generalis synodi non compatiatur ut actu semper maneat in q
ei mutto pt quamdiu permanere debet. Quod uero summe necessaria sit celebratio generalium con
ciliorum prout supra commorabatur idipsum ex ordine unde premissis non recedit tractatus. Etiam nempe
iam ultra te hac determinavit qui in magna Constanciensi sinodo lune congregata in sua
sessione xxxix. declaravit quod frequens generalium conciliorum celebratio agri dominici precipua
cultura est que vepres spinas et tribulos heresum errorum et scismatum extirpat excessus
corrigit deformata reformat et vineam domini ad frugem ubertatis fertilitatis adducit quorum
illo et neglectus premissa dissemminat atque fauet. Propter quod in execucionem declaracionis
huius eodem perpetuo sanxit decreuit et ordinauit ut generalia concilia de decennio in
decennium perpetuo celebrentur. Ex quo uerbo vel in parte innotescit nobis quod igitur negative
saltem quam diuturna esse non debet celebratio concilij generalis. Et etiam ex supra deductis no
bis constet quod perpetua esse non potest / ex tenore decreti huius monstratur quod non debet
durare ultra aut per decennium. Si namque aliquis statuit et tempus putandi in aula
regis de ebdomoda in ebdomadam non licet eidem ibi continue permanere / eo ipso datur
intelligi quod ultra aut per totam ebdomadam permanere non debet quia iam prout statutum erat
non putaret se de ebdomada in ebdomadam. Ita est si de mense in mensem vel de anno
in annum aut de quinquennio in quinquennium. Quia igitur non licet generalem sinodum continue
permanere statutum uero est ut de decennio in decennium generalia concilia perpetuo celebrentur
iam igitur interim sinodi illius ultra aut per decennium permanere non debet. Verum quia
sinodus una alteri nequit prescribere legem tales causae urgentes forte possent quod diucius permana
ret tales inquam non essent mediocres sed maxime tangentes fundamenta christiane religi
onis quemadmodum aliquis arbitratur et satis verum eo quod sponsum in primitiua ecclesia Jerosolimis
grande concilium quod diu in tantum ut deprehendi sunt apostoli ut in quinto libro ecclesiastice historie Eusebius
loquitur per xii annos a christo fuisse preceptum eis manere liberosque accessum apostolicarum idipsum satis con
testatur referens de occisione Jacobi et petri incarceracione tempore Claudij Imperatoris qui post
xii annos a christi passione imperare cepit. Quapropter si ageretur de subripienda fide per
sarracenos modo quo sunt multi principes supremi nunc in ipsum non resistentes quare si
eriguntur de abasiatoribus principum christianorum diu expectare et plurimum tamen conuenire omnes
vel aliquos eorum quamdiu necnon in concilio permanere uellet disputacionem de fide per tractatus utique
dissoluenda non esset generalis sinodus. Ne religio christiana illa reciperet confusionem quia persiste
non audebant in conflictu atque certamine disputacionis de fide hoste parato pugnare. Et
certo quod omnes illius et etiam catholica ex fide uiuit. Et ad uitam defensandam etiam
omne animal corporale suum inflectit. Vel sine disputacione sed alio ageretur tractatu
et spes haberetur conuersionis eorum. Ex hac etiam causa apostoli permanserunt Jerosolimis et in iudea do

UVA.BHSC

nec videt iudeos in primaria suprema constitutos, quando Herodes rex magnus occiso Jacobo volens
placere iudeis apposuit ut apprehenderet et Petrum, perfecto iam maxima primaria firmari
erat quando ut non audiret discipulos predicantes Christi fidem agebat ut omnes occidentem
// Sic est quoniam ad ea que raro accidunt leges non adaptantur continuacio adaptatur cum
urgente causa lex certa dari non possit // Sed quantum ad ea que in decreto dicto frequens continue
manifeste apparet quod sancta sinodus Constanciensis noluit generale concilium permanere ultra
decennium // Infra vero decennium ipsum quamdiu permanere debeat determinari tempus certum de
ea non aut numquam dari potest. Sed respiciendum est ad opus vel opera propter que sinodus congre-
gatur // Quamvis autem generali loquendo numquam desit materia celebracionis concilii quia tam fines qui
de actibus hominum particulares sint minores ex eo quod operaciones eorum singularia sunt. Intel
ligendum est quod opus vel opera ad que sinodus congregatur si particularia sint ipsa de se ipsis
iudicant terminacionem. Si vero ulla sint accipienda sunt cum limitacione aliqua // Namque si concilium congregatur
ad hesium exstirpacionem sive declaracionem veritatis catholice fidei vel ad confirmacionem et augmentum
sane religionis quod illud precipue esse assignatur celebracionis generalium conciliorum cum in ecclesia
numquam desint aberrantes a fide continueque diversi insurgant dubitaciones confirmacionique et augmenti
religionis sane studio semper intendere debeat summi pontificis omniumque prelatorum oportet ut generale sinodum
actu permanere quod sic evidentissime consonum est non compatitur forma eius // Similiter quia non si congre-
garetur ad faciendam ecclesie reformacionem et deformitates expellendas vel ad pacem procurandam
inter fideles quamdiu quippe mundus durabit semper erunt zizania mixta cum semine bono in agro
ecclesie. Que utique sagena est missa in mare habens in toto suo pisces bonos et malos.
bella quoque numquam deerunt et lites quamdiu utrumque sa... racione militant in membris nostris
// Propter quod potestas data est apostolis prophetis evangelistis pastoribus et doctoribus ad consumacionem
sanctorum in opus ministerii in edificacionem corporis Christi donec occurramus omnes in virum perfectum hoc est
usque ad finem mundi. Et quemadmodum apostoli suo laboraverunt tempore ad ecclesie edificacionem
Ita quoque fuerunt tempore martirum tempore quoque sanctorum doctorum et confessorum nec propterea liberati sunt qui vi-
vunt tempore nostro sed quoniam isti Ita et hii quamvis non semper in concilio permanentes // Ubique lo-
corum et temporum prout ad quemlibet spectat exhibere tenentur ministerium suum in edificacionem
ecclesie Christo se conformantes qui totus intendit ad sue ecclesie edificacionem purgans illam
et perficiens eam sive ut verbis apostoli eciam ipsum specificetur continue Christus est sanctificans et
mundans ecclesiam lavacro aque in verbo vite ut exhibeat sibi ecclesiam suam gloriosam non
habentem maculam aut rugam vel aliquid eiusmodi sed ut sit sancta et immaculata // Quo circa cum
dixit Christus Petro super hanc petram edificabo ecclesiam meam verbum istud quemadmodum multa
alia scripture esse significant tempus nec intelligere debemus quia tunc nulla adhuc esset ecclesia sed postquam
ea edificaretur ex tunc inciperet esse ab eo. Nam et Petrus verba illa dicit in ecclesia utique erat
et ipse qui loquebatur Christus ecclesiam edificante erat caput eius quoque apostoli et omnes multi ac eciam
angeli a mundi inicio in ecclesia iam edificata fuerunt dicendoque verba illa Christus tunc eciam
ecclesiam actu edificabat omnes qui precipue veritate fidei tenere debemus ipsum utique
esse filium dei vivi in qua sancte fidei testimonio asserenti sunt quicumque deo placiunt a principio
// hoc est manifestans tunc edificabat Christus ecclesiam suam continueque edificat et edifica-

bit eam sicut ut irreprehensibilis dicatur continue operatur ad eius edificacionem // Aut si ut volu
mus potest verbo super omnes doctores se divina intellexit mistica edificacio de qua loquitur
xps perfectio ecclesie est. Siquidem tempore quo verba illa xps dixit vinea illa domini sabaoth que domus
israel est et sancta dei ecclesia iam diu ante eciam erat plantata erat, turrique edificata in medio eius
fecit illi deus omne quod debuit. Verum aut illi deerat quod plenitudo gracie non erat perfecta
paulo testificante neminem ad perfectum adduxisse legem moysi eo quod sacramenta
illius non poterant unquam conscienciam perfectum facere sunt constituta solum in cibis et potibus et va
riis baptismatibus et iusticiis carnis usque ad tempus correpcionis impositis // Propter quod
regius desiderabat propheta ut vineam suam eciam perficeret deus quam plantavit dextera eius quod utique per
videt esse futurum non utique sed super filium hominis quem deus confirmavit sibi. Filius autem hominis in evangelio
dictus est xps hoc enim nomine de semetipso loquebatur // Hunc autem filium hominis hoc est unigenitum beatissime
confirmavit sibi deus clarificacionem tribuens // sibi filius autem hominis / pro qua patrem orabat qui ei
respondit. Et clarificavi et clarificabo. Sic igitur xps clarificatus a patre continuo clari
ficatur. Sic et ecclesia quam plantavit dextera dei ipse filius unigenitus a deo confirmatus continue perficitur
et perficietur usque ad consumacionem seculi hoc est omni tempore ut ipsemet xps testatur dedit ei pater
in manus nec ipse unquam operari desinit. Dicit ei pater meus usque modo operatur. Et ego operor illud
operabitur continue donec sit finis mundi / quod erit ut inquit apostolus cum tradiderit regnum
deo et patri cum evacuaverit omnem principatum et potestatem et virtutem. Sic igitur si concilium congregatur ad re-
formacionem seu edificacionem ecclesie cum pro huius per eos qui ecclesie presunt usque ad mundi con
sumacionem continue sit laborandum Nec tamen concilium permanere debet continuo oportet in tempore eciam
cuiusmodi tamen limitacione aliqua / sicut magna fecit Constanciensis sinodus. Et etenim quod fiat
congregata ad reformacionem ecclesie generalis multique de super multa causabatur cum non inveni
retur finis in causando: Et sic ad diffiniendum oportuisset manere continue. Ideo determinavit se
ad xviii annos. // Cum non super illorum quibusdam per eandem sinodum posset autem per summum pontificem in ea
sistere fuit facta provisio non ad perpetua remanentia sed ad quinquennium duntaxat du
ratura per eandem causam convenit sinodus papiensis in senis translata postmodum sed que nulla
in eisdem facta provisione dissoluta fuit successit sancta Basiliensis sinodus // super illius multa // de
decenes abusionique impedimentis suscipientes ceteris omnibus continuata permansit // Ut igitur
determinacioni valeat quod dum infra decennium permanere debeat sinodus generalis inspiciendum est
ad opus vel opera propter que congregatur. Et quam plenam accipiet consumacionem tunc recte et magis
cum laude dissolvi eam decet // Nec facile ex eam sumere debet ad perficiendum alia ar
dua negocia. Sic enim continuanda semper foret // Nisi iam generalissimum immineret periculum //
Propter quod si permanente sinodo immineret tale opus ad quod eciam si non fuisset congregata
de novo congregaretur, perfecto ad finem illius erit standum, forte magis quam que Constancie temporis
tunc accidentes pacuerunt non quale multi generales considerantes arbitrantur // Si bona ut sancta Con
stanciensis sinodus voluit concilia congregantur de decennio in decennium. Nec in assignacione
loci declaratur opus ad cuius consumacionem per decennium est intendendum. Certe magna celebracionis
tunc non deerit sicut nec de conciliis provincialibus aut capitulis generalibus ordinum que de
triennio in triennium celebrantur dato consilio utique in expedicio celebracionis consilii determinandum

UVA.BHSC

est circa que opera primarie intendi oportet. Atqui si abusus est ipsa quod deputatus presidentes in
locis suis spectent illa ad que per concilium intendendum est, aut si quis presens est, cui ad ipsum
incumbit vel super omnes ecclesie presidentes preficiatur promouere materias de quibus in generali concilio
est agendum ad eiusmodi per eum specificata attendendum foret. Non enim est in potestate ut
super aliis concilium generale cui ipse obedire tenetur intendere non possit. Sicut enim itaque arbitrio
residet potestas deliberandi et concludendi in proposito et proponere materias ad deliberandum negari
autem non potest quin deliberare et concludere materias quas in eo proficiat pertineat ad concilium ge
nerale, cuius est statuere precipere et ordinare, restat itaque in summe concilium potest quin properat
ad deliberandum illa de quibus sibi videbitur. Quod etiam expedit fieri a suo principio. Et hoc est
quare omnibus notissima est quod in omni operatione si studiosa esse debet necesse est presupponere finem. Siquidem
hoc ignorat non est dirigere actus sicut nescientem quo vadat nulla est certa via. Est enim sicut
in tenebris ambulans qui ut saluator ait nescit quo vadat. Quapropter summa cum at
tentione inspiciendum est ad quem finem operis super cuius consummationem sinodus generalis congregatur
vel iam congregata determinat se adproficiendum. Etenim in comparatione ad illud accipienda
est mensura durationis eius. Congregato namque concilio presides in eo sistentes aut non vo
lent intendere ad aliquod opus aut determinato opere super quod laborare intendunt discedentes incohoa
tionem illi vel ante consummationem eius aut prius tempus illud perficiant. Eiusmodi separatione quamvis
ultima hec synodum magna cum gloria determinat. Pro iactantia nulla videtur laude
quam vitio redarguendi obnoxia. Siquidem vir nobilis qui abiturus abiens accipere sibi
regnum cum distribuit bona sua seruis suis, cum quidem opus illis datis precipiens usque dum
veniret illis negociari precepit non seruo pigro satis fuit integrum reddere quod accepe
rat talentum sed ablato eodem quasi sibi inutile tempus inutilis seruus eiectus est in tenebras exteriores.
Vult enim deus Michea propheta quod sit bonum docere homines facere iudicium et iusticiam
et sollicitos esse cum deo suo, quia ut apostolus ait domino seruientes esse debent sollicitudine non pigri.
Et primarie curiis presidentibus hoc debitum est ut presint in sollicitudine. Quare ipsa ecclesia licite
congregata nec dimittet talentum unum aut minam sed totum huius quem a viro suo ac
cepit in dote operari non velit tempus sub terra abscondens quod accepit non est intelli
genda cui plus datum est plus exigetur ab eo. Et etiam in concilio congregate minime
mina lucrifaciendi deficiet saltem ut declarationes suas super ambiguis votenti
excelsos coronatur, fecerunt hominem rectum et ipse cum ipse se infinitis miscuit questionibus.
Ex hac pariter etiam ratione apparet sequentia quod nullatenus decet postquam inchoet dissoluat. Votaque
dicit illa famosa epistola sinodalis que incipit: Cogitanti mihi tollere concilium ut incepta
est nichil aliud est quam non celebrare primo misto dedecore propter grauie scandalum quod in ecclesia
nasceretur ex tali ludibrio. Nec etiam rursus decet sequentia quod opere iam inchoato
priusquam perficiat illud dissoluat concilium, nimirum utique malum esse videtur non inchoare
quam ab incepto desistere. Patet in iualibus de arbore quod fructificare incipiens sterilis
exaret, prius quidem expectatio erat fructificandi aliquando sed iam nulla. In architectura
autem de eo quod cepit edificare quam desistens perdit expensas operationis et iuxta euangelium
deludetur a transeuntibus dicentibus quia hic homo cepit edificare et non potuit con-

summare. Ita et contigit in civilibus si rex inchoato bello retrocedat quam melius illi est hoste longius agente legationem mittere rogans ea que pacis sunt. In moralibus rursum quam docente petro melius est viam domini non agnoscere quam post agnitam retrorsum converti. Salvatore quoque annunciante quod nemo mittens manum suam ad aratrum et aspiciens retro aptus est regno dei. Quo circa ex premissis dilucide iam agnoscere possumus durationem sinodi generalis quod duntaxat excedat quatuor fere distincta tempora. Quorum alterum certe incompatibile est sue forme ut continue maneat usque ad seculi consummationem. Alterum ordinarium vel rarissime vel numquam sedeat ultra decennium. Alterum obprobriosum si dissolvatur ante perfectum opus propter quod congregatur vel exhibita saltem desuper que aliis non tota possibili diligentia. Alterum quidem gloriosum tamen est quando sinodus potest cum christo dicere deo post opus consummatum quod dedisti mihi. Clarificabitque ecclesia eam deus sic et clarificatas legimus eas generales sinodos que opus consummarunt ad quod fuerant congregate.

38. Tqui ut desiderata **De requisitis ad opportunam generalis sinodi celebrationem.**

a hec perveniat consumacio quoniam omne datum optimum a patre luminum desursum desursum descendit primum orandus est supplicater deus. Ipse namque eo loco quo dignatus est synodo generali concedere ligandi et persolvendi potestatem contestatur ait. Iterum dico vobis quod si duo consenserint ex vobis super terram de omni re quacunque pecierint fiet illis a patre meo qui in celis est. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum.

Rursum inter humana subsidia primarie conveniens est ad opportunam sinodi celebrationem ut summus pontifex efficaciter idipsum velit. Etenim quicumque vult rem perfecte agere quamvis per alium possit ipse utique etiam si cum difficultate per se ipsum illam oportet quemadmodum de christo legimus quod misit discipulos suos in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus sciens quippe se fore missum evangelizare regnum dei non satis censuit ut satis esset ut suo nomine predicaret discipulis sed per se id voluit implere. Hoc autem dato propositum consilio velle perlatum necesse in re sapientes docet. Ita ut quodcumque perficere manus sua statim oportet per literas suas valde exhortatur quamvis et appositis censuris aliis quibus modis urgeret episcopos et alios ad sinodum convenire. Quo autem paulus post dicebat quod iudaizantes alios iudaizare cogebat. Ista siquidem primaxime coactio est quando summus pontifex se ipsum dat in exemplum dicens quod deo michique ministrat me sequatur tali tempore affuturus in loco celebrandi concilii. Dicat me sequimini nam est prelati quamvis magni quamvis occupati quamvis antiqui quamvis longe a sinodi loco distantes agnoscentes propositum eius in omni extra facciones potentes [illegible] a loco tamen sedis sue abnitate se celebrandi cum concilii magna minimum enim sequitur in huiusmodi sancto opere ipsum imitari cupientes. Non ita sic animatur ante eos ad se invitate venire. Etenim quamvis non audet verbo tamen dicere corde tamen cogitat quod imponit super humeros eorum onera gravia digito autem suo non vult ea movere. Retrahi vero quidam posset si locum quo papa sedet habet merito et mixtum ipsum plenam libertatem [illegible] non affuturi formidantes. Quo circa illi sinodo cum papa prelatus adest id primarie est necessarium ut in ipso celebrandi concilii certi statuantur dies in quibus patres ordinarie conveniat deliberaturi super materiis que in concilio pertractantur absque alia vocatione. Jam enim de

locis ad concilium accessere vocati. // Namque sinodo ordinarie si dumtaxat ad prefinitos tempore
diu in concilio debent convenire // Nec tunc permittuntur super alio deliberare quam super eo quod ex
ore pape vel eius mandato proponitur palam cunctis fit, quam sit tunc restricta sinodalis libertas.
Que ut in generali magna Constanciensis sinodus in prima sessione sua est ut omnes in concilio congregati
cum omnimoda libertate possint dicere consulere et facere omnia et singula que putaverint pertinere pro
illorum consumacione operum ad que congregantur. // Clara hec est applicacio quam describit in prima
sessione sancte sinodi basiliensis // Quo etiam propter plura cum ad eadem generali concilio sibi huiusmodi fructu-
libertas et conclusio fiat ... patrum deliberaciones illamque execucioni tradantur cum hiis duo-
bus omnia pervenerunt bona certum pertinencia ad optima sinodi celebracione // Nec
inquirere nunc opus est quod diuturna permansio erit concilii generalis / preteritorum namque experiencia tem-
porum monstrant non multo permansisse tempore generalia concilia quibus post petrum plures affuere summi
pontifices // Cum non summus pontifex concilio generali pluries non est affuturus. Tunc quod maxime
necessarium est ut assint a principio qui accessuri sunt vel excusatorum mittant / Et eciam quamvis sancta ba-
siliensis sinodus in sua sessione xv declaravit quod celebrata per eos qui advenerint sollempni
missa de spiritu sancto concilium ipsum ex primo die stabilitum et inchoatum esse efficienter censeatur. Ipsa tamen ex-
hortatur quod propter multas utilitates que contingere possunt ad concilium venientibus ad concludendum
ardua negocia non procedatur nisi decenti aliquantum expectacione / propter quod inter certas causas in tar-
dacionis in concilii celebracione hec non minima est expectacio diutina affuturorum // Ob hoc namque
generalia capitula ordinum quorumcumque et alia provincialia non diu permanent / quamvis prima secunda aut tercia
se reperiunt die interesse debentes // At vero cum ex premissis declaratorum prius advenientes generalium
constituant aliosque sint admissuri statuere eos decet modum et formam procedendi ut statim
ceteris advenientibus ipsi illi ad fortia ponant manus. Si quidem ubi determinatur non est modus adve-
niente personam multitudine plurimum subit tempus in terminos ordinacionis. Et contingeret ut sic generalis
sit primum quam ordo eius // Est eciam cursus non mediocriter necessarium ut provideatur circumspecte de super-
fluitatibus in incorporacionibus ad ecclesias applicandas attendentes. Illos sic non specificatos super vicis
discordias sinistro respicientes oculo hoc et non alia supponat quod ... dignum quod potius
sit impedimento quod non admittatur // Verum quia sinodales congregacio pertinet promotores
et notarios quorum officium simul cum sinodo finem accipit scriptoribus egent litterarum ad epistolas scri-
bendas maxime sinodales summas aliquando plurima expedire videntur ut summus pontifex
de hiis aliisque romane curie officiariis ad concilium mittat equaliter cum remanentibus in
curia sua emolumenta participaturis. Namque ut supra commemorabatur. Sinodalium
eiusmodi concedit officia urgentibus multis facile multiplicentur et magna subornatur discordia-
cum // De causis autem in concilio pertinendis quod omnes inde non admittantur ultra hoc quod
occasionem prestat continue ducendum pertinet percipi an sit conveniens attestante paulo eos
in quibus iudicabitur mundus indignos esse ut de minimis iudicent. magnique ipse magna de-
cent Et propterea minores ordinariis competunt, maiores vero cum sedi apostolice reservantur. Atqui
generalis sinodus supremum tribunal in terris censetur. Et legimus christum noluisse quemvis re-
quisitum iudicare inter fratres de porcione dividenda hereditatis maiora tamen illis suadente de mun-
di utilitati contempta // Quare non nulla causa in concilio admittatur nisi suprema non congruat

sapiens ut de difficili et ambiguo per supremum tribunal populi fidelis iudicii veritas
iudicetur. Et fore de omnibus generalibus synodis idipsum locum. // Que tamen admittende
sunt, eaque aliis reformande, perficiende et finiende sunt cause. Sed dicitur quod plurimum sit expedi-
ens, quia tamen causis sustinentur tunc occurrentes vexationes auditum dabunt, sit et intellectum.
// Idipsum quod dictum est primum ad provocandos populares inculta aliaque materia temporalia
deliberationem in favorem particularium personarum sive ecclesiarum et monasteriorum atque stu-
diorum generalium per concilium faciendo et concedenda sub hac quidem spe multa ad concilia properabunt. // Sed
insinuatur per ausamento non alia urgeat ad huiusmodi non intendendum fore docet opus propter quod congre-
gatur concilium in consummatione sit. Dic ei omnes unanimiter et diligenter cooperabuntur.
Et hoc in frequenti legimus in quibusdam de aliis generalibus permaxime et in magno Calcedonensi cuius
gesta seriose scripta reperiuntur. // Ut namque philosophus ait in 2° politicorum quod proprium est maxime
homines curant minime vero circa sentit quod plurimorum est commune. Apostolo etiam teste omnes que
sua sunt querunt non que Jhesu Christi. Propter quod si ab initio synodus negociis eorumque particularibus
intendat, tale est ac si parat sibi impedimentum ne commune perficiat opus. // Porro cum synodus
omnibus placere nequeat ita nolla ei superveniet difficultas quod displicentiam habentes de
sua non admissa peticione in negotio communi non adiuvabunt sed adversabuntur a labore pro-
curatores alios retrahentur. // Quod ut non contingeret inter operarios vinee sue operacionem non prius quam cum
sero factum esset dominus vinee precium mandavit suo reddere operariis mercede a novissimis
sumens incipiendo. // In fine quippe celebracionis concilii agnoscitur quis dignum ma-
gis vel dignius sit, etiam illis benefaciat concedendus sit pro eo quod in concilio libera
singulis facultas est ut unusquisque in corporatorum sententiis et in magnis rebus coram
tam magnis personis in deliberando consulendo aut consentiendo secundum talentum sibi a deo concedi-
tum operans quis qualis quantusve sit quam vere animo laboret omnibus innotescat. // Perfecto
quoniam probatur in conflatorio argentum et in fornace aurum sic merito viri probantur in concilio generali sinodo
quia ibi de sede magna presumptuosos sic deponit interdum potentes et interdum exaltat
humiles. // Humiliatur quippe omnis qui se exaltat concilium docet presumens tamquam solus ipse aut
pre aliis omnibus veritatem agnoscat. Et exaltatur qui se humiliat dans gloriam deo per illo
repertus quod sibi videtur nisi primo fuit consilium spiritui sancto eos qui in Christi nomine congregantur
omnem docenti veritatem intellectumque illis donanti et eos illustranti. // Si namque de spiritu sancto omnes
illuminante testatur Christus quod non loquitur a semetipso sed quecumque loquitur audit prius a filio accipiens
et tamen a aliquibus hominibus utique in sinodo generali que magnorum omnium ibidem convenientium in eius nomine con-
gregati sunt unus est Christus pro in persone dignius habet quam semetipso loquitur propria querens gloriam
sed honori et commodo sunt os et sapientia quod Christus donat hoc est quod velut dixit. In concilio
non viro tamen magnum loquuntur. // Ibi siquidem verificatur quod sapiens attestatur ut quo-
modo in aquis resplendent vultus prospicientium sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.
Et cum qui probati sunt ut manifesti fiunt magna experiencia in sinodo monstrant. // Ali-
ter sancte multo quam in Romana curia ubi per annos plures aliquis propter in ea quis consistit vel expectat
quia nec sibi committitur quam per paucisque officialibus exceptis vix aut numquam se oppor-
tunitas offert ut opera de ipso coram propria perhibeat testimonium. Si quoniam amplius

conventus in sermonem quidam a se vel ab alio propositum interpellata enunciet aut si quod raro contingit
disputatores sustineat prudenter. In concilio vero omni fere die celebracionis offertur causa
non de minimis quidem rebus sed illis quibus mundus indiget, propterea quod cum deliberacione fiunt inibi
leges universum comprehendentes orbem. Unde quod sit unum iustum honestum decens expediens stu
diosius inspicitur nec huiusmodi transit examinacio absque laude seu redargucione eorum qui susti
nere et mutare volunt. Itaque assistit manifeste deliberacioni quivis non solum qui more
doctoris vel sit studiosus aut eloquens sed qui sobria casta ve sint eloquia eius ut quod
ab omnibus procedit argentum sit igne examinatum probatum terre purgatum septuplum. Quo
circa inter alias causas illa etiam precipue ut supra memorabatur suadet fieri potissime generali sinodo
presbiteralem intellexisse perfectam habitudinem presbiterorum noticiam de quibus vel ecclesiis provideat aut
monasteriis seu quibus de officiis provideat atque beneficiis ecclesiasticis. Sive autem presens
fiat aut per suos presidentes liquido arguitur urgentissime omnes sinodum primo a summo pontifice
intendere ad consumacionem operis propter quod convenit ne particularium attenta comodis oblo
cucioni subiaceat turris illius qui cepit edificare et non potuit consumare. Ut
etiam eciam demonstratis constat sinodus generalis non semper manere potest ut debet magis autem eadem ut
bono certamine certans fidem servet consumato quod inchoavit cursu ut ea propter collabatur ubi
rea reposita maneat reddenda corona iusticie quam reddet illis dominus in illa die iustus iudex.

Quia in ecclesia legittime congregata ordo eius resplendet concluditur magnam in generali si
Vadet iam sermo titulus imponere fine undecie nodo esse auctoritatem episcoporum. 39

Huic auctoritati quod unacum x dependencionatus pertransit ultra ceteris omnes
Siquidem ad propositum pertinentes presentate sunt de duabus magnis allegoriis rebus, prima de fidei fu
damentis quam forcia extiterunt utriusque legis et euangelii. Et mosi pedes sustinentes ad tempus
quam ut omnes lucem facerent apostoli in utraque distinctis sacramenta legis gratie et legis scripte insimul
observarent. Hec autem allocucio est de muris seu columpnis potestatis ecclesiastice quemadmodum
se fundamentis nunc comparavit ut celsitudo unius earum super muros eleva
ta supereminebat hoc est post petri successorem ceterorum episcoporum sicut nec apostolorum nomen sibi
assumere voluisse itaque nec excussisse singillatim quam illi vos sunt pleni potestatis sed
dumtaxat in causa et ad tempus generali sinodo insimul convenientes. Ad intencionem vero
ordonem libri huius ut etiam hoc ab aliis eiusmodi auctoritate nunc distrepet vel
unum decet inferre verbum quod deduccione premissorum perspicue constat generalem sinodum
essencialem constitui ex conventu episcoporum et absque eorum consensu vel maioris partis le
gittimum non fieri iudicium sinodale. Siquidem super apostolos allegata maiestate denuntiant preemine
ncia qua apostoli a christo super ceteros dotati sunt tam studiose tamque obsequiose fuisse observata ut
post petri successorem illa usus fuit neque episcoporum sive illorum qui ab eisdem instituti fuere episcopi
sive eorum qui illis successere post mortem etiam in regimine illarum ecclesiarum quarum ipsi specialiter fuerunt
rectores aut qui illis dicuntur fuisse peculiares. Cum in ... et ... universi omnes episcopi di
cantur atque sint fuerintque tunc et in modo reputati veri et maiores apostolorum successores. Quod
ea ratione factum esse intelligitur ne preeminencia alteri competente quivis alius usurpare re
dicetur transgrediens terminos quos sui posuerunt patres. Tanta quippe modestia tamque lau

UVA.BHSC

dimissa fuit sobrietas in ecclesia pruīcia q epi nec dū abstinuerāt se aplis compare. Sz ut
iā patent publicis actib' suis pfessi sint fuisse ipos ab eis fuisse obseruata manereqz
sp debē ptatū gduacōez vt qm hij excellētes fuint in ptatis exercicio. Alij uo nō
tm inferiorz iudicia correcta fuint illo i tpe p sublimiores ptates. Et hijs ista
fuint reseruata de qb' se inferiores nō impediebat. Sc'dz i puīcia etiā int' semetipos
gdus peminētiā epi obseruarūt vt pote q epi ad epis archiepi primatib' primates pa-
triarchis. hij uo pōtifici summo peminētiā sodiū recognoscē/ cū tñ oēs epi aplo-
rū dicant' successores haud dubie eā ēe possum' reuerenciā fuisse tūc obseruatā ipis
epis pro gdu inferiores n' eisdem se uoluisse unq compare vt q' illis cōpetebat usurpare
psumpserint. Dicam' atq' gdu inferiores qs fuerāt speciali mu' ab aplo designatos
pphas euāgelistas et doctos pastores. Equidē oēs isti agnoscētes se ab aplo infra
epor ordinē designatos aplice doctrine studuint huius aucte/ attēdentes q etiā
i p'o gdu epor ostēns p aplos fuit gduacō ptatū fuitqz reuerent' obseruata
p ipos epos aliosqz discipulos xpi q' legim' fuisse tpib' actonis q'b' nō erat in unū le-
gittime cōgregati. Certe nō doct' aliud intelligere pt qm idipm fuisse obseruatū
ab eisdē qñ ostēns erat i sinodo gñali. Sz i ea re op' nō ē uti cōsequentiali de-
ductōe vbi aptissimū sacra sc'ptura exhibet testimoniū de hac auctoritate sco
euāgelista luca i l'o actuū aplorz cū gesta narrat illi' sanctissime aplice sinodi hiero-
solimitane put i sine eppñe qd cum ad diuitene fuit certatum seriosius/ ostēns congregatā sinodo ipā
ex aplis et senioribus uno loco q' de ut'qz fit mīo apli cetis q omnib' psunt. Itaqz et sino-
di cōstitutio et iudiciū eius aplis pri' tribuit' put pz ex publicacōe actorz de
notant' namqz pcepta aplorz et seniorz. Et alio loco decreta ab aplis et seniorib'.
Atqui si sacra sc'ptura id testimoniū nō exhibet qui rōne pscrutando intelligē possum'. Illa
pfecto pte et euidet' q oīs ordo atqz oīs decor cuiqz ecclie inbro cōpetēs Sic i
dei ecclīa sunt' cū accipi' velut dispsa p orbē papue debet resplēdere atqz actu
resplēdet cū i unū cōueit locū legitime cōgregata. Inferm ēē per loc' ppta q' ibi null'
ē ordo cōgregatis i eo detrahit et magnū inferet illis detrimentū. Sz lege cōmunē
illud cōpetit rōne cōgregacōis q p plib' inuicē agregatis nulla deperit aut' ymo
cōgregacōis auxilio eaz qlibz i sua fortificat' et auget' uirtute. Ob id neqz
sup' demonstrabat' q fortis monarchici regis uirtuosissime in ppa resplēdet gñali psi-
dente sinodo. Sz et relucet magno splēdore oēs eius principat' q' orē qui de
peminētia i eāno ppo hēat demāgistrates capiti cōparati suo ppt' qd' ecclēt velud
spōtanee deūs et absqz iōis iudicio sz p libito uolūtatis ecclīaz cōueniete i
gñali cōcilio qñ dui ibi pnācet cōgrata amittē ordinē illū qui i ea relucet cū
assistit' uelut dispsa per orbem. vt illud uificet' q ex sinod būt atqz exac-
te sz i sinodo nūne reuēant' epi archiepis/ hij primates/ primates patriarchas at'
patriarche Cardinales et ppm. Cui dicto nulla cōsonat ueritas sz isti oīs absentē
tas ē cōgrata. Quinto qz de patriarch' in initio mīc fit de ipis ē etiā vt unus
quisque tanta peminētia refulgeat quadmod' i gñali cōcilio sibi dē namqz a qtuor

Lateranib' in medio ecclie

laterib⁹ i medio ecclie qua sinodus celebratur eorum singul⁹ in excelso sedet throno ve
lut p̄t pp̄m q̄ ideo sic uocatur q̄z p̄r est primi sint q̄tuor p̄riarche p̄tes toci⁹ p̄li x̄
ani, aiq; oī loco 2 t̄pe ecia eorum p̄mi ulto Car̄lis p̄ponatur Ceu q̄n ecclia ordina
ta fulget pariter ornatu ecclastico lz̄ e cū plumalib⁹ 2 mitris plati ī ea
conueniūt p̄riarche n̄o p̄tergat q̄d̄ s̄ honorat Cardinalib⁹ intimuers p̄im⁹
in sea p̄mū 2⁹ in sea 2ūs 2 ita de alijs duob⁹ Itaq; due tm̄ p̄e ecc̄ie illis
anteponūt pp̄ et Car̄lium p̄mū pp̄ q̄z xp̄i uicari⁹ Car̄lium uo p̄m⁹ uelut p̄m⁹ colleg
aplor̄ reputet quodā p Car̄lis etēi collegiū aplor̄ sin̄s splendore exaltacoē accepit
eo q̄ xp̄o ī carne manēte mortali uelud una erat societas x̄ 2 ipor̄ Sic eī marc⁹
attestatur cum tn̄ uocauit ad se illos q̄s uoluit ipe 2 venerūt ad eū 2 fecit ut
essent xij cū illo // Hec utiq; p̄eminēcia n̄o ita dare p epos reputat̄ q̄uis
sucesores dicant aplor̄ In dirigēda nēpe rep̄uca xp̄iana pp̄e 2 Car̄lium sp̄alis qda
ē cura ita n̄o sint p̄ncipes p̄riarche ipi ceteriq; epi orbis dicūtur naq; illi pp̄e
collaterales // Ut 2 eiusdē ta sing̃lis p̄eminēcia sig̃ficet ī tēp p̄m⁹ Car̄lium
p̄m⁹ antecedit p̄riarchar̄ q̄ uisq; tn̄ honoratur q̄admod̄ ī ecclie cōgregacōe
ut intelligat̄ cuiq; nichil deperire honoris 2 p̄tatis ī tanto ecclie conuētu // E
q̄d̄ licet ecclie cōueniat cū dispsa p orbem intellr̄ q̄ sit uelut aurora sur
gēs pulc̄ ut luna electa ut sol tam̄ q̄ sit terribilis ut castror̄ acies ordinata
pp̄e eid̄ cōpetit sedente cōcilio gn̄ali // Ordo q̄ppe dispo ē parui disparium q̄
rer̄ q̄d̄ illis ē ppriū unicuiq; tribuēs hic autē maxie appet q̄n ptes uno
cū cōgregant̄ loco nā cū a se lōgi distāt q̄lis sit ī eis ordo n̄o agnoscitur // Q̄ā ī ista
eciā maxie p̄t q̄ ī gn̄ali sinodo eccia ī tūc cōgregat̄ Et a deo q̄z ī uoie ei⁹
q̄ aūt a deo sunt ordinata sunt ob eā sane eciā tūc p̄cipue ecclie cōpetit ut
ordinata resplēdeat // Porro ordo id p̄stat cuiq; rei ut eā cōseruet Siquidem
pctm̄ ideo p̄uacio ē boni debiti ī esse q̄z carencia est ī modi spei 2 ordis q̄n ī eccia
ī cōcilio manet ī tūc cōgregata q̄z tūc maxie ordinata esse intellr̄ mēbra
seu ptes hui⁹ cōgregacōis unitatis ī eo nexu recte n̄o uo diminucōe accipiunt
// At uo ut manifeste sunt uā p̄sepe monstratū q̄z inter p̄n̄les maiores p̄tes ecclesie
epi sint cetery; superiores pp̄ea q̄n sinod⁹ cōuenit q̄z oēs ecclie ptes ibidē cōuenientes
ui cōgregacōis maius sumūt roboris incrementū Epi nec dū p̄n̄les ēēt ptes
cōstituentes sinodū Sz intell̄c erit q̄ ex epis sinodus ipa essentiali integratur
// Essenciale in quā ut absq; ipis minime valeat ēē Siq̄dē h⁹ auditoria decla
rat apte defectū q̄ inferior ē p̄tatis per superiorē minime uo p̄ inferiorē suppleri
posse defectū p̄tatis superioris // Cetm̄ si q̄n eccia ut dispsa agnoscitur
epi ad eā ptinet essenciali n̄o uo q̄n cōgregata manet q̄ ad m̄ r̄stabit n̄ ut
cōgregacio n̄o incremētū si ptib⁹ p̄mis detrimētū afferet q̄uis 2 intimū unitatis eor̄ q̄
uelut sit nulla ī epis nichil ad eos de sinodi q̄stiōne ptinē dicat̄ // Itaq; 2
sidoret nos eiū⁹ m̄ michi⁹ q̄ uir nobil' ē q̄n pegre pfect⁹ ē relinq̄s corpa
domū suā hoc ē p̄tem in t̄ris eccliā militātē dedit seruis suis aplis ac

UVA. BHSC

apl'ica ep'is eor successorib' p'tate cui'q3 op'is tn cu ep'i sint i eccl'ia l're cogregata ty ad ip'az
nunc ptinentes nec ip'az cogregacioz constituunt n' sint cu operacōnu illi' ut n' ecclie ptes l' ullu
cessat' hec ptate op'is ¶ Q'liter vo deni declarati supi' i hac aiadūtēcia opposita demo
stravit ut ep'ius no singillati epoz cuil; tn eisdē sinodalr cōgregati pleitudo apl'ice
ptatis ad sca dei i q spus scs eos posuit ecctaz gubnandam. De inauferibilitate
ep'alis status ab ecclia & que sit eius longitudo latitudo sublimitas & profundum.

Magna atq3 mariaz forcī gnali ggalio auite epoz velut ab eis sinodal'
integritas depēdeat atq3 iudicialis auts demonstrut. xj. aiadūtēcie
pcetēs & idcia hec no pui roboris affert. Id ipm maifestās ex sing'
prorogativa epoz sup' auctos ecclie stat' // hec siq'dē prorogativa epoz noie no exclu
dete stat' illi supiorq' ē ut debilitas stat' epoz ab eccl'ia corpe & spu mete & mine
hec ē ut q' diu durabit mūdus sive ut vbo utar salvatoris usq3 ad secula con
sumacoz nunq' ecclie deerit epoz stat' pp'ea q' sit iauferibilis q'uis eoz singli
mgrt moriat' eozq3 plurimos ab eccl'ia q3 separari atigat si ep'alis stat' q'admodu
no auferibil' sint ē ab eccl'ia morte corporea ita nec sepabilis hesi scismate vel
cēsura dapnabil' notoria sileēte // Ut at q' pinuti' de tali sin' pemiñcia ep'alis
stat' firma atq3 euidēti cōstet declaracōe phūda flumioz eloquy l' euuglici fide mag'
scrutari optet. Et ione uccia pduce i luce dine absco'dita puidēcie ut & si no cum
sctis cōphedē possim' q' sit lōgitudo latitudo sublimitas & pfūdu dei salte vel appre
hede mitam' cu uris studiosis de sca dei eccl'ia // Que sit lōgitudo duracoīs sue
q' ut atestat' de' ab exordio mūdi usq3 ad fine. Ab inicio nāq3 & āte scl'a eccl'a
legis nāe creata ē & usq3 ad futuru seculu no desinet // Et q' sit latitudo sive capa
citatis q' āgeloz sil' & hom oim q'ppe q'z x' ē caput ip'a ē corp' // Sz & fideliu
hom v'll' i' ē ecclie capacitas & retēcia q' ut Aug' inq't de vā religiōe cu sit area
sil' cotinēs gnu & paleas In hac area p volūtē q'sq3 uel palea vel frumētu ē. Et
tn diu sustinet' pecm aut error cu'libet donec accusatoriā iueiat aut pravam
opiōs ptinaci aiosit' defēdat // Que deinu sit ecclie sublimitas q' deo carior q'm
celu & tra sit ei elegit eā de' & pelegit. ea nteq3 ptē dilexit ut filiu suu unigeitu
daret pro ea ut oīs qui credit i eū no peat s3 heat vita etnā // Rursus appre
hede mitam' q'm sit pfūdu stabilitatis ecclie q' fortior ē eccl'ia multo q'm tra v°
et fortior celo vniac et eccl'iam nulla uis potit q'd' & pres scē Niceni sinod' p
fessi sūt fundauit tepe de' tra sup stabilitē sua. Eoq3 licet gnacio ptrāt ge
neracio adueiat tra tn metnu sp stat. Eccl'ia vo fundata ē sup firma pe
tra que xpc ē Ideo tra stabilior ē & fortior celo q' celu & tra trāsibūt v'ba
at x' no ptibūt. // De hac stabilitē ecclie q'm ptinet ad epoz statu quoz
magna fore auite i gnali sinodo eluciddare pnis laborat titul' In hac xj. ā
aduētcia ptrādu ē. Et p'm āno stade sīt euūglii auctes sig'ficātes i declina
bilitate stat' epoz // Deinde ondēdu singillatim quo sil' oēs morte corpora
piure nequit q' diu erit pmāsura religio xana // 3° rursus loco m'lt'phaia

UVA.BHSC

id ipsum omnes de ratione quod inseparabilis sit episcoporum status ab ecclesia auctorum // Postremo adiungentur
illi rationes que a doctore communis ¶ Chrisostomi obiectis datis responsionibus. Quia episcopi dei sunt lux mundi
atque sal terre et ex excellentia eius multiplici potestate, eorum collegium est indeviabile.

Item primum id doctis viris notum esse credimus omnes fere evangelistas auctores quibus constat de
inseparabili ecclesie potestate atque de inobliquabilitate sinodalis iudicii datas fuisse a Christo
apostolis vel solis aut primo. Cumque episcopi dicantur successores apostolorum utique eadem auctores militabunt
consurgere ab ecclesia inseparabilitate status eorum // Et primo sunt auctores ab aliis evangelistis
commemorate, deinde a sancto Johanne quas evidenter constat solum apostolis fuisse a Christo in nocte supreme cene
concredite cum fratribus ¶ Ex primo ordine plurime quidem auctores sunt sed pauce dumtaxat commemorantur
ad presens // Prima est quam ad apostolos ab eo constitutos in monte dixit Vos estis lux mundi,
que certe verbo singularissimam nostrorum apostolorum excellentiam, lux namque prima fuit inter primordia mundi opera
que primo facta die velut omnia antecedens ut intelligeremus sine luce alia non posse constare
vel saltem parum utilia esse // Et propterea quod divinis operibus ut conservaret permaxime fuit lux necessaria
ut ex sancto Vaticanio allegatum extitit leges solis et lune que sunt duo luminaria magna
voluit deus eternas esse ut semper luceat in firmamento celi per diem et noctem. Hec mysterium istud
abscondit propheta regius premens dum esse laudandum quod statuit ea in eternum et in seculum seculi.
Et quod de hoc preceptum posuit et non preteribit // Atqui intelligere possumus quod sicut in fundatione mundi
deus primo lucem creavit, ad esse mundi atque permanentiam summe esse necessariam illam ostendens. Ita
in reformatione mundi quam omnes ex alto visitare mundum atque restaurare dignatus est a
luce incepit quia ipse erat lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum. Sic
enim de eo fuerat antea prophetatum, Dedi te in lucem gentium quod fuisse completum in eo annuntiavit
nobis sanctus Symeon cum ait, Viderunt oculi mei salutare tuum lumen ad revelationem
gentium // Et quoniam Christus corpore erat abscessurus a mundo, ad permanentiam vero mundi reformationis
necessarium fuit lucem illi semper fore presentem, providit sane ad hoc dominus invicem pariter successores nos fa-
ciens quod post eius absentiam lux mundo numquam deesset, providit autem discipulos constituens qui lux mundi esse
debebant quod eis seipsum dixit hoc contestatur esse suos esse discipulos dicit quippe ad discipulos Vos estis
lux mundi // De semetipso ait. Ego autem sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris sed
habebit lumen vite. Et iterum. Ego sum lux in mundum veni ut omnis qui credit in me in tenebris non
maneat // Item de semetipso loquens ait hoc est iudicium quia lux venit in mundum et dilexerunt
magis tenebras quam lucem, Et rursum quamdiu in mundo sum lux sum mundi // In hiis itaque
verbis salvator noster testificatus est seipsum esse mundi lucem suosque discipulos. Sed quia de
se quod lux esset mundi determinate loquitur est verum quamdiu in mundo erat. Eadem recte determinatione
etiam de discipulis intelligere debemus ut quamdiu in mundo erunt lux erunt mundi // Quia et discipuli sui quibus
presentibus verba hec dixit mortui fuere // Et quia necessarium erat ut per Christum facta mundi reformatio semper
maneret. Si quidem ex parte inferiori numquam perpetualiter erat adiutus eam qui fundavit eam Pro-
pterea intelligere debemus lucem mundi quam seipsum suosque discipulos esse contestatus est continue permansuram debere esse
quia numquam sed semper adesse. Ut quemadmodum mundo lux corporalis ita et spiritualis ecclesie deesset
quamdiu ipsa manebit. Sicut igitur Christus quamdiu in mundo fuit lux fuit mundi. Et apostoli quamdiu in
mundo vixerunt lux mundi fuerunt. Ita et episcoporum qui successores quamdiu in mundo sunt lux

UVA.BHSC

mundi esse dicit. Sicut enim legimus a mundi exordio populum fidelem fuisse directum in viam eterne
salutis per doctrinam et auctoritatem manifestauit. Et apostolus expresse testificatur quod patres habuimus
eruditores carnis nostre et reuerebamur eos. Sicut enim adam sic noe sic abraham sic ysaac sic
iacob et filii eorum singulis diebus suis erudierunt populum domini usque ad legem moysi. Sub illa
vero principes sacerdotum et seniores scribe quoque et pharisei. Cum enim in lege euangelii suo loco
christus constituit primum discipulos esse mundi lucem quibus disposuit regnum sicut disposuit ei pater suus.
quamdiu in illis viuet lux esse dicitur mundi. Viuet autem sibi inuicem succedentes usque ad mundi
finem. Et enim de aliis atque de ordinatione ista facta per eum quod usque in finem mundi mansura foret in euangelio christus contestatur dicens. Amen dico vobis quia non preteribit generatio donec
omnia fiant celum et terra transibunt verba autem mea non transient. Ex premissis itaque
euidentissime nobis innotescit quod nunquam euacuanda et inauferibilis status episcoporum ab ecclesia
sancta dei. Remonstratur etiam indeuinabilitas collegii eorum ut quia lux mundo quamdiu est
mundus nunquam deficiet. Sic et non episcopi successores apostolorum deerunt nunquam ecclesie diffinientes christo
eos fore mundi lucem. Patet quoque contra libri huius principalis documenti sermonem generalem nature
generi episcoporum interesse et absque eorum consilio legitimo non fore indicium synodale
cum illa sit infallibilis uirtus episcoporum status quamdiu in mundo viuet lux mundi esse.
Idipsum quoque manifestatur ex alia auctoritate a christo apostolis dicta quorum ipsi episcopi sunt successores
ait enim. Vos estis sal terre quod si sal euanuerit in quo salietur ad nichilum ualet ultra
nisi ut mittatur foras et conculcetur ab hominibus. Ut non alius euangelista inquit neque in terram neque in sterquilinium
utile est. In eo quippe quod inquit ad nichilum valet ultra nisi ut mittatur foras et con-
culcetur ab hominibus innuit esse docentis corporis quod prelati debent esse sal hoc est discretio et sapientia ad
directionem fidelium quod si ita non erunt repellendi et honorati velud episcopi quia mittentur foras et ab
hominibus conculcabuntur propterea quod sal infatuatum neque in terram neque in sterquilinium utile est.
Quod sane intelligendum est de illis episcopis qui eo modo sal infatuatum fuerint si idem
depositi ab episcopatu uenient ut contemptui sint hominibus. Sed quod omnes isti episcopi nunquam erunt tales
securos nos reddit christi promissio qua premunciauit se futurum cum eis omnibus diebus usque
ad consumacionem seculi. Ostendit et racio inauferibilitatem hanc status episcoporum ab ecclesia
dei concessa a christo potestas multiplex apostolis eorumque successoribus episcopis de qua in septima sunt expo-
siti auctoritate. Et enim quod illarum actiones potestatum necessarie sunt ad permanenciam populi christiani
in fide et religione quamdiu christus redierit necessitas eius simul actionum permanenciam ministrorum
arguit quod diu vigebit diuinus cultus. Arguit postremo illa singularis commissio a christo
facta discipulis suis in die cene teste beato luca quod disposuit illis regnum suum hoc est regimen
ecclesie militantis sicut ei disposuit pater suus de qua commissione et ipsa ceterarum auctoritatum deliba-
de multa exposita fuere illis aliorumque euangelistarum duobus omissis nunc de quibus et
inferes ille recordande sunt quas solum apostolis in ultima cena dictas fuisse a christo sanctus io-
hannes euangelista testatur. Explanatur quatuor attendere ad intelligenciam auctoritatum quas apostolis dixit
Sicut quidem narrat quomodo christus in oratione sua patri christus in nocte supreme cene.
notificauit dauid per eam factam commissionem de dispositione regni per discipulos suos
ait namque sicut tu me misisti in mundum et ego misi eos in mundum. Dicit igitur apostolis suis

consistit in spirituali regimine catholice ecclesie quod potest intelligi ut ad eam collationem intrinsecam non
pertineat quod apostolorum fuerunt veri et maiores successores episcopi superioresque eorum ut quamdiu ipsa per-
manebit inauferibiles sint ab ecclesia eorum sint. Item in sermone post cenam facto solum
apostolis christus inquit. Ego rogabo patrem et alium paraclitum dabit vobis ut maneat vobiscum
in eternum spiritum veritatis quem mundus non potest capere quia non videt eum nec scit eum
vos autem cognoscetis eum quia apud vos manebit et in vobis erit. Item hec locutus sum
vobis apud vos manens paraclitus autem spiritus sanctus quem mittet vobis pater in nomine meo ille
vos docebit omnia et suggeret vobis omnia quecumque dixero vobis. Et rursus adhuc
multa habeo vobis dicere sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus
veritatis docebit vos omnem veritatem non enim a semetipso loquetur sed quecumque au-
diet loquetur et que ventura sunt annunciabit vobis. Que a christo cum christo solis apostolis
facte leguntur concessiones hic ostendentes in obligabilitate vinculi quod spiritus sanctus manet cum eis
in eternum quod ipsi cognoscent eum et quod in eis futurus docet eos omnem veritatem et quod omnia dicta
a christo illis suggeret. Sed constat quod successores illorum usque in finem seculi in dei ecclesia. Eos quoque sic
ad eandem intrinsece pertinere ut ab ea ulterius numquam separentur. Sed quamdiu ipsa erit quod et ipsi
manebunt quibus a christo illa concessa sunt per que ecclesia non solum decoratur sed munificatur nutritur de-
fenditur et roboratur. Preterea verba illa ubi [illegible] magister doctrina in sermone apostolorum pe-
tri et pauli fundatur in ante generalium conciliorum [illegible] sicut misit me pater et ego mit-
to vos. Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata etc. post suam resurrectionem christus solis suis apostolis
dixit. Que eciam successores eorum intrinsece utique pertinet ad constitucionem intrinsecam ecclesie
atque sinodi generalis. Et ut expositio quam prosequimur ratione constet. Attendendum primo quod
necesse est nos intelligere predicta verba salvatoris prout in hoc textu fecit propositio quamvis dicta
fuerint ad solos apostolos non tamen intelligi esse solum quantum ad ipsos sed eciam eorum successores. Quod
secundum assertionem quia teste veritatis hic ipsam veritatem habemus ipse enim christus salvator ad patrem inquit pater
sancte sanctifica eos in veritate sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum et ego misi eos in mun-
dum et pro eis sanctifico meipsum ut sint et ipsi sanctificati in veritate. Non pro his rogo tantum sed pro
eis qui credituri sunt per verbum eorum in me ut omnes unum sint sicut tu pater in me et ego in te ut
et ipsi in nobis unum sint ut mundus credat quia tu me misisti. Et ego claritatem quam dedisti
mihi dedi eis ut sint unum sicut et nos unum sumus. Ecce quam palam veritas ipsa loquitur
propriis nullis dictis sed clarum testimonium perhibens que de officio apostolorum dicta sunt intelligenda esse
fore ad eorum successores qui per verbum eorum in christo erant credituri salvatorum apostolorum singularis
quia post propagata lacius in preteritis explanata manduterna. Sed et ultra christi testimonium
quod predicta verba eius extendantur ad successores apostolorum ratio manifesta suadet. Et quia sicut ipse
ut tangebatur quamdiu fuit in mundo lux fuit mundi sic et apostoli sic et alii. Et quia apostoli
futuri non erant usque ad consummacionem seculi. Et quia cum moriturus esset paraclitus non erat cum eis
mansurus in eternum. Et quia docere ac suggerere de omnibus quecumque christus docuit sic apostolis ita
et aliis eorum loca accepturis in regimine ecclesie erat necesse quamvis post mortem nullum erat
eorum successoribus saltem eorum absolute considerato vel congregatorum tunc. Illis quippe non
tantummodo videtur quod primicias spiritus acceperunt. Attendendum est secundo quod necesse est nos intelligere

R.

UVA.BHSC

verba predicta euangelii licet contrarium non careant verificacione debita hoc est semper in eius materia veritate quia celum et terra transibunt verba autem saluatoris non transibunt. Dare igitur oportet sensum in quo verificetur contrarie institutum eadem namque racione qua in apostolis et suis successoribus concrete oportet ut eorum verborum sit intelligencia sitque sensus continue permanens in ueritate. Non quidem per modum hystorie quia semel dumtaxat fuerunt verificata sicut dicitur de verbis significantibus misteria Christi et a prophetis pronunciata, que misteria quia non continue sed aliquando contingunt. Et ideo semel dumtaxat verificacionem verba receperunt. Non enim continue Christus ascensurus super asinam et pullum filium eius. Nec continue sicut ouis ad occisionem ducendus vel sicut agnus coram tondente se debuit obmutescere aut cum sceleratis deputatus omni hora traditurus erat in mortem animam suam. Profecto quia sic intelligendo ut inquit apostolus ad hebreos oportebat Christum pati frequenter ab origine mundi sed semel in consumacione seculorum ad destitucionem peccati per hostiam suam apparuit vna oblacione consummans in eternum sanctificatos. Et ita est de quampluribus aliis multis et quia autem semel dumtaxat susceperunt verificacionem suam. Non autem sic est intelligenda prefata doctrina Christi de noticia omnis veritatis et de permanencia spiritus sancti ab eo quippe tradita est pro bono regimine sue ecclesie que quamdiu viget ecclesia permanet ex racionibus predictis verba predicta requirunt continue permanenciam veritatis propter quod necesse est assignare talem intelligenciam huic doctrine euangelice ut dici nequeat quod vnquam a ueritate deficiant verba Christi in auxilium ecclesie et consolacionem pronunciata. Sic enim ut ostensum est in proxima animaduertencia verba que significanter a potestate regitiua ipsi fideli dicta petro ad eius successorem in continua permanencia ueritatis exponuntur. Verba rursus que Christus predicauit ad bonos pertinencia mores de habundancia iusticie christianorum super iusticiam phariseorum, de oracione, de elemosina, de ieiunio, de dileccione inimicorum, de simplicitate oculi, de premio bonorum operum atque supplicio malorum aliisque omnibus euangelicis doctrinis tempore continue in ueritate permaneat exponuntur. Hoc eciam modo exponuntur verba euangelii ad prelatos pertinencia de predicacione verbi diuini de decimis de correccione criminum aliisque plurimis. Et enim quia ut paulus docet ordinauit dominus eos qui euangelium annunciant de euangelio viuere sic non licuit alligare os bouis triturantis apostolorum tempore ita nec moderno. Quo circa verba predicta Christi que ab eo in veritate certa apostolis dicta fuerunt pertinencia spectant ad illuminacionem ecclesie et stabilitatem vtique exponenda sunt velut non semel dumtaxat in ipsis apostolis verificata fuerint sed ut continue habent permanenciam veritatis. Sana tamen intelligencia atque subtili et magna prouidencia circumspeccione. Propter quod attendendum est tercio quod verba predicta intelligi non possunt de episcopis prout docent et operantur ut singuli in diuersis partibus constituti experiencia namque docente cum sint in libertate arbitrii frequenter a recto deuiant iudicia multorum episcoporum sed quia error istorum per illos corrigi potest inferiorum per superiores ipsa non omnes simul errare censentur. Vera igitur intelligencia erit quod sic habentes nunquam contingat totum collegium episcoporum simul a veritate fidei et vnitate ecclesie declinasse quia semper multi fuerunt errorum et scismatum aperte non consencientes sed resistentes cum quibus spiritus veritatis mansit. Ita igitur et manet et in eternum manebit cum episcopis et apostolorum successoribus spiritus sanctus quia nunquam erit assignare tempus quo verum dicatur omnes episcopos nemine excepto a veritate fidei et vnitate ecclesie

deviate sed manebunt in ea semper qui doctrina et instructione alios reducerent ad ecclesie unitatem.

Exemplum de hiis accepimus tempore heresis arriane que tanta persecutione expressit ecclesiam ut propter ductos annos a rege Theoderico ad Iustinum imperatorem missus sanctus Jo. papa et martir legationem fecit ecclesias in oriente per hereticos tolli a catholicis episcopis et tradi arrianis. Tunc scilicet papa Liberius heresi arriane consentiens per sex annos usurpavit papatum Romanum cum pravaria (?) multitudo episcoporum adhibebat. Nichilominus et integritas fidei et unitas ecclesie reservata est in catholicis episcopis resistentibus arrianorum episcoporum multitudini. quorum arrianorum episcoporum etsi plurimi erant qui non reputabant ipsam heresim fidem catholicam sed vel ambitione aut metu principum sequebantur errorem quorundam principalium. que tamen deficiente persecutore prevaluit postea quia in catholicis remanserat veritas catholice fidei et ita collegium episcoporum semper mansit inobliquabile. Diximus autem ex proposito quod tempore arriane perfidie multi adhuc erant catholici episcopi contrarius in oppositum militantes plurimorum assertione constat. Et forte aliqui a nobis minus consideratione id etiam fuit dictum quod in duobus episcopis tantum fides mansit Athanasio in oriente et Eusebio Vercellensi in occidente eam defendentibus. Siquidem fuit illo etiam tempore multi alii sanctissimi episcopi. Et hystoria quidam refert una cum dicto Eusebio et aliis multis episcopis pro fide exilio fuisse dampnatum Hylarium episcopum Pictavensem. Cui in hac parte maxime credendum est. namque exul existens scripsit librum de sinodis. Et illo testimonium profert de episcopis in occidentali constitutis etiam fidem catholicam pure confitentibus et defensantibus contra quibus ipse dirigit prefatum librum de sinodis qui sic incipit. Dilectissimis et beatissimis fratribus episcopis Germanie prime et Germanie secunde et prime Belgice et Belgice secunde. Et Lugdunensi prime et Lugdunensi secunde. Et provincie nove provinciale (?). Et Narbonensi plebi et clericis Tholosanis. Aquitanice provincie et provinciarum Britaniarum episcopis Hylarius servus Christi in domino deo nostro salutem. Ecce quod evidentissimum et auctenticum testimonium contra illud plurimorum dictum fidem mansisse in solo (?) collegio episcoporum. Nam et eodem tempore quo arbitrantur fidem in episcopis defecisse lectio (?) quod in tanta episcoporum multitudine floruit. Sed quod singularius est floruit etiam tunc apud grecos. hoc etenim manifestatur (?) in opus et in tercio Hylarii in dicto libro est exponendo declarationes fidei que apud grecos tamen in diversis sinodis facte fuerunt. Ut prefati episcopi in fide catholica roborati fidem ipsam constantissime defensarent. Unde patet quod in medio tempore arriane perfidie tempore multitudo magna episcoporum declinavit in obliquitatem tamen conservante deo mansit collegium episcoporum.

Illud quoque attendendum occurrit quod non solum predictum modum sed collegium episcoporum quandoque in generali sinodo sit legitime congregati est in declinabile a veritate fidei et ecclesie unitate. Pro veritatis huius explicanda commemorantes gesta priorum sinodorum nunc aliud dicere possumus quod sic hactenus divina providentia affuit ne in concilio ecclesie catholice libere celebrato omnes aut maior pars episcoporum a rectitudine fidei et unitate ecclesie umquam auctoritate declinavit ita et in futuro erit. Si namque ut sepe iam contingit concedamus non esse sinodale iudicium cui non assensit maior pars presentium episcoporum et sinodali iudicio obedire tenentur omnes fideles repugnat in episcopis in concilio sistentes sinodaliter diffinire heresim vel statuere aliquid quod separet ab ecclesie unitate sic enim oporteret dicere quod omnes fideles tenentur adherere scismati

R. 8

UVA.BHSC

ti et errorem quod absurdissimum est et repugnans auctoritatibus sacre scripture que ostendunt sinodalis
iudicii inobliquabilitate et negant totum populum fidelis vel eciam errorem. // Nec infirmatur
quod nunc dictum est per exempla Ariminensis et Ephesini secundi conciliorum quia illud non fuit catholice
ecclesie illud vero non fuit celebratum in libertate // De illo nempe hoc est Ariminensi
legitur libro v. hystorie tripartite c. xvi. quod uno eodemque tempore Constantinus imperator du
plicavit sinodum celebrari ut in Arimino ytali et Nicomedie orientales cele
brarent. Itaque nulla fuit universalis ex quo due erant sibi contrarie. Et que ad unam erant voca
ti ad alteram accessuri non erant. Una quippe ex ytalis alia ex orientalibus constituta erat
mandatum // De Ephesino vero concilio qui legit librum de gestis concilii Calcedonensis
manifestissime agnoscit notarios fuisse expulsos ne testimonium perhiberent veritati et quod
subscripciones episcoporum fuerunt conficte contra ad attestaciones ibi relatas // Unde cum non
legatur collegium episcoporum ut cum ecclesia non est aggregata sed diffusa in toto orbe terrarum
errasse Et congregacio non diminuit sed adauget virtutem a fortiori longe abest omnis
error a collegio episcoporum quando congregati sunt in concilio generali // Quapropter racionis necessitas dicere per
suadet predictas euangelii auctoritates potius aut potissime intelligendas esse de successoribus apostolorum in sinodo
legitime congregatis docente ysidoro vanitate in diversas hereses scissam fuisse quia non erat in una
episcopis in unum convenire. Si ergo error levius contingere possit dispersis episcopis quam cum legitime congregatis
dedit namque nobis suam fidem que deficere non potest salvator dicens ubi sunt duo vel tres congre
gati in nomine meo ibi ego sum in medio eorum Nec ipse adesse dignatur in medio aberra
cium quod divinum in Christi permanet in Christi nomine congregati cum utique sum eorum iudicium atque doct
rina fidei catholice non convenire // Quo circa ad primum libri huius ex omnibus premissis
auctoritatibus que solum vel primum ad apostolos dicte fuerunt evidenter agnoscitur illorum successores episcopos eorumque su
periores esse illos quorum diffiniciones toti ac simultaneo congregati constituitur libertas esse deus voluit
ab omni scismate et errore ut sic habetur in indeviabilitas iudicii sinodalis // Potest igitur
recte dici quod per episcoporum intelligenciam integratur atque constituitur sinodalis conventus episcoporumque
iudicia spiritus non debere advenientium aliorum [illegible] inobliquabilitate iudicii non sic at
testantur euangelice auctoritates. De inauferibilitate episcoporum ab ecclesia corporea morte ante

Ve pre dicta fuere de inauferibilitate status episcoporum ab ecclesia mundi finem.

auctoritatibus incorporatis scripture sacre ut adhuc aliis multiplicatis racionibus confir
mabitur duo prosequenda sunt videlicet in inauferibilitatis huius ostendenda veritate et de morte cor
porea primum et de spirituali secundum // Habet multorum antiquorum doctorum opinio sancte legis christiane et fide
tenendum est collegium episcoporum non posse heretica maculari scismate errore ab ecclesia dividi
vel simul omnes corporali deficere morte ante finem mundi // Assercio predicta a nonnullis du
bia atque incerta prima facie iudicatur // Tum quia est de futuris contingentibus quorum nulla
datur certitudo // Tum quia ut dicitur nulla certa auctoritate constat // Tum quia eius non apparet specialior
racio de episcopis quam de omnibus aliis // Tum quia videtur exposita fides periculo si status ecclesie ex illius pendet
cum episcoporum sit brevis numerus aliorum comparacione fidelium // Ut autem non vana et pregnans
sed sana hec doctrina reputetur probanda eius constat tam solidissimo fundamento quod dubitari
nequeat de eius insolubili veritate quod diu permanebit quam in eternum permanet veritas sacre

UVA.BHSC

scripture. Inchoando vero ab ultimo quod est magis palpabile de corporali morte omnium simul episcoporum non posse
ante mundi finem hoc manifeste deducetur ex verbo Christi ad apostolos suos eorumque successores inquientis
Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Verba utique ista ut in sua
permaneant veritate semper requirunt dominorum actualem existentiam ex parte nostra eorumque iuncte coniunc-
tione vel assistentiis et illorum quibus dedit fidem se cum eis affuturum, semper quod de personis solum
apostolorum quibus tunc loquebatur intelligi non potest neque quia illi non erant futuri usque ad seculi con-
summationem. Intelligitur igitur de eis eorumque successoribus episcopis. Nunc autem quia ut veritas ista
maneat existentia requiritur et Christi et episcoporum, de Christo quod erit usque ad consummationem seculi
nemo fidelium dubitat quia resurgens ex mortuis iam non moritur et mors illi ultra
non dominabitur, qui vero iuxta Gabrielis testimonium regnabit in eternum, Paulus etiam attestatur
quod in sempiternum sedet in dextera dei. Si quis de hoc doctrinam proferat generale quod Ihesus Christus
heri et hodie et ipse usque in secula. Itaque certi sumus de altero extremorum. Sed
nec id satis est, fuit quippe deus ab eterno sed non fuit ab eterno nobiscum, propterea quod nec eramus
nos cum quibus esset. Quia igitur testificatur est quod esset cum apostolis eorumque successoribus usque ad seculi consummationem
omnibus diebus, intelligere necesse est quod continue erunt episcopi et ipse erit cum eis. Quo certum usque
ad illud tempus nulla erit dies hora vel momentum in quo verum sit dicere nullos esse episcopos
quia tempore illo deus non esset cum quo esset cum eis. Quia igitur hec veritas domini in eternum permanet: Ecce
ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi, tutum est asserere omnes simul episcopos ante illud
tempus per mortem deficere numquam posse. Neque oportet fingere quod tunc deus crearet alios episcopos mundo
se (?), hec enim non videtur consona (?) [illegible]. Primo ex comparatione virtutis a sua origine naturalibus indite
rebus. Nam sicut divina sapientia sufficienter providit in illis ita et in spiritualibus providit. Et in
naturalibus sufficienter et hoc quod continuarent in esse suo per multiplicationem generationis et numquam
deficerent. Si quidem in principio ita factum est prout ordinavit deus quod germinaret terra herbam virentem
et facientem semen lignumque pomiferum iuxta genus suum faciens fructum cuius semen in semet
ipso sit super terram. Unde sicut non discrete asseritur si simul homines aut leones vel univer-
sa animalia aut plante deficerent quod deus alia de novo crearet, propterea quia simul providit sufficienter
dans illis virtutem ut semen in semetipsis esset ad multiplicationem. Item et in spiritualibus
quia semen in semetipsis manet ad conservationem et multiplicationem ordinante salvatore
quod ministri ecclesie instituantur per alios. Qua de re suspensa (?) nuda (?) [illegible] Petrus et a-
lii apostoli non speraverunt ut deus loco ipsius alium de novo crearet sed processerunt ad institutionem
alterius. Aliud (?) factum est post mortem Petri ne ecclesia Romana careret rectore. Sed qui tunc Ro-
me erant fideles elegerunt successorem attendentes semen quod salvator in ecclesie minis-
tris posuit ad multiplicationem ne umquam eorum deficeret status simul a deo institut-
us cum virtute ad multiplicationem. Attestante etiam sapiente Ecclesiastico quod non est adicere aut mi-
nuere ad magnalia dei sed omnia vivunt et manent in seculum. Dicere igitur quod mortuis
omnibus episcopis alios novit deus crearet est detrahere divine ordinationi de institutione ministro-
rum ecclesie quod ipsa tunc tempore etiam fuit a deo constituta infirma et absque virtute
non valens seipsam in suo esse conservare sed quod ante finem durationis sue opus fuit a-
liam de novo creari ecclesiam. Itaque posuit deus semen in quibus minima planta

//ad

R.

vt cu creuerit ex semetipsa sibi filiis alia pdret. Et sic successiue cotinuata ppa
gacoe vsqz in mudi fine nuq eius na deficiat i quouis eciam ligno pomifero ex
gno fructus eius i quolibz aiali qz ex geminata ple. Sz eciam qua nulla c
atura extitit deo carior costituit ipe ut pusq osumaret cursu suu video
i nichilu. Et tu alia crearet de nouo // Nec alia vna solu sz alie z alie
cetie succederent. Sna dato sel' cu illo q epi omes simul piret z aly crea
rentur cui ipe pone sua admittit multiplicacoem // Sz q huius cura a
piu no fuit admissibil' 2o argumtacois ordie pbat exeplo q tpe diluuij
ia pcepim euidet. Et ei licet, ptea q terra corrupta esset cora dno
z repleta iniqte disposuit deus dele hoiem q creauit a facie tre ab hoie
usqz ad aiancia a reptili usqz ad uolucres celi Voluit tn denouo hoies at ceta
aiancia creare sz rsuauit i pauco nuo ex qb hutib uitute i semetipis z gomis
huanu cetaqz aiancium gena multiplicata sut // Sic z legim q tuqz eccia
martis z nix tollabiles passa fuit psecucoes nuq tn ita depssa e qn sp i ea
fuint gsuati epi oim aliorz fidelium pastores duces mgri z pgenitores ha
bentes qde in semetipis semen ad fideliu multiplicacoem // 3o ide pbat
ex diua pactoe Na sic le q de statuit pactu cu noe z filijs suis ac seie suo
post eos Ita ad omez aiam viuete vt nuq simul aqs diluuij interficeret ois
caro sz usqz i fine secli pmanere debent. Ita hoc idem suatu fuisse omino agstim et
suabit i futurz. q de no phanat testiu suu utque de labijs suis pcedut vnq
irrita fiat // Qua roe cu abrahe z semi ei possidenda pmisisset de tra vt mgt
i dent in omes egregia gtius sarre filius z nonagenaria fuisse vt vbu mplet
suu mutalo gradi ysaac genit est, i q bndicede erat getes omes // Cosuatqz
e plus ab eo descedes ne iuxta madatu phaonis i egypto ocs nati masculi interficerent et
sic piret eorz seme // Vtqz vnu promissi dicat hac de cu tu ex illa q ex omib
tribulacoib liberauit eos dns // Cetm cu pro pcto adoracois vituli dixisset dns
ad moysen cerno q pplus iste dure ceruicis sit dimitte me vt irascatur
furor meus cont eos z delea eos faciaqz te i gete magna Moyses phunda itelligeria
diuina pmissione cteplatus utiqz agnouit no aliu pplm sibi nouit electuru aut
creaturu deu sz q pocius illi misereret suas ou frutiqz ut deo supplicauit q re
cordaret abraham ysaac z iacob suorz suorz qb pmiserat se multiplicaturz
seim eorz sic stellas celi placat e dns ne faceret malu qd locut fuat aduslus pplz suu
// Silicz in qz statuit de pactu cu aaron z filijs eius de sacerdoto getis hebreor
eis eternu copetete qmuis sumi apex sacerdocij ppt pcta filiorz Ely ab uno filio in
alteru translatu sacerdociu tn a seie aaron nuq defecit sz qdiu getes hebreorz cui
sacerdociu illi pmiserat masit i diuino cultu tadiu illi sacerdocij dignitas eide ma
sit z ut fuit pmissu ita suata e. Testio michi phibete de hoc iesu filio Sirach
i ecclesiastico cu ait. Excelsu fecit deus aaron moysi frem statuit ei testm eternu z dedit
illi sacerdociu getis z induit illu stola glie no induta e illa alienigena aqs sz tn

filii ipsi tali et nepotes eius. // Pari i(gitur) for(ma) intelli(gen)d(u)m e(st) de sacerdotio novi testi(menti) q(uo)d n(on) e(st) s(ecundu)m
aaron ut ap(osto)l(u)s docet s(ed) s(ecundu)m ordinem melchisedech. // S(i)q(ui)de(m) i(n) ultima cena ministravi
sius disci(pu)lis sacram(entu)m corporis et sanguinis sui p(re)cepit illis ut idip(su)m facerent in sua(m)
comemoracionem // Termin(us) v(er)o usq(ue) ad que(m) id facturi essent declaravit ap(osto)l(u)s q(uia) usq(ue)
ad mundi fine(m) dice(n)s q(uo)ciescu(m)q(ue) manducabitis pane(m) hu(n)c et calice(m) bibetis mor-
te(m) d(omi)ni annunciabitis donec veniat // P(er) hec a(utem) quia voluit hoc sacram(entu)m ministrari fide-
lib(us) usq(ue) ad mundi fine(m) (con)c(edendum) i(n)tellig(itu)r dedisse ap(osto)lis suis virtute(m) atq(ue) p(otes)tate(m) instituendi
et p(res)b(yte)ros q(ui) ministraret eucha(risti)e sacram(entu)m. Et ep(iscop)os q(ui) p(res)b(yte)ros ordinaret. Et archiep(iscop)os
q(ui) illis p(re)essent p(ri)mates q(uo)q(ue) et patriarchas iux(ta) q(uo)d sup(ra) e(st) comemoratu(m) de graduac(i)o(n)e p(re)latu-
ra(rum) s(ecundu)m ap(osto)lo(rum) successores // Et e(tiam) q(uia) ministrac(i)o sacri i(n) eucha(risti)e ut i(n) sua(m) fiet con-
meoracionem p(er)sev(er)at t(ame)n (christ)o usq(ue) ad adventu(m) sui m(an)i(festum) e(st) sub hac institucione nec
du(m) ap(osto)los sed intelli(gi) successores eo(rum) ut q(uo)m(od)o ap(osto)li ipsi ita et eo(rum) successores p(otes)tatem
h(ab)erent alios sibi si(mi)les i(n) officio ep(iscop)at(us) instituendi // Cu(m)q(ue) eiusmodi institucio fiat
p(er) v(er)bu(m) dei accedit na(m)q(ue) v(er)bu(m) ad ele(mentu)m et fit sacram(entu)m / se(m)p(er) a(utem) e(st) v(er)bu(m) dei pro-
fecto agnosci(tu)r q(uo)d salvator n(oste)r noluit ut i(n) ap(osto)lis eo(rum)q(ue) successorib(us) se(m)p(er) esset
hec i(n)stitu(ti)o et p(otes)tas p(er)petua sibi si(mi)li(u)m ministro(rum). Ut q(uo)m(od)o in sacerdocio aaron p(re)missis
corpi(s) decisio(n)em nu(m)q(ua)m deficeret ex cuius stirpe q(ui) ministraret s(e)d ut in q(ua)nt(um) ecc(lesi)astic(us) per
om(n)e te(m)p(us) a filiis et nepotib(us) ei(us) sacrificia (con)summata sunt. Ita e(tiam) in sacerdocio novi testa(men)ti
p(er) virtute(m) s(an)c(t)is hoc e(st) divini v(er)bi // Sic e(nim) i(n) veteri no(n) alio m(od)o s(ed) illo q(uo) d(eu)s instituit p(er) g(e)n(er)ac(i)o(ne)s
carnale(s) sacerdociu(m) p(er)mansit nec u(m)q(ua)m fuit te(m)p(us) i(n) quo de se(m)i(n)e aaro(n) sacerdotes
deessent usq(ue) ad fine(m) testi ill(ius). Ita et i(n) novo testo q(uo)d e(st) eternu(m) ut nu(m)q(ua)m stat(us) deficiat
ep(iscop)o(rum) m(u)ltiplicat(us) no(n) a (christ)o i(n)stituta q(ue) ei dixit d(eu)s aaron et filiis ei(us) q(ui) ministra-
ret cora(m) se q(uo)d diu (et) plus sibi essi fidelis pactu(m) cu(m) ap(osto)lis eo(rum)q(ue) successorib(us) sta-
tuit p(er) eternum eis in omnib(us) dieb(us) usq(ue) ad co(n)summacio(n)em s(e)c(u)li // Q(ui)b(us) utiq(ue) v(er)bis (con)firmat(ur) q(uod)
ep(iscop)i g(e)n(er)at(ione) sibi i(n)vice(m) succedent. Si no(n) v(er)o q(uo)d si ep(iscop)i om(n)es sil(ere)m(us) i(n)tirent d(eu)s alios noviter
crearet. Et e(tiam) de hiis q(ue) ex eiusm(od)i auct(orita)te h(abe)nt salvator dixit no(n) p(re)teribit g(e)n(er)acio
hec donec o(mn)ia fiat celu(m) et t(er)ra t(ra)nsibu(n)t v(er)ba a(utem) mea no(n) p(re)tibu(n)t. V(er)ba a(utem) sua id
h(ab)ent q(uo)d futur(a) e(st) a(utem) c(um) eis usq(ue) ad (con)su(m)ac(i)o(n)e(m) s(e)c(u)li, nu(m)q(ua)m i(n) an(te) die illu(m) o(mn)es sil(ere) deficiet
// Q(uo)d idip(su)m p(ro)bat(ur) si na(m)q(ue) ut s(an)c(t)a(m) attestat(ur) s(cri)ptu(ra) dei p(er)fecta su(n)t op(er)a. Stat(us) a(utem)
ep(iscop)o(rum) maxi(m)e d(ici)t(ur) divinu(m) op(us) i(n) q(uo) s(em)p(er) erit p(er)fectius. Et q(uo)n(iam) ph(ilosoph)o testa(n)te p(er)fectu(m) d(icitu)r q(uo)d
p(otes)t generare sibi si(mi)le nu(m)q(ua)m e(ss)ent te(m)p(us) q(uo) i(n) ecc(lesi)a ep(iscop)i no(n) possint instit(ui) et i(n)stitui. Si a(utem)
o(mn)es sil(ere)m(us) i(n)terirent q(uia) ep(iscopu)s a no(n) ep(iscop)o fieri no(n) p(otes)t. Ja(m) i(n) ep(iscop)o(rum) stat(us) no(n) e(ss)et p(er)fect(us) q(uia) t(un)c no(n)
e(ss)ent ep(iscop)i n(ec) fieri posset // Ad p(er)secuc(i)o(n)e(m) v(er)o pleiori (con)t(r)a te h(uius) p(ro)bac(i)o(n)is fidate i(n) p(er)fect(ion)e ep(iscop)al(is)
stat(us) sup(er)sedet(ur) ad p(re)sens (pro)p(ter)ea q(uo)d i(n) a(n)tiq(ui)ore(m) adve(n)tencia (con)t(r)a ea(m) hec plurima explanavit
p(er)spicue demo(n)strans ad i(n)tegritate(m) ecc(lesi)e i(n)tinsece p(er)tinere statu(m) ep(iscop)o(rum) et absq(ue) illo subsiste(re)
no(n) posse divina q(ue) nobis (con)stat state lege // Condic(i)o(n)em q(ui)ppe i(n)cludit m(an)i(fes)ta
eciaz esse et ab ea de eo(rum) statu ep(iscop)ale. Siquide(m) ascende(n)s i(n) celu(m) (christu)s dedit ap(osto)los
(pro)ph(et)as eva(n)g(e)l(is)tas et doctos pastores ad (con)su(m)mac(i)o(n)e(m) s(an)c(t)o(rum) i(n) op(us) ministerii i(n) edificac(i)o(n)em
corporis ei(us) q(uo)d e(st) ecc(lesi)a. Et p(er) hec t(ame)n affirmavit hac p(er)mansura(m) ee ordinac(i)o(n)e(m)

dūēc occurrant oēs ī vnitate fidei ⁊ agnicōis filij dei ī virū pfcm̄ ī mēsura etatis plenitudis
xp̄i hoc ē usqȝ ad mūdi fine / Vt ī ewn̄ ⁊ aplīca tuba conformit' clāgere
sēciā ad plenā pbacōz a qͦ exordiū sūpsim' q̄pluy' cōmēoratū sepe repetim'
Vbū xͥ ad aplo's dicētis eozqȝ succēssores. Ecce ego uobiscū sū oībȝ diebȝ usqȝ
ad cōsūmacōz sc̄li / p̄terea at hoc ī pōle ē stante ī illo repugnare vꝫ omnes simul
epos p morte corpalē desinē posse. Qm̄ mltiplici cōstat rōne oēs simul epos hesi

41. fo q' erit ddm̄ de spūali morte ut potē p rōne hesis scȝ scismate vel alias ab
matis ul' an' cūqȝ cēlue oēs epī cēsorot' ex eccīe ecclia separi non posse.
vnitate ¶ Respōdi pt q licet ī hͦ cīuī ad porē dcā sit qꝛ pt morte corp̄ale eps mīs
trare digne vel idigne sacrā nō pt gl'h'a' at ī hesi ul' cēsura quis ligat' pt
salte ī digne id agē ⁊ sic posset cōtinui succēssores vt ecclia nō deficiat / n' lolg
ee de spūali morte glw respiciēe ī alto pdcō ztruī cūsimī ciem ddm̄ videt.
/ Intellō de hesi scismate cēsurane nō occultis ꝭ publicas ⁊ maifesti hoc ē
q oēs epī cōsh'cent etiam hesi notoia vel apto scismate aut q essent tpͤ
exēnti pub'ce dnūciati ita ut tͭpi tales ceti xͥam eos vitare tenēnt ¶ Demō
strat hͦ pͥm mīstracōis sacrōz necitas rgn xͥ stabilitas epōz pꝛogatiua
singͣ ⁊ indigētia multi' offic' eisdē cōpetēt // Pri° ī cessaret mīstracio
sacrōz qꝛ si et ecciā exētes epī corpe vīuētes qd̄ ꝭ ī spū mortui q̄pius
de facto alios posset ordinare ⁊ cōsecrare / tū tā mltituētes quā cōstituti
oēs idigēnt ecclie rēōciliacōe ⁊ si oēs eent ex ecciē vnitate iā deesset
q eos possꝫ rēōciliare // Tū qꝛ scīetes fideles epos eē tales ab eis sacrā
idigne recipēt. Et ppͤ ēa pūulos ī sacrāntis ab eisdē mīstratis gr̄a vix
aut nūqm̄ īfundēt a deo q̄re deeet rō cōstitucōis eozꝫ epozꝫ q ab alijs epis
p̄nis ab ecciā cōtinient' tū sacrāta ab eis mīstrata eent cōplꝫ uā īania tn̄
a gr̄a dei // Tū qꝛ nulli aut pauci fideles scīetes se dāpnabili' rēceptos
eciā pro pūulis ab eis nellēt suscipe sacrā // Tū eciā qꝛ eadē rōne nol
lent ab eis cōstitui ⁊ ordinari et p q̄ns q̄ ī totū deficient ecclie mīstri. Et sic dato
illo ecciā tādē ad ultm̄ cessaret ī ecclia mīstracio sacrōz qꝛ omn̄ // Cessaret ī sup mīs
teria om̄ illozꝫ q ppīe ppia sūt epis de qbȝ ut' doctrīa leōis ppe cū aduitēra qnta
explanauit dcāz ōndēs eē cenacl' īnt' epm̄ ⁊ pb̄rm // Cetm̄ ecc̄as hīc demuabi
litatis oīode stat' ēpalis ab ecclia dei vtm eē nō ptīt' ecc̄ie stabilitas // Attēto
pͦ q sup petm̄ vē cōfessiōis fidei xͥ sic fūdauit ecciā suā q eā ī vnitate cōsistē fir
mit' uoluit / credēd' ī ⁊ ē illā singͣ assiste' sustētari a deo vt q diu pyriar' ī tēris
nullo vnqm̄ accidit tpe pͥas ⁊ pn'les ecc̄ie colūpnas q̄ sūt epī sil' cadē ⁊ ab ea velit
scindi atqȝ separi siue p scisma aut p hēsim vel aliud qdcūqȝ separās eos ab ecc̄e
vnitate. Sic qdē subsistē dom' neqt zuētibȝ pncipalibȝ atqȝ p'mis ei' colūpnis.
/ Attēto pͤtea q deus ordiauit rgnū filij sui qd ē ecciā militās duratiuā vsqȝ ad
finē mūdi qn'ymo sine fine bn̄sse vgini dicēte fide gabriele archāgelo q filij ei' regnet
ī domo iacob ī etnm̄ ⁊ rgni ei' nō eet finis. Vnde cꝫ q rgnū ei' mētrū nō dissipabȝ

Ex yposito alteri non traditur quia potestas eius potestas eterna que non auferetur et regnum eius quod non corrumpetur.
Unde quamvis testimonia hec referendi possint eciam ad statum ecclesie triumphantis, et significacio est
eciam statum militantis ecclesie potest et in ea regnat usque ad mundi finem. Secundo quantum ad hec
attendendum quod primum est apostoli doctrina que profitetur quod oportet Christum regnare donec pater suus ponat omnes
inimicos sub pedibus eius. Novissima autem inimica destruetur mors. Non cesset utique stare sed
deficere regnum ecclesie quod est Christi regnum. Si omnes episcopi qui sunt principales eius columpne deficerent
ante mundi finem. Et cetera hec maior militat contra commemoratam nunc apostoli doctrinam profitentem non
mansurum Christi regnum usque quo homines non moriantur quod non contingeret quamdiu durabit mundus
quia statutum est omnibus hominibus semel mori et post hoc iudicium. Si igitur usque ad diem iudicii regnum mili-
tantis ecclesie numquam cessabit, certe numquam deerunt episcopi regni huius principales ministri et aliorum quorumque
ministrorum rectores atque institutores. Attento desuper quod si iuxta doctrinam euangelicam regnum sa-
thane stabit usque ad finem mundi quanto magis regnum Christi qui fortior illo superveniens
vincit eum auferens universa eius arma in quibus confidebat. Cessaret autem non stare ecclesie regnum si
omnes de superiori statu in quibus consistit principaliter deficerent et apostoli restaurari non possent. Attento
rursus quod si essent episcoporum heresi aut scismate tantum turpiter involveretur nunc ecclesia non diceretur
gloriosa, quia in ipso intelligeretur maxime in ea esse macula et ruga. Christus autem ut apostolus docet
sic dilexit ecclesiam quod semetipsum tradidit pro ea ut illam sanctificaret et exhiberet ipse gloriosam
sibi non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi sed ut sit sancta et immaculata et ibi per-
maneat. Hoc comprobatur ordine tertio ex singulari excellencia apostolorum super cunctos Christi
fideles. Et primo ex deductione parte sed nunc alio commemoranda veritatis doctrina est ad discipulos
suos inquiens. Vos estis lux mundi. Aliud quippe est lucidos esse in mundo, aliud esse
mundi lucem, quia potest quod est lucidum obscurari, sed lux obscura esse non potest sicut nec calor
frigidus aut veritas fallax vel pietas impia. Unde quia dixit eos lucem mundi vo-
luit quod lumine fidei apostolis usque post eorum transitum communiter et singillatim communiter tamen utiliter
et omnino numquam deerit ipsorum quod ipsis episcopis ex officio competit alios purgare illuminare san-
ctificare et perficere. Ad quod est proximum vera precedens verbum ipsius apostolis eorumque successoribus
dicentem: Vos estis sal terre, quia sicut sale ne corrumpantur utique sapida fiant omnia condiuntur
cibaria ita sapientia et discrecione prelatorum omnia subditorum opera dirigi debent et ordina-
ri. Quod autem subiungit si sal evanuerit in quo salietur intelligi sane voluit quod numquam
quamvis eius non sal evanescet. Nam si in prelatis lumen sapientie deficiat et discrecionis
iam opera subditorum in nullo condiri et preservari poterunt a corrupcione peccati nec dirigi
in via salutis. Quod maxime repugnat interiori evangelice doctrine profitentis Christi fideles
duraturos usque ad mundi finem, de fidelibus namque in fine mundi activi inveniendis inquit
his autem fieri incipientibus respicite et levate capita vestra quia appropinquat redempcio
vestra. Unde si Christus dicens apostolos suos sal esse terre illam innuit sententiam quod sale ipso e-
vanescente ecclesia numquam preservaretur indigencia sale, cum multo plus sale necessaria sit
lux ad vitam hominum in hoc utique verbo appellans eos mundi lucem evidentissime
docet quod obtenebratis discipulis suis quos appellavit mundi lucem ceteri fideles in
lumine fidei aut gracie vix aut numquam manent. Preter hec non minus comprobari potest hoc

ĩdeuiabilitas vlis epoꝝ ex aucte deducta ĩ mãditẽria tria oĩa q̃cuq3 dixint vobis
seruate ꝛ facite. Si nãq3 omnes epi vel hesio l' alis pub̃ce astituti eent cõ ecc͞e vnitate
iã ĩ ecc͞a deficet fidei atq3 moꝝ doctina q̃ ẽ om͞i fideliũ salutaris cib' ꝛ ncc͞iũ nutrim͞ti
qd' euidẽtissime mai͞fm ẽ dato fundi illo q' p̃dicare doctinã fidei ꝛ moꝝ ad epos
ptinet. Et q' alij p̃dicare eã nõ dent aut p̃ut eisdẽ iniũs // Quo si hetici essẽt
epi oẽs doctinã fidei nõ p̃dicaret apte ꝯgsti pt ex eo q' nõ uellẽt fideles reputari
alios ꝛ seipos heticos / nec eĩ docent subditos crede x͞m ẽe natũ ex ṽgĩe qm̃ ꝯstaret q'
ipi oppõitũ credent aliosq3 ĩducẽnt p̃ut de more heticoꝝ ẽ ad credẽdũ qd' sentiũt
et ipi. Et ita de q̃libz alio ar͞lo catho͞ce fidei // Rursũ nec ꝯmẽdaret alios tanq̃m
ĩ gremio ecc͞e ꝯstitutos q' ipi extra ecc͞az scientes alijs ẽe notoriũ // Aliud q̃ppe
ẽ p̃dicare cõtra p̃tm de q̃ epi sciũt se ẽe diffamatos. Ali͞d p̃dicare uitatẽ fidei
cui' oppõitũ p̃fitẽnt' publice atq3 docent. Si q̃ de s͞mo ẽ de maĩfestis heticis de
illis eĩ q' in p̃to viuũt dicit' oĩa q̃cuq3 dixint uobis s͞uate ꝛ facite s͞m uo opa
illoꝝ nolite face / De hetico at maĩ͞te dĩ / heticũ hoĩem pt p̃ma et 2͞a correpcõẽ
deuita. Et itm̃ si q̃s ueit ad uos nõ h͞ns hãc doctinã nec aue ei dixitis // Sic
i' dato omnes epos heticos esse q' cessaret oĩs doctina fidei. Ita q' ipi nõ p̃di-
caret eã laudates p̃spicuũ ẽ cuilz ĩtuẽti. Repugnãtia q̃ppe maĩfesta ẽ vt duo
ꝯtria q̃s p̃dicet uia ẽe q' ut Ja. ĩ q̃t fõs de eodẽ foramine nõ emanat dulce ꝛ ama-
rũ aq̃m // At uo nec alij q̃ nõ ẽent doctinã fidei ꝛ moꝝ p̃dicaret dicto illo cui
Et eĩ ẽ q' nõ assẽtiret epi q̃b' h͞q cõpetit auc͞cas vt eĩ ĩ s͞uis dyocesib' dinũ v-
bũ p̃dicet' ad epos sp̃tat ꝯfe͞re lĩciam // Int' alios nãq3 ꝯdẽpnati fũt sinodali Co-
stãtien͞ ꝯcilio ar͞li q̃tuor seq̃ntes Jo. hus. ꝛ Jo. wicleff // Sacdos x͞i viues s͞m
legẽ eĩ h͞ns s͞ptẽ notitiã ꝛ affectũ ad edificandũ p̃plm debz p̃dicare nõ obstãte p̃te-
sa excõicãte // Si pp͞ ul alijs p̃poit' mãdat sacdoti sic disposito nõ p̃dicare non
dz subdit' obedire // Et q̃libz p̃dicantis offm̃ de mãdato accipit q̃ui ad sacdotiũ acce-
dit ꝛ illud mãdatũ debet exeq̃ p̃tẽsa excõicãte nõ obstãte licet cuii dyacono ul'
pb͞ro p̃dicare ũbũ dĩ absq3 aucte sedis aplice siue epi catholici // Ex tenore
h͞q ar͞loꝝ maĩfeste pz qd' dcm̃ ẽ de cessacõẽ doctine / Et eĩ assõrcões p̃dc͞is articulis
ꝯrie ue sũt ꝛ catho͞ce ex q̃ dc͞i ar͞li p̃ ecc͞az sũt ꝯdẽpnati viz q' absq3 licentia sedis
aplice nõ licet pb͞ro aut dyacono p̃dicare v͞bũ dei ꝛ si adh' disposit' sit. Epi
vo ipi illud tũc nõ p̃dicaret sibimet ꝯ dicẽtes // Quo͞o si oẽs epi ẽent hetici uel
alis diuisi ab ecc͞e vnitate ꝛ si ipi p̃dicare uellent vt nõ crederet opib' eoꝝ malig-
nis null' audire eos uellet p̃dicãtes et q̃m ipi alios ĩ suis dyocesib' p̃dicari nõ
pmitterẽt salutare doctinã p̃ q̃m p̃plis ondẽt' q' ipi condiscẽt p̃ hẽsim et errorẽ
l' ab ecc͞a vnitate diui͞si ẽent q' tc͞ restaret n͞i ut oĩo defiẽret doctina ecc͞e q̃ ĩ tũt'
oĩb' epis uix aut nũq̃ publicari poss3. Sic q̃ cũ saluator p̃cepit oĩb' fideli-
b' s͞uare ꝛ face q̃ dicent sedẽtes ĩ cathedra eo ip̃o ĩtelligi uoluit q' vl' omnes illi
nũq̃ deficẽnt p̃ hẽsim uel herrore. Nec eĩ stãt sil' duo hec q' oẽs fideles tenẽt'
s͞uare ꝛ face q̃cuq3 epi dixint. Et q' epi oẽs vli docẽt hẽsim vel errorẽ aut

UVA.BHSC

quod constituti sint ex ecclesie unitate, nam talibus fidelibus obedire non tenentur. // Ad huius igitur positi
onem dum etiam pertinet auctoritas eorum deducte super ordinetes in obliquabilitatem status
episcoporum // Porro indeviabilitas hec episcopalis status confirmatur ex doctrina pauli qui de
seipso aliisque apostolis inquit dei adiutores sumus. Et pro christo legatione fungimur. Et ecclesie cum
in dei etiam alii qui episcopi qui sunt apostolorum successores non dicantur christi legati. Si christus voluit
eos suos esse adiutores suosque legatos quomodo intelligere potest omnes simul esse contra nuncios
dei impeditores, adversarios sane doctrine et ex ecclesie unitate, ideo non capit intellectus
christianissimo aufugit quia eiusmodi blasphemiam lingua non audet exprimere. // Nec enim legatione fungi
dicere qui sue legationi contraria perficiunt nisi esset adiutor qui omnino adversatur salvatore testante, qui non est
mecum contra me est, et qui non colligit mecum dispergit. // Sic in singulari prerogativa qua christus voluit apostolos
eorumque successores permanere super cunctos fideles non patitur quod omnes simul episcopi uno eodemque tempore sint
notorie ab ecclesia separati ut non liceret cuilibet fidelium eis communicare. // Sed adhuc ordine quarto
probatur ultimus hec indeviabilitas collegii episcoporum ex certis officiis pertinentibus ad eos ad episcopos namque
solum eorumque superiores pertinet eligere et constituere caput in religione christiana. Quo certum si illi non
essent adhoc abiles. Iam ergo ecclesia perpetuo remaneret acephala quia episcopus nisi ab episcopis constitui
non potest quanto a fortiori papa qui est summus sacerdos et episcopus eorum. // Dicere autem quod ecclesia gubernari
deberet sine capite est error Johannis hus condempnatus per Constanciense concilium dicentis et sic non est scibi
la apparencia quod oporteat esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam quod semper cum ipsa militante
ecclesia conservetur. Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem
terrarum melius suam ecclesiam regularet. // Item apostoli et fideles sacerdotes domini strenue in necessariis
ad salutem regularunt ecclesiam antequam pape officium fuit introductum, sic facerent deficiente per
summe possibile papa usque ad diem iudicii. // Ex ista determinatione Constanciensis concilii manifeste
habetur quod singularissime doctis fidelibus est minus tendendum ut dissolvere quarant multas curiosas et
erroneas opiniones hereticorum argumentaciones dato quod ipso fundamento isto innixi ruunt eorum
conatus. // Voluit profecto sancta Constanciensis sinodus quod non est admittendus casus quod possibiliter papam
in ecclesia deesse usque ad finem mundi. Cum in assercionibus predicte sint percitum reprobate contrarie
earum utique erunt et sunt conclusione catholice fidei videlicet quod oportet sive necesse est esse unum caput
in spiritualibus regens ecclesiam militantem quod semper cum ea conmisceret. Et quod non est possibile dignitatem papalem
in ecclesia deficere usque ad diem iudicii. // Cum igitur papa sit de numero episcoporum numquam simul deficiat
numquam sibi nunc successura. // Plurimaque obviare videtur institutioni divine defectus simulta
neus omnium episcoporum quam solius pape. Et quia ecclesia in apostolis fundata dicitur. Et quia nullo non om
nino sua assistenciam promisit christus dicens Ego vobiscum sum usque ad consummacionem seculi.
Et quia experimento probatum est papatum pluries vacasse uno duobus et pluribus annis numquam
autem simul totum collegium episcoporum. Et quia magis repugnaret decori ordini perfecto et eminencie
ecclesie simul deesse collegium episcoporum quam papam solum. // Cum igitur utrumque repugnet divine ordinacioni
sive quod ecclesia sit nulla sive quod sit acephala non est admittendus casus totum collegium
episcoporum dissimul aliquando esse ab ecclesie unitate quia nec essent per quos caput in ecclesia constitueretur.
// Nec obstat quod alias concessum est imperatori papam eligere hoc enim concessum fuit sibi a
papa et ab aliis episcopis et sic absque concessione illa facultas ad eum non pertinebat. Ita

ē de pp̄ Ro. q̄ aliq̄n nō scādalis intisit de ōī ppe // Vide q̄ a nōnullis dr̄ de Car[dina]
latinorū. Utrūqʒ siue illi aut illi diḡnt ppm p̄mouē tm̄ ad sacros ordines
siue ī ep̄m ḡsecrare nō posset ꝛ ita ꝑ hāc viā ī ꝑus vigore ḡ ecc̄ia remaneret ace
phala si oēs decēnt epī eorūqʒ supiores // It ep̄ intenti de hac ī deuiabili. qz ad so
los ep̄os eorūqʒ supiores vel ab eis ꝯstitutos ptinet errātes a fide corrige. Unde
si tota multi[tu]do ep̄orū aberraret a fide aut ꝑ scisma vel al's ꝯstituet' ext[ra]
ecc̄ie unitatē. Jā ī nō eēt q̄ posset coh'ce ī fide aberrātes. Et sic tota fides
periret q̄ doctrīā saluatoris q̄ orauit ut fides catholica nūq̄ deficiat // Di
cebat' aūt l' ab ep̄is ꝯstitutos pp̄ inq̄sitoēs h'eticorū legatos aut iudices delegatos
q̄ a ppa ꝯstituūt'. Et eī ai dē de collio ep̄orū ꝛ ītellir ppa q̄ ē pin' ep̄s / ḡ si oēs
ut p̄mittit' sil' deficent. Jā ī eēt p̄tās coh'cēdi aberrātes a fide // It tota
multi[tu]do ep̄orū nō pt sil' deuiare qz ipi soli sūt qui ī illis alijs sūt subiecti ꝛ oēs
subiciūt' eis. Et ita illis deficiētib' ecc'a remanet absqʒ auc̄te iudiciaria contra
doctrīā ap̄licā diffinietē oēm aīam subditā esse debē sublimiorib' ptātib'. In
eccl'ia aūt posito a'e oīm sacerdotū ꝛ clicorū nō eēnt subdite sublimiori ptāti ep̄ali
n' ista arep̄ali aut p̄riarchali n' iste sedis ap̄lice auc̄ti vel ppē qz oēs essent
ꝯstituti ex unitate ecc̄ie // Propt' qd' ī ecc̄ia ad correctionem derelinq̄ deēt auc̄tas
iudiciaria. It nō solū deēet iudiciaū t'' clicorū sʒ oīm alior̄ fideliū qz nō eēt an
dic' eorū p̄mū q̄ doctrīā eiu' disponētē p̄mū f'ris p' c'' correctoqʒ dici ecc̄ie
ꝛ si nō audierit ecc'as h'ri debē tāq̄ ethnicū ꝛ publicanū. Quod' sane iudiciū nō
oīb' fidelib' sʒ v' illis ꝯmisit qb' ꝯcessit auc̄te ligādi ꝛ sol' ap̄lis eorūqʒ
succorib' sc̄a statim subdit Amē dico vobis. Quecūqʒ ligauitis sup t'rā ꝛc. Et ubi
sūt duo vel tres ꝛc. Notificat' q'm plime repugnāre si admittat' ca' oēs sil' ep̄os ab

.6. Dn̄ ē mē ampli' multiplicari rōnes cōtra eos q̄ ecc'a fuisse n' fore aliq̄n sepatos.

ondētes collegiū ep̄orū ī obliquabilitate // Sola nēpe ecc'a posito sepaz de
mōstrat lōge distare a v'itate videlicet q̄ unq̄ sit assignare aliqd' tēp' in q̄ epi
eorūqʒ supiores videlʒ arep̄i p'mates p'riarche Car'les una cū ppa rōe h'esis sci[s]
matis vel al's notorie sil' ꝯstituti sint extra unitatē ecc̄ie. Et q̄ tāq̄ tales ab
alijs v'raus dēat reputari // Hoc eī p'o repugnat eēnāe a v'itati ecc̄ie et ei'
denoīatōi qz n' nūc ēent eēt vel denoīari debēt ecc'a. In apoc' nāqʒ dr̄ q̄
mur' ciuitatis ecc̄ie erat hūs .xij. funda[men]ta ~~qb' subsistit mur' ciuitatis~~ et
ī ipis ap̄lorū noīa .xij. ꝛ agni. Si ī ap̄li eorūqʒ succores dr̄ funda[men]ta q̄b'
subsistit mur' ecc̄ie militātis illis subtractis nō dicet' ecc'a esse. Et si non esset ia[m]
ig' ecc'a nō debet aut posset denoīari // Repugnat ite ecc̄ie pfectōi cū nō rema
nerent ministri qui possent sibi silēs ꝯstitue p'b'ris eī ꝯcessūz nō ē p'b'ros ordīa
re // Repugnat q̄ʒ ecc̄ie ordini qz p'in' ordo ecc̄ie est ep̄orū. Et si p' ut tāgebat'
ē eēntialis ordo iste. Jā ī absqʒ illo subsiste nō pt' ꝛc. // Repugnat demū
ecc̄ie decorī q̄ ut ītuēti manifestissime pʒ p'marie a p'mo ꝛ p'n' elucet
in ep̄is // Repugnat deinde statui ecc̄ie qz nōī stat' p'ut sūt' ai loq̄mur

UVA.BHSC

de hijs q̄ sūt ī statu ecc̄ᵒ uel secu'ˢ sigt supiores poci' q̄ īfiores subditos. Et tn̄ posit'
q̄ nullus de supiorib' in ecc̄a exisstēt quō sigt' tūc relucēt eius status. Repugt
de sup integ'tati fidei qz minores ɔmittūt suā fidem maiorib' ī illoz fide spantes
saluari. Et maiores hoc ī casu itelligūt ep̄i ad q̄s doctinā fidei pn̄' ptinet qz ipis
tn̄tis nullus de cōi lege h̄t aucte p̄dicandi seu docendi fideles // Nec sufficit satis in
hoc casu illa rāsio q̄ conuāt fide suā minores ł maiorib' nō simp' s3 ī q̄m exisst
mat eos tenē fide ap̄loz ꝛ p̄phaz qz posit' q̄ dicti supiores essent notorie h̄etici
uel ex ecc̄e unitate ꝛ tn̄ tales debūt reputari. Et sic iā ī illoz fide nō spa
rēt saluari eos reputātes h̄eticos // Repugnat p̄tea toti om̄ xp̄ianoz saluti
qz cessaret sacroz administracio deficientib' ep̄is ad īstituendū ministros aut īpedie
tib' illos ab administracōe cū se nō seq̄ret eoz scisma uel h̄esim // Repugnat
deniq3 p̄coz ꝛ crim̄ correccōi deficiente iudiciaria aucte p q̄ īnobediēs ecc̄e de
nūciari debet publico iudicio ecc̄ ethnic' ꝛ publicanus // Repugnat ulti' diuine
ordinacōi q̄ iux' doctinā euāgelicā ꝛ ap̄licam īstituit xp̄s p' ap̄los eoꝝq3 succes
ores ad gubnacōem p̄pli. Et qz ordo iste uidet' ceremalis sic absq3 p̄mo subsiste cta ꝛ
administrare nō p̄t ꝛ' // Repugnat ulti' diuine ordinacōi que iuxta doctinā euānḡ ꝛ ap̄
lice q̄d ī ūlti' ē doctine catholice manifestacōi ut ei p̄porciē differebat cessaret p̄dica
et doctrina ubi dini q̄d militat cōtī docu' ap̄licā p̄pea q̄ ubū dei currē debet sine īpe
dimto // Ex hoc āt unico defectu cessacōe uidelicet doctīe ꝛ p̄dicacōis ubi diuini te
īnūabilia pene mala accumularet' in religiōe xp̄ina. Lex diuina esset ī obliuiōe n̄ ob
s'uaretur mādata nō attēdent' ɔsilia euān̄ nullus esset timor gehēne nō desiderium
eterne b'titudinis uix nulla aut ip̄sm̄ eēt ī u'tutib' exerciū. Et q̄ti' exrescēt magis
ac magis uicioz effrenis p̄petracio. Testante p̄p̄ha ysa. qz n̄ dn̄s r'liquisset nobis
semē q̄d iux' doctiā saluatoris ē dei ubū iā q̄ sodoma fuissem' ꝛ siles gomorre.
// Signū āt dei cū nūq' fuit q̄ oēs simul ep̄i uno eodēq3 tp̄e p'isi atq3 sepati sint no
torie ab ecc̄a dei agnoscē q̄s p̄t ad p̄titū cōpando. Nam sic esset po'le de futurō ita
ꝛ esse potuit ī p̄terito // S3 dato q̄ oēs ep̄i eoꝝq3 supiores aliq̄n fuerīt notorie h̄etici
uel ex unitate ecc̄e. Ita q̄ ab omnib' de necitate salutis tn̄ tales debūnt euitari. At
tendendū erat p q̄s fuīt a sn̄ia excōicacōis absoluti p q̄s recōciliati ecc̄e ꝛ p q̄s ad dignitates
et b'ficia īstituti // Itē q̄ loco id fuit actū uel oēs sil' ī unū aut singuli seorsū abso
luti fuīt. Itē quo tp̄e quo sedente p̄pa uel regnante īpatore. Aut si deficiente absolutore
q̄ de' eos de celo absoluit uel ali' de nouo creauit ꝛ tūc q' de illis post actum est.
// Tot ēte ex illa posicōe cū' absurda secunt' uel nōō uel grauiū h̄ns de intellectu
si intēte cogitat uelit sustinē illa. Igr' ɔclusio me dd' ē utiq3 fidei ɔsonū ꝛ tutū asse
rē q̄ sic hacten' saluator m̄r implēs ubū suū sp̄ ꝛ q̄ti fuit cū ap̄lis eoꝝq3 successoribus
q̄ ita ecc̄a īstituꝛeꝛ erit usq3 ad cōsumacōem s'cli. Et ei man' dn̄i nō ē abbreuiata
s3 man' ei' extenta sic et si omēs sil' deficiēnt corpali morte nō diceret' esse cū eis. Ita
et si notorie ēent in h̄esi scismate uel al's rōne cēsure positi extra ecc̄ie unitatem.
// Itaq3 corpe ꝛ sp̄u ep̄alis status īsepabilis ē ab ecc̄ia dei ante mundi finem.

UVA.BHSC

Revolvat doctrina communis quod papa nequeat privare omnes episcopos per quos generalis sinodus ipsorum

A. Unde ex premissis evidenter cognosci potest quam recte fundata sit in essentia integrante
illa communis et theologorum et canonistarum doctrina quod papa etiam de sue plenitudine potestatis non
potest privare simul omnes episcopos eorumque superiores. Et etsi licet papa eum posset destituere, quia tamen lex
evangelica non unum sed plures apostolos constituit columpnas ecclesie manifeste videtur contrarie dive ordi-
nationi statuti et decori ecclesie ac communi animarum saluti. Cognoscat preterea quante positionis immo sit de im-
possibilitate privationis omnium episcoporum quam abbatum prepositorum decanorum seu aliarum dignitatum
ecclesiasticarum. Episcopi namque sunt principales ecclesie columpne et sine illis quod subsistat ecclesia vix aut
numquam intelligibile est. Cognoscat rursus quod quantum alteri distet episcoporum status a statibus
quorumcumque aliorum ecclesie ministrorum quam nullius illorum defectu tam irreparabile detrimen-
tum sustinet religio christiana sicut si possibile esset episcopalis status deficeret omnino habet enim se ut forma
et efficiens cum omnium aliorum statuum. Cognoscat denique id quod principaliter intendebat quam
sit de integritate sinodi generalis interessentia episcoporum. Cum enim generalis sinodus legitime congre-
gata et rite celebrata in fide et pertinentibus ad salutem animarum errare non possit ad ipsamque
pertineat extirpatio heresum errorum et scismatum declaratio veritatum catholice fidei in-
stitutio canonum et reformatione morum hec atque alia a Christo immediate potestate. Absonum est intelligere
quod ad eius constitutionem intrinseca non pertineant episcopi quorum status a fide et unitate ecclesie
est indeclinabilis propterea quod sunt ipsi lux mundi et sal terre adiutores quoque dei et pro Christo
legatione fungentes. Item quia generalis sinodus supremam habet auctoritatem in electione et constitu-
cione capitis ecclesie, ipsaque nulli est subiecta sed omnes sibi obedire tenentur ad eamque
pertinet cohercere omnes aberrantes a fide et quoslibet alios contumaciter peccantes, absonum
est intelligere ut ex illis solum constituta dicatur quibus hec actiones non pertinent et per accidens
sinodo conveniat illis quibus a Christo est destinata hiis potestas concessa. Item quia generalis sinodus stabili-
mentum est catholice ecclesie, teste ysidoro quod ex defectu celebrationis conciliorum christianitas in
diversas hereses scissa est, ipsaque reformare et ordinare debet omnes status ecclesie, ad eamque
pertinet examinare omnium errorum doctrinas dare et fidei condendo simbolum propter quod in declaratione fidei
facta per generales sinodos sperant salvari omnes fideles. Absonum iterum est intelligere ut ad sinodum
non pertineant intrinsece episcopi qui sunt principales ecclesie columpne quia tenent primum et supremum eius sta-
tum, qui examinare habent omnium doctrinas in quorum fide sperant salvari subditi sibi fideles.
Item quia dei perfecta sunt opera et opus dei perfectissimum est sancta generalis sinodus in cuius medio
existit Christus. Et illi presidet spiritus sanctus omnem docens veritatem necessariam ad salutem in ea
quousque manens, absonum est intelligere ut de eius integritate non existant episcopi quorum
status ita perfectus est ut ipsi soli possint sibi similes episcopos et alios ministros in ecclesia
instituere. Et quibus congregatis in nomine suo sanctam promisit assistentiam Christus et quos predixit cum eis
continuum mansurum docet omnem veritatem. Et cum quibus salvator ipse futurus est usque ad con-
summacionem seculi. Ex predictis quilibet recte perspiciens iam attendere poterit quod premissis intendebat
intimatus non esse censendum sinodale iudicium nisi illi accedat assensus maioris partis
episcoporum in sinodo existentium. Et enim cum eius actio egrediatur a substantia mediante virtute illa
non esset operatio sinodalis si in ea non concurrit quod est de intrinseca eius constitutione quam ad

defectum sive sequitur defectus virtutis et operis status autem episcoporum sibi alius et primus est militantis ecclesie et per consequens generalis sinodi illam representantis. Responsio ad argumentum nonum quo probatur quod non esset

Considerandus igitur exposita fides periculo etiam si dependeret ex statu episcoporum. 8.

quam iam deducta fuerit materia est responsio ad illa que obiciebantur in superioribus. // Etenim futurorum contingentium putat considerat in sua condicione neque dubium est et incertum sed considerata prout est determinatum a deo sic omnia certitudine habent et infallibilitate. Nec enim ut humana variabilis est divina voluntas testante scriptura sacra non est deus quasi homo ut mentiatur nec ut filius hominis ut mutetur // futura contingentia indubie erat Conceptio Nativitas passio resurrectio et alia Christi misteria sed quia fidelibus revelata erant nullo reputabatur incerta sed ab omnibus credebantur christiana fide sic hodie a catholicis de conflagratione mundi de resurrectione mortuorum de die iudicii et de futura retributione bonorum et malorum eterna pena aut gloria in corpore et anima // Unde quia non mediocriter perdere auctores novi testamenti veritatem istam de episcoporum in abolibilitate attestari videtur. Absit illa intelligentia ut annumerentur aliis futuris contingentibus non revelatis de quibus nulla nobis est certitudo // Ex hoc et patet responsio ad secundum // quia quod dicitur est de stabili permanentia collegii episcoporum in fide catholica et unitate ecclesie non una solum sed multis iam constat auctoritatibus // Apparet deinde evidenter specialiorum ratio de statu episcoporum pre omnibus aliis quia status eorum est perfectus et aliorum perfectivus possuntque sibi similes et alios ecclesie instituere ministros quod aliis quadmodo dum episcopis etc non competit // Porro quod argumentum ultimo allegabat de periculo status ecclesie et fidei propterea quod paucitas sit episcoporum respectu multitudinis aliorum fidelium // Certe evidenter potuit ad petitionis suba utrum nullum petat equale aut minorem esse debere presidentium numerum et subditorum // Profecto in nulla policia ordinata hec invenitur et in tali gentilia pote democratia ubi plures dominantur licet quod sint actu et continuo plures presidentes quam subditi quamvis ad congregationes quod non sepe sed raro fiunt magna multitudo conveniat sed ubi civitas insignis est maior est multitudo non convenientes ut pote eorum quorum civitati inhabitat. Sunt etiam multa genera personarum que non admittuntur ad principatum. Sunt preterea mulieres media utique pars populi parvuli etc. Ita nullibi equalis numerus est presidentium et subditorum // Quia vero presidentia competens est per se episcopis competens, secundum episcopalis status nobilitatem non patitur ut equalis sit eorum numerus aliorumque fidelium // Quovis quippe nomine appelletur superexcellentia denotetur sive presides aut presides sive episcopi quasi superintendentes // Multum saluti dependet salus animarum in parrochianis ex bona directione plebanorum sed non propterea maior debet esse numerus plebanorum quam parrochianorum, sed unius parrochie satis est plebanus unus et in multis plebanis archipresbiter unus et archidiaconus unus in multis archipresbiteris his vero omnibus unus episcopus // Quanto namque maioris multitudinis presidentia est tanto in maiorem redigitur unitatem. Est quidem imperator unus sunt plures reges sunt multi duces sed comites plurimi quia paucioribus presunt // Itaque petere tantum aut maiorem esse debere multitudinem episcoporum quam sit aliorum fidelium propterea quod horum anima ex illis dependeat materiale propter pretermittere divine et humane providentie ordinem contrarium // Quin vero quia multiplicatio etc fit per divisionem ad dissolutionem autem sequitur diminutio sive quam multiplicare minuitur multitudinem episcoporum statum instabilitatem ecclesie et fidei infirmitatem pervenire cesset quia omne regnum divisum in se ipso

magis diuisu ecclesia desolabit Et maioris uirtutis exercitus est ubi multi sunt capitanei
principales non subordinati ut ac bene dirigetur uideo propterea plus in deserto constituit moy
ses non omnes qui decem nos nec eciam nimiosa nimis principatuum multitudo sed quosdam decanos/ quosdam
quinquagenos alios centuriones alios uero tribunos quod similiter in ecclesia permanet plebanus archipresbyter
archiepiscopus et episcopi // Ideo uero per visionem ultra ac gradum illi deus est ut quamuis minor sit eorum quam ali
orum fidelium numerus non ideo periculo exposita fides ceseretur quia iuxta strenui ille pugil fidei
Judas machabeus in quit facile est concludi multos in manu paucorum Et non est differentia in conspectu
dei liberare in multis et in paucis quoniam non in multitudine exercitus uictoria belli sed de celo fortitudo
est // Est siquidem ecclesie dei colluctatio non aduersus carnem et sanguinem sed aduersus principes
et potestates aduersus mundi rectores tenebrarum contra ipsa spiritualia nequitie in celestibus aduer
sus insidias demonum. Sed ut scriptura spirituale ista non debemus consolatur uerba saluatoris iohannis xvi ul
tio in sermone dicta ad apostolos suos/ cum inquit hec locutus sum uobis ut in me pacem habeatis
in mundo quidem pressuram habebitis sed confidite quia ego uici mundum // Itaque stabilitas
ecclesie diuina uirtute constat qui apostolis suis fiduciam dedit victorie quamuis mundi pressura
non obstante/ columpne autem principales quibus sustentatur ecclesia ut predictum est sunt episcopi eorumque superi
ores // Quamdiu in ecclesia stat ipsorum immobilis permanebit Illis quippe data est fidu
cia triumphi qui sal terre et lux sunt mundi qui pro Christo legacione funguntur Et dei sunt adiu
tores // Propter quod eorum status principalis est atque principalis in regimine ecclesie Et per ut consideratur
dispersa in toto orbe terrarum Et per ut in generali sinodo maxime est congregata sic enim
deus uoluit committens apostolis eorumque successoribus auctoritatem doctrine in omnes gentes ut
docerent eos seruare quecumque ipse mandauit in mobili promissione firmans se futurum
cum eis usque ad consummacionem seculi. Clausura libri epilogans ex xii animaduertencijs in
tentum quoniam episcoporum intessencia constitutum generale concilium et absque eorum uel maioris partis consensu le
9. m gittimum non fore iudicium sinodale.
In fine Raphael inquit tempus est ut reuertar ad eum qui me misit commemorat quod
est uni exercitus et qui iam impleuerat sibi a deo commissum officium // Sunt in imposito fine
animaduertencijs xii dedi autem non quod quidem decebat sed quod erat possibile et infirmi laboris
magnam esse eorum auctoritate in generali concilio tempus est ut ad exordium libri huius sermo
redeat a quo originem cepit sua communem reddens eius quod inicialiter supponebat ut uerum
Et ex dictis sumatim quidam epilogans // Superius itaque exposita manifestant quod primum ad
concilij generalis celebracionem de qua perscrutacio fiebat quod multiformis sit differentia tunc
auctoritatis personarum congregacione pensata // Magna etenim est auctoritas comitum/ maior ducum/ maior
uero regum. Adhuc autem singularis maxima imperatoris auctoritas est sed non generis huius personae sunt
ex quibus primo et essencialiter sinodus constituitur/ multoque minus sunt laici quicumque sub eorum
constituti dominio // Propterea quia hijs minime competit quod proprium est sinodi generalis omnibus
manifestare christianis que sit fidei catholice ueritas/ que sit uia salutis que sit iusticie
norma et censura ecclesiastica corrigere obuiantes // Huiusmodi namque officium non omnibus discipulis
suis licet essent quamuis fidelibus christianis sed commisit tempore apostolis eorumque successoribus episcopis uni
uersis eisdem precipiens docere omnes gentes seruare quecumque ipse mandauit notificata

singularis prerogativa

singulari prerogatiua quod eis datum sit nosse misterium regni dei ceteris autem datum non sit nisi
in parabolis hoc est figuraliter et in parte // Rursus differentia hec auctoritatis necdum est multiformis
sed eiusdem est quoniam ex eius concedi omnes gentes auctoritas competat / maiori tamen dicere disiunctio
illi non discipuli et sic nec seruus super dominum ita nec discipulus est super magistrum. Dispensationis ordo id habet
ut quoniam temporalia eternis et diuinis humana subiciuntur sic et preferuntur spiritualia carnalibus et terrena
celestia // Sunt itaque episcopi aliorum patres spirituales nec parentes filiis sed filii parentibus obe-
dire tenentur. Et quia sinodo generali obedire tenetur quicumque fidelis ex illis utique personis
constituuntur quibus ad salutem animarum ceteri fideles tenentur obedire // Ceterum differentia hec
auctoritatis maxima est quia inter hos et illos chaos magnum firmatum est, hoc est gradus
prefidencia indicatur diuinitus fundata distancia potestatum ut alia lune alia competunt
soli nec inferiorum unquam in superiorum sublimitatibus transitum est ut quod ad episcopalem dignitatem
pertinet per laycalem exerceatur potestatem // Porro fuit est quam necessaria hec differentia auctoritatis. Nam
cum omnis potestas a deo sit / et que a deo sunt ordinate sunt / et si quod absit putatur ordo
hic datus a deo. Et diuina offenditur maiestas et nichil proficit humana temeritas
quia sicut non conficit potestas laicalis auctoritas eucharistie sacramentum. Ita nec in celo soluitur aut ligatur quod per
se ligare aut soluere presumit in terris. // Multiformis in iter ordinalem dein est atque eiusdem
maxima iste et necessaria est doctrine ratione auctoritatis differentia pensata concedere prelatorum et personarum competens est
ad sinodi generalis celebrationem Itaque ex eius sinodale iudicium pendet propterea
quia ex eis sinodus intrinsece constituitur non uero sic ex illis personis proprie declaratis
// Ex quo patet an sit diuisio in iure conformis illorum assertio opinancium plus attendendo fore
ad uotum uniuersi ex ambasiatoribus principum quam in illorum episcoporum in sinodo residencium ut

que generali pertinet sinodo debite agitandum mandantur perfecto decet Christus qui rex re-
gum et dominus dominancium est presencialiter in medio congregatorum in nomine suo. Iudicium quod spiritus sanc-
tus et patribus unanimiter uidetur. Ibi quippe non plures maiori esse debet ubi magis omni-
um uirtus ex diuinis affluenter os et sapientiam congregatis in sinodo quod sapiant et quod loquuntur
// Euius hec est ex pia doctrina forma ecclesie habet magistris non uero ad partem date instructiones
quibus cauetur ut non fiat quod spiritui sancto et patribus uisum est sed quod uisum est tali domino et
"aut sius consiliariis. Nec enim regibus et principibus sed apostolis prophetis euangelistis et doctoribus
pastoribus commisit Christus opus ministerii ad profectum fidelium in edificationem ecclesie // De-
cularium igitur et ecclesiasticarum personarum pensata condicione magna atque maxima est auctoritatis differentia
// Sed et non solum maxima est auctoritatis differentia episcoporum ratione et secularium principum eisque subditorum
eiusdem generis uirum et ratione dictorum inferioris status quod patet ex omnibus iam mandatum expressis specifica-
tis supra per episcopos quemadmodum sepe attestatum fuit intellectis et ipsos episcopos et superiores eorum
// Nepe cum in singula fore despicientium quicquid erat esse seu communi nalii generalis ma-
nifestatum est ipsi inducatur perspicue attendi potest absque eorum presencia non constitui con-
cilium generale quantacumque sit aliorum conueniencium multitudo // Et quoniam unaquaque res in eisdem
permanet ex quibus constat in esse sic a principio quantacumque multitudo aliorum generalium non constituit
absque episcoporum presencia ita sinodo constituta alii admitti nequeunt ad hoc ut uox e-
piscoporum supprimatur sed unanimiter ipsis intendant ad opus ministerii in edificationem ecclesie

// Adhuc qm fundamenta esse muri civitatis ecclesie apli designant cu epi eorum dicantur successores quo absque fundamentis domus edificium potuit aut edificata subsistet
// Demum qz scriptura sacra p[rim]o gradu in ordine tribuit epis sine no esset ordinata debite deficiente p[ri]o a quo incipit omnis ordo // Et q parto dicet sinodus reputare
vlem etiam si absque p[rese]ntia eporum no fit in sinodo reputatio eccle sine q[uam]
ad centra sine q[uam] ad eius intrinsecas ptes totius vna vi[delice]t sancta catho[li]ca et aplica
// Dna ite realis int epm et pb[rum] minime apparit ita absque epis certi eccliastici
constituat sinodum gnale Et itm qz certi eccliastici sinodales canones firmare nequeunt anathemate ppterea q epis solu aut p[ri]n[cipali]ter a xpo date sunt ecclie claues.
// Condicio qz ptatis id ipm arguit ut gnali concilio adee intelligat ptas ex deo no ex hoibus // Cuiz ois delegata a delegante pcedat ptate si alia no co
petet gnali sinodo ptas qm ipse no intesset eo ptas concilij ia esset ab hoie nec immediate a deo // Et tn utris catholice fidei illa est q gnale concilium vniusalem
ecclam repntat. Et ptate a xpo imediate ht q eciam no infirma ratione docui[n]t p[rin]cip[a]le
libri huius corroborat ppterea q no i alijs si i epis ptas regitiua ppli fidelis
e imediate a deo // Et q a nisi eporum intessencia foret no esset imediate a deo hrept[a]te
sinodus gnalis // Eade insup ca nec de omibus negocijs ptate vlem // Et q a
absque concur su vlis et pme ad causandum effcm infirme sunt alie ptates.
// Sane adhuc quia sic docet nos pma aplica sinodus spu sco imediate
dirigens aplos seniores uo conseqter // Ita minus ideo qz ecclie legitime congregate minime deest si omnis ordo adest. Est neppe etia in sinodo gnali ut castrorum ordinata acies // Sz et in feta rone psipicue demostrauit i deuiabilitas epalis
status ab ecclia de qua pscrutatum e vltima inaduertencia // Dicta hec sunt exclusiue
et ipsue absque temaria i ambiguus assercione ad laude tn et gliam omnipotentis dei pris et filij et spus sci de magna i concilio gnali auctte eporum qs
spus scus posuit ad regendam ecclam qm suo acquisiuit sagne xpc. Cui
dno quidem nro et deo nro benediccio sit et claritas et sapia et graciarum accio honor
uirtus et fortitudo in secla sclorum Amen.

Incipit liber de magna auctoritate episcoporum in concilio generali. Et designantur titula ad xij. ant[e] advertencias huiusmodi exponentes auctoritatem. c. 1.

Incipit advertencia prima de essencia concilij generalis. Et duas hic explicat descriptiones. c. 2.

Explicacio descripcionis tercie de concilio generali declarans pertinere regulariter ad papam legitimam auctoritatem convocandi sinodi generalis. c. 3.

In quibus casibus ad alium quam ad romanum pontificem pertinet convocacio generalis concilij. c. 4.

Quod ipsa deficiente convocacio concilij pertinet ad cardinales vel maiores alios ecclesie prelatos aut clerum illius partie in qua periculum viget. c. 5.

Quod multis occurrentibus circumstanciis per imperatorem convocare ad generale concilium. c. 6.

Quod universalis ecclesie concilium recipit limitacionem in quatuor. c. 7.

Que sit persone ad concilium pertinentes et debeant audiri vel minime. c. 8.

Descripcio quarta de concilio generali quod quadruplicat dicitur virtualiter continere omnes ecclesie gradus. 9.

Quadruplex representacio concilij ad universalem ecclesiam siliter nec partis et vicepartis. 10.

Concilium generale representat eciam cenaculum et ipse operacione quam et illam ... parte. 11.

Eadem prima advertencia exordialiter explicans ad spiritum sanctum attendendum esse per solone quoniam de sinodo generali. 1.

Quatuor pallius sacre scripture de quibus prius agitur et ubi sunt duo vel tres quod solum ad apostolos fuit dictum. 2.

Explanacio doctrine apostolice primum ad eam institucionis generalis concilij. 3.

Intelligencia doctrine quam Christus fecerit eciam in sua ascensione. 4.

Quomodo episcopi eorumque superiores non appellantur apostoli sed locumtenentes eorum dicuntur successores. 5.

Quod cardinales licet non sint episcopi sunt veri et maiores successores collegij apostolorum et quod pertinent spirituali racione ad interessenciam concilij. 6.

De assumpcione apostolorum quos representat per cardinalium assumpcionem. 7.

De quadruplici statu apostolorum quomodo in illis representat per cardinales in alto per episcopos. 8.

De duplici officio apostolorum per statum Cardinalium representato ipsius. 9.

De representacione collegij apostolorum quod certe fiat per statum Cardinalium. 10.

Qui sunt dei ecclesia locumtenentes doctorum pastorum de quibus mencionem apostolus facit. 11.

Concordancia eorum que designati ab apostolo quatuor gradus apti sunt generali concilio interesse et quomodo intelligendi nomine sunt prophetarum exposito quod nomine prophete quoddam propharie accipitur. 12.

Quod doctores minus apti sunt concilio interesse predicatores quam et pastores docti. 13.

De octo dispendiis minus aptis generali interesse concilio. 14.

Raciones quatuor libri huius materiam explicantes. 15.

Questionum quatuor prima explicatur que ad episcopos pertinet alios approbare et admittere ad sinodum non ante econverso. 16.

Racio ad quomodo qui tenetur de iure generali sinodi interesse. 17.

UVA.BHSC

Qui interesse habent ex consuetudine et explicantur eorum signa. 18.

Propheta et eunuche si non sunt beneficiati non astringuntur interesse generali concilio sed admittuntur et admitti debent quando aliorum congregatione reputentur ut tales. 19.

Utrum inferiores dicti et ceteri fideles possint aut debeant generali concilio interesse. 20.

Ex antiquis temporibus et testimonia antiquorum imperatorum generali modo non debent ipsi et alii principes generali concilio interesse. 21.

Quod duobus modis interesse possunt etiam laici fideles concilio generali sed aliis duobus minime. 22.

Tertia particula huius quaestionis adiutoria omnes ex forma celebrationis concilii intentum docent. Et primo eorum ratio quae sunt ante concilii inchoationem. 1.

Quod presbyteri prae omnibus aliis pertinet generali interesse concilio. 2.

Quod ponitur etiam episcoporum in concilio testimonio et absque eorum consensu fieri non debet sinodale iudicium. 3.

Ratione considerandus ab initio ecclesiae observate interessentia et consensus episcoporum necessaria sunt sinodali iudicio. 4.

Cum disciplina sit a patribus in filios sine episcoporum consensu legitimum non est iudicium sinodale. 5.

De institutione lxx seniorum et quomodo huius congregationis et generalis concilii multiplex similitudo maxima est. 6.

Quare in lege scripturae erant permanentes congregatio summo antistite. Et non continue urget generale concilium. 7.

Ex necessitate repraesentationis ecclesiae per concilium quoniam ad probandum et quod tria quae intelligi nequit absque interessentia episcoporum et specificatur quod duplex ecclesiae causa. 1.

De unitate ecclesiae quadripartita iuxta doctrinam apostoli. 2.

De ecclesiae unitate quae secundum quod constat integritate membrorum quod eius repraesentatio non est absque episcopis. 3.

Quod absque interessentia episcoporum non repraesentatur per concilium ecclesia ut sancta catholica et apostolica. 4.

Est maxima et multiplex differentia inter episcopum et presbyterum ex tempore ecclesiae primitivae. 1.

Differentia consecrationis episcopalis manifestat non idem esse presbyterum et episcopum. 2.

Quod episcopatus est ordo et quid est de substantia eius. 3.

Utrum ecclesia potuit instituere ordines subdiaconatus et quatuor minores. 4.

Actionum diversitas demonstrat episcopum et presbyterum idem non esse. 5.

Ex differentia apostolorum xii et discipulorum lxxii manifeste constat inter episcopum et presbyterum differentia et communicationem singularissima quadam de electione apostolorum. 6.

Ab initio ecclesiae primitivae doctrina communis sanctorum et aliorum declarant differentia episcopi et presbyteri. 7.

Non convenit sanae doctrinae affirmare idem esse presbyterum et episcopum. 8.

Ex praemissis differentiis manifestatur primitivae documentum libri huius. 9.

E potestate clavium que in episcopis a Christo et si in aliis est per ipsos quomodo dicitur et utrum sic appellatur. 1
// Quod potestas clavium in foro conscientie et exterioris iudicii multipliciter differt. 2.
Potestas clavium in utroque foro ex deo est non ex hominibus. 3.
// Quod quadruplex est communio scilicet spiritualis ecclesiastica legittima et naturalis. 4.
// Modus quo excommunicatio separat duplici communione legittima et ecclesiastica sed non spirituali et naturali exponitur. 5.
// De privatione prime communionis videlicet spiritualis et quod excommunicato non eo ipso auferatur gratia nam nec absolucio restituit propter quod ex officio communicari excommunicato debeant probatur. 6.
// Declaratur specifice quid sit exclusio a communione spirituali quo excommunicato subtrahuntur a deo quattuor auxilia per matrem ecclesiam. 7.
// Probacio superdictorum ex antiqua doctrina et plenior expositio circa superdictum multa archana reserans. 8.
// Exponitur doctrina speculatione quomodo intelligi potest in celo et in terra ligatus quis et solutus. 9.
// Explicantur septem modi quibus ecclesia censetur remittere peccata. 10.
// Quod quattuor excellentes potestates ministrorum ecclesie reperiuntur in quolibet episcopo et de modo quo competunt. 11.
// Applicatio animadvertentie ad intentum principaliter de nostra intentione et consensus episcoporum in generali concilio. 12.

E potestate immediate a Christo in episcopis et exponitur ordo vii potestatum ex evangelio. 1.
Iurisdictionalis potestas qua promittet generale concilium distinguitur in plures species et est a deo. 2.
// Potestas clavium inferioribus prelatis competens quod provenit ex episcoporum tacita vel expressa concessione. 3.
// Probatur doctorum omnibus quod potestas episcoporum est immediate a Christo. 4.
// Declaratur idem magis specifice et primo ex natura electionis. 5.
// Probatur intentum ex natura confirmationis sive a metropolitano sive a papa fiat. 6.
// Quod in idem intelligendum est quomodo providetur ecclesie per papam absque electione prima ab illis facta. 7.
// Ratio divini iuris quare ecclesiis cathedralibus solum per viam electionis providetur. 8.
// Quod potestas data episcopis in consecratione est a deo immediate. 9.
// Inquiritur de potestate abbatum si est ab humana concessione vel immediate a deo. 10.
// Ex declaratione huius vii animadvertentie infertur ad principaliter intentum. 11

E modo intelligendi quod synodus potestatem habet a Christo immediate. Et quamvis liceat de modo ambigere nec de substantia facti. 1.
// Declaratur speculative quod sit a deo mediate vel immediate et de miraculis. 2.
// Quod potestas generalis synodi non est immediate a deo velut creata de novo. 3.

UVA.BHSC

// Particularis inq̄sicio de modo pbandi cōcessam noviter potestatem. 4.
// Gñalis sinod⁹ nō h̄t ptāte in me^te a xp̄o tāq̄m sit ī eo solū. 5.
// Nō omēs cōuenientes ad sinodū h̄nt ī me^te ptāte 2 declat^r specifice quō nō h̄nt ea maiores aut minores aliꝫ. 6.
// Q gñalis sinod⁹ h̄t a xp̄o ptatem ī me^te qr epī sic illam h̄nt. 7.

E ptāte regitiua epoꝝ r^ti toci⁹ ecc̄ie catholice 2 explanāt^r quatuor drīe legis moysi 2 euangelij. 1.
// De q̄druplici vtilitate legis grē legi scripture nō competēti. 2.
// Q vtilis fuit aplorum ptās manifestat^r multipl'r. Et q̄re discipli^ti fecerunt maiora q̄m xp̄us. 3.
// Ex actib⁹ aplorum cōstat eoꝝ fuisse vtilem ptāte qꝫ maxīa fuit excellēs eoꝝ ut de xp̄o phibēte testioniū. 4.
// Q eplaris doctrina aplorum pbat vtilitatē ptatis sue. 5.
// Licet pet⁹ circūsionis 7 paulo^s credit̄u fuit euangliu p̄pucij q vt^rlqꝫ fuit ptās vtilis expoit^r sotiose 2 quō p resistenciā iudeorum fides recepit īcremētū. 6.
// Vtilitas ptatis epoꝝ pbat^r ex notorijs ecc̄ie testionijs q̄uiqꝫ restita ē circa ordines ptās abbatis. 7.
// Prima^te doct^ti excellētis cōcludit^r. Et pfunda ractionacōe pbat^r ab epīs intrīsece atqꝫ magis sinodales pcedē actiones.

E forma mōarchica regimīs ab inicio 7 usqꝫ ī fine seculi ī ecc^a duratur. 1.
// Specificat^r de pscēpdis ī hac ciā adūtēcia et ī q̄b⁹ aut nō extollat alias policia ppli fidelis. 2.
// Policia ppli fidelis oēs excellit ātiq^te 7 stabilitate legum. 3.
// De excessu supra omēs alias ī mūdana psperitate. 4.
// Q religio xp̄iana excellit multitu^ne sapiētū expoit^r p^o qm ad iudeos 2 q̄ utile sit fidei ī sua lege eos fore doctos. 5.
// Explanāt^r rōnes q̄tuor q̄re ap^d sarracenos nō ē sapiētū multi^do Et quō cecitate accepit vires lex machometi. 6.
// Tēpore legis nē 2 scriptē in pplo fideli viguit semp mōarchica forma regiminis. 7.
// In lege grē forma mōarchici regiminis fuit a xp̄o instituta ordinata pfecta atqꝫ firmata. 8.
// Ab aplis 2 cūctis fidelib⁹ tam̄ mōarcha fuit petr⁹ recognit⁹ 2 ueniat^r. 9.
// Stat petri excellēciā q̄uis p⁹ noīat^r sit iacob⁹ paul⁹ quaqꝫ sibi resistit cum ymago ad dextam collocatur. 10.
// Nō obstat pet^r excellēne q eo pñte ī sinodo Jacob⁹ iudicauit. 11.

UVA.BHSC

S

// De sententia sinodi Jerosolimitane proponit quattuor questiones pertractande. Et primo quare gentilibus de quattuor fuit impositum oneris quibus adiungitur fornicationis absti-
nentia que est de necessitate salutis. 12.

// De ydolatria et spurcitiis abhominandis quoque per vigilantes in tempeste noctis fuit non
excusandis per decretum aquirensis concilii. 13.

// Quare cessante lege moysi Jacobus iudicavit quedam ex illa servandam. Et quare certio-
ne gentilium non vero iudeorum preceptiam observantur. 14.

// Permissa est observatio legis moysi ad tempus propter lucrifacere iudeos gentiles quoque propter nimie
consuetudinis et defectum notitie. 15.

// De impletione legis facta per xpistum eam custodiendo. Et que vacua atque imperfecta erant
consumando. 16.

// Quomodo solutione promissi lex impleta fuit quo ad cerimonialia et iudicialia. 17.

// Quod cetum legis moysi fuit duobus terminis comprehensum. 18.

// Impleta fuit lex moysi spiritu vite et desiit statim. 19.

// Multipharia et eiusdem omnino ut quod impletur evacuatur. 20.

// Exponitur quadruplex tempus quo apostolis et aliis non licuit servare legem moysi. 21.

// De opere operante et operato in sacramentis ad habendam gratiam. 22

// Quod includit contradictionem post xpisti passionem mansisse sacramenta legis et improbatur
cerimonia agni paschalis assati integri. 23.

// Nulla fuisse in lege moysi virtute probatur ex reprehensione petri Tyti non per-
missa circumcisione. 24.

// Licuit in primitiva ecclesia servare legem moysi uno ex quattuor temporibus ad tempus
continue cessaturus ubi de istis et hiis particularibus. 25.

// Incipit expositio de duratione legis moysi referens se ad cessationem causarum
Et quare neophiti per semet desierunt servare. 26

// Quota anno ascendit Jerusalem paulus collaturus evangelium. 27.

// Qualis generis fuit illa compulsio ut Tytus circumcideretur et quomodo paulus hic obti-
nuit sententiam in iudicio contradictorio. 28.

// Utrum fuit eadem collatio quam lucas narrat factam in concilio Jerosolimitano et quia
compellebant circumcidi Tytum et arguitur quod sic. 29.

// Quod non una sed fuerunt diverse collationes in sinodo et super evangelius probatur et quam
periculosa est confusio per equivocationem que non constat. 30.

// De machinatione iudeorum per subintroductos falsos fratres ut simul observari e-
vangelium et legem. 31.

// Quod asserere servandam esse legem moysi est excludere xpistum debere et omni anno semel
crucifigendum. 32.

// De oppositione quam paulus per falsos fratres contra evangelii alietatem. 33.

// Quod in libro actuum apostolorum mentio fiat de ascensu pauli in Jerusalem cum Tyto
quod contulit evangelium. 34.

// Allegatur multa ostendencia celebracionem sinodi precessisse collacionem evangelii ad quam cum Tyto ascendit iert'lm paulus. 37.
// Determinacio questionis de tempore sinodi et collacionis et continuatur materia de cessacione legis. 36.
// Quod celebracio sinodi ierosolimitane precessit reprehensionem petri. 37.
// Fuit autem collacio evangelii ierosolimis quam reprehensio petri anthioche. 38.
// Explicatur seriose tempus actionum apostolorum quas lucas narrat in libro actuum. 39.
// De duobus secundum ieronimum tribus secundum augustinum et secundum alios quatuor servare legis moysi temporibus videlicet veritatis libertatis expedicionis et mortis. 40.
// Quomodo licuit Iacobo servare legem moysi et non videtur de quo summa veritate mansionis Iacobi cum aliquibus discipulis ierosolimis et debito aliorum ad sublevationem eorum. 41.
// Quare tamen fuit plene dampnatum de cessacione legis moysi et narratur determinationes ecclesie contra observantiam illius. 42.
// Probacio veritatis premissis ex textu sinodi ierosolimitane. 43.

E modificacione magne auctoritatis episcoporum primum ad exercitium et quomodo eorum limitata sit non potestas est illimitata potestas. 1.
// Quomodo apostolorum fuerunt illimitate actiones. 2.
// De exercicio graduacionis potestatum inter episcopos. 3.
// Quod non fuit graduacio potestatis inter apostolos propter habundanciorem noticiam veritatis sicut inter episcopos. 4.
// De causa graduacionis potestatum que est inter episcopos. 5.
// Quare inter apostolos non fuit graduacio ex reservacione causarum maiorum. 6.
// Propter negligentiam supplendam instituta est graduacio inter episcopos. 7.
// Apostoli fuerunt solicitudine non pigri quare non fuit inter eos superior potestas et inferior. 8.
// Et specificatur graduaciones omnes sub terminis opportunis. 9.
// Quia in apostolis non fuit dampnabilis excessus non fuit potestas super eos ordinata. 10.
// Quare nullus episcopus est appellandus apostolus absolute et de excellentia multiplici apostolorum aliis non competente. 11.
// Probatur ex scriptura sacra inter episcopos viventes apostolorum tempore fuisse graduacionem potestatum propter correctionem excessuum. 12.
// Ad negligentiam supplendam episcoporum qui fuerunt in primitiva ecclesia fuit etiam ordinata superior potestas. 13.
// Circumspectionis defectus atque sue arguunt inter primos episcopos fuisse graduacionem potestatum. 14.
// Circa potestatem regitivam populi fidelis opus competentem ut sana sit doctrina duo vitari oportet extrema. 15.
// Annotantur dampnum quatuor sane de potestate doctrine de potestate regitiva populi fidelis quarum primum cuilibet apostolorum competisse illimitatam eosque in solidum fuisse Christi heredes. 16.
// Ostenditur apostolorum singulos illa potestate fuisse usos. 17.

// Preter petrum apostolorum nomine successorem habuisse in plenitudine potestatis. 18.
// Quod episcopi instituti per apostolos non velut sed limitata usi sunt potestate. 19.
// Petrum habuisse successorem in plenitudine potestatis probatur ex nomine quod cephas et ex ordine quia primus. 20.
// Ostenditur esse incompatibile quantum ad successores equalitatem fuisse inter petrum aliosque apostolos. 21.
// Ut sedi petri in successore fides non deficiat quod correctio non est necessaria. 22.
// Quomodo ex verbis evangelii tu me sequere soli petro concessum est habere successorem in plenitudine potestatis. 23.
va // Incipit pars tertia utrum celebratio sinodi generalis
// De verbis christi ad petrum sic duplex est ultimus finis in prelatis et continuo permanens ita ad ceteros apostolos. 24.
// Quomodo eadem sane doctrine probatur episcopis congregatis in sinodo generali competere plenitudinem potestatis. 25.
// Incipit pars tertia utrum celebratio sinodi generalis adversetur monarchico principatui presertim cum ultime que policie sint invicem compatibiles. 26.
// Quod directio sinodalis assimilatur monarchico principatui non vero alteri ex quinque policiis designatis ab aristotile. 27.
// De maxima dura policie aristotelis et evangelii que non obviat monarchico principatui conformare se consiliis sapientum. 28.
// Radicalis conclusio quod monarchico principatui facile obeditur. 29
// Auctenticam ecclesie doctrinam licet primum conformiter esse acturum ad iudicia sinodi generalis. 30.
// Ex celebracione sinodi generalis nichil propterea deperit de forma sui regiminis monarchici sed magno illustratur splendore. 31.
// Quod principalium accedere assensu maxime roboratur monarchicus principatus. Et quod papa uti debet consiliis Cardinalium. 32.
// Quomodo ad prosequendum res magnas confortatio est auxilia et inter angelos quia solus deus est qui facit magna solus. 33.
// Explicantur modi quatuor demonstrantes incrementum pluris auctoritatis ex sinodi generalis celebracione. 34.
// Super questione utrum deceat generalem sinodum diutius permanere declaratur que sit eius forma propterea quod non est possibilis duplicacio generalium ut continuo in consilio resideat. 35.
// Ut semper permaneat sinodus generalis quod non compatitur forma eius. 36.
// Quod diu permanere aut non debet sinodus generalis insinuatur. 37.
// De requisitis ad opportunam generalis sinodi celebracionem. 38.
// Quia in ecclesia legitime congregata ordo eius resplendet concluditur magnam in generali sinodo esse auctoritatem episcoporum. 39.

De inauferibilitate episcopalis status ab ecclesia et que sit eius longitudo latitudo sublimitas et profundum. 1.

Quia episcopi dicti sunt lux mundi atque sal terre et ex commissa eis multiplici potestate eorum collegium est indeviabile. 2.

Explanatur quomodo attendere ad intelligenciam auctoritatum quas apostolis dixit Christus in nocte suprema cene. 3.

De inauferibilitate episcoporum ab ecclesia corporea morte ante mundi finem. 4.

Quomodo multiplici constat ratione omnes simul episcopos heresi scismate vel aliis ab ecclesia separari non posse. 5.

Notificantur quam plurime repugnancie si admittatur casus omnes simul episcopos ab ecclesia separari non posse. 6. / fuisse aut fore aliquando separatos. 6.

Roboratur doctrina communis quod potentia nequeat privare omnes episcopos. Et quod generalis sinodus episcoporum intessencia integratur. 7.

Responsio ad argumenta in contrarium et quod non esset exposita fides periculo etsi dependeret ex statu episcoporum. 8.

Clausura libri epilogans ex xii. adiuvatoriis intenta conclusionem episcoporum intessencia constitui generale concilium et absque eorum vel maioris partis consensu legittimum non fore iudicium synodale.

Deo gracias.

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC